

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

El moviment veïnal al Poble-sec i Montjuïc durant els governs d'esquerres a Barcelona (1979-2011): el diàleg entre el moviment veïnal i les institucions municipals

Arnau López Espinosa

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència [Reconeixement 4.0. Espanya de Creative Commons](#).

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia [Reconocimiento 4.0. España de Creative Commons](#).

This doctoral thesis is licensed under the [Creative Commons Attribution 4.0. Spain License](#).

Departament d'Història i Arqueologia
Secció d'Història Contemporània i Món Actual
Universitat de Barcelona
PROGRAMA DE DOCTORAT SOCIETAT I CULTURA

El moviment veïnal al Poble-sec i Montjuïc durant els governs d'esquerres a Barcelona (1979-2011): el diàleg entre el moviment veïnal i les institucions municipals

Doctorand **Arnau López Espinosa**
Direcció dels Doctors
Andreu Mayayo i Artal i Victor Gavín i Munté
Juliol de 2018

Departament d'Història i Arqueologia
Secció d'Història Contemporània i Món Actual
Universitat de Barcelona
PROGRAMA DE DOCTORAT SOCIETAT I CULTURA

**El moviment veïnal al Poble-sec i Montjuïc durant els
governos d'esquerres a Barcelona (1979-2011): el diàleg
entre el moviment veïnal i les institucions municipals**

Doctorand **Arnau López Espinosa**
Direcció dels Doctors
Andreu Mayayo i Artal i Victor Gavín i Munté
Juliol de 2018

La historia es nuestra y la hacen los pueblos

Salvador Allende

Sono partigiano, vivo, sento nelle coscienze della mia parte già pulsare l'attività della città futura che la mia parte sta costruendo. E in essa la catena sociale non pesa su pochi, in essa ogni cosa che succede non è dovuta al caso, alla fatalità, ma è intelligente opera dei cittadini. Non c'è in essa nessuno che stia alla finestra a guardare mentre i pochi si sacrificano, si svenano. Vivo, sono partigiano. Perciò odio chi non parteggia, odio gli indifferenti.

Antonio Gramsci

RESUM

Aquesta investigació és una aproximació a les relacions dialèctiques existents entre el moviment veïnal dels barris del Poble-sec i Montjuïc (Barcelona) i les institucions municipals durant els governs d'esquerres de la ciutat (1979-2011). Durant el tardofranquisme i la Transició el moviment veïnal va aparèixer amb força a Barcelona així com a la resta de ciutats de Catalunya i Espanya. En aquells anys aquest moviment veïnal va esdevenir, sobretot a Barcelona, un actor de primer ordre per posar contra les cordes el poder local franquista i assolir el canvi democràtic en l'àmbit municipal. Amb l'arribada dels ajuntaments democràtics el paradigma dialèctic i relacional entre el moviment veïnal i les institucions municipals va canviar. Les reformes que va introduir el consistori democràtic barceloní van establir uns canals de participació ciutadana que vehicularien i canalitzarien aquest diàleg entre el veïnat organitzat i el govern municipal. Aquesta investigació es centra en l'anàlisi i estudi d'aquests òrgans de participació –posant el focus en els barris del Poble-sec i Montjuïc- i en els resultats que aquesta relació dialèctica va tenir per la seva evolució i transformació. A través d'aquest anàlisi es permet copsar com les limitacions i mancances d'aquestes normatives de participació, així com les dinàmiques que aquestes generen al moviment veïnal i a les institucions, influeixen en el desenvolupament i evolució del model de gestió de la ciutat i, per tant, en les transformacions que Barcelona i els seus barris experimenten. Un model de gestió implantat l'any 1979 amb l'arribada al poder de les forces d'esquerra i que evoluciona fins a implosionar l'any 2011 quan aquestes perden l'alcaldia.

Paraules clau: moviment veïnal, Barcelona, Poble-sec, Montjuïc, participació ciutadana, model Barcelona, ciutat, barri.

RESUMEN

Esta investigación es una aproximación a las relaciones dialécticas existentes entre el movimiento vecinal de los barrios de Poble-sec y Montjuïc (Barcelona) y las instituciones municipales durante los gobiernos de izquierdas de la ciudad (1979-2011). Durante el tardofranquismo y la Transición el movimiento vecinal apareció con fuerza en Barcelona así como en otras ciudades de Catalunya i España. Durante aquellos años este movimiento vecinal se convirtió, sobretodo en Barcelona, en un actor de primer orden que puso contra las cuerdas al poder local y contribuyó al cambio democrático en el ámbito municipal. Con la llegada de los ayuntamientos democráticos el paradigma dialéctico y relacional entre el movimiento vecinal y las instituciones municipales cambió. Las reformas que introdujo el consistorio democrático barcelonés establecieron unos canales de participación ciudadana que encauzarían y canalizarían este diálogo entre el vecindario organizado y el gobierno municipal. Esta investigación se centra en el análisis y estudio de estos órganos de participación –poniendo el foco en los barrios de Poble-sec y Montjuïc- y en los resultados que esta relación dialéctica tuvo para su evolución y transformación. Este análisis permite captar como las limitaciones y déficits de estas normativas de participación, así como las dinámicas que éstas generan en el movimiento vecinal y en las instituciones, influyen en el desarrollo y evolución del modelo de gestión de la ciudad y, por lo tanto, en las transformaciones que Barcelona y sus barrios experimentan. Un modelo de gestión implantado el año 1979 con la llegada al poder de las fuerzas de izquierdas y que evoluciona hasta implosionar en el año 2011 cuando éstas pierden la alcaldía.

Palabras clave: movimiento vecinal, Barcelona, Poble-sec, Montjuïc, participación ciudadana, modelo Barcelona, ciudad, barrio.

ABSTRACT

This investigation is an approximation to the dialectical relations between the neighborhood movement of Poble-sec and Montjuïc neighborhoods (Barcelona) and the municipal institutions during the leftist governments of the city (1979-2011). During the late francoism and the transition to democracy period, the neighborhood movement appeared with force in Barcelona as well as in other cities of Catalonia and Spain. During those years, this neighborhood movement became, above all in Barcelona, a leading actor who put the local power against the ropes and contributed to democratic change at the local level. With the arrival of the democratic city councils, the dialectical and relational paradigm between the neighborhood movement and the municipal institutions changed. The reforms introduced by the Barcelona's democratic consistory established channels of citizen participation that would channel this dialogue between the organized neighborhood and the municipal government. This research focuses on the analysis and study of these participation channels - putting the focus on Poble-sec and Montjuïc neighborhoods - and on the results that this dialectical relationship had for its evolution and transformation. This analysis allows us to grasp how the limitations and deficits of these participation regulations, as well as the dynamics they generate in the neighborhood movement and in the institutions, influence the development and evolution of the city's management model and, therefore, in the transformations that Barcelona and its neighborhoods experience. A management model implemented in 1979 with the arrival to power of the forces of the left and that evolves until implosion in 2011 when they lose the mayor's office.

Keywords: neighborhood movement, Barcelona, Poble-sec, Montjuïc, citizen participation, Barcelona model, city, neighborhood.

TAULA DE CONTINGUTS

Sigles.....	9
INTRODUCCIÓ.....	11
a) Metodologia.....	12
b) Objectius.....	17
c) Estructura.....	21
d) Agraïments.....	23
0.- LA CIUTAT DEMOCRÀTICA, EL MOVIMENT VEÏNAL, EL MODEL BARCELONA I LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA: un estat de la qüestió en tres temps.....	27
1.- EL PUNT DE PARTIDA: Barcelona en transició i el Poble-sec en lluita (1972-1979).....	63
1.1.- L'herència de Porcioles a Barcelona i al Poble-sec:.....	64
1.1.1.- L'organització del poder local franquista: un repàs legislatiu.....	64
1.1.2.- “La Barcelona de Porcioles”.....	71
1.1.3.- El Poble-sec.....	74
1.2.- La resposta veïnal a Barcelona i al Poble-sec: de les Comissions de Barri a les Associacions de Veïns.....	80
1.3.- La FAVB, l'AV Poble-sec i les seves primeres lluites.....	95
1.3.1.- Els barris hegemontitzen la FAVB.....	95
1.3.2.- L'AV Poble-sec, la premsa veïnal, les escoles i el Congrés de Cultura Catalana: les primeres lluites.....	97
1.3.3.- El Poble-sec i el Pla Comarcal.....	106
1.4.- La mort de Franco i el moment daurat de les AV.....	112
1.4.1.- Socias Humbert, el Pla d'Urgències i el Poble-sec.....	114
1.4.2.- El Taller Urbà de l'AV Poble-sec: “ <i>El Poble Sec se proyecta a si mismo</i> ”.....	124
2.- EL PRIMER AJUNTAMENT DEMOCRÀTIC, DESCENTRALITZACIÓ I PARTICIPACIÓ CIUTADANA I UN BARRI EN LLUITA: la canalització de la protesta i l'inici del declivi veïnal (1979-1986)	137
2.1.- Les primeres eleccions municipals democràtiques a Barcelona i al Poble-sec.....	138
2.2.- La reforma democràtica de Barcelona: districtes, descentralització i participació ciutadana.....	144
2.2.1.- La nova divisió de la ciutat: descentralització i districtes.....	144

2.2.1.1.- El <i>corpus</i> teòric de la descentralització.....	148
2.2.1.2.- Poble-sec del Districte II al Districte III Sants – Montjuïc.....	151
2.2.1.3.- Les Normes Reguladores de l'Organització dels Districtes.....	157
2.2.2.- La participació ciutadana al Districte III.....	160
2.2.2.1.- Les Normes Reguladores de l'Organització de la Participació Ciutadana.....	163
2.3.- Píndola legal. La construcció legislativa del municipi democràtic: la participació ciutadana i l'autonomia local a la legislació espanyola i catalana.....	167
2.4.- El Poble-sec segueix reivindicant.....	175
2.4.1.- La pressió veïnal continua.....	175
2.4.2.- Transformacions, adaptacions i primeres derrotes.....	179
2.4.2.1.- La muntanya que vol el veïnat.....	179
2.4.2.2.- El Bingo, una derrota sonada.....	183
2.4.2.3.- L'entorn del barri: la FECSA.....	187
2.4.2.4.- Dues propostes, dues respostes: la Plaça de les Navas i el Mercat de les Flors.....	190
2.4.2.5.- Casal del Barri, Blai 34: El trencament amb l'Ajuntament.....	193
2.5.- Unes primeres conclusions: les dificultats del moviment veïnal poblesequí en una ciutat en transformació.....	197
3.- EL BARRI OLÍMPIC, LA FALTA D'EQUIPAMENTS I LA CRISI DEL MOVIMENT VEÏNAL (1986-1992).....	211
3.1.- El teló de fons dels Jocs Olímpics: un barri a la falda de la muntanya olímpica.....	212
3.2.-El “Pla Especial Poble-sec – Montjuïc”. El barri a les portes de 1990: envelliment poblacional i dèficits estructurals.....	223
3.3.- La crisi i transformació del moviment veïnal poblesequí:.....	227
3.3.1.- L'AVPS i els nous canals de participació.....	227
3.3.2.- El declivi de l'AVPS i el naixement de la Coordinadora d'Entitats: un moviment veïnal bicèfal.....	233
3.3.3.-“El Nostre Barri”, una darrera empenta de l'AVPS.....	241
3.3.4.- La Coordinadora d'Entitats del Poble-sec: un nou moviment veïnal.....	244
4.- LA COORDINADORA PREN FORÇA: la manca de serveis i les demandes de participació ciutadana (1992-2004).....	253
4.1.- Entre la fi de les olimpíades i el 125è aniversari del Poble-sec: nous horitzons.....	254
4.1.1.- El “Pla de Futur Poble-sec 1995-2005”.....	258
4.2.- La lluita pels equipaments i la fiscalització dels compromisos.....	275

4.2.1.- El “Zona Sec”: la nova premsa veïnal del Poble-sec.....	275
4.2.2.- El Barri “Àrea de Rehabilitació Especial”: un barri per rehabilitar i canvis al consistori.....	278
4.2.3.- La lluita pels serveis: òrgans de participació ciutadana, CAP, residència, bombers i biblioteca.....	284
4.2.3.1.- El CAP: l’atenció primària arriba al barri.....	287
4.2.3.2.- La residència per la gent gran del barri.....	289
4.2.3.3.- Els bombers i el barri: un trist adéu.....	292
4.2.3.4.- La lluita pel Centre Cívic i per la biblioteca del barri.....	294
4.2.4.- Un teatre pel barri: la construcció del Teatre Lliure i l’abandonament d’El Molino.....	297
4.2.4.1.- La Ciutat del Teatre: un teatre pel barri?.....	297
4.2.4.2.- “Fem girar les aspes d’El Molino”.....	299
4.2.5.- La lluita pel carrer: la Rambla del barri i la reforma de carrers i places.....	301
4.2.5.1.- “La Petita Rambla del Poble-sec”: la peatonalització del carrer Blai.....	301
4.2.5.2.- La lluita contra la brutícia.....	303
4.2.5.3.- Altres apunts: el Mirador del Poble-sec, la remodelació de places, mobilitat i okupes.....	305
4.3.- La participació del nou mil·lenni: de la descentralització a la nova normativa de participació ciutadana amb el teló de fons de la gerencialització consistorial. De Pasqual Maragall a Joan Clos.....	308
4.3.1.- El teló de fons de la gerencialització administrativa.....	308
4.3.2.- L’estat de la descentralització i de la participació ciutadana.....	314
4.3.3.- La Carta Municipal i la participació ciutadana.....	321
4.3.4.- Renovació de normatives: districtes i participació ciutadana.....	326
4.3.4.1.- Les noves “Normes Reguladores del Funcionament dels Districtes”.....	326
4.3.4.2.- Les noves “Normes Reguladores de la Participació Ciutadana”.....	333
4.3.4.3.- La participació al districte III: eleccions, canvis a la regidoria i l’elaboració del PAD 2003-2007.....	341
4.4.- El Fòrum de les Cultures i el moviment veïnal.....	345
5. EL POBLE-SEC, BARCELONA I EL SEGLE XXI: transformacions socials, del model a la marca, interessos privats, lluita veïnal i la fi dels governs d’esquerres a la ciutat (2004-2011)	353
5.1.- Els nous poblesequins/es: un barri en transformació, la gestió d’equipaments i serveis i 20 anys de la CEPS.	354

5.1.1.- La població nouvinguda: de “Poble-sec per a Tothom” al “Pla Comunitari.....	354
5.2.- Les intervencions al barri.....	363
5.2.1.- El moviment veïnal en transformació i la lluita per més equipaments.....	363
5.2.1.1.- La derrota del Parc de Neteja: la divisió del moviment veïnal.....	363
5.2.1.2.- El “Pla d’Equipaments Sants-Montjuïc 2005-2011”.....	365
5.2.2.- La “Llei de Barris” arriba al Poble-sec: el “Projecte d’intervenció integral del barri del Poble-sec 2005-2010”.....	369
5.2.3.- Píndola legislativa: el nou Estatut d’Autonomia de Catalunya de 2006 i la participació ciutadana.....	377
5.3.- Els nous òrgans de participació ciutadana:.....	379
5.3.1.- El Consell de Ciutat.....	379
5.3.2.- Els òrgans de participació ciutadana, el moviment veïnal i la controvertida ordenança de civisme.....	386
5.3.3.- El “Pacte de l’Institut del Teatre”.....	392
5.3.4.- La “Barcelona dels Barris”: descentralització i canvis a l’Ajuntament.....	397
5.4.- Barcelona, Poble-sec i els interessos privats.....	408
5.4.1.- El malson de Plaça Navas, les problemàtiques de Blai i els nous comerços del barri.....	409
5.4.1.1.- La Plaça Navas: les obres eternes.....	410
5.4.1.2.- La Línia 2 i la reforma del carrer Margarit: demandes de transparència i participació.....	413
5.4.1.3.- El carrer Blai, de rambla del barri a calvari veïnal.....	416
5.4.1.4.- El PAD 2008-2011: arrogància institucional i poca participació ciutadana.....	419
5.4.2.- Canvis al moviment veïnal: la UAVPS i el canvi de presidència a la CEPS. Construir la dignitat, la CEPS i la convivència.....	422
5.4.3.- El Paral·lel i la Fundació El Molino (FEM): una reforma de tots/es?.....	429
5.4.4.- “Pla de Futur Poble-sec 2010-2020”: crisi i demanda d’equipaments.....	437
5.5.- El referèndum de la Diagonal, la reorganització de la participació ciutadana i la fi del govern municipal d’esquerres a Barcelona.....	445
5.5.1.- El procés participatiu de la reforma de la Diagonal: el teló de fons de l’esgotament d’un consistori.....	445
5.5.2.- El “Pla Director Municipal de la Participació Ciutadana (2010-2015)”.....	449
5.5.3.- Les eleccions municipals de maig de 2011: fi del govern municipal d’esquerres a Barcelona.....	456

6.- CONCLUSIONS	463
7.- FONTS	481
8.- BIBLIOGRAFIA	483
9.- ANNEXOS	503
Annex 1: Fotografies de l'Associació de Veïns del Poble-sec.....	503
Annex 2: Mapa del Pla Comarcal al Poble-sec.....	506
Annex 3: Publicacions de l'Associació de Veïns del Poble-sec.....	507
Annex 4: Organigrama de l'Associació de Veïns del Poble-sec.....	511
Annex 5: Campanya pel Mercat de les Flors.....	512
Annex 6: Publicacions del Taller Urbà.....	513
Annex 7: Projectes plaça Navas i la Carbonera.....	515
Annex 8: Fotografies de l'ocupació del local del <i>Movimiento</i>	517
Annex 9: Auca del Poble-sec.....	519
Annex 10: Cartell per les eleccions municipals.....	520
Annex 11: Divisió de Districtes i Barris.....	521
Annex 12: Campanya Bingo no!.....	522
Annex 13: Contingut de les enquestes d'elaboració del Pla de Futur Poble-sec 1995-2005.....	523
Annex 14: Butlleta de participació per entitats al Consell Plenari del Pla de Futur Poble-sec 1995-2005 i organigrama.....	526
Annex 15: Publicació "Zona Sec".....	527
Annex 16: Portada de "La Veu del Carrer" núm. 93.....	531
Annex 17: Mapa "La Barcelona dels Barris".....	532
Annex 18: Mapa dels barris del Districte III.....	533
Annex 19: Quadre dels òrgans de participació ciutadana. Pla Director Municipal de la Participació Ciutadana 2010-2020.....	534
Annex 20: Llista de regidors/es del Districte III.....	537
Annex 21: Llista de presidents de l'Associació de Veïns del Poble-sec.....	537
Annex 22: Llista de presidents de la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec.....	537
Annex 23: Entrevista Roger Rodés.....	538
Annex 24: Conversa Pilar Villuendas i Josep Ramon Gómez.....	542
Annex 25: Entrevista Jordi Romeu.....	551
Annex 26: Entrevista Amadeu Quintana (I).....	559

Annex 27: Entrevista Amadeu Quintana (II).....	573
Annex 28: Entrevista Josep Guzmán.....	581
Annex 29: Els equipaments i llocs del barri (fotografies).....	592
Annex 30: Fris cronològic “Poble-sec en transformació”	601
Annex 31: Mapa “Poble-sec en transformació”.....	602

SIGLES

ARE/I: Àrea de Rehabilitació Especial/Integral

AV: Associació de Veïns

AVPS: Associació de Veïns del Poble-sec

BR: Bandera Roja

CB: Comissions de Barri

CEPS: Coordinadora d'Entitats del Poble-sec

CiU: Convergència i Unió

ERC: Esquerra Republicana de Catalunya

FAVB: Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona

ICV-EUiA: Iniciativa per Catalunya Verds-Esquerra Unida i Alternativa

PAD: Programa d'Actuació de Districte

PAM: Programa d'Actuació Municipal

PP: Partit Popular

PSC: Partit dels Socialistes de Catalunya

PSUC: Partit Socialista Unificat de Catalunya

UAVPS: Unió d'Associacions de Veïns del Poble-sec

INTRODUCCIÓ

Una de les motivacions principals que em van portar a escollir aquest objecte d'estudi per elaborar la tesi doctoral fou el fet de que sóc veí del Poble-sec i activista del barri. La temàtica d'anàlisi em va aparèixer l'any 2013 en una manifestació que es va fer al barri la pancarta principal de la qual versava sobre la controvertida reforma de l'avinguda Paral·lel i deia: "Cap Pla Sense el Veïnat!". En aquell moment em vaig començar a interessar pel moviment veïnal del barri *stricto senso* –ja que abans havia participat en associacions culturals i polítiques que no tenien com a marc d'actuació el propi barri-, per la participació ciutadana i per l'evolució de Barcelona. També fou en aquell moment quan va caure a les meves mans l'auca del Poble-sec –que està als annexos-¹ així com un retall de diari que versava "*El Poble Sec se proyecta a si mismo*". En aquell moment vaig intentar relacionar aquestes dues imatges: una pancarta que demanava participació enfront d'un titular de diari que exposava que el barri s'estava "construint" i transformant a si mateix. Vaig trobar la necessitat d'analitzar el barri, el seu moviment veïnal així com la ciutat de Barcelona i les seves polítiques de participació ciutadana per veure com s'havia passat d'aquesta construcció, presència i incidència del moviment veïnal en la transformació de la ciutat a aquesta sensació de despossessió ciutadana que plantejava la pancarta esmentada. És a dir, cercar-li una explicació a aquella pancarta.

I, en aquest camí per cercar-li una resposta a aquesta pancarta, m'han acompanyat el doctor Andreu Mayayo i Artal, catedràtic de la Secció d'Història Contemporània i Món Actual de la Universitat de Barcelona, i Victor Gavín i Munté,

---

¹ Veure annex núm. 9, p. 519.

doctor en Història Contemporània i professor de la Universitat de Barcelona, co-directors d'aquesta investigació.

Aquesta investigació té per objectiu analitzar la dialèctica existent entre el moviment veïnal d'aquests barris barcelonins durant el període dels governs d'esquerres de la ciutat de Barcelona; és a dir, des dels primers ajuntaments democràtics l'any 1979 fins l'arribada de CiU a l'alcaldia l'any 2011. A través d'aquest estudi i anàlisi es pretén realitzar un treball sobre el desenvolupament i evolució de la ciutat de Barcelona prenent com a punt de partida la investigació sobre el desenvolupament i transformació d'aquests barris posant el focus principal en les relacions dialèctiques existents entre els gestors de la ciutat i el veïnat organitzat, és a dir, el moviment veïnal. Per tant, a través de l'anàlisi d'aquest diàleg, es pretén elaborar un discurs que ajudi a copsar les transformacions que ha viscut la ciutat de Barcelona i els seus barris.

Una cronologia, doncs, novedosa, de llarga durada, que amplia les cronologies tradicionals i habituals del moviment veïnal –que es situen al voltant del tardofranquisme i la Transició-. De la mateixa manera, la investigació aporta l'enfocament dialèctic i relacional en l'estudi del moviment veïnal i de les institucions municipals anant més enllà del marc d'investigació monogràfic sobre un o altre aspecte apostant, doncs, per una lectura dialèctica d'ambdós actors. Un enfocament que permet trobar uns resultats, aportacions i elements d'anàlisi que ajuden a comprendre l'evolució de la ciutat de Barcelona amb els diversos factors que hi intervenen.

a) Metodologia:

L'originalitat d'aquest enfocament dialèctic ha portat a la necessitat de cercar i treballar referents disciplinaris més enllà de la pròpia historiografia. Aquest objecte d'estudi

comporta assumir una investigació multidisciplinària que, partint des del punt de vista historiogràfic, també es basa en aportacions vinculades a les ciències polítiques, l'urbanisme, la geografia, l'arquitectura, l'antropologia urbana o la sociologia, entre d'altres. Una investigació que cal emmarcar-la, doncs, en els estudis sobre el moviment veïnal,² els estudis de la història i la geografia urbanes³ i els estudis sobre els mecanismes de participació ciutadana.⁴ Aquesta investigació és, per tant, un diàleg a tres bandes entre l'anàlisi de l'evolució del moviment veïnal al Poble-sec i Montjuïc⁵ – prenent-lo també com un estudi de cas que ajuda a copsar l'evolució del moviment veïnal barceloní-, l'estudi de l'evolució de la ciutat de Barcelona durant les primeres

---

² CARBONELL, Jaume *et al.*, *La lucha de barrios en Barcelona*, Elía Querejeta ediciones, Barcelona, 1976; BORJA, Jordi, *¿Qué son las Asociaciones de Vecinos?*, Editorial La Gaya, Barcelona, 1977; ALABART, Anna, “Las asociaciones de vecinos: las conquistas y las facturas” a *Nous Horitzons. Nuestra utopia. PSUC: cincuenta años de historia de Cataluña*, Planeta, Barcelona, 1986, pp. 66-69; ; MOLINERO, Carme, YSÀS, Pere (coords.), *Construint la ciutat democràtica. El moviment veïnal durant el tardofranquisme i la transició*, Editorial Icària, Barcelona, 2010; DOMÈNECH, Xavier (ed.), “Dossier: Movimiento vecinal y cambio político”, a *Revista Historia del Presente*, núm. 16, 2010/2; ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia. El moviment ciutadà i la reconstrucció de Barcelona (1968-1986)*, Editorial L'Avenç, Barcelona, 2015; i més aportacions que es troben citades i treballades al marc teòric de la investigació.

³ LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad*, Capitán Swing, Madrid, 2017; LEFEBVRE, Henri, *La producción del espacio*, Capitán Swing, Madrid, 2013; HARVEY, David, *Ciudades rebeldes. Del derecho de la ciudad a la revolución urbana*, Madrid, Akal, 2013; i més aportacions que es troben citades i treballades al marc teòric de la investigació.

⁴ ARNSTEIN, Sherry R., “A ladder of Citizen Participation” a *JAIP*, Vol. 35, Núm. 4, juliol 1969, pp. 216-224; BORJA, Jordi, *Descentralización y participación ciudadana*, Instituto de Estudios de Administración Local, Madrid, 1987; BOTELLA, Joan (coord.), *La ciutat democràtica*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 1999; PINDADO, Fernando, *La participación ciudadana a la vida de les ciutats*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 1999; PARÉS, Marc (coord.), *Participación y calidad democrática. Evaluando las nuevas formas de democracia participativa*, Ariel, Barcelona, 2009; i més aportacions que es troben citades i treballades al marc teòric de la investigació.

⁵ Pel que fa a Montjuïc la investigació es centra sobretot en la vessant de la muntanya que llinda amb el Poble-sec i en la relació que aquest barri té amb la muntanya.

dècades dels Ajuntaments democràtics i, un anàlisi dels mecanismes de participació ciutadana desenvolupats per aquest consistori emmarcats dins de l'estudi dels mecanismes de participació ciutadana existents a la resta de l'Estat en el marc conceptual i teòric de la governança de les ciutats democràtiques.

És per aquest motiu que aquesta investigació té dues perspectives: *micro* i *macro*. Perspectiva *micro* perquè es centra en l'estudi de cas de la realitat del moviment veïnal del Poble-sec i Montjuïc. I perspectiva *macro* perquè les conclusions i aportacions que es deriven d'aquest anàlisi permeten establir relats i explicacions que transgredeixen les fronteres del propi barri i permeten fer aportacions a un relat general sobre l'evolució i transformació de la ciutat de Barcelona així com dels diferents factors que hi han intervingut.

Aquesta investigació parteix de la concepció de la ciutat com a *obra* realitzada per persones i grups socials en condicions històriques concretes.⁶ Un espai modelat i transformat per un grup concret seguint una ideologia concreta i el resultat del qual no és innocent ni neutre.⁷ Una no-neutralitat o no-innocència que pretén performativitzar comportaments socials i crear-ne de nous dins d'aquells éssers que l'habiten i li donen vida.⁸ Un espai que també reproduïx les desigualtats socials existents. I és en la voluntat de resoldre aquestes desigualtats socials existents gravades a l'entramat urbà –i a les infraestructures i serveis existents a la ciutat- quan apareixen els moviments socials urbans i, per tant, el moviment veïnal. Uns moviments que esdevenen actors de primer ordre en el desenvolupament i transformacions que les ciutats viuen. Un moviment que

---

⁶ LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad...* p. 24 i 69.

⁷ OYÓN, José Luis, "Historia Urbana: el espacio no es inocente", a *Historia Contemporánea*, 39, p. 387-401.

⁸ STAVRIDES, Stavros, *Hacia la ciudad de umbrales*, Akal, Madrid, 2016, p. 9.

a l'Estat espanyol i a Catalunya va aparèixer amb força a les darreries del franquisme com a resposta i reacció a dècades de gestió urbana marcades per l'especulació, la corrupció, l'acumulació capitalista, la manca d'infraestructures i serveis i la no-participació ciutadana.⁹

Aquests moviment veïnal va ser especialment esplendorós a Barcelona i Catalunya i va esdevenir un actor de primer ordre en el canvi polític cap a la democràcia al poder local –confirmant les tesis elaborades per Andreu Mayayo al voltant de la “ruptura catalana” durant els anys de la Transició-.¹⁰ Un moviment veïnal que, com a moviment social urbà, s'emmarca en la realitat i idiosincràsia de la ciutat on neix, en aquest cas, la ciutat de Barcelona, la capital de Catalunya i una de les ciutats més importants d'Espanya i de l'Europa mediterrània.

La present investigació pretén analitzar com, després del període esplendorós que el moviment veïnal barceloní i català va viure en el període de la Transició, aquest va gestionar i organitzar la seva relació i diàleg amb les institucions democràtiques a Barcelona durant els governs d'esquerres de la ciutat (1979-2011). Copsar, doncs, com després d'aquell període d'enfrontament contra unes institucions polítiques municipals dictatorials i deslegitimades democràticament, aquest moviment va establir la comunicació amb les institucions democràtiques; unes institucions municipals democràtiques, legitimades per les eleccions municipals, i integrades per diferents governs d'esquerres al llarg de tot el període analitzat. És en aquest nou paradigma de

---

⁹ YNFANTE, J, *Los negocios de Porcioles. Las Sagradas Familias de Barcelona*, Paris, Ediciones Monipodio, 1974; ALIBÉS, J. et al., *La Barcelona de Porcioles*, Barcelona, Laia, 1975; MARÍN, Martí, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya: política i administració municipal, 1938-1979*, Pagès editors, Barcelona, 2000.

¹⁰ MAYAYO, Andreu, *La ruptura catalana. Les eleccions del 15-J del 1977*, Afers, Barcelona, 2002.

poder municipal democràtic on apareixen les diferents polítiques de participació ciutadana com a vehicles i canals de comunicació entre el moviment veïnal i les institucions municipals barcelonines. Perquè per historiar l'evolució i desenvolupament de la ciutat de Barcelona és necessari copsar aquestes relacions dialèctiques i conflictives entre el *manar* i el *demanar*, és a dir, entre els gestors de la ciutat i aquells qui l'habiten.¹¹ En aquest diàleg es pot llegir l'evolució de la ciutat i contrastar els diferents factors que hi intervenen. En la present investigació aquest diàleg s'ha analitzat al voltant de l'estudi dels canals de participació ciutadana existents a l'Ajuntament de Barcelona posant el focus en el cas del moviment veïnal del Poble-sec i Montjuïc. Una participació ciutadana que es conceptualitza com la manera en la qual la ciutadania pot influir en les decisions de les polítiques públiques de manera efectiva i incident.¹² Una participació que té diferents nivells –segons la seva incidència-, uns nivells que ajudarien a copsar-ne les limitacions i com aquestes influencien en el desenvolupament de la ciutat.¹³ Per tant, quan es parla de participació ciutadana es parla de “dret a la ciutat”; un “dret a la ciutat” categoritzat per Henri Lefebvre i ampliat per David Harvey o Jean-Pierre Garnier com aquell dret a gaudir i viure la ciutat en tots els seus àmbits, vessants i serveis i, també, poder intervenir com a ciutadans i ciutadanes en la seva transformació.¹⁴

---

¹¹ LEFEBVRE, Henri *La producción del espacio...*, p. 170.

¹² PINDADO, Fernando, *La participación ciudadana...*p. 21.

¹³ ARNSTEIN, Sherry R., “A ladder of Citizen Participation”...

¹⁴ LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad...* p. 165;

HARVEY, David, “El derecho a la ciudad” a *New Left Review*, Núm. 53, pp. 23-29;

b) Objectius:

La hipòtesi principal d'aquesta investigació és contrastar com els límits i mancances de les polítiques de participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona és a dir, com les limitacions existents en la dialèctica entre el consistori i el veïnat organitzat, han influenciat en el desenvolupament de la ciutat i en la crisi de model de gestió municipal que va arribar a les primeres dècades dels anys dos-mil i que té com una de les mostres el fracàs del Fòrum de les Cultures 2004. Una crisi de model que des de diferents perspectives acadèmiques s'atribueix a una llunyania existent entre la ciutadania i les institucions i a un sentiment de desposseïció ciutadana.¹⁵ Aquesta hipòtesi portava a la necessitat de veure com s'havia articulada aquesta relació dialèctica entre el moviment veïnal i l'Ajuntament durant els consistoris d'esquerres els quals foren els que implementaren les primeres normatives de participació ciutadana als anys vuitanta i, per tant, foren els encarregats d'assentar les bases d'aquest diàleg a través d'aquests canals institucionals. Així doncs, per tal d'assolir l'objectiu, s'ha procedit a analitzar com es gestionava i vehiculava aquest diàleg prenent com a estudi de cas al moviment veïnal

---

GARNIER, Jean-Pierre, "Del derecho a la vivienda al derecho a la ciudad: ¿De qué derechos hablamos...y con qué derecho?" a *Biblio3W. Revista bibliográfica de geografía y ciencias sociales.* Universitat de Barcelona, Vol. XVI, Núm. 909, febrero del 2011.

¹⁵ MORENO, Eduard, VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelona, cap a on vas? Diàlegs per a una altra Barcelona*, Llibres de l'Índex, Barcelona, 1991; CAPEL, Horacio, *El modelo Barcelona: un examen crítico*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 2005; DELGADO, Manuel, *La ciudad mentirosa. Fraude y miseria del "Modelo Barcelona"*, Catarata, Madrid, 2007; BORJA, Jordi, *Llums i ombres de l'urbanisme a Barcelona*, Empúries, Barcelona, 2010; MONTANER, Josep Maria; ÁLVAREZ, Fernando; MUXÍ, Zaida (eds.), *Arxiu crític model Barcelona. 1973-2004*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 2012; i, MONTANER, Josep Maria, ÁLVAREZ, Fernando, MUXÍ, Zaida, CASANOVAS, Roser (eds.), *Reader modelo Barcelona. 1973-2013*, Editorial Comanegra, Barcelona, 2013; i més aportacions que es troben citades i treballades al marc teòric de la investigació.

poblesequí, la seva evolució i transformació –així com també la del barri- i els òrgans de participació ciutadana existents en els quals hi participava. A través d'aquest anàlisi s'han pogut copsar les diferents dimensions i cares que intervenen en el poliedre que és l'evolució de la ciutat de Barcelona i dels seus barris: l'evolució pròpia del moviment veïnal, l'evolució de la ciutat i l'evolució dels gestors de la ciutat.

Per aquest motiu la investigació s'ha plantejat en l'estudi dels diversos actors. S'ha procedit a estudiar l'evolució del moviment veïnal poblesequí –i barceloní- al llarg de tot el període en paral·lel a l'estudi i anàlisi de l'evolució de la ciutat així com l'evolució política del propi Ajuntament. I és en aquest anàlisi a tres bandes on es poden comprendre els diferents factors que intervenen en l'evolució i transformació de la ciutat. A través de l'anàlisi de fonts documentals relacionades amb el moviment veïnal – fonts orals, escrites, institucionals i no-institucionals, s'ha procedit a determinar l'evolució del mateix. Mitjançant l'anàlisi de textos legislatius –estatals, autonòmics i locals-, normatives, cartografies, plans urbanístics, etc. s'ha procedit a copsar com es va construir legislativament el municipi democràtic i com aquest s'ha anat gestionant i evolucionant a través de la cronologia plantejada. I, en darrer lloc, a través de l'anàlisi de les actes municipals –generals i de districte- dels òrgans de participació ciutadana s'ha procedit a analitzar com s'ha gestionat aquest diàleg entre la ciutadania organitzada i les institucions a través del període esmentat. De la mateixa manera, la investigació també ha portat a consultar fonts hemerogràfiques de premsa general per cercar-hi referències al Poble-sec, al moviment veïnal, a l'evolució institucional de l'Ajuntament de Barcelona i a la participació ciutadana.

Aquest plantejament polièdric –i multidisciplinar pel que fa a la naturalesa de les fonts- ha portat algunes dificultats a la recerca. En primer lloc, pel que fa a la recerca i

treball de les fonts relacionades amb el moviment veïnal cal esmentar que –tot i que en els moments en que s’escriuen aquestes línies l’arxiu de la FAVB està en procés de catalogació al Pavelló de la República- aquestes són de difícil accés i treball. La majoria d’elles estan en mans de particulars que han participat en el moviment veïnal. Per aquest motiu la trobada d’aquestes fonts és difícil i, un cop trobades, el seu treball ha de ser posterior a una feina d’ordenació i catalogació. Una documentació –publicacions, actes, cartells, documents interns, fonts orals, etc.- que han estat un dels pilars fonamentals d’aquesta investigació. A més, en el cas de la present investigació, cal esmentar les dificultats afegides que ha suposat l’hermetisme de l’actual AVPS –mostra de certs comportaments que es citen a la investigació- que no ha facilitat la feina en cap moment. De la mateixa manera, cal esmentar la predisposició i facilitats que la CEPS han donat a aquesta investigació pel que fa a l’accés al seu arxiu i fonts. Una facilitat que cal estendre també al treball amb les fonts institucionals dels òrgans de participació ciutadana que –tant a nivell de ciutat com de districte- estan ben catalogats i ordenats als arxius municipals i els quals són d’una vàlua cabdal per aquesta investigació i per l’estudi de l’evolució de la ciutat en general. Una documentació que, en els darrers anys de la investigació, s’ha digitalitzat i, per tant, ha estat més fàcil poder accedir-hi. Per tant, al llarg de la investigació s’ha donat molta importància a la documentació sorgida en aquests espais de diàleg entre el veïnat organitzat i les institucions municipals.

Una segona dificultat ha estat el treball dels documents institucionals legislatius. El treball amb documentació que plasmava un llenguatge administratiu i jurídic ha estat difícil. Tanmateix, el treball d’aquestes fonts era necessari per tal de comprendre la construcció legal i jurídica dels municipis democràtics i per tal de veure els conceptes que s’hi vessaven i que conformaven el *corpus* legislatiu en el qual el moviment veïnal s’havia de moure, dialogar i imbricar la seva *praxi*.

Una altra de les dificultats –i alhora potencialitats- de la present investigació ha estat la multidisciplinarietat que la impregna. Partint de la historiografia s’ha necessitat de la geografia, de les ciències polítiques, de l’urbanisme, de l’arquitectura, l’antropologia o la sociologia per tal de copsar tots els factors que intervenen en el diàleg entre la ciutadania i les institucions municipals així com per entendre i poder analitzar el desenvolupament i evolució d’una ciutat com Barcelona.

Una altra de les dificultats i punts dèbils d’aquesta investigació ha estat la dificultat per incloure la perspectiva de gènere. La preeminència dels homes en els òrgans directors de l’associacionisme veïnal així com en les institucions és una mostra de la societat patriarcal en que vivim i, per tant, del model de ciutat patriarcal que s’ha construït durant les darreres dècades. Una presència preeminent que es pot albirar recurrent les diferents fonts tractades en el treball –tant del moviment veïnal com de les institucions-. Incloure la perspectiva de gènere en l’estudi del moviment veïnal en democràcia és, doncs, una de les portes que s’obre en aquesta investigació així com analitzar com el patriarcat ha influït en el desenvolupament i transformacions d’una ciutat com Barcelona.¹⁶

Així doncs, amb aquesta investigació es pretén comprovar fins a quin punt les limitacions de les polítiques i normatives de participació ciutadana han influenciat en el desenvolupament de la ciutat de Barcelona i dels seus barris, en particular del Poble-sec i Montjuïc. De la mateixa manera, també es pretén analitzar com l’evolució política del consistori ha influenciat en aquesta dinàmica, des de la Transició fins al 2011, pel que fa a l’organització legislativa del municipi i de la participació ciutadana. I, en darrer lloc,

---

¹⁶ GARCÍA RAMON, Dolores, ORTIZ GUITART, Anna, PRATS FERRET, Maria (eds.), *Espacios públicos, género y diversidad. Geografías para unas ciudades inclusivas*, Icària, Barcelona, 2014.

contrastar com la pròpia evolució del moviment veïnal també ha intervingut en aquesta dinàmica de desenvolupament.

c) Estructura:

Per tal de respondre a aquesta hipòtesis, objectius i plantejament la investigació s'ha estructurat de la següent manera. En primer lloc s'ha procedit a elaborar un marc teòric de la investigació. Un marc teòric que representa, com s'ha dit més amunt, un diàleg teòric i conceptual entre les diferents vessants de la investigació: l'estudi i història urbana, els moviments socials urbans i el moviment veïnal i l'anàlisi de la participació ciutadana, posant el focus en la implicació que aquest tindria en l'estudi de la realitat de Barcelona. Un punt de partida conceptual que impregnarà tota la investigació.

Prèviament a l'anàlisi de la cronologia proposada s'ha elaborat un capítol d'antecedents en el qual es parla del marc en el qual neix el moviment veïnal barceloní i poblesequí. Es fa un repàs de la Barcelona franquista, de la situació del Poble-sec durant aquells anys i de com es va gestar la resposta veïnal que va acabar en la formació de l'AVPS l'any 1974. Per tant, aquest capítol s'emmarca des de 1972 fins a 1979, des del moment en que neix la Comissió de Barri del Poble-sec fins a les primeres eleccions municipals democràtiques; el període de màxim protagonisme del moviment veïnal.

El segon apartat plantejat –i inserit ja dins de la cronologia- versa al voltant dels primers mandats dels ajuntaments democràtics. Un període emmarcat des de 1979 fins al 1986; el moment en que es va procedir a construir la Barcelona democràtica, les polítiques de descentralització i participació ciutadana. Un anàlisi necessari per veure com el moviment veïnal va començar a relacionar-se i dialogar amb aquestes institucions municipals democràtiques en un barri ple de mancances com ho era el

Poble-sec. Un moviment veïnal que entraria en crisi en aquest nou context. El període que tracta l'apartat s'allarga fins al 1986, moment en que s'aproven les primeres normatives reguladores i organitzatives de la participació ciutadana a Barcelona i, a la vegada, any en que la ciutat es designada com a seu olímpica pel 1992, fet que va representar un punt d'inflexió en el desenvolupament de la ciutat.

El tercer apartat en el qual s'estructura la investigació gira al voltant de les transformacions prèvies a l'esdeveniment olímpic de 1992. Unes transformacions que passarien de llarg d'un barri com el Poble-sec que estava a la falda de la muntanya olímpica –Montjuïc- i que vivia una crisi i transformació del seu moviment veïnal.

El quart apartat s'inicia al final de l'esdeveniment olímpic i s'acaba l'any 2004 l'any del Fòrum de les Cultures. En aquest apartat es fa un repàs de com el moviment veïnal poblesequí es va transformar –formant la CEPS- i va començar a aconseguir les infraestructures i serveis que necessitava. Un període de transformacions del barri en paral·lel a les transformacions que es vivien al consistori en relació a les normatives de participació ciutadana i al procés de gerencialització del consistori. Unes transformacions que influenciarien notablement al diàleg entre les institucions i el moviment veïnal i en la distància entre la ciutadania i el govern de la ciutat.

El cinquè i darrer apartat de la investigació comença l'any 2004 i acaba amb la pèrdua del consistori per part de les forces d'esquerres l'any 2011. En aquest apartat es fa un repàs de com l'evolució del Poble-sec va comportar la necessitat de nous equipaments i serveis; un Poble-sec que veuria com el seu moviment veïnal es transformaria i canviaria de forma, altre vegada. En paral·lel, en aquest apartat també s'analitzen els nous òrgans de participació ciutadana en el marc d'uns gestors preocupats per la seguretat ciutadana i el “civisme”. Una Barcelona i un Poble-sec on

els interessos privats profunditzaran la seva incidència i influència, aprofundint en la llunyania existent entre la ciutadania i les institucions. Una llunyania que es veuria reflectida en el fracàs de la consulta de la Diagonal i en la pèrdua de l'alcaldia el maig de 2011.

En darrer lloc es recopilen les conclusions desgranades al llarg de tota la investigació. Unes conclusions que es plantegen en primer lloc per apartats i, seguidament, com a conclusions genèriques de la investigació.

De la mateixa manera, s'ha procedit a incloure un període d'annexos en el qual s'hi recopilen i adjunten documents i publicacions que s'han considerat d'especial interès per ajudar a construir el relat de la investigació i que poden servir de guia per als lectors i lectores. Igualment, s'ha afegit un apartat gràfic format per fotografies i un mapa d'elaboració pròpia que ajuden a situar al lector en els elements topogràfics que apareixen al llarg de la investigació. També s'ha adjuntat un fris cronològic d'elaboració pròpia en el qual s'ha posat tota la informació que s'ha anat donant al llarg de la investigació: transformacions del Poble-sec, del seu moviment veïnal i de les institucions i polítiques municipals barcelonines. Un element de suport gràfic i visual per ordenar els conceptes i elements tractats a la investigació.

d) Agraïments:

En primer lloc voldria agrair als doctors Andreu Mayayo i Victor Gavín l'esforç, paciència, dedicació i temps que han dedicat a acompanyar-me i guiar-me en aquest treball. Sense la seva ajuda i disposició permanents aquesta investigació no hagués estat possible. De la mateixa manera cal fer extensiu l'agraïment als membres del programa de doctorat *Societat i Cultura* de la Universitat de Barcelona i en especial al seu

director, el doctor Javier Laviña, per la dedicació i consells que m'ha traslladat al llarg de la investigació i que m'han ajudat notablement a estructurar i organitzar el temps.

La realització d'aquesta investigació també ha estat possible gràcies a que l'any 2014 vaig esdevenir beneficiari d'una beca de Formació del Professorat Universitari (FPU) atorgada pel *Ministerio de Educación, Cultura y Deporte* del govern d'Espanya. El fet de poder gaudir d'aquesta beca m'ha aportat unes experiències acadèmiques i personals molt importants. En primer lloc, m'han permès apropar-me i formar part del Grup de Recerca i Anàlisi del Món Actual (GRANMA) i del Centre d'Estudis Històrics Internacionals (CEHI). Des d'aquí agrair a tot l'equip humà que conforma la institució amb especial menció a Antoni Segura, qui fou director fins l'any 2016, i a Lola Harana. Gràcies per les experiències que he pogut viure, per les facilitats i l'amabilitat. De la mateixa manera, la beca m'ha permès integrar-me a la Secció d'Història Contemporània i Món Actual de la UB, participar del seu dia a dia i desenvolupar les meves primeres experiències docents en l'àmbit universitari. És per això que he d'agrair especialment l'amabilitat, predisposició i ajudes que amb mi han mostrat el seu director el doctor Carles Santacana, la seva secretària acadèmica la doctora Queralt Solé, la seva secretaria Irene Castilla, així com a la resta de membres del Departament. Gràcies per fer que aquesta primera experiència acadèmica universitària fos plenera, fàcil i enriquidora.

Pel que fa a les fonts treballades en la investigació, és necessari fer un agraïment al genial equip humà que porta l'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc sense l'ajuda dels quals aquesta investigació no hagués pogut tirar endavant. Cal agrair l'amabilitat, predisposició i dedicació d'aquestes i aquests professionals en la preservació i difusió de la memòria ciutadana i de la construcció i transformació dels

barris de la ciutat. Un agraïment que cal fer extensiu a tot l'equip que conforma la CEPS per la seva disposició a participar en la investigació i les facilitats que han posat en l'accés a les seves fonts. En aquest sentit, cal fer una especial menció a les persones entrevistades i que han aportat quantitat ingent de documents a la investigació –en Roger Rodés, en Jordi Romeu, n'Amadeu Quintana i en Josep Guzmán-; sense el seu temps, entrega i disposició aquesta investigació no hagués estat possible igual que sense la seva participació activa en el moviment veïnal el Poble-sec no seria el barri que és ara. Seguirem trobant-nos pels carrers del Poble-sec i transformant el barri. Un agraïment que també cal fer extensiu i efusiu a Pilar Villuendas i Josep Ramon Gómez, fundadors de l'AVPS, veterans militants del PSUC i dissenyadors gràfics. A través de les seves veus i cartells es pot llegir l'evolució del Poble-sec i de Barcelona.

Una tesi no es fa sense recolzament acadèmic i sense fonts. Però tampoc es fa sense un entorn i xarxa familiar i d'amistats que s'encarregui de l'apartat de cures. El primer agraïment en aquest apartat el voldria fer a la meva mare i al meu pare –Silvia i Josep Maria- un agraïment per tot, per la vida, per l'amor, per l'acompanyament i per ser guies i referents. Per haver-me transmès un sentiment de pertinença –de classe i de barri- sense el qual aquesta investigació no hagués estat possible. A la família del barri –la de sang i “la colla”- i en especial al meu tiet Filibert Montserrat, “Fili”, per haver-me ensenyat a estimar-me el barri i als meus, per ser un estel que em guia i un referent de lluita i compromís. Als meus amics i amigues, del Poble-sec i de més enllà –per ordre alfabètic i amb els noms de pila: Albert Espada, Anna Rebulà, Aureli Bisbe, Carles León, Elena Álvarez, Héctor Iburo, Marc Boluda, Marc Cuenca, Marta Rebulà, Martí Sumarroca, Mireia Kun, Pol Aranda, Pol Junyent, Tere Delgado i Sergi Yuste (per citar-ne alguns). A vosaltres gràcies pels somriures amb els que heu contribuït de manera inestimable a aquesta investigació amb la vostra companyia i confiança d'anys.

Als companys i companyes d'aventures historiogràfiques, Joan Roger, Paola Lo Cascio, Daniel Roig, José Manuel Rúa, Laura Rozalén, etc. pels comentaris i consells, pels cafès, esmorzars, dinars i barbacoes en les quals aquesta tesi ha crescut i s'ha anat coent poc a poc amb les aportacions i companyia de tots i totes vosaltres. Als castellers i castelleres del Poble-sec per ensenyar-me a que encara es pot estar més arrelat i fer més feina pel barri. A totes i tots aquells que en algun moment d'aquesta aventura acadèmica m'heu ajudat i compartit temps amb mi i heu ajudat a enriquir el treball. I, per acabar, a la música, per ser sempre font d'inspiració, concentració i relaxació. I, com no, d'un combat que no s'acaba mai.

0.- LA CIUTAT DEMOCRÀTICA, EL MOVIMENT VEÏNAL, EL MODEL BARCELONA I LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA: un estat de la qüestió en tres temps

“Me parece que lo importante es la intervención de los interesados. No digo ‘participación’. Hay también un mito de la participación. Pero hasta que no haya en las cuestiones de urbanismo la intervención directa, violenta, si hace falta, de los interesados, y hasta que no haya posibilidad de autogestión a escala de las comunidades locales urbanas, hasta que no haya tendencias a la autogestión, hasta que los interesados no tomen la palabra para decir, no solamente lo que necesitan, sino también lo que desean, lo que quieren, lo que exigen, hasta que ellos no den cuenta permanente de su experiencia del habitar a los que se estiman expertos, nos faltará un dato esencial para la resolución del problema urbano. Y, desgraciadamente, se tiende siempre a prescindir de la intervención de los interesados”.

Henri Lefebvre¹⁷

---

¹⁷ LEFEBVRE, Henri, “L’urbanisme aujourd’hui. Mythes et réalités” a *Les Cahiers du Centre d’Études Socialistes*, núm. 72-73, setembre-octubre 1967, citat a GARNIER, Jean-Pierre, “Del derecho a la vivienda al derecho a la ciudad: ¿De qué derechos hablamos...y con qué derecho?” a *Biblio3W. Revista bibliográfica de geografía y ciencias sociales*. Universitat de Barcelona, Vol. XVI, Núm. 909, febrero del 2011. [consulta *online* <http://www.ub.edu/geocrit/b3w-909.htm> 22/02/15].

- Primer temps: la ciutat: barris, carrers i veïns/es en moviment

El filòsof i sociòleg francès Henri Lefebvre plantejava que “no hay sociedad sin orden, significado, perceptibilidad y legibilidad sobre el terreno”,¹⁸ és a dir, segons les paraules del sociòleg Juanma Agulles, “no hay ni historia, ni pensamiento ni sociedad sin alguna forma de hábitat colectivo, sin alguna forma de “ciudad””.¹⁹ I què és una ciutat? Per Lefebvre una ciutat és un espai creat, modelat i ocupat per activitats socials en el curs d’un temps històric;²⁰ una teatralització sutil i poc intencional, una escenografia involuntària que reuneix la vida quotidiana amb les seves funcions i la modifica, tot amanit amb la dosis pertinent de bogeria.²¹ De la mateixa manera, Lefebvre assenyala que la ciutat en si és una *obra*;²² l’espai està organitzat, instituït i modelat per un grup preeminent seguint les seves exigències, ètica i estètica, és a dir, la seva ideologia.²³ És a dir, com exposa José Luis Oyón, “*el espacio no es inocente*”.²⁴ Per tant, es pot pensar

---

¹⁸ LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad*, ..., p. 41.

¹⁹ AGULLES, Juanma, *La destrucción de la ciudad*, Catarata, Madrid, 2017, p. 33

²⁰ Definició acceptada també per l’arquitecte, urbanista i enginyer italià Bernardo Secchi. SECCHI, Bernardo, *La ciudad de los ricos y la ciudad de los pobres*, Catarata, Madrid, 2017, p. 28-29.

²¹ LEFEBVRE, Henri, *La producción del espacio*, Capitán Swing, Madrid, 2013, p. 130.

²² Terme “obra” que Lefebvre contraposa al terme “producte” ja que el primer fa referència al valor d’ús (la ciutat és una obra que s’usa) i el segon al valor de canvi (quan la ciutat esdevé mercaderia). LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad*, ... p. 24;

Una obra que té una historia, és obra d’una historia, és a dir, de persones i grups socials que la realitzen en condicions històriques. LEFEBVRE, Henri, *ibid.*, p. 69.

²³ LEFEBVRE, Henri, *Espacio y política*, Ediciones Península, Barcelona, 1976, p. 66.

²⁴ OYÓN, José Luis, “Historia Urbana: ...; José Luis Oyón també és autor d’obres de cabdal importància sobre història urbana i per entendre la configuració de Barcelona a principis del segle XX com OYÓN, José Luis, “Historia urbana e historia obrera: reflexiones sobre la vida obrera y su inscripción en el espacio urbano 1900-1950”, a *Perspectivas Urbanas*, núm. 24, 2002, p. 1-28; OYÓN, José Luis, GALLARDO, Juan José (coords.) *El cinturón rojinegro: radicalismo cenetista y obrerismo en la*

la ciutat com a element formatiu de pràctiques socials i no com a contenidors d'allò social; és a dir, com planteja l'arquitecte grec Stavros Stavrides, la ciutat no deixa de conèixer ruptures i llinars, moments d'*impasse* que poden generar vida quotidiana o moments de revolta i transformació social. A la ciutat es poden reproduir els comportaments socials de la classe dominant així com es poden generar espais i valors alternatius i oposats als dominants,²⁵ ja que, com exposava Carl Schmitt “no existeixen idees i polítiques sense un espai de referència, ni espais o principis espacials que no corresponguin a idees polítiques”.²⁶ Les ciutats són cossos vius, en constant canvi i evolució. Com a sistema obert, la ciutat creix, decreix, es transforma i evoluciona constantment com entitat cultural, política i econòmica que viu de dinàmiques, inèrcies i accions realitzades en el passat que s'entrellacen amb accions i reaccions del present.²⁷

Al llarg de la història contemporània s'ha vist com és a les ciutats on les resistències i els moviments de canvi prenen forma. Unes resistències que han pres les formes més diverses però que han trobat en la ciutat el seu ecosistema de producció i reproducció òptim. Des de la Revolució francesa fins a l'ocupació de l'espai públic del conegut com “moviment 15-M”, es troben exemples de com les ciutats han estat focus i

---

periferia de Barcelona 1918-1939, Carena Editores, Barcelona, 2004; OYÓN, José Luis, *La quiebra de la ciudad popular: espacio urbano, inmigración y anarquismo en la Barcelona de entreguerras, 1914-1936*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 2008; OYÓN, José Luis, ROMERO, Juanjo (eds.), *Clase antes que nación: trabajadores, movimiento obrero y cuestión nacional en la Cataluña metropolitana, 1840-2017*, El Viejo Topo, Barcelona, 2017.

²⁵ STAVRIDES, Stavros, *Hacia la ciudad de umbrales...* p. 9.

²⁶ SCHMITT, Carl, *Völkerrechtliche Grossraumordnung mit Interventionsverbot für raumfremde Mächte. Ein Beitrag zum Reichsbegriff im Völkerrecht*, 1939 citat a SECCHI, Bernardo, *La ciudad de los ricos...* p. 29.

²⁷ BELIL, Mireia, BORJA, Jordi, CORTI, Marcelo (eds.), *Ciudades una ecuación imposible*, Icària, Barcelona, 2012, p. 11.

motor del canvi històric. Perquè, seguint les idees de Jane Jacobs, la vida de les ciutats la donen les voreres, els carrers i els barris; per tant, la seva gent.²⁸ D'aquí la importància de la gent que habita la ciutat com a agents primordials del canvi històric. La ciutadania organitzada a la ciutat, als carrers i als barris ha esdevingut, i esdevé, un subjecte històric de transformació i canvi de primer ordre. Un fet aguditzat -com exposa José Maria Martí Font parafrasejant al pensador marxista David Harvey- a causa de la desindustrialització i deslocalització que van portar les polítiques neoliberals de finals del segle XX i que van portar a que la fàbrica i els moviments sindicals es veiessin “superats” com a espais socials tradicionals i llocs d'articulació social; així doncs, la ciutat, i els seus barris, van esdevenir –i són- els llocs on es troba la capacitat de coordinació de forces que lluiten per la politització de quotidianitat i esdevenen camp de batalla de la lluita de classes contemporània.²⁹ En aquesta línia, Bernardo Secchi no erra en assenyalar –seguint les idees lefebvrines- que és també a la ciutat on apareixen i es mostren amb major eloqüència i cruesa les desigualtats socials creant una topografia social cada cop més contrastada.³⁰ D'aquí la importància que historiadors, sociòlegs, antropòlegs, politòlegs, etc. del moviments socials han donat als moviments socials urbans com a motors de transformació.³¹

---

²⁸ JACOBS, Jane, *Muerte y vida de las grandes ciudades*, Capitán Swing, Madrid, 2013, p. 55.

²⁹ MARTÍ FONT, José Maria, *La España de las ciudades*, Barcelona, ED Libros, 2017, p. 25.

³⁰ SECCHI, Bernardo, *La ciudad de los ricos...* p. 21.

³¹ Pel que fa a les aportacions sobre l'estudi dels moviments socials urbans, en general, i dels moviment veïnal, en particular trobem obres de cabdal importància com, pel que fa als moviments socials urbans i que han estat referències en la present investigació (per ordre cronològic): BORJA, Jordi, “Movimientos urbanos y estructura urbana” a *Documentos d'Anàlisi Urbana*, núm. 1, gener de 1974, Publicacions del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona; BORJA, Jordi, *Movimientos sociales urbanos*, Ediciones Siap-Panteos, Buenos Aires, 1975; CASTELLS, Manuel, *Movimientos Sociales Urbanos*, Siglo XXI, Madrid, 1974; CASTELLS, Manuel, *Ciudad, democracia y socialismo*,

Perquè és, sobretot, a la ciutat on ressonen i s'acarnissen els efectes del capitalisme global i és en aquests moviments socials urbans on s'hi troben la majoria d'elements de canvi; uns moviments de base local que recullen en el seu si les reivindicacions globals de canvi i de transformació; al cap i a la fi, veïnes i veïns que s'enfronten a la destrucció de la ciutat com a bé comú social, polític i vital a la qual tendeix perpètuament l'urbanització capitalista de la que parla David Harvey.³² Cal posar en valor aquests

---

Siglo XXI, Madrid, 1977; DOMINGO, Miquel, BONET, Maria Rosa, *Barcelona i els moviments socials urbans*, Editorial Mediterrània, Barcelona, 1998; ALABART, Anna, "Els moviments socials urbans a Catalunya" a *Revista Catalana de Sociologia*, Núm. 7, 1998, pp. 9-28; MARTÍ i COSTA, Marc, BONET, Jordi, "Los movimientos urbanos: de la identidad a la glocalidad" a *Scripta Nova*, Vol. XII, Núm. 270 (121), agost 2008; TILLY, Charles, WOOD, Leslie J., *Los movimientos sociales, 1768-2008. Desde sus orígenes hasta Facebook*, Crítica, Barcelona, 2010; DELLA PORTA, Donatella, DIANI, Mario, *Los movimientos sociales*, CIS, Madrid, 2011; TARROW, Sidney G., *El poder en movimiento. Los movimientos sociales, la acción colectiva y la política*, Alianza Editorial, Madrid, 2011; DUCH, Montserrat, ARNABAT, Ramón, FERRÉ, Xavier (eds.), *Sociabilitats a la Catalunya contemporània. Temps i espais en conflicto*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2015.

Pel que fa al moviment veïnal (per ordre cronològic): CARBONELL, Jaume *et al.*, *La lucha de barrios en Barcelona, ...*; BORJA, Jordi, *¿Qué son las Asociaciones de Vecinos?, ...* ALABART, Anna, "Las asociaciones de vecinos: las conquistas y las facturas...", FAVB, La Barcelona dels barris, FAVB, 1991 [versió actualitzada a la primera edició de 1991]; RECIO, Albert; NAYA, Andrés, "Movimiento vecinal: claroscuros de una lucha necesaria" a *Mientras Tanto*, Núm. 91-92, estiu-tardor 2004, pp. 63-81; MOLINERO, Carme, YSÀS, Pere (coords.), *Construint la ciutat democràtica. ...*; BORDETAS, Ivan, *Nosotros somos los que hemos hecho esta ciudad. Autoorganización y movilización vecinal durante el tardofranquismo y el proceso de cambio político*, UAB, Tesi de doctorat inèdita, 2012; FAVB, *Quaderns de carrer 5. 1970-2010, 40 anys d'acció veïnal*, Editorial Mediterrània, Barcelona, 2010; ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia. El moviment ciutadà i la reconstrucció de Barcelona (1968-1986)*, Editorial L'Avenç, Barcelona, 2015; Pel que fa a l'experiència a Madrid: PÉREZ QUINTANA, Vicente, SÁNCHEZ LEÓN, Pablo (eds.), *Memoria ciudadana y movimiento vecinal. Madrid, 1968-2008*, Editorial Catarata, Madrid, 2008; O, de caire més general per l'Estat espanyol i centrat en el període de transició cap a la democràcia: DOMÈNECH, Xavier (ed.), "Dossier: Movimiento vecinal y cambio político", ... ; QUIROSA-CHEYROUZE, Rafael, FERNÁNDEZ, Mónica, "El movimiento vecinal: la lucha por la democracia desde los barrios", a QUIROSA-CHEYROUZE, Rafael (ed.), *La sociedad española en la Transición. Los movimientos sociales en el proceso democratizador*, Biblioteca Nueva, Madrid, 2011.

³² HARVEY, David, *Ciudades rebeldes. ...*

moviments de base local, menystinguts de manera general en el relat historiogràfic contemporani.³³ Uns moviments que neixen de les contradiccions socials de la ciutat i que enfronten a la ciutadania amb els agents que actuen i projecten el territori i donen lloc a efectes urbans i polítics que poden arribar a modificar –o no, com s’anirà veient al llarg del treball- la lògica del desenvolupament urbà.³⁴ Uns moviments, doncs, que són manifestació de les contradiccions generades pel desenvolupament urbà capitalista, i en el cas d’una ciutat com la Barcelona dels seixanta, una ciutat que patia la dictadura franquista i que va fer d’aquests moviments escoles de democràcia civil.³⁵ Una de les ciutats més importants de l’Estat espanyol, del sud d’Europa i de la ribera del Mediterrani. Com diu Marc Andreu, és una ciutat que per les seves dimensions, per la seva ubicació geogràfica, per la seva significació històrica, política, social i urbana i per la seva importància com a referent mundial a nivell urbanístic, cultural, turístic i, també, a nivell de moviments socials urbans, és especialment interessant per apropar-se a l’estudi dels seus moviments socials i de la relació d’aquests amb el poder. Recuperar la veu d’aquests moviments és fer justícia per construir, com exposa el mestre d’historiadors Josep Fontana parafraejant a l’historiador indi Ranahit Guha, una memòria social que, per ser vàlida, hauria de reflectir pluralitat d’experiències, hauria de ser capaç d’harmonitzar les diverses veus que la integren; una memòria que no només reculli les experiències que legitimin retrospectivament les construccions estatals i l’estructura del poder, de l’ordre establert.³⁶ Per tant, parlar del moviment

---

³³ BORDETAS, Ivan, “Els estudis sobre el moviment veïnal: un repte encara per a la historiografia” a *Franquisme & Transició* 2, 2014, p. 281-295.

³⁴ BORJA, Jordi, *Movimientos sociales urbanos...*, p. 12.

³⁵ SANTACANA, Carles, “El moviment veïnal, eina de cohesió i cultura democràtica”, a *Plecs d’història local*, número 141, abril 2011, p. 1.

³⁶ FONTANA LÁZARO, Josep, *L’ofici d’historiador*, Barcelona, Documenta Universtaria, 2010, p. 162.

veïnal és necessari, i just, perquè és parlar de la majoria de dones i homes que han estat absents dels relats històrics que s'han fet sobre l'evolució de la ciutat.³⁷

- **Segon temps: barcelona: evolució i crisi d'un "model"**

L'anàlisi historiogràfic d'una ciutat, de Barcelona en aquest cas, és també l'anàlisi historiogràfic de l'espai i, seguint Lefebvre, l'anàlisi de l'espai condueix a la relació dialèctica entre "manar" i "demanar"; una relació dialèctica, és a dir, conflictiva, sense la qual no es produeix l'espai –en aquest cas, la ciutat-, que no és objecte ni subjecte, sinó realitat social, per tant, un conjunt de relacions i de formes.³⁸ Això és, en democràcia, una dialèctica entre el poder i el *poble*, entre *administradors* i *administrats*, entre *representants* i *representats*. Unes relacions dialèctiques i conflictives que influeixen en la construcció i producció de la ciutat i que, per tant, queden plasmades en la mateixa. Llegint i analitzant aquestes relacions es pot establir una història de la ciutat. Així doncs, per tal de procedir a aquest anàlisi, cal trobar el marc en el qual es

---

³⁷ Fent servir paraules del pensador marxista italià Antonio Gramsci referint-se a la necessitat –i a les dificultats- d'historiar sobre les *clases subalternes*: "La unidad histórica de las clases dirigentes se produce en el Estado, y la historia de esas clases es esencialmente la historia de los estados y de los grupos de estados. [...] su historia [de las clases subalternes], por tanto, está entrelazada con la de la sociedad civil y, a través de ella, de la historia de los estados o grupos de estados. [...] El estudio del desarrollo de estas fuerzas innovadores desde el estadio de grupos subalternos hasta el de grupos dirigentes y dominantes tiene, por tanto, que buscar e identificar las fases a través de las cuales dichas fuerzas han conseguido autonomía respecto de los enemigos que tenían que derrotar, [...]. Los grupos subalternos sufren siempre la iniciativa de los grupos dominantes, incluso cuando se rebelan y se levantan. [...] Por eso todo indicio de iniciativa autónoma de los grupos subalternos tiene que ser de inestimable valor para el historiador integral; de ello se desprende que una historia así no puede tratarse más que monográficamente, y que cada monografía exige un cúmulo grandísimo de materiales a menudo difíciles de encontrar." GRAMSCI, Antonio, *Antología. Selección, tradición y notas de Manuel Sacristán*, Madrid, Akal, 2015, p. 438-440.

³⁸ LEFEBVRE, Henri *La producción del espacio...*, p. 170.

produeixen, dins del sistema democràtic liberal representatiu, aquesta dialèctica, aquestes relacions; això vol dir analitzar els mecanismes de participació ciutadana que existeixen en l'àmbit del poder local. Tanmateix, prèviament, per escriure i investigar sobre la història del moviment veïnal a Barcelona, sobre les relacions d'aquests amb les institucions, sobre les polítiques de participació ciutadana i sobre l'evolució de Barcelona és de cabdal importància fer un estat de la qüestió sobre el que es coneix com a "model Barcelona", l'evolució i transformació de la ciutat, el desenvolupament de les relacions amb el moviment veïnal, les seves cronologies i seqüencialitzacions proposades, les diferents evolucions que es tracen i, els punts d'acord sobre els quals es bastirà aquest treball.

Una de les primeres aportacions crítiques sobre el que després es coneixeria com a "model Barcelona" la trobem en el llibre escrit a dues veus en forma d'entrevista per Manuel Vázquez Montalbán³⁹ i Eduard Moreno titulat "Barcelona, cap a on vas? Diàlegs per una altra Barcelona".⁴⁰ Una obra que va aparèixer disset anys després de la famosa "*Barcelona ¿a dónde vas?*" apareguda al 1974 de la mà del mateix Moreno aquell cop acompanyat de Francisco Martí.⁴¹ En aquella obra de 1974 es posaven de relleu a les mancances i dolències⁴² que patia la ciutat com a herència del franquisme en general i del "porciolisme" en particular i s'advertia que "*en la medida en que un triunfalismo adecuado a unos intereses determinados corra un tupido velo sobre la*

---

³⁹ "El *flaneur* socialista" al qual Donald McNeill li dedica un capítol del seu treball: McNEILL, Donald, *Urban change and the European left. Tales from the new Barcelona*, Routledge, Londres i Nova York, 1991.

⁴⁰ MORENO, Eduard, VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelona, cap a on vas? ...*

⁴¹ MARTÍ, Francisco, MORENO, Eduardo, *Barcelona ¿a dónde vas?*, Editorial Dirosa, Barcelona, 1974.

⁴² A la contraportada de l'obra es sentència que "Barcelona está enferma".

realidad, iremos en camino aún más del col·lapso que amenaza a Barcelona". Així doncs, l'any 1991, a un any de la celebració dels Jocs Olímpics de 1992 va veure la llum aquesta obra de Moreno i Montalbán que, salvant els discursos triomfalistes imperants a les portes de l'esdeveniment olímpic, discuteixen, debaten i avaluen les primeres dècades dels consistoris democràtics barcelonins. En la presentació de la conversa, Vázquez Montalbán exposa que "Alguns tenim la impressió que els Jocs Olímpics han servit de coartada per reactivar aquell projecte de la Gran Barcelona que en el passat fou considerat 'franquista' o 'porciolista', d'acord amb un model de creixement [...] fet a la mida dels interessos dels de sempre, avalats [...] pel *laisse faire*, *laisse passer* d'un ajuntament governat pels socialistes i en el qual professionals, tècnics i polítics que van ser enemics implacables d'aquella Gran Barcelona especulativa ocupen o han ocupat importants càrrecs."⁴³ Els autors, partint de les tesis de Lefebvre sobre l'espai urbà segons les quals la ciutat no és més que els interessos de la classe dominant projectats sobre el territori, que sempre acaba sent objecte d'exploració,⁴⁴ posen de relleu la necessitat de, després d'una dècada de consistoris democràtics, al 1991, encara calia seguir reclamant el dret a la ciutat⁴⁵ i encara havia d'arribar el moment que l'esquerra es fes amb el control real de la ciutat per tal de dirigir de veritat el seu model d'expansió urbanística al servei de l'interès general.⁴⁶ Segons els autors, bona part d'aquella situació es devia al desmantellament –premeditat ja que li troben

---

⁴³ MORENO, Eduard, VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelona, cap a on vas?...*, p. 9.

⁴⁴ LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad...*, p. 37-38.

⁴⁵ MORENO, Eduard, VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelona, cap a on vas?...*, p. 15.

⁴⁶ MORENO, Eduard, VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelona, cap a on vas?...*, p. 25.

“voluntat política”-⁴⁷ del moviment veïnal que tant present havia estat durant els anys de la Transició, a la poca incidència real de les polítiques de participació ciutadana i a la sensació –ja a principis dels noranta-, de que la ciutat no era dels ciutadans i s’estava convertint en una ciutat-mercat.⁴⁸ Unes percepcions que, com es veurà, s’han anat aprofundint i estudiant i analitzant a nivell teòric; un estat de la qüestió del “model Barcelona”.

De la mateixa manera cal assenyalar que en aquell mateix any 1991 va veure la llum la publicació de la Federació d’Associacions de Veïns de Barcelona (FAVB), “La Veu del Carrer” des de les pàgines de la qual sempre es va mostrar una visió crítica i des dels barris de les transformacions que estaven tenint lloc a la Barcelona post-olímpica. Creant un pòsit d’anàlisi veïnal del “model Barcelona”. Una publicació que va suposar un *continuum* crític sobre la ciutat i que va nodrir notablement les aportacions acadèmiques i amb perspectiva que vindrien després. Nascuda l’any 1991 –en un número sobre l’aluminosi-, en plena eufòria olímpica, i publicada de manera ininterrompuda de manera mensual o bimensual des de llavors fins a l’actualitat, un repàs pels seus números permeten observar les temàtiques que més preocupaven al moviment veïnal així com ajuden a construir un relat sobre l’evolució de Barcelona. L’any 1992 es mostrava crítica amb el que anomenava “La Barcelona de Maragall”; al llarg dels noranta repassava les problemàtiques que afectaven la ciutat com l’habitatge, les reivindicacions dels barris, la sostenibilitat, les desigualtats socials, el feminisme, la

---

⁴⁷ Per part del PSUC, Vázquez Montalbán parla de que en la pugna interna entre “basistes” i “institucionalistes”, els darrers es van imposar damunt dels primers i van iniciar un abandonament dels moviments socials els quals van ajudar a desmobilitzar amb la seva inactivitat. MORENO, Eduard, VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelona, cap a on vas?....*, p.49

⁴⁸ *Ibid.*, p, 64.

crescudada d'Hotels, etc. Tanmateix, va ser a principis del nou mil·lenni quan “La Veu del Carrer” va prendre especial rellevància –en quan a difusió i capacitat de crear discurs hegemònic dins dels moviments socials urbans-. Els números sobre el Fòrum de les Cultures 2004 (número 69 i, sobretot, número 84) foren àmpliament difosos i tingueren un ampli ressò. Les perspectives crítiques que es troben dins de les seves pàgines sobre aspectes com la conceptualització del “civisme”, els poders fàctics de la ciutat, la corrupció o, més recentment, el fenomen del turisme massiu i els seus efectes nocius a la ciutat permeten, doncs, construir un fil narratiu en el qual s’hi trobaran explicades – com es veurà- moltes de les característiques que els acadèmics exposaran quan realitzin una periodització sobre l’evolució de la ciutat.⁴⁹

Una de les primeres veus que va començar a seqüencialitzar i perioditzar l’evolució i transformació de Barcelona –o del “model Barcelona”- fou l’arquitecte Josep Maria Montaner.⁵⁰ Montaner va proposar, l’any 2004 una sèrie d’etapes en les quals es dividiria el desenvolupament de Barcelona; unes etapes que, posteriorment, han estat generalment acceptades com a punt de partida per procedir als anàlisis de l’evolució de la capital catalana.⁵¹ Així doncs, Montaner delimita una primera etapa de

---

⁴⁹ “La Veu del Carrer” (coneguda popularment com a “Carrer”) s’ha publicat ininterrompudament de manera bimensual des de 1991 fins a l’actualitat. Tots els números es poden consultar via *online* a: <http://www.favb.cat/carrer>

⁵⁰ En l’actualitat regidor del districte de Sant Martí i regidor d’Habitatge del govern de Barcelona en Comú.

⁵¹ Prèviament l’any 2003 Montaner va publicar una antologia dels seus articles publicats a *El País* titulada “Repensar Barcelona” (Edicions UPC, Barcelona) on, a través de l’anàlisi de les transformacions urbanes de Barcelona compreses entre els anys 1984 i 2001, ja s’entreveuen les etapes que determinen, segons ell, el “model Barcelona” i que, un any més tard, publicaria a: MONTANER, Josep Maria, “La evolución del modelo Barcelona (1979-2002)” a BORJA, Jordi, MUXÍ, Zaida (eds.), *Urbanismo en el siglo XXI. Bilbao, Madrid, Valencia, Barcelona*, ETSAB, Barcelona, 2004, p. 203-220;

“lenta y elaborada gestión y proyecto de la ciudad democrática” que, segons ell, es caracteritza per un diàleg amb els barris per solucionar les emergències urbanístiques i que abastaria des de 1979 fins al 1986, any de la nominació olímpica. La segona etapa, de la qual en proposa l’inici al 1986 i la fi al 1992, vindria caracteritzada per les transformacions de cara a l’esdeveniment olímpic, unes transformacions que “calia” realitzar amb gran urgència. Montaner exposa que aquests grans canvis van posar en segon terme les necessitats dels barris en benefici de grans transformacions que, a més, es van realitzar sense el que ell qualifica com a “diàleg urbà”; *“También la escala del diálogo urbano cambió; a partir de ahora el Ayuntamiento debía negociar directamente con los grandes operadores capaces de promover las magnas operaciones urgentes de la Barcelona olímpica y debía eludir las más lentas y conflictivas con pequeños operadores y con reivindicaciones populares”*.⁵² Des de 1992 fins a finals dels anys noranta Montaner proposa una tercera etapa marcada per l’endeutament i un ritme de transformació urbana més lent. Finalment, des de finals dels noranta fins a principis dels anys dosmil, Montaner proposa una etapa en que el poder municipal està debilitat davant dels grans operadors, exemplificat en l’aprovació del projecte del grup Hines per la transformació de la zona de Diagonal Mar i, paral·lelament, l’aposta

---

Unes etapes que també pren Pep Martínez Barceló proposant una cronologia pel moviment ciutadà a Catalunya en general, però, fent especial èmfasi en el cas de Barcelona a: MARTÍNEZ BARCELÓ, Pep, “Del moviment ciutadà i de la democràcia local. Moviments socials i democràcia local. Pinzellades en tres temps”, a *Revista Catalana de Sociologia*, Núm. 7, 1998, pp. 29-72.

La seqüencialització proposada per Montaner està present en la majoria de les investigacions i publicacions sobre la transformació de Barcelona. Dues obres magnes i cabdals per copsar dita evolució i que recullen la periodització de Montaner són: MONTANER, Josep Maria; ÁLVAREZ, Fernando; MUXÍ, Zaida (eds.), *Arxiu crític model Barcelona. 1973-2004,...*; i, MONTANER, Josep Maria, ÁLVAREZ, Fernando, MUXÍ, Zaida, CASANOVAS, Roser (eds.), *Reader modelo Barcelona. 1973-2013, ...*

⁵² MONTANER, Josep Maria, “La evolución del modelo ...p. 206.

municipal per promoure el Fòrum de les Cultures 2004, just al costat de Diagonal Mar. Segons ell, “*Así se empezaba y se caracterizaba la cuarta y última etapa. En diez años se había pasado del momento de mayor poder municipal (identificable con el concurso para la Illa Diagonal en 1987) al momento de mayor debilidad, cuando en 1997 se cede a las condiciones de Hines de hacer un barrio norteamericano y un centro comercial suburbano en un punto privilegiado de la ciudad. En este proceso, los conceptos motores del urbanismo barcelonès se habían dividido en argumentos contrapuestos e irreconciliables: intereses inmobiliarios, grandes operaciones infraestructurales, participación ciudadana, sostenibilidad.*”⁵³ Un fet que va totalment en detriment del diàleg amb la ciutadania organitzada, és a dir, el moviment veïnal, en benefici d’un diàleg que Montaner qualifica d’exclusiu amb bancs, immobiliàries, grans companyies inversores i asseguradores, cadenes hoteleres, etc. i que elimina i eludeix l’interlocutor local, veïnal, allunyant-se dels problemes dels ciutadans i de les reivindicacions dels moviments socials.⁵⁴

---

⁵³ MONTANER, Josep Maria, “La evolución del modelo ...p. 206.p. 207.

⁵⁴ Montaner, a més, critica l’excés de triomfalisme del discurs institucional al llarg de totes aquestes dècades i, també, denuncia la manca de capacitat crítica i les deficiències de la transparència per tal de que allò planificat arribés a la ciutadania. MONTANER, Josep Maria, “La evolución del modelo ...p. 214-215;

Aquestes etapes que planteja Montaner també es podrien interpretar segons les distincions que Lefebvre fa sobre els models d’urbanisme. Així doncs, en la primera etapa predominaria un “urbanismo de los hombres de buena voluntad” on els projectes tenien una filosofia al darrera i contenien una escala humana; la segona etapa estaria caracteritzada per un “urbanismo de los administradores”, que transformen la ciutat amb lideratge públic, de tendència científicista, que tendeix a establir “models” i que tindria un caràcter “tecnocrático y sistematizado, con sus mitos y su ideología”; finalment, la tercera i quarta etapa que proposa Montaner respondria al “urbanismo de los promotores” que Lefebvre particularitza en actuacions destinades al mercat, amb propòsits de lucre, un urbanisme que esdevé valor de canvi, que intenta sistematitzar i performativitzar la pràctica social urbana –els comportaments urbans– i que està fortament marcat pel consum. LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad...*, p. 45-47.

Com un efecte d'aquesta darrera etapa i, sorgint des del món crític, alternatiu i autònom de la ciutat comtal, al maig del 2004, mesos abans de la inauguració del controvertit Fòrum de les Cultures, va sortir a la llum el treball "Barcelona, marca registrada. Un model per desarmar" signat per la Unió Temporal d'Escribes (UTE).⁵⁵ Des d'una òptica netament crítica, "per entrar a fons contra la Barcelona que no suportem",⁵⁶ aquest llibre pretenia desmuntar la imatge triomfalista de Barcelona que es donava des del consistori així com des dels mitjans de comunicació majoritaris. El treball s'organitza en tres blocs: un primer bloc dedicat a traçar de manera breu l'estat de la metròpoli fins la primavera del 2004; un segon bloc dedicat a les polítiques que es duïen a terme per apuntalar el model de ciutat; i, un darrer bloc on veuen la llum les operacions que han procedit a aprofundir en el sentiment de desposseïció ciutadana. Mitjançant la divisió en aquests tres blocs, aquest treball col·lectiu elabora una radiografia crítica de la ciutat de Barcelona, desarmant el discurs oficial i traient a la palestra pública el que ells consideren com el revers de la moneda del "model Barcelona": especulació, *marketing*, segregació, desigualtats, mercantilització, turistificació i desposseïció ciutadana. En el sentit de la participació ciutadana, aquesta obra es mostra especialment crítica amb les polítiques dels governs d'esquerra de la ciutat de Barcelona. Segons aquesta primerenca publicació crítica, el "model Barcelona" ha comportat la desactivació de la participació popular en la presa de decisions ja que aquesta només podria portar conseqüències "disfuncionals" en els objectius sistèmics del govern municipal; un fet que ha contribuït a la crisi del moviment veïnal iniciada als

---

⁵⁵ UTE, *Barcelona Marca Registrada*, Virus, Barcelona, 2004.

⁵⁶ *Ibid.*, p. 5

anys 1980.⁵⁷ Així, crítica i obertament, estableixen que els diferents mecanismes, normatives i reglaments de participació ciutadana elaborats des de 1979 a principis del segle XXI no han estat més que una sort de maquillatge democràtic superficial, que no han permès incidir en el cor de la política municipal i que només han servit per retornar al govern una certa legitimitat perduda amb el pas dels anys i en l'aprofundiment del sentiment de desposseïció ciutadana.⁵⁸

Des del món acadèmic, el catedràtic en Geografia Humana de la Universitat de Barcelona Horacio Capel, va ser una de les primeres veus especialistes que van començar a analitzar de forma crítica, des d'un punt urbanístic, la transformació i desenvolupament de la ciutat comtal en l'etapa democràtica, és a dir, des de 1979. En el seu treball "*El modelo Barcelona: un examen crítico*",⁵⁹ que data de l'any 2005, Capel fa un repàs de l'actuació dels governs municipals d'esquerres en matèria urbanística fent

---

⁵⁷ Una altra publicació que segueix força les tesis exposades a *Barcelona Marca Registrada*, és: LEIVA, Enrique; MIRÓ, Ivan; URBANO, Xavier, *De la protesta al contrapoder. Nous protagonismes socials en la Barcelona metropolitana*, Editorial Virus, Barcelona, 2007. En aquesta obra, parlant sobre la crisi de les Associacions de Veïns i de participació ciutadana s'exposa: *Una manera de neutralitzar la potencia de les associacions de veïns fou assignar-los el rol merament de denuncia però rebutjar-ne la capacitat d'alternativ, tolerar la dimensió reivindicativa però negar-ne radicalment la dimensió política, i acceptar la seva funció en un àmbit territorial reduït però invalidar-ne els plantejaments globals*, p. 75.

⁵⁸ UTE, *Barcelona...*, p. 180; "Desposseïció ciutadana" que el geògraf Jordi Borja també explica i perioditza a: BORJA, Jordi, "La ciutat entre la desposseïció i la reconquesta" a *Barcelona Metropolis. Revista d'Informació i Pensament urbans*, [En línia: <http://lameva.barcelona.cat/bcnmetropolis/arxiu/ca/page959f.html?id=21&ui=229>] [Consultat el 21/01/15]

⁵⁹ CAPEL, Horacio, *El modelo Barcelona:...*; Per una visió més àmplia de les transformacions urbanes a l'Estat espanyol veure el previ estudi: CAPEL, Horacio, *Capitalismo y morfología urbana en España*, Los libros de la frontera, Barcelona, 1983;

També: CAPEL, Horacio, "El debate sobre la construcción de la ciudad y el llamado 'Modelo Barcelona'", a *Scripta Nova*, Vol. XI, Núm. 233, febrero de 2007.

èmfasi en els punts relacionats amb la planificació urbana, la seva dimensió social i el plantejament de ciutat encapçalat per l'administració. Conclou que la política del consistori, tot i ser progressista, ha generat nombroses mancances sobretot vers les classes populars barcelonines pel que fa, especialment, a la qüestió de l'habitatge públic i la millora dels barris populars.⁶⁰ De la mateixa, pel que fa a la qüestió de la participació ciutadana, de la dialèctica entre l'administració i la ciutadania, Capel sentència que aquest diàleg, que sí que havia estat present en el primer lustre d'ajuntaments democràtics, no s'ha fet efectiu en les darreres dècades. El geògraf exposa que l'Ajuntament ha optat per un discurs i una *praxi* unidireccional, prioritant una imatge i relat triomfalista, molt influenciat pel *marketing*, la publicitat i la propaganda. Anàlogament, evidencia que l'obsessió consistorial per la imatge exterior de la ciutat ha fet oblidar les necessitats dels ciutadans i s'ha menystingut el paper d'interlocutor del moviment veïnal *“muy activo durante los años 1970, cuando tuvo un papel importante en la primera fase de recuperación de la democracia. Pero luego la situación cambió. Como si una vez en el poder, algunos de los que habían participado en esos movimientos no acabaran de fiarse de ellos [...] A partir de algún momento, tras la normalización política del país, se empezó a acusar a las asociaciones y al movimiento vecinal de falta de representatividad [...]”*.⁶¹ A més Capel, advertia de la necessitat d'apostar per una participació ciutadana real –que englobés a la totalitat de la població de la ciutat- per tal de dur a terme les reformes urbanes necessàries davant del sentiment de desposseïció ciutadana creixent a la ciutat comtal. Capel proposa un possible antídote: democràcia i pressió popular.

---

⁶⁰ CAPEL, Horacio, *El modelo Barcelona...*, p.52.

⁶¹ *Ibid*, p. 104.

També des del món acadèmic però des de la disciplina de l'Antropologia, Manuel Delgado va engruixir el nombre de les veus crítiques que, a principis del segle XXI, posaven en qüestió i debatien el model de ciutat que Barcelona estava esdevenint. En la seva obra "Elogi del vianant. Del "model Barcelona" a la Barcelona real", Delgado contrasta dues ciutats: la Barcelona de les institucions i la Barcelona dels carrers; segons ell, la Barcelona "model" –o modelada o modèlica- i la Barcelona real "la que desnona llogaters insolvents, la que amaga ens seus miserables de la mirada pròpia i aliena, la del barraquisme invisible, la de la destrucció dels barris que cobdícia l'especulació i l'abandonament dels qui descarta, la de les batudes policiaques contra immigrants sense papers, la de la repressió contra els ingovernables."⁶² Aquesta obra constitueix una crítica punyent contra el "model Barcelona". Davant de la seqüencialització establerta i acceptada segons la qual existeixen dues etapes del desenvolupament del "model Barcelona" -una primera etapa "progressista" (des del primer consistori democràtic al 1979 fins a la nominació olímpica a la tardor del 1986) i una segona etapa marcada per les dinàmiques de la mundialització capitalista (després dels Jocs Olímpics del 1992 i fins a l'actualitat)-, Delgado proposa un relat continuat del model de ciutat des del tardofranquisme fins a l'actualitat en matèria de concepció i organització urbanística; una ciutat que es transforma a cop de gran esdeveniment i els fonaments del qual venien predirigits pel Pla General Metropolità dels anys 1970.⁶³ L'antropòleg barceloní reflexiona i posa damunt de la taula, com s'ha dit, dues ciutats que conviuen dins de Barcelona. En primer lloc, la ciutat "planificada" la dels plànols i les maquetes on "no hi ha persones, sinó tan sols formes pures" i, en segon lloc, la ciutat

---

⁶² DELGADO, Manuel, *Elogi del vianant. Del "model Barcelona" a la Barcelona real*, Edicions de 1984, Barcelona, 2005.

⁶³ *Ibid.*, p. 24-25.

“practicada” la dels ciutadans que fan la ciutat dia rere dia; dues ciutats que entren en conflicte quotidià i de les quals, segons Delgado, en surt “vencedora” la primera.⁶⁴

Uns anys després, al 2007, Delgado publica un altre treball “La ciudad mentirosa. Fraude y misèria del ‘modelo Barcelona’”.⁶⁵ En aquesta obra hereva de la primera, Delgado aprofundeix en la crítica al “model Barcelona” iniciada en l’obra citada anteriorment. Amb una prosa sentida, aquest treball “*Carta de amor a Barcelona*”⁶⁶ – dedicat “a quienes intentan o intenten acabar con Barcelona. Con odio.”-, fa un repàs per l’evolució de la ciutat comtal des de la Transició fins a inicis del segle XXI. En aquest repàs, Delgado posa de relleu les mancances del “model”, unes mancances sobretot importants en polítiques d’habitatge i en les repercussions socials de les dinàmiques del capitalisme mundial a la ciutat de Barcelona: especulació, desigualtats, segregació, criminalització de col·lectius amb risc d’exclusió social, etc. Pel que fa a la qüestió del diàleg entre governants i governats, Delgado, seguint amb la contraposició entre les dues ciutats que cohabituen, dialoguen i pugnen a Barcelona,

---

⁶⁴ DELGADO, Manuel, *Elogi del vianant*. ... p. 12-13.

Amb aquesta hipòtesi Delgado recull les influències d’Henri Lefebvre sobre les diferències entre la ciutat i allò urbà; “La ciudad es una base práctico-sensible, una morfología, un dato presente e inmediato, algo que está ahí –es decir un punto o mancha en el mapa-, a la que corresponde una infraestructura de mantenimiento, unas instituciones formales, una gestión funcional y técnica, unos datos demográficos, una sociedad definible...Lo urbano, en cambio, es otra cosa: [...] existe como mera potencialidad, como conjunto de posibilidades. La ciudad es *palabra*, [...]. Lo urbano va más allá: no es un tema, sino una sucesión infinita de actos y encuentros [...]. La vida urbana –lo urbano como forma de vida- “DELGADO, Manuel, “Lo urbano como fogón de brujas” a ARICÓ, Giuseppe, MANSILLA, José A., STANCHIERI, Luca, *Mierda de ciudad. Una rearticulación crítica del urbanismo neoliberal desde las ciencias sociales*, Pol-len edicions, Barcelona, 2015, p. 7; o, com diria Lefebvre: “Lo urbano es así obra del ciudadano, en vez de imposición como sistema a este ciudadano”. LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad...*, p. 85.

⁶⁵ DELGADO, Manuel, *La ciudad mentirosa*. ...

⁶⁶ *Ibid.*, p. 20.

exposa que la ciutat “planificada” ha estat per damunt de la ciutat “practicada”. És a dir, que la idea de ciutat elaborada pels governants s’ha acabat imposant als governats, en detriment de les necessitats ciutadanes.⁶⁷ En aquest sentit, es reafirma la hipòtesi exposada anteriorment per Horacio Capel sobre el sentiment de desposseïció ciutadana a Barcelona.

Especialment interessant és l’aportació del geògraf i urbanista Jordi Borja sobre el “model Barcelona”.⁶⁸ Borja formà part del gruix de professionals que van donar suport als moviments veïnals durant les darreries del franquisme i, un cop arribada la democràcia, va formar part de governs de l’Ajuntament de Barcelona en representació del PSUC assumint responsabilitats en matèria de participació ciutadana i descentralització, entre d’altres des de 1983 a 1995. Per aquest motiu és de notable interès les opinions i interpretacions que Borja volca en la seva obra “Llums i ombres de l’urbanisme a Barcelona”.⁶⁹ Des d’una òptica crítica, però més moderada que les citades anteriorment, -“ni un discurs triomfalista ni un procés acusatori”-⁷⁰ Borja fa un repàs a la transformació de Barcelona des dels anys de la Transició fins a la primera dècada dels

---

⁶⁷ Altres treballs de Delgado que són d’especial interès i que complementen la seva producció científica sobre l’anàlisi de les transformacions urbanes posant especial èmfasi en Barcelona són: DELGADO, Manuel (coord.), *Carrer, festa revolta. Els usos simbòlics de l’espai públic a Barcelona (1951-2000)*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2001; DELGADO, Manuel, *El animal público*, Anagrama, Barcelona, 2008[1999]; DELGADO, Manuel, *Ciudadanismo. La reforma ética y estética del capitalismo*, Catarata, Madrid, 2016.

⁶⁸ A més, entre la nombrosa producció de Borja (que anirà apareixent al llarg del treball) en destaco en aquest estat de la qüestió obres on es reflexiona sobre la ciutat, la ciutadania i la conemporaneïtat com: BORJA, Jordi; MUXÍ, Zaida: *Espai Públic Urbà 2: L’espai públic: ciutat i ciutadania*, Diputació de Barcelona, Barcelona, 2001; BORJA, Jordi, *La ciudad conquistada*, Alianza, Barcelona, 2003; BORJA, Jordi, *Revolución urbana y derechos ciudadanos*, Alianza, Barcelona, 2013.

⁶⁹ BORJA, Jordi, *Llums i ombres ...* .

⁷⁰ *Ibid.*, p. 11.

anys 2000. L'autor, el qual reconeix que, "almenys en part", és un dels difusors del "model Barcelona",⁷¹ conclou que la transformació de la ciutat des de 1979 fins a l'actualitat ha estat "globalment positiva", tot i que no deixa d'evidenciar les febleses i mancances de la gestió municipal des de mitjan anys 1990, un fet que, segons ell, dóna arguments d'anàlisi reals per tal d'elaborar discursos i relats "radicals" que no comparteix.⁷² La voluntat principal d'aquesta obra de Borja, com explicita el títol, és trobar els matisos entre els discursos blancs i negres sobre la transformació de Barcelona; els grisos; els claroscurs.

En aquest sentit, és especialment interessant la seqüencialització i periodització que Borja fa sobre les diferents etapes de l'evolució i la transformació de la capital catalana. Estableix un primer període que englobaria els quinze anys que van des dels anys de la Transició fins als Jocs Olímpics de 1992 (Borja els situa de 1977 al 1992), en el qual la forta mobilització veïnal de les darreries del franquisme (element clau en la deslegitimació del règim a nivell local) i l'empenta dels primers ajuntaments democràtics van prefigurar un consens que es va verificar "sobre les infraestructures, la mobilitat, la prioritat del transport públic a escala regional, la regeneració del centre, el manteniment de la funció residencial, la recuperació del front marítim, [...] el 'fer ciutat' als barris perifèrics [...], l'urbanisme participatiu, [...]", etc.⁷³ Segons Borja, aquest consens va ser possible gràcies a la comunió entre forces socials i polítiques (associacions de veïns i partits polítics d'oposició) que va tenir lloc durant els anys

---

⁷¹ Un "model" que considera que cal desmitificar en primer lloc per la inadequació del terme "model", ja que no és un model formal (exposa que és més adient parlar de mètode urbanístic o projecte polític) i, en segon lloc, perquè no hi ha un urbanisme ideal definit transferible a qualsevol altre realitat. I BORJA, Jordi, *Llums i ombres ...*, p. 25.

⁷² *Ibid.*, p. 30.

⁷³ BORJA, Jordi, *Llums i ombres ...* p. 58.

seixanta i setanta i que va donar els seus fruits en les primeres dècades dels Ajuntaments democràtics. Seguidament, el geògraf barceloní estableix un segon període que englobaria els anys que van des dels Jocs Olímpics fins a la primera dècada dels anys 2000 (el llibre està escrit al 2010); un segon període on l'autor dóna rellevància a l'estreta col·laboració público-privada, en el qual s'abandona la interlocució amb els veïns, en el qual es passa de l'"urbanisme ciutadà" a l'arquitectura *star system*, a l'urbanisme de negocis, en definitiva, a un allunyament de l'administració i la ciutadania; un fet que porta a l'autor a sentenciar que "el poder polític municipal s'ha caracteritzat per la seva escassa capacitat d'autocrítica, mal substituïda per l'autosatisfacció i l'arrogància i per una progressiva dificultat d'obrir espais de diàleg comunicatiu amb els col·lectius socials, fins a l'extrem que, en alguns casos, s'ha arribat a parlar d'autisme oficial."⁷⁴ Per reblar el clau de la crítica, Borja que, com s'ha dit, fou un dels impulsors de les polítiques de participació ciutadana i de descentralització administrativa, posa la nota negativa en el desenvolupament de dites polítiques per la seva inoperància que les ha portat a convertir-se en "pantalles entre les demandes ciutadanes i les decisions polítiques".⁷⁵ Dos períodes, dues Barcelones: la de les llums i la de les ombres.⁷⁶

---

⁷⁴ BORJA, Jordi, *Llums i ombres ...*, p. 171.

⁷⁵ *Ibid.* p. 206.

⁷⁶ Uns períodes que també es podrien relacionar amb les diferents etapes proposades per Montaner i pels tipus d'urbanisme que planteja Lefebvre i que han estat citats anteriorment;

Unes etapes que també coincideixen a les establertes per Francesc Magrinyà i Rafael de Balanzó a "Innovación social, innovación urbana y resiliencia desde una perspectiva crítica: el caso de la autoorganización del espacio urbano de Barcelona" a: SUBIRATS, Joan, GARCÍA BERNARDOS, Ángela (eds.), *Innovación social y políticas urbanas en España. Experiencias significativas en las grandes ciudades*, Icària, Barcelona, 2015; i a MARTÍ-COSTA, Marc, IGLESIAS, Mariela, SUBIRATS, Joan, TOMÀS, Mariona, "III. Barcelona", a IGLESIAS, Mariela, MARTÍ-COSTA, Marc, SUBIRATS,

Una aportació historiogràfica més recent i de cabdal importància han estat els darrers treballs de Marc Andreu. A través de la seva excel·lent obra “Barris, veïns i democràcia. El moviment ciutadà i la reconstrucció de Barcelona (1968-1986)”,⁷⁷ Andreu ens dóna les eines per interpretar una part d’aquest primer període del que parla Borja, el període d’”urbanisme ciutadà”, de consens polític i social; eines que ens parlen d’hegemonia gramsciana del moviment veïnal a la societat civil barcelonina del moment i de diàleg entre les institucions i el moviment associatiu. Quelcom que canviaria amb el punt d’inflexió que va suposar la nominació olímpica l’any 1986 i que inicia una crisi i un procés de desdemocratització que arribarà aproximadament fins als nostres dies.⁷⁸ Però ja l’any 2008 Marc Andreu teoritzava de manera crítica sobre el “model Barcelona”.⁷⁹ Posant el focus en el protagonisme dels moviments socials i, sobretot, de les associacions de veïns i la seva veu crítica continuada en el procés de transformació

Joan, TOMÀS, Mariona (eds.), *Políticas urbanas en España. Grandes ciudades, actores y gobiernos locales*, Icària, Barcelona, 2011.

⁷⁷ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia. El moviment ciutadà i la reconstrucció de Barcelona (1968-1986)*, Editorial L’Avenç, Barcelona, 2015.

⁷⁸ *Ibid.*, p. 444.

Un procés de desdemocratització que Andreu, parafrasejant Miquel Caminal, estableix en els següents termes en una altra publicació: “entre 1982 i 2003 es viu un constant procés de degradació democràtica, d’instal·lació de la partitocràcia, de desmantellament de l’Estat social, de desnaturalització de l’Estat de dret, en el marc de l’hegemonia neoliberal i de la gran especulació financera i immobiliària, [...]”. ANDREU, Marc, “Barcelona, els moviments socials i la Transició a la democràcia”, a *Segle XX. Revista catalana d’història*, 8 (2015), pp. 105-134.

⁷⁹ ANDREU, Marc, “Moviments socials i crítica al model Barcelona. De l’esperança democràtica de 1979 al miratge olímpic de 1992 i la impostura cultural del 2004” a *Scripta Nova*, Vol. XII, núm. 270 (119), pp. 1-19, 2008.

En aquesta línia també es pot situar l’aportació des de la geografia crítica d’Antònia Casellas: CASELLAS, Antònia, “Desarrollo urbano, coaliciones de poder y participación ciudadana en Barcelona: una narrativa desde la geografía crítica” a *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, Núm. 70, 2016, pp. 57-75.

urbà, Andreu fa una crítica seqüencialitzada del “model Barcelona”. Estableix, seguint les cronologies proposades per Muntaner i per Borja , una etapa de gestació durant l’etapa i quatre “edats” en democràcia. Una primera etapa, de 1979 al 1986, marcada per les reivindicacions i l’hegemonia del moviment veïnal barceloní. Una segona etapa que aniria de 1987 al 1992, tintada per les transformacions realitzades de cara a la celebració de l’esdeveniment olímpic. Una tercera etapa de 1993 a finals dels anys 1990, influenciada per la situació d’endeutament olímpic que provoca una situació de “resaca *post-festum*” fent servir terminologia emprada per Juanma Agulles,⁸⁰ i on s’aprofundeix en la col·laboració públic-privada en detriment total de la interlocució veïnal, moviment en crisi des de mitjan anys 1980 fins a mitjan anys 1990. I, finalment, estableix una quarta i darrera etapa, gestada entre 1996 i 2004 -i que ocupa també la primera dècada i escaig del segle XXI-, en la qual la ciutat esta “descaradament dependent del capital i la iniciativa privada i dels operadors internacionals”.⁸¹

L’estiu del 2016, arrel d’unes jornades d’estudi i debat sobre les perifèries urbanes, Giuseppe Aricó, José A. Mansilla i Marco Luca Stanchieri, companys de l’Observatori d’Antropologia del conflicte Urbà (OACU) grup de recerca associat al Grup de Recerca sobre l’Exclusió i Control Socials (GRECS) de la Universitat de Barcelona, va sortir a la llum l’obra –en la qual vaig tenir el plaer de col·laborar– “Barrios corsarios. Memoria històrica, luchas urbanes y cambio social en los márgenes

---

⁸⁰ AGULLES, Juanma, *La destrucción de la ciudad...*, p. 83.

⁸¹ ANDREU, Marc, “Moviments socials...”, p. 3;

Un treball posterior, des d’un punt de vista més periodístic –i de cronista urbà al més pur estil Huertas Claveria-, però molt interessant pel que fa a les percepcions i les cosmovisions referents a la Catalunya urbana-metropolitana és: ANDREU, Marc, *Les ciutats invisibles. Viatge a la Catalunya metropolitana*, Editorial L’Avenç, Barcelona, 2016.

de la ciudad neoliberal”⁸². En aquesta obra, els autors abans esmentats, proposen – seguint les continuïtats de concepció urbana exposades per Manuel Delgado- un trencament amb la “teoria de les etapes” de Josep Maria Muntaner, teoria acceptada generalment amb més o menys matisos, i exposen “La salvaguarda ininterrompida del poder de classe. Una visión alternativa a la ‘teoría de las etapas’ en el urbanismo barcelonès”.⁸³ D’aquesta manera, estableixen una continuïtat de la col·laboració públic-privada com a tret identificatiu del “model Barcelona” –el revers implícit, intrínsec i innat del mateix seria la “marca Barcelona”- des del “porciolisme” fins als nostres dies; una continuïtat que es materialitzaria, segons els autors, en el Pla General Metropolità de 1976 i les seves posteriors modificacions, en “el gran miratge olímpic” de 1992 i el Fòrum de les Cultures del 2004. De la mateixa manera, una continuïtat que també es materialitzaria en les repercussions socials a la ciutat: despossessió ciutadana, no-interlocució entre l’administració i els veïns, incitació a la desmobilització de l’associacionisme veïnal, ciutat “aparador”, etc. Tot, segons els autors, sota el paraigua d’una participació ciutadana que mai ha estat digne d’aquest nom més enllà de ser repetida com un *mantra* i com un exercici de *marketing* de gestió municipal.⁸⁴

---

⁸² ARICÓ, Giuseppe, MANSILLA, José, STANCHIERI, Luca (coords.), *Barrios corsarios. Memoria histórica, luchas urbanas y cambio social en los márgenes de la ciudad neoliberal*, Pol·len edicions, Barcelona, 2016.;

Una obra en la qual també cal trobar els seus fonaments teòrics en un treball posterior dels mateixos autors: ARICÓ, Giuseppe, MANSILLA, José A., STANCHIERI, Luca, *Mierda de ciudad. Una rearticulación crítica del urbanismo neoliberal desde las ciencias sociales*, Pol·len edicions, Barcelona, 2015.

⁸³ ARICÓ, Giuseppe, MANSILLA, José A., STANCHIERI, Luca, *Barrios corsarios...* p. 215-255.

⁸⁴ *Ibid.*, p. 240-241.

La penúltima aportació que s'exposarà és la tesi doctoral d'Alessandro Scarnato publicada amb el nom de "Barcelona Supermodelo. La complejidad de una transformación social y urbana (1979-2011)".⁸⁵ Una obra que, des d'una òptica més oficial, basada, quasi bé exclusivament, en la retòrica elaborada des de l'administració estableix un repàs, seguint la cronologia proposada per Muntaner, per la transformació urbana i social de la capital catalana, "la obra más grande de Europa", sobretot centrant-se en les transformacions donades a Ciutat Vella.⁸⁶ Tot i així, el treball d'Scarnato no escapa de volcar crítiques cap a les "contradiccions" i disfuncions que ha generat el "model Barcelona"; sobretot pel que fa a la qüestió de la participació ciutadana quan exposa que "Si el gobierno democrático no era la máquina especulativa porciolista [...] las asociaciones se preguntaban por qué la contribución de los residentes, que eran los principales interesados, parecía relegada a una cuestión anecdòtica y se concentraba en la fase de la planificación, sin ninguna posibilidad aparente de intervenir durante la elaboración ejecutiva".⁸⁷ Una "contradicció" present en tota l'etapa de govern socialista i en la curta etapa de govern convergent.

En darrer lloc, a l'estiu del 2016 va aparèixer l'obra de l'economista i sociòleg Josep Mª Pascual Esteve titulada "Las ciudades ante el cambio de era".⁸⁸ En aquesta obra es dedica un apartat a parlar de l'evolució del model de governança urbana que ha

---

⁸⁵ SCARNATO, Alessandro, *Barcelona Supermodelo. La complejidad de una transformación social y urbana (1979-2011)*, Comanegra, Barcelona, 2016.

⁸⁶ *Ibid.*, p. 109; Una aportació crítica sobre la transformació de Ciutat Vella veure: FERNÁNDEZ GONZÁLEZ, Miquel, *Matar al Chino: entre la revolución urbanística y el asedio urbano en el barrio del Raval de Barcelona*, Virus, Barcelona, 2014.

⁸⁷ SCARNATO, Alessandro, *Barcelona Supermodelo...*, p. 115.

⁸⁸ PASCUAL ESTEVE, Josep M^a, *Las ciudades ante el cambio de era*, Barcelona, Editorial Hacer, 2016.

tingut la ciutat de Barcelona des de 1979 fins a l'actualitat.⁸⁹ La tesi que plana sobre l'anàlisi de Pascual Esteve és que la “nova gestió pública” o mode de governar gerencial ha estat el causant de l'allunyament entre el govern de la ciutat i la ciutadania (que segons l'autor es materialitza de manera clara en el referèndum de la Av. Diagonal). Segons Pascual Esteve el model gerencial, tecnocràtic i de predomini ideològic mercantil, que relegava a la ciutadania a la condició de clienta o usuària i, per tant, no com a subjecte del desenvolupament de la ciutat, en benefici dels interessos privats, es va engegar sobretot en els mandats de Clos i Hereu (tot i els antecedents que assenyala que es situen a l'etapa olímpica). Un mode de gestió urbana del qual Pascual Esteve n'esmenta les següents característiques: considerar a la ciutadania de manera individual com a clienta o usuària dels serveis municipals; l'empresa mercantil esdevé l'actor a imitar per tal de canviar l'Administració; es produeix la professionalització en l'Administració dels càrrecs directius d'elecció directa, prioritzant les persones formades en Economia i Empresa; s'introdueixen modes de retribució en l'Administració propis d'empreses mercantils; els criteris de productivitat i eficiència prevalen sobre els del bé comú; i, es produeix una subordinació de la política a la gestió.⁹⁰

---

⁸⁹ En aquesta evolució Pascual Esteve es basa en una periodització molt similar a les plantejades anteriorment distingint, per la cronologia que ens ocupa, quatre períodes diferents: un primer període (de 1979 a 1987) centrat en la reforma administrativa i en l'intent de modernització del model racional-administratiu; un segon període (de 1988 a 1992) en que comença la transició cap al model gerencial; un tercer període (1993-2006) on s'implanta el model gerencial o *new management* de *qualitat* i *eficiència* en la gestió, i, un darrer i quart període (de 2007 a 2015) on s'observa una crisi de model i es cerca la solució en el *gerencialisme de proximitat*. PASCUAL ESTEVE, Josep M^a, *Las ciudades...*, p. 341-342.

⁹⁰ *Ibid.*, p. 337-338.

- **Tercer temps: el diàleg veïns/es – Ajuntament. La participació ciutadana**

Seguint el repàs sobre l'estat de la qüestió de l'anàlisi i estudi del "model Barcelona" sembla evident que la qüestió de la participació ciutadana és un element de primer ordre per entendre l'evolució del "model", les seves crítiques, els seus límits i el seu desenvolupament. La participació ciutadana és quelcom cabdal per copsar l'anàlisi i evolució d'una urbs. I, en el cas de Barcelona, la gènesi, forma, limitacions i mancances de les seves polítiques de participació ciutadana són elements d'interpretació necessaris per tal d'entendre la crisi del model de ciutat en la qual hi convergeixen totes les aportacions científiques i acadèmiques aparegudes fins al moment. La hipòtesi que es planteja en aquesta investigació és que els límits i les deficiències de les polítiques de participació ciutadana elaborades pels consistoris d'esquerres a la ciutat de Barcelona – emmarcades en la minsa autonomia local que preveu la legislació espanyola- estan fortament relacionades amb la crisi del "model" de ciutat al qual s'ha arribat; crisi molt relacionada amb un sentiment de desposseïció ciutadana o, com diu el sociòleg francès i deixeble de Lefebvre-, Jean-Pierre Garnier, de "fractura cívica" entre representants i representats.⁹¹ És per això que és necessari l'anàlisi i evolució d'aquestes polítiques – que són els espais on es desenvolupa el diàleg, la dialèctica, entre les institucions i el moviment veïnal barceloní- per tal de copsar-ne el seu abast en el desenvolupament de la ciutat i dels seus barris. És especialment significatiu que en una de les obres que formen part del *corpus* ideològic i teòric del que després es categoritzaria com a "model Barcelona", l'obra "Refent Barcelona. Una reflexió en veu alta sobre els grans reptes

---

⁹¹ GARNIER, Jean-Pierre, "Del derecho a la vivienda al derecho a la ciudad: ...; i, GARNIER, Jean-Pierre, "El derecho a la ciudad desde Henri Lefebvre hasta David Harvey. Entre teorizaciones y realización", a *Ciudades*, núm. 15, 2012, p. 217-225.

plantejats a la ciutat per tal de dinamitzar el seu paper català, espanyol i internacional”⁹² publicada l’any 1986 –any en que Barcelona va ser designada com a seu olímpica pels Jocs de l’any 1992- un dels artífex del “model”, l’alcalde Pasqual Maragall, en les 198 pàgines que té l’obra, no faci referència en cap moment als veïns ni a la participació ciutadana. A l’obra es parafraseja Shakespeare quan es repeteix com un *mantra* que “la ciutat és la gent” però, en l’enumeració de totes les idees i plans que el batlle socialista tenia per la ciutat, en cap cas es fa referència al diàleg amb els veïns. De la mateixa manera, el seu predecessor en el càrrec, Narcís Serra, en el seu discurs en motiu del 25è aniversari de la constitució dels Ajuntaments democràtics, tampoc fa cap esment a la importància de la participació ciutadana ni al moviment veïnal com a elements motors d’aquesta evolució i transformació de la capital catalana.⁹³ D’aquí la importància d’analitzar la participació ciutadana, el diàleg entre l’administració i els veïns, com a element constructor de la ciutat.

Un relat *macro* que s’abordarà des d’una perspectiva més *micro*. És a dir, per poder analitzar les polítiques de participació ciutadana dels consistoris d’esquerres barcelonins, aquestes normatives seran avaluades en la seva afectació, operativitat i incidència en els barris del Poble-sec i Montjuïc de Barcelona; uns barris amb un moviment veïnal fort i que, durant les dècades d’ajuntaments d’esquerres han estat objecte de nombroses transformacions. Així, avaluant les normatives de participació ciutadana i la seva aplicació en els barris esmentats s’aconseguirà establir un discurs, un relat històric, en el qual hi intervindran les institucions, els veïns (i les seves

---

⁹² MARAGALL, Pasqual, *Refent Barcelona. Una reflexió en veu alta sobre els grans reptes plantejats a la ciutat per tal de dinamitzar el seu paper català, espanyol i internacional*, Planeta, Barcelona, 1986.

⁹³ Conferència de Narcís Serra, “Barcelona, 1979-2004: vint-i-cinc anys de transformacions”, Saló de Cent de l’Ajuntament de Barcelona, 25 de març de 2004, Ajuntament de Barcelona, 2004.

organitzacions barrials) i el context de la ciutat de manera paral·lela, entrelaçada i dialèctica; obtenint una visió polièdrica però que atorgarà coherència a la investigació i ajudarà a desenvolupar-ne unes conclusions sòlides.

Per tant, si anteriorment s'ha fet referència a l'estat de la qüestió dels estudis i investigacions sobre l'evolució i transformació de Barcelona i del seu moviment veïnal, cal també, doncs, fer referència en aquest marc teòric a les diferents aportacions científiques que han estat de cabdal importància per tal de procedir a investigar, analitzar i avaluar l'evolució de les polítiques de participació ciutadana realitzades per l'Ajuntament de Barcelona des de 1979 fins al 2011. Unes aportacions de les quals se n'ha destacat les elaborades a Catalunya i que posen especial interès en el cas de la ciutat de Barcelona.

La participació ciutadana com a element a incorporar als processos de planificació i gestió urbana surt a la palestra de la política municipal, a Catalunya i a l'Estat espanyol, durant els darrers anys del franquisme i, sobretot, durant el període de transició cap a la democràcia. El sorgiment i esplendor del moviment veïnal que va néixer a les principals ciutats catalanes i espanyoles, un moviment fort, amb projecte polític propi, amb capacitat de mobilització i pressió, i que va aconseguir esdevenir força hegemònica als carrers en aquells anys de canvi, va fer que els veïns irrompessin als Ajuntaments franquistes modificant, així, les agendes i els projectes polítics municipals de barri i de ciutat; un moviment que va aconseguir “deslegitimar l'estructura política del poder local franquista i articular socialment una cultura de resistència basada en l'autoorganització”.⁹⁴ La *praxi* d'aquell moment era la *participació per irrupció*, és a dir, la veu dels veïns s'escoltava a partir de la seva

---

⁹⁴ LEIVA, Enrique; MIRÓ, Ivan; URBANO, Xavier, *De la protesta al contrapoder...* p. 71.

notable capacitat mobilitzadora i de la seva força a les voreres i als carrers dels barris de populars –com el Poble-sec i Montjuïc- de les principals ciutats de l’Estat. Així doncs, els veïns, com es veurà, van aconseguir plantar cara i plantejar alternatives i propostes tant a grans operacions urbanístiques com en allò referent al dèficit d’infraestructures, al fenomen del barraquisme,⁹⁵ o als efectes d’una urbanització descontrolada durant els anys seixanta. Com es veurà en els primers apartats del treball, aquesta forta mobilització social va tenir com a resposta i resultat el reconeixement, en primera instància, del moviment veïnal com a interlocutor real entre els veïns i les institucions municipals, és a dir, entre els carrers i els despatxos, entre la ciutadania i el poder local.⁹⁶ Per tant, aquests fets aboquen llum sobre la hipòtesi de Della Porta i Diani que exposa que els moviments socials –en aquest cas el moviment veïnal- “*ayudan a la democratización de los regímenes autoritarios, pero, además, -com es veurà, tot i les limitacions- contribuyen al empleo de enfoques más participativas en las democracias representativas*”.⁹⁷

Va ser durant els primers anys dels ajuntaments democràtics quan les demandes de democràcia participativa per part dels veïns van materialitzar-se en l’elaboració de normes i regulacions encarregades de gestionar la participació ciutadana (a Barcelona les primeres normatives daten de l’any 1986).⁹⁸ Es va procedir, com es veurà, a una

---

⁹⁵ CAMINO, Xavi, *et al.*, *Barraquisme, la ciutat (im)posible. Els barris de Can Valero, el Carmel i la Perona a la Barcelona del segle XX*, Generalitat de Catalunya-Departament de Cultura, Barcelona, 2011.

⁹⁶ BOTELLA, Joan (coord.), *La ciutat democràtica*, ..., p. 199.

⁹⁷ DELLA PORTA, Donnatella, DIANI, Mario, *Los movimientos sociales...*p. 312.

⁹⁸ L’expresident de la FAVB Jordi Bonet i Martí, parafrasejant a Tomás Rodríguez Villasante exposa que aquestes primeres normatives van conduir a *cierta burocratización de la iniciativa ciudadana [...]. [...] y su progresiva desvirtuación en una amalgama de consejos y reglamentos que dificultan la introducción de componenetes deliberativos y la implicación de la ciudadanía*. BONET, Jordi, “El territorio como

institucionalització de la participació així com a grans processos de descentralització administrativa que tenien com a objectiu apropar l'Ajuntament, la institució, a la població, per tal d'intentar fer més operativa i eficaç una participació ciutadana que estava a l'agenda dels partits polítics municipals. Per tant, es passa d'una participació per irrupció a una participació normativitzada i institucionalitzada, el que els acadèmics anomenen *participació per invitació*. Una tasca en la qual va destacar de manera important la figura de Jordi Borja. Borja fou, com s'ha dit, un dels ideòlegs del "Model Barcelona" i, més concretament, l'encarregat –en representació del PSUC- de realitzar les reformes administratives descentralitzadores i la legislació relativa a la participació ciutadana dels primers consistoris democràtics de la Ciutat Comtal, amb forta influència de les experiències sorgides del Partit Comunista Italià (PCI), i que va tenir important repercussió tant a la resta de l'Estat espanyol com, més tard, a l'Amèrica Llatina.⁹⁹

---

espacio de radicalización democrática. Una aproximación crítica a los procesos de participación ciudadana en las políticas urbanas de Madrid y Barcelona”, a *Atehenea Digital*, 12(1), març 2012, pp. 15-28, p. 18; Plantejament que també es repeteix sota la idea anteriorment exposada del procés de “desdemocratització” de Marc Andreu a: SUBIRATS, Joan; ANDREU, Marc; AGUIRRE, Jon, “Hem de parlar de participación ciudadana”, a *Diagonal*, Núm. 40, hivern 2015-2016 [En línia. Consulta realitzada el dia 28/01/16 a <http://www.revistadiagonal.com/entrevistes/participacio-ciudadana-subirats-andreu-aguirre/>]

⁹⁹ Una feina que es veurà analitzada més endavant quan es tracti la qüestió de la reforma administrativa de l'Ajuntament de Barcelona però de la qual en destaquen –al marge de les citades anteriorment- obres com: BORJA, Jordi, *Descentralización y participación ciudadana*, ... ; BORJA, Jordi, *Estado y Ciudad. Descentralización política y participación*, PPU, Barcelona, 1988; BORJA, Jordi, *Democracia Local: Descentralización del Estado, Políticas Económico-Sociales en la Ciudad y Participación Popular*, Documents d'Autonomia Municipal – Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1988;

LO CASCIO, Paola, “El mirall italià” a *Nous Horitzons*, núm. 213, 2016, p. 188-190; LO CASCIO, Paola, RÚA, José Manuel, “Cari Compagni...El recolzament de la federació piemontesa del PCI a l'estrena democràtica del PSUC (1977)” a *Primer Congrés d'Història del PSUC. 70 anys de socialismo comunista a Catalunya: El PSUC, 1936-2006 aniversari i historia*, Barcelona 5, 6, 7 d'octubre de 2006, Museu d'Història de Catalunya. [consulta online <http://fcim.cat/historiapsuc/pdfs/jose%20manuel%20rua.pdf> 10/06/2017]

Tanmateix, és difícil concebre una definició que reculli i sintetitzi els diferents elements que poden servir per descriure el concepte de “participació ciutadana”. Tot i així és possible trobar elements d’acord que ens permeten perfilar i plantejar una explicació genèrica. Així doncs, seguint les premisses establertes per Fernando Pindado, per participació ciutadana podem entendre el fet de prendre part en la gestió d’allò col·lectiu, és a dir, de la *res publica*; i la cosa pública és allò que afecta a la ciutadania en el seu conjunt. Per tant, la participació ciutadana pot ser entesa com un mètode per vetllar per l’interès general i per cercar l’eficiència i l’eficàcia de les actuacions que es realitzen per tal d’assolir-lo.¹⁰⁰ O, dit d’una altra manera, citant al geògraf Marc Parés, “*podemos entender la participación ciudadana como todas aquellas prácticas políticas y sociales a través de las cuales la ciudadanía pretende incidir sobre alguna dimensión de aquello que es público*”.¹⁰¹ Al calor d’aquesta definició s’hi poden trobar un ampli nombre de formes de participació, des del vot a unes eleccions representatives fins a qualsevol forma d’acció col·lectiva, de protesta o de reivindicació. També hi trobaríem, les pràctiques de participació ciutadana plantejades pels Ajuntaments en l’àmbit del poder local i del diàleg amb la ciutadania; és a dir, la participació institucionalitzada on l’Administració pren el lideratge de la participació, les que seran objecte d’estudi i anàlisi al llarg d’aquest treball (o PCI- Participació Ciutadana Institucionalitzada¹⁰²). És a dir, els òrgans de participació ciutadana com a element central del sistema estable de participació d’un territori, en aquest cas, de la ciutat de Barcelona, focalitzant les experiències dels barris del Poble-

---

¹⁰⁰ PINDADO, Fernando, *La participación ciudadana ...* p. 21.

¹⁰¹ PARÉS, Marc (coord.), *Participación y calidad democrática...* p. 17.

¹⁰² WELP, Yanina; SCHNEIDER, Cecilia, “Orígenes y contradicciones de la participación ciudadana institucional (PCI). Análisis de las experiencias de Buenos Aires, Montevideo, Barcelona y Zurich, a *Revista Mexicana de Ciencias Políticas y Sociales*, 56 (211), 2011, pp. 47-68.

sec i Montjuïc.¹⁰³ Per tant, s'analitzaran els mecanismes organitzats que permeten escoltar la veu dels veïns en la presa de decisions del govern local barceloní.¹⁰⁴

Segons Jordi Bonet i Martí, hi ha diferents enfocaments per analitzar la qüestió de la participació ciutadana. Uns enfocaments que no han d'entendre's de manera progressiva sinó com una ampliació de les dimensions d'abordatge de l'estudi de la participació ciutadana. Així doncs es trobaria, en primer lloc, l'enfocament "normatiu" que té per objecte posar èmfasi en els avantatges de la participació en la producció de les polítiques públiques. En segon lloc es situaria l'enfocament "techo-metodològic", que pretén dotar als processos participatius de tècniques i eines útils per tal de millor els mecanismes de participació. Un tercer enfocament teòric de l'estudi de la participació ciutadana és l'enfocament "avaluatiu" el qual es fonamenta en la millora i debat dels mecanismes de participació, creant indicadors de seguiment, etc. Un quart enfocament que Bonet i Martí ens proposa és el "racional-estratègic" que té per objectiu analitzar la coherència, racionalitat i eficiència del sistema i que es materialitzen en l'elaboració de Plans Estratègics i Plans Directors de participació ciutadana. I, finalment, el darrer enfocament que proposa Jordi Bonet és l'enfocament "crític", en el qual es vol emmarcar la vessant d'aquest treball dedicada a l'avaluació de les polítiques de participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona, i que té per anàlisi la participació i la seva interrelació amb el seu entorn. És a dir, posar de relleu i avaluar la incidència dels òrgans, processos i mecanismes de participació en les polítiques públiques a partir

---

¹⁰³ Com es veurà al llarg del treball, quan es procedeixi a analitzar les diferents normatives de participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona des de 1979 al 2011, en aquestes experiències de participació institucionalitzada hi trobarem organismes com els Consells Consultius d'Entitats, les audiències públiques, els consells sectorials, etc. dels quals se n'analitzarà la seva incidència real en la gestió municipal.

¹⁰⁴ FONT, Joan (coord.), *Ciudadanos y decisiones públicas*, Ariel, Barcelona, 2007.

de l'anàlisi de la seva traçabilitat en els *outputs* (en la forma de com incideix la participació a les polítiques públiques) i en la rellevància dels *outcomes* (impactes que es generen al territori a conseqüència dels processos de participació). Un enfocament que aporta nous elements a la definició de la participació ciutadana entesa com “la incorporación de la ciudadanía (desde los ciudadanos individuales a las asociaciones) cómo actores en los procesos de toma de decisiones para el desarrollo de políticas públicas en cualquiera de sus fases: diagnóstico, diseño, implementación y evaluación”.¹⁰⁵ Entenent, doncs, la participació ciutadana no només com un complement a la democràcia representativa sinó avaluant-ne la seva naturalesa d'espai d'innovació política i producció democràtica, en el cas del meu anàlisi, al món local barceloní.¹⁰⁶

En aquest sentit, és evident que existeix un vincle obvi entre el moviment veïnal i la participació ciutadana ja que un dels trets definitoris, característics i genuïns del moviment veïnal és intervenir a la ciutat, és a dir, en els processos de constitució, configuració i funcionament de la ciutat. Com diu Vicente Pérez Quintana, sociòleg i membre de la *Federació Regional de Asociaciones de Vecinos de Madrid*: “en tanto que es tal, el movimiento ciudadano participa y contribuye de manera decisiva a hacer

---

¹⁰⁵ BONET, Jordi, “El territorio como...” p. 21-22 ;

Un anàlisi seguint l'enfocament crític de la participació ciutadana es troba a: BONET, Jordi, “Cuando cómo participar importa. Análisis de los impactos de la participación ciudadana en las políticas de regeneración del centro histórico de Barcelona” a *URBS. Revista de Estudios Urbanos y Ciencias Sociales*, Volum 1, Núm. 1, pp. 4-26.

¹⁰⁶ BONET, Jordi, “El municipalisme alternatiu com espai d'innovació política i de producció democràtica” a ALAMANY, Elisenda; SERRÀ, Marc; UBASART, Gemma (eds.), *Construint municipi des dels moviments socials. Candidatures alternatives i populars i barris en lluita*, Icària, Barcelona, pp. 71-83.

ciudad y a hacer democracia. Son la haz y el envés, como las dos caras indisolublemente unidas de la misma moneda".¹⁰⁷

Com s'ha dit, allò realment important a l'hora d'avaluar les polítiques de participació ciutadana, aquests espais de diàleg entre institució i ciutadania, és la incidència, l'impacte d'aquest diàleg en les polítiques públiques municipals. Valorant la incidència és quan es pot arribar a concloure quant verídica és la frase que il·lustra el conegut article de Sherry R. Arnstein "A ladder of Citizen Participation" recollida de les parets del maig francès de 1968 i que diu: *je participe, tu participes, il participe, nous participons, vous participez, ils profitent*. Va ser Arnstein qui va proposar la coneguda escala de participació classificant gradualment la intensitat participativa de les diferents formes de prendre part a l'esfera pública de la següent manera: informació, comunicació, consulta, deliberació i decisió.¹⁰⁸ Aquesta escala d'Arnstein ens permet valorar les polítiques de participació ciutadana i la seva incidència; essent les pràctiques que comportin consulta, deliberació i decisió les que es puguin considerar com a participació ciutadana, eficaç i incident, diferenciades de les que es basen, només, en comunicació o informació, en les quals predomina una relació unidireccional entre l'Administració i la ciutadania, no implicant cap incidència de la darrera en les polítiques públiques. Per tant, seguint amb Arnstein durant tot el treball, no podem parlar de "participació ciutadana" si no existeix l'aspiració o la capacitat d'incidència

---

¹⁰⁷ PÉREZ QUINTANA, Vicente, "Hacer ciudad-hacer democracia: las dos caras del movimiento ciudadano" a VILLORIA, Manuel; IGLESIAS, Ángel; DELGADO, Godoy (coords.), *La participación ciudadana en grandes ciudades*, Dykinson S.L., Madrid, 2005, p. 355.

¹⁰⁸ ARNSTEIN, Sherry R., "A ladder of Citizen Participation" ...

des de la ciutadania en la presa de decisions de l'àmbit públic. Com deia Arnstein, *citizen participation is citizen power*.

Per tant, la participació ciutadana és un element indestriable i central del *dret a la ciutat* del qual s'ha parlat a l'inici. Sense participació no pot haver-hi dret a la ciutat. Un dret a la ciutat que, com han recordat Jean-Pierre Garnier o David Harvey va més enllà d'alguns eslògans de *marketing* polític que el situen i el redueixen a un accés igual per a tots a la centralitat urbana, a un dret a prestacions bàsiques en matèria de benestar (habitatge, confort, qualitat ambiental, serveis, ús de l'espai públic,...) que es situa sota el paraigua de la "participació ciutadana". El dret a la ciutat genuí del qual parlava Lefebvre -i del qual la participació ciutadana real i efectiva n'és un element cabdal-, és el dret a la vida urbana, a la centralitat renovada i als llocs de trobada i intercanvi, als ritmes de vida i usos del temps que permetin l'ús ple i sencer d'aquests moments.¹⁰⁹ Un dret que, actualitzat per Harvey va més enllà, doncs, de l'accés als recursos urbans i és *un derecho a cambiar y reinventar la ciudad de acuerdo con nuestros deseos*.¹¹⁰ Un dret que és més col·lectiu que individual ja que depèn, sobretot, de l'exercici d'un poder col·lectiu sobre el procés d'urbanització. D'aquí la importància d'analitzar i posar en valor el paper del moviment veïnal, de les classes populars organitzades, -i del diàleg amb les institucions-, i avaluar la seva incidència, en la transformació d'una ciutat com Barcelona i dels barris populars del Poble-sec i Montjuïc.

---

¹⁰⁹ LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad...* p. 165.

¹¹⁰ HARVEY, David, *Ciudades rebeldes...* p. 20; També veure: HARVEY, David, "El derecho a la ciudad" a *New Left Review*, Núm. 53, pp. 23-29;

O, més contundent: "el derecho a la ciudad tiene que plantearse, no como un derecho a lo que ya existe, sino como un derecho a reconstruir y recrear la ciudad como un cuerpo político socialista con una imagen totalmente diferente, que erradique la pobreza y la desigualdad social y que cure las heridas de la desastrosa degradación medioambiental." HARVEY, David, *Ciudades rebeldes...* p. 202.

1.- EL PUNT DE PARTIDA: Barcelona en transició i el Poble-sec en lluita (1972-1979)

“La democracia la fueron conquistando estos hombres y mujeres calle por calle, árbol por árbol. La democracia es una cosa que no se puede tocar, y que esta gente tuvo en sus manos durante días seguidos y noches enteras. Conseguir un colegio público en un barrio que no lo tenía; la construcción de un ambulatorio donde no llegaban los médicos; dejar una plaza sin edificar para que los niños jueguen; hacer un polideportivo para que el único deporte no sea apedrear charcos; [...]. [...] esa es la democracia que hicieron realidad estas gentes encerrándose en los locales de sus asociaciones de vecinos, encadenándose a verjas, cortando el tráfico, protestando en la calle, luchando. La democracia es algo que se ve y se toca, y donde no se percibe es que no la hay.”

Javier Pérez Andújar¹¹¹

“De repente, el rumor sordo y regular de la circulación urbana ha sido alterado por una confusa agitación de pasos, de voces, gritos, ruidos de metal y de cristales rotos. El tropel de automóviles se detiene; se forman concentraciones de peatones; la masa en movimiento aumenta, y trozos de tela y de cartón hablan de ellos. Y de su ciudad. Enfrente, las eternas cabezas con cascos; el orden de las porras; el paso acompasado e inmediatamente la carga, la violencia, el rechazo. [...] Pero siempre, bajo esas diversas formas, el choque. Entre los que hablan de ellos y los que hablan de quienes dan las órdenes. Entre quienes desean cambiar de vida y quienes desean restablecer ese sordo rumor de una circulación regular al ritmo cotidiano de las cosas que transcurren sin transcurrir.”

Manuel Castells¹¹²

---

¹¹¹ PÉREZ ANDÚJAR, Javier, *Paseos con mi madre*, Tusquets editores, Barcelona, 2011, p. 58.

1.1.- L'herència de Porcioles a Barcelona i el Poble-sec:

1.1.1.- L'organització del poder local franquista: un repàs legislatiu:

La primera llei sobre el règim local del franquisme va arribar l'any 1945: la *Ley de Bases de Régimen Local* del 17 de juliol de 1945, desenvolupada Llei, de desembre de 1950, i, més endavant, modificades les seves Bases per la Llei, de 18 de desembre de 1953, aprovant-se el text articulat i refós d'ambdues per Decret de 24 de juny de 1955.¹¹³ Aquesta legislació va establir els principis inspiradors, el corpus ideològic, del nou règim local fonamentat en els principis de centralisme, unitat i uniformisme.

En aquesta legislació el municipi es considerava com una entitat prèvia a l'Estat i un dels principals canals de participació, juntament amb la família i el sindicat, del sistema de representació política del règim franquista. Des del punt de vista orgànic destaca el lliure nomenament i destitució dels alcaldes de municipis de més de 10.000 habitants i capitals de província per part del Ministre de Governació, i per part del Governador Civil per a la resta. Les competències dels ens locals es van formular a través d'un ampli llistat que conclouïa amb una clàusula oberta la qual, des d'un punt de vista institucional, tenia un resultat centralitzador. S'establien nous instruments de control, fiscalització i potenciació d'una major intervenció de l'Estat a l'esfera local. Una mostra d'aquest tarannà és, sens dubte, l'article 422 en el qual s'exposava que el Consell de Ministres, a proposta del Ministeri de Governació i prèvia audiència de les entitats interessades i de l'informe del *Servicio Nacional de Inspección i Asesoramiento*, podia decretar la dissolució d'Ajuntaments i Diputacions quan es considerés que la seva

---

¹¹² CASTELLS, Manuel, *Movimientos sociales urbanos*, Siglo XXI editores, Madrid, 1974, p.1.

¹¹³ Textos extrets de: *Ley de régimen local. Texto articulado y refundido de las Leyes de Bases de Régimen Local de 17 de julio de 1945 y 3 de diciembre de 1953*. Ed. García Enciso, Madrid, 1958.

gestió resultava *gravemente dañosa* pels interessos generals. Per tant, com diu Carles Santacana, la legislació franquista ratificava el paper subsidiari de les administracions locals dins de la teranyina burocràtica i institucional del règim; amb funcions i competències limitades i dependents de l'Estat a nivell polític, administratiu i econòmic.¹¹⁴

La legislació local franquista va contemplar, en certa mesura, les característiques diferents dels dos principals nuclis urbans espanyols: Barcelona i Madrid. La idiosincràsia, dimensions i la dinàmica imparable de creixement d'ambdues ciutats va obligar al règim a dictar la Llei de 7 de novembre de 1957, la qual modificava la *Ley de Régimen Local* de 1955 aprovant-se per decret els textos articulats de les *Leyes Especiales* pels municipis de Barcelona (Decret 1166/1960, de 23 de maig¹¹⁵) i Madrid (Decret 1674/1963, d'11 de juliol¹¹⁶). Els òrgans del municipi als que correspon el govern i l'administració són: l'alcalde, els tinents alcalde, el ple de l'Ajuntament, la Comissió de govern i les Juntes Municipals de Districte. Es dotava l'alcalde d'una certa perspectiva gerencial i era assistit per sis delegats de serveis, funcionaris d'alt rang, que gestionaven les grans àrees dels serveis municipals. Per aquesta raó es va

---

¹¹⁴ SANTACANA, Carles, "L'administració local durant el franquisme" a ARACIL, Rafael, SEGURA, Antoni, *Memòria de la Transició a Espanya i a Catalunya. Volum III. La reforma de l'exèrcit i de l'administració local*, Edicions Universitat de Barcelona, 2002, p. 188;

Per copsar l'administració local del règim franquista també veure l'obra: MARÍN, Martí, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya: política i administración municipal, 1938-1979*, Pagès editors, Barcelona, 2000.

¹¹⁵ "Decreto 1166/1960, de 15 de junio, por el que se establece un régimen especial para el Municipio de Barcelona, conforme a lo autorizado por el artículo 94 de la vigente Ley de Régimen Local" [consulta online <http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1960-9155> 20/03/2015]

¹¹⁶ "Decreto 1674/1963, de 11 de julio, por el que se aprueba el texto articulado de la Ley que establece un régimen especial para el Municipio de Madrid" [consulta online http://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1963-14593 20/03/2015]

institucionalitzar la Comissió de govern, integrada per l'alcalde, els regidors i els delegats, que realitzava les funcions de la gestió municipal, reservant-li al Ple les grans decisions i l'alta fiscalització de la gestió.

En aquesta modificació, fent referència al cas de la *Ley Especial para el Municipio de Barcelona*, es va traçar un principi descentralitzador amb la creació de les *Juntas de Distrito*, que agrupaven barris de la ciutat amb l'objectiu de col·laborar amb el govern municipal i, poques vegades, gestionar alguns serveis. Segons els articles 25 i 26, aquestes Juntes estaven integrades per: el President, escollit per l'alcalde entre els regidors de l'Ajuntament; el regidor del *tercio* de caps de família, escollit per la corresponent circumscripció; un regidor pel terç sindical i un altre pel corporatiu, el qual seria nomenat *discrecionalment* per l'alcalde; i, tres vocals, designats també per l'alcalde entre veïns de reconegut prestigi del Districte, a proposta del President de la Junta i "consensuat" amb els dos regidors exposats anteriorment. A més, s'exposava que l'alcalde podia destituir *discrecionalment* al President o a qualsevol dels demés membres de la Junta excepte el regidor del terç de caps de família. Per tant, la composició de la Junta de Districte queda, doncs, totalment lligada a la voluntat i a la figura omnímode de l'alcalde.

Pel que fa a les seves competències i funcionament, corresponia a les Juntes de Districte: informar sobre plans i programes d'actuació; portar a l'alcaldia o als òrgans municipals competents les aspiracions del veïnat referents a obres i serveis; exercir la superior inspecció urbanística al Districte; informar de les denúncies dels *administrados*, cursades a través de les Juntes, referents a les obres municipals o a les infraccions d'ordenances i reglaments; designar un membre de la Junta per tal de que, quan no pogués fer-ho el President, assistís a la recepció d'obres realitzades al Districte;

representar a l'Ajuntament als actes religiosos i cívics que es realitzin; tramitar inicialment, quan calgués, els expedients d'associacions administratives de contribuents, relacionades amb la imposició de contribucions especials per obres o serveis i els relatius a les associacions administratives previstes en la Llei sobre el règim del sòl i ordenació urbana; qualsevol altres atencions o col·laboracions que se'ls-ho fossin encomanades.

Així doncs, tant per la seva composició antidemocràtica com per les seves competències quasi bé anecdòtiques, les Juntes de Districte actuaven com una sort d'instruments de l'alcaldia per controlar la vida de les diferents zones de la ciutat. La seva composició antidemocràtica i autoritària i la seva total supeditació a l'alcaldia en van fer un instrument poc operant. Hom pot trobar en ells un antecedent dels Consells Municipals de Districte sorgits de la democratització a partir de 1979, els quals van intentar amb més o menys sort, com es veurà al llarg del treball, esdevenir uns òrgans de descentralització en la línia de la participació ciutadana, el control ciutadà del govern i de la gestió municipal.

A nivell més general, la *Ley Orgánica del Estado* de 1966 va introduir algun esment al règim local; el Títol VIII està dedicat a l'Administració Local i, a quatre dels seus articles es proclamava un cert reconeixement de personalitat jurídica als municipis. L'article 46.2 definia l'Ajuntament com un òrgan de representació i gestió, i que, per tant, era escollir mitjançant *sufragio articulado a través de los cauces representativos que señala el artículo 10 del Fuero de los Españoles*, és a dir, de la família, el municipi

i el sindicat.¹¹⁷ Aquesta referència a la vida local es pot interpretar com una voluntat del règim a buscar el recolzament de les noves classes urbanes.¹¹⁸

Tot i aquestes reformes parcials, el corpus legislatiu franquista va restar pràcticament immutable fins al final de la Dictadura. En la seva darrera etapa va arribar a plasmar-se la Reforma del Règim Local a la Llei 41/1975, de 19 de novembre, de Bases de Règim Local, que ja en la seva exposició de motius feia referència a les circumstàncies econòmiques, històriques i socials que feien inevitable l'intent d'acomodament del Règim local als nous temps. Aquesta llei es va aprovar a les Corts durant la malaltia que va acabar amb la vida del dictador.¹¹⁹ Aquest intent de reforma, doncs, cal contextualitzar-lo en un context general de crisi del sistema franquista.

A partir de mitjans de la dècada dels seixanta les institucions municipals franquistes van entrar en una prolongada crisi que, així com en altres esferes de l'Estat, van determinar aquests intents de reforma institucional. El model autoritari franquista estava en crisi. Hi havia un desajust entre el sistema polític i la societat espanyola; unes estructures administratives pràcticament immutables des dels primers temps del règim polític de Franco mal-convivien amb una estructura social enormement diferent sorgida a l'ombra del *desarrollismo* de finals dels anys seixanta que reivindicava, com es veurà més endavant, una major participació política. L'aparell administratiu local estava esgotat i resultava del tot inoperant degut a les transformacions socials que van tenir lloc als municipis espanyols, sobretot als grans nuclis urbans com Barcelona, que es va

---

¹¹⁷ “Ley Orgánica del Estado, número 1/1967, de 10 de enero” [consulta *online* <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/12159641912327174198846/index.htm> 20/03/2015]

¹¹⁸ SOLÉ TURA, Jordi, *El Régimen político español*, Ed. Ariel, Barcelona, 1971, p.40-41.

¹¹⁹ “Ley 41/1975, de 19 de noviembre, de Bases del Estatuto del Régimen Local” [consulta *online* <http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1975-23920> 20/03/2015]

traduir en un notable èxode rural vers els nuclis urbans. L'administració franquista es va veure incapaç de gestionar aquest fenomen mitjançant solucions eficaces, fet que va portar a una situació urbanística caòtica, a una expansió no planificada cap a les perifèries de les ciutats i a unes infraestructures més que insuficients. També cal assenyalar la crisi en la qual van entrar les oligarquies locals, que eren la base del règim polític franquista. I, com a element de cabdal importància per entendre aquesta situació de crisi, cal assenyalar l'activitat cada cop més creixent de l'oposició antifranquista la qual, en l'àmbit municipal, i com es veurà més endavant, es va manifestar mitjançant la canalització de les reivindicacions ciutadanes a través de les Associacions de Veïns, les quals feien paleses les contradiccions i la impotència de l'Administració local franquista per satisfer les demandes de la majoria de la població urbana estatal.

Tanmateix, com exposava Jordi Borja fent referència a la Llei 41/1975, "*si bien las Bases del nuevo Estatuto de régimen local, que habrá de sustituir a la actual Ley, suponen cierta democratización con respecto a la legislación local anterior, lo cierto es que el ordenamiento local todavía vigente conserva íntegras sus evidentes connotaciones fascistas*". Les estructures locals seguien estant regides per un plantejament corporativista, quelcom totalment contradictori amb qualsevol tipus d'organització local democràtica. Es mantenia la representació per terços i, tot i que es preveia la votació de tots els majors de 21 anys, les antigues formes es deixaven veure en el moment de la presentació de les candidatures: al terç familiar la majoria de requisits per presentar-se afavorien a la vella classe dirigent (associacions familiars del *Movimiento*, haver estat regidor, ser proposat per dos procuradors, tres diputats provincials o quatre regidors del mateix ajuntament, etc.) ja que les possibilitats de que es presentessin forces populars es traduïen, per una banda, en l'assoliment per part d'aquestes de quatre signatures de regidors o ex-regidors o, per altra banda, en

l'assoliment de recollir un número de signatures equivalen al 5% dels electors del districte electoral. Per un altre cantó, allò referent al terç sindical esdevenia una incògnita ja que fins llavors sempre s'havia afavorit a les candidatures vinculades a l'OSE. En referència al terç corporatiu, la representació de candidats seguia venint contrada directament pel Govern Civil.¹²⁰

A més d'aquests aspectes, la nova llei mantenia el control total del poder central sobre l'Administració local. La total absència d'autonomia municipal es manifestava amb el manteniment del control dels mateixos per part del Govern Civil, que encara tenia la competència de revocar els seus acords sempre que es consideressin contraris a la llei.

Un altre element que denotava una manca voluntat d'obertura a la participació ciutadana i que hipotecava l'activitat municipal era l'existència d'una comissió permanent, nomenada pel Ple de l'Ajuntament en base a la proposta de composició feta per l'alcalde, que es la que centralitzava la majoria de les tasques municipals. En el cas de la comissió executiva de l'Ajuntament de Barcelona, en aquesta hi participaven els regidors integrants de la mateixa i els delegats de serveis que tenien un paper decisiu en la presa de decisions i en l'adopció d'acords.

Tal i com es veurà en el desenvolupament dels primers capítols del treball, el període que es va obrir amb la mort del General Franco i que es va tancar amb la celebració de les primeres eleccions democràtiques l'any 1977 i amb la posterior aprovació en Referèndum de la Constitució de 1978, va significar en l'àmbit del Règim local un període d'espera marcada per la no celebració de les eleccions locals fins a

---

¹²⁰ BORJA, Jordi, TARRAGÓ, Marçal, BOIX, Ricard, *Por una política municipal democrática*, Centro de Estudios de Urbanismo, Barcelona, 1977 p. 62.

l'any 1979. Per tant, el canvi democràtic en l'àmbit local va haver d'esperar l'aprovació de la Constitució i la celebració dels segons comicis legislatius estatals democràtics a l'Estat espanyol. El primer govern del successor de Franco, el Rei Joan Carles I, el govern d'Arias Navarro, va endarrerir la convocatòria d'eleccions amparant-se en la Llei de Règim local de 1975, un endarreriment que va mantenir el govern d'Adolfo Suárez, com ja s'ha dit, fins al 1979.

1.1.2.- “La Barcelona de Porcioles”:¹²¹

Com exposa Jose Luis Oyón, especialment a partir de les primeres dècades del segle XX, les classes populars barcelonines han hagut de suportar els elevats costos socials de l'acumulació capitalista i de la concentració urbana.¹²² Durant el període conegut com el “Primer Franquisme”, aquest fet, combinat amb els efectes de la guerra civil espanyola, el caràcter autoritari del sistema polític i la gran immigració que va arribar a la Ciutat Comtal, portaria a una situació social i econòmica totalment insostenible. Més endavant, aquesta Barcelona es veuria reflectida en les dificultats d'una realitat urbanística producte d'una especulació brutal i sense precedents a la ciutat, portada a terme especialment a partir dels anys setanta, abrigada per fosques dinàmiques de desenvolupament immobiliari.¹²³ Es tractava de l'anomenada “Barcelona de Porcioles”, un alcalde pel qual els aspectes urbanístics i econòmics eren les dues

---

¹²¹ El títol d'aquest apartat pren el nom de la famosa obra: ALIBÉS, J. et al., *La Barcelona de Porcioles*, Barcelona, Laia, 1975.

¹²² OYÓN, Jose Luis, *La quiebra de la ciudad popular. Espacio urbano, inmigración y anarquismo en la Barcelona de entreguerras, 1914-1936*, Barcelona, Ediciones del Serbal, 2008.

¹²³ YNFANTE, J, *Los negocios de Porcioles. Las Sagradas Familias de Barcelona*, Paris, Ediciones Monipodio, 1974.

cares de la moneda de la gestió municipal.¹²⁴ Una ciutat netament conceptualitzada com a mercaderia, com a valor de canvi, fent servir terminologia lefebvriana.¹²⁵

Efectivament, el mandat de Josep Maria de Porcioles (1957-1973) -alcalde franquista per excel·lència-,¹²⁶ va marcar Barcelona i els seus barris en forma de nombroses deficiències. La publicació encapçalada per Jordi Borja titulada “La Gran Barcelona”, així com la ja citada “La Barcelona de Porcioles”, en fan un anàlisi detallat de dites mancances:¹²⁷ augment poblacional sense precedents, dèficit d’habitatges –que va portar al fenomen de l’autoconstrucció o més popularment conegut com a *barraquisme*-, dèficit escolar –estant el 30% de la població infantil de la ciutat sense plaça escolar o escolaritzada en males condicions, dèficit funcional degut a la absència crònica d’infraestructures per les necessitats més bàsiques, tot lligat amb el que alguns autors assenyalen com la “degradació” del Pla Comarcal de 1953 i els seus Plans Parcials juntament amb una estreta aliança entre els sectors públic i privat en matèria de gestió urbanística fan la radiografia –o l’anatomia- del què era la Barcelona a principis dels anys setanta.

Una Barcelona, doncs, marcada per la segregació urbana, la falta de serveis, l’especulació o la corrupció, fenòmens socials, polítics i econòmics que van marcar profundament la majoria dels barris populars de la Barcelona del període. Com van

---

¹²⁴ ALIBÉS, J. et al., *La Barcelona de Porcioles...* p. 5.

¹²⁵ LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad ....* p. 26.

¹²⁶ Veure MARÍN, Martí, *Josep Maria de Porcioles: Catalanisme, clientelisme i franquisme*, Editorial Base, Barcelona, 2005.

¹²⁷ BORJA, Jordi, et al., “La Gran Barcelona” a *Construcción Arquitectura y Urbanismo (CAU) Publicación del Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos de Cataluña*, Madrid, Alberto Corazón Editor, 1972.

assenyalar a principis dels anys setanta els urbanistes Jordi Borja, Marçal Tarragó i Ricard Boix:

“[...] una política urbana que se propone reproducir la jerarquía social no puede conducir más que al tipo de ciudad que segrega los barrios Populares, marginándoles y reservando los mejores emplazamientos para las residencias lujosas. Una política urbana que se ordena para que la reproducción de la fuerza del trabajo se haga a un coste mínimo no puede generar sino la falta casi total de Servicios [...]. Y, finalmente, una política urbana que se desarrolla en un contexto político de nula representatividad a todos los niveles [...] no puede sustraerse de la aparición de los fenómenos de corrupción cada vez más generalizados.”¹²⁸

La situació de l'Ajuntament de Barcelona a la dècada dels setanta, a les portes de la transició cap a la democràcia, així com en els altres consistoris de l'Estat, era crítica. El centralisme autoritari de l'Estat franquista treia competències i recursos als governs locals, uns governs amb nul·la representativitat i legitimitat davant de la població, ja que eren designats pel Ministre de Governació o pel Governador Civil. L'important creixement urbà de les darreres dècades feia que la gestió municipal fos encara més complicada en un consistori mancat de capacitat política, financera i tècnica al qual se li havia de sumar el greuge de la corrupció sistèmica de la institució, obedient als interessos privats especulatius, que feien de la ciutat una sort de botí producte de l'aliança entre el *Movimiento*, la classe política local, amb les immobiliàries, grans constructors, bancs i grans propietaris de sòl.

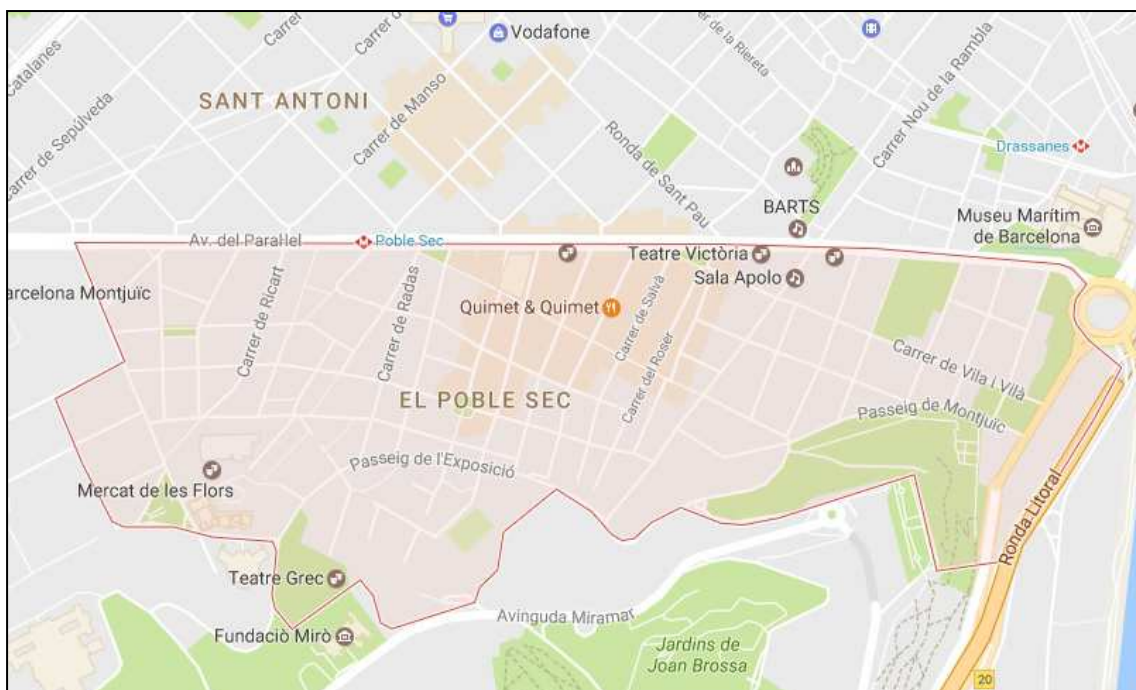
---

¹²⁸ BORJA, Jordi, TARRAGÓ, Marçal, BOIX, Ricard, *Por una política municipal...*p. 8.

Aquesta situació creava múltiples conflictes socials; l'elevat nivell de deficiències i de mancances va generar una font permanent de greuges i vindicacions; uns conflictes que es van materialitzar en forma de reivindicacions veïnals cada cop més incisives. S'estava gestant la resposta veïnal.

1.1.3.- El Poble-sec:

El Poble-sec, com recorda una publicació de l'Ajuntament de Barcelona, “és una llenca de terra allargassada que recorda a una barra de pa, els forasters només en coneixen la crosta. Els veïns, en canvi, volen que se'n conegui la molla que és, al

Mapa actual del barri del Poble-sec. Font: GoogleMaps

capdavall, el veïnat i la seva gent”.¹²⁹ Un barri situat entre la muntanya, el mar, el Castell de Montjuïc i la famosa Avinguda Paral·lel. Un barri del qual el nom encara és

¹²⁹ GARCÍA, Roser; FABRA, Josep: *Conèixer el districte de Sants-Montjuïc 6. El Poble Sec*, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, 1996, p. 1.

motiu de debat degut a que no s'arriba a acordar l'origen del topònim; alguns autors parlen de que prové de la circumstància de que els seus terrenys eren menys humits, altres parlen de que l'adopció del nom de "Poble-sec" es va donar després de l'explotació intensiva del terreny que el va deixar assecat.

El Poble-sec és un barri històric perifèric de Barcelona; seguint terminologia de Huertas Claveria i de Marc Andreu, un barri de la segona corona urbana, un barri "especial de l'extraradi de les muralles".¹³⁰ El barri va començar a construir-se cap a mitjan segle XIX amb la presència de noves activitats manufactureres que van provocar canvis espectaculars a la zona: com l'establiment dels prats d'indianes a les Hortes de Sant Bertran o l'explotació de les pedreres de la muntanya de Montjuïc, que van canviar l'ús predominantment agrícola que havia tingut el territori al llarg dels segles anteriors. Les muralles de la ciutat foren enderrocades al 1854 i, tot i que el Pla Cerdà es va aprovar cinc anys més tard, en aquesta zona de la vessant nord de la muntanya de Montjuïc van començar a construir-se habitatges degut a que, tot i ser una zona propera al centre, era poc valorada per les seves fortes pendents i havia quedat fora del Pla de l'Eixample. Aquest fet va ser aprofitat pels propietaris per desenvolupar la urbanització del sector sense fer cas de les regulacions vigents que reglaven el Pla Cerdà. Això va portar a que ja al 1858 es datin les primeres edificacions senzilles per obrers donant lloc al naixement de les barriades de la França Xica, Santa Madrona i les Hortes de Sant Bertran. Divisions que encara avui constitueixen els tres veïnats diferenciats que integren el barri del Poble-sec, juntament amb el petit nucli de la Satalia.¹³¹

---

¹³⁰ HUERTAS, J., ANDREU, Marc, *Barcelona en lluita...* p. 11.

¹³¹ HUERTAS, J., FABRÉ, J. *Tots els barris de Barcelona. IV Can Baró, el Carmel, el Poble-sec, Montjuïc i els seus barris*, Barcelona, Edicions 62, 1976.

Des dels seus inicis, el Poble-sec va ser un barri amb un profund caràcter proletari i subversiu; com a mostra, afegir que va ser el barri de Barcelona on més esglésies i edificis religiosos s'hi van cremar durant la Setmana Tràgica de 1909.¹³² Al 1882 es va construir la Central Tèrmica del Paral·lel,¹³³ fet que va donar una embranzida definitiva a l'activitat industrial de la zona. Les Tres Xemeneies de 72 metres d'alçada van donar l'aspecte fabril al barri. Un barri que segons Huertas i Fabré recollia les característiques d'anticlerical, republicanisme, anarco-sindicalisme, obrerisme, capacitat d'acció en temps revolucionari i urbanisme abandonat. Així mateix també ho recorda Josep Ramón Gómez, un dels fundadors de l'Associació de Veïns del Poble-sec (a partir d'ara AVPS) quan, referint-se al tarannà del barri a finals del franquisme diu: "El Poble-sec era un barri perdedor [en referència a la guerra civil espanyola], un barri que havia estat i que era anarquista [...]".¹³⁴ I és que, durant la guerra civil, el Poble-sec va prendre una clara posició a favor del bàndol republicà i, a més, per la presència del Castell de Montjuïc i de la central elèctrica, fou un dels barris més colpejats pels bombardejos.¹³⁵ Acabada la guerra, com diu Josep Ramón Gómez, el Poble-sec era un barri vençut on la repressió es va patir de manera notable. Un barri que va esdevenir oblidat per l'Ajuntament franquista i que no va ser fins a les darreries de la dictadura quan va tornar a despertar de la mà dels seus veïns per fer front a la situació

---

¹³² HUERTAS, J., FABRÉ, J. *Tots els barris de Barcelona ...* p. 116.

¹³³ Epicentre de la posterior vaga de "La Canadencà" de 1919.

¹³⁴ Josep Ramón Gómez i Pilar Villuendas, entrevista amb l'autor 02/10/2016; categorització que és compartida per Donald McNeill quan parla sobre el Poble-sec qualificant-lo com "the old anarchist neighbour". MCNEILL, Donald, *Urban change...*, p. 17.

¹³⁵ Centre de Recerca Històrica del Poble-sec (CERHISEC), *El Poble-sec (1936-1939): un barri en guerra*, CERHISEC, Barcelona, 2008.

d'abandonament i marginació a la qual se l'havia condemnat. Un barri que un dels mestres de la novel·la negra barcelonina, Francisco González Ledesma, caracteritzava de la següent manera a la novel·la *“Las calles de nuestros padres”* (1984)

*“Pueblo Seco es el único barrio de Barcelona situado entre el Paralelo (que durante un tiempo fue la vida) y la montaña de Montjuïc (que durante un tiempo fue el reposo). Es el único al final de cuyas calles en pendiente encuentras unas escaleras olvidadas que llevan a un árbol o a una pared con hiedra, como en el caso del Carrer Nou, a un repechón que conduce tras un buen esfuerzo, mens sana in corpore sano, a un viejo meublé. Es el único que tuvo en una sola calle, la de Tapiolas, dos de los cafés más populares de España, el Condal y el Cómico, hoy transformados en propiedades horizontales, en culos milimetrados para la capacidad de las sales de estar y, al nivel de la calle, en escaparates de dormitorios vendidos a plazos que las parejas erotóomas, el y ella, miran los domingos por la tarde. Es el único en que las matronas honradas no tenían más que atravesar el Paralelo y sumergirse en el distrito quinto para dejar santamente de serlo. El único en que las prostitutas del distrito quinto daban dos pasos, regresaban al hogar junto a Montjuïc, y se transformaban en matronas honradas a toda prueba. El único en que los niños tuvieron cerca la montaña para soñar y el Paralelo para perderse. El único en el que hasta ahora los banqueros no habían oteado ningún panorama. El único que está lleno de nombres de almirante a pesar de llamarse ‘seco’. [...]”*¹³⁶

---

¹³⁶ GONZÁLEZ LEDESMA, Francisco, *Las calles de nuestros padres*, La factoria de ideas, Barcelona, 2005.

Seguint les dades exposades per Huertas i Fabré, per Jordi Borja, així com per una “Sociografía del distrito II” trobada a l’Arxiu Privat de Josep Ramón Gómez i Pilar Villuendas, ens podem fer una idea de com “La Barcelona de Porcioles” es plasmava en el territori del Poble-sec.¹³⁷ A principis dels anys setanta el barri tenia una extensió –i té, degut al seu enclavament geogràfic entre la muntanya de Montjuïc, el mar i el Paral·lel– de 70 hectàrees, uns aproximadament 60.000 habitants (amb les dificultats que comportaven el fet de comptabilitzar els habitants que vivien en l’autoconstrucció¹³⁸), una de les densitats de població més altes de Barcelona amb 725 habitants per hectàrea,¹³⁹ una població eminentment obrera activa en el sector industrial, amb un 40% de nascuts a Catalunya –sent el Poble-sec i Can Tunis els llocs amb percentatges més alts d’immigració dins de la ciutat de Barcelona-, amb un important dèficit d’habitatges

---

¹³⁷ Un barri que, llavors, formava part del districte II que abarcava els barris que després serien el Poble-sec, El Polvorí, Can Clos, Can Tunis, Zona Franca, Montjuïc i Sant Antoni (Eixample); un districte amb importantíssimes desigualtats socio-econòmiques així com de serveis i infraestructures a nivel territorial. BONAL FALGÁS, Raimon, “Sociografía del Distrito II”, 1976, Arxiu personal Villuendas-Gómez [encarregat al sociòleg de la Universitat Catòlica de Lovaina (Bèlgica)] L’autor de la “Sociografía del distrito II” fou Raimón Bonal i Falgás (1935-2001), sacerdot obrer i eminent sociòleg català especialista en qüestions relacionades amb l’exclusió social que a principis dels anys noranta fou regidor del PSC a l’Ajuntament de Canet de Mar així com professor de la Facultat de Ciències de la Informació a la Universitat Autònoma de Barcelona, des d’on ensenyava la necessitat d’informar i transformar les perifèries i suburbis. [http://elpais.com/diario/2001/01/17/agenda/979686002_850215.html]

¹³⁸ Al document “Sociografía del distrito II” es comptabilitzen 281 barraques. BONAL FALGÁS, Raimon, “Sociografía del Distrito II”, 1976, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

¹³⁹ Com exposaven Francesc Martí i Eduardo Moreno, la densitat de població de barris populars com Trinitat, Torre Baró, Verdú, la resta dels Nou Barris, Poblenou, Poble-sec, Sants, Horta, Sant Andreu i el Casc Antic no supera els 0,3m² per habitant. Els autors exclamaven que “¡no cabe ni una silla!” si es comparava amb els 1,2m² dels que gaudia l’Eixample o els 6,7m² per habitant de la zona burgesa de la ciutat (San Gervasi, Tres Torres, Pedralbes...). MARTÍ, Francesc, MORENO, Eduard, *¿Barcelona a dónde vas?...* p. 81.

(sent el barri amb la taxa més important d'habitatges deteriorats juntament amb la Zona Franca),¹⁴⁰ així com un important dèficit de places escolars i de serveis sanitaris (17 comadrones, 5 metges, 3 consultoris-ambulatoris i 10 practicants per 60.000 habitants, fet que es qualifica d'indigència sanitària").¹⁴¹ A més, com exposa la publicació en motiu del desè aniversari de l'AVPS:

“Si retrocedíssim deu anys en el temps, a l'any 72, ens trobaríem un barri popular, treballador, quasi respectat urbanísticament pel franquisme –o com a mínim sense les grans mutilacions d'altres indrets de la ciutat-, potser perquè el Paral·lel, la muntanya, l'Exposició i el Moll no permetien massa cosa més. El Poble Sec era un barri que ja havia perdut el carrer com a punt de referència. [...] En aquells moments, a l'any 72 havíem passat de viure casa enfora a viure entre les quatre parets del pis.”¹⁴²

“Era el conjunt del barri el que s'havia de recuperar”;¹⁴³ davant d'aquesta situació que patia el Poble-sec, igual que altres barris de Barcelona, es va començar a gestar la resposta veïnal.

---

¹⁴⁰ Sobre la qüestió de l'habitatge es diu a la “Sociografía del distrito II” que: “al Poble Sèc (sic.) [...] hi ha un fort contingent de rellogats i de diverses famílies apilades en una mateixa vivenda. [...] essent les famílies d'una dimensió petita, s'hi troben moltes persones compartint el mateix teulat”. BONAL FALGÁS, Raimon, “Sociografía del Distrito II”, 1976, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

¹⁴¹ HUERTAS i FABRÉ, *Tots els barris...* p. 109; BORJA, et al. *La Gran Barcelona...* p.37; BONAL FALGÁS, Raimon, “Sociografía del distrito II”, 1976, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

¹⁴² AVPS, *4 Poble Sec. L'associació dels veïns. 10 anys al servei del barri*, Publicació de l'Associació de Veïns del Poble-sec, 1982, p. 1.

¹⁴³ Josep Ramón Gómez i Pilar Villuendas, entrevista amb l'autor 02/10/2016.

1.2.- La resposta veïnal a Barcelona i al Poble-sec: de les Comissions de Barri a les Associacions de Veïns:

Com han conceptualitzat clarament historiadors com Ivan Bordetas o Marc Andreu, la resposta veïnal, és a dir, el moviment veïnal, organitzat a les darreries del franquisme no té una data d'origen concreta. Alguns estudis situen com a punt d'inflexió clau la *Ley de Asociaciones* de 1964. Si bé és cert que aquella llei va representar l'obertura d'una sèrie d'oportunitats per l'associacionisme veïnal cal dir, com han exposat els autors citats anteriorment, que les primeres experiències organitzatives veïnals van discórrer per altres canals. Unes experiències que provenien, segons les diferents naturaleses idiosincràtiques dels barris i territoris, de les xarxes socials i familiars que s'establien en la immigració, de l'homogeneïtat social que s'observava als barris populars –de condició majoritàriament obrera-, dels centres parroquials i cristians de base progressistes així com en grups de joves i d'activistes obrers, sindicalistes i de partits polítics antifranquistes.¹⁴⁴ Si abans s'ha parlat de la base material, el context en el que apareix la resposta veïnal, ara cal parlar, doncs, de la seva base social.

Com exposa Ivan Bordetas, hem de buscar les causes de l'emergència del moviment veïnal a Barcelona –i a Catalunya- en els seus protagonistes, en els veïns i les veïnes que cada dia patien les males condicions en que es trobaven els seus barris. Uns

---

¹⁴⁴ ANDREU, Marc: *Barris, veïns i democràcia...* p. 31; BORDETAS, Ivan, “De la supervivència a la resistència: la gestació del moviment veïnal a la Catalunya franquista” a MOLINERO, Carme; YSÀS, Pere (coords.), *Construint la ciutat...*, p. 35-112.

veïns que, amb l'ajuda dels *agents de conscienciació del barri*¹⁴⁵ –és a dir, els anteriorment esmentats nuclis parroquials, sindicalistes, partits polítics antifranquistes-, van donar coherència ideològica i organitzativa al moviment veïnal.¹⁴⁶

Aquests nuclis de veïns van començar a organitzar-se i van començar a aparèixer les conegudes com a Comissions de Barri (CB) arreu del territori català i barceloní. Les CB eren unes formes organitzatives clandestines que van anar apareixent entre les darreries dels seixanta i principis dels anys setanta i que, majoritàriament, van acabar confluint a les posteriors Associacions de Veïns (AV). Tot i així, com bé assenyala Marc Andreu, aquestes CB van ser més uns instruments dels partits d'oposició franquista com el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) i Bandera Roja (BR) per influenciar en la línia política del que ells anomenaven “moviment popular” que no pas un embrió inicial genuí –o, en tot cas, no només foren les CB-, del que després serien les AV.¹⁴⁷ Tot aquests esdeveniments es donaven en el teló de fons de la Catalunya i l'Espanya canviant dels anys seixanta i setanta.¹⁴⁸

En un inici, aquestes CB enfocaven la seva activitat a cercar la solidaritat activa dels barris populars amb les lluites que s'estaven duent a terme des del moviment obrer.

---

¹⁴⁵ Concepte agafat per Bordetas de Mª Carmen García Nieto a “Marginalidad, movimientos sociales, oposición al franquismo. Palomeras, un barrio obrero de Madrid, 1950-1980” a TUSELL, Javier, et al. (coords.), *La oposición al régimen de Franco*, Volum II. Madrid, UNED, 1991, pp. 269-285.

¹⁴⁶ BORDETAS, Ivan: “De la supervivència a .... p. 69.

¹⁴⁷ Per un anàlisi contemporani de la relació entre associacionisme veïnal i els partits polítics durant la Transició, veure: MARTÍ, Josep, *Relació entre associacions de veïns i partits polítics. Barcelona, 1970-1980*, Fundació Jaume Bofill, 1981. [consulta online <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/0290.pdf> 05/10/2016]

¹⁴⁸ SANTACANA, Carles, “Sobre las rupturas y las continuidades en los años sesenta”, a *Cercles. Revista d'Història Cultural*, núm. 16, 2013, p. 31-52.

Tanmateix, com alguns investigadors assenyalen, al voltant d'aquestes CB van començar a agrupar-se els veïns i les veïnes més combatives dels barris que, a més, van començar a preocupar-se per les condicions de vida del seu entorn, del seu barri, és a dir, dels seus serveis i infraestructures així com dels projectes urbans que requeien sobre el territori.¹⁴⁹ És en aquestes primeres experiències organitzatives veïnals on, com assenyala Bordetas, el component de classe hi intervé de manera decisiva:

“En aquest punt, l'element de classe es converteix en una clau explicativa formidable en la generació d'aquestes primeres sociabilitats, d'aquestes primeres xarxes de relació que després desembocarien en les diferents formes organitzatives i accions col·lectives que va emprendre el moviment veïnal. Sobre aquest element van incidir tant els militants antifranquistes com els moviments apostòlics, representant tots dos dues línies que van acabar confluint en la fonamentació d'una identitat col·lectiva en els barris que tenia la condició obrera com un element central i que es podria sintetitzar en la idea de la doble explotació a la qual estaven sotmesos: a la fàbrica i al barri, pel capitalisme i la dictadura.”¹⁵⁰

Les autoritats franquistes poc a poc es van anar adonant dels “perills” d'aquest tipus de proto-organització veïnal. Com recull Marc Andreu, a partir de 1971 el Govern Civil, dirigit en aquell moment per Tomás Pelayo Ros, i les diverses instàncies franquistes van començar a investigar a les CB. Una mostra d'això són els dos extensos

---

¹⁴⁹ CARBONELL, Jaume, *et al.*, *La lucha de barrios...* p. 25.

¹⁵⁰ BORDETAS, Ivan. “De la supervivencia a...” p. 77.

informes policials d'octubre de 1973 i de gener de 1975 titulats "Plan Barrio" en els quals les autoritats franquistes estableixen que "*las CC.B [Comissions de Barri] forman una extensa red de subversión superpuesta a las redes de fábricas, universidades, colegios profesionales...que es organizada y activada por los mismos individuos que actúan en otros frentes de lucha y que la continúan en sus barrios*".¹⁵¹

Així doncs, un dia de setembre de 1972 va aparèixer pels carrers del Poble-sec un full volant en el qual es cridava als veïns a solidaritzar-se i mobilitzar-se contra els propers Consells de Guerra que havien de celebrar-se contra militants antifranquistes:

"Nuevos asesinatos del franquismo:

Compañeros:

En las próximas fechas se va a realizar un Consejo de Guerra contra 2 militantes del Front d'Alliberament de Catalunya (FAC) acusados de todas las explosiones producidas en Cataluña desde finales de 1971 a mayo de 1972, pidiéndoles penas que van de 205 y 185 años de prisión a PENA DE MUERTE. Para realizar este Consejo de Guerra se basan en las declaraciones arrancadas mediante torturas y malos tratos hechas durante los 3 días de permanencia en los calabozos de la Jefatura de Policía, negadas posteriormente ante la autoridad judicial.

---

¹⁵¹ Informes citats a ANDREU, Marc, *Barris, veïns...* p. 39 citant a BORDETAS, Ivan *Nosotros somos los que hemos hecho esta ciudad. Autoorganización y movilización vecinal durante el tardofranquismo y el proceso de cambio político*, Tesi Doctoral, UAB, 2012, p. 365-368, són: Archivo General de la Administración (AGA), "Plan Barrio", Madrid, octubre de 1973. Fondo Ministerial de Cultura. Gabinete de Enlace del Ministerio de Información y Turismo. 03107.002. Caixa 42/08906. Dossier 7; i Fundació Utopia d'Estudis Socials, "Plan Barrios. Estudio sobre la subversión en los barrios", gener de 1975. Fons García-Nieto, núm. 5110.

De igual manera el Régimen pretende procesar por Consejo de Guerra a unos compañeros del PCE(i); a 8 trabajadores de la Bazán del Ferrol y al estudiante Alfredo Serrat.

DENUNCIAMOS al gobierno franquista que tiene que utilizar como único recurso a los verdugos de la Brigada Político Social para mantener la dictadura e intentar destruir a todos aquellos que luchan por la LIBERTAD.

Pero, pese a este Régimen de terror, las luchas Populares están dado al traste con la dictadura. Hoy mismo podemos leer en los periódicos que en Vigo 20.000 trabajadores están luchando por la Democracia, como hicieron ayer los compañeros de SEAT de Barcelona, los mineros de Sallent, Balsareny y Asturias, los obreros de la construcción de Madrid, los del Ferrol,...

Hoy es Vigo la que se enfrenta a la Dictadura. Nosotros desde las fábricas, centros de estudio, barrios, etc., DEBEMOS IMPULSAR LA LUCHA PARA LOGRAR LA LIBERTAD Y LA DEMOCRACIA EN ESPAÑA. ¡CONSEJOS DE GUERRA, NO! ¡POR LA LIBERTAD Y LA AMNISITIA! [...] ¡NO AL FRANQUISMO Y SU PROPUESTA CONTINUISTA CON JUAN CARLOS!
Septiembre de 1972. Comisión de Barrio de Pueblo Seco”¹⁵²

Aquest full volant que s’ha reproduït sintetitza allò explicat anteriorment sobre la gènesi de les CB com a proto-organització veïnal. Com es veu, coincideix en la cronologia de principis dels anys setanta; de la mateixa manera, en ella hi observem un

---

¹⁵²Arxiu Històric de Comissions Obreres de Catalunya (AHCOC), “Comisión de Barrio de Pueblo Seco”,1972., H. Fons Especials i altres col·leccions factícies. 3. Col·leccions Moviments Socials. 3A. Associacions Veïnals. C45-14.

fort component polític antifranquista ja que parla sobre processos judicials oberts contra membres d'organitzacions polítiques clandestines com el Front d'Alliberament de Catalunya (FAC) i, seguidament, informa als veïns de les lluites obreres que estan tenint lloc a l'Estat espanyol, connectant-les amb les mobilitzacions obreres de Barcelona i Catalunya. Per tant, en la formació de la CB del Poble-sec hi trobem inequívocament elements polítics antifranquistes que, com es veurà en el cas particular del Poble-sec, sí que van influenciar de manera notable en la següent formació de l'AV. Unes CB que van aconseguir reunir-se en dues coordinadores: una afí als postulats del PSUC i l'altre als de Bandera Roja i que, tot i així, es van reunir en una assemblea conjunta clandestina a l'abril de 1972 a la parròquia del Guinardó. Una mostra de que, en certa mesura, va existir una acció coordinada d'aquestes CB és que es poden trobar alguns fulls volants i alguns informes en els quals es signa com a “*Comisiones de Barrio de Barcelona*” o “*Coordinadora de Comisiones de Barrio de Barcelona*”. En aquest cas, es fa referència a uns fulls volants apareguts l'agost de 1970 contra la pujada de la tarifa del metro, un “*Informe sobre carestia*” aparegut al setembre de 1972 o un de juny de 1973 titulat “*Porcioles se va, nuestros problemas se quedan*”.¹⁵³ Unes CB, hegemunitzades pel PSUC i el *front de barris* de Bandera Roja –que després acabaria integrat al PSUC i amb personatges tant importants com Jordi Borja al capdavant-, que van apostar estratègicament per la potenciació de l'acció de masses legal de la mà de les AV.

---

¹⁵³ AHCOC, “006”, agost de 1970. H. Fons Especials i altres col·leccions factícies. 3. Col·leccions Moviments Socials. 3A. Associacions Veïnals. C45-1.; AHCOC, “Informe sobre carestia”, setembre de 1972, H. Fons Especials i altres col·leccions factícies. 3. Col·leccions Moviments Socials. 3A. Associacions Veïnals. C45-1.;

AHCOC, “Porcioles se va, nuestros problemas se quedan”, juny de 1973, H. Fons Especials i altres col·leccions factícies. 3. Col·leccions Moviments Socials. 3A. Associacions Veïnals. C45-1.

Així succeí en el cas de l'AV del Poble-sec. El nucli d'avantguarda creat per la CB –amb quadres del PSUC i de Bandera Roja, juntament amb membres de la Lliga Comunista Revolucionària (LCR), del PCE (i) així com independents i cristians de base- va aconseguir aglutinar al seu voltant a les veïnes i els veïns més combatius del barri generant, de passada, referències identitàries –sobretot consciència de barri, de territori i de comunitat- de vital importància pel posterior desenvolupament de l'AV. Una CB que, a més, va néixer al calor d'un cinefòrum que es realitzava a la Parròquia de Sant Pere Claver del barri. Segons exposa la publicació del 40è aniversari de l'AVPS, la necessitat de trobar-se dins de la legalitat per tal de poder ampliar el seu abast i capacitat d'acció és el que va fer que la CB del Poble-sec optés per avançar cap a la constitució d'una AV, justament l'estratègia del PSUC i del *front de barris* de Bandera Roja, els dos partits de l'oposició antifranquista que hegemonitzaven el moviment veïnal al barri.¹⁵⁴ Sobre l'estratègia del PSUC, la publicació del desè aniversari de l'AVPS és força explícita exposant que, la CB va esdevenir AV per aconseguir més visibilitat i superar les limitacions de la clandestinitat com per “la política del PSUC de sortir a la superfície i fer les mínimes activitats clandestines”.¹⁵⁵ Per tant, com diu Marc Andreu, queda clar que “les directrius polítiques de forces clandestines com el PSUC i Bandera Roja, entre d'altres, van ser decisives en el procés constituent del moviment veïnal” sense menystenir les aportacions de les persones provinents d'altres col·lectius.¹⁵⁶

---

¹⁵⁴ AVPS, *40 anys de lluita veïnal*, AVPS, Barcelona, 2014, p. 11.

¹⁵⁵ AVPS, *4 Poble Sec. L'associació dels veïns. ...*, p. 1

¹⁵⁶ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia...* p.63.

Aquesta és la situació de la Barcelona dels primers anys de la dècada dels setanta. Una ciutat en plena efervescència social als barris, amb unes CB combatives, fortament polititzades, que comencen a posar contra les cordes al govern municipal de Porcioles i que, fins i tot, més endavant, seran un element de cabdal importància per entendre la seva destitució com alcalde al maig de 1973. Un moment, una conjuntura, en la qual van aparèixer les oportunitats polítiques que van permetre el sorgiment de l'acció política col·lectiva veïnal, fent servir terminologia de Sidney G. Tarrow.¹⁵⁷ Com exposen Enrique Leiva, Ivan Miró i Xavier Urbano: “els conflictes esclataven per la geografia metropolitana. Carrers impregnats per l'acció directa, trenats per l'autoorganització. Talls de vies públiques, ocupacions de plens municipals, reapropiacions de solars i habitatges, murals, manifestacions, festes populars, cercaviles, premsa de barri autogestionada. [...] Les clandestines comissions de barri [...] traçaren un model organitzatiu que, malgrat les limitacions quantitatives, esdevingués referent per a la creació del moviment popular.”¹⁵⁸

Marc Andreu situa i exemplifica la potència del moviment als barris en sis elements o episodis clau: les lluites veïnals victorioses contra el Pla de la Ribera i el Pla Parcial Torre Baró-Vallbona-Trinitat, les lluites per l'habitatge digne, la forta reacció veïnal arrel de les explosions de gas que van tenir lloc en diversos barris entre els anys 1972 i 1973, la victòria invalidada de Fernando Rodríguez Ocaña a les eleccions a regidors pel terç familiar al Districte IX (Sant Andreu i Nou Barris) a la tardor de 1973 i, com a últim element-episodi, els dèficits als barris en matèria d'educació. Tots aquests

---

¹⁵⁷ TARROW, Sidney G., *El poder en movimiento...* p. 32.

¹⁵⁸ LEIVA, Enrique; MIRÓ, Ivan; URBANO, Xavier, *De la protesta a...* p. 71.

elements que Andreu assenyala, van ser de cabdal importància per tal de que el moviment veïnal s'anés coordinant i organitzant a nivell de ciutat i que es materialitzaria en la creació de la Coordinadora de Sant Antoni –barri veí i proper del Poble-sec-, entre 1972 i inicis de 1973.¹⁵⁹

La tardana creació de la CB del Poble-sec, durant el 1972, va fer que ràpidament aquesta entrés en la dinàmica de sorgiment de les AV que anaven naixent arreu de Barcelona. Per tant, aquest fet, sumat a la pròpia estratègia de la CB d'emprar la via legal associativa veïnal per augmentar en capacitat de mobilització i de visibilitat va fer que a principis de 1973 comencessin a realitzar-se les primeres reunions per tal de constituir l'Associació de Veïns del Poble-sec (AVPS). Una de les primeres trobades, on van començar a fixar-se els eixos d'actuació de la futura AV es va celebrar al març de 1973, moment en que es va convocar una reunió per tal d'informar als veïns del barri sobre el "*Plan Parcial de Ordenación de la Montaña de Montjuïc*". Aquest Pla Parcial va generar molt rebuig al barri del Poble-sec ja que, com assenyala una carta signada per "*Un Barcelones*" a La Vanguardia l'11 de desembre de 1971, projectava una via ràpida per accedir a la muntanya, un fet que provocava que unes 350 famílies haguessin d'abandonar les seves llars, sobretot a la zona de la Satalia.¹⁶⁰

---

¹⁵⁹ Marc Andreu situa un únic document escrit que acredita implícitament l'existència de la Coordinadora de Sant Antoni que el signen els presidents de set associacions de veïns (AV. Ildelfons Cerdà, AV. Sant Antoni, AV. Maresme, AV. Collblanc-la Torrassa, Centre Social de Sants, AV. Barceloneta i AV. Sant Andreu) juntament amb un "equip tècnic" format per Jordi Borja, Rafael Pradas, Marçal Tarragó i Salvador Tarragó que estableixen els objectius de la Coordinadora de Sant Antoni. ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia...* p. 45.

¹⁶⁰ "Los perjuicios del 'Plan de Ordenación de Montjuich'", La Vanguardia, 12 de desembre de 1971, p. 28.

Aquesta convocatòria realitzada seguint el mètode de posar octavetes a les bústies dels veïns del barri va ser un èxit i va aplegar a unes sis-centes persones que “varen acollir molt bé la idea de la necessitat d’una AV.” De la reunió en va sorgir una comissió gestora formada per vuitanta veïns. Especialment interessant és la reflexió que es fa a la publicació de l’AVPS sobre la composició d’aquesta comissió gestora: “La composició d’aquesta comissió gestora recollí des dels membres de la comissió de barri fins a mestresses de casa, gent gran, etc. Això determinà que el naixement de la nostra Associació es fes amb una real participació dels veïns, la qual cosa contrastava amb d’altres associacions que eren la comissió de barri, actuant legalment”.¹⁶¹ Durant uns mesos van conviure la comissió gestora de l’AV juntament amb la CB, tanmateix, de manera ràpida, la darrera va quedar eclipsada pel ràpid arrelament al barri de la primera i es va dedicar, fins a la seva desaparició definitiva, a tasques d’agitació política, dissolent-se en el si de l’AV; procés que també va succeir en altres barris de Barcelona i de l’àrea metropolitana.¹⁶²

Durant aquest procés de pas de CB - comissió gestora – AV, a Barcelona s’estaven vivint temps convulsos. La primera reunió de la futura AV fou al març i al maig, dos mesos més tard, era destituït l’alcalde Josep Maria de Porcioles i al seu lloc entrava Enric Massó que, segons l’AVPS, representava un *new look* del capital, fent referència irònica als seus vincles amb els Estats Units.¹⁶³ Juntament amb la destitució de Porcioles, al maig de 1973 va sortir a la llum una publicació que es titulava “Poble

---

¹⁶¹ AVPS, *4 Poble Sec. L’associació dels veïns. ...* p. 1

¹⁶² MARTÍNEZ, Ricard, “El moviment veïnal en el tardofranquisme i la transició: conflicte, identitat obrera i valors alternatius” a PRAT, Enric (coord..) *Els moviments socials a la Catalunya contemporània*, Barcelona, UB Biblioteca Els Juliols, 2004, p. 71-91, p. 77.

¹⁶³ Massó era enginyer industrial i havia impartit classes a la Universitat de Nova York.

Sec” i que estava editada pel “*Grupo de Jóvenes – Parroquia de San Pedro Claver*”, el mateix grup de joves del qual va sorgir la CB. Una publicació que seria l’embrió de la publicació de la futura AVPS i que representava la primera temptativa de crear un mitjà de comunicació veïnal-política al barri; la seva presentació ho indicava clarament i mostrava el seu tarannà reivindicatiu:

“El título es símbolo de la comunidad a la cual quiere pertenecer. “POBLE SEC” no es, sin embargo, una “publicación de barrio” cuyo interés no trasciende más allá de sus fronteras.

Intentamos crear una corriente de comunicación popular para todos aquellos que tengamos algo que decir. Ahora que vivimos inmersos en un sistema que además de la libertad de expresión tiende a quitarnos la de pensamiento y a encerrar a cada uno de nosotros en un mundo particular, cerrado y pequeño, es precisa una verdadera comunicación con los que nos rodean, y una sensibilización por todo lo que pasa en la calle. [...] “POBLE SEC” debe estar integrada por todos nosotros, que debemos ser sus receptores a la vez que expresemos a través de ella nuestro pensamiento. [...]

*Empezamos con la esperanza de que estas páginas sean algo nuestro y de no tener sólo un público de espectadores flotantes en la felicidad de la inercia. QUE “POBLE SEC” SEA DEL POBLE SEC, ES ALGO QUE DE TODOS NOSOTROS DEPENDE”.*¹⁶⁴

---

¹⁶⁴ *Poble Sec*, núm. 1, maig de 1973, Grupo de Jóvenes – Parroquia San Pedro Claver. Arxiu personal de Josep Guzmán.

En aquesta publicació, feta sota el paraigua d'un grup de joves, ja s'hi trobaven referències als conflictes veïnals que estaven tenint lloc al barri. En aquest sentit, sobre el Pla Parcial de Montjuïc, es feia referència a que era una decisió de l'Administració sense cap tipus de consulta -“*ya no digamos de su participación en la elaboración de un Plan de Ordenación Municipal*”- o d'informació cap al veïnat. Igualment, en aquest primer número ja apareixien el que després serien les batalles veïnals més vehements al barri: la lluita per l'obertura de les escoles i per l'obertura de centres mèdics. De la mateixa manera, a la publicació es deixava un espai per queixes veïnals relacionades amb la higiene, la seguretat o els problemes de sorolls amb bars i discoteques. Aquesta publicació, és una mostra de que el barri estava començant a organitzar-se; com versava un titular del *Diario de Barcelona* citat a “Poble Sec” parlant sobre aquesta publicació: “*Poble Sec. Otro barrio que despierta*”.

En el segon número de la publicació “Poble Sec” apareixia la notícia de que el 28 de juny de 1973 havia quedat constituïda la “*Comisión Gestora para la Asociación de Vecinos de Pueblo Seco*”, que s'havien presentat els Estatuts al Govern Civil i que aquests encara estaven pendents d'aprovació. Una comissió formada per Rosend Roca, Lluís Cunillera, Josep Casadella, Joaquim Palacios, Joaquim Hernández, Joaquim Leal, Maragarita Moll i José Antonio Plaza, noms que apareixien a la publicació juntament amb els seus domicilis per tal de que les veïnes i veïns poguessin anar a consultar'ls-hi qualsevol dubte sobre l'AV. La publicació, felicitava la creació de l'AV que “*pretende afrontar de una forma col·lectiva y abierta los problemas que el barrio tiene planteados*”. La publicació, seguidament, tractava de manera breu les problemàtiques relacionades amb l'ensenyament, la carestia de la vida així com esmentava les millores

fisonòmiques que s'havien dut a terme al barri a nivell d'enllumenat i pavimentació.¹⁶⁵ Aquesta publicació “Poble Sec” sota el paraigua del “*Grupo de Jóvenes – Parroquia San Pedro Claver*” no tornarà a veure la llum després d'aquests dos números. Ja que aquesta publicació era el vehicle de la comissió gestora de l'AV que tenia per anar estenent-se pel barri i, en aquells moments, després de donar a conèixer els seus membres i fer una primera presa de contacte amb les veïnes i veïns, va començar a centrar-se en la lluita per la legalització de l'AVPS.

Com s'ha dit, la comissió gestora de l'AV va quedar constituïda al juny de 1973,¹⁶⁶ però no va ser fins el 8 de febrer de 1974 quan es va legalitzar l'AV. Mentrestant, l'AV, encara fora de la legalitat, es va integrar dins de la Coordinadora de Sant Antoni, per tal de contactar amb altres AV i mantenir la pressió veïnal sobre l'Ajuntament franquista. Una pressió que, per exemple, va fer que l'Ajuntament es veiés obligat, al novembre de 1973, a treure a la llum el projecte de la plaça Lesseps.¹⁶⁷ El llarg i intens procés de legalització de l'AV es va haver de compaginar amb el manteniment de la seva lluita veïnal i, com recorda un dels seus protagonistes, “va ser un mecanisme molt didàctic d'enfrontament amb el poder establert”.¹⁶⁸ Una legalització que, com s'ha dit, va ser una batalla especialment intensa ja que va comptar amb la negativa constant del llavors regidor president de la Junta Municipal del Districte II,

---

¹⁶⁵ *Poble Sec*, núm. 2, agost-setembre de 1973, Grupo de Jóvenes – Parroquia San Pedro Claver. Arxiu personal de Josep Guzmán.

¹⁶⁶ Moment en que es van presentar els estatuts de la futur AV davant del “Gobierno de la Provincia”, secció d'Associacions, emparant-se en el Decret de febrer de 1965 de la Llei d'Associacions del 24 de desembre de 1964.

¹⁶⁷ AVPS, 4 *Poble Sec*. *L'associació dels veïns*. ... p. 4.

¹⁶⁸ Roger Rodés, entrevista amb l'autor 19/07/2017.

Pedro Llorens, el qual, a tall d'exemple, en una comunicació enviada a Luis Miravittles, Delegat de Servei de Relacions Públiques i Població de l'Ajuntament de Barcelona, li exposava que l'AV havia estat legalitzada tot i l'informe desfavorable que des de la Junta Municipal del Districte II s'havia enviat al Govern Civil.¹⁶⁹

La legalització obria nous horitzons i perspectives a l'AV, disposarien de local fixe, socis, visibilitat, etc. Igualment, com s'indica a una publicació de l'AVPS, aquell també va ser un moment de marcatge de posicions entre l'AV i els partits polítics existents al barri: “És en aquest moment quan els partits polítics hagueren de prendre una posició molt flexible envers els veïns, no produint-se un repartiment de càrrecs de responsabilitat, sinó deixant via ampla a la participació dins les vocalies, trencant d'aquesta manera qualsevol intent de manipulació.”; tot i així, també es deixava clar que “L'AV del Poble Sec neix com un organisme unitari de lluita que haurà d'assumir la lluita política i la social, la qual cosa produirà, de vegades, certes contradiccions”.¹⁷⁰ En aquest sentit, es pretenien marcar unes distàncies amb els partits antifranquistes del moment, sobretot del PSUC, per tal de donar sensació de transversalitat i pluralitat. Tanmateix, tot i existir aquesta pluralitat, com comenta Josep Ramón Gómez –membre de l'AV i també del PSUC- la presència i importància del PSUC a l'AVPS era molt notable.¹⁷¹

---

¹⁶⁹ Comunicació de Pedro Llorens, regidor president de la Junta Municipal del Districte II, a Luis Miravittles, Delegat de Serveis de Relacions Públiques i Població, 12 de març de 1974, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Junta Municipal del Districte II (1954-1979). Unitat d'instal·lació 10.003, Carpeta Associació de Veïns del Poble-sec.

¹⁷⁰ AVPS, *4 Poble Sec. L'associació dels veïns ....*, p. 4.

¹⁷¹ Josep Ramón Gómez i Pilar Villuendas, entrevista amb l'autor 02/10/2016;

Una preeminència no només deguda a que les cares més visibles de l'AV eren també membres del PSUC sinó també pel vincle que existia entre el PSUC i el Poble-sec, ja que la revista “Treball” es va imprimir

Un cop dins de la legalitat, es va convocar l'assemblea constitutiva de l'AVPS el dia 2 de març de 1974 a la sala d'actes del Centre Parroquial de Santa Madrona. A mesura que les veïnes i els veïns anaven apropant-se a la porta de l'Església al llarg d'aquella freda nit de març, es van anar adonant de que davant hi havia un vehicle policial estacionat a la porta del centre parroquial. La lògica els va fer pensar que la reunió no es duria a terme. I així va ser, els veïns van corroborar allò que la majoria d'ells ja intuïa: la celebració de l'assemblea constitutiva havia estat prohibida pel Govern Civil per previsió de disturbis ja que, aquell mateix dia, fou executat el militant llibertari i antifeixista Salvador Puig Antich a la presó Model de Barcelona. Aquell fet, sumat al recent atemptat que havia acabat amb la vida de l'Almirall Carrero Blanco el 20 de desembre de 1973, va fer que la repressió s'endurís durant aquells primers mesos de l'any 1974. Com recorda Roger Rodés –membre de l'AV i també militant del PSUC- : “els ànims estaven caldejats i no ens van permetre celebrar la reunió”.¹⁷²

La següent data proposada fou el 9 de març. Tampoc es va tenir l'autorització governamental.¹⁷³ A finals de mes, el 23 de març de 1974, es va celebrar l'assemblea constitutiva de l'AVPS a la pista de ball de la Font Trobada on va ser escollida la primera junta directiva amb Esteve Dalmases Mancebo –militant del PSUC- com a

---

“una bona colla d'anys” al barri. FABRA, Josep, “Associacions de Veïns i grups polítics (1972-1979)” a *Les ressenyes del CERHISEC*, CERHISEC, Barcelona, 2006, p. 119.

¹⁷² Roger Rodés, entrevista amb l'autor 19/07/2017.

¹⁷³ Tot i que unes 100 persones, “siendo una mayoría de gente joven de características de estudiantes”, es van presentar al lloc on s'havia de celebrar l'assemblea. Comunicació de Pedro Llorens, regidor president de la Junta Municipal del Districte II, a Luis Miravittles, Delegat de Serveis de Relacions Públiques i Població, 12 de març de 1974, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Junta Municipal del Districte II (1954-1979). Unitat d'instal·lació 10.003, Carpeta Associació de Veïns del Poble-sec.

president, Margarita Moll Sampol com a vicepresidenta, Joaquin Leal Coma com a secretari i José Antonio Plaza Ruiz com a tresorer, amb vocalies que marcarien les línies d'actuació: carestia, ensenyament, esplai, urbanisme, Pla Parcial i cultural i amb seu social al carrer Radas, 41.¹⁷⁴ L'AVPS començava a caminar i, amb ella, el Poble-sec; les veïnes i veïns començaven el "procés de re-apropiació de la ciutat" i de generació d'una identitat i cohesió social de cabdal importància per dur a terme l'acció col·lectiva.¹⁷⁵

1.3.- La FAVB, l'AV Poble-sec i les seves primeres lluites:

1.3.1.- Els barris hegemonitzen la FAVB:

Paral·lelament al que succeïa als barris, on les AV s'anaven formant i començaven a aplegar veïnes i veïns al seu voltant per fer sentir la seva veu i pressionar al poder local franquista, a nivell de ciutat el moviment veïnal dels barris va iniciar el seu procés d'unificació. Com ja s'ha dit, la Coordinadora de Sant Antoni fou un primer vestigi de coordinació veïnal a nivell de ciutat, tanmateix, el punt d'inflexió fou quan les AV que formaven part de la Coordinadora de Sant Antoni van entrar a la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona (FAVB). La FAVB va constituir-se l'any 1972 com a federació d'associacions *bombillaires*, només preocupades per guarnir els carrers a les festes. Al 4 juliol de 1972, moment en que es va constituir legalment la FAVB, les AV que hi formaven part eren: AV Sagrada Família, AV Jaume I, AV Llibreteria i Baixada de la Llibreteria, Associació de Comerciants i Veïns Parc Vall d'Hebron. Ja en

---

¹⁷⁴ Butlletí núm. 1 AV Poble-sec, juny de 1974. Arxiu personal de Josep Guzmán.

¹⁷⁵ BORJA, Jordi, *Llums i ombres...* p. 161;

DELLA PORTA, Donnatella; DIANI, Mario, *Los movimientos sociales...* p. 151.

el seu primer any de vida va tenir una gran ampliació donant-hi cabuda a entitats de veïns i comerciants d'àmbit de carrer, com s'ha dit, conegudes com a *bombillaires*, amb una forta presència hegemònica de la burgesia comercial amb interessos al centre de Barcelona.¹⁷⁶ Per tant, trobem en aquests inicis una FAVB burgesa amb seu a l'Hotel Oriente –després de passar pel Carrer Petritxol-, l'hotel de Joan Gaspart. Segons Marc Andreu amb l'objectiu de “tractar de controlar, diluir o canalitzar el puixant moviment associatiu veïnal dels barris obrers i populars”, més enllà de vetllar per la vida comercial dels carrers i l'enllumenat festiu.¹⁷⁷

Al juny de 1974 les AV que formaven part de la Coordinadora de Sant Antoni, unes AV amb un caire polític netament antifrancista i d'hegemonia comunista per la forta presència del PSUC i Bandera Roja a les seves files, van entrar a la FAVB burgesa i *bombillaire*.¹⁷⁸ L'AV Poble-sec va integrar-se a la FAVB. Tanmateix, com reflexa una publicació de l'AVPS, aquesta integració es va fer no sense abans tenir un llarg procés de debat a la pròpia AV i a la Coordinadora de Sant Antoni: “ no totes les A.A.V.V. veïen avantatges en aquesta incorporació ja que la F.A.V.B., deien, era més una plataforma de certa gent per preparar-se el terreny cara a unes eleccions municipals, que no pas un globalitzador de les aspiracions ciutadanes. Per altra banda, hi havia molta

---

¹⁷⁶ Per exemple: AV Rambla de Catalunya, AV Avenida José Antonio (Gran Vía), AV Carrer Torrijos, AV Sant Gregori Taumaturg, AV Carrer Aribau, AV Carrer Ferran, AV Plaça Cerdà, AV Carrer Santa Anna, AV La Sagrera-Casc Antic, o AV Nostra Senyora del Port, entre d'altres.

¹⁷⁷ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia*,... p. 67.

¹⁷⁸ Foren les AV de: Torre Baró-Vallbona-Trinitat, Sant Andreu, La Pau, Poblenou, Sant Antoni, Barceloneta, Nostra Senyora del Port, Sagrera, Plaça Lesseps, Joan Maragall, Poble-sec, Turó de la Peira, Centre Social de Sants, Sant Josep (L'Hospitalet), el Carmel i, abans d'acabar l'any, Districte V (Raval), Horta, Sol de Baix i les Corts.

reticència al perill de lligam i control que pel moviment de barris podia suposar. Malgrat tot es produí la integració i, cada cop més, foren les associacions dels barris les que caracteritzarien el que és la F.A.V.B.”.¹⁷⁹

Per tant, a partir d'aquell estiu de 1974, les AV combatives van començar a prendre l'hegemonia del moviment veïnal barceloní un fet que es traduí, per exemple, en que dos anys més endavant, al febrer de 1976 fos la FAVB l'entitat que servís de paraigua la plataforma antifranquista de l'Assemblea de Catalunya per convocar la manifestació per l'amnistia que es va celebrar el dia 1. El cicle d'acció col·lectiva veïnal, de confrontació, d'hegemonia i d'incidència avançava.¹⁸⁰

1.3.2.- L'AV Poble-sec, la premsa veïnal, les escoles i el Congrés de Cultura Catalana: primeres lluites:

El 9 de juny de 1974, dies abans de la seva integració a la FAVB, l'AV Poble-sec es va presentar al barri mitjançant un butlletí: el Butlletí de l'Associació, registrat al “*Instituto Bibliográfico Hispano*” del Ministeri d'Educació i Ciència, l'11 de maig de 1974. Aquest primer número del butlletí va tenir una tirada de cinc-cents exemplars, constava de deu pàgines i tenia un format de 21,5cm x 30,5cm. En aquest primer butlletí ja

---

¹⁷⁹ AVPS, 4 Poble Sec. *L'associació dels veïns ...*, p. 4.

¹⁸⁰ “Cicle d'acció col·lectiva” concebut com “*una fase de intensificación de los conflictos y la confrontación en el sistema social, que incluye una rápida difusión de la acción colectiva de los sectores más movilizados a los menos movilizados, un ritmo de innovación acelerado en las formas de confrontación, marcos nuevos o transformados para la acción colectiva, una combinación de participación organizada y no organizada y unas secuencias de interacción intensificada entre disidentes y autoridades. Esta confrontación generalizada provoca efectos externos que proporcionan una ventaja, al menos temporal, a los disidentes y les permite superar la debilidad en su base de recursos; exige a los Estados la organización de estrategias de respuesta amplias, sean represivas, facilitadoras o una combinación de las dos; [...].*” TARROW, Sidney G., *El poder en movimiento...* p. 342.

deixaven entreveure quines serien les línies d'actuació a seguir en els següents mesos: ensenyament i urbanisme (Pla Parcial i Pla Comarcal). I que, precisament, es va presentar en una assemblea veïnal convocada al Cine Amèrica per tal de tractar la qüestió del Pla Parcial.

A la presentació del butlletí es fa un repàs de la situació del Poble-sec així com es marquen clarament els objectius amb els quals neix l'AV:

“Tras muchas y variadas peripecias por las que tuvo que pasar nuestra Asociación de vecinos, al fin, fué aprobada y contituida, no hará más de dos meses. [...].

Problema colectivo es, y en primer plano lo haremos de tratar, el Plan Parcial, pero qué decir de la escasez de espacios verdes en el barrio donde nuestros hijos y ancianos –y ¿por qué no nosotros?- si no fuera por estos horarios de trabajo- puedan disfrutar a sus anchas. Qué decir de la escasez, por no decir inexistencia de Centros Sociales, donde todos nosotros jóvenes y no jóvenes, podamos comunicarnos y conocernos, a través del fomento de actividades culturales, recreativas etc.,[...]. Qué decir de la escasez de guarderías en condiciones, de centros de formación profesional e incluso de institutos de Enseñanza Media, problema que afectará sobre todo a las chicas del barrio. [...], todos ellos son problemas que afectándonos a todos, como colectividad, únicamente pueden ser tratados así, colectivamente [...].

La Asociación de Vecinos, entidad que del Poble Sec nació y del Poble Sec es y serà,, solo tendrá sentido en la medida en que todos participemos en ella; como socios –no es suficiente con pagar una cuota- y como personas activas que queremos saber y conocer nuestros problemas, para intentar solucionarlos.

Quedan seguramente muchas cosas por decir, pero creemos que lo esencial queda [sic.] ya apuntado. Esperamos la colaboración de todos los vecinos para informar de cualquier noticia o problema que afecte a la colectividad; utilicemos también el Boletín como medio de comunicación entre nosotros, escribamos a él, contemos en él nuestros problemas, aprendamos a no callar. LA JUNTA DIRECTIVA”¹⁸¹

Després d'aquesta presentació la publicació es distribuïa segons les vocalies que integraven l'AV, per tant: carestia, ensenyament, esplai, urbanisme, Pla Parcial i cultural. Per la pròpia extensió dels textos i la seva col·locació al butlletí hom adverteix quines serien les primeres batalles de l'AV, com s'ha dit, ensenyament i urbanisme. Tanmateix, és interessant fer un repàs per les altres vocalies per tal de comprendre holísticament la feina de l'AV en aquells inicis i, a més, perquè en aquell primer butlletí, fan una presentació de la vocalia i els seus objectius. En primer lloc, al butlletí s'hi troba la vocalia d'"Esplai", la qual es presenta com l'encarregada de generar un oci que no representi una "evasión de la vida cotidiana". Una vocalia encarada sobretot a un jovent mancat d'espais al barri on poder socialitzar. La vocalia de "Carestia" exposa i informa al veïnat del fet de que onze AV (Joan Maragall, Horta, La Sagrera, Sant Andreu, Sagrada Família, el Carmel, Barceloneta, Sant Antoni, Nstra. Sra. Del Port, Centre Social de Sants i Poble-sec) havien signat un document per tal de demanar a les institucions una aturada en la pujada de preus esgrimint que "En los momentos de prosperidad somos los últimos en el Reparto. Por el contrario ante una situación de crisis económica se fuerza al ciudadano medio, al trabajador, a ser el primer

---

¹⁸¹ Butlletí núm. 1 AV Poble-sec, juny de 1974. Arxiu personal de Josep Guzmán.

protagonista de la superación de la crisis.” i emplacen a les veïnes i veïns a participar de les properes assemblees i mobilitzacions sobre aquesta qüestió concreta. Seguidament, apareix un breu text de la vocalia “*Cultura*” en la qual s’exposa els seus objectius de ser una eina de creació de pensament crític, així com pretenen esdevenir un nucli investigador de les necessitats del barri.

Seguidament, al butlletí apareixien els apartats dedicats a les vocalies d’”Urbanisme” i “Pla Parcial” i “Ensenyament”. En primer lloc, les vocalies “Urbanisme” i “Pla Parcial” realitzen un article conjunt en el qual explicaven al veïnat com avançaven les informacions sobre el Pla Parcial d’Ordenació de la Muntanya de Montjuïc que, segons el regidor Pedro Llorente estava aturat però segons la premsa estava pendent d’aprovació per part del Ministeri d’Habitatge. L’AV mostrava “*total repulsa a como se està tratando al vecindario afectado*”, denunciaven el silenci institucional, la nul·la informació –no cal dir participació– cap al veïnat afectat i conclouien que “*Cualquier Plan debe realizarse con el consentimiento y participación de todos los afectados, pues quien mayor que ellos para dar conocimiento de las necesidades, aspiraciones,...[...]*”, per tal de millorar les condicions del barri. El subratllat és propi del text i dóna eloqüència de les ganes de participar i d’incidir en la política del barri. Una altra mostra d’aquesta voluntat de participació es troba en un escrit que l’AVPS va enviar a Pedro Llorens sobre la inadequació de la situació d’un magatzem de productes perillosos i fàcilment inflamables al barri i que es va publicar a La Vanguardia: “*Instistimos, además, en que la real participación, gestión y control por parte de los vecinos y, en definitiva la democratización de los estamentos*

*administrativos locales, serían los que de una forma clara impedirían situaciones como la presente [...]..”*¹⁸²

Pel que fa a la vocalia “Ensenyament” i el seu apartat al butlletí, aquesta deixava molt clara la seva preeminència com a línia més immediata a tirar endavant, com es veurà més endavant amb les primeres reivindicacions i victòries de l’AVPS. En el seu text, escrit en català, la vocalia exposava que els seus objectius primordials eren diagnosticar i reconèixer els dèficits existents al barri, donar-los a conèixer i pressionar a l’Ajuntament per tal de pal·liar-los. En el text l’AV anticipava que s’havia assignat un pressupost de 37 milions de pessetes per la construcció del col·legi “Carles I”, així com exposava que s’havien iniciat les obres de construcció del col·legi “Consell de Cent” per 650 places i que es preveia que estigués inaugurat al setembre del mateix 1974. Al marge d’aquestes reivindicacions més immediates, la vocalia d’ensenyament es comprometia a vetllar per la renovació pedagògica al barri, la gratuïtat de l’ensenyament a tots els seus nivells i a pressionar per l’“acceleració en la construcció dels nous Centres escolars, guarderies i llocs d’esplai, biblioteques [sic.] [...], escoles professionals, etc.”.¹⁸³

En efecte, l’AV es va posar a treballar vehementment en la vessant d’ensenyament de la seva tasca i el dia 18 de juny va realitzar una assemblea sobre les escoles públiques al barri per tal de pressionar a l’Ajuntament per l’obertura de les escoles Consell de Cent i Carles I (actual “Escola Poble-sec”). Al segon butlletí de l’AV, que va sortir al carrer al setembre de 1974, la lluita per l’obertura de les escoles ocupava bona part de la publicació. Sota el titular tret d’un retall de diari on es llegia

---

¹⁸² “Los locales en los que se manipule material peligroso no deben estar cerca de viviendas”, *La Vanguardia*, 11 de setembre de 1974, p- 25.

¹⁸³ Butlletí núm. 1 AV Poble-sec, juny de 1974. Arxiu personal de Josep Guzmán.

“*Poble Sec. A la espera de escuelas que no llegan*” apareixia un article que exposava “Consell de Cent, una escola de mai acabar i uns veïns que ja estan farts”. A l’article es feia referència a que s’havia donat inici al curs escolar però que ni havien començat les obres de l’escola Carles I ni l’escola Consell de Cent –situada en una “zona deliciosament saturada de volbes negres del fum de la FECSA”- estava acabada. Sorprenent era el motiu pel qual les obres d’aquesta darrera escola no estaven enllestides. Com diu la publicació, la constructora havia d’acabar l’ampliació de les grades del camp del Barça –del Camp Nou- que “naturalment és molt més important!”. Tot i així, s’exposava que es va obtenir el compromís de Pedro Llorente i del Delegat de Cultura, Sr. Sicart, de que l’escola estaria operativa a finals d’octubre i que les obres del col·legi Carles I començarien al gener de 1975. Tot i així, advertien que la lluita i la pressió continuarien convocant una assemblea pel 5 d’octubre de 1974, “doncs no creiem que l’Ajuntament compleixi les seves promeses”, i sentenciant que “Sols la nostre unió ens obrirà les portes, doncs nosaltres creiem que això no pot quedar així”.¹⁸⁴

De l’assemblea convocada pel 5 d’octubre se’n té constància documental gràcies a l’informe que Pedro Llorens va fer de la mateixa i la va remetre al nou delegat de Serveis de Relacions Públiques i Població, Ramon Garriga Marques. A l’informe s’exposa que la reunió va tenir lloc a la pista de ball de la Fontrobada el dia 5 d’octubre a les 21,30 hores i Pedro Llorens, que va ser invitat i va assistir a l’assemblea, comença amb una advertència sobre l’informe dient que *“he omitido las cosas de detalle por cuanto estas creo que debo manifestartelas personalmenet, no obstante si puedo decirte que fue muy desagradable la forma en que se desarrolló la misma, y que doy gracias a Dios por no haberse producido alteraciones de orden público, que aun no puedo*

---

¹⁸⁴ Butlletí núm. 2 AV Poble-sec, setembre de 1974. Arxiu personal de Josep Guzmán.

*explicarme como no ocurrió, puesto que tengo el convencimiento que a este fin estaba un poco montada la Asamblea en referencia.”. Segons l’informe, a l’assemblea van assistir al voltant de 120 persones, majoritàriament joves, i en la qual van prendre la paraula veïns d’altres barris que exposaven que havien aconseguit les seves reivindicacions d’obertura d’escoles i escoles bressol a base de “sentadas” i “manifestaciones”; davant d’aquestes “propostes”, Llorens explica que va haver de cridar l’atenció als assistents amenaçant de dissoldre l’assemblea ja que “*algunas de las intervenciones de personas jóvenes incitados por la actitud de la propia Presidencia de la Asociación, derivaron con palabras agresivas e incluso insultantes hacia las Autoridades locales, intentando elevar su crítica hacia la persona del Excmo. Sr. Gobernador Civil, cosa que no llegó a producirse por la intervención enérgica del suscrito [...]*”. Finalment, l’informe assenyala que es va proposar realitzar una xocolatada als territoris on hauria d’anar l’escola Carles I, així com que la reunió va acabar amb una recol·lecta pels treballadors en vaga de la SEAT i de la Hispano Olivetti.¹⁸⁵*

La lluita per l’obertura de les escoles del barri va continuar. Al tercer butlletí de l’AVPS, sota el títol “El nostre esforç comença a donar els seus fruits”, feien un repàs de les accions que s’havien realitzat al voltant d’aquesta qüestió. Eren especialment crítics amb la figura de Pedro Llorens del qual en criticaven la seva inoperància i, exposaven que davant d’aquesta situació una delegació de l’AV –formada per membres de l’AV així com mares i pares del barri- es va reunir amb el delegat de cultura de

---

¹⁸⁵ Informe de Pedro Llorens Llorente, Regidor President de la Junta Municipal del Districte II, a Ramon Garriga Marques, Delegat de Serveis de Població i Relacions Públiques de Barcelona, 8 d’octubre de 1974, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Junta Municipal del Districte II (1954-1979). Unitat d’instal·lació 10.003, Carpeta Associació de Veïns del Poble-sec.

l'Ajuntament, el Sr. Sicart, que va arribar a prometre que la inauguració de l'escola Consell de Cent seria al novembre de 1974 i que la del Carles I ho seria durant el 1975. L'AV, va realitzar una roda de premsa el dia 25 d'octubre a la tarda per tal de fer públiques aquestes promeses. A partir d'aquell moment, l'AV va anar a supervisar les obres de l'escola Consell de Cent –on “s'hi treballa febrilment”-.¹⁸⁶ Finalment, tal i com havien aconseguit arrencar de l'Ajuntament, la pressió veïnal –la participació irruptiva- va donar efecte i al novembre del 1974 l'escola Consell de Cent va obrir les seves portes; va ser “la primera victòria de l'AV.”¹⁸⁷

En paral·lel a aquesta lluita per l'ensenyament al barri, l'AVPS s'implicava en altres reivindicacions tant a nivell de barri com a nivell de país. Així doncs, es van anar realitzant xerrades sobre la carestia de la vida, sobre sexualitat¹⁸⁸ i es seguia fent pressió a les institucions per exigir més participació veïnal a la política municipal. Una mostra d'aquest darrer punt es troba en la carta oberta que l'AV va enviar reclamant una “*democratización*” de les “*Juntas Municipales*”, amb participació dels veïns i en

---

¹⁸⁶ Butlletí núm. 4, AV Poble-sec, octubre-novembre de 1974. Arxiu Privat de Josep Guzmán.

¹⁸⁷ AVPS, *4 Poble Sec. L'associació dels veïns. 10 anys al servei del barri*, Publicació de l'Associació de Veïns del Poble-sec, 1982, p. 4;

En aquesta “primera” victòria es troben recollides algunes de les formes de lluita que Huertas Claveria i Marc Andreu expliciten com a pròpies del moviment veïnal barceloní del moment: recollida de signatures, assemblees de veïns, pancartes i cartells, ocupació de locals públics, cercaviles i espectacles, desobediència civil, pactes amb el poder, denúncies a la premsa, murals col·lectius, manifestacions...etc. HUERTAS, Josep M.; ANDREU, Marc, *Barcelona en lluita...*p. 20-21.

¹⁸⁸ Unes xerrades que Pedro Llorens trobava de mal gust, massa explícites, “fuera de lugar” i “poco educativas”. Carta de Pedro Llorens, Regidor President de la Junta Municipal del Districte II, a Ramon Garriga Marques, Delegat de Serveis de Població i Relacions Públiques de Barcelona, 2 de desembre de 1974, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Junta Municipal del Districte II (1954-1979). Unitat d'instal·lació 10.003, Carpeta Associació de Veïns del Poble-sec.

denunciaven la seva inoperància degut al nou context de mobilització veïnal exposant que: *“ya ha pasado la epoca en que los Concejales eran unos señores cuyo único trabajo era asistir a todo tipo de festejos, habidos y por haber, poner mesas petitorias el dia de la banderita y calentar la silla (o mejor un sillón) en los plenos, a parte de otras burocraticas funciones, dejando para un segundo, segundiiiiisimo plano, la resolución de los problemas del distrito, ante la explosiva aparición de las Asociaciones de Vecinos defensoras de los intereses del vecindario, se han visto obligados a jugar un papel muy diferente, comprometiéndose en la solución de los problemas.”*¹⁸⁹ Aquesta crítica, però a la vegada anatomia de la situació, que es fa des de l'AV sobre el paper dels regidors es troba sustentada en les pròpies comunicacions que el regidor Pedro Llorens va fer enviar al govern de la ciutat en la qual, en tot moment, es destil·lava una desconfiança i una sensació de fartanera de Llorens cap a l'AV i les seves constants peticions d'espais, de reunions, de permisos; en les seves comunicacions i informes exposava que el context en el que es trobava eren *“circunstancias inoportunas”*.¹⁹⁰

Com s'ha dit, paral·lelament a aquestes lluites veïnals, l'AVPS, igual que la resta d'AV de la ciutat, van mostrar des de l'inici un ferm compromís per la democràcia i les llibertats polítiques a Catalunya i a l'Estat espanyol. En aquest sentit, pel que fa a la llengua i cultura catalanes, al barri es va constituir un secretariat del Congrés de Cultura Catalana, un moviment que va aplegar una gran quantitat d'entitats cíviques i

---

¹⁸⁹ Butlletí núm. 4, AV Poble-sec, octubre-novembre de 1974. Arxiu personal de Josep Guzmán.

¹⁹⁰ Carta de Pedro Llorens, Regidor President de la Junta Municipal del Districte II, a Ramon Garriga Marques, Delegat de Serveis de Població i Relacions Públiques de Barcelona, 19 de desembre de 1974, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Junta Municipal del Districte II (1954-1979). Unitat d'instal·lació 10.003, Carpeta Associació de Veïns del Poble-sec.

personalitats d'arreu de Catalunya i de la resta dels Països Catalans al voltant de la llengua i cultura catalanes.¹⁹¹ Una mostra d'això foren els cursos de català que es van començar a donar a la seu de l'AV a principis del 1975.¹⁹²

1.3.3.- El Poble-sec i el Pla Comarcal:

La següent gran batalla de l'AVPS va ser fer front al Pla Comarcal o "*Plan General de Ordenación Urbana y Territorial de la Comarca de Barcelona*". El Pla Comarcal va ser aprovat inicialment el 29 de març de 1974 com una revisió del que estava vigent des del 1953. Des de la seva aprovació inicial fins a la seva aprovació definitiva al juliol de 1976,¹⁹³ el Pla Comarcal va ser un important combustible que va mantenir encesa i candent la flama del moviment veïnal a tota la ciutat. Una flama que va aconseguir que al consistori es visquessin temps convulsos i de canvis constants: al maig de 1974 el fins llavors governador civil Tomás Pelayo Ros fou substituït per Rodolfo Martín Villa, mesos més tard es va substituir al ministre d'habitatge Vicente Mortes Alfonso i, al

---

¹⁹¹ AVPS, *4 Poble Sec. L'associació dels veïns. ...*, p. 6;

Una llengua i cultura catalanes que serien el centre de la polèmica al març de l'any 1975 quan divuit regidors de l'Ajuntament de Barcelona van votar en contra d'un crèdit per finançar l'ensenyament en català. Un clar menyspreu cap a la llengua i cultura catalanes que va desfermar una reacció popular més que notable que va provocar que, finalment, el mes següent, l'Ajuntament concedís un crèdit de 47 milions de pessetes per l'ensenyament del català.

¹⁹² Butlletí núm. 8, AV Poble-sec, juny de 1975. Arxiu personal de Josep Guzmán;

La defensa i promoció de la llengua i cultura catalanes de l'AVPS també es pot demostrar en l'organització d'una taula rodona titulada "El català avui" al 20 d'abril de 1979 a l'antic Cinema Amèrica amb presència de l'equip pedagògic "Rosa Sensat". "Mesa redonda sobre 'el català avui'", *La vanguardia*, 19 d'abril de 1975, p. 33.

¹⁹³ Corporación Municipal Metropolitana, *Síntesis Plan General Metropolitano*, Barcelona, 1976.

setembre de 1975, el foc de la lluita veïnal va fer que Joaquim Viola substituís a l'alcaldia de Barcelona a Enric Massó, “un retorn al porciolisme” més especulatiu.¹⁹⁴ Com exposa Marc Andreu, “aquella revisió del plantejament va fixar les grans opcions de creixement de Barcelona, els espais per fer equipaments, les grans infraestructures viàries i de serveis. Conscient de l'oportunitat, el moviment veïnal es va mobilitzar i va elaborar plans populars amb solucions a les mancances dels barris.”¹⁹⁵

Pel que fa al Poble-sec, el Pla no recollia les necessitats del barri i, en cas de tractar-ne alguna, no la resolia de manera satisfactòria: “El Pla es limità a definir l'ús d'unes zones de manera simplista, sense parar compte en el tipus d'habitatge actual del barri, ni les classes socials que l'habitaven i la seva capacitat econòmica, les seves necessitats escolars, sanitàries, d'espais verds i centres socials i culturals.”¹⁹⁶ Al butlletí de juny del 1974 de l'AV, sota el títol “*El Plan Comarcal (visto desde poble sec)*”, s'informava al veïnat de les afectacions que aquest projecte, inicialment aprovat, tindria al barri: afectacions al trànsit, manteniment del dèficit d'equipaments en benefici d'un ús especulatiu dels terrenys disponibles i expulsió de veïnes i veïns.¹⁹⁷ A més, des del principi, es demostrava que un dels cavalls de batalla per enfrontar-se al Pla Comarcal era la nul·la participació amb la qual havia comptat la seva elaboració.¹⁹⁸

---

¹⁹⁴ AV Poble-sec, *40 anys de lluita veïnal*, ..., p. 13.

¹⁹⁵ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia*,... p. 151.

¹⁹⁶ AVPS, *4 Poble Sec. L'associació dels veïns*. ..., p. 7; per veure l'afectació del Pla Comarcal al barri veure annex núm. 2, p. 506.

¹⁹⁷ “Confusa política municipal sobre expropiaciones en Pueblo Seco”, *La Vanguardia*, 25 de juny de 1975, p. 33.

¹⁹⁸ Butlletí núm. 3, AV Poble-sec, juny de 1974. Arxiu personal de Josep Guzmán.

De març a juny de 1974 l'AV va realitzar un estudi de les necessitats del barri per tal de presentar al·legacions al Pla. D'aquesta manera, en una assemblea el 9 de juny de 1974 es va aprovar un plec de propostes que modificaven el pla en la seva implicació al barri i el van presentar a l'Ajuntament, amb "*el convencimiento de que una consulta previa y una participación activa en la elaboración del Plan hubieran resuelto de entrada muchos de los problemas que a continuación se exponen*". Les al·legacions de l'AV tenien diferents vessants. En primer lloc, es centraven en el cinturó del Parc de Montjuïc; es mostraven favorables i trobaven una necessitat que es milloressin els accessos a la muntanya per tal del seu aprofitament com a zona verda. Tanmateix, trobaven el projecte del pla inapropiat. El Pla preveia la construcció d'un cinturó que rodegés el parc i que incloïa en el seu recorregut un túnel d'aproximadament un quilòmetre. L'AV considerava que aquest cinturó no pal·liava els problemes d'accés al parc ja que deixava intactes els accessos radials, era un cinturó que beneficiava el transport privat en detriment del transport públic, així com consideraven que la construcció del cinturó encara entorpiria més l'accés a la muntanya des del barri, suposaria una important despesa econòmica i nombroses expropiacions i expulsions de veïns (ja que feia desaparèixer el nucli de La Satalia); a més, no solucionaria la manca d'espais verds al barri. Continuant amb la qüestió dels accessos a la muntanya, el Pla preveia la construcció d'una via ràpida pel mig del Poble-sec que connectés amb el túnel, una proposta "que trencava el barri" segons Josep Ramon Gómez.¹⁹⁹ Des de l'AV es considerava que aquesta via ràpida era innecessària si ja es comptava amb l'accés pel carrer Lleida i, a més, considerava que "*un plan de remodelación en esta zona solo es admisible si [...] puede servir para proveer al barrio de dotaciones específicas de utilidad para los vecinos: colegios, ambulatorios, institutos, guarderías...pero nunca*

---

¹⁹⁹ Josep Ramón Gómez i Pilar Villuendas, entrevista amb l'autor 02/10/2016.

construir un vial de dudosa utilidad.”²⁰⁰ Un dels altres punts que tractaven era la denúncia de que una central tèrmica com la de la FECSA no podia estar situada dins d’una ciutat, per perillositat, per salut i perquè els seus terrenys podrien ser emprats per usos socials. Seguint amb aquesta denuncia de manca d’equipaments, l’AV proposava que l’edifici abandonat del Mercat de les Flors,²⁰¹ que cínicament era catalogat com a equipament al Pla, passés a ser realment d’ús social “*previa consulta de los vecinos, que son los que deben decidir cuáles son esas dotaciones*”. En aquest sentit, per concloure l’escrit, l’AV demanava un control i una gestió democràtica del Pla del qual en consideraven la seva principal carència la manera amb que s’havia dut a terme, al marge del veïnat i aprofitaven per demanar: “*Representatividad de las Instituciones Públicas (elecciones de alcaldes por sufragio universal con las libertades necesarias para garantizar una real representatividad...), [...] Participación y control de las organizaciones de los ciudadanos en las tareas de gestión urbana.*”²⁰² Com s’ha dit, les demandes de participació eren el pal de paller de la batalla contra el Pla.

Al butlletí d’octubre-novembre de l’AVPS ja s’informava al barri de les repercussions que havia tingut la presentació d’aquestes al·legacions. A finals de setembre de 1974 la vocalia d’urbanisme de l’AV, així com la resta de l’AV van ser informats pels tècnics municipals i pel regidor per tal d’explicar les seves valoracions. Segons el butlletí de l’AVPS, l’Ajuntament es comprometia a respectar els edificis

---

²⁰⁰ Al·legacions de l’AV Poble-sec al Pla Comarcal, juny de 1974. Arxiu personal Villuendas-Gómez.

²⁰¹ Aquest fou el moment en que va encendre’s la guspira de la reivindicació d’aquest espai que es duria a terme, com es veurà més endavant, durant els següents anys.

²⁰² Al·legacions de l’AV Poble-sec al Pla Comarcal, juny de 1974. Arxiu Privat Villuendas-Gómez.

Les mateixes al·legacions foren entregades de manera més resumida al Governador Civil de Barcelona, Rodolfo Martín Villa, a una carta sense datar trobada a l’Arxiu personal Villuendas Gómez.

construïts i reconeixia la mala distribució de les zones que s'havien de dedicar a equipaments; a més, emplaçava a l'AV a participar en la configuració d'un nou mapa d'equipaments pel barri. L'AV seguia mostrant la seva combativitat i les seves ganes de pressió exigint més participació –i no només informació–, adduint que *“resulta evidente que las protestas de los ciudadanos han contribuido a que el informe haya sido favorable”* i, seguidament, feia una crida a seguir lluitant i pressionant perquè el Pla Comarcal encara no estava aprovat de manera definitiva.²⁰³ Com s'exposava en un butlletí posterior, de novembre de 1975, *“nosotros ya no estamos indefensos y desorganizados, las Asociaciones de Vecinos que a partir de todo el trabajo que han ido realizando, han recogido unas experiencias, han palpado la realidad de los barrios, conociendo los problemas principales, e intentando dar soluciones [...] a los problemas de los barrios, así como también [deben] controlar la aplicación de estas soluciones y el Ayuntamiento lo debe aceptar.”*²⁰⁴

El temps va anar passant sense que el Pla Comarcal, i les seves al·legacions populars, avancessin o obtinguessin cap resposta. Tot i les protestes del moviment veïnal barceloní encapçalades per la FAVB,²⁰⁵ no es va aconseguir aturar l'aprovació

---

²⁰³ Butlletí núm. 4, AV Poble-sec, octubre-novembre de 1974. Arxiu personal de Josep Guzmán.

²⁰⁴ L'1 de febrer de 1975 l'AVPS va escollir una nova junta directiva encapçalada per Roger Rodés, el qual fou detingut l'octubre d'aquell mateix any. Una detenció d'un mes que segons Rodés era deguda a la seva participació, com a militant del PSUC, a una Taula de Partits que es va constituir al barri (que després acabarien configurant a escala nacional el Consell de Forces Polítiques de Catalunya – CFPC). Segons ell, també, “un susto” que es volia fer tant al PSUC del Poble-sec com a l'AVPS. Una detenció que va despertar una onada de solidaritat al barri, així com a altres barris veïns com el Raval o Sant Antoni, que es materialitzava, per exemple, en la presència a diversos comerços de guardioles on les veïnes i veïns deixaven aportacions per pagar la fiança o els advocats. Una detenció que, tanmateix, Rodés recorda com un motiu per tal de que fes un pas enrere en la seva militància política ja que estava casat i tenia criatures. Roger Rodés, entrevista amb l'autor 19/07/2017.

²⁰⁵ FAVB, *Los vecinos de Barcelona ante el Plan Comarcal*, 1975. Arxiu personal Villuendas-Gómez.

definitiva del Pla Comarcal el 15 de juliol de 1976, sense al·legacions acceptades i sense –òbviament- participació del veïnat; com versava la portada del butlletí de l'AVPS de març-abril de 1976: “*¡al rico plan comarcal! Yo me lo guiso, yo me lo como!*”, amb la imatge de Viola de fons.²⁰⁶

No hi ha cap dubte que aquesta lluita contra el Pla Comarcal va ser una vertadera victòria pel que feia a la cohesió, coherència i preparació que li va donar al moviment veïnal. Una mostra es pot trobar en el suport que les crítiques dirigides pel moviment veïnal es feien contra el Pla tenien un ampli ressò a l'opinió pública, als mitjans de comunicació i als partits polítics del moment. Era el moviment veïnal qui, en certa mesura, marcava l'agenda de la política municipal. Citant altre vegada a l'historiador del moviment veïnal barceloní per excel·lència Marc Andreu: “Tot plegat demostra, un cop més, l'hegemonia cultural guanyada pel moviment veïnal”.²⁰⁷ En el cas del Poble-sec i de la seva AV és en aquest moment, en aquesta lluita, quan hi comencen a participar més activament joves professionals, arquitectes, fotògrafs o dissenyadors²⁰⁸ els quals, amb la seva formació van ajudar a que l'AV Poble-sec –així com va passar a d'altres AV d'arreu de Barcelona-, fes un pas endavant a nivell de maduresa i esdevingués un element reivindicatiu, proactiu i a tenir en compte a l'hora de dur a

---

²⁰⁶ Butlletí núm. 10, AV Poble-sec, març-abril de 1976. Arxiu personal de Josep Guzmán.

²⁰⁷ ANDREU, Marc, *Barris, veïns...* p. 166.

²⁰⁸ Com Pilar Villuendas i Josep Ramón Gómez –ambdós dissenyadors-, que van aportar la seva creativitat no només a l'AV del Poble-sec sinó també al PSUC a CCOO, entre d'altres. Una producció creativa que es troba recollida a VILLUENDAS, Pilar; GÓMEZ, Josep Ramon, *Barcelona, una iconografia urbana de la Transició. La donació Villuendas + Gómez*, Barcelona, MUHBA Documents, 2014.

terme la política municipal.²⁰⁹ Al Poble-sec, d'aquella etapa de lluita contra el Pla Comarcal, de la gent que va aconseguir aplegar al seu voltant per fer front a les agressions contra el barri, en va sorgir un element nou i pioner en la lluita veïnal i que, com es veurà més endavant, va ser de cabdal importància pel moviment veïnal al barri durant els darrers anys del franquisme: el Taller Urbà de l'AV del Poble-sec.

1.4.- La mort de Franco i el moment daurat de les AV:

El 20 de novembre de 1975 va morir el dictador Francisco Franco, un esdeveniment que va desencadenar i estimular definitivament la lluita popular que s'havia gestat durant els anys anteriors. "El moviment veïnal era perfectament conscient que el franquisme no moria amb Franco i que, amb Joan Carles de Borbó designat successor del dictador a títol de Rei, calia seguir lluitant per aconseguir la democràcia i els canvis socials necessaris per millorar les condicions de vida als barris de les ciutats.", aquesta era la situació i el context del moviment veïnal barceloní a inicis de l'any 1976, després de les massives manifestacions per l'amnistia, de la dimissió d'Arias Navarro i l'ascens d'Adolfo Suárez com a president del govern. Es preveïen temps convulsos i de canvi, per aquest motiu les lluites als barris, encapçalades per la FAVB, es van posar a treballar per coordinar de lluites urbanes i de barri així com per ajudar a atiar el foc de les lluites democràtiques per l'Estatut, l'amnistia, el sufragi universal, les plenes llibertats nacionals, sindicals i laborals, etc. Una mostra d'aquest fet fou la campanya "Salvem Barcelona per la democràcia"; una campanya que vinculava la lluita per la

---

²⁰⁹ Una mostra material i visual d'aquesta maduresa, d'aquesta assumptió del seu paper com a AV, és el canvi de logo de l'AV així com el canvi de format del seu butlletí-publicació; un logo nou i una publicació nova, més seriosa tant a nivell de disseny i maquetació (com es pot veure a l'annex núm. 3, p. 509) com a nivell de continguts, amb més extensió, qualitat de redacció i profunditat.

democràcia amb la lluita per la derogació del Pla Comarcal i amb la petició de dimissió de Joaquim Viola.²¹⁰

Al Poble-sec aquesta campanya de la FAVB es va convertir en l'eslògan “Salvarem el Poble Sec per a la democràcia, guanyarem la democràcia per al Poble Sec”. En un escrit de la tardor del 1976 que es va fer arribar a l'Ajuntament titulat “Inventari Provisional” (fent referència als problemes de necessària solució immediata al barri) es demanava: la derogació del Pla Comarcal, l'elaboració d'un pla d'habitatges, la millora del servei d'equipaments, el compliment de mesures d'higiene i seguretat, el foment del transport públic al barri i, sentenciava, “l'única alternativa política d'urbanisme serà la que nosaltres mateixos fem, això significa posar el nostre esforç i la nostra participació, serà l'obra que nosaltres controlarem i que ens donarà la mesura de la nostra responsabilitat”.²¹¹ Heus aquí un dels primers gèrmens ideològics del que després seria el Taller Urbà de l'AV.

Efectivament, 1976 fou un any políticament molt dens. A Barcelona, la pressió del moviment veïnal, com a paraigua i pantalla de l'oposició antifranquista va sorgir efecte: el 3 de desembre de 1976 Josep Maria Socias Humbert va ser nomenat alcalde de Barcelona en substitució del “porciolista” Joaquim Viola. Un home de tarannà més obert i dialogant, conscient del paper que se li havia adjudicat i que com a primer horitzó proper tenia la celebració del referèndum sobre la Reforma Política convocat el 15 de desembre de 1976. Un referèndum que a la província de Barcelona va comptar amb un 72,31% de participació i en el qual un 93% dels volts emesos van ser favorables

---

²¹⁰ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia...* p.227.

²¹¹ “Inventari Provisional”, tardor de 1976. Arxiu personal Villuendas-Gómez.

a la reforma política. Amb la reforma política de Suárez legitimada, amb l'alcaldia de Socias Humbert a la ciutat comtal i amb l'horitzó d'unes futures eleccions generals i municipals democràtiques²¹² començava un nou període per les AV.

1.4.1.- Socias Humbert, el Pla d'Urgències i el Poble-sec:

Com s'exposava a la publicació del desè aniversari de l'AVPS, l'arribada del batlle Socias Humbert va suposar un canvi d'actitud davant de les reivindicacions veïnals; “fins aleshores les AA.VV. no tenien més opció que l'enfrontament directe amb l'administració, [...]. [...] L'equip Socias [...] sí que va permetre un canvi substancial en les relacions amb les associacions de veïns. El diàleg, les propostes i contrapropostes i les llargues negociacions varen ésser elements nous que, barrejats amb una exasperant burocratització i la quasi constant inoperància funcional, constituïren un marc nou on calia moure's.”²¹³ Socias Humbert, categoritzat com el “Kerensky municipal” per Eduardo Moreno i Manuel Vázquez Montalbán,²¹⁴ era molt conscient de la situació en la qual havia arribat a l'alcaldia i el seu propòsit; el seu tarannà dialogant, doncs, també venia molt donat pel context en que es trobava: per una banda tenia la situació política de canvi i la pressió dels moviments socials; per altra banda tenia la pressió de les maniobres post-franquistes per dirigir el procés de reforma democràtica i mantenir al

---

²¹² Unes eleccions municipals previstes per la primavera del 1977 però que es van endarrerir dos anys, segons la investigació Marc Andreu, a causa de l'hegemonia que l'esquerra, materialitzada en el moviment veïnal, tenia a ciutats importants com Barcelona i al temor de Joan Carles I a que es repetís el succés històric que va portar al seu avi Alfons XIII a l'exili després de que es proclamés la República després d'unes eleccions municipals el 14 d'abril del 1931. ANDREU, Marc, *Barris, veïns...* p.242-243.

²¹³ AVPS, *4 Poble Sec. L'associació dels veïns. ...*, p. 10.

²¹⁴ MORENO, Eduardo; VÁZQUEZ-MONTALBÁN, Manuel, *Barcelona...* p. 53-54.

poder al franquisme funcional i financer.²¹⁵ En paraules de Josep Ramón Gómez “(Socías Humbert) era un senyor que va tenir clar que l’havien col·locat allà i es va dedicar a escoltar i a comprar terreny, no per fer grans coses sinó per deixar-ho preparat pels que venien. Era un home del *Movimiento* que va entendre el seu paper. I, quan es va morir, hi havia més gent de les AV i de la FAVB al seu enterrament que d’altres. Era un home amb el que es podia parlar.”²¹⁶ Una mostra d’aquest nou tarannà que va planar per damunt de les relacions, és a dir de la dialèctica, entre el moviment veïnal i el consistori barceloní és que va ser precisament en el període comprès entre 1976 i 1979 quan es van guanyar unes 29 lluites veïnals en comparació a les dues victòries a l’any de mitjana durant els governs democràtics del Partit Socialista de Catalunya (PSC) –amb la col·laboració del PSUC (després Iniciativa per Catalunya- IC; i després Iniciativa per Catalunya Verds –ICV)- entre el 1979 i el 2011.²¹⁷ Unes victòries veïnals que venien precedides d’una gran presència de les AV a diferents nivells; a nivell institucional, amb la presència veïnal a les comissions de control creades pel consistori de Socías i amb representació veïnal i de partits polítics, i, sobretot, a nivell de carrer, amb nombrosos actes reivindicatiu (manifestacions, ocupacions, segrestos d’autobusos, etc.). Un elevat ritme de victòries veïnals que cal ressenyar i que, al Poble-sec, també va tenir la seva mostra i que aporten llum sobre fins a quin punt el moviment veïnal va ser de cabdal importància per la construcció de la Barcelona democràtica en aquells darrers anys de franquisme.

---

²¹⁵ SALELLAS i VILAR, Lluç, *El franquisme que no marxa*, Barcelona, Saldonar, 2015.

²¹⁶ Josep Ramón Gómez i Pilar Villuendas, entrevista amb l’autor 02/10/2016.

²¹⁷ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcies...* p. 261.

D'aquesta manera, al març de 1977 es va presentar el primer esborrany del conegut com a “Pla d’Urgències” del batlle Socias Humbert; un pla concebut des del consistori i que pretenia solucionar algunes de les problemàtiques més immediates que tenien els barris. Pel que fa al Poble-sec, aquest pla de màxims plantejat per l’Ajuntament de Socias era un pla de mínims per l’AV. En ell es feia especial èmfasi a l’adquisició de sòl – fenomen que es va repetir de manera massiva a tota la ciutat amb la col·laboració inestimable del delegat d’urbanisme de Socias, Josep Antoni Solans – per la realització, poc concretada, d’equipaments i espais verds. Igualment, també s’especificava una partida especial per acabar l’escola Carles I així com qüestions d’enllumenat i higiene o clavegueram del barri.²¹⁸

La resposta de l’AVPS no es va fer esperar. En un document intern titulat “Anàlisi del Pla d’Urgències” (el primer d’una sèrie de documents de l’AV analitzant i responent al Pla d’Urgències), l’AV ja es mostrava molt crítica amb l’anomenat projecte-esborrany.²¹⁹ En primer lloc, considerava que en ell s’hi trobaven errors de diferents procedències: errors deguts a la manca de representativitat de la Junta Municipal del Districte; errors en actuacions que ja estaven pendents de realització “la carència de les quals qualifica per si mateixa la gestió municipal”, una gestió que no pot ser d’urgències sinó que ha de planificar correctament les millores imprescindibles i obligatòries; i errors deguts a que algunes mesures responen a queixes i/o notícies aparegudes als mitjans de comunicació. Per tant, tenint en compte aquest anàlisi previ, des de l’AVPS es detectava que no contemplava les problemàtiques del barri –“que són

---

²¹⁸ “Programa de Actuación Municipal de Urgencias. Relación de partidas que afectan al distrito II”, Ajuntament de Barcelona, març de 1977, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

²¹⁹ “La Asociación de Vecinos del Poble Sec contra el Plan de Urgencia de Socias”, *El Noticiero Universal*, 3 de febrer de 1977.

les mateixes per a tot Barcelona”-, ja que no es parlava del Pla Comarcal, ni de la privatització de serveis públics, ni, per exemple, de la transparència en l’actuació municipal, una actuació que qualifiquen d’aquiescent amb les “bones amistats”. Anàlogament, el text és molt crític amb el tarannà obert de Socias ja que acusa a l’Ajuntament que “a través d’aquesta maniobra [enviar aquest esborrany previ a les AV] vol fer-nos aparèixer com a partícips de les decisions que prengui, legitimant així una gestió antidemocràtica i antipopular”.²²⁰

En el document de resposta pública de l’AV al projecte de Pla d’Urgències es va pujar una mica més el to. En una carta oberta titulada “Resposta d’urgència al ‘Pla d’Urgència’”, l’AV mostrava el seu rebuig al projecte de Socias. Segons versava la carta,

“Senyors, no existeix cap pla. El dossier desordenat que se’ns ha presentat no solament no té en compte les nostres al·legacions al Pla Comarcal, ni les nostres declaracions a Premsa i Ràdio, ni els nostres comunicats a la Junta Municipal, ni de bon tros, les necessitats de millorar les nostres condicions de vida, manifestades repetidament pel veïnat i que el coneixement de la problemàtica del barri exigia ineludiblement una satisfacció que l’Administració ni s’ha plantejat.”

La comunicació denunciava que l’Ajuntament va donar molta pressa a les AV per tal de que donessin resposta i ironitzava sobre els mètodes de transició tant “democràtics” (cometes del document original) que s’estaven duent a terme en matèria de política municipal. Les principals queixes de l’AVPS giraven al voltant de la vigència del Pla

---

²²⁰ “Anàlisi del Pla d’Urgències”, AVPS, (sense datar però situat pels propietaris del document a la primavera de 1977, igual que la publicació de l’esborrany del Pla d’Urgències). Arxiu personal Villuendas-Gómez.

Comarcal, l'absència de reparacions per edificis antics, la falta de transports públics en benefici del vehicle privat, l'absència de preocupació per les indústries perilloses presents al barri i el manteniment del dèficit d'equipaments i d'espais verds. Per totes aquestes raons, concloïen que el "Pla Socias, no és tal Pla: és una burla" i que la veritable solució passava per l'elaboració d'un Pla Popular que, com es veurà més endavant, es va realitzar.²²¹

A principis de l'any '77 la Junta Directiva de l'AVPS va canviar i va ser dirigida per Paco Segura. Va ser la nova junta encapçalada per Segura la que va donar resposta al Pla d'Urgències de Socias així com va marcar les necessitats prioritàries del barri. L'eix central de lluita de l'AVPS seria, per aquell any '77, la reivindicació del Mercat de les Flors –o Palau d'Agricultura- com a Ateneu Popular del barri.²²² Una zona definida com a "*zona de equipamiento actual*" però que estava en desús i en situació d'abandonament vergonyosa tenint en compte la manca d'equipaments amb els que comptava el barri.²²³ Un ateneu popular que pogués comptar amb un espai per escoles bressol, una biblioteca popular, un lloc per la tercera edat, un casal de joves, una sala d'actes per realitzar activitats culturals, etc. consideraven, doncs, que els 6.000 metres quadrats del Mercat de les Flors – 20.000 tot el complex d'edificis- podien ser un equipament que pogués donar resposta satisfactòria a les necessitats del barri. A més, en la comunicació exposava que aquesta petició veïnal "*está en la línea de las experiencias*

---

²²¹ "Resposta d'urgència al 'Pla d'Urgència'", AVPS, març-abril de 1974, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

²²² "El Poble Sec tiene palacio", *Tele/Express*, 4 d'agost de 1977; "Un palacio para el Poble Sec", *La hoja del lunes*, 8 d'agost de 1977.

²²³ Situació d'abandonament i de desús però l'edifici a nivell estructural estava en "perfectas condiciones". "Informe de l'Arquitecte Cap de la Unitat Operativa d'Edificis i Instal·lacions Municipals", Ajuntament de Barcelona, 28 de setembre de 1977, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

llevadas a cabo por los vecinos del Casc Antic y de Nou Barris, que han recuperado el Born y la Planta Asfáltica” i que tenia el suport de personalitats com el vice-rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, l'historiador Josep Fontana.²²⁴

D'aquesta manera, per tal d'encarar aquesta lluita i les que es preveïen durant l'any 1977, l'AVPS, mostra de la seva maduresa, va realitzar un pla de treball, sota l'autoria del “Grup de Treball 77”. Aquest grup va ser l'encarregat de realitzar totes les mobilitzacions necessàries enfocades a l'assoliment del Mercat de les Flors com equipament en el qual podien convergir diverses de les necessitats del barri ja que van vincular la lluita pel Mercat de les Flors amb la lluita pels espais lliures, per la cultura, per l'habitatge, pel transport públic i per l'educació. Per tant, era una lluita en la qual es concentraven moltes lluites.

En una comunicació amb els socis de l'AV trobem aquesta voluntat d'unificar les reivindicacions per tal de donar-li més potència i força. Davant de les nombroses mancances que afectaven al Pla d'Urgències de Socias Humbert, l'AV feia una crida al veïnat per tal de que participés en l'elaboració d'un Pla Popular. Un Pla Popular que s'exigiria en “el marc legal de l'Estatut que amb les seves institucions possibilitarà la sobirania del poble català”. La pedra angular del pla popular seria, òbviament, la reivindicació del Mercat de les Flors. Per aquell motiu es convocava una mobilització-concentració-festa a l'espai del Mercat de les Flors, sota el títol “Volem l'Estatut i l'Ateneu Popular”. Una jornada on es preveïa que el veïnat realitzés aportacions al Pla Popular construït, doncs, de manera conjunta, col·lectiva i comunitària, ja que “Si volem estar ben servits ens haurem de fer el llit nosaltres mateixos, i només així la proposta serà popular”. La jornada reivindicativo-festiva comptaria amb la presència de

---

²²⁴ Comunicació de l'AVPS als seus socis, AVPS, març-abril de 1974, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

colles de cultura popular i tradicional de Catalunya, amb un ball popular i amb l'actuació d'en Joan Manuel Serrat i en Jaume Sisa (ambdós fills del Poble-sec).²²⁵

Un Pla Popular que va ser elaborat pels veïns, encapçalats per l'AV i en el qual es van recollir les necessitats prioritàries del barri. A nivell d'educació es posava de manifest que mancava acabar l'escola Carles I, així com mancaven escoles bressol, una escola professional, una escola per persones amb diversitat funcional i un institut de secundària. A nivell de sanitat el pla popular posava de relleu que no hi havia cap llit hospitalari al barri i que, per tant, en mancaven uns 700, faltava un ambulatori, faltava un dispensari i faltava algun equipament de "medicina preventiva". De la mateixa manera, es recollia la necessitat de connectar el barri amb transport públic, la necessitat d'equipaments esportius, d'equipaments per gent jove i gent gran, la manca de zones verdes i, pel que fa obres públiques, es demanava millores en el clavegueram per aturar les habituals inundacions.²²⁶

Paral·lelament a la lluita que s'estava duent a terme al Poble-sec, com a d'altres barris de Barcelona per la millora de les condicions de vida, a l'Estat, a Catalunya i a l'Ajuntament es vivien temps de canvis i de nous actors. El 15 de juny de 1977 van tenir lloc les primeres eleccions democràtiques a l'Estat espanyol després de 1936; unes eleccions que van donar la victòria a Adolfo Suárez per un 34,44% dels vots, van

---

²²⁵ Comunicació de l'AVPS als seus socis, AVPS, maig del 1977, Arxiu Privat Villuendas-Gómez.

A tall anecdòtic, Josep Ramón Gómez assenyala que, quan van poder accedir dins del Mercat de les Flors, al magatzem hi van trobar una estàtua del Doctor Robert; l'estàtua que actualment es troba situada a la plaça de Tetuan i que, per tant, deu la seva recuperació de l'ostracisme a que l'havia condemnat el franquisme a l'AVPS. Josep Ramon Gómez, entrevista amb l'autor, 02/10/2016.

Per veure elements gràfics de la campanya per recuperar el Mercat de les Flors veure annex núm. 5, p. 512.

²²⁶ Resum de peticions veïnals pel Pla Popular, AVPS, estiu del 1977, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

consolidar al PSOE de Felipe González com a segona força amb el 29,32% dels vots mentre que el PCE de Santiago Carrillo esdevenia tercera força amb el 9,33% dels vots emesos. A la província de Barcelona la victòria era pel PSC-PSOE. A l'Estat, la reforma democràtica seguia avançant.

Els resultats de les eleccions també van tenir, òbviament, la seva repercussió a Barcelona. El 5 de novembre del 1977 es van reunir, a la Casa Gran, l'Alcalde Socias Humbert amb una representació de la Comissió Municipal dels Partits Polítics – creada el 15 de juliol de 1977²²⁷ - per tal d'arribar a una entesa amb relació al contingut mínim de la política municipal de transició fins les eleccions municipals”. Un acord que es considerava necessari per l'endarreriment “injustificable” de les eleccions municipals així com per la finalització de l'informe de la situació de l'Ajuntament que la Comissió de Partits havia elaborat i que sortiria a la llum aquell hivern de 1977 i que es publicaria l'any següent (també conegut com a “Llibre Blanc” de l'Ajuntament de Barcelona).²²⁸

---

²²⁷ Amb presència dels següents partits i “oberta a la col·laboració informativa dels partits no membres i les associacions i entitats ciutadanes”: Convergència Democràtica de Catalunya (CDC), Esquerra Democràtica de Catalunya (EDC), Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), Front Nacional de Catalunya (FNC), Federació Socialista de Catalunya-PSOE (FSC-PSOE), Partit Socialista de Catalunya – Congrés (PSC-C), Partit Socialista de Catalunya – Reagrupament (PSC-R), Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), Partit del Treball d'Espanya (PTE) i Unió Democràtica de Catalunya (UDC). La majoria d'aquests partits ja formaven part de la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya que va aparèixer després de la mort de Franco i que es transformà, mesos més tard, en el Consell de Forces Polítiques de Catalunya (CFPC).

²²⁸ Aquesta comissió tenia els següents tres objectius: promoure la transparència de la gestió municipal en el període transitiu; evitar les situacions que comprometessin el futur del municipi i intervenir en el cens electoral per tal de que tothom tingués dret a vot. La primera tasca d'aquesta comissió fou elaborar el citat informe sobre la situació del consistori en tots els aspectes: organització i personal, cens, pla d'urgències, hisenda, urbanisme i habitatge, serveis socials, obres públiques i contractes, transports i empreses municipals i serveis jurídics. Comissió Municipal de Partits Polítics de Barcelona, *Informe sobre l'Ajuntament de Barcelona. El llibre sobre l'Ajuntament de Barcelona*, Barcelona, Copiart, 1978.

En el comunicat conjunt s'exposava que el contingut de l'acord hauria de tenir uns eixos que serien: "clarificació de l'activitat municipal i informació a la Ciutat"; "criteris de prelación sobre el Programa d'Actuació Municipal d'Urgència i altres actuacions urgents" i "Programació i finançament de l'activitat municipal vers el proper període". Per tal d'arribar a aquests acords els partits van fer una sèrie de peticions que l'Administració va acceptar i que eren: la màxima informació al nivell de les decisions executives articulant la forma de relació més adequada en aquest sentit i la neutralitat del consistori franquista a les properes eleccions municipals. L'Administració acceptava el compromís de no utilitzar aquell procés de transició democràtica que s'estava donant per finalitats electorals.

Així doncs, es decidia que, a partir d'aquell moment i fins les eleccions municipals democràtiques, la gestió de l'acord es realitzaria: fent sessions de treball conjuntes Administració-partits i sessions obertes amb presència de la FAVB (un primer vestigi del que després ja es consolidarà; la partitocràcia en detriment del moviment popular veïnal²²⁹), amb la creació de comissions de treball *ad hoc*, amb la possibilitat de consulta a les entitats ciutadanes, professionals i universitàries així com a sindicats i patronal, amb la formalització d'acords per la política de transició i amb la màxima transparència informativa i absència de clàusules secretes als acords. Finalment,

---

²²⁹ Jordi Borja –home clau encarregat del moviment popular dins del PSUC- ja apuntava, al setembre del 1977, que aquesta tendència es consolidaria. Deia, en un escrit a la revista *Treball*, que el problema de les AV era notable ja que la seva tasca era la mateixa que la de les comissions de partits i que, tot i que les AV coneixien millor la realitat dels barris, era partidari de la seva exclusió en aquella situació on el protagonisme dins de les noves institucions havia de ser pels partits polítics. BORJA, Jordi, "Comissions de partits i associacions de veïns", a *Treball*, núm. 493, 11 de setembre de 1977, p. 11. Citat a MOLINERO, Carme, YSÀS, Pere, (coords.) *Construint la ciutat democràtica...* p. 251.

reiteraven la necessitat d'unes eleccions municipals democràtiques per normalitzar la situació en la qual es trobava la ciutat.²³⁰

Una situació en la qual el poder polític local estava totalment deslegitimada des de les eleccions democràtiques generals del juny del '77, amb la pressió creixent dels partits polítics (que ja havien tingut el termòmetre de força de les eleccions) i amb la força i mobilització continua del moviment veïnal el qual, en aquell context, va saber aprofitar la situació per tal de fer valer les seves reivindicacions i aconseguir que moltes de les seves lluites i demandes fossin escoltades i, com veurem, resoltes. Des de l'estiu de 1977 fins a la primavera de 1979 –abans de les primeres eleccions municipals democràtiques- va ser el moment daurat, el cim, del moviment veïnal, de la seva hegemonia gramsciana al carrer i de la seva capacitat de modificar l'agenda de la política municipal; el punt àlgid del cicle d'acció col·lectiva, fent servir paraules de Sidney G. Tarrow. En el cas del Poble-sec, com ja s'havia avançat, això es va traduir en el projecte del Taller Urbà de l'AV.

---

²³⁰ “Comunicat conjunt Ajuntament-Comissió Municipal de Partits Polítics de Barcelona”, Ajuntament de Barcelona, 5 de novembre de 1977, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

1.4.2.- El Taller Urbà de l'AV Poble-sec: “*El Poble Sec se proyecta a si mismo*”:²³¹

Com s’ha exposat, la lluita contra el Pla Comarcal, la campanya “Salvem Barcelona per la democràcia”, així com la resta de lluites quotidianes que va engegar l’AV Poble-sec, van ajudar enormement a la seva maduresa com a moviment veïnal durant els anys ’76 i ’77, fet que es va materialitzar en les seves propostes i reivindicacions des de llavors fins a les eleccions municipals democràtiques d’abril de 1979. Una evidència d’aquesta maduresa com a moviment la podem trobar, com ja s’ha esmentat breument en punts anteriors, en la riquesa i seriositat que transmetrien els butlletins i publicacions de l’AVPS en aquell període; nou format, nova maquetació, nova imatge de l’AV – tot gràcies a la feina sobretot de Pilar Villuendas i Josep Ramon Gómez-, i nous continguts.²³² Una altra mostra d’aquest pas endavant que va fer l’AVPS va ser el sorgiment d’una experiència tant important com la del Taller Urbà de l’AV. Un Taller Urbà que va començar a caminar

“producte de la necessitat evident de donar alternatives serioses, d’analitzar amb profunditat els problemes urbans, de cercar els perquès, els coms, que, tot i responent als interessos dels veïns, tinguessin en compte el caràcter, la història i

---

²³¹ Frase extreta del titular d’una notícia: “*Con el visto bueno del Ayuntamiento: el Poble Sec se proyecta a si mismo*” (retall d’un tros de diari guardat pel matrimoni Villuendas-Gómez i que els propietaris situen a mitjan 1978). La notícia a la que fa referència el titular exposa com, a través de la feina del Taller Urbà de l’AV, els veïns del Poble-sec són els qui van elaborant diferents projectes per tal de millorar les condicions de vida del barri. Uns projectes que es comentaran en aquest apartat i que van ser: la remodelació de la Plaça de les Navas, el projecte d’Ateneu, un projecte de jardins per Montjuïc, entre d’altres. Veure annex núm. 6, p. 513.

²³² De la mateixa manera, val a dir que, degut als temps convulsos, als canvis ràpids i al context de lluita permanent, la producció de l’AVPS en forma de butlletins comença a disminuir la seva periodicitat. Butlletins núm. 10 – 12, març de 1976 a juny del 1978, AVPS, març-abril de 1976, Arxiu personal de Josep Guzmán.

la realitat del barri, d'un Poble Sec brut, dens, pol·lucionat, ple de cotxes i sense espais per respirar, però ple de dignitat i humanitat, restes d'una història dura, popular, contradictòria, producte d'una evolució política i social que pensem que cal assumir i que ha d'ésser el començament per a retrobar el nostre barri, transformant-lo però sense destruir-lo, sense acabar amb el seu caràcter. [...] Pero ja n'estem tips de viure ajupits o de genolls, veient com gent que no coneixíem i que defensaven uns interessos que no eren els nostres anaven degradant i destroçant (sic.) la nostra ciutat i el nostre barri.”²³³

Un Taller Urbà que, com exposava Josep Ramon Gómez – el qual assumiria la presidència de l'AV al juny de 1978- a una entrevista d'octubre de 1978 al *Diario de Barcelona*, tenia molt clares les necessitats més immediates del barri i, com veurem, es va posar a treballar ràpidament en aquella direcció: “*Los problemas son muchos y graves. No hay zonas verdes, aunque tenemos la suerte de estar al lado de la montaña de Montjuic. Por otro lado no existe comunicación entre la montaña y el barrio [...]. [...] hay una falta muy importante de equipamientos: ninguna cama hospitalaria, solos dos hogares de jubilados, [...] solo dos colegios de EGB [...]*”, també feia referència a la manca d'equipaments esportius, a la reivindicació com a equipament del Mercat de les Flors, a la necessitat d'aprofitar per usos ciutadans els terrenys de l'empresa *Carbones del Nalón*, a la necessitat de que es remodelés la Plaça de les Navas i, per acabar, exposava el que seria la reivindicació més mediàtica –i victòria més sonada- de l'AV, la lluita per tal que els veïns recuperessin l'edifici que havia estat la seu del *Movimiento* –

---

²³³ AVPS, 1. *Poble Sec. Aproximació a la realitat urbana. Estudis per el coneixement d'un Barri*, Barcelona, Publicació de l'Associació de Veïns del Poble Sec. Taller Urbà, 1979, p. 2.

i, durant la guerra, seu del Sindicat de la Fusta de la CNT-.²³⁴ El Taller Urbà naixia amb uns deures i uns objectius clars per assolir, “que ens situen [...] enfront del dilema d’intervenir sobre la ciutat”.²³⁵

Com assenyala una publicació de l’AVPS que recull els diferents projectes engegats pel Taller Urbà, va ser en aquell moment, des de finals del ’77 fins a la primavera del ’79, quan el moviment veïnal va invertir la protesta i va passar d’oposar-se als successius plans conflictius que es plasmaven sobre el territori a una participació capaç d’esdevenir proactiva i propositiva, assumint el protagonisme sobre el seu entorn físic més proper –el barri- i plantejar solucions i estratègies.²³⁶ Es pot dir, sense cap mena de dubte, que aquest procés i aquesta nova situació va portar a unes cotes d’empoderament popular de base veïnal, i des d’un prisma netament revolucionari, que no s’havien vist fins llavors ni, com es veurà, es tornarien a veure a les posteriors dècades. Una proposta de redefinició urbana que es centrava en:

“1) el coneixement específic de les estratègies locals, definició d’usos (entenent que no tots aquests aspectes passarien per ésser assimilables al model de creixement capitalista i que podrien passar a formar part d’una pràctica social revolucionada amb els seus continguts).

2) posada en crisi de la necessitat del modus desenvolupista en com s’entén el creixement de la ciutat, principalment en l’avaluació que es fa de l’accessibilitat,

---

²³⁴ “...Un dia podrem seure sota els arbres que avui plantem.’ Al habla con J.R. Gómez, presidente de la Asociación de Vecinos del Poble Sec”, *Diario de Barcelona*, 21 d’octubre de 1978, p. 33-38.

²³⁵ AVPS, 2. *Poble Sec. Notes per a la recuperació d’un barri. 6 projectes per a una etapa de transició municipal*, Barcelona, Publicació de l’Associació de Veïns del Poble Sec. Taller Urbà, 1979, p. 4.

²³⁶ AVPS, 2. *Poble Sec. Notes per a la...* p. 5

la relació entre la red viària que crea i la realitat urbana que travessa, ignorada en el plantejament a favor de les rentes subsidiàries que origina aquesta xarxa.”²³⁷

Així doncs, des del Taller Urbà es va procedir a realitzar un estudi i un diagnòstic del barri, en profunditat, per tal de poder crear, produir, actuacions concretes que ressolessin els problemes del Poble-sec de manera efectiva, és a dir, a través de la participació del veïnat que ajudés a identificar les problemàtiques i intervingués de manera incident en la recerca i proposta de solucions. Des del Taller Urbà, doncs, es van dividir els projectes –les actuacions concretes- en diversos grups: un primer grup on es situarien els projectes centrats especialment en la reutilització d’edificis o espais que ja existien; un segon grup on es van situar les actuacions que, per conjuntura –pressió veïnal, projecte i predisposició consistorial-, podien realitzar-se de manera més immediata; un tercer grup on van englobar-hi aquells plans que s’enfocaven sobretot a l’arquitectura i el seu entorn, uns projectes de gran abast.

Així doncs, una de les primeres batalles i projectes del Taller Urbà –pertanyent al primer dels grups en que l’AV va dividir les seves actuacions concretes-, fou la recuperació del solar de l’empresa *Carbones del Nalón*, per a equipaments. Aquests terrenys, que es situaven al costat de l’escola Consell de Cent –limitats entre els carrers Passeig de Colom, Vila i Vilà i el carrer Albareda-, estaven qualificats al Pla Comarcal com a “zona verda”. Un cop s’havia aconseguit la construcció d’una part de l’escola Consell de Cent, l’administració es va comprometre a adquirir aquests terrenys de l’empresa *Carbones del Nalón* per realitzar la zona d’esbarjo i les zones esportives de l’escola, que ajudarien a pal·liar el dèficit d’equipaments esportius del barri. D’aquesta

---

²³⁷ AVPS, 2. *Poble Sec. Notes per a la...* p. 5

manera, l'AV proposaven la ubicació de dues pistes poliesportives “que poguessin ser utilitzades indistintament per l'escola Consell de Cent i per la resta d'escoles i demés entitats del barri”.²³⁸ ²³⁹ En aquell moment de màxim empoderament veïnal, l'Ajuntament va cedir a la pressió i a la coherència de les propostes veïnals –a les quals s'hi van sumar les associacions de pares i mares de les escoles Consell de Cent i Sant Pere Claver-, i va acceptar el projecte de l'AVPS. En una comunicació del Delegat de Serveis de Promoció Ciutadana al Delegat de Serveis d'Obres Públiques de l'Ajuntament de Barcelona s'exposava que

*“Visto el anteproyecto elaborado por los arquitectos asesores de la Asociación de Vecinos del Pueblo Seco, para la sistematización de los terrenos de la escuela Concell (sic.) de Cent, en la ‘Carbonera’, para patio, pista Deportiva y paseo que asegure la ampliación del actual jardín y su entronque con el parque de Montjuïc, doy mi conformidad para que desarrolleis los oportunos proyectos sobre el citado anteproyecto.”*²⁴⁰

Així doncs, l'Ajuntament va procedir a projectar en els terrenys de l'empresa *Carbones del Nalón*²⁴¹ les propostes del Taller Urbà de l'AVPS. Una altra victòria veïnal més al Poble-sec. En aquest primer grup també es trobaven projectes que no van

---

²³⁸ “Memoria del projecte d'ordenació del solar dels Carbons del Nalón”, AVPS, juny de 1978, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

²³⁹ Per veure els projectes del Taller Urbà que aquí es presenten cal anar a l'annex núm. 6 i 7, p. 513-515.

²⁴⁰ Comunicació d'Antonio Figuerola Almazán, Delegat de Serveis de Promoció Ciutadana, a Jose Maria Pujadas Porta, Delegat de Serveis d'Obres Públiques de l'Ajuntament de Barcelona, 21 de juny de 1978, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

²⁴¹ Que havia adquirit al desembre de 1977. Notificació de l'Ajuntament de Barcelona a Jose Mª Coronas Alonso (representant de l'empresa *Carbones del Nalón*), 17 de desembre de 1977, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

arribar a bon port però que, tot i així, cal que siguin ressenyats per donar mostra, una vegada més, de la creativitat i pro activitat de l'AV; un projecte de reutilització d'un edifici per convertir-lo en llar de jubilats al carrer de la Font Honrada, el projecte de reutilització del Mercat de les Flors i el projecte d'ampliació del pati de l'escola Carles I. Projectes que no van acabar d'avançar ni a les darreries del franquisme ni amb els primers ajuntaments democràtics.²⁴²

Pel que fa als projectes del segon grup, de possibilitat de realització ràpida deguda la conjuntura favorable, destaca una altra victòria veïnal: la remodelació de la Plaça de les Navas. Situada a la zona de la França Xica aquesta "plaça" en aquell moment no era més que un espai fruit de la superposició de diverses actuacions viàries que feien que la plaça "aparegués" com un sobrant de les vies de circulació, com un buit accidental a la trama urbana del barri.²⁴³ Per tant, com a resposta a aquest procés de formació d'espai públic no definit ni programat que l'havia convertit en un espai residual,²⁴⁴ el Taller Urbà de l'AV va projectar una remodelació de la "plaça" per convertir-la en una plaça en el sentit literal de la paraula, un espai de sociabilitat al barri, per a les veïnes i veïns. Així doncs, es va projectar una zona verda que complia les funcions d'esbarjo i de relació al límit –en relació a la trama viària-, una zona que englobava diferents zones dins de la pròpia remodelació; el projecte s'organitzava a través d'un eix peatonal que travessava la plaça i definia tres zones: una zona d'esbarjo destinada a la canalla; una zona de sociabilitat; i una zona més de pas, de relació amb el

---

²⁴² AVPS, 2. *Poble Sec. Notes per a la...* p. 8-9.

²⁴³ "Poble Sec pide remodelación de la Plaza de las Navas", *La Vanguardia*, 28 de juny de 1978, p. 27.

²⁴⁴ L'AVPS, en una carta a l'alcalde Socias, demana la remodelació de la plaça com una necessitat urbanística i higiènica. "A la atención del Sr. Alcalde de Barcelona", AVPS, desembre de 1977, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

carrer.²⁴⁵ El projecte de l'AV, ampliat per les peticions veïnals, va ser aprovat i l'Ajuntament va demanar el pressupost, els plànols i va realitzar un informe per tal de dur-lo a terme, i així va ser;²⁴⁶ els veïns, encapçalats per l'AVPS i el seu Taller Urbà, van projectar la Plaça de les Navas, que va ser inaugurada el 22 de setembre de 1982, ja amb els ajuntaments democràtics. En paral·lel a aquesta victòria veïnal, el Taller Urbà també va projectar altres actuacions concretes relacionades amb les zones verdes al barri. Van recuperar un projecte de Forestier i Rubió i Tuduri de 1929 de tres jardins a la vessant nord de la muntanya de Montjuïc, que van anomenar "Jardins de La Primavera" que no va acabar de prosperar i va quedar tancat en el calaix de la història.

Pel que fa al grup tercer, projectes de gran abast, l'AVPS va arribar a projectar i presentar propostes per fer una filmoteca al barri, amb tota una ordenació de l'entorn així com també es va projectar l'edificació sencera d'una illa de cases del barri on s'hi recollien diverses necessitats del barri com un casal, un teatre popular, equipaments esportius i una plaça pública. Igualment, van plantejar una nova proposta de vial pel barri, una proposta elaborada i complexa que donava resposta a les necessitats del barri en matèria de mobilitat i trànsit, que és una mostra més de la maduresa i pro activitat de l'AV per plantejar solucions –coherents i elaborades- a les problemàtiques del barri.²⁴⁷

Per últim, cal assenyalar una de les victòries més sonades de l'AV, la recuperació de l'antiga seu del *Movimiento* pel barri, per convertir-la en un casal. Aquest edifici, situat al carrer Blai número 34, era una construcció de l'any 1889 per la

---

²⁴⁵ Veure annex núm. 7, p.515.

²⁴⁶ Comunicació de Joaquín Maria Casamor de Espona, Delegat de Serveis Municipals de Parcs i Jardins, a Josep Ramon Gómez, president de l'AVPS, 27 de juliol de 1978, Arxiu personal Villuendas-Gómez.

²⁴⁷ AVPS, 2. *Poble Sec. Notes per a la...* p. 20-34.

“Sociedad Benéfica Juntas de Señores de Sala de Asilo” i va ser, en els seus orígens, una escola religiosa regentada pels Germans de la Doctrina Cristiana. Durant la Guerra Civil el Sindicat de la Fusta de la CNT va emprar l’edifici com a seu fins l’any 1939, quan les forces franquistes ocuparen Barcelona i van convertir l’edifici en la seu de la Falange del Districte II, tot i que a la segona planta s’hi ubicava una llar d’infants anomenada “Platero”. Francisco Candel va fer una descripció de l’edifici al seu diari en data de dissabte 3 de juliol de 1965:

*“El caserón de Falange era grande y destartalado, con un patio muy sucio. En la parte de atrás hay una Iglesia, supongo que la de Santa Madrona. En el rosetón posterior hay todo de palomas paradas. En el hoyo o espacio entre Falange e iglesia han arrojado sillas viejas, maderas y un cuadro de Franco, de los primeros, cuando estaba de mejor ver. En las habitaciones del local hay flechas, Francos, José Antonios y Cristos. En la puerta de una de ellas se lee: ‘Vieja guardia’, y en otra: ‘Guardia de Franco’. Hay chicos jóvenes por allí, acuden a las diversas actividades del Centro de Falange, supongo. También hay hombres mayores. Me recuerda a los centros parroquiales, las entidades recreativas o culturales, los ateneos, todos, a su manera, creyendo que hacen algo.”*²⁴⁸

Un cop Franco va morir, l’AVPS va procedir a reclamar aquell edifici com un equipament pel barri per pal·liar els dèficits que hi havia de llars de jubilats, casal de joves, casal del barri, etc.. Amb la “dissolució” del *Movimiento*, tot el seu patrimoni va passar a mans del Ministeri d’Hisenda i, concretament l’edifici del carrer Blai 34, va passar a mans del Ministeri de Cultura. En aquell moment l’AV va demanar les claus

---

²⁴⁸ CANDEL, Francisco, *El gran dolor del mundo*, Debate, Barcelona, 2017, p. 337.

del local per tal de començar a realitzar-hi dins les seves activitats i van advertir al Ministeri de Cultura que si no els hi donaven, hi entrarien igualment. La data assenyalada foren les festes de la Mercè, al setembre, del 1978.²⁴⁹

Així doncs, la nit abans del dia assenyalat, membres de l'AV, juntament amb membres de l'Ateneu Llibertari del Poble-sec²⁵⁰ i d'altres partits d'esqueres del barri, així com veïns independents, van forçar la porta i van entrar-hi. Com recorda Amadeu Quintana

“des de l'AV s'havia pactat que esperàvem rebre les claus i al final vam forçar la porta i hi vam entrar. En Pitus (Josep Rossell) i jo vam entrar per un vidre trencat, vam obrir la porta, vam obrir les llums...jo recordo que vaig anar a la Sala d'Actes, a la dreta mirant a la façana, i hi havia una xemeneia amb el *yugo* i las *flechas* de fusta damunt; el vam despenjar i el vam tirar pel pati del darrere i es va esmicolar. I també vaig desmuntar una altra insígnia que es va perdre. [...] Les primeres hores van ser d'anar mirant i remenant pel local; vam trobar la sala de tir al subterrani [...]. També vam trobar les porres de la Guàrdia de Franco. [...] També vam trobar el “Despatx del Facha” [...]. Havíem pactat amb el Ministeri de Cultura que no tocaríem res [...] que estaria obert durant tot el cap de setmana (per fer els actes de les festes de la Mercè de l'AV) per que la gent el pogués visitar [...]. Allò va ser molt important, va ser ocupar-lo i no deixar-lo.”²⁵¹

---

²⁴⁹ AVPS, *40 anys...* p. 18.

²⁵⁰ Un dels ateneus llibertaris de Barcelona amb la trajectòria més llarga. Fotografia a l'annex num. 8, p. 517.

²⁵¹ Amadeu Quintana, entrevista amb l'autor 25/11/2016.

Així doncs, al matí següent, es van obrir les portes de l'antiga seu del *Movimiento*, que havia estat lloc emblemàtic de repressió, de patiment, ara recuperada per les veïnes i veïns, i es va fer “festa grossa”, com diu Josep Ramon Gómez. Com recordava la veïna Toña García, aquell dissabte dia 23 de setembre de 1978 va ser

*“un dia movidísimo [...]. hemos comido un bocadillo hecho por la Asociación de Vecinos del Poble Sec y un trozo de coca. Todo ello apretujados ya que había un gentío impresionante. En este barrio consiguieron las llaves del local del ‘Movimiento’, aunque no la cesión, y la asociación de vecinos organizó una fiesta simpática a donde acudió muchísima gente. Nos enseñaron el interior y yo quedé sobrecogida. ¡Qué horror! Los sótanos llenos de impactos de bala y preparados para la tortura física y moral. ¿De qué tremendas cosas habían sido testigos? [...] Todo sucio y lúgrube ¡impresionante! ¡Será posible que eso lo desterremos!”*²⁵²

Un cop dins de l'edifici, els veïns, encapçalats per l'AV van començar a reformar-lo, amb diners de la seva pròpia butxaca, fent una instal·lació elèctrica nova, pintant, arreglant els diferents espais que existien. L'Obra Social de La Caixa també va

---

També cal assenyalar que en el moment d'entrar-hi i de començar a remenar els objectes, s'hi van trobar paperetes electorals d'UCD corresponents a les eleccions del 1977. FABRA, Josep, “Associacions de Veïns i grups polítics (1972-1979)” a *Les ressenyes del CERHISEC (7)*, CERHISEC, Barcelona, 2006, p. 127.

²⁵² Carta de Toña García a Maria Salvo, 29-9-1978, Col. Maria Salvo, Arxiu Ricard Vinyes, citada al dossier de l'exposició comissariada per Javier Tébar “Això em va pasar. De tortures i d'impunitats (1960-1978)”, 2017.

col·laborar amb un milió de pessetes per posar a punt la sala d'actes, així com, més endavant entitats com Càritas i organismes com el Ministeri de Cultura o el Consell Municipal del Districte II també van fer aportacions econòmiques a l'edifici en transformació. Finalment, la sessió de l'edifici va realitzar-se amb la signatura d'un conveni entre l'Associació de Veïns i el Ministeri de Cultura el 5 de desembre de 1979.²⁵³

A partir d'aquell instant l'edifici va ser el lloc de celebració de tot tipus d'activitats: fires, festivitats, concerts, etc. A la primera planta, cal destacar, s'hi va ubicar una llar de jubilats i era on s'hi realitzaven activitats per a gent gran així com diversos serveis, com ara un servei de podologia. Amb aquella ocupació simbòlica però efectiva l'AV, així com d'altres veïns del barri, seguien escrivint i dibuixant l'espai urbà democràtic, esborrant les traces de franquisme i feixisme que quedaven, carrer a carrer, barri a barri; el local del *Movimiento* s'havia convertit en el "Casal del Barri", com diu Javier Tébar, aquest exemple "se'ns presenta com una reescriptura sobre la pedra i la carn de la ciutat", una mena de palimpsest ciutadà, en darrera instància.²⁵⁴

---

²⁵³ Per veure tot el procés de transformació de l'edifici del *Movimiento* a Casal del Barri veure: "L'Associació de Veïns i el Casal del Barri", AVPS, Arxiu Municipal del Districte de Sants Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Caixa 18: Associació de Veïns del Poble-sec.

²⁵⁴ Dossier de l'exposició "Això em va passar. De tortures i d'impunitats (1960-1978)", 2017;

Tot i que el conveni signat amb el Ministeri de Cultura només era una cessió per un any, l'AVPS va seguir gestionant i realitzant activitats durant els següents anys, per exemple, s'hi va celebrar el 10è aniversari de la FAVB. L'any 1985 l'edifici va passar a mans de la Generalitat que va tancar la llar d'infants i va comunicar a l'AV la tallada dels subministraments. L'any 1987 la Generalitat va traspasar l'edifici a l'Ajuntament i aquest, l'any 1988 en va començar la seva rehabilitació fent que l'AV s'hagués de moure a un altre lloc del barri per reunir-se. L'any 1991 l'edifici, totalment rehabilitat, va obrir les seves portes com a Centre Cívic cogestionat per l'Ajuntament de Barcelona i l'AVPS, tot i així, al 1993, moment de declivi del moviment veïnal i de màxim triumfalisme municipal, el Centre Cívic va passar a

La situació de canvi i transformació constant en que es trobava la ciutat, el país i l'estat també van afectar a les AV. Com exposa una publicació de l'AV, "el triomf de la reforma política que s'imposà a la lluita per la ruptura democràtica, defensada pels sectors més actius de l'esquerra, representa un nou marc polític per les activitats de les AA.VV.". Segons s'exposa, la desaparició de l'Assemblea de Catalunya, la legalització dels partits, la convocatòria d'eleccions generals i l'aprovació de la Constitució (6 de desembre de 1978) i, més endavant, de l'Estatut de Catalunya (al desembre del 1979, amb els Ajuntaments democràtics arrencant), juntament amb la celebració de les eleccions municipals, van iniciar un procés que va afectar de manera notable i fonamental a les AV; "per una banda trenca amb la lluita unitària que havia aglutinat a tota l'esquerra i les classes populars entorn de les reivindicacions democràtiques, [...]. Per altra banda la lluita política i urbana, que fins aleshores passava fonamentalment per les organitzacions veïnals, guanya nous espais naturals de participació. Els partits d'esquerra recullen l'experiència acumulada en la lluita urbana, i d'aquí surten els principals quadres polítics de la democràcia."²⁵⁵ Les eleccions municipals auguraven nous horitzons, noves esperances, noves fites; els partits tenien davant un moviment veïnal que, com s'ha vist, portava lustres projectant els barris que volien i, en definitiva, la Barcelona democràtica que volien seguir construint i en la qual volien participar activament i incidir. El diàleg que va començar a desenvolupar-se va ser de cabdal

---

ser gestionat només pel consistori. Finalment, entre els anys 2000 i 2001 l'edifici va esdevenir la biblioteca del barri –una reivindicació veïnal històrica-, sota el nom de Biblioteca Francesc Boix, en homenatge al fotògraf poblesequí, comunista, republicà i supervivent de Mauthausen el qual fou testimoni, a través de les fotografies que va realitzar i guardar, dels judicis de Nüremberg. AVPS, *40 anys...* p. 22.

²⁵⁵ AVPS, *4 Poble Sec. L'associació de veïns ...* p. 10.

importància per entendre la transformació i desenvolupament de Barcelona i els seus barris.

2.- EL PRIMER AJUNTAMENT DEMOCRÀTIC, UN BARRI EN LLUITA, DESCENTRALITZACIÓ I PARTICIPACIÓ CIUTADANA: la canalització de la protesta i el declivi veïnal (1979-1986)

“Una casa, una botiga, un arbre, un rètol, una escola, conformen el nostre carrer, el nostre barri, són part de la nostra vida i volem participar en la seva organització. Hem de poder dir la nostra. Hem de participar en la gran tasca col·lectiva que representa aconseguir uns ajuntaments democràtics, representatius i amb capacitat de gestió”²⁵⁶

“I arriben fora de temps,
els novells Ajuntaments
que rebem sense recança
amb el cor ple d’esperança.
Però els veïns no els han votat
perquè ens deixin de costat
i esperem amb emoció
els canals de participació”²⁵⁷

Associació de Veïns del Poble-sec

---

²⁵⁶ AVPS, *1 Poble Sec. Aproximació...* p. 5.

²⁵⁷ “L’auca del Poble Sec, petita història d’un barri popular” annex núm. 9, p. 521.

2.1.- Les primeres eleccions municipals democràtiques a Barcelona i el Poble-sec:

El dia 3 d'abril de 1979 – molt poc temps després de l'aprovació de la Constitució i a un mes just de les segones eleccions generals (amb un total de tres crides electorals en pocs mesos)²⁵⁸ - van tenir lloc les primeres eleccions municipals democràtiques després de la dictadura franquista i de l'aprovació de la Constitució de 1978.²⁵⁹ Al Poble-sec, les eleccions es van viure amb il·lusió i entusiasme, l'AVPS va programar una diada festiva a la Plaça del Molino el cartell de la qual versava “Celebrem l'arribada de les municipals! Ara cal que tots treballem per fer el barri que volem!”.²⁶⁰ Les premisses impreses en aquest cartell ja deixaven clara la voluntat de l'AVPS de seguir treballant pel barri de la mà del consistori que sorgís de les eleccions municipals.

A nivell català el PSC va tornar a aconseguir esdevenir la primera força política en nombre de vots, el PSUC la segona, CiU la tercera, la quarta posició va ser per la Centristes de Catalunya (CC) - UCD i la cinquena per ERC; el mateix ordre que a les eleccions de 1977. Fent un anàlisi de la distribució territorial dels vots s'observa clarament que les primeres forces d'esquerra en quant a vots –PSC i PSUC- es trobaven implantades, sobretot, al cinturó industrial de Barcelona i a les poblacions de més de 30.000 habitants i capitals de comarca.²⁶¹ A la ciutat de Barcelona dels 1.480.453

---

²⁵⁸ Alguns autors assenyalen que aquesta situació va condicionar força a uns partits polítics encara poc consolidats, que tenien poca presència electoral i que es trobaven afeblits econòmicament després de les despeses de les eleccions anteriors. . *MUNICIPIS DE CATALUNYA, 10 anys d'ajuntaments democràtics (1979-1989)*, Federació de Municipis de Catalunya, Barcelona, 1989, p. 28.

²⁵⁹ El *corpus* legislatiu es troba analitzat (pel que fa a la seva vessant electoral i municipal) a l'apartat 2.3.

²⁶⁰ Annex núm. 10, p. 520..

²⁶¹ CANALS, Ramon M., VIRÓS, M. Rosa (Equip de Sociologia Electoral), “Eleccions municipals de 1979 i 1983” a *Estudis electorals*, núm. 9, 1985, Fundació Jaume Bofill [consulta *online* <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/0428.pdf> 10/08/2017]

electors/es que estaven cridats a urnes 803.419 van anar a votar (un 54,3% de participació), el resultat fou el mateix que a escala nacional catalana: en primer lloc el PSC de Narcís Serra (272.512 vots – 16 regidors), en segon lloc el PSUC de Josep Miquel Abad (151.288 vots – 9 regidors), en tercer lloc Xavier Millet de CiU (148.806 vots – 8 regidors), en quart lloc CC-UCD amb Carlos Güell de Sentmenat al capdavant (133.885 vots – 8 regidors) i, en darrer i cinquè lloc, Joan Hortalà cap de llista d'ERC (41.845 vots – 2 regidors). Al Poble-sec (barri pertanyent al districte II juntament amb Montjuïc i Sant Antoni) el PSC també va quedar com a primera força.²⁶² Aquests resultats venien a acabar de consolidar el paper primordial que el PSC obtenia dins de l'arc polític de l'esquerra política espanyola i catalana en general, així com, en la particularitat de Barcelona i els seus barris. Una hegemonia política que havia de començar a compartir amb les A.V. que portaven dècades construint els barris, que havien aconseguit tenir l'hegemonia dels carrers de Barcelona –i del Poble-sec- i que seguien reivindicant participar en la política municipal com bé exposa el vers de l'auca del barri del Poble-sec que obre aquest capítol.

En aquest sentit, és especialment interessant fer una ullada al programa electoral que presentava el PSC de cara a les eleccions municipals de la primavera de 1979, sobretot pel que fa a les propostes que presentava en matèria de participació ciutadana i relacions amb el moviment veïnal. En el Programa Municipal Socialista titulat “Tornar

---

²⁶² Eleccions del 3 d'abril de 1979 [consulta *online* <http://www.historiaelectoral.com/mbarcelona.html> 10/08/2017];

Per veure l'evolució dels resultats electorals municipals a Barcelona des de 1979 a l'actualitat <http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/elec/loc/locevo/clocev12.htm> [consulta *online* 10/08/2017]

l’Ajuntament al Poble”²⁶³ ja s’hi trobaven pinzellades de les línies d’actuació que seguirien els socialistes a Barcelona un cop coneguts els resultats del dia 3 d’abril. Pel que fa a les qüestions de rellevància per aquesta investigació, el PSC plantejava un reconeixement de les associacions i grups de ciutadans que “han de fer una tasca d’informació i control de l’Ajuntament fins arribar a la gestió de serveis específics.”, així com, pel que fa a participació, propugnava la “descentralització del govern municipal a nivell dels barris i districtes de les grans ciutats” i, el “Desenvolupament dels principis de participació de la Llei Municipal de 1934”.²⁶⁴ Seguidament, al programa es considerava que l’administració local –l’Ajuntament- era una escola de democràcia en si mateixa, el principal òrgan de decisió del qual era el Ple Municipal per damunt de l’alcalde, del qual en demanaven una delimitació de les atribucions. Més endavant, al programa també es parlava de la necessitat d’informar bé a la població per tal de facilitar la participació de la mateixa en política. Tot i així, en aquest sentit, em sembla necessari assenyalar que quan tracta aquesta qüestió es materialitza, en certa mesura, la poca presència del PSC en els moviments socials urbans de caire veïnal ja

---

²⁶³ “Programa Municipal Socialista. Tornar l’Ajuntament al Poble”, 1979, 123 pàgs. [consulta *online* a <https://arxiupsc.files.wordpress.com/2012/03/1979-programa-municipals-1979-genc3a8ric-cat.pdf> 11/08/2017]

²⁶⁴ *Ibid.*, p. 6;

La “Llei Municipal de Catalunya” de 1934 era una llei força avançada. Tractava en profunditat aspectes que es reprendrien durant els primers ajuntaments democràtics. Fent un breu repàs als aspectes més destacables de la legislació municipal republicana catalana cal fer èmfasi en els següents punts. En allò referent a la iniciativa, consulta i referèndum popular (Títol X) –és a dir, participació ciutadana directa- els Ajuntaments tenien competències i autoritat per fer referèndums vinculants; uns referèndums que es podien fer a petició de la institució i, també, a petició de la ciutadania (recollint signatures d’un 2% del cens a Barcelona i un 5% a la resta de municipis). Unes consultes o referèndums que podien versar sobre “Emprèmits, préstecs, adquisició, venda o gravamen de béns immobles [...], concessions i execució d’obres públiques; construcció d’edificis; noms de carrers i places.” Igualment, es podien rectificar o revocar decisions mitjançant la via referendària. Una via que, pel fet de ser l’Ajuntament l’autoritat competent en aquest aspecte, era de més fàcil gestió i realització. També és important assenyalar les àmplies possibilitats i facilitats que es donaven als Ajuntaments per tal de procedir a la municipalització de serveis com l’aigua, gas, electricitat, pompes fúnebres, etc. (Títol XIII). MARQUÉS y CARBÓ, Luis, *La Llei Municipal de Catalunya (1933-1934)*, 3ª edició – facsímil, Barcelona, 1977.

que afirma que “existeix certa passivitat i desinterès ciutadà per aquests temes” quan, realment, al 1979 es trobaven en el clímax d’empoderament de les A.V. i en la seva hegemonia en els carrers de Barcelona com s’ha exposat en el capítol anterior.²⁶⁵ Sobre la participació ciutadana i la descentralització, el programa exposa uns principis d’actuació que, com es veurà, es duran a terme a la ciutat de Barcelona. En aquest sentit, cal destacar la defensa que es fa de la necessitat de descentralitzar en districtes les grans ciutats establint uns Consell de Districte que haurien de ser escollits mitjançant sufragi universal directe per tal de ser realment “òrgan(s) de descentralització i no simplement de desconcentració” (proposta que, com es veurà, serà recollida a les primeres normes de participació ciutadana de Barcelona i que mai es durà a terme i s’optarà per la composició proporcional als vots expressats a les eleccions de cada districte). Pel que fa a les A.V. el PSC planteja el reconeixement de dites associacions -“mentre tinguin un caràcter democràtic i respectin els Ajuntaments com a representants de la legitimitat expressada pels ciutadans”- i la seva utilitat, la necessitat de donar’ls-hi suport i la garantia d’accés d’aquestes a informació així com a poder formar part de comissions i grups de treball que es creessin al municipi i, explicitaven, “els socialistes refusem qualsevol temptació de controlar o manipular les associacions” –afirmació i propòsit que, com es veurà, esdevindrà força controvertida a les properes dècades a la ciutat de Barcelona.²⁶⁶

---

²⁶⁵ Programa Municipal Socialista. Tornar l’Ajuntament al Poble”,... p. 14.

Com exposava l’expresident de l’AVPS: “El PSC veia en les AV un enemic, no un rival. Era una relació molt tensa. Els socialistes no entenien res, no sabien del que parlaves i quedaven en evidència”. Tanmateix, la també fundadora de l’AVPS Pilar Villuendas, en la mateixa entrevista, feia autocrítica exposant que “Suposo que el PSUC també anàvem de ‘señoritos’”, fent referència al paper preeminent dels comunistes a les AV. Josep Ramón Gómez i Pilar Villuendas), entrevista amb l’autor 02/10/2016

²⁶⁶ *Ibid.*, p. 19-20;

Igualment, és també interessant repassar un document elaborat pel PSOE l’any 1980 –un any després de les eleccions municipals- que versa sobre la participació ciutadana. Un document pensat per orientar la

Com s'ha exposat anteriorment, el PSUC va esdevenir el segon partit del consistori barceloní amb 9 regidors. El PSUC, tal i com s'ha exposat, era el partit que hegemonitzava de manera preeminent l'associacionisme barceloní en general i el poblesequí en particular. En el cas del Poble-sec trobem com al febrer de 1979 el PSUC va organitzar una sèrie de jornades a la seva seu al barri en les quals es tractaven les diferents problemàtiques que caldria atendre en el consistori democràtic, així com per informar i treballar conjuntament amb les veïnes i veïns quina havia de ser la posició dels comunistes en el nou escenari institucional local; lluny de plantejar un programa unilateral del partit –“Aquest camí hagués estat per a nosaltres el mes senzill, [tot i que] deixava un xic al marge el veritable protagonista de les reflexions: el veí del Poble Sec”-, amb aquestes jornades es cercava implicar al veïnat en la composició de les propostes electorals del PSUC-Poble-sec. Els temes a tractar foren, entre d'altres, sobre l'entorn físic (urbanisme, habitatge, ecologisme...), estructura social (sanitat, esport, ensenyament, cultura popular, associacionisme,...), models de relació (comunicació,

---

tasca municipal dels i les regidores socialistes. En ell es parla de la necessitat de defensar la participació juntament amb el principi de representació. Així doncs es reafirmen les tesis exposades al programa del PSC sobre la legitimitat preeminent dels mecanismes representatius per damunt dels participatius i, també, per tant, es dilueix el paper de les A.V. Sobre la composició dels òrgans de la descentralització com els Consells de Districte, tot i la voluntat del PSC –i sobretot del PSUC- de que fossin escollits mitjançant sufragi universal directe, el document dels socialistes espanyols exposa –més d'un lustre abans del sorgiment de les primeres normatives de participació ciutadana- que aquest mecanisme d'elecció és de improbable implantació, degut a la legislació local que s'estava desenvolupant. Una altra aportació del document –no exempta de raó però que, tanmateix, ajudarà a copsar el paper de subalternitat que les A.V. prendran degut al tracte dels ajuntaments socialistes- exposa que el nou context democràtic ha permès el sorgiment d'un nou teixit associatiu (ecologistes, juvenils, escolars, etc.) que s'han de tractar en igualtat de condicions que l'associacionisme veïnal que perdrà “*su papel de interlocutores privilegiados de la Administración*”; unes A.V. en les quals el PSC-PSOE no hi estava representada i les quals eren observades amb recances des dels nous ajuntaments socialistes. Per acabar el breu anàlisi del document, també cal fer esment en el fet que, quan es conceptualitzen i categoritzen els òrgans de participació, aquests no traspassen el llinar (o esglaó) de la informació i la consulta, eliminant qualsevol funció deliberativa i decisòria; funcions que, per tant, havien de recaure exclusivament als òrgans representatius. PSOE, *Participación Ciudadana*, Centro de Estudios de la Administración, Madrid, 1980.

convivència, violència, marginació,...), la tercera edat, el petit comerç i petita indústria, etc.²⁶⁷

El 19 d'abril de 1979 el PSC de Narcís Serra accedia a l'alcaldia de Barcelona amb el suport del PSUC, CiU i ERC, amb el que es coneixeria com a "Pacte de Progrés" segons el qual les regidories i les tinences d'alcaldia també quedarien repartides: 9 pel PSC, 4 pel PSUC i 5 per CiU. Aquest pacte va patir diversos canvis al llarg del mandat (amb l'abandonament de CiU i ERC al 1981). Tot i així el PSC i el PSUC esdevindrien les dues forces principals de l'esmentat pacte, així com foren les forces que el mantingueren fins al final del mandat i seria un pacte que es repetiria a partir d'aquell moment en totes les comeses electorals fins al 2011 (moment en que el PSUC ja portava dècades integrat dins d'Iniciativa per Catalunya). D'aquesta manera s'arribava a la primera alcaldia socialista de Barcelona, el primer alcalde democràtic post-franquista; una alcaldia plena de reptes encarregada de la transformació i la construcció democràtica de la Ciutat Comtal. Tot i així, com assenyala Jordi Borja, Narcís Serra – igual que el seu successor Pasqual Maragall- eren polítics d'esquerra "de laboratori, de despatx" –sense analitzar la seva ascendència familiar benestant-, que no s'havien implicat amb els veïns i veïnes de Barcelona, amb el veïnat organitzat; tot i els tarannàs diferents de les dues figures. Quelcom que marcaria notablement, com es veurà, la seva relació amb el moviment veïnal.²⁶⁸ Com s'ha exposat, les eleccions i els seus resultats es van viure amb il·lusió i entusiasme al Poble-sec i als barris de Barcelona. Tanmateix, com exposa una publicació recent dels fundadors de l'AVPS Josep Ramon Gómez i

---

²⁶⁷ "PSUC. El barri que ens deixen, el Poble Sec que volem. Jornades entorn dels problemes del nostre barri", tríptic informatiu, 1979, arxiu personal Villuendas- Gómez.

²⁶⁸ BORJA, Jordi, HUERTAS, Josep M., PRIETO, Carles, "Les relacions entre els Ajuntaments i el moviment veïnal", a ARACIL, Rafael, SEGURA, Antoni (eds.), *Memòria de la Transició...* p. 297.

Pilar Villuendas, també començaria una etapa “ de relació dialèctica amb l’Ajuntament no sempre fàcil, caracteritzada per la decepció generalitzada, deguda potser a les expectatives excessives de canvi polític i social i a la manca de canals reals de participació”.²⁶⁹

2.2.- La reforma democràtica de Barcelona: districtes, descentralització i participació ciutadana:²⁷⁰

2.2.1.- La nova divisió de la ciutat: descentralització i districtes:²⁷¹

Al mateix any d’arribada al poder del primer ajuntament democràtic van començar a donar-se una sèrie de canvis que van anar configurant les transformacions de la Barcelona democràtica així com la forja del que després seria conegut com a “Model Barcelona”. Un dels primers aspectes a destacar d’aquestes transformacions fou –

---

²⁶⁹ VILLUENDAS, Pilar, GÓMEZ, Josep Ramon, *Barcelona, una iconografia urbana de la Transició. La donació Villuendas+Gómez*, MUHBA Documents, Barcelona, 2014, p. 34;

Una primera mostra podria ser, com assenyala Marc Andreu, la plantada que Narcís Serra va fer als dirigents veïnals un mes després de la seva presa de possessió quan va preferir rebre al F.C. Barcelona que havia guanyat la Recopa de Basilea. ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia...* p. 393.

²⁷⁰ Tot el procés de descentralització així com d’elaboració de les normatives relacionades amb la participació ciutadana es troba recollit i explicat en una col·lecció titulada “Papers” que l’Ajuntament va publicar (en català i castellà, com es veurà reflectit en les cites que se n’extreuran en aquesta investigació) mentre es produïa l’esmentat procés (1983-1986) i que, en el moment de presentació d’aquesta investigació, es troba disponible a la xarxa a l’enllaç: http://eldigital.barcelona.cat/lajuntament-predemocratic-i-el-proces-descentralitzador-dels-districtes_489920.html [consulta online 10/10/2016]

²⁷¹ Un article elaborat poc després de la culminació del procés de nova divisió de la ciutat és: SEGURA, Alfons, “Divisió territorial de la Ciutat: els nous Districtes” a *Documents d’Anàlisi Geogràfica*, 8-9, 1986, p. 91-104;

Per més informació sobre la vessant més administrativa de la transformació del consistori barceloní veure: AJUNTAMENT DE BARCELONA, *Canviar l’Administració per transformar la ciutat. El procés de modernització de l’Ajuntament de Barcelona (1979-1995)*, Ajuntament de Barcelona, Àmbit d’organització i economia, Barcelona, 1995.

juntament amb la reforma administrativa²⁷² la nova divisió en districtes que va començar el mateix any 1979 amb la creació de l'Àrea de Descentralització Municipal. Tanmateix, tot i que fou una tasca que es va engegar de la mà de l'alcaldia de Narcís Serra, cal dir que aquest procés es va culminar durant l'alcaldia de Pasqual Maragall després de que Serra fóra cridat a participar del govern estatal de Felipe González al 1982. Per tant, aquestes transformacions van iniciar-se en el primer mandat (1979-1983) però es van desenvolupar a partir del segon (1983-1987) coincidint amb la cronologia del present apartat.

Un pas important en aquest sentit va ser l'aprovació, el 21 de desembre de 1979, del "Reglament dels Consells Municipals de Districte" –del qual se'n preveia la seva revisió passat un any.²⁷³ A l'exposició de motius es marcaven les línies d'actuació en aquell sentit; es parlava de voluntat de renovació democràtica de l'Ajuntament de Barcelona, de les limitacions de l'ordre jurídic encara vigent i de la necessitat, dins d'aquell marc encara reduït, d'anar transformant "*en sentido progresista*" la figura de les antigues Junes Municipals de Districte les quals passaven a anomenar-se "Consells Municipals de Districte". Aquests Consells eren concebuts com a "*instrumentos para avanzar hacia la descentralización municipal y potenciar la participación ciudadana. [...] y pretenden lograr, mediante el acercamiento de la administración a los ciudadanos, una más directa participación de éstos en la vida municipal y una gestión política y administrativa más eficaz [...] sin perjuicio del principio de unidad municipal*". A més, també es feia referència explícita a les demandes del moviment veïnal com a

---

²⁷² Una reforma duta a terme, com recorda Pasqual Maragall a les seves memòries, a través d'una auditoria realitzada per una consultoria estatunidenca per tal de solucionar el desgavell organitzatiu i financer del consistori. MARAGALL, Pasqual, *Oda inacabada. Memòries*, La Magrana, Barcelona, 2008, p. 114.

²⁷³ "Reglament dels Consells Municipals de Districte", Ajuntament de Barcelona, Gabinet Tècnic de Programació, 1981, p. 184-189. Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona.

elements catalitzadors i motivadors de l'esmentada reglamentació dient que eren “*exponentes de una voluntad y capacidad de participación mayoritaria, [...] y justifican sin lugar a dudas las reformas normativas del presente Reglamento, [...].*” Igualment, el Reglament pretenia que, amb aquesta primera mesura, s'avancés cap a una nova divisió de la ciutat que reflectís d'una manera més fidedigna la realitat dels barris com a unitats de convivència, unitats polítiques (ja que preveia l'elecció dels membres dels Consells Municipals de Districte mitjançant sufragi universal directe) de participació i d'atribució de futures competències. Seguidament, al llarg de la llei es detallava una sèrie de títols i disposicions que feien referència a elements organitzatius, estructurals i competencials dels quals se'n destacaran alguns a continuació. En primer lloc, tot i que, com s'ha dit, es preveia establir l'elecció directa dels membres del Consell, en aquest reglament quedava estipulat que el president/a del Consell seria nomenat per l'Alcalde/ssa a proposta de les forces polítiques que aconseguissin més representació a les votacions municipals en l'àmbit del districte (com s'ha anat repetint, aquesta serà la manera en que quedarà fins a l'actualitat el reglament; mai s'ha procedit a desenvolupar el sufragi universal directe en l'àmbit dels districtes). En segon lloc, cal destacar l'absència de membres del moviment veïnal a l'estructura dels Plens del Consell –principal òrgan-, els quals esdevenen un lloc exclusivament reservat a la participació de partits polítics, tot i que les seves sessions es consideraven públiques. En tercer lloc, cal destacar la creació de “Comissions de Treball” on les entitats veïnals sí que podrien estar representades després de sol·licitar-ho al Ple del Consell. A nivell d'informació i participació –en vistes a l'elaboració d'una normativa que tractés exclusivament aquesta qüestió que finalment s'aprovarà al 1986- s'exposava que s'havia de garantir el traspàs de tota la informació al veïnat del districte mitjançant reunions informatives i consultives, tot i que en cap cas s'establien espais de deliberació conjunta més enllà de

la possibilitat de realitzar consultes populars que, com es veurà, mai es van arribar a realitzar. Com es pot observar, hi ha una diferència notable en les paraules que vestien l'exposició de motius i el desenvolupament estructural i orgànic del reglament en el qual les A.V., les entitats veïnals en general, disposaven de poc marge d'actuació i maniobra. Com es veu, seguint les escales que Sherry R. Arnstein va proposar, l'any 1969, per evaluar els graus de la participació ciutadana –de les quals se n'ha parlat anteriorment-, cal destacar l'absència dels graus de deliberació i decisió donant preeminència a una relació unidireccional entre Administració i ciutadania.

Sobre el paper, doncs, més enllà de l'exposició de motius on s'observa que aquest reglament recollia bona part de les reivindicacions de participació que les A.V. portaven dins de les seves reivindicacions principals, el desenvolupament del reglament, la pràctica i els esdeveniments depararien un altra realitat. Després de la primera plantada del primer ajuntament democràtic al moviment veïnal es van seguir una sèrie de situacions que començarien a crear una fractura i una distància entre el moviment veïnal i l'administració local que s'anirien aprofundint amb el pas dels anys. En aquest sentit, la FAVB, de la mà del seu president del moment Carles Prieto, va demostrar en diversos episodis i declaracions la seva posició de desconfiança vers la voluntat “participativa” de l'Ajuntament així com va denunciar les seves postures negatives vers el moviment associatiu barceloní. Com recorda i cita Marc Andreu, Prieto va rebutjar un alt càrrec municipal com a delegat de servei que, segons ell, pretenia neutralitzar-lo com a dirigent veïnal; igualment, Prieto denunciava que l'alcalde Serra mai havia tingut en consideració al moviment veïnal perquè no se'l creia, i enfront del qual esgrimia la legitimitat de les urnes –se li “havia pujat la legitimitat al cap”-. De la mateixa manera, Prieto també criticava la postura que havien pres companys seus comunistes del

PSUC.²⁷⁴ Per tant, el tret de sortida del període democràtic va encetar una dialèctica tensa entre el moviment veïnal i l'administració local sobretot pel que fa a la descentralització i participació ciutadana –fenòmens que analitza aquesta investigació-. Tanmateix, com es veurà, tot i les limitacions donades per la teranyina burocràtica, el moviment veïnal barceloní en general va poder –en certa mesura i com es veurà- influir en la divisió de la ciutat (aprovada finalment al 1983 i posada en vigor a partir de l'any següent) i en les normes de participació ciutadana (aprovades al 1986). És per aquest motiu, per facilitar el relat diacrònic, que després d'un breu repàs teòric, es tractarà primer la divisió de la ciutat i seguidament el desenvolupament de les normes de participació ciutadana.

2.2.1.1.- El *corpus* teòric de la descentralització:

Segons es pot trobar exposat en el primer número de la publicació “Papers. Descentralització i Participació Ciutadana”, elaborada per la pròpia Comissió de Descentralització i Participació Ciutadana, la descentralització apareixia com –en paraules de l'ideòleg d'aquest procés a Barcelona, Jordi Borja- a un objectiu polític que cercava, sobretot, apropar el govern municipal als ciutadans/es; que pretenia oferir més i millors serveis als barcelonins; combatre les desigualtats; donar més importància a les diferents àrees/barris que conformen la ciutat.²⁷⁵ Un procés que calia que s'iniciés, primerament, amb la delimitació d'una nova divisió de la ciutat per tal de,

---

²⁷⁴ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia...* p. 397.

²⁷⁵ Com s'ha exposat més amunt, Borja, així com membres del PSC (però sobretot del PSUC), estava fortament influït pel PCI i la seva obra de govern municipal a Bolonya (Itàlia) tot i que també, en menor mesura, per les experiències descentralitzadores de Gran Bretanya i França que apareixen esmentades per Borja a aquesta col·lecció “Papers”. Per entrar més a fons en el model descentralitzador italià bolonyès veure: ZACCHINI, Bruna, *Dieci anni di decentramento a Bologna*, Edizioni Luigi Parma, Bologna, 1976.

posteriorment, dur a terme unes polítiques encertades i eficaces. Descentralització significava la creació d'uns Consells Municipals de Districte forts, representatius i responsables i, per aquest motiu, en remarcava la necessitat imperativa de que fossin escollits directament mitjançant sufragi universal. De la mateixa manera, Borja també posava èmfasi en la bona nova que la descentralització suposava pel foment de la participació ciutadana ja que permetia la construcció d'uns mecanismes més propers i efectius; diàleg, negociació i *“hacer posible que [els ciutadans] puedan ejercer un control y una influencia reales en la política municipal cotidiana, y también que contribuyan eficazmente a su realización.”*²⁷⁶

Pau Cernuda –del PSC-, qui fou Regidor del Districte II (on encara es trobava llavors inclòs el Poble-sec) i vice-president de la Comissió de Descentralització i Participació Ciutadana, destacava la unanimitat de totes les forces polítiques l'abril de 1979 en la necessitat d'iniciar el procés de descentralització. Fou aquesta unanimitat la que féu de la descentralització una prioritat que, tot i que va ser plenament desenvolupada durant el segon mandat, parcialment es va iniciar durant el primer al costat de les reformes administratives i del sanejament econòmic del consistori. Cernuda també donava especial importància a l'elecció directa dels consellers/es del Districte que complementaria l'objectiu descentralitzador de *“corregir los desequilibrios urbanos que se producen de una forma casi automática, al planificar la actuación municipal centralizadamente. La presión directa y constante que reciben los distritos de los vecinos sirve de elemento compensador a la tendencia de una visión planificadora centralizada que, en muchos casos, no tiene en cuenta las demandas y*

---

²⁷⁶ BORJA, Jordi, “Los objetivos de la descentralización” a *Papers 1. La descentralización en Barcelona*, Ajuntament de Barcelona, 1983.

*necesidades inmediatas de los ciudadanos, en función de unos criterios, no siempre correctos, de 'intereses superiores de la Ciudad'.*²⁷⁷ A més, Cernuda deixava clar que descentralització i participació no volien dir el mateix però que per tal de participar més fàcilment calia descentralitzar una ciutat tant gran com Barcelona. Com es pot observar, uns preceptes que trencaven, almenys sobre el paper, amb el què havia estat l'Administració local franquista.

Amb la descentralització es cercava apropar l'administració a la ciutadania; això es volia aconseguir creant uns districtes potents, amb funcions i competències concretes i amb certa autonomia. Segons es pot trobar reproduït en la publicació "Papers" es considerava fonamental atorgar als districtes les competències de decisió política; de seguiment de l'execució dels projectes de gestió dels equipaments i serveis d'interès del districte; així com el control i la seguretat del territori. De la mateixa manera, en un plànol més específic, els districtes haurien d'encarregar-se de l'urbanisme, les obres públiques, els jardins públics, els edificis municipals, la circulació, els serveis municipals (aigua, neteja,...), ensenyament, cultura, joventut, esports, salut pública, assistència sanitària, serveis socials, centres cívics i protecció ciutadana, entre d'altres. Amb aquesta voluntat es van començar a bastir els nous districtes l'any 1979, tot i que la seva normativa reguladora no estaria enllestida fins l'any 1986.²⁷⁸

---

²⁷⁷ CERNUDA, Pau, "La descentralización como objetivo político" a *Papers 1. La descentralización en Barcelona*, Ajuntament de Barcelona, 1983.

²⁷⁸ "Programa Quadrienal del Ayuntamiento de Barcelona", *Papers 1. La descentralización en Barcelona*, Ajuntament de Barcelona, 1983.

2.2.1.2.- Poble-sec del Districte II al Districte III “Sants-Montjuïc”:

En un decret d'alcaldia del 21 de desembre de 1979 –el mateix dia de l'aprovació del reglament exposat anteriorment- Narcís Serra va nomenar els 180 integrants dels Consells Municipals de Districte. Pel que fa al Districte II –al qual encara pertanyia el Poble-sec tot i que, com es veurà, la divisió de 1983 va fer passar al Districte III-, foren nomenats Enric Esquer, Joan Ogayar, Carlos Castro, Simon Pinalla, Isidre Garcia i Francesc Urbano per part del PSC; Pere González, Imma Torrents, Joan Antoni Reyes en representació del PSUC; Sebastià Millas, Salvador Crusi, Joan Carles Frisch per part de CiU; Emilio Velez i Jose Zalacain de CC-UCD; i, per acabar, Josep Escoda per part d'ERC, sota presidència del Miguel Bonilla del PSUC.²⁷⁹ Amb el Consell Municipal del Districte II configurat, i fins i tot un més abans de la seva constitució, ràpidament es van posar a treballar en la qüestió de la nova divisió territorial de la ciutat amb la qual, com es veu en el Ple de novembre de 1979, també van donar la veu a les entitats veïnals per tal de poder-lo treballar.²⁸⁰ Va ser al Ple del Consell Municipal del Districte II del 17 de juliol de 1980, sota la presidència del comunista Miguel Bonilla –que va substituir a un company de partit-, quan la qüestió de la divisió territorial va posar-se damunt de la taula de manera més important amb la presència de Jordi Vallverdú, regidor-conseller de l'Àrea de Descentralització i Participació Ciutadana i pertanyent al PSUC, així com d'Anna Alabart en representació de la FAVB. Vallverdú i Alabart, en la seva explicació, van plantejar el procés i el calendari previst per la nova divisió territorial. De la mateixa manera es va explicar la formació de dues comissions, una formada per un regidor de

---

²⁷⁹ Decret d'alcaldia, 21 de desembre de 1979, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Junta Municipal del Districte II (1954-1979), Unitat d'instal·lació 10.000, Carpeta Actes Ple 1980-1981.

²⁸⁰ Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 15 de novembre de 1979, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1979.

cadascuna de les forces polítiques amb representació al Ple de l'Ajuntament, i una altra integrada per totes les entitats ciutadanes que es va creure que podien aportar en la matèria, presidida pel mateix Vallverdú i amb presència de la FAVB. Tots els presents en el ple van mostrar-se d'acord amb que la divisió de Barcelona no podia basar-se en els barris naturals i que calia agrupar-la en districtes. La proposta inicial partia de la FAVB que s'estava ensenyant per les diferents seus dels districtes de Barcelona. Anna Alabart, en el seu torn, explicava que el problema principal que van trobar va ser que alguns dels antics districtes que es pretenien modificar trencaven barris naturals; d'aquesta manera la FAVB va decidir elaborar un mapa per tal de fixar on començaven i on acabaven els esmentats barris per tal d'assegurar-ne el respecte als seus límits en la propera divisió. Uns límits que es van fer tenint en compte les A.V., la història dels barris, el perfil socioeconòmic, la identitat, etc.. Alabart també va esmentar la voluntat de que aquesta delimitació natural beneficiés la consciència de barri i la cohesió social. Anàlogament, la representant de la FAVB matisava que aquesta proposta estaria subjecte a esmenes i modificacions. En aquest sentit, el representant de l'AVPS present a la reunió va fer el comentari de que el Poble-sec era un barri gran on a dins hi havia el que ell categoritzava com a "sub-barris" que també calia que estiguessin representats i esmentats.²⁸¹ A més a més, es va reiterar la voluntat de que la nova divisió territorial no separés el Poble-sec i Sant Antoni en dos districtes –aspecte que, com es veurà, no es va respectar.²⁸² Més d'un any després –el mateix dia que Bonilla deixava la presidència en

---

²⁸¹ Un aspecte que considero important portar a col·lació és com, després d'una ràpida ullada a les actes dels Consells Municipals, dels Consells Consultius o de les Comissions de Treball, entre d'altres, hom s'adona de la dificultat del llenguatge administratiu i de la dificultat que tenien, i tenen, les veïnes i veïns per tal de moure's en aquests ambients de manera operativa i acertada.

²⁸² Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 17 de juliol de 1980, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1980.

mans de Justiniano Martínez (militant del PSUC i fundador de l'A.V. de Nou Barris)²⁸³- quan Lluís Cassassas –encarregat juntament amb Joaquim Clusa de l'estudi municipal de la divisió territorial- va aparèixer al Ple per parlar altre cop de la divisió municipal exposant la conclusió de la divisió en nou unitats la qual es posarà disponible pel debat i modificacions.²⁸⁴ Una proposta que Crusi de CiU va rebutjar perquè no preveia el creixement de la ciutat i s'havien ignorat les “raons de mercat”.²⁸⁵

L'any decisiu per la descentralització i la formació de nous districtes fou l'any 1983; un any d'eleccions municipals i moment en que es va aprovar la nova divisió de la ciutat. Les eleccions municipals celebrades el 8 de maig del 1983 van revalidar –amb més marge- el govern del PSC a la ciutat, aquest cop de la mà de Pasqual Maragall. El PSC va obtenir el 45,80% dels vots i 21 regidors; la segona força fou CiU de Ramon Trias Fargas amb un 27,37% dels vots i 13 regidors; la Coalició Popular d'Alexandre Pedrós (formada per *Alianza Popular*, *Partido Demócrata Popular* i *Partido Liberal*) va obtenir el tercer lloc en representació amb el 12,98% dels vots i 6 regidors; i, en darrer lloc, el PSUC de Jordi Solé Tura –que havia patit un cisma intern durant el seu Vè Congrés del 1982-²⁸⁶ va patir una autèntica davallada electoral, perdent més de la meitat

---

²⁸³ El qual va passar després a ser diputat de les Corts espanyoles i fou substituït per Josepa Bas i Martí en el càrrec de regidora-presidenta del Consell Municipal del Districte II.

²⁸⁴ Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 27 d'octubre de 1981, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1981.

²⁸⁵ Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 23 de novembre de 1981, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1981.

²⁸⁶ Un cisma que, com es veurà més endavant, va tenir una important repercussió en el moviment veïnal i va influir de manera notable en el seu declivi juntament amb altres condicionants;

Per copsar i entendre l'evolució i trajectòria del PSUC, veure: MOLINERO, Carme, YSÀS, Pere, *Els anys del PSUC. El partit de l'antifranquisme*, Editorial L'Avenç, Barcelona, 2010; PALA, Giaime, *El PSUC*, Editorial Base, Barcelona, 2011; PUIGSECH, Josep, *Nosaltres, els comunistas catalans*, Editorial Eumo, Barcelona, 2001.

del seu electoral (un 6,92% dels vots) i passant de 9 a 3 regidors.²⁸⁷ Els resultats van suposar una autèntica legitimació popular de la tasca realitzada sobretot pel PSC –amb el recolzament minoritari del PSUC- i van donar el tret de sortida a l’etapa de Pasqual Maragall al capdavant de la Casa Gran. El 24 de maig de 1983, amb els vots a favor dels regidors del PSC i del PSUC, Maragall va esdevenir el segon alcalde electe de l’Ajuntament post-franquista; l’alcalde encarregat de reblar el clau de la descentralització i de la participació ciutadana i que, en campanya, deia “ *Tenemos la idea de implantar auténticos ayuntamientos en los Distritos. Queremos que los presidentes de distrito sean auténticos alcaldes de su área, que los Consejos de Distrito sean la pequeña Casa de la Ciudad de cada uno.*”²⁸⁸

El 12 de setembre de 1983 va tenir lloc la sessió constitutiva del nou Consell Municipal del Districte II amb majoria socialista sota presidència de Pau Cernuda Barrios. Tot i així, en aquesta mateixa sessió es va posar de manifest el pes que tenia –i tindria- el PSUC en la qüestió de la descentralització i la participació ciutadana. Josep Rosell, representat del PSUC al Consell remarcant que els dos eixos més importants que tindria el nou Ajuntament serien precisament els de la descentralització municipal i la participació ciutadana; i oferia una estreta col·laboració entre socialistes i comunistes sense “renunciar a coses irrenunciables” i posant el focus principal en la presència de ciutadania i A.V. a la gestió del districte. A un annex de l’acta de la mateixa sessió trobem un document en el qual es parla de la posició del districte vers el projecte dels

---

²⁸⁷ Eleccions de 8 de maig de 1983 [consulta *online* <http://www.historiaelectoral.com/mbarcelona.html> 01/05/2016]

²⁸⁸ MARAGALL, Pascual, “La división territorial de Barcelona” a *Papers 1. La descentralización en Barcelona*, Ajuntament de Barcelona, 1983.

Jocs Olímpics de Barcelona 1992 que serà analitzat més endavant.²⁸⁹ Per tant, a finals de 1983 s'inaugurava una època de canvis i transformacions a la capital catalana.

La “Comissió de Descentralització i Participació Ciutadana” va reunir-se per primera vegada el 6 de setembre de 1983 sota la presidència de Jordi Borja, del PSUC.²⁹⁰ Aquesta comissió fou l'encarregada de discutir projectes i propostes i de prendre decisions executives relacionades amb la descentralització, primer, i posteriorment amb la qüestió de la participació ciutadana, fent especial èmfasi en la preeminència de Borja com a ideòleg del procés el qual, segons Marc Andreu, es va situar al capdavant “entre recels socialistes i amb el concurs de la FAVB”.²⁹¹ En aquesta Comissió s'hi van tractar temes que després apareixerien reflectits en la normativa municipal sobre districtes o sobre participació ciutadana tals com els programes d'inversions, les competències²⁹² o la necessitat de que foren els Consells Municipals de Districte qui elaboressin una primera llista d'intervencions prioritàries a dur a terme, com el Plans Especials de Reforma Interior (PERI) que es van començar a gestar i que, al Poble-sec, com s'analitzarà, van veure la llum a la dècada dels '90.²⁹³

---

²⁸⁹ Acta Sessió Constitutiva Ple del Consell Municipal del Districte II, 12 de setembre de 1983, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1983.

²⁹⁰ Acta reunió de la Comissió Descentralització i Participació Ciutadana, 6 de setembre de 1983, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'Instal·lació 10.013, Carpeta Comissió Descentralització i Participació Ciutadana (àmbit ciutat) 1983.

²⁹¹ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia...* p.398.

²⁹² *Normativa para regular los procesos de transferencia de funciones a los Consejos Municipales de Distrito*, 1983, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'Instal·lació 10.013, Carpeta Comissió Descentralització i Participació Ciutadana (àmbit ciutat) 1983.

²⁹³ Els PERI foren uns instruments d'intervenció urbanística que abandonaren el concepte de pla dissociat de projecte arquitectònic; una aposta pels projectes urbans com a forma d'actuació a l'escala intermitja posant en valor el paper dels barris en el disseny de la ciutat. MARTÍ-COSTA, Marc, IGLESIAS, Mariela, SUBIRATS, Joan, TOMÀS, Mariona, “III. Barcelona”... p. 50;

La proposta final de divisió territorial de Barcelona, amb el consens de totes les forces polítiques, va fer que dels 13 districtes que existien en aquell moment es passés a 10, fusionant els districtes I i V creant el Districte de Ciutat Vella i fusionant també els districtes IV i VI passant a ser el nou Districte de l'Eixample. Pel que fa al Poble-sec, aquest barri quedaria integrat dins del Districte de Sants-Montjuïc²⁹⁴ III (juntament amb els barris de Sants, La Bordeta, Badal, Hostafrancs, Zona Franca, Font de la Guatlla) unificant els districtes II i VII però “perdent” el barri de Sant Antoni que passaria a formar part del Districte de l'Eixample ja que “geogràficament i amb la seva estructura urbanística la podem comprendre dins del Pla Cerdà”.²⁹⁵ El 12 de desembre del 1983 el Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona va aprovar per unanimitat la proposta de nova divisió de la ciutat²⁹⁶ i, després d'un mes de període informatiu, el 18 de gener es va produir l'aprovació definitiva quedant pendent de la ratificació de la Generalitat la qual va tenir lloc el 29 de febrer del 1984. Així doncs, Barcelona quedava dividida en els següents districtes: Ciutat Vella (I), Eixample (II), Sants-Montjuïc (III), Les Corts

---

Acta reunió de la Comissió Descentralització i Participació Ciutadana, 11 d'octubre de 1983, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'Instal·lació 10.013, Carpeta Comissió Descentralització i Participació Ciutadana (àmbit ciutat) 1983.

²⁹⁴ Un altre nom proposat a la Comissió de Descentralització i Participació Ciutadana fou el de “Sants-Zona Franca”, al qual s'hi va negar el llavors regidor del districte II Pau Cernuda i Fèlix Amat del districte III. Fet que denota fins a quin punt podia estar menystingut el nom “Zona Franca” (com a barri obrer, d'un perfil socioecòmic baix, associat pels mitjans de comunicació amb les drogodependències, etc.); un menysteniment que seguirà fins als nostres dies quan el nom de Zona Franca ha quedat només en l'imaginari popular mentre que s'han establert les denominacions de “La Marina del Prat Vermell” i “La Marina del Port”. Acta reunió de la Comissió Descentralització i Participació Ciutadana, 15 de novembre de 1983, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'Instal·lació 10.013, Carpeta Comissió Descentralització i Participació Ciutadana (àmbit ciutat) 1983.

²⁹⁵ Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 1 de desembre de 1983, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1983.

²⁹⁶ Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona, 12 de desembre de 1983, Barcelona, a *Papers.Descentralització i Participació Ciutadana. Divisió de la ciutat en 10 districtes*, 1984.

(IV), Sarrià-Sant Gervasi (V), Gràcia (VI), Horta-Guinardó (VII), Nou Barris (VIII), Sant Andreu (IX) i Sant Martí (X).²⁹⁷

2.2.1.3.- Les “Normes Reguladores de l’Organització dels Districtes”:

Dos anys després de l’aprovació de la nova divisió de la ciutat es van aprovar les “Normes Reguladores de l’Organització dels Districtes i de la Participació Ciutadana” al desembre de 1986.²⁹⁸ A la introducció de les “Normes Reguladores de l’Organització dels Districtes” trobem un breu repàs a la cronologia que ha portat fins a l’esmentada aprovació. Des de 1979, amb la primera normativa democràtica que regulava els districtes, aquestes entitats havien anat adquirint un protagonisme i unes atribucions que van portar a que, necessàriament, s’hagués de desenvolupar una altra llei degut a que la de 1979 havia quedat obsoleta; de la mateixa manera, l’aprovació de la *Ley de Bases del Regimen Local* l’any 1985, també va motivar una actuació legislativa en aquest sentit.²⁹⁹ Per tant, aquesta normativa sorgeix com a culminació d’un procés, com a resposta a un marc legislatiu favorable, com a producte d’un compromís adquirit per la majoria de

---

²⁹⁷ La darrera acta del Consell Municipal del Districte II antic fou el 16 de febrer del 1984. Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 16 de febrer de 1984, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d’instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1984;

Divisió territorial de Barcelona en barris i districtes a l’annex núm. 11, p. 521.

²⁹⁸ La normativa referent a la Participació Ciutadana s’analitzarà al següent punt.

²⁹⁹ El marc legislatiu està comentat a l’apartat “2.3. La pídola legal. La construcció legislativa del municipi democràtic: la participació ciutadana i l’autonomia local a la legislació espanyola i catalana”.

govern de la ciutat (PSC i PSUC) i per tal de formalitzar i consolidar la descentralització a la ciutat.³⁰⁰

L'exposició de motius de les "Normes Reguladores de l'Organització dels Districtes"³⁰¹ entronca la normativa amb la Constitució espanyola i amb la *Ley de Bases del Régimen Local*, amb la voluntat d'apropar el poder al ciutadà i de desconcentrar l'administració. Al títol preliminar s'estableix que els districtes són els òrgans polítics de caràcter representatiu en què es divideix territorialment el municipi "amb objecte de descentralitzar i desconcentrar el seu govern i administració, promoure la participació ciutadana i l'aplicació d'una política municipal igualitària orientada a la correcció dels desequilibris i la representació dels interessos de les diverses zones i barris del municipi." Pel que fa a les competències dels nous districtes, aquestes estan conferides pels òrgans del govern municipal i podien tenir caràcter decisor, de gestió, consultiu i de control; podien ser les mateixes competències del govern local i, a més, les següents que tenien especial importància pel moviment veïnal: fomentar les relacions de l'Ajuntament amb les entitats cíviques i culturals radicades al Districte (que serien informades dels pressupostos, dels programes d'actuació i dels plans concrets que afectin al Districte); informar del bon funcionament dels serveis al govern de la ciutat; i, informar als "administrats" de l'activitat municipal mitjançant els corresponents òrgans d'informació, entre d'altres (articles 4, 5 i 6). Pel que fa a qüestions organitzatives i estructurals, la normativa estableix que els òrgans de govern del districte esdevenien el President/a del Consell del Districte, el Consell del Districte i la Comissió de Govern.

---

³⁰⁰ "Introducció", Normes Reguladores de l'Organització dels Districtes i de la Participació Ciutadana", Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Administració Municipal del Districte de Sants Montjuïc, Unitat d'Instal·lació 6.077, Carpeta Reglament del Consell Municipal del Districte (1979-1984).

³⁰¹ "Normes Reguladores de l'Organització dels Districtes", Gasetta Municipal de Barcelona, núm 16, 10 de juny de 1987, p. 418 - 422.

Un per un. El President/a del Consell serà nomenat per l'Alcalde/ssa a proposta del propi Consell del Districte; el càrrec ha de ser ostentat per un regidor/a en actiu de l'Ajuntament i tindria les següents atribucions, a destacar-ne: dirigir el govern i l'administració del districte; representar l'Ajuntament a la zona del Districte; convocar i presidir les sessions del Ple i de les Comissions del Districte; convocar i presidir les sessions del Consell d'Entitats i Associacions del Districte i el Consell Consultiu –del qual se'n parlarà seguidament-; entre d'altres (articles 8 i 9). Pel que fa al Consell del Districte, aquest és considerat com “l'òrgan de representació col·lectiva del Districte”, aquest serà compost de 15 membres que s'escolliran “directament per sufragi universal, lliure, directe i secret pels veïns del Districte amb dret a vot.” (article 12.2). Aquest Consell celebrarà les seves sessions de manera pública i podrà establir d'una forma adequada les intervencions dels assistents que ho sol·licitin (article 13) i serà l'encarregat, entre d'altres funcions, d'aprovar pressupostos i el reglament del Districte així com d'informar preceptivament en el Pla general d'Acció Municipal, als plans d'equipaments, en qüestions d'urbanisme, pel desenvolupament del procés de descentralització i participació i examinar les peticions i iniciatives individuals i col·lectives dels veïns. Un òrgan que apareix a la normativa com a novetat d'especial importància per la dialèctica entre el moviment veïnal i el poder local és el “Consell Consultiu d'Associacions i Entitats del Districte”, un òrgan del qual se n'especifiquen les seves atribucions a les “Normes Reguladores de l'Organització de la Participació Ciutadana” i que, com es veurà, se'n despendrà una utilitat i operativitat de dubtosa eficàcia.

2.2.2.- La participació ciutadana al Districte III:

En aquest procés de reforma de l'Ajuntament de Barcelona la descentralització i la participació ciutadana es van concebre com a objectius polítics indissociables en tot moment; la descentralització es concebia com un pas previ per tal de, posteriorment, poder abordar la qüestió de la participació ciutadana que tant es reclamava des del moviment veïnal barceloní. Borja considerava que, un cop "culminat" el procés de descentralització, era el moment per plantejar "en condicions adequades", la participació ciutadana; una participació que es considerava plausible ja que, com diu, a Barcelona hi havia una ciutadania activa i organitzada (amb el moviment veïnal al capdavant) i calia que "des de l'Ajuntament i dels Districtes convé reconèixer als interlocutors ciutadans i donar suport a les seves organitzacions. Però cal també que hi hagi mecanismes per intervenir eficaçment en l'elaboració de programes i projectes, en el procés que porta cap a la presa de decisions, en l'execució dels programes i en la gestió dels serveis."³⁰² Una participació ciutadana que calia reglamentar i formalitzar dins de la normativa municipal, fet que va succeir al 1986. Tot i així, el districte III – Sants Montjuïc, en culminar-se el procés descentralitzador va procedir a realitzar, a nivell provisional, una reglamentació de la participació ciutadana pròpia esperant a l'establiment de la normativa municipal definitiva.

Així doncs, al 1983, el districte de Sants-Montjuïc va aprovar el "Funcionament provisional de participació ciutadana en el districte de Sants-Montjuïc en tant no s'aprovin les bases del reglament de districte per part de l'Ajuntament de Barcelona".³⁰³

---

³⁰² BORJA, Jordi, "Síntesi del procés de descentralització (1983-1987)" a *Papers. Descentralització i Participació Ciutadana*, Ajuntament de Barcelona, 1987, p. 7.

³⁰³ "Funcionament provisional de participació ciutadana en el districte de Sants-Montjuïc en tant no s'aprovin les bases del reglament de districte per part de l'Ajuntament de Barcelona", Barcelona, Arxiu

Aquesta normativa aprovada pel Consell Municipal del Districte tenia la voluntat, així ho explicita, de garantir la participació ciutadana en els afers municipals i recollir el màxim d'opinions possibles. Per tal d'assolir aquests objectius, es desenvolupava un seguit d'òrgans (que apareixeran més tard a la normativa municipal): Comissions de Treball, Consell Consultiu i Comissions de Seguiment. Les Comissions de Treball serien els òrgans en els quals es dividrien les tasques del Consell Municipal del Districte; aquestes estarien integrades per membres escollits pel Consell i buscarien “la col·laboració dels veïns que cregui oportú i estarà oberta a tots els qui hi vulguin”, establint, a més, un dia de visita pels veïns. Serien aquestes Comissions de Treball les encarregades de portar propostes al Consell Municipal del Districte i, les seves decisions, també haurien de ser ratificades pel Consell.

El següent òrgan que es plantejava (i que serà la columna vertebral del posterior reglament municipal de participació) era el Consell Consultiu; entès “com un instrument de participació i col·laboració de les Entitats i Associacions en afers del Municipi que siguin de competència exclusiva del Districte [...]”. Aquest Consell estaria integrat pel Regidor/a, que seria qui el presidiria, juntament amb un màxim de 20 representants d'entitats i associacions escollits per elles mateixes –amb un mínim de socis i tenint en compte els indicadors demogràfics de cada barri integrant del districte-. L'assenyalat Consell seria informat de les temàtiques que es tractarien al Ple del Consell Municipal i en confeccionaria l'ordre del dia. Les opinions emeses pel Consell Consultiu passarien després al Consell Municipal i aquest, en el cas de que prengués un acord contrari als acords del Consell Consultiu, ho hauria de fer mitjançant la majoria absoluta del Ple.

Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Administració Municipal del Districte de Sants Montjuïc, Unitat d'Instal·lació 6.077, Carpeta Reglament del Consell Municipal del Districte (1979-1984).

Segons exposava la normativa, el Consell Consultiu podia emetre judici: sobre temes globals del districte i sobre les línies d'actuació del Consell Municipal; sobre la distribució dels pressupostos; sobre seguiment de projectes, PERIS i estudis de detall; sobre programació i planificació; sobre propostes elaborades per les Comissions de Treball; i, sobre criteris de subvencions. A més, també podia proposar l'adopció d'acords als òrgans decisoris del Districte, així com iniciatives que es poguessin dur a terme al Districte, i designar representants dels veïns/es a les Comissions de Seguiment que es poguessin formar. Per tal de regular els integrants d'aquest òrgan novell, tenint en compte els diferents indicadors dels barris que conformen el Districte III –Sants Montjuïc, es va decidir el següent repartiment: 9 representants pels barris de Sants, Hostafrancs i La Bordeta; 5 per la Zona Franca; 4 pel Poble-sec – Montjuïc; i 1 per la Font de la Guatlla – Magòria. Un consell que s'acabaria constituint l'any 1985.

Per acabar, pel que feia a la creació de les Comissions de Seguiment, aquestes es planteja que es creessin en el moment en que s'iniciés un projecte o l'estudi d'una zona, etc. Es plantejaven com comissions mixtes de veïns i membres del Consell Municipal per tal de fer un seguiment, suggerir propostes, opinar i rebre informació sobre el desenvolupament del mateix amb presència de les persones encarregades del projecte. Com es veurà, aquestes normes que van veure la llum de manera provisional l'any 1983 es veurien amplificades a nivell municipal a partir de 1986. Fou una normativa avançada i que recollia bona part de les demandes veïnals existents al Poble-sec i la resta del Districte. Una reglamentació particular que, a més, estava en sintonia amb les paraules que Borja va pronunciar durant una reunió de la Comissió de Descentralització i Participació Ciutadana on exposava que *“Se apuntó también la existencia de una demanda latente de participación ciudadana. Se apuntó la necesidad de preparar un Reglamento de Participación Ciudadana, però sin carácter total. En este sentido tiene*

que preveerse una regulación específica, pero sin normas iguales para todos los distritos”.³⁰⁴ Per tant, la normativa específica ja es trobava en marxa al Districte III, ara calia restar a l’espera de la normativa municipal.

2.2.2.1.- Les “Normes Reguladores de l’Organització de la Participació Ciutadana”:

La normativa municipal de participació ciutadana va aparèixer al 1986 –a la mateixa data que la normativa organitzativa dels districtes- i va tenir com a teòrics importants a l’esmentat Jordi Borja, Jaume Galofré, el llavors director dels Serveis Jurídics de l’Ajuntament de Barcelona, i Joan Perdigo, també de Serveis Jurídics, amb important influència de les experiències anglesa, francesa i italiana.³⁰⁵

Les “Normes Reguladores de l’Organització de la Participació Ciutadana”, una normativa pionera a l’Estat, van ser aprovades el 5 de desembre de 1986.³⁰⁶ Aquesta llei entronca amb la Constitució i amb la *Ley de Bases del Régimen Local* i assumeix –com no podia ser d’una altra manera- els seus límits: “*las formas, medios y procedimientos de participación que las Corporaciones establezcan en ejercicio de su potestad de autoorganización no podrán en ningún caso menoscabar las facultades de decisión que corresponden a los órganos representativos regulados por la Ley*” (article 69, de la *Ley de Bases del Régimen Local*); per tant, a l’exposició de motius ja hi trobem la limitació

---

³⁰⁴ Acta reunió de la Comissió Descentralització i Participació Ciutadana, 29 de setembre de 1983, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d’Instal·lació 10.013, Carpeta Comissió Descentralització i Participació Ciutadana (àmbit ciutat) 1983.

³⁰⁵ PERDIGO, Joan, “Nota comparativa de diferentes modelos europeos de descentralización municipal” a *Papers 5. Organización política del distrito y participación ciudadana*, Ajuntament de Barcelona, 1984.

³⁰⁶ “Normes Reguladores de l’Organització de la Participació Ciutadana”, Gasetta Municipal de Barcelona, núm 16, 10 de juny de 1987, p. 422-426.

principal. Tot i així, tot i la dificultat expressa de bastir unes normes de participació ciutadana, s'especificava que en cas de dubtes prevalgués la solució que assegurés una major participació, publicitat i informació de les actuacions públic-administratives. Per tant, la voluntat política de facilitar la participació ciutadana, sobre el paper, estava més que palesada.

El primer pas que plantejava la llei era la necessitat de crear un banc de dades d'entitats de participació ciutadana. L'esmentat banc hauria de servir per tal de facilitar la participació ciutadana; s'hi podien inscriure entitats sense ànim de lucre que tinguessin com a marc territorial la ciutat de Barcelona i que, per objecte fonamental estatutari de la seva activitat, tinguessin els interessos generals de la ciutat i la millora de la qualitat de vida dels seus veïns o, per altra banda, representessin interessos sectorials, econòmics, comercials, professionals, científics, etc. Els Consells Municipals de Districte serien els encarregats d'inscriure a aquestes entitats al fitxer.³⁰⁷

Tal i com avançava la normativa provisional establerta al Districte III, es plantejava la creació d'un Consell Consultiu d'Entitats a nivell de tota la ciutat configurat per l'alcalde/ssa, que el presidiria, els tinent d'alcalde, un representant de cada associació del fitxer general que en demanés formar-ne part, un representant de cadascun dels Consells Consultius dels districtes o el Secretari de la Corporació. Aquest Consell d'àmbit general era l'encarregat d'emetre informes en el cas de que se li fos sol·licitat –participació per invitació– per l'Alcalde/ssa, el Ple, o la Comissió de Descentralització i Participació ciutadana, entre d'altres (article 7). Un altre element a destacar i que, des del punt de vista d'aquesta investigació, limita de manera notable la

---

³⁰⁷ Així va succeir al Districte III quan van elaborar l'inventari d'entitats del districte abans de la normativa municipal general. "Inventari d'entitats veïnals, juvenils, esportives i culturals". Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'Instal·lació 10.012, Carpeta Llistat d'associacions 1983.

capacitat participativa –és a dir, informativa, consultiva i deliberativa- és el fet de que aquest Consell podia realitzar propostes; unes propostes que havien de ser respostes obligatòriament. Tanmateix, un cop aquestes es responien, ja no es donava l’opció de poder realitzar cap altre recurs més (article 10). De la mateixa manera, es formalitzava l’existència dels Consells Consultius d’Entitats del Districte, les atribucions dels quals serien les mateixes que les previstes per la normativa provisional implementada al Districte de Sants-Montjuïc i comentada més amunt amb el matís de que la durada i el nombre d’intervencions al Ple serien decidides “discrecionalment” pel President/a del Consell Municipal, qui podria també interrompre-les o suspendre-les (capítol IV. Articles 14, 15, 16, 17 i 18).

Un altre dels mecanismes de participació previstos al reglament era la figura de l’Audiència Pública. Aquesta es concebia com una forma de participació a través de la qual els “administrats” podien proposar a l’Administració acords i rebre informació de forma verbal i immediata (article 18); s’establien audiències públiques a nivell de ciutat i a nivell de districte, les quals podien ser sol·licitades per les entitats que formessin part del fitxer d’entitats així com ciutadans/es que fessin el procés de sol·licitud d’audiència pública (article 21).

La normativa també recollia la forma de la Iniciativa Ciutadana com a mecanisme de participació. Es concebia la Iniciativa Ciutadana com una forma de participació en la qual els ciutadans/es sol·liciten a l’Ajuntament que porti a terme una determinada activitat d’abast, competència i interès municipal, unes iniciatives que serien sufragades per l’Administració; la decisió final de dur a terme una Iniciativa Ciutadana serà dels òrgans representatius, una decisió discrecional i que hauria d’atendre a l’interès públic general (article 35). Seguidament, la normativa fa referència

a l'esglaió d'informació si seguim les escales de participació d'Arnstein: la informació pública: una informació que és considerada com un dret inalienable i pal de paller de la participació ciutadana.

Un darrer, i no per això menys important –al contrari-, mecanisme de participació ciutadana que es normativitzà fou el Referèndum i la Consulta Ciutadana. S'especificava que tant l'Ajuntament com cadascun dels Districtes podien sotmetre a consulta qualsevol qüestió que fos de la seva competència tot i que, en cap cas, la consulta podia versar sobre Finances Municipals (article 42). Per primer cop apareixia en un reglament municipal l'opció de referèndum o consulta ciutadana, era l'any 1986; no es va produir cap consulta ciutadana municipal fins al maig del 2010.

Les regles del joc de la dialèctica entre l'Administració i el moviment veïnal estaven plantejades i damunt de la taula. Més d'una dècada després del clímax de l'empoderament veïnal, de la capacitat participativa a través de la irrupció, les autoritats locals democràtiques formalitzaven i normativitzaven els canals participatius reivindicats pel moviment veïnal; una formalització i institucionalització feta des d'un punt de vista massa tècnic i administratiu de cara al veïnat organitzat;³⁰⁸ un moviment veïnal que, com s'analitzarà, va començar a enfrontar-se a les primeres derrotes. Un moviment veïnal que havia d'aprendre a moure's dins dels canals participatius institucionals i aprendre noves estratègies per dialogar amb les noves institucions. Tot això, dins d'un marc legislatiu municipal democràtic que no havia ajudat a elaborar i amb el qual es va trobar com un fet consumat.

---

³⁰⁸ PINDADO, Fernando, *La participación ciudadana...* p. 47.

2.3.- Píndola legal. La construcció legislativa del municipi democràtic: la participació ciutadana i l'autonomia local a la legislació espanyola i catalana³⁰⁹

“corresponde a los poderes públicos promover las condiciones para que la libertad y la igualdad del individuo y de los grupos en que se integra sean reales y efectivas, remover los obstáculos que impidan o dificulten su plenitud y facilitar la participación de los ciudadanos en la vida política, económica, cultural y social.”

Article 9.2, Constitució espanyola

A la Constitució espanyola de 1978 la participació ciutadana apareix com una necessitat d'apropar l'Administració a la ciutadania.³¹⁰ Una participació entesa com un dret fonamental (article 53) que han de promoure, com a deure, els poders públics (article 9.2) i que reconeix les dues formes “paradigmàtiques”, la directa i la representativa. En aquest sentit, la participació directa es sistematitza en tres àmbits: local, regional i estatal. A més, a la Carta Magna de 1978 apareixen altres preceptes referits a la participació: es parla dels partits polítics com a instruments *fonamentals* per la participació (article 6), es regula el dret d'associació (article 22), així com emfatitza sobre la necessitat de propiciar la participació dels diferents agents sectorials d'ensenyament (article 27.5), joventut (article 48) o defensa dels consumidors (article 51.2). La Constitució de 1978, situada en el marc de les democràcies representatives occidentals, establí, i estableix, mecanismes d'elecció per sufragi universal, igual, lliure, directe i secret (articles 23, 68, 69 i 140) i, al mateix temps, intenta avançar en el camí del “perfeccionament democràtic” cercant apropar els centres de decisió als

---

³⁰⁹ Una obra útil per a copsar en tota la seva magnitud l'organització del poder local a Espanya i Catalunya és: BONET, Jordi, UBASART, Gemma, *Guia de govern local*, Icària, Barcelona, 2010.

³¹⁰ *Constitución Española*, BOE, núm. 311, de 29 de desembre de 1978, p. 29313 a 29424, [consulta online https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1978-31229 06/07/2017]

ciutadans però ho fa amb temor i sense voluntat política clara; finalment, donada la preeminència de l'Administració central i l'enfortiment de la partitocràcia –també fruit del context de canvi i de la “necessitat” d'empoderament dels partits polítics després de la dictadura- es decanta netament cap a la primacia del model representatiu, restringint les iniciatives populars així com els referèndums.³¹¹ En l'àmbit local, que és el context en el qual s'emmarca aquesta investigació, no s'exclou ni el referèndum ni la iniciativa popular però cal assenyalar que ni el desenvolupament constitucional semblarà avançar en aquest sentit ni la *Ley 7/1985, de 2 de abril, Reguladora de las Bases del Régimen Local* permetrà avançar cap a les paraules i conceptes que la Constitució exposava.

La impregnació partitocràtica i centralista de la legislació espanyola local –i no només local- ja apareix a la llei electoral local de 1978,³¹² -aprovada mesos abans de la finalització de la Constitució- en la qual se li atribueix, com diu Joan Botella, un protagonisme essencial i preminent a la vida política local als partits polítics, “entesos com a organitzacions competitives i tancades”.³¹³ Un protagonisme i un sistema que, com es veurà, restaran avalats posteriorment a la *Ley Orgánica del Régimen Electoral General* de 1985.³¹⁴ A la llei de 1978, es pren com a circumscripció la totalitat del municipi (article 10), s'adopta el principi de proporcionalitat segons la regla d'Hondt, s'estableixen les llistes tancades i bloquejades dels partits (article 11.1 i 11.2), es situa el

---

³¹¹ SERRANO PASCUAL, Antonio., *Participación ciudadana y Ayuntamientos democráticos*, Cooperativa Gráfica Dertose, Tortosa, 1985, p. 14.

³¹² *Ley 39/1978, de 17 de julio, de elecciones locales*, BOE, núm. 173, de 21 de juliol de 1978, p. 17267 a 17275. [consulta online <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1978-18636> 06/07/2017];

³¹³ BOTELLA, Joan (coord.), *La ciutat democràtica*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 1999, p. 201;

BOTELLA, Joan, “Las primeras elecciones municipales democráticas: instituciones, territorios y partidos”, a ARACIL, Rafael, SEGURA, Antoni, *Memòria de la Transició...*, p.234-235.

³¹⁴ *Ley orgánica 5/1985, de 19 de junio de 1985, del régimen electoral general* [consulta online <http://www.juntaelectoralcentral.es/cs/jec/lorej> 06/07/2017]

llindar del 5% dels vots per aconseguir representació local (article 11.3) i s'estableix l'elecció indirecta dels alcaldes i alcaldesses (article 28.2) i de les diputacions provincials (articles 31 i 32); unes mesures i disposicions que profunditzen i blinden la partitocràcia del règim local, fenomen que es reafirmarà en les posteriors legislacions.³¹⁵ Pel que fa al cas català, a l'Estatut de Catalunya de 1979³¹⁶ apareixia en l'article 8.2 reproduït exactament el mateix text que l'article 9.2 de la Constitució –que encapçala aquest apartat-, canviant “poderes públics” per “Generalitat”. Seguidament, fent referència a l'àmbit municipal, a l'article 10.2, es regulaven les “Consultes Populars Municipals” que havien de ser desenvolupades per la Generalitat però la darrera autorització i convocatòria havia de ser de l'Estat.

L'any 1985, deu anys després de la mort del dictador, quasi set anys després de l'aprovació de la Constitució i quasi tres anys més tard de l'ascens del socialista Felipe González a La Moncloa, les Corts espanyoles van aprovar la llei que regulava el règim local.³¹⁷ Ja en el preàmbul de la llei es parlava de la necessitat que l'administració local –el municipi- s'adaptés al nou context i al marc constitucional democràtic; un municipi entès com a *marco por excelencia de la convivencia civil*, i al primer punt del primer article del títol primer, com a entitat bàsica de l'organització territorial de l'Estat i com vehicle immediat de participació ciutadana. De la mateixa manera, també es troba en el

---

³¹⁵ Una partitocràcia en l'àmbit local que, a més, es veurà agreujada per practiques polítiques com les de fer coincidir les eleccions municipals amb altres eleccions amb la consegüent centralització i homogeneïtzació de les campanyes i el discurs, en detriment de l'autonomia local; igualment Botella assenyala que un dels principals problemes de la transició espanyola en l'àmbit local fou la poca rellevància del món local front el món autonòmic, amb un major pes i simbolisme. *Ibid.*, p. 202.

³¹⁶ *Ley Orgánica 4/1979, de 18 de diciembre, de Estatuto de Autonomía de Cataluña*, BOE, núm. 306, de 22 de desembre de 1979, p. 29363 a 29370. [consulta online <https://boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1979-30178> 06/07/2017]

³¹⁷ *Ley 7/1985, de 2 de abril, Reguladora de las Bases del Régimen Local*, BOE, núm. 80, de 3 d'abril de 1985, p. 8945 a 8964. [consulta online <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-5392> 06/07/2017]

mateix preàmbul una referència implícita al moviment veïnal que, com s'ha vist, va aconseguir sacsejar els ciments del poder local franquista, quan s'exposa que *La experiencia histórica demuestra de modo irrefutable que el florecimiento de la vida local presupone el disfrute de amplia autonomía nutrida por la participación auténtica de los vecinos. [...] Como demuestra nuestra historia y proclama hoy la Constitución, decir régimen local es decir autonomía*; tot i així, a l'esmentat preàmbul no es fa cap referència ni al període republicà ni al franquisme. En primer lloc, pel que fa als drets i deures dels veïns i veïnes de la ciutat s'estableix, entre d'altres, el dret a participar a la gestió municipal *de acuerdo con lo dispuesto en las Leyes y, en su caso, cuando la colaboración con carácter voluntario de los vecinos sea interesada por los órganos de gobierno y administración municipal*, el dret a ser informat o el dret a demanar la consulta popular en els termes previstos a la llei (article 18). En segon lloc, en relació a les competències municipals que es desprenen de la llei, apart de totes les accions destinades a *satisfacer las necesidades y aspiraciones de la comunidad vecinal*, s'estableixen les següents, dedicades a proveir a la població de serveis bàsics: seguretat en llocs públics; ordenació del trànsit de vehicles i persones a les vies urbanes; protecció civil, prevenció i extinció d'incendis; ordenació, gestió, execució i disciplina urbanística; promoció i gestió d'habitatges, parcs i jardins, pavimentació de vies públiques i conservació de camins i vies rurals; patrimoni històric-artístic; protecció del medi ambient; abastiments, escorxadors, fires, mercats i defensa d'usuaris i consumidors; protecció de la salut pública; cementiris i serveis funeraris; prestació de serveis socials i de promoció i reinserció social; subministrament d'aigua i enllumenat públic, serveis de neteja viària, de recollida i tractament de residus, clavegueram i tractament d'aigües residuals; transport públic de viatgers; activitats o instal·lacions culturals i esportives, oci, temps lliure i turisme; participar a la programació de

l'ensenyament i cooperar amb l'administració educativa en la creació, construcció i manteniment dels centres d'ensenyament públic així com intervenir en els seus òrgans de gestió i vetllar pel compliment de l'escolarització obligatòria (article 25). De la mateixa manera, a l'article 27 es disposava que tant l'Estat com les Comunitats Autònomes així com d'altres entitats locals podrien delegar competències als municipis en benefici d'una millor gestió municipal i en pro de beneficiar la participació ciutadana; unes competències atribuïdes per delegació que estarien subjectes a la legislació competent de l'Estat o de la Comunitat Autònoma, entitats amb les quals hauria d'existir una comunicació i coordinació permanents (capítol II, article 55), així com unes àmplies atribucions competencials a la figura de l'alcalde/essa (article 21).

El Capítol IV de la *Ley* es dedica exclusivament a *Información y participación ciudadana* establint que la tasca de les entitats locals és la de facilitar la més àmplia informació sobre la seva activitat i la participació de tots els ciutadans a la vida local (article 69.1) tot i que, com s'ha exposat, la partitocràcia i el tarannà legislatiu centralista queden blindats en el punt següent on s'exposa que *las formas, medio y procedimientos de participación que las Corporaciones establezcan en ejercicio de su potestad de autoorganización no podrán en ningún caso menoscabar las facultades de decisión que corresponden a los órganos representativos regulados por la Ley* (article 69.2). En aquest sentit, els mecanismes participatius de la democràcia directa es regulen establint que, *previo acuerdo por mayoría absoluta del Pleno y autorización del Gobierno de la Nación*, els Alcaldes/sses podran convocar consultes populars en assumptes de competències locals o d'interès pels veïns i veïnes, a excepció de les qüestions relatives a l'hisenda local (article 71). Seguidament, pel que fa a l'associacionisme ciutadà –un dels més importants, el veïnal, que en aquells anys començava a albirar l'inici de la seva travessia pel desert- s'estableix la voluntat

d'afavorir el seu desenvolupament, la transmissió d'informació i transparència així com haurien d'impulsar la seva participació en la gestió de les entitats locals (article 72).

Com es disposava a la Constitució –i es disposava també a la llei del règim local de 1985 comentada-, la delegació de competències “en cascada” porta a que sigui necessari analitzar, de la mateixa manera que anteriorment s’ha comentat l’Estatut de 1979, la llei de l’àmbit local promoguda per la Generalitat: la Llei 8/1987, de 15 d’abril, Municipal i de Règim Local de Catalunya.³¹⁸ En el preàmbul es remarcava la voluntat legislativa d’apostar pel principi d’autonomia local materialitzat en competències pròpies, capacitat de gestió dels interessos propis, capacitat d’autoorganització i suficiència financera. Especialment simbòlica és la voluntat d’entroncar aquesta llei de 1987 amb la Llei Municipal republicana de 1933-1934 de la qual se’n destacava la seva innovació i, anàlogament, el principi d’autonomia local per la qual estava regida.³¹⁹ Posteriorment, apareixia, com en la legislació espanyola, una menció implícita a la pressió veïnal com motor municipal. Tret del preàmbul la legislació catalana reproduïx la totalitat dels preceptes establerts a la legislació espanyola i hi incorpora la perspectiva, el marc general que va oferir la Carta Europea de l’Autonomia Local, signada l’octubre de 1985³²⁰ així com el *corpus* legislatiu segons el qual es regirien les competències atribuïdes als ens locals mitjançant la delegació de la Generalitat (títol XII). Tanmateix, cal assenyalar una diferència important entre el tractament de la

---

³¹⁸ Llei 8/1987, de 15 d’abril, Municipal i de Règim Local de Catalunya, DOGC, núm. 832, de 27 d’abril de 1987, p. 1563 a 1592. [consulta *online* http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa?action=fitxa&documentId=33003 07/07/2017]

³¹⁹ MARQUÉS CARBÓ, Lluís, *Llei Municipal de Catalunya (1933-1934)*, Institut Municipal d’Història, Barcelona, 1977.

³²⁰ *Carta Europea de Autonomía Local, Hecha en Estrasburgo el 15 de octubre de 1985*, BOE, núm. 47, de 24 de febrer de 1989. [consulta *online* <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1989-4370> 07/07/2017]

qüestió de la participació ciutadana a la legislació espanyola i a la catalana; mentre que a la legislació espanyola aquest àmbit quedava tractat de manera breu en un capítol (IV) conformat per quatre articles, a la legislació catalana s'hi dedica un títol (Títol XIV De la informació i la participació ciutadanes) en el qual s'hi inclouen quatre capítols que sumaven un total de vuit articles amb nombrosos punts cadascun d'ells. Tot i la reiteració de la legislació espanyola pel que feia a la obligació dels ens locals a facilitar la informació i la participació ciutadanes, així com de salvaguardar la preeminència i les facultats dels òrgans representatius, la normativa catalana aprofundeix en certs aspectes importants. Pel que fa a la informació ciutadana (Capítol I, article 140) s'explicita l'obligació de transparència dels acords, sessions, documentació, etc. així com s'emfatitza el dret dels ciutadans al seu accés. En el punt referent a la participació ciutadana (Capítol II, articles 141 i 142) la legislació es limita a tractar el caràcter públic de les sessions del ple de les corporacions sense entrar a establir un marc relacional – dialèctic- amb els ens socials. Tot i així, en el següent capítol (Capítol III, article 143) es tracta exclusivament la figura de les Associacions de Veïns i, de manera general, s'estableix un marc relacional entre elles i les administracions locals. Les A.V. són considerades com a “entitats de participació ciutadana” i que, en relació amb el municipi, tenen dret a: rebre informació directa dels assumptes que són de llur interès, elevar propostes d'actuació en l'àmbit de les matèries de competència municipal, formar part dels òrgans de participació i a intervenir en les sessions del ple i de les comissions d'estudi, d'informe o de consulta en els supòsits específics que es determinin. Unes A.V. a les quals se'ls garantirà per llei, en la mesura del possible tenint en compte les circumstàncies econòmiques de cada ens local, la subvenció per realitzar llurs activitats (article 143.3) És la primera normativa de caràcter supra-local en la qual s'identifica la figura de l'associacionisme veïnal i se'n estableix un primer marc dialèctic. És

necessari, doncs, reconèixer la importància d'aquesta distinció de les A.V. a la legislació local catalana. Un altre punt que tractava la primera normativa local catalana democràtica fou la qüestió de les consultes populars (Capítol IV, articles 144, 145 i 146), l'autorització de les quals, com marcava la llei espanyola i repetia la llei catalana, corresponia al govern de l'Estat. Igualment, la llei local catalana establí els paràmetres segons els quals els alcaldes/esses podien convocar una consulta popular, també s'establí el número de veïns d'acord que es necessitaven per poder sol·licitar una consulta popular ("10.500 més el 5% dels habitants que excedeixen els 5.000 habitants, en les poblacions de més de 100.000 habitants" en el cas de Barcelona).

D'aquest repàs de la primera legislació democràtica de l'àmbit local se'n poden extreure una sèrie de conclusions de profunda importància pel desenvolupament de la vida i la gestió municipal, de l'autonomia local així com de la participació ciutadana i la vitalitat i operativitat dels moviments veïnals. Com s'ha pogut observar, a nivell legislatiu –és a dir, sobre el paper-, s'atorga una preeminència important al principi de l'autonomia local. Tot i així, hi ha certs fenòmens com la consideració d'àmbits difusos i solapats d'actuació, un excés d'entramat burocràtic bigarrat i de diversitat d'atribucions que van –i com es veurà, han anat-, en detriment de la democràcia local.

³²¹ Joan Botella, es refereix també a les interpretacions restrictives posteriors que n'han fet de les lleis tant el Tribunal Constitucional, com els governs centrals i autonòmics com a condicionants del desenvolupament de l'autonomia local.³²² Una altra manifestació que es mostra com un element perjudicial per l'autonomia local és el que Ricard Gomà

---

³²¹ DIEZ, Xavier, OBSERVATORIO METROPOLITANO DE MADRID, COL·LECTIU VÍRIC, *L'aposta municipalista. De les bullangues a les lluites actuals pels municipis lliures de Catalunya*, Editorial Virus, Barcelona, 2015, p. 77.

³²² BOTELLA, Joan (coord.), *La ciutat democràtica...*, p. 201.

anomèna *nacionalización* de la política local. Com s'ha vist, la legislació blinda, des del primer moment, la partitocràcia, la preeminència dels partits polítics. Com bé assenyala Gomà, això pot portar –com es veurà- a la “partidificació” de la vida política local; això vol dir que els partits polítics, poc interessats en la política local, i en pugna competitiva per la captació de sufragis, traslladen les problemàtiques polítiques nacionals o estatals a l'àmbit local; tot degut a la premissa de l'existència d'uns partits polítics fortament centralitzats i unitaris.³²³ Hipòtesi que comparteix, amb matisos, Joan Botella identificant la preeminència dels partits polítics –i els amplis atributs de la figura de l'alcalde/ssa- com a element condicionador de l'aplicació real i operativa de l'autonomia autònoma sorgides de la transició a la democràcia.³²⁴

2.4.- El Poble-sec segueix reivindicant:

2.4.1.- La pressió veïnal continua:

“La associació de Veïns demanda participación efectiva en las Comisiones de Trabajo de los Consells de Districte. Queremos comprobar que la descentralización y la participación ciudadana no son meras palabras.”; així començava una llista de peticions que l'AVPS va enviar al regidor Bonilla l'estiu de 1979. En aquesta inici es destil·la i se'n denoten uns clars dubtes de com el nou consistori democràtic gestionaria el diàleg amb el moviment veïnal.³²⁵

---

³²³ BRUGUÉ, Quim, GOMÀ, Ricard (coords.), *Gobiernos locales y políticas públicas. Bienestar social, promoción económica y territorio*, Ariel, Barcelona, 1998, p. 17-18.

³²⁴ BOTELLA, Joan (coord.), *La ciutat democràtica, ...*, p. 201-204.

³²⁵ A nivell general barceloní, cal recordar que la FAVB havia publicat un manifest el març de 1979 – abans de les eleccions-, en la mateixa línia. “FAVB, Memoràndum manifest”, 11 de març del 1979, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

L'AVPS es mostrava, per tant, il·lusionada amb el nou escenari democràtic però, tanmateix, es mantenia ferma en les seves peticions de participació efectiva en la política municipal de barri. Al costat d'aquesta premissa important, l'AVPS elaborava un escrit on apareixien quatre punts que consideraven que calia abordar de manera immediata al barri. En primer lloc, l'AVPS, des del seu tarannà més lúdicoreivindicatiu, emplaçava a l'Ajuntament a que els ajudés a recuperar la Festa Major del barri, en la seva versió més àmplia; una Festa Major amb la qual cercaven incorporar noves formes d'oci –no només les formes tradicionals-, incorporant nous models de participació, buscant la dinamització cultural del barri i demanant la col·laboració estreta del Consell de Districte. En segon lloc, l'AVPS reclamava –“*sin moralismos de ningún tipo*”- la reconversió d'un *meublé* situat al capdamunt del carrer Nou de la Rambla en equipament públic (d'acord amb la seva qualificació de “*zona de parque y jardín urbano*” al Pla Comarcal) que podia servir per pal·liar les mancances que encara arrossegava el barri en, per exemple, matèria d'educació preescolar. En tercer lloc, el moviment ve inal poblesequí plantejava la necessitat de crear una comissió d'estudi del Parc de Montjuïc que tractés amb profunditat el futur de la muntanya als peus de la qual es situava el barri. Des de l'AVPS proposaven la creació d'aquesta comissió que hauria d'estar formada per representats del moviment ve inal, entitats i tècnics municipals que hauria de treballar per tal de que Montjuïc esdevingués un “*PARQUE de verdad*”, al servei de tots els ciutadans mitjançant: la reutilització del patrimoni construït, la reconsideració dels usos evitant-ne la tendència a la privatització, el sanejament de la muntanya, la priorització de l'accés al parc mitjançant el transport públic, “*acabar con la idea de que Montjuïc es la reserva contenedora de los Servicios que no se sabe donde ubicar*”, i, a través d'una informació constant i del debat obert. El darrer i quart punt que plantejaven des de l'AVPS –i que esdevindria una de les lluites més

importants de l'associació en aquells anys- era la presència de la FECSA al barri. Des d'una sensibilitat pels temes energètics i ecològics, l'AVPS volia participar en la Comissió de Treball que controlés les emissions de SO₂, CO, CO₂, NO₂, PAN i altres partícules sòlides amb les que, irònicament, la central elèctrica “obsequiava” al barri. Seguidament, des de l'associació aprofitaven per reivindicar que l'espai esdevingués una zona verda –com es preveia també al Pla Comarcal-; que l'espai de la central era poc rentable, que les seves instal·lacions eren nocives per tothom degut, entre d'altres factors, a la seva vella tecnologia, i que calia aturar aquest perill pel barri esperant la col·laboració del Consell de Districte “*en tan espinoso asunto*”.³²⁶

Un any després, al maig del 1980, l'AVPS reiterava les seves peticions en una altra proposta d'actuació urbanística pel barri que tractés de manera holística les seves problemàtiques. En una comunicació enviada al llavors Regidor d'Urbanisme Ricard Boix –del PSUC-, l'AVPS plantejava la necessitat d'emmarcar les actuacions urbanístiques dins d'una planificació global, que des de l'associació proposaven organitzar per temes per tal d'agrupar necessitats i possibilitats. Un dels primers temes que plantejaven era la necessitat d'ordenació de la façana marítima i la seva connexió amb Montjuïc i la trama urbana. Un altre qüestió, molt relacionada amb l'anterior, que proposaven era l'ordenació de la vessant nord de Montjuïc i la seva connexió amb la trama urbana. Així com, igualment, demanaven un estudi conjunt de la muntanya de Montjuïc. Seguidament, recuperant reivindicacions passades però en plena vigència demanaven l'elaboració d'un pla de definició i d'ordenació del Mercat de les Flors i la seva zona demanant-ne, a més, la creació d'equipaments públics. Igualment, també demanaven un pla d'ordenació pel sector de les Hortes de Sant Bertran –on es situava la

---

³²⁶ AVPS, 30 de juliol de 1979, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

central de la FECSA (remarcant la seva perillositat i la voluntat de que esdevingués un espai recuperat pel veïnat). A continuació reclamaven la municipalització de sòl privat per convertir-lo en públic (posant com a exemple i com a demanda principal la municipalització del l'ex-local del *Movimiento* que havien ocupat anteriorment). També posaven èmfasi en la necessitat de peatonalitzar certes zones del barri (una victòria que, com es veurà, trigaria molt en arribar). Aquestes propostes que versaven sobre necessitats urbanístiques acabaven amb una petició a l'Ajuntament de que calia un co-control de les obres que es realitzessin, una discussió i debat sobre les mateixes, desenvolupar mecanismes de gestió a petita escala així com la participació en les comissions on es tractessin aquestes temàtiques.³²⁷ Com es veu, l'AVPS seguia proactiva i es mantenia com a un actor de proposicions de primer ordre pel barri, coneixent-ne les seves necessitats i reivindicant a l'Ajuntament les seves actuacions; tot, tanmateix, sempre amb la demanda palesa de participació deliberativa i efectiva en les decisions que afectessin al barri. Algunes d'aquestes propostes foren incorporades al futur PERI del barri que es desenvoluparia als anys noranta; les altres, formarien part de les primeres derrotes del moviment veïnal poblesequí.

Amb aquestes reivindicacions s'obrien les relacions entre l'associació i el consistori democràtic. Una dialèctica que, com es veurà, serà intensa i tensa; una dialèctica que es contextualitza en un moment dificultós i de transformació del moviment veïnal que s'ha d'adaptar a una nova situació;³²⁸ una dialèctica que va

---

³²⁷ "Propostes urbanístiques. Entregades a Ricard Boix", AVPS, 13 de maig del 1980, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

³²⁸ Especialment il·lustratiu és, en aquest sentit, el fet de que el darrer número de l'òrgan de comunicació de l'AVPS abans de les eleccions municipals fos al juny del 1978 i no tornés a sortir al carrer fins el novembre de 1980 i, a partir d'aquell moment, es publica amb total intermitència.

generar il·lusions i frustracions; una dialèctica que cal analitzar per copsar i entendre la construcció del Poble-sec democràtic.

2.4.2.- Transformacions, adaptacions i primeres derrotes:

2.4.2.1.- La muntanya que vol el veïnat:

El primer mandat de l'Ajuntament democràtic barceloní va haver de fer front a un moviment veïnal fort –tot i que en transformació–, que havia aconseguit marcar l'agenda política durant els anys passats i el qual tenia encara al tinter moltes reivindicacions pels seus barris. En el cas del Poble-sec, com s'ha dit més amunt, l'AVPS continuava amb les seves peticions; una de les que més importància va tenir en aquells anys fou la del futur de la muntanya de Montjuïc i els usos que s'hi havia de prioritzar i desenvolupar. En una comunicació de gener del 1981 de l'AVPS al Consell Municipal del Districte II –que entroncava amb la comunicació de juliol de 1979 comentada més amunt–, l'associació plantejava de manera minuciosa les seves propostes vers la muntanya de Montjuïc; en aquesta demanaven “un estudi a fons de Montjuïc, per tal de convertir-lo en un espai al servei de tots els ciutadans” i proposaven, entre d'altres coses: impulsar la rehabilitació del patrimoni construït a l'Exposició de 1929 estudiant-lo, rehabilitant-lo i donant-li nous usos; iniciar el sanejament de la muntanya per aturar-ne la degradació; analitzar els seus usos i accessos donant prioritat al transport públic; en definitiva, “arribar a un model clar, per Montjuïc, que pugui donar coherència a totes les actuacions que es vagin programant”. Aquestes propostes es feien amb la voluntat d'aconseguir una relació més estreta entre la muntanya i els barris que la limiten, en general, i el Poble-sec en particular.

Per tal d'assolir aquests objectius, l'associació plantejava la creació d'una comissió d'estudi que havia d'estar formada pels veïns dels barris afectats, per representants del Consell del Districte II, per representants de l'Ajuntament i per altres entitats d'àmbit ciutadà interessades. Aquestes peticions plantejades anteriorment ja s'havien fet arribar a l'administració l'estiu del 1979; durant el silenci administratiu es va produir el tancament del funicular de Montjuïc de manera indefinida que va fer encendre totes les alarmes al moviment veïnal del Poble-sec que portava anys reclamant una millor comunicació entre el barri i la muntanya. Es temia que l'edifici del funicular passés a esdevenir un servei turístic "per 'decorar' Barcelona" quelcom que suposaria que l'Ajuntament renunciés "als criteris abans esmentats i [seria] una mida absolutament inadmissible des del nostre punt de vista". Segons aquest l'Exposició del '29 i la construcció dels jardins projectats per Fontserè i Rubió i Tudurí eren la única obra coherent que s'havia fet a tota la muntanya de Montjuïc, i el funicular era quelcom fonamental en aquesta obra. Per l'associació, el manteniment del funicular era una necessitat de primer ordre i -avançant-se al problema que esclataria en el moment en que s'escriuen aquestes línies-, vaticinaven que el model de ciutat i el model de muntanya no podrien estar al "servei turístic" i només per "decorar Barcelona". L'AVPS considerava necessari garantir l'accés a un dels pulmons principals de Barcelona i, per tant, emplaçava al govern municipal a invertir en la rehabilitació del servei, a fer-li promoció com a transport públic mitjançant la creació d'un bitllet combinat amb el Metro.³²⁹ Per tant, el funicular es va convertir, en aquells primers anys

---

³²⁹ Un escrit que, a més, recollia les adhesions d'entitats afectades com, entre d'altres, l'Escola Municipal del Bosc de Montjuïc. Carta de l'AVPS al Consell Municipal del Districte II, Àrea de Transports Municipals, Àrea d'Urbanisme, Ajuntament de Barcelona, 21 de gener del 1981, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

de democràcia municipal, en un dels cavalls de batalla de l'AVPS. Una reobertura que no va tenir lloc fins al 1992 en motiu dels Jocs Olímpics del 1992.

En aquest sentit, un altre de les guspines que va fer encendre els ànims dels membres de l'associació pel que feia a la qüestió del futur de la muntanya de Montjuïc fou la notícia de que s'estava plantejant que l'atracció cultural "Catalunya en Miniatura" es situés a la muntanya barcelonina. Aquesta "amença" va fer que l'AVPS configurés un informe que posteriorment faria arribar a les autoritats municipals per tal de mostrar –amb un bon argumentari- el per què de la seva negativa a dita instal·lació.³³⁰ A la introducció de l'esmentat informe l'AVPS parlava de que la història de la muntanya de Montjuïc estava molt vinculada i era un reflex de la lluita de classes a nivell urbà que havia configurat la ciutat que ells "patien". Després d'un breu repàs històric l'informe es centra en la posició negativa de l'associació vers la privatització de la muntanya, un gran espai verd de la ciutat de Barcelona i en el qual s'hi haurien de prioritzar usos ciutadans i socials. A més, emplaçaven a que qualsevol decisió que es prengués sobre els usos de la muntanya, calia que es consultés i es consensués amb totes les parts implicades; per tant, no es permetria una actuació unilateral del consistori a la qual qualificava com a "Porciolista". Igualment, s'exposava que l'actuació que no va ser unilateral perquè el Consell Municipal del Districte II no estava segur de la conveniència de l'emplaçament. El projecte va ser presentat i avalat per Antoni Comas –llavors regidor i tinent alcalde de finances per part del grup de CiU- del qual l'associació en demanava la dimissió, l'abandonament del "Pacte de Progrés" i,

---

³³⁰ "AVPS, A propòsit del projecte 'Catalunya en miniatura' de pretesa construcció a la muntanya de Montjuïc", octubre 1981, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'Instal·lació 10.018, Carpeta Associació de Veïns del Poble-sec 1979-1984.

irònicament, el seu confinament en una miniatura a escala 1:25 de les Illes Medes “rodejades d’una reproducció exacta de la Mar Mediterrània, i castigat a portar una dieta, durant 60 anys, basada en pa de pessic de Vic, vi del Priorat i aromes de Montserrat, per tal de que d’aquesta forma ajudi a promoure les nostres costums i els nostres productes, més enllà de les nostres fronteres.”. Per acabar, remarcaven la necessitat d’elaborar un projecte holístic per Montjuïc en el qual la participació ciutadana fos cabdal perquè “Els veïns només començaran a considerar la ciutat o el barri, com a quelcom seu, a mida que puguin incidir-hi directament en la seva formació i desenvolupament. Una veritable política de relacions ciutadanes, ha de passar, necessàriament, i com a mínim, per prendre en consideració totes les premisses abans assenyalades.”. El cavall de batalla de la participació real i efectiva no s’havia oblidat pas.

A través de la pressió exercida per l’AVPS així com, igualment, mitjançant els dubtes que el Consell Municipal del Districte tenia sobre l’adequació de la situació de l’atracció cultural, l’esmentat Consell es va pronunciar en contra de la seva construcció. Els membres del Consell es situaven, doncs, en la mateixa tessitura que els membres de l’associació ja que demanaven un estudi general i complet de la muntanya per tal de que aquesta no es convertís en una “sèrie de cossos sense connexió”, prioritzant la seva categoria de zona verda.³³¹

---

³³¹ Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 28 d’octubre de 1981, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d’instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1981.

2.4.2.2.- El Bingo: una derrota sonada:

La lluita contra el Bingo que s'havia projectat a l'Avinguda Paral·lel número 59 –al cinema Condal- va ser una lluita plantejada al 1978, un any abans del consistori democràtic, però que va esclatar amb virulència i va guanyar rellevància política i mediàtica al barri durant el govern del “Pacte de Progrés”. Des de l'AVPS es va començar una forta campanya per tal d'aturar la seva obertura. L'octubre del 1978 l'associació va elaborar un escrit en el qual es recollia la repulsa del veïnat a l'obertura de l'establiment, una repulsa tant forta –a la qual s'hi havien sumat els partits polítics del barri; amb especial menció del paper del PSUC-³³² que havia aconseguit que el Bingo romangués tancat tot i la finalització de la seva construcció. Tanmateix, com es denuncia a l'escrit, l'AVPS havia rebut nombroses pressions per tal de desistir en la seva lluita; la més sonada, i que denunciava en l'esmentat escrit, va ser l'aparició d'un advocat que els hi va oferir un tant per cent de la recaptació diària del Bingo que *“representaba como mínimo la escalofriante cantidad de 20.000 ptas diarias aparte de otra serie de ventajas”*. Davant d'aquest oferiment el rebuig del veïnat encapçalat per l'associació va augmentar. A més, aprofitaven l'escrit per denunciar la dificultat de la vida al Paral·lel on, entre la contaminació de la FECSA, tota l'activitat nocturna i la manca d'equipaments es creava una situació insostenible.³³³ Per aquest motiu, l'AVPS es mostrava al costat de la lluita dels veïns per tal de paraitzar l'obertura del local. En aquest sentit, un mes després, al novembre de 1978, l'associació va fer arribar un

---

³³² La seva forta vinculació amb l'AVPS va fer que el PSUC liderés les adhesions dels partits polítics assumint el discurs i l'argumentari de l'AVPS: rellevància del rebuig veïnal, manca d'equipaments al barri, saturació de l'oferta nocturna al Paral·lel i exigència de la paraització d'obres. “PSUC. Ante la construcción del Bingo en el Poble Sec”, octubre de 1978, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

³³³ “AVPS sobre el Bingo”, octubre de 1978, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

telegrama al governador civil de Barcelona, així com al Ministre d'Interior espanyol, exposant la seva postura de rebuig a aquell establiment, la construcció del qual s'havia realitzat sense el vist-i-plau del veïnat, esgrimint que: *“le manifestamos nuestra más enérgica repulsa por haber concedido el permiso para abrir dicho ‘local’.* *Cuando en la documentación pertinente falta la consulta e información pública a los vecinos situados a 150 metros a la redonda donde se quiere instalar un local de ‘Bingo’.* *Cuando lo que necesita el barrio son otros ‘locales’ y no de Bingo precisamente.”*³³⁴

El veïnat va aconseguir la paralització de les obres i, per tant, va aturar l'obertura d'aquell establiment. Tanmateix, amb l'arribada del consistori democràtic, l'obertura del Bingo torna a la palestra. Seguint una cronologia dels esdeveniments que va fer pública l'AVPS –sobretot pel que feia als tràmits i gestions legals-, es pot resseguir l'evolució de la problemàtica del Bingo així com elaborar un relat per tal de donar llum sobre els successos. Al març de 1981 l'Ajuntament va enviar al govern civil els resultats d'una enquesta que la Guàrdia Urbana havia realitzat al veïnat que vivia a prop del Cinema Condal en el qual es demostrava el seu rebuig majoritari a l'obertura del Bingo. Els germans Riba –amos del Cinema Condal i promotors del Bingo- van encarregar una contra-enquesta en la qual, mitjançant suborns i pressions com les que s'han relatat més amunt a l'AVPS, veïns d'altres zones del barri es mostren a favor del Bingo. Segons relata l'AVPS, hi ha un moment en que l'expedient del Govern Civil i l'enquesta de la Guàrdia Urbana desapareixen quedant només a la llum l'enquesta promoguda pels germans Riba; una contra-enquesta que la Guàrdia Urbana denuncia

---

³³⁴ “Telegrama de l'AVPS al *Ministerio de Interior*”, 7 de novembre de 1978, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

com a no vàlida el desembre del 1981.³³⁵ El rebuig al Bingo es va eixamplant pel barri arribant fins i tot al Consell Municipal del Districte II on s'aprova una moció on es mostra el rebuig unànime dels grups polítics exposant que la instal·lació del Bingo “troba una aferrissada oposició per part dels veïns, força justificada. La proliferació d'aquests establiments en les ciutats ens alarma, sobretot quan això es produeix a les barriades populars, on les dificultats de la crisi actual creen un contrast massa evident entre les condicions de vida tant difícils per certes famílies per una banda, i una ostentació de despesa sumptuària per l'altra.” A més, la moció, amb un cert to moralista, també denunciava els perjudicis morals de dites activitats –a les quals hi sumava el *meublé* situat al capdamunt de carrer Nou de la Rambla- i la seva influència en la proliferació de nuclis de “vici i delinqüència” i de “gent de malviure”.³³⁶ Els mitjans es van fer ressò d'aquesta decisió del Consell així com de l'oposició veïnal.³³⁷

Fins i tot Narcís Serra, a la inauguració de la remodelació de la Plaça de les Navas (setembre del 1982) mostra el seu rebuig al Bingo.³³⁸ Davant d'aquesta pressió el Govern Civil va mantenir la negativa a obrir el Bingo; així com també ho féu el Conseller de Governació de la Generalitat Macià Alavedra, la mateixa setmana

---

³³⁵ “AVPS, Bingo No! Llitem per deturar la degradació del barri”, 1982, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

³³⁶ Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 28 de setembre de 1982, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1982.

³³⁷ “No habrá nuevo Bingo en el Poble Sec”, La Vanguardia, 29 de setembre del 1982;

“En el Pueblo Seco no quieren otro Bingo”, La Vanguardia, 30 de setembre del 1982; “Els veïns del Poble Sec no volen el ‘bingo’”, Diari de Barcelona, 2 d'octubre del 1982.

³³⁸ “El alcalde desea llevar la cultura a los barrios”, El Noticiero Universal, 23 de setembre del 1982 [retall conservat per l'AVPS]

d'octubre en la qual Jordi Pujol anunciaria una roda de premsa on informaria dels traspassos a la Generalitat de competències en matèria de joc.³³⁹

La lluita veïnal contra el Bingo continuava. Com exposaven des de l'AVPS, la reconstrucció democràtica dels barris populars no era una tasca gens fàcil; establir una convivència en valors comunitaris de solidaritat i igualtat era el gran objectiu de l'associacionisme poblesequí. Es considerava, doncs, l'obertura del Bingo com una agressió a aquesta feina de formiga que lluitava contra els elefants dels mitjans de comunicació que predicaven el consum pel consum, la individualitat i la competència. Segons l'associació, el Bingo representava el pitjor d'aquests darrers valors i, per tant, atemptava de manera frontal contra la tasca del moviment veïnal.³⁴⁰ No es volia que el Paral·lel esdevingués “un carrer de Las Vegas”³⁴¹ modificant i intervenint en la vida quotidiana del barri del Poble-sec; esdevenint un clar perjudici pel descans dels veïns; esgrimint la problemàtica que la ludopatia havia causat –i seguit causant- als barris populars; i sentenciant que “només amb una rotunda i decidida oposició dels veïns el Bingo Condal no s'obrirà!”.³⁴² Finalment, el Bingo va obrir les seves portes –que encara no s'han tancat-, en el que va ser una derrota molt sonada.³⁴³

---

³³⁹ “La Generalitat controlará los bingos, los casinos y las máquinas recreativas”, La Vanguardia, 7 d'octubre del 1982 [retall conservat per l'AVPS];

“La conselleria de Governació estrenará las competencias en salas de juego con el estudio de tres permisos de bingo que son rechazados por los vecinos de los barrios donde están situados”, El Periódico, 9 d'octubre del 1982 [retall conservat per l'AVPS].

³⁴⁰ “AVPS, sobre el Bingo”, 1982, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

³⁴¹ Veure il·lustració a l'annex núm. 12, p. 522 on es dibuixava una previsió de com seria l'Avinguda Paral·lel l'any 1984.

³⁴² “AVPS, Bingo No! Llitem per deturar la degradació del barri”, 1982, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

³⁴³ AVPS, *40 anys de lluita veïnal...* p. 30.

2.4.2.3.- L'entorn del barri: la FECSA.³⁴⁴

Des del primer moment l'AVPS va demostrar una especial sensibilitat per les qüestions relatives al mediambient, pel pulmó que suposava Montjuïc, en general, i per la qualitat de vida ambiental del Poble-sec, en particular. Aquesta sensibilitat va quedar palesada de manera notable a la campanya que l'associació va encetar pel tancament de la central de la FECSA que provocava efectes nocius en la qualitat de l'aire del barri –qüestió que, com s'ha dit més amunt, estava dins de les propostes d'urgències plantejades per l'AVPS al consistori.

Com versava una notícia apareguda a La Vanguardia al gener del 1979, el Poble-sec era una de les zones amb una contaminació atmosfèrica més importants de Barcelona i recalca la pressió que estava fent l'AVPS –encara sense efectes- per tal d'allunyar aquesta instal·lació del barri.³⁴⁵ Al gener del 1980 l'AVPS va fer arribar a l'Ajuntament les seves peticions en referència a la nocivitat del manteniment de la central de la FECSA al barri. L'associació plantejava que “*tras las asambleas con el vecindario afectado y ante la escasez de medidas efectivas tomadas por las autoridades contra las industrias contaminantes, presentará en día 14 una moción sobre la FECSA ante la 'Comisión mixta de contaminación ambiental'*”. Seguidament, s'exposaven els motius pels quals denunciaven la nocivitat de la instal·lació; es considerava que, essent les tèrmiques de fuel les responsables del 50% de la pol·lució d'SO₂, calia un estudi sistemàtic i efectiu de les seves repercussions al barri. Anàlogament, plantejava que al

---

³⁴⁴ Un excel·lent estudi sobre aquesta central tèrmica iconitzada a través de la figura de les Tres Xemeneies és: CAPEL, Horacio, *Las Tres Chimeneas. Implantación industrial, cambio tecnológico y transformación del espacio urbano barcelonés*, Barcelona, FECSA, 1994.

³⁴⁵ “Poble Sec, contra la contaminación”, *La Vanguardia*, 13 de gener del 1979 [hemeroteca digital de *La Vanguardia*];

“Poble Sec contra los humos”, *El Noticiero Universal*, 14 de gener del 1979 [retall conservat per l'AVPS]

barri del Poble-sec s'hi volcaven diàriament quantitats superiors a les legals d'SO₂ i que aquestes no eren registrades per les estacions de mesura més properes. Per tal de concretar aquestes estimacions, l'AVPS explicava que s'havia posat en contacte amb la Universitat Politècnica de Barcelona la qual, mitjançant el Dr. Puicerver, faria un estudi teòric i empíric que demostraria la necessitat d'evitar els fums i gasos que es vessaven sobre el veïnat. Igualment, en el mateix escrit, l'AVPS denunciava certa inoperativitat dels canals de comunicació del Consell Municipal del Districte II així com del Departament de Descentralització i Participació Ciutadana. Denunciaven que tots dos òrgans no havien donat resposta a les seves peticions d'informació ni de reunió i que lamentaven el fet d'haver pogut presentar aquesta comunicació només a través d'una gestió personal d'un membre del Consell Municipal del Mediambient; *“Nuestra paciencia tiene un límite y la trascendencia de la temática pensamos que exigen una respuesta responsable. Barcelona y el Poble Sec lo exigen.”*³⁴⁶

Davant d'aquestes pressions, l'Ajuntament de Barcelona va posar-se a treballar en aquesta qüestió i al març de 1982 va presentar un informe sobre l'impacte mediambiental de la central tèrmica de FECSA. A l'informe s'exposaven que l'antiguitat de les instal·lacions de la central provocaven un baix rendiment energètic i, per tant, un baix rendiment econòmic així com una elevada emissió de gasos contaminants. En el mateix informe es parlava del paper important que l'AVPS havia tingut a l'hora d'engegar aquest informe per part de l'Administració municipal. Aquest informe es fonamenta en un estudi elaborat entre la tardor de 1980 i febrer de 1982 per Carles Rabassa i Padró, membre de la Ponència de Contaminació Atmosfèrica i, en

---

³⁴⁶ “AVPS. Fecsa y la contaminación”, 11 de gener del 1980, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

aquells moments, cap de l'Oficina Tècnica de Contaminació Atmosfèrica de la Unitat Operativa de Sanitat Ambiental.³⁴⁷ Les conclusions a les quals arribava després d'una intensiva recollida de dades eren que no s'havien superat els límits legals sobre contaminació atmosfèrica i que en els moments de màxima emissió, aquestes es situaven dins de la mitjana habitual. A més, conclouia que les puntes d'emissió no coincidien amb els períodes de funcionament de dita central. Tanmateix, aconsellaven instal·lar un sensor fixe i permanent a la zona de la central per tal d'aconseguir unes mesures més acurades. Així doncs, un cop analitzada la informació que havia sortit a la llum a través de l'estudi l'Ajuntament annexava uns comentaris sobre les conclusions. Des del consistori es considerava que calia que aquesta central només continués funcionant pels moments de màxima emergència energètica o en situacions d'emergència de la ciutat degut, en gran part, al baix rendiment econòmic i energètic que les seves velles instal·lacions provocaven; així com reiterava que les emissions mesurades al Poble-sec es situaven dins de la legislació.³⁴⁸ Finalment, la central tèrmica del carrer Mata va ser tancada al cap de vuit anys, al 1990, a les portes dels Jocs Olímpics del 1992. Les seves instal·lacions, després d'una remodelació, van passar a ser les oficines de l'empresa FECSA; i les seves icòniques Tres Xemeneies – de 72 metres d'alçada i de 4 de diàmetre- van passar a ser una de les imatges del barri del Poble-sec així com un símbol integrant més del nodrit *skyline* barceloní.³⁴⁹

---

³⁴⁷ Es parla de l'informe a: Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 24 de març de 1981, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1981.

³⁴⁸ “Estudi de l'impacte ambiental de la central tèrmica de F.E.C.S.A., ubicada al carrer Mata (Poble Sec)”, març del 1982, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.040, Carpeta Millores Urbanisme 1981-84.;

³⁴⁹ “FECSA es traslladarà al nou edifici del Paral·lel a la primavera”, *Diari de Barcelona*, 8 de gener del 1993;

“Las Tres Xemeneies se convierten en faro nocturno”, *La Vanguardia*, 7 de març del 1996;

2.4.2.4.- Dues propostes, dues respostes: la Plaça de les Navas i el Mercat de les Flors:

Dues reivindicacions de l'AVPS que provenien de les darreries del franquisme i que foren heretades pel primer consistori democràtic foren la remodelació de la Plaça de les Navas i la conversió del Mercat de les Flors en un equipament públic pel barri. En ambdós casos l'AVPS va implicar-s'hi de valent, realitzant nombroses reunions, actes reivindicativo-festius i, sobretot, elaborant projectes sobre la viabilitat de les seves propostes. En aquest cas, els dos projectes que l'associació va realitzar per aquestes dues reivindicacions van tenir un final diferent: mentre que es va assolir la remodelació de la Plaça de les Navas, l'Ajuntament va desestimar les demandes veïnals sobre l'equipament públic que es podia situar al Mercat de les Flors.

Com s'ha esmentat en el capítol anterior, l'AVPS –a través del seu Taller Urbà– va aconseguir que l'Ajuntament acceptés la seva proposta de remodelació de la Plaça de les Navas lleugerament modificada.³⁵⁰ D'aquesta manera, es va arribar a la inauguració de la plaça a la qual hi va assistir l'alcalde Narcís Serra. A l'escrit que el Consell Municipal del Districte II va fer públic per tal de cridar a participar de la inauguració s'hi troben certes referències interessants. L'escrit evocava al canvi conceptual que s'estava donant a Barcelona al voltant de l'espai públic; “un procés de devolució a la ciutat de l'arquitectura pública com a element diferenciador, retornant-li el seu caràcter

---

“Nueva iluminación para las ‘Tres Xemeneies’”, *El País*, 7 de març del 1996.

³⁵⁰ “AVPS.Projecte definitiu Plaça de les Navas”, 1978, Arxiu personal Villuendas – Gómez;

Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 5 de maig de 1982, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1982.

singular, representatiu i inequívoc de propietat col·lectiva.”. De la mateixa manera, el text posava especial èmfasi en remarcar quin va ser el procés d’elaboració del projecte de remodelació:

“Des de la realització del projecte per part del Taller Urbà sorgit de l’Associació de Veïns del Poble Sec, recollint la iniciativa i el sentir dels veïns, la pressió i col·laboració de les diverses entitats i associacions del barri, la programació i realització per part de l’Àrea d’Urbanisme de l’Ajuntament i d’aquest Consell Municipal del Districte II, fins a l’acurada construcció final realitzada per una empresa cooperativa, constitueixen un procés que acaba lògicament en l’apropiació col·lectiva de l’espai públic. [...] Disposem d’un espai que tothom pot considerar seu perquè tothom d’una manera o altra ha contribuït a fer-ho possible.”³⁵¹

Amb aquestes paraules –carregades de simbolisme i de veritats- es convidava a tothom a participar de l’esmentada inauguració que tindria lloc el dimecres 22 de setembre del 1982 a dos quarts de nou del vespre; inauguració en la qual, a més, es descobriria l’escultura d’en Rebull que esdevindria un símbol de la nova etapa de la plaça.

Si bé la remodelació de la Plaça de les Navas va suposar un element de ruptura total amb el règim anterior, una nova manera de fer política municipal i una mostra de la transcendència de la cooperació entre el moviment veïnal i l’Administració, la gestió de les reivindicacions al voltant del Mercat de les Flors van suposar una derrota amarga per l’AVPS.

---

³⁵¹ “Consell Municipal del Districte II. Inauguració de la Plaça de Navas”, setembre del 1982, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

A una carta al Consell Municipal del Districte II, l'AVPS recordava a l'Ajuntament democràtic la lluita per l'espai que venia de lluny. Argumentaven que des de l'associació sempre s'havia considerat el Mercat de les Flors com un dels pocs espais del barri que podrien solucionar el greu dèficit d'equipaments que aquest patia. Repassava les mobilitzacions, les entrevistes, els projectes, els informes tècnics i les negociacions que s'havien dut a terme en aquell sentit. L'únic que el barri va aconseguir va ser una deficitària pista poliesportiva amb uns vestuaris dissenyats per l'AVPS i començats a construir per l'Ajuntament però que van quedar a mitges; un abandonament que va provocar l'estat de semienderrocament del conjunt. Des de l'AVPS, seguidament, s'entenia la difícil situació econòmica del consistori i –important de cara al futur- s'era conscient de “l'actual debilitat del moviment associatiu organitzat, per emprendre una batalla d'aquesta envergadura”. Es denunciava la desatenció amb que l'Ajuntament havia despatxat les demandes i, a més, es criticava que s'haguessin començat unes obres que anaven completament en la direcció oposada a les reivindicacions veïnals hipotecant “per molt de temps aquest futur model d'utilització que venim reclamant amb insistència”; es va procedir a l'enderrocament d'edificis construïts a l'Exposició del 1929 sota decisió de Parcs i Jardins, empresa municipal. Una decisió que, segons l'AVPS, posava en qüestió la capacitat de decisió i execució del Consell Municipal del Districte II així com també dubtava de la voluntat descentralitzadora del consistori. L'AVPS, doncs, reclamava la paralització de les obres, una declaració pública de l'Ajuntament i del Consell així com l'obertura de negociacions per solucionar la situació.³⁵² L'AVPS va presentar les seves propostes al Consell Municipal i aquest en boca del regidor comunista Miquel Bonilla, en el ple del

---

³⁵² “AVPS. Sobre el Mercat de les Flors”, 9 de gener del 1981, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

24 de març de 1981 –davant de la pregunta del representant de l'AVPS sobre la resposta que des de l'Administració es donava a les propostes veïnals-, va dir que no s'atendrien dites propostes ja que s'estava elaborant un PERI pel barri en el qual –com es veurà- es donaria una ordenació diferent a la zona.³⁵³ D'aquesta manera l'Ajuntament donava per finalitzada la lluita per l'assoliment d'uns equipaments públics a la zona del Mercat de les Flors. Una trista derrota per l'AVPS i per un barri amb gran dèficit d'equipaments.³⁵⁴

2.4.2.5.- Casal del Barri, C/Blai, 34. El trencament amb l'Ajuntament:

Tal i com s'ha comentat al capítol anterior, el 22 de setembre del 1978 es va produir l'ocupació de l'edifici que havia estat seu del *Movimiento*. A partir d'aquella ocupació, l'edifici, convertit en “Casal del Barri”, s'havia convertit en el centre d'operacions del moviment veïnal poblesequí. Tanmateix, la situació administrativa de l'edifici era dificultosa. El conveni amb el Ministeri de Cultura només parlava de la cessió veïnal pel període d'un any. Tot i així, el veïnat va seguir gestionant l'espai, tot i la precària situació del mateix, i va continuar programant activitats culturals, educatives i lúdiques pel barri.³⁵⁵ Una programació que s'acompanyava de propostes d'aprofitament de

---

³⁵³ Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 24 de març de 1981, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1981.

³⁵⁴ L'edifici del Mercat de les Flors va esdevenir, l'any 1931, un teatre municipal que fou inaugurat amb la representació de l'òpera *Carmen* en la versió del director Peter Brook. Al 1990 van començar les obres que convertirien el Mercat de les Flors en la seu del Teatre Lliure. FAVB, *1970-2010 40 anys d'acció veïnal...* p. 77.

³⁵⁵ Activitats com tallers de gravats, assessories jurídiques, cercles culturals per les dones, cine-fòrums, classes d'història de Catalunya, etc. “Casal del Barri. Memòria 1980”, gener del 1981, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.018, Carpeta AVPS 1979-1984, Subcarpeta Centre Cívic Blai;

l'espai entre les quals, l'any 1981, hi va destacar el projecte elaborat per l'AVPS d'instal·lar-hi una biblioteca pel barri,³⁵⁶ una proposta que no va prosperar i el barri hauria d'esperar fins al 2000 per gaudir d'una biblioteca pública.

En un escrit del 1982 l'AVPS posa de manifest la decepció que començava a sentir vers l'Ajuntament i que té en la qüestió del Casal del Barri el seu punt culminant després d'aquelles primeres derrotes veïnals.³⁵⁷ L'escrit està realitzat en un to molt dur que trenca amb el to conciliador que s'havia donat fins llavors en el diàleg entre l'associació i l'Ajuntament. En el primer paràgraf de la comunicació al Consell Municipal del Districte II i a l'Àrea de Descentralització es deia que l'arribada dels ajuntaments democràtics havia significat per l'AVPS l'oportunitat d'oferir als representants escollits pel poble el resultat d'anys de lluita i negociacions; en el plànol social destacaven la necessitat de crear espais de sociabilitat veïnal al barri, espais com el Casal del Barri. Uns espais que van recuperar, donar utilització i plasmar projectes que van entregar a l'Ajuntament; "Estàvem convençuts de que iniciàvem un procés de diàleg obert, d'aportació ràpida i efectiva de solucions administratives, tècniques i econòmiques, de treball complex però engrescador. La realitat, però, ha estat molt diferent". Denunciaven la inestable i difícil situació legal en la que es trobava el Casal del Barri, factor que influenciava en la seva gestió diària que requeria en un petit grup de veïns que, sense cap ajuda, tiraven endavant un equipament amb quasi un miler

---

"Casal del Barri. Programació 1981", gener del 1981, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.018, Carpeta AVPS 1979-1984, Subcarpeta Centre Cívic Blai.

³⁵⁶ "AVPS. Proposta de biblioteca", gener del 1981, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.018, Carpeta AVPS 1979-1984, Subcarpeta Centre Cívic Blai.

³⁵⁷ "AVPS. Sobre el Casal del Barri", 1982, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

d'usuaris.³⁵⁸ Prosseguien: “Aquest estat de coses, ens obliga, a contracor, a reconsiderar la nostre actitud de diàleg i de col·laboració, que respecte a aquests temes hem mantingut amb l'Àrea i el Consell del Districte.”. I reblava: “A contracor, perquè pensem que estem perdent l'oportunitat històrica de demostrar amb fets la viabilitat, a la nostra ciutat, d'un projecte de govern d'esquerres, que tenia en el diàleg, la descentralització i la participació ciutadana una de les seves eines fonamentals.”. Tanmateix, esgrimien que no voldrien entrar a l'enfrontament i demanaven urgentment una reunió amb el regidor sobre les següents qüestions: estat del procés de municipalització del Casal de Blai; resposta sobre els projectes enviats per l'AVPS; demanda d'una política i un programa cultural pel Districte entenent la dinàmica i realitat social dels barris; entre d'altres. I conclouien, fermament, que eren bastant pessimistes respecte els resultats que l'escrit pogués produir –“la nostra experiència al respecte és ja considerable”-, tot i que volien fer un darrer esforç intentant anar “pels camins que ens vàrem proposar quan, fa ja molt de temps, en unes eleccions municipals molts dels companys que havien treballat amb nosaltres van passar a governar la ciutat”. En aquest escrit es sintetitza bona part de l'argumentari que l'associacionisme veïnal va fer servir davant la frustració i la indignació provocada per les difícils relacions amb l'administració democràtica, fent especial èmfasi amb els membres del moviment veïnal que havien passat al consistori a les primeres eleccions municipals democràtiques.

Uns mesos més tard va aparèixer un altre escrit, molt similar a l'anteriorment citat, en el qual, però, es feien unes demandes de caire més general a l'Ajuntament de Barcelona: en primer lloc demanaven unitat d'acció a l'Administració pública ja que la Generalitat i Ajuntament es “disputaven” l'edifici; seguidament demanaven coherència

---

³⁵⁸ En un escrit al butlletí de l'AVPS es parlava d'aproximadament 8.000 hores de feina dels membres de l'AVPS només l'any 1980 invertides en arreglar l'edifici. *Poble Sec*, núm. 13, novembre del 1980.

en l'actuació de l'Ajuntament; també feien referència a la necessitat d'avançar en el procés de descentralització que s'estava desenvolupant en aquells moments; i, finalment, també li donaven èmfasi a la necessitat d'afermament de la participació ciutadana esgrimint que cap política es podria plantejar sense les entitats ciutadanes que havien ajudat a sostenir el país.³⁵⁹

La situació del Casal del Barri no variava i al febrer del 1983 va aparèixer una “Carta Oberta de les entitats ciutadanes a l'Ajuntament de Barcelona” que volia mostrar el descontentament amb tal i com s'estava gestionant des del consistori la qüestió dels Casals de Barri, Ateneus i/o Centres Cívics. Denunciaven que, davant la il·lusió que despertava en el teixit associatiu la política de Centres Cívics de l'Ajuntament, aquesta s'ha revelat completament en contra dels interessos veïnals; una política que no garantia una participació efectiva del veïnat en la gestió de l'espai, i que, en alguns casos, contraprogramava a les entitats veïnals (i que comptava amb l'avantatge de fer-se amb els diners de l'administració). També denunciaven com els partits progressistes (PSC i PSUC) duïen en el seu programa electoral la gestió cívica dels equipaments que havien estat assolits mitjançant la mobilització popular –com el Casal de Blai- i que, un cop al poder, s'havien desentès dels seus compromisos. De la mateixa manera, palesaven el fet de que el model d'equipament cultural que preveia l'Ajuntament estava en total desconexió amb la realitat social, cultural i econòmica dels barris; un fet que, advertien, posava en risc el teixit associatiu que tant de temps i esforços havia costat d'articular a la ciutat.³⁶⁰

---

³⁵⁹ “AVPS. Àrea de Descentralització i Participació Ciutadana”, 1982, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez.

³⁶⁰ “ AVPS. Carta oberta de les entitats ciutadanes a l'Ajuntament de Barcelona”, febrer del 1983, Barcelona, Arxiu personal Villuendas – Gómez;

Finalment, tal i com s'ha exposat en l'apartat anterior, els esdeveniments van acabar per donar la raó –a curt termini- al pessimisme de l'AVPS. L'any 1985 l'equipament va passar a mans de la Generalitat la qual va procedir al tancament de la llar d'infants que es situava a la primera planta i, per sorpresa de l'associació, va comunicar-li la tallada de subministraments. Dos anys més tard, l'any 1987, la Generalitat va traspasar l'edifici a l'Ajuntament el qual, l'any 1988, va començar la seva rehabilitació. L'any 1991 l'edifici rehabilitat va obrir les seves portes com a Centre Cívic co-gestionat per l'Ajuntament de Barcelona i l'AVPS. Com es veurà, la dècada dels '80 va fer molt de mal al moviment veïnal i a principis dels '90, amb la triomfal Barcelona olímpica, la situació no variaria gaire. Així doncs, l'any 1993 l'equipament va passar a ser gestionat només pel consistori. Finalment, com s'ha dit, entre els anys 2000 i 2001 l'edifici va esdevenir la biblioteca del barri, la biblioteca Francesc Boix; una biblioteca que l'AVPS ja havia demanat l'any 1981.

2.5.- Unes primeres conclusions: Les dificultats del moviment veïnal poblesequí en una ciutat en transformació.

En una primerenca data de novembre del 1980, el butlletí de l'AVPS ja deixava entreveure que l'horitzó del moviment veïnal no es plantejava gaire esplendorós.

S'exposava que eren uns moments de reflexió a fons del paper de l'associacionisme

---

La normativa a la qual es fa referència és les “Normes de Funcionament dels Centres Cívics”, aprovades al maig del 1982 i en les quals el marge d'intervenció que es deixa a l'associacionisme veïnal és molt petit donant especial i fonamental rellevància a la figura dels tècnics i funcionaris municipals. “Normes de funcionament dels Centres Cívics”, 27 de maig del 1982, [consulta *online* http://cbab.bcn.cat/uhtbin/cgiirsi/x/0/0/57/520/10008?user_id=CATALA 10/10/2017]; unes normes que serien modificades al cap de dos anys. Una modificació que no variaria els elements de fons comentats anteriorment. “Normes de funcionament dels Centres Cívics”, 13 d'abril del 1984, [consulta *online* http://cbab.bcn.cat/uhtbin/cgiirsi/x/0/0/57/520/5510?user_id=CATALA 10/10/2017]

veïnal en les circumstàncies del moment; unes circumstàncies que s'adjectivaven de difícils a causa del bloqueig del govern de la Generalitat dels recursos municipals, la crisi econòmica i social, la poca informació i la manca –encara- de canals de participació. Segons l'AVPS, totes aquestes circumstàncies tenien una incidència molt clara i evident en el desenvolupament de la tasca de la lluita veïnal ja que produïen un sentiment general de cansament i desinterès per les qüestions públiques i col·lectives.³⁶¹

Un sentiment de cansament que es traduïa en una baixa participació a l'associació que ja es veia a finals del 1980 qualificant-la de “freda” i assumint que “no són temps engrescadors, precisament, que la temptació de quedar-se a casa, de que s'imposin les nostres necessitats individuals sobre les nostres voluntats col·lectives és molt forta. [...] Seguim pensant que només amb la participació de tots podrem aconseguir una societat diferent i un barri millor.”³⁶² La crides a la participació eren, doncs, una tònica constant per intentar superar la crisi –que de moment només s'albirava-, però que es preveia forta. Crides a superar la son de Blancaneus, una son de resignació i apatia; crides a ajuntar-se de nou, “a recuperar velles sensacions, tornem a sentir la proximitat dels nostres cossos treballant per una causa justa, desenterrem la utopia, trenquem les nostres campanes de vidre, llencem al mar les nostres petites closques individuals...”.³⁶³ La nova situació política democràtica, la mala situació econòmica i l'hegemonia social, econòmica i cultural “de mercat” topaven de front contra tot el què havia estat l'AVPS, que se'n ressentia i es trobava desorientada.

A la publicació en motiu del desè aniversari de l'AVPS la situació també és perfilava de manera sincera: “Avui, el 1982, el moviment associatiu està passant per un

---

³⁶¹ *Poble Sec*, núm. 13, novembre del 1980.

³⁶² *Poble Sec*, núm. 14, desembre del 1980.

³⁶³ *Poble Sec*, núm. 15, març del 1981.

moment difícil que cal superar. Encara avui les AA.VV. són necessàries. Encara el Poble Sec necessita de la seva associació de veïns i per això tots nosaltres hi seguim treballant.”³⁶⁴

Com es pot explicar aquest declivi del moviment veïnal poblesequí –i barceloní en general-? Són diferents els factors –interns i externs- que, a través de la investigació, s’ha trobat que travessen el fenomen de l’associacionisme veïnal. Un primer factor intern, de caire personal, té molt a veure amb el que Amadeu Quintana categoritza com “sensació de ‘ja està’, ‘tocata i fuga’, la sensació de que ja s’havia aconseguit.”³⁶⁵ Va ser el moment també en que l’històric president –i militant del PSUC- Josep Ramon Gómez també va deixar l’AVPS³⁶⁶; una associació que s’havia d’enfrontar a un diàleg tens, dificultós i cansant amb el govern de majoria socialista que “no entenia” l’associacionisme veïnal o veia en ell un rival. Una percepció que reafirmaria les tesis d’Albert Recio i Andrés Naya segons la qual, per l’esquerra reformista –tot i que també assenyalen la poca perspicàcia de l’esquerra radical-, la democràcia significava el punt final del moviment veïnal ja que no tindria sentit un moviment contraposat a la representació política.³⁶⁷ Josep Ramon Gómez també parla del factor important de que gent que havia estat sustentant el moviment veïnal havia passat a treballar al consistori democràtic; argumenta que, sobretot des de l’òptica del PSUC, “no es va entendre la relació entre el moviment urbà i la política. Vam tenir problemes amb gent que després ho ha entès i han encapçalat coses...en Jordi Borja [...], jo recordo baralles amb ell. Ell deia: ‘No és que ara això ha canviat’. La relació dialèctica amb les institucions va ser

---

³⁶⁴ AVPS, *4 Poble Sec. L’associació dels veïns.* ... p. 14.

³⁶⁵ Amadeu Quintana, entrevista amb l’autor 25/11/2016.

³⁶⁶ I la presidència va recaure en Daniel García Gasca.

³⁶⁷ RECIO, Albert; NAYA, Andrés, “Movimiento vecinal: Claroscuros de una lucha necesaria” a *Mientras Tanto. 25 años de movimientos sociales*, 91-92, 2004, p. 65.

molt difícil i va generar una gran travessia pel desert. [...] Ells tenien clar que qui governa i mana és qui guanya les eleccions, la legitimitat dels vots.”³⁶⁸ En aquest sentit, propi Borja també assenyala que pel que feia a l'alcalde Serra, un militant socialista desvinculat de la lluita de base, aquesta problemàtica en relació al diàleg associacionisme veïnal-Ajuntament venia agreujada per la desconexió de Serra amb la lluita veïnal; “No veia per què els havia d'escoltar”, parlant dels veïns i veïnes organitzats.³⁶⁹

Aquesta dificultat de diàleg anava sumada, doncs, a l'esgotament personal que assenyala Quintana.³⁷⁰ De la mateixa manera, Quintana i Gómez assenyalen un altre factor important a l'hora de radiografiar l'anatomia del fenomen del declivi veïnal. Un factor al qual encara no se li ha prestat molta atenció -i que en aquesta investigació, per motius d'espai i abast epistemològic, tampoc es podrà prestar- que és el que he denominat com a “factor Vè Congrès”. L'any 1982 es va produir el Vè Congrès del PSUC; un congrés on es va materialitzar la divisió entre dues corrents que s'han tendit a categoritzar com el corrent “Eurocomunista” i el corrent “Prosoviètic”.³⁷¹ La divisió es va saldar amb l'expulsió i sanció dels membres del corrent “prosoviètic” que van agrupar-se en un nou partit fundat al mateix 1982, el Partit dels Comunistes de Catalunya (PCC). Com recorden Quintana i Gómez –tots dos militants del PSUC-,

---

³⁶⁸ Josep Ramon Gómez i Pilar Villuendas, entrevista amb l'autor 02/10/2016

³⁶⁹ BORJA, Jordi, HUERTAS, Josep M., PRIETO, Carles, “Les relacions entre els Ajuntaments i el moviment veïnal”, a ARACIL, Rafael, SEGURA, Antoni (eds.), *Memòria de la Transició...* p. 297.

³⁷⁰ Sidney G. Tarrow també parla d'aquesta dinàmica del conflicte que acaba en esgotament fent servir una idea estreta del context de la “primavera dels pobles”: *La gente se cansó de la vida en las calles; algunos volvieron a casa, otros brindaron su apoyo a los gobiernos liberales y los restantes se unieron a la reacción.* TARROW, Sidney G, *El poder en movimiento...* p. 340.

³⁷¹ Assumint amb aquesta nomenclatura la manca de matisos que aquesta ofereix però que permet no endinsar-se en debats terminològics que estan fora de l'abast d'aquesta investigació. Per més informació sobre aquest episodi de la història del PSUC veure la bibliografia esmentada anteriorment en aquest mateix apartat.

aquesta divisió es va patir de valent al barri. Els del PCC foren els que es van “quedar” amb les claus del local i van canviar el pany. Quintana assenyala que dels 90 militants del PSUC que es calculava que hi havia al Poble-sec, es va passar a aproximadament vint-i-cinc.³⁷² Com recorda Josep Ramon Gómez, “després del cinquè congrés del PSUC que ens va convertir en amics i enemics, una cosa molt dura. Tant d’esforç a l’Associació de Veïns i al PSUC...i el cinquè congrés i la seva batalla van ajudar a trencar també l’Associació...”.³⁷³ Més amunt ja s’ha explicat la forta vinculació que existia entre el PSUC i el moviment veïnal poblesequí –i barceloní en general.³⁷⁴ Aquesta forta vinculació va fer que la divisió i la crisi del Partit es traduïssin també al moviment veïnal esdevenint, així, un factor més a tenir en compte a l’hora d’analitzar la crisi en la qual va entrar el moviment veïnal a partir dels anys vuitanta. Com explica Amadeu Quintana, de la doble participació militant al PSUC i a l’AVPS ell, així com d’altra gent, van optar per reforçar el Partit que havien ajudat a consolidar en aquells difícils anys; un partit que estava patint la seva crisi més forta a nivell intern i que es traduiria amb la davallada brutal que aquest va patir a les segones eleccions democràtiques al consistori barceloní. En paral·lel i vinculat a aquest factor també s’hi troba, com assenyalen Ivan Bordetas i Anna Sánchez, la fuga de militants del PSUC cap a les institucions que, a la nova situació, van optar per dedicar-se en exclusiva a la via política; una teoria afirmada per Roger Rodés, militant del PSUC i fundador de l’AVPS el qual exposa el fet de que les AV havien sorgit en un context

---

³⁷² Amadeu Quintana, entrevista amb l’autor 25/11/2016.

³⁷³ Josep Ramon Gómez i Pilar Villuendas, entrevista amb l’autor, 02/10/2016.

³⁷⁴ Anna Alabart exposa algunes dades de la relació entre el PSUC i les AV al 1981 quan, diu, el nombre de militants del PSUC que treballaven a les AV ja hauria d’haver disminuït respecte dos o tres anys abans; el PSUC estava present al 70% de les AV de Barcelona, el 22% dels càrrecs de les juntes eren del PSUC i el 34% dels presidents també tenien carnet comunista. ALABART, Anna, “Las asociaciones de vecinos...”, p. 69.

d'exceptualitat política i que, un cop aquest context va canviar, calia tornar a fer servir, i potenciar, els vehicles "habituals" de participació política materialitzats en els partits.³⁷⁵ Aquest fet, a més, encaixa –com s'ha explicat més amunt- amb "l'existència de certs recels i tensions entre els nous representants polítics i un moviment que funcionava de manera autònoma i que, sovint, reivindicava participació directa, des de la base, en els assumptes que l'afectaven.". Aquesta fuga va ser especialment perjudicial per les AVPS sobretot quan es fa referència a la marxa de quadres professionals i tècnics cap a l'administració –o la via política- que eren els qui, en un passat recent, havien dotat les reivindicacions veïnals d'una coherència i viabilitat notables.³⁷⁶

Al costat d'aquestes sensacions personals i polítiques es trobava l'hostilitat institucional demostrada en reivindicacions i conflictes com els del Mercat de les Flors o el Casal de Blai. Una hostilitat institucional que té el seu fonament en la base legal i ideològica sobre la qual va quedar construït el municipi democràtic. Una legislació democràtica en la qual el moviment veïnal no va participar de la seva elaboració. A més, la no-aparició de l'associacionisme veïnal a la Constitució del 1978 com a entitats d'"interès social",³⁷⁷ llei fonamental del nou Estat democràtic, és, segons Marc Andreu "una deliberada maniobra partidista i dels poders fàctics de l'Estat contra el moviment veïnal i dels elements democràtics i socialment transformadors dels quals era portador."³⁷⁸ Aquesta absència deliberada a la legislació democràtica impregna totes les normatives que se'n desprenen (*Ley de elecciones locales* de 1978, *Ley de Bases del Régimen Local* de 1985 i *Llei Municipal i de Règim Local de Catalunya* de 1987); unes

---

³⁷⁵ Roger Rodés, entrevista amb l'autor 19/07/2017.

³⁷⁶ MOLINERO, Carme, YSÀS, Pere (coords.), *Construint la ciutat democràtica...* p. 248.

³⁷⁷ La proposta d'inclusió del moviment veïnal a la Constitució –feta pel senador del PCE Lorenzo Martín-Retortillo- va comptar amb el vot contrari dels partits de centre, dreta i l'abstenció dels socialistes.

³⁷⁸ ANDREU, Marc, "Barcelona, els moviments socials..." p. 116.

normatives que blindaven la partitocràcia, empoderaven als partits com a actors polítics tancats i monolítics i posaven limitacions *de facto* a l'hegemonia i capacitat d'acció del moviment veïnal i les seves demandes de participació real i efectiva, així com els seus postulats eloqüents en favor d'introduir elements de democràcia participativa i directa. En aquest sentit, el fet de posposar les eleccions municipals respon, entre d'altres factors, a aquesta voluntat de limitació i erosió del moviment veïnal. Una estratègia que com exposa Marc Andreu també va passar, després de les eleccions del 1979, per cercar la confrontació entre “les associacions de veïns amb la legitimitat electoral dels nous ajuntaments democràtics i d'uns partits, singularment d'esquerres (tant socialistes com comunistes), que van cooptar bona part dels quadres del moviment veïnal.”.³⁷⁹ Anàlogament, el tarannà de les noves institucions va ajudar a neutralitzar la importància del moviment veïnal tolerant-ne la seva dimensió reivindicativa però intentant –i, més endavant assolint- llimar la seva dimensió política per tal de consolidar les noves institucions democràtiques i la legitimitat electoral.³⁸⁰ Una mostra d'aquest fet són les bases ideològiques sobre les que es sustentaven els supòsits del PSC i del PSOE –vistos en el seu programa i en els seus documents de treball- sobre la relació dels Ajuntaments amb el veïnat organitzat. Tal i com s'ha exposat més amunt, eren unes relacions que partien de la premissa de la preeminència indiscutible dels òrgans representatius, la legitimitat electoral i la partitocràcia.

Uns partits polítics que al 1979 es van presentar a les eleccions municipals amb uns programes molt influenciats i inspirats per les reivindicacions i les peticions del moviment veïnal. Uns partits polítics, en el cas de Barcelona, d'esquerres, que, al marge de la cooptació de líders veïnals, també van participar –de manera directa o indirecta,

---

³⁷⁹ *Ibid.*, p. 131.

³⁸⁰ LEIVA, Enrique, MIRÓ, Ivan, URBANO, Xavier, *De la protesta al contrapoder...* p. 76.

com s'ha exposat- en el que Ricard Martínez categoritza com una “inducció deliberada a la desactivació del moviment per tal que aquest no dificultés la consolidació de les noves institucions. [...]” i que, a més, com demostren certes pràctiques dutes a terme que van configurar les primeres derrotes del moviment veïnal, van portar a la “progressiva divergència de la pràctica municipal de l'esquerra majoritària respecte als seus programes de 1979 [...]”. Fet que va portar, com es veurà, a que “l'espai urbà, als anys vuitanta i noranta, es configurés de forma diferent i parcialment contradictòria a com l'havia concebut i proposat el moviment veïnal.”³⁸¹ Recio i Naya reafirmen aquesta tesi apuntant que les esquerres –socialistes i comunistes- van abandonar el *radicalismo juvenil* davant la complexitat de la gestió municipal, les pressions dels lobbies de poder a escala local i general, també, davant de l'*acomodamiento ideológico y la corrupción moral que casi siempre provoca el detentar algún poder*. En conclusió, tots aquests factors portaran que els gestors municipals consideressin el moviment veïnal autònom com un perill i *ciertamente hicieron numerosas y variadas acciones para debilitarlo, subordinarlo y neutralizarlo*.³⁸² Uns partits polítics, a més, totalment preocupats i ocupats per la competició electoral.³⁸³ Un fet que, com s'ha vist, va portar a les primeres desavinences fortes entre moviment veïnal i Administració, provocant, igualment, la frustració i cansament dels primers; un factor més a tenir en compte a l'hora d'entendre la crisi del moviment veïnal que s'albirava a principis dels vuitanta i que es faria efectiva als anys futurs.

Un altre factor que ajuda a explicar, copsar i analitzar el declivi del moviment veïnal són les normatives de descentralització i participació ciutadana. Entenent la

---

³⁸¹ MARTÍNEZ, Ricard, “El moviment veïnal...” p. 81.

³⁸² RECIO, Albert, NAYA, Andrés, “Movimiento vecinal...” p. 66.

³⁸³ BOTELLA, Joan, “Las primeras elecciones municipales...” p.233.

urgència de la reforma administrativa de l'Ajuntament, cal dir que el fet de que les normatives sobre descentralització (1983-1984) i les primeres normes de participació ciutadana (1986) fossin aprovades tant tard també va ajudar a aprofundir en la crisi del moviment veïnal. Com exposava la publicació del desè aniversari de l'AVPS "És cert, però, que l'actual consistori ha avançat molt en el redreçament de la ciutat, encara que es pot dir que la participació ciutadana és una reivindicació pendent",³⁸⁴ aquesta tardança va col·laborar en erosionar l'associacionisme de barri. Les normes de participació ciutadana van arribar, però van arribar tard i malament, quan el moviment veïnal estava agonitzant i lluitant per sobreviure.

Unes normes de participació que per alguns actors (els veïnals) eren de mínims mentre que per altres actors (els institucionals) eren de màxims. Tanmateix, val a dir que la inclusió en la normativa de certs elements de radicalitat democràtica com l'elecció per sufragi universal dels components del Consell Municipal del Districte, així com la regulació sobre referèndums i consultes ciutadanes, no es podrien entendre sense la pressió que exercia el moviment veïnal. Tot i així, aquestes premisses que el moviment veïnal va aconseguir plasmar a la legislació van quedar en paper mullat ja que mai es van arribar a desenvolupar, mai es van dur a terme. Semblava evident que la democràcia participativa –inherent i indestruïble de la cultura democràtica del veïnat organitzat- no formava part dels projectes de la majoria dels partits polítics. A més, com es veurà, cal assenyalar que, tot i la seva inoperància real més enllà de la declaració

---

³⁸⁴ AVPS, *4 Poble Sec. L'associació dels veïns. 10 anys ...* p. 8.

d'intencions simbòlica, durant les següents dècades es va procedir a diluir aquests preceptes proposats pel moviment veïnal eliminant-los de les futures normatives.³⁸⁵

Unes normatives, presentades per Pasqual Maragall i apadrinades per Jordi Borja,³⁸⁶ que van quedar, com diu Marc Andreu, en un brindis al sol. I es que fou precisament Pasqual Maragall qui, a la primerenca data de 1980, a una entrevista on se li preguntava per la tardança en la legislació en matèria de participació ciutadana i descentralització va respondre que era impossible igualar les conquestes que el moviment veïnal havia aconseguit durant l'Ajuntament de Socias Humbert.³⁸⁷ Unes polítiques de participació que naixien, doncs, limitades –com diuen Recio i Naya- no només per la manca de tradició democràtica de la *casta* política sinó també pel fet de que, a les societats capitalistes, les ciutats són un dels espais d'acumulació del capital per excel·lència mitjançant els negocis al voltant de l'activitat urbanística, immobiliària, la gestió dels serveis públics o les obres públiques; sectors econòmics on la classe

---

³⁸⁵ Normatives que seran analitzades i comentades més endavant: Carta Municipal de Barcelona (1998; 2005); reformes de les normatives de districtes i de participació ciutadana (2001; 2002); nova divisió de barris (2006).

³⁸⁶ Un Jordi Borja que era conscient de les limitacions que la legislació espanyola imposava a les aspiracions del moviment veïnal criticant, en un escrit a *La Vanguardia*, la voluntat uniformitzadora de les realitats urbanes i exposant que el camí més proper que l'Administració barcelonina havia pogut prendre era el de configurar els Consells Municipals de Districte tenint en compte els resultats de les eleccions en aquella zona. Una "solució" que va esdevenir el model que s'ha seguit fins a l'actualitat, eliminant el punt d'implicació en el territori i de rendició de comptes que podia suposar el sufragi univèrsal directe. BORJA, Jordi, "La descentralitzación a debate", *La Vanguardia*, 31 de març de 1984.

³⁸⁷ Unes declaracions que Marc Andreu reproduceix: "*La herencia es difícil porque el Ayuntamiento de transición, el de Socias, que no tenía legitimidad democrática y que no tenía autoridad moral ante el ciudadano lo que hizo fue leerse los programas de los partidos de izquierda, donde por ejemplo se insistía en la necesidad de mayores servicios sociales, y tiró por ahí, poniendo en marcha iniciativas como el Hospital del Mar, o los centros de planificación familiar, o las guarderías infantiles, etc., pero todo ello sobre unas bases financieras falsas, porque el gobierno central le dijo al ayuntamiento, vosotros id gastando y luego ya veremos. [...] Tenemos que plantearnos qué es lo que podemos sostener como ciudad y lo que no: por ejemplo esa guardería gratuita o ese centro de planificación familiar, que es de lo más avanzado del mundo, no podemos mantenerlo si no es sobre la base de una cierta participación de los padres.*" Unes declaracions que el mateix Andreu relaciona amb unes posteriors realitzades al 1982 per Narcís Serra en la qual exposava la impossibilitat de transformar la ciutat des d'una base programàtica en benefici d'una visió més gestora de la política municipal. ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia...* p. 401-402.

capitalista local catalana i espanyola va trobar –i segueix trobant- la seva primordial font de negocis.³⁸⁸

De la mateixa manera, cal assenyalar que l'entramat institucional que es proposava en aquelles normatives esdevenia un escenari completament hostil pel moviment veïnal. La teranyina burocràtica formada per comissions de treball, consells consultius, audiències públiques, etc. es convertia en un terreny on difícilment els representants de l'associacionisme veïnal s'hi podrien trobar còmodes; el llenguatge administratiu i jurídic, l'empoderament i legitimitat amb la qual els partits es movien, així com un element tant comú i senzill com la difícil conciliació laboral, familiar i militant que els representants veïnals havien d'assolir, també van ajudar en el declivi veïnal. Igualment, aquestes normatives de participació ciutadana també van influenciar en la representativitat de les AV i en el seu projecte propi. Com es veurà més endavant en el cas de l'AVPS, les persones que aconseguien moure's en la teranyina burocràtica acabarien, de manera prou notable, patrimonialitzant l'AV; amb els problemes de representativitat real de l'entitat que això comportava i col·laborant en l'erosió del projecte propi –i de l'assumpció de la necessària confrontació amb l'Administració- de l'associació. Un moment de canvis i transformacions convulsives que desorientaven les estratègies –per evitar la institucionalització, desaparició, absorció, etc.- d'un moviment veïnal inexpert en el diàleg amb les noves institucions democràtiques que, gradualment i mitjançant el seu conglomerat burocràtic i partitocràtic, van anar monopolitzant la política local.³⁸⁹ Institucions democràtiques que havien estat el seu cavall de batalla durant la dictadura confirmant la hipòtesi de Tarrow que exposa que els moviments

---

³⁸⁸ RECIO, Albert, NAYA, Andrés, "Movimiento vecinal...", p. 70.

³⁸⁹ FAVB, *1970-2010 40 anys d'acció veïnal...* p. 199.

socials, com el moviment veïnal, “*son evanescentes porque provocan cambios políticos que precipitan su propia desmovilización*”.³⁹⁰

Per tant, a l'hora d'elaborar el relat sobre els factors que intervenen en el declivi del moviment veïnal iniciat a principis dels anys vuitanta cal, doncs, tenir en compte aquesta multiplicitat d'elements. Per una banda, elements de caire més intern tals com el cansament, la frustració i la desorientació en relació amb el projecte en el nou escenari democràtic, entre d'altres. I, per altra banda, factors de caire més extern com la cooptació de líders veïnals per entrar a les institucions, l'hostilitat institucional vers el “xoc” de legitimitats, el blindatge legal de la partitocràcia i dels òrgans de la democràcia representativa, i la tardança i les limitacions de les normatives de descentralització i participació ciutadana. Un procés que va portar al moviment veïnal de l'hegemonia a la subalternitat. Un procés que va anar abandonant la idea de transformar, de manera efectiva, socialment i urbana, Barcelona mitjançant unes polítiques socialdemòcrates que van acabar esdevenint descafeïnades quan no directament socioliberal.³⁹¹ Un procés i uns elements que, com es veurà, marcaran i influenciaran l'evolució del Poblesec i de la ciutat de Barcelona durant tot el període que s'analitza en aquesta investigació i que estan a la base de la crisi del model de ciutat que s'ha vist durant els primers lustres del segle XXI. Un procés de transformació que tindrà com a punt d'inflexió important l'octubre de 1986, any de presentació de les normes de participació ciutadana i, curiosament, moment de la nominació olímpica de Barcelona per acollir els Jocs Olímpics del 1992; un dels punts d'inflexió de l'evolució de la ciutat i de la seva dialèctica amb el moviment veïnal; en resum

---

³⁹⁰ TARROW, Sidney G., *El poder en movimiento...* p. 295.

³⁹¹ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia...* p. 402.

“cuando se pierde la desconexión entre el movimiento social de la calle, mucho más popular, y los cargos políticos, asociados a las élites, y los Nuevos técnicos municipales asociados a los líderes transformacionales que pasan a la administración, el ciclo adaptativo de cambio social predominante en el período 1974-1979 quedo deshilvanado, especialmente cuando las lógicas de gobierno se desconectaron de las necesidades de la población y por el proceso de memoria que proviene del autoritarismo, propio de la gestión urbana durante la época franquista [...]. Este proceso fue progresivo, especialmente a partir de la nominación de Barcelona en los Juegos Olímpicos, donde el poder económico tomo las riendas políticas [...].”³⁹²

---

³⁹² SUBIRATS, Joan, GARCÍA BERNARDOS, Ángela (eds.), *Innovación social...* p.84.

3.- EL BARRI “OLÍMPIC”, LA FALTA D’EQUIPAMENTS I LA CRISI DEL MOVIMENT VEÏNAL (1986-1992)

“[...] aquí al Poble Sec, Districte Olímpic com diuen, d’Olímpic només tindrem les molèsties i sorolls del desplaçament de la gent forastera vinguda per les Olimpíades [...]. Què s’ha arreglat o millorat al barri? Res de res [...]. [...] dóna la sensació que Barcelona és la “TORRE SENYORIAL” i el Poble Sec i els veïns són els ‘porters’ d’aquesta torre i els seus senyors, ja que continuem tan pobres com abans, tan abandonats com abans, sense cap millora al barri, i el que és més trist, continuem al mig de la ciutat i la magnífica muntanya amb grans i modernes instal·lacions”.

Associació de Veïns del Poble-sec³⁹³

---

³⁹³ “El Nostre barri”, núm. 9, maig-juny 1992, p. 3.

3.1.- El teló de fons dels Jocs Olímpics: un barri a la falda de la muntanya olímpica:

En ple procés d'integració europea de l'Estat espanyol, el somni olímpic dels governants de Barcelona que es va fer realitat a les 13.30 hores del 17 d'octubre de 1986 a Lausana, mitjançant les conegudes paraules de Joan Antoni Samaranch –ex-procurador a Corts franquistes- “*À la ville de...Barcelona!*”, s'estava gestant des de feia anys. Narcís Serra va llençar aquesta idea el 31 de gener de 1981. Idea que va ser oficialitzada el 30 de maig del mateix any davant dels reis d'Espanya.³⁹⁴ Com exposava Josep Maria Sòria –cap de premsa del consistori de Serra-, el període de govern de Serra es podria comprendre en tres etapes: una primera i segona etapa on es va analitzar la institució i es va atendre a les demandes ciutadanes mitjançant petites intervencions, i una tercera etapa on es va plantejar grans reptes de futur. Un Serra que havia treballat com economista al costat d'Albert Serratosa mentre aquest elaborava el Pla General Metropolità del 1976 –igual que el seu successor Pasqual Maragall-.³⁹⁵ Un Serra amant de l'arquitectura. Un Serra que va plantejar a Joan Antoni Samaranch –quan aquest feia pocs mesos que havia estat escollit president del Comitè Olímpic Internacional (COI)- la idea de celebrar uns Jocs Olímpics a Barcelona per tal d'impulsar les transformacions urbanes que considerava que Barcelona necessitava.³⁹⁶ Unes transformacions que

---

³⁹⁴ ANDREU, Marc, *Barris, veïns, democràcia...* p. 402.

³⁹⁵ Albert Serratosa va aglutinar, doncs, a Serra, Maragall i també a Jordi Borja al seu voltant, ja fos elaborant el PGM o treballant com a membres del gabinet d'ordenació urbana municipal com fou el cas de Borja l'any 1968. Finalment Serratosa fou destituït per Viola, però Serra i Maragall seguiren treballant a les ordres dels seus successors Xavier Subias i Antoni Carceller en el PGM dirigit pel governador civil Salvador Sánchez Terán. DELGADO, Manuel, *Elogi del vianant...* p. 27.

³⁹⁶ Fent servir paraules de José María Martí Font, aquells Jocs Olímpics suposaven la finalització del procés de modernització de la ciutat que s'havia vist interromput per la Guerra Civil: *Con la llegada de los ayuntamientos democráticos, los socialistas Narcís Serra y Pasqual Maragall reconocieron que habían tenido 40 años para pensar lo que querían hacer. Algo muy cierto, porque lo que hicieron fue acabar el proceso de modernización de Barcelona que quedó truncado con la Guerra Civil. Todos los proyectos importantes, como las Rondas, el cambio del cauce del río Llobregat, la ampliación del*

tindrien en la parella Narcís Serra i l'arquitecte Oriol Bohigas el seus principals protagonistes.³⁹⁷ Per tant, a principis de la dècada dels vuitanta Serra va trobar la manera de realitzar la gran reforma estructural de Barcelona; “*Quería que los Juegos fueran una excusa para poner en marcha su proyecto de reurbanización, de equipamientos y de intervención sobre el espacio público. Quería que los Juegos sirvieran para transformar la ciudad.*”³⁹⁸ És a dir, fent servir paraules del propi Pasqual Maragall, els Jocs Olímpics “van ser plantejats des d’un bon començament com el pretext per dotar Barcelona de les infraestructures i equipaments que havien quedat endarrerits respecte al que la pròpia activitat normal de la ciutat exigia.”³⁹⁹ Un catalitzador sorgit de la ment de Serra però que fou Maragall qui va encarregar-se de conduir i de fer-lo realitat.⁴⁰⁰ Un procés de transformació de Barcelona que tenia diversos punts importants a la ciutat: la Diagonal, la Vall d’Hebrón, el Poblenou i Montjuïc; “*las cuatro áreas olímpicas definen en el plano de Barcelona una geometria*

Puerto, la obertura al mar, que era lo único que el Plan Cerdá no había previsto, estaban en el PGM [...]”. MARTÍ FONT, José María, *La España de las ciudades...* p. 186.

³⁹⁷ MOIX, Llàtzer, *La ciudad de los arquitectos*, Anagrama, Barcelona, 1994, p. 19.

³⁹⁸ *Ibid.* p. 68.

³⁹⁹ MARAGALL, Pasqual, “La reforma dels Ajuntaments democràtics, inici de la proposta federal”, a ARACIL, Rafael, SEGURA, Antoni (eds.), *Memòria de la Transició...* p. 247.

⁴⁰⁰ Per copsar un anàlisi institucional de l’organització i impacte dels Jocs Olímpics (estirant la seva influència fins al Fòrum de les Cultures del 2004) veure: DE MORAGAS, Miquel, BOTELLA, Miquel (eds.), *1992-2002. Barcelona: l’herència dels Jocs*, Centre d’Estudis Olímpics (UAB), Ajuntament de Barcelona, Editorial Planeta, Barcelona, 2002;

Un Maragall –i un PSC- que, tot i perdre al voltant de 10.000 vots a les eleccions del 1987 (de 412.991 a 400.280; inaugurant una tendència de baixada que arribaria fins al 2011 i que només es tindria un parèntesi a les eleccions de 1995), es va mantenir al poder amb el suport d’un PSUC que segueix en total davallada perdent encara més vots que a les fatídiques eleccions de 1983 (de 62.421 a 47.406). Un PSUC que en aquell moment s’integrà dins d’un nou subjecte polític electoral: Iniciativa per Catalunya (IC); una coalició formada pel PSUC, el PCC i Entesa dels Nacionalistes d’Esquerra (ENE). Uns resultats que contrastaven amb els bons números de la CiU de Josep Maria Culell, coalició que retallava distàncies amb els socialistes de manera més que notable (de 246.780 vots als comicis de 1983 a 325.463 vots al 1987) [consulta online <http://www.historiaelectoral.com/mbarcelona.html>, 07/10/2017]

*particular: una línia de unió entre Montjuïc y Parc de Mar dibuja una nueva fachada marítima que se extiende hasta el Besòs; Diagonal y Vall d'Hebron serán dos grandes parques enlazados entre sí por la ronda de montaña de Barcelona; entre Montjuïc y Diagonal se dibuja, ya prácticamente consolidado, el eje central de poniente, y Carles I, en Levante, unirá Vall d'Hebron y Parc de Mar. Toda la ciudad queda implicada y por tanto favorecida con estas actuaciones.”*⁴⁰¹ Un plantejament holístic de transformació de la ciutat basat en la recerca d'un equilibri territorial mitjançant la creació de noves àrees de centralitat, la construcció d'una xarxa d'infraestructures viàries i de serveis, així com una trama d'espais públics i equipaments al voltant de les operacions estrella enfocades al 1992.⁴⁰² Tal i com assenyala Horacio Capel, la utilització d'un esdeveniment important per tal de transformar i reestructurar la ciutat i realitzar grans inversions públiques, procedents de l'Estat, era quelcom que ja s'havia fet a la ciutat amb l'Exposició Universal de 1888 i l'Exposició Internacional de 1929.⁴⁰³

Tot i les diferents perspectives imbricades en l'anàlisi del desenvolupament del conegut com a “Model Barcelona” –exposades en el marc teòric d'aquesta investigació–, totes convergeixen en assenyalar que al voltant dels Jocs Olímpics es produeix un punt d'inflexió en la forma de fer la ciutat. Tal i com s'ha vist en el primer apartat, els primers anys d'Ajuntament democràtic varen projectar –tot i les primeres derrotes i desil·lusions– intervencions necessàries per la ciutat, moltes de les quals provenien de les reivindicacions veïnals (com la Plaça de les Navas al Poble-sec, per exemple); unes

---

⁴⁰¹ MILLET, Lluís, “La construcción de la capital” a Ajuntament de Barcelona, *Barcelona: la ciutat i el 92*, Institut Municipal de Promoció Urbanística S.A, HISAO y Olimpiada Cultural S.A, Barcelona, 1990, p. 206.

⁴⁰² BORJA, Jordi, MUXÍ, Zaida (eds.), *Urbanismo en el siglo XXI...* p. 214.

⁴⁰³ CAPEL, Horacio, *El modelo Barcelona...* p. 15.

intervencions que van configurar una etapa –curta- de construcció de consensos al voltant de la manera de fer ciutat. Una etapa que està directament vinculada a l'impuls democràtic i social dels anys setanta i que encara trobava ressò a principis dels vuitanta en forma de petites intervencions als barris i també en forma de construcció d'equipaments.⁴⁰⁴ Un ressò que, tanmateix, s'estava començant a ofegar. Els Jocs Olímpics van portar com a conseqüència passar de les petites actuacions de barri als grans projectes de ciutat; es va allunyar el focus de les particularitats i necessitats del veïnat dels barris barcelonins per projectar uns projectes i idees de ciutat globals; uns projectes que, per pròpia definició de la seva dimensió, començaven a allunyar-se de la realitat i quotidianitat dels barcelonins i barcelonines i dels seus barris. Aquesta hipòtesi està àmpliament compartida a les diverses aportacions acadèmiques sobre el desenvolupament i transformacions de Barcelona.⁴⁰⁵

La qüestió de la possibilitat de celebrar els Jocs Olímpics a Barcelona va ser també debatuda i treballada al Consell Municipal del Districte III.⁴⁰⁶ En aquest sentit, cal destacar l'aparició d'un informe elaborat entre el propi Consell en col·laboració amb les entitats del moviment veïnal del districte en el qual es detallaven les perspectives i aspiracions que els Jocs Olímpics despertaven als seus barris. Des d'aquest informe d'àmbit de districte –així com també des de les altes esferes del poder municipal- les olimpíades es concebien com una oportunitat per tal de millorar la ciutat; un autèntic

---

⁴⁰⁴ ANDREU, Marc, “Moviments socials i crítica al ‘Model Barcelona’...p. 5.

⁴⁰⁵ ANDREU, Marc, “Moviments socials i crítica al ‘Model Barcelona’... p. 5; ARICÓ, Giuseppe, MANSILLA, José A., STANCHIERI, Marco Luca (coords.), *Barrios corsarios...* p. 231; BORJA, Jordi, *Llums i ombres...*p. 99; CAPEL, Horacio, *El modelo Barcelona...* p. 39; CASELLAS, Antònia, “Governança i ciutat”...p. 63; DELGADO, Manuel, *La ciudad mentirosa...*p. 34; MUXÍ, Zaida, “Model de ciutat i moviments socials urbans”... p. 110; SCARNATO, Alessandro, *Barcelona supermodelo...*p. 113; UTE, *Barcelona...*p. 90-91.

⁴⁰⁶ Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 12 de setembre de 1983, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d'instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1983.

catalitzador a través del qual iniciar un a transformació profunda de Barcelona: “un motiu per actuar sobre la ciutat, per millorar les condicions de vida dels seus barris dins d’una visió ampla i oberta de Barcelona que vagi més enllà d’un aconeixement [sic.] de durada limitada, amb temps per planificar i amb mitjans econòmics que permetin la seva execució.”. En aquest sentit, aprofitaven la preparació de l’esdeveniment olímpic per tal de tractar una temàtica que es venia arrossegant des de feia dècades i que s’ha comentat més amunt: l’estudi, ordenació i transformació de la muntanya de Montjuïc. Fent una analogia, de la mateixa manera que a nivell de ciutat s’emprarien les olimpíades per tal d’iniciar un procés de transformació global de Barcelona, els veïns i veïnes del Poblesec creien que podrien utilitzar aquesta embranzida transformadora per tal de solventar les mancances del barri, a la falda de Montjuïc.

Des de l’informe es considerava que, tenint en compte els projectes que es tenien previstos per la coneguda com a “Anella Olímpica” (que preveïen la construcció de zones esportives i zones d’aparcament), calia aprofitar per assumir un plantejament holístic de transformació de la muntanya assumint “així una llarga reivindicació d’una figura de plantejament que articuli els àmbits urbans solidaris a la muntanya que constitueixen el seu perímetre i que han estat des de l’inici de la seva urbanització els espais més oblidats.”. A més consideraven que els projectes de l’Ajuntament deixaven massa buits ja que només tenien cura de la muntanya “olímpica” i no projectaven ni proposaven solucions per a la muntanya “no-olímpica”: “hi ha perill de que l’autonomia de l’operació olímpica (l’Anella i els seus accessos) prengui una dinàmica pròpia i es descarni del conjunt d’operacions urbanístiques que la muntanya i els barris que tradicionalment hi ha estat vinculats, necessiten i reclamen amb urgència des de fa temps.”. D’aquesta manera, tant el Consell com les entitats veïnals pressionaven a la Casa Gran per tal de que els projectes que es tenien de cara als Jocs Olímpics per

Montjuïc també tinguessin beneficis en els barris del seu entorn, els quals com el Poble-sec, encara patien enormes mancances considerant a “la muntanya i als barris que la envolten com un tot a ordenar i no una concessió formal a la coherència urbanística.”.

Per aquests motius es demanaven més concrecions i definicions en relació a les intervencions als barris veïns. De la mateixa manera també es pressionava per tal de que els nous equipaments que es situarien a la muntanya tinguessin una doble utilitat metropolitana i de ciutat i barri, així com que els accessos a la muntanya –reivindicació històrica del moviment veïnal poblesequí- es realitzessin tant si els Jocs Olímpics s’acabessin celebrant com si no. Uns accessos que haurien de convertir Montjuïc en un parc destinat als peatons, prioritzant els transports públics, la circulació a peu i fomentant la vida ciutadana a la muntanya. Per tant, després d’aquesta exposició de motius, el Consell Municipal del Districte III i les entitats veïnals signants proposaven una sèrie de punts que l’Ajuntament hauria de valorar i tenir en compte a l’hora d’abordar la transformació de la muntanya de Montjuïc: en primer lloc, arribar a una definició integral de la muntanya com a conjunt (model, usos, accessos, etc.) aturant el procés de degradació ambiental, arquitectònic i ecològic que patia la mateixa; en segon lloc, inclusió en els projectes l’estudi del patrimoni cultural de la muntanya per tal de valorar-ne els futurs usos que se’n podrien desprendre; com a tercer punt –centrant-se en el barri del Poble-sec-, es reclamava la urgència d’elaboració d’un PERI, que es milloressin els accessos des del barri a la muntanya i el respecte i preservació de la zona de La Satalia; en quart lloc, es reclamava per la zona de la Font de la Guatlla-Magòria que es posés en marxa el PERI que s’havia aprovat; en cinquè lloc, per la Zona Franca-Port es demanava que de manera prompta es comencés a configurar el PERI de la zona així com es solucionessin els problemes de circulació de la zona industrial i dels cinturons; i, en darrer lloc, proposaven la creació d’una comissió de seguiment on tots

els actors institucionals, tècnics i veïnals estiguessin representats per tal de garantir l'execució dels projectes seguint criteris consensuats, “per tal d’aconseguir de Montjuïc i dels barris que l’envolten una zona on esplaiar-se i gaudir per part de tots, [i] no estigui renyit amb viure-hi cada dia.”⁴⁰⁷

Un barri com el Poble-sec, al peu de la muntanya olímpica, seguia tenint nombroses mancances; unes mancances que pressionaven per tal de poder solventar en l’horitzó transformador dels Jocs Olímpics però que calia fer tant si es donava la cita olímpica com si no. Per tant, el projecte olímpic s’albirava com un factor que podia facilitar i accelerar els canvis i intervencions que els barris veïns necessitaven. Uns canvis i intervencions que, com es veurà, van trigar en arribar tot i la celebració de l’esdeveniment esportiu olímpic. Així ho van valorar militants del moviment veïnal poblesequí com Pilar Villuendas o Josep Ramon Gómez que consideraven que era un projecte de transformació bo i necessari per la ciutat però que, malauradament, “no es va fer mitjançant la participació. [...] no teníem tota la informació [...]”⁴⁰⁸ I és que la preparació de la precandidatura es va portar amb gran secretisme, eludint de manera deliberada les crítiques que se’n podrien desprendre d’un projecte transformador que no recollia, com s’ha vist a l’informe esmentat, les reivindicacions més elementals del moviment veïnal.

Fins que no es va arribar a l’aprovació del PERI del Poble-sec a principis dels noranta –que es comentarà més endavant-, les entitats veïnals van seguir fent sentir la seva veu i les seves reivindicacions als organismes institucionals per tal que la

---

⁴⁰⁷ “Els Jocs Olímpics de 1992 a Barcelona. La seva filosofia”. Annex 2. Acta Ple del Consell Municipal del Districte II, 12 de setembre de 1983, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte II (1979-1984), Unitat d’instal·lació 10.012, Carpeta Actes Ple 1983.

⁴⁰⁸ Josep Ramon Gómez i Pilar Villuendas, entrevista amb l’autor, 02/10/2016.

preparació per l'esdeveniment olímpic també inclogués i recollís les demandes del veïnat poblesequí. Unes demandes que van tenir més força després de que Barcelona fos escollida com a ciutat amfitriona dels Jocs Olímpics del 1992 a la tardor del 1986. Al districte III, encapçalat pel socialista Josep Espinàs i Xivillé, la notícia de la nominació olímpica es va rebre amb un esclat de joia i consens notable.⁴⁰⁹ El barri, encapçalat per la seva AV, seguia demandant zones verdes, centres d'atenció sanitària, residències pels avis i àvies, equipaments culturals i inversions municipals.⁴¹⁰ Unes demandes que difícilment trobaven ressò a unes esferes municipals molt influenciades pel triomfalisme post-elecció olímpica i que estaven encapçalant una gran transformació de la ciutat de Barcelona. Unes demandes que, igualment, provenien d'un moviment veïnal que estava en ple procés de declivi i pèrdua de pes en la vida pública veïnal i municipal davant d'unes institucions democràtiques consolidades. Un moviment veïnal que, al Poble-sec estava en plena transformació. Transformació que es materialitzaria –com s'exposarà més endavant- amb el declivi de l'AVPS i l'aparició d'un nou moviment veïnal al 1989, la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec (CEPS).

Per tant, es veuria reafirmada la tesi exposada pels activistes veïnals Andrés Naya i Albert Recio segons la qual el moviment veïnal va assolir certes victòries però que no va ser capaç d'introduir temes clau en els projectes de transformació que es plantejaven a tenor de l'esdeveniment olímpic a causa de la baixa participació veïnal

---

⁴⁰⁹ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 23 d'octubre de 1986, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre II Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 4 febrer 1986 – 26 juny 1987.

⁴¹⁰ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 5 de març de 1987, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre II Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 4 febrer 1986 – 26 juny 1987;

Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 14 de maig de 1987, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre II Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 4 febrer 1986 – 26 juny 1987.

que l'Ajuntament va acceptar en aquell procés.⁴¹¹ Com exposa Llàtzer Moix, “*los barceloneses, que son gente participativa y amante de su ciudad, han seguido con atención el proceso de metamorfosis urbana. Lamentablemente, tuvieron que hacerlo desde detrás de los cercados que protegían las áreas olímpicas, las rondes y demás zonas remozadas. Tal limitación les permitió saber de zanjas, desmontes, nubes de polvo, desvíos, calles por pavimentar y otros desarreglos. Pero les separó del día a día de una transformación que adquirió, sin asomo de exageración, ribetes épicos.*”⁴¹²

L'any 1989 l'Ajuntament de Barcelona i el govern de l'Estat espanyol –ambdós governats pel PSC-PSOE-, juntament amb el Comitè Olímpic Espanyol (COE) van arribar a un acord per constituir una societat anònima que vetllés pel finançament i gestió de les obres d'infraestructura i dels equipaments olímpics, el COOB'92. En certa mesura, aquell acord suposava el tret de sortida de la gran transformació que viuria Barcelona; una gran transformació que inauguraria una nova època de col·laboració entre el món públic i el món privat, amb preeminència i lideratge, en principi, del primer sobre el segon.

Ambdues administracions convenien en unificar esforços financers per tal de dur a terme, i liderar, els canvis i transformacions que es donarien a Barcelona en motiu de l'esdeveniment olímpic. Unes obres que tenien com a principals punts forts els equipaments esportius, així com els Cinturons i les Rondes, i, a nivell cultural, la construcció i revitalització d'equipaments com l'Auditori, el Palau de la Música, el

---

⁴¹¹ NAYA, Andrés, RECIO, Albert, “El moviment veïnal de Barcelona davant els Jocs Olímpics”, a *Biblio3W Revista Bibliográfica de Geografía y Ciencias Sociales*, Vol. XV, núm. 895, 5 de novembre de 2010.

⁴¹² MOIX, Llàtzer, *La ciudad de los arquitectos...*p. 10.

Museu d'Art de Catalunya, el Palau Nacional o el Museu d'Art Contemporani entre d'altres. Unes obres que, com exposava Vázquez Montalban, van convertir la ciutat “*en un enorme solar en construcción*”.⁴¹³ Un període en el qual les excavadores es repetien per tot el territori de la ciutat i passaven a formar part del paisatge urbà quotidià. Com la *inanimata scavatrice* del poema de Pier Paolo Pasolini que anava transformant la ciutat –en aquell cas la Roma dels anys cinquanta-, i la vida que dins d'ella s'hi donava.⁴¹⁴

Les obres, tanmateix, ja s'havien perfilat i avançat en certs aspectes com exposava Maragall en una sessió extraordinària del Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona. L'any 1983 ja es van signar els convenis sobre el traçat ferroviari i sobre les costes (en aquells moments les obres ja estaven en marxa) i aquell mateix any 1989, després d'anys de negociacions i *brainstorming* amb els arquitectes rectors de la ciutat dels quals parlava Moix (Oriol Bohigas, Ricardo Bofill o Santiago Calatrava, entre d'altres), estarien acabades les grans obres de la muntanya de Montjuïc (els accessos al Parc, l'Estadi Olímpic, el Palau Sant Jordi, el camp de beisbol, el camp d'hoquei, l'Estadi Pau Negre i el camp d'atletisme Serrahima). Per altra banda, Maragall exposava que durant l'any 1990 s'enllestirien les obres des del front marítim de Montjuïc fins al Besòs (deixant clar que només estarien fetes les obres d'infraestructura i no d'habitatges), així com el II Cinturó des de la Meridiana fins a la Diagonal; i al 1991 ho estarien els habitatges de la Vila Olímpica i, si s'arribava a aprovar, l'arribada del metro

---

⁴¹³ ROBINSON, Andy, “Vázquez Montalbán, inédito y a la contra” [consulta *online* <http://www.lavanguardia.com/cultura/20180430/443161921731/manuel-vazquez-montalban-prologo-barcelonas.html> 30/05/2017]

⁴¹⁴ PASOLINI, Pier Paolo, *Las cenizas de Gramsci*, Visor Libros, Madrid, 2009, p. 191-233.

a Montjuïc (un projecte que no es va dur a terme tot i que cobriria les reivindicacions de l'AVPS sobre els accessos al parc mitjançant el transport públic).⁴¹⁵

A la mateixa sessió, Jordi Parpal i Marfà –Delegat de Promoció Urbanística i Jocs Olímpics- exposava què guanyaria la ciutat amb els Jocs Olímpics. Explicava que des del govern tot s'havia pensat per beneficiar la ciutat; la localització d'una àrea important de transformació urbana a la Vall d'Hebron responia a la voluntat d'oferir una àrea esportiva i de lleure a la part nord de la ciutat; la localització de la Vila Olímpica “al Poblenou i no a Cerdanyola” també suposava un impuls per l'acabament de reformes que havien quedat pendents com l'acabament del carrer Prim i de la Via Augusta, l'enllaç dels carrers Aragó i Guipúscoa, l'ampliació de les platges de 6 a 18 hectàrees, la plantació de 26.600 arbres, l'increment d'un 65% de la zona verda, entre d'altres. El projecte, i les transformacions que els Jocs Olímpics van portar a Barcelona foren d'una importància cabdal per entendre el posterior desenvolupament de la ciutat. Tanmateix, com s'assenyalava des del moviment veïnal poblesequí i barceloní, la nul·la participació veïnal que les autoritats socialistes van permetre van fer que –tot i l'ample consens ciutadà del qual gaudien els jocs (materialitzat, sobretot, en la figura dels voluntaris i voluntàries olímpics⁴¹⁶)- els canvis es realitzessin d'esquenes al veïnat organitzat que van veure com d'impermeable a les seves peticions era el projecte elaborat pel consistori.

---

⁴¹⁵ Acta del Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona, 9 de maig de 1989, Annex de l'Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 18 de maig de 1989, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre IV Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 26 gener 1989 – 26 març 1990.

⁴¹⁶ PASCUAL, Josep Maria, *Las ciudades...* p. 346.

3.2.- El “Pla Especial Poble-sec – Montjuïc”. El barri a les portes de 1990: envelliment poblacional i dèficits estructurals.

Una d'aquestes transformacions de cara a l'esdeveniment olímpic fou l'aprovació el 22 de juliol de 1988 del “Pla Especial Poble-sec Montjuïc”.⁴¹⁷ Una simple mirada al format document ens indica que estava més pensat per les implicacions en la transformació de Montjuïc que no pas per les implicacions que aquest tenia pel Poble-sec. La inclusió del Poble-sec en aquell projecte de transformació de la muntanya de Montjuïc responia més a una voluntat de contentament –simbòlic però necessari- de recollir les reivindicacions veïnals que reclamaven, com s'ha vist més amunt, que les reformes de cara als Jocs Olímpics del 1992 també ajudessin a transformar els barris dels voltants de la muntanya. Així s'explicita a la introducció del primer apartat del Pla quan es fa referència al barri en tant que zona relacionada amb Montjuïc no com a realitat urbanística en si mateixa. Tot i així, a partir d'aquestes apreciacions “col·laterals” es tracten aspectes importants de la idiosincràsia i fisonomia del Poble-sec que ajuden a fer una radiografia prou acurada de la situació del Poble-sec a l'inici de la dècada dels noranta i plantegen solucions per tal d'intervenir en la situació d'emergència que vivia el Poble-sec. Aquest estudi/projecte d'intervenció al barri provenia de les preocupacions veïnals traslladades als òrgans de govern del districte –i assumides per aquest darrer-

---

⁴¹⁷ “Pla Especial Poble Sec – Montjuïc. Text refos redactat en compliment de l'acord de la C.U.B. de data de 18 de juliol de 1990, Memòria, Estudi Econòmic, Normes Urbanístiques, Annexos”, Daniel Navas & Neus Solé Arquitectes, Direcció de Serveis de Plantejament i Gestió Urbanística, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona, Ajuntament de Barcelona;

Pla Especial que va patir al llarg dels anys noranta diverses modificacions puntuals (en carrers o edificis concrets del barri) per tal d'anar adaptant-se a les transformacions del barri. [consulta *online* <http://www2.aq.upm.es/Departamentos/Urbanismo/blogs/re-hab/la-rehabilitacion-de-poble-sec/> 10/10/2017]

davant la precària situació del barri en diversos aspectes.⁴¹⁸ Fou un document que va abocar llum sobre l'anatomia social i estructural del barri i que va servir com a base, com a punt de partida, per abordar, en les dècades posteriors –com un degoteig tardà-, la transformació del Poble-sec.⁴¹⁹

Pel que fa a l'habitatge, l'estudi exposava que només el 34% dels habitatges del barri es trobaven en bon estat, essent majoria el patrimoni envellit i densificat –segons dades de l'informe un 398% superior a la mitjana de densitat poblacional barcelonina en certes zones del barri (p. 19). Pel que feia a la població, s'exposava que, des de 1963 el creixement de població havia estat negatiu amb una població molt envellida, per damunt de la mitjana catalana, arribant a la dada d'una pèrdua de població de quasi el 20% des de 1963; els motius que s'esgrimien per explicar aquest fenomen era que la població jove i amb mitjans econòmics marxava mentre que la població amb pocs recursos es mantenia (p. 19). Per fer front a aquesta situació el pla proposava rehabilitar diverses zones del barri, construir habitatges nous així com nous equipaments públics. En aquest sentit, pel que fa equipaments la radiografia que feia el pla treia a la llum, i de manera tangible i quantitativa, la situació dramàtica que l'AVPS portava denunciant des de feia dècades. Pel que fa als equipaments educatius, s'exposava que, de la demanda real de places escolars que tenia el barri situada en 7617, l'oferta només era de 5207, de les quals el 76% corresponien a l'oferta privada i només un 24% a l'oferta pública. Així, l'etapa d'escolarització obligatòria tenia una oferta de places públiques del 20,16%, una dada que, segons relata l'informe, era la meitat de l'exigida pels estàndards

---

⁴¹⁸ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 28 de gener de 1988, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre III Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 15 octubre 1987 – 15 desembre 1988;

⁴¹⁹ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 22 de febrer de 1990, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre IV Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 26 gener 1989 – 26 març 1990.

d'escolarització pública fixats per l'Àrea d'Ensenyament de l'Ajuntament de Barcelona i situava el Poble-sec en una situació de dèficit escolar "absolut", ja no només en l'educació obligatòria sinó també en la Formació Professional i les escoles bressol que no oferien "cap capacitat respecte a les necessitats de la població" (p. 23).

Pel que feia als equipaments sanitaris, es posava de manifest la presència deficitària –en quantitat i qualitat- de centres d'assistència primària i d'assistència hospitalària tot i que recollia les directrius de l'Àrea de Sanitat de l'Ajuntament de Barcelona de que calia reestructurar l'oferta existent a Barcelona; una oferta que calia que respongués a la nova divisió de la ciutat en districtes. Una "solució" que, tanmateix, no acabava de resoldre la situació de barris com el Poble-sec, allunyats del "centre" del districte i amb menys pes dins de la nova divisió de la ciutat (p. 24-25). Seguint amb l'àmbit assistencial, l'informe també palesava la necessitat d'una residència d'avis, degut l'envelliment manifest de la població poblesequina (p. 26). En el mateix sentit, es posava de relleu la necessitat de més equipaments culturals i socials degut a l'elevada densitat de població del barri i les poques zones verdes i/o de sociabilitat trobades (p. 27). Igualment, seguint amb els dèficits existents al barri, pel que feia als equipaments esportius –una reivindicació també històrica del moviment veïnal poblesequí- s'abocava llum sobre les nombroses mancances que el Poble-sec també tenia en aquest àmbit. El barri només disposava de dues pistes poliesportives, un camp de futbol i una piscina descoberta, equipaments que es trobaven en una situació precària. Segons els estàndards de l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona, el Poble-sec hauria de tenir, com a mínim, dos gimnasos, dues piscines cobertes per ensenyament, vuit pistes poliesportives o de bàsquet o bé piscina reglamentària, un camp de futbol i un complex de vuit pistes de tenis; segons càlculs de l'Ajuntament, això suposava un dèficit d'uns 7000m² d'equipaments dedicats a esports (p. 28). Amb aquestes dades aquí presentades, hom

pot copsar l'anatomia deficitària en diversos àmbits del barri del Poble-sec a principis dels noranta.⁴²⁰ Una situació de mancances que s'arrossega fins a l'actualitat en molts dels aspectes assenyalats anteriorment.

Tot i així, el pla també informava de la presència d'aproximadament 15000 veïnes i veïns –dels aproximadament 40000 habitants totals del barri-⁴²¹ que es trobaven agrupats en entitats veïnals de diferents àmbits (AV, culturals, esportives, recreatives...), que eren l'autèntica força del barri (p. 28-30), que portaven lluitant contra les mancances i degradació del barri des dels anys setanta. En aquest sentit, per tal de pal·liar la situació d'emergència en la qual es trobava el barri el pla –aprovat per l'Ajuntament però de tardana, desigual i intermitent aplicació- proposava les següents intervencions urbanístiques. Feia referència a la necessitat de connectar el Poble-sec amb Montjuïc per tal de fer d'aquest darrer, el “Parc central d'àmbit urbà i metropolità”, per aquest motiu plantejava una reestructuració de la xarxa viària respectant el màxim possible l'entramat urbà del barri. Tanmateix, era una reestructuració que beneficiava el transport mitjançant vehicles privats i no recollia la necessitat, reiterada pel veïnat, de facilitar l'accés a Montjuïc mitjançant transport públic. El pla, per altra banda, proposava pal·liar els dèficits d'equipaments mitjançant l'adquisició de sòl –ja que qualificava com a molt baixes les reserves de sòl municipal al barri (p. 42)-, així com

---

⁴²⁰ Com versava un titular de La Vanguardia que parlava sobre el camp de futbol de la Satalia: “La Satalia, a tope con horario para más de veinte equipos”, a *La Vanguardia*, 24 d'agost de 1987; La Satalia se cae”, a *Sport*, 18 de novembre de 1988;

Una situació que, a més, va repercutir en el rendiment de l'equip de futbol del barri –la Unió Esportiva Poble-sec, coneguda com “El Sec”-, que va passar per una dura etapa d'inestabilitat institucional i esportiva. Portant, també, a una mala relació entre l'equip i l'Associació de Veïns. “La Asociación de Vecinos de Poble Sec acusa a Venero [president de l'UE Poble-sec] de cacique y embustero”, a *L'Esportiu*, 12-18 de setembre de 1988; “La UE Poble-sec viu els problemes dels més modestos” a *Diari de Barcelona*, 19 de juny de 1992.

⁴²¹ RICO CAMPS, Daniel (coord.), *10 anys de la Coordinadora d'Entitats del Poble Sec, 1989-1999*, Nausicaa, Barcelona, p. 59.

requalificant terrenys i/o dotant de nous usos espais ja construïts. Per tant, proposava combinar noves construccions amb replantejaments d'obres ja fetes per tal de solucionar l'alarmant situació de mancances de serveis bàsics del barri. En la mateixa línia, plantejava les següents actuacions en la qüestió dels equipaments. En matèria d'ensenyament proposava la construcció de dues escoles bressol i d'una biblioteca. Pel que fa a l'àmbit assistencial, incloïa el projecte de construcció d'una residència d'avis, un centre cívic i un centre social. En matèria cultural proposava reconvertir el Casal del Barri del c/Blai en un Centre Cultural. Centrant-se en els equipaments esportius, el pla projectava la rehabilitació de la piscina descoberta, la rehabilitació del camp de futbol i la creació de pistes d'*squash* (p. 44-47). Com es veurà més endavant, algunes d'aquestes solucions i propostes plantejades en aquest pla de 1988-1990 van passar de ser plantejaments a ser realitats al barri; tanmateix, cal assenyalar que es van trigar dècades (entrat ja el nou mil·lenni) en veure les primeres –i les més importants– promeses complertes. Tanmateix, cal assenyalar que aquest primer informe/pla que versava sobre les problemàtiques del barri hagués quedat en paper mullat si no fos per, com es veurà, la pressió veïnal que es va generar al voltant del “Pla de Futur Poble-sec 1995-2005”; un projecte de futur pel barri de base i gènesi veïnal.

3.3.- La crisi i transformació del moviment veïnal poblesequí:

3.3.1.- L'AVPS i els nous canals de participació:

El Consell Municipal del Districte III, Sants-Montjuïc, va quedar constituït el 21 de juny de 1984 al capdavant del qual s'hi va posar al socialista Josep Espinàs i Xivillé – persona molt vinculada al cristianisme de base i als moviments veïnals de la Zona

Franca.⁴²² La constitució del Consell Consultiu del Districte es va produir, de manera pionera i provisional, un any abans de l'aprovació de la normativa de participació ciutadana, al juny del 1985. Un Consell Consultiu que comptava amb la participació de membres del moviment veïnal de tots els barris del districte: 5 representants per Sants i per Poble-sec respectivament, 4 per Zona Franca i 1 per Font de la Guatlla – Magòria; un Consell que també comptava amb 5 membres del Consell Municipal (2 pel PSC, i 1 pel PSUC, CiU i AP respectivament). Tanmateix, per la seva pròpia provisionalitat, no se'n trobaran les actes als arxius fins a partir de les reunions celebrades l'any 1988. Un òrgan que, tal i com s'ha exposat al capítol anterior, tenia unes atribucions més que restringides que es limitaven a emetre opinions que podrien ser tingudes en compte –o no– pels òrgans decisoris i executius del districte. Per tant, en la seva pròpia gènesis es troben les mancances estructurals d'aquest tipus d'espais de participació ciutadana que, recuperant el marc teòric d'Arnstein sobre les fases de la participació, allunyaven al veïnat organitzat dels estadis de deliberació i de decisió real.

Una ràpida ullada a la documentació consultada aboca llum sobre la difícil situació del moviment veïnal poblesequí. Tot i que, com s'ha dit, la seva representació era de 5 membres, l'assistència dels membres de les entitats poblesequines sempre es va moure entre un i tres representants, a diferència, per exemple, dels representants santsencs o de Zona Franca que sí que ocupaven la seva representació de manera força continuada.⁴²³

---

⁴²² Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 21 de juny de 1984, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre I Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 21 juny 1984 – 21 novembre 1985.

⁴²³ Actes del Consell Consultiu del Districte III, de l'1 de març de 1988 a 12 de desembre de 1990, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 4546; i, Actes del Consell Consultiu del Districte III, del 14 de febrer de 1991 a 20 de gener de 1992, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 4547.

Anàlogament, hi ha altres constatacions que s'han extret de l'anàlisi de la documentació produïda pel Consell Consultiu. Una primera constatació general és la seva inoperància –volguda i conscient per part de l'administració com s'ha vist en l'anàlisi de les mancances de les normatives de participació des del seu naixement- com a element de participació ciutadana efectiva. La veu de les entitats es sentia –al final de la sessió- i després dels informes de presidència i de les discussions entre els partits polítics. Unes discussions que partien des d'un coneixement i informacions que no s'havien transmès a les entitats, fet que provocava, òbviament, la incomoditat i la dificultat de moviment dels veïns dins d'aquests òrgans. Massa comunament les sessions versaven sobre subvencions, pressupostos, adjudicacions, etc. informacions que no s'havien posat a l'abast del veïnat. Les peticions del veïnat –relegades al final- es resolien prometent-ne un seguiment i/o una futura reunió –sense concreció de dia i hora- i, en molts casos, el tema quedava oblidat. Per tant, aquest òrgan suprem de la participació ciutadana, que se suposava que era el Consell Consultiu, es mostrava més com un organisme merament informatiu en el qual l'administració invitava al veïnat organitzat a escoltar els seus projectes –uns projectes que quedaven “legitimats” simbòlicament a nivell de participació mitjançant aquesta recepció del missatge-, sense esdevenir espais de deliberació i decisió reals; sense mostrar cap voluntat de compartir poder decisor amb el veïnat organitzat. Fenomen denunciat per les entitats del Poblesec al propi Consell Consultiu criticant la “mera formalitat protocol·lària del funcionament del Consell Consultiu”.⁴²⁴

---

⁴²⁴ Acta del Consell Consultiu del Districte III, 22 d'octubre de 1991, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 4547.

Una segona constatació que s'extreu és la desatenció que patia el Poble-sec dins dels òrgans del districte. Observant els ordres del dia de les diferents actes del Consell Consultiu hom pot extreure la conclusió que els punts referents als barris de Sants, Hostafrancs, La Bordeta i la Zona Franca superaven amb escreix els punts que versaven sobre el Poble-sec. És tal la desatenció que, fins i tot, en el moment en que es discutien les línies d'actuació dels serveis personals dels anys 1989-1990, el barri del Poble-sec i les seves entitats no foren nombrades ni a l'informe ni a la discussió, fet que va provocar el rebuig i denúncia de les entitats poblesequines.⁴²⁵ Aquesta situació tindria una explicació bicèfala: per un cantó es trobaria la desatenció crònica que patia el barri per part de les institucions, una situació viciada difícil de revertir; i, per l'altre, la difícil situació del moviment veïnal poblesequí en plena crisi i transformació.

Pel que fa al paper de l'AVPS als òrgans de decisió del districte -el Consell Municipal del Districte- cal destacar la seva presència a les reunions de la mateixa manera que cal remarcar la poca capacitat d'influenciar a les decisions preses a les mateixes. Un fet que pot il·lustrar la poca importància que es donava des d'aquest òrgan a les intervencions de les associacions veïnals pot ser el fet de que les seves paraules no fossin recollides a les actes de les sessions. Només es reproduïa i s'apuntava el fet de que un representant veïnal havia parlat -exposant com a molt la línia general de la seva intervenció- i la resposta, normalment curta i ràpida, del representant polític. Una situació similar a la que es donava al Consell Consultiu. Per tant, cal posar èmfasi en aquest detall de les actes de les sessions del Consell Municipal del Districte. Unes actes farcides per les paraules dels representants polítics i amb una anecdòtica -i simptomàtica- presència de la veu del veïnat organitzat. De la mateixa manera, cal

---

⁴²⁵ Acta del Consell Consultiu del Districte III, 30 de novembre de 1989, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 4546.

assenyalar que la pròpia dinàmica de les sessions o el llenguatge emprat en les mateixes feia encara més difícil una intervenció operativa i eficaç del moviment veïnal als òrgans de descentralització i participació ciutadana.

Una mostra d'aquests fenòmens esmentats es troba reflectida a la segona sessió del ple del Consell Municipal del Districte III després de les eleccions del 1987. La socialista Mercè Sala Schnorkowski va prendre el relleu de Josep Espinàs al capdavant de la regidoria de Sants-Montjuïc.⁴²⁶ En aquesta sessió els veïns del districte van mostrar pancartes expressant el seu rebuig per algunes intervencions urbanístiques que estaven tenint lloc al districte (a l'acta no se n'especifica res més) i la regidora els va convidar a marxar per tal de que no es "cansessin" mostrant les pancartes i, afegia, que ja els avisarien per tal de que no haguessin de suportar un ple "fatigós". Tanmateix, les veïnes i veïns, mostrant dignitat, es van mantenir fermes als seus llocs.⁴²⁷ Aquest episodi pot servir per il·lustrar en quin punt es trobaven les relacions entre el moviment veïnal i l'Ajuntament. Un consistori que, poc a poc, volia allunyar al moviment veïnal de la interlocució a l'hora de construir els barris i la ciutat; i, un moviment veïnal en plena crisi que s'anava agreujant davant l'hostilitat institucional manifesta en moments com el relatat.

El moviment veïnal poblesequí, doncs, tot i les dificultats internes i externes que havia de suportar i superar seguia reivindicant, als espais on podia fer-ho, millores pel

---

⁴²⁶ Unes eleccions on el PSC va ser la força més votada al nou Districte III- Sants-Montjuïc conformant un Consell Municipal de Districte on el PSC era la força més representada amb 8 consellers, 5 per CiU, 1 per AP i 1 per IC. Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 15 d'octubre de 1987, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre III Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 15 octubre 1987 – 15 desembre 1988.

⁴²⁷ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 26 d'octubre de 1987, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre III Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 15 octubre 1987 – 15 desembre 1988.

barri. L'AVPS demanava informació sobre el projecte de PERI que s'estava elaborant pel Poble-sec,⁴²⁸ reclamava una millora per la situació nefasta del Casal del Barri, demanava que les transformacions previstes a la muntanya de Montjuïc també incloguessin millores al barri situat a la falda de la muntanya, o veia amb preocupació (una preocupació, en aquest cas, compartida amb el representant d'IC al districte) la proliferació d'hotels al districte en detriment de cobrir la necessitat manifesta d'equipaments públics al barri;⁴²⁹ un barri que integrava l'anomenat "Districte Olímpic", en el qual s'hi estaven fent nombrosos equipaments esportius a prop però que, per altra banda, estava mancat d'un Centre d'Atenció Primària, d'instituts de Formació Professional, d'escoles bressol o d'una biblioteca, entre d'altres.⁴³⁰

---

⁴²⁸ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 28 de gener de 1988, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre III Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 15 octubre 1987 – 15 desembre 1988;

Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 21 de juliol de 1988, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre III Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 15 octubre 1987 – 15 desembre 1988;

Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 6 d'octubre de 1988, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre III Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 15 octubre 1987 – 15 desembre 1988.

⁴²⁹ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 18 de maig de 1989, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre IV Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 26 gener 1989 – 26 març 1990;

Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 14 de desembre de 1989, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre IV Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 26 gener 1989 – 26 març 1990.

⁴³⁰ La situació de les escoles bressol, per exemple, era força dramàtica. Al districte hi havia un total de sis escoles bressol: tres a Sants, tres a la Zona Franca i cap al Poble-sec. Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 20 de desembre de 1990, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre V Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 21 juny 1990 – 26 novembre 1991;

Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 26 de novembre de 1991, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre V Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 21 juny 1990 – 26 novembre 1991.

Una de les batalles més importants d'aquelles darreries dels vuitanta fou la campanya contra la droga. Una campanya que es va centrar en la figura del *Club Privado Tamara* –propietat d'un antic membre de la Guàrdia de Franco- el qual, segons l'AVPS, era el centre d'operacions de bandes de delinqüents i narcotraficants.⁴³¹ La campanya, igualment, també tenia una vessant assistencial sota el lema “*Vive la vida, deja la droga*”.⁴³² Tanmateix, la poca repercussió de la campanya van exemplificar, un cop més, la situació de crisi en que es trobava el moviment veïnal poblesequí.

Una AVPS en ple declivi que veuria com l'any 1989 apareixeria un altre actor veïnal al barri: la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec (CEPS). Un nou subjecte veïnal per un nou context; una nova forma de fer moviment veïnal.

3.3.2.- El declivi de l'AVPS i el naixement de la Coordinadora d'Entitats: un moviment veïnal bicèfal:

La situació del moviment veïnal poblesequí –i barceloní- a mitjan dels anys vuitanta no era gaire bona pels factors interns i externs assenyalats anteriorment. Al barri, l'AVPS va perdre visibilitat pública, disminuint la seva presència al carrer; quedant reduïda la

---

⁴³¹ “Los vecinos del Poble Sec recogen denuncias sobre el tráfico de drogas” a *El País*, 21 de gener de 1990; “Dispositivos de control en las viviendas del ‘clan de los peruanos’”, a *Observador*, 29 de maig de 1990; “La fiscal pide inhabilitar y desterrar de Barcelona a Mercè Sala” a *La Vanguardia*, 8 d'octubre de 1992.; Una campanya en la qual, cal afegir, van començar a veure's certes tonalitats racistes –que amb el temps acabarien aflorant a l'AV- molt relacionades amb la “seguretat” ciutadana. “Els veïns del Poble-sec exigeixen la clausura del ‘edifici dels peruans’”, a *Diari de Barcelona*, 5 de setembre de 1991.

I, també, la qüestió de l'edifici d'apartaments Tamara i la seva gestió des de l'Ajuntament, va arribar a posar davant de la justícia l'anterior regidora del Districte III Mercè Sala acusada de prevaricació, càrrec del qual fou finalment absoluta. “Tens interrogatori. “Mercè Sala serà jutjada sota l'acusació de prevaricació” a *Barcelona*, 27 de febrer de 1992; “Mercè Sala, absuelta de prevaricación” a *El Periódico*, 22 d'octubre de 1992.

⁴³² AVPS, *40 anys de lluita veïnal...*p. 32.

seva activitat a festivitats del barri com Carnestoltes, Nadal, diverses festes, curses populars, etc., és a dir, activitats lúdico-festives.⁴³³ Internament, l'associació vivia un procés d'inestabilitat, de desorientació davant de la nova situació. Així ho recorda Amadeu Quintana –posterior membre fundador de la CEPS i en aquell moment membre de l'AVPS- quan parla de la inactivitat de l'AV al barri i del procés de patrimonialització que s'estava donant dins de la mateixa: “l'AV va anar perdent organització i, com deia Gramsci, ‘les idees no viuen sense organització’; va anar perdent organització i va anar perdent idees.[...] sota el meu punt de vista, [parlant de la gent que es quedava dins de l'AV] amb un tarannà massa de patrimonialització de l'entitat, la idea de que ells treballaven molt i que l'AV era seva”.⁴³⁴ Una AVPS que, a més, restava aïllada de la resta d'entitats que sorgien al barri i rebutjava treballar en xarxa precisament per aquest fenomen de patrimonialització que patia.⁴³⁵ Un procés que es va veure agreujat amb la hostilitat institucional manifesta i el menysteniment que va patir l'AVPS des dels despatxos del districte. Aquests processos interns que vivia l'AVPS van fer que aquesta perdés contacte amb la realitat del barri i, com a conseqüència, entrés en un procés de declivi i d'inactivitat que portarien a que naixessin nous projectes d'activisme veïnal al Poble-sec.

L'any 1987 –coincidint amb el 15è aniversari de l'AVPS- va sortir escollida una nova junta presidida per Lluís Martínez,⁴³⁶ el qual va comunicar a l'Ajuntament la seva

---

⁴³³ AVPS, *40 anys de lluita veïnal...*p. 43.

⁴³⁴ Amadeu Quintana, entrevista amb l'autor 25/11/2016

⁴³⁵ Jordi Romeu, entrevista amb l'autor 10/11/2017.

⁴³⁶ Aquesta elecció va inaugurar un període de presidència de Martínez al capdavant de l'AVPS que dura fins a les hores en que s'escriuen aquestes línies.

voluntat de col·laboració i de treball pel bé del barri.⁴³⁷ La poca activitat de l'AVPS, els problemes interns i el tarannà presidencialista de Martínez van ajudar a aprofundir en la davallada de l'associació al barri. A més, segons exposen Amadeu Quintana i Josep Guzmán, poc a poc Lluís Martínez va caient sota l'òrbita del PSC, ajudant a la pèrdua de projecte propi de l'entitat en crisi; un procés que es vivia a altres AV de Barcelona fent planar el dubte i el rumor sobre la voluntat del PSC de "comprar" les AV.⁴³⁸ Un PSC que ostentava l'alcaldia –i el poder de l'Estat- i que des de principis dels noranta havia demostrat unes males relacions amb el moviment veïnal de la ciutat. Quelcom que es va materialitzar l'any 1981 amb la sortida del PSC de la FAVB. Una sortida que va durar fins al juliol del 1985, quan es va decidir tornar a la FAVB. Aquesta maniobra és explicada per Marc Andreu com una tàctica del PSC -recollida a la resolució "El PSC per la reconstrucció del moviment associatiu veïnal de Barcelona"- per tal d'atreure la FAVB cap de l'espai socialista posant al seu capdavant a la militant socialista Margarita Rodríguez. Rodríguez va arribar a la presidència de la FAVB l'any 1986, unes eleccions amb polèmica degut a la sospita de que els socialistes estaven intentant fer una OPA a tot el moviment veïnal de l'Estat; en un moment en que el PSOE tenia el poder de l'Estat i el de molts ajuntaments importants com Barcelona. Una sospita de "compra" que a Barcelona tindria la seva traducció en el conveni signat entre Rodríguez, per part de la FAVB, i per Jordi Borja, per part de l'Ajuntament, en el qual la institució es comprometia a garantir la supervivència econòmica de la FAVB.⁴³⁹ Una partida

---

⁴³⁷ Carta de Lluís Martínez al Regidor del Districte III, 13 de maig de 1987, Barcelona. Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 7.252 (56), Carpeta AVPS.

⁴³⁸ Amadeu Quintana, entrevista amb l'autor 25/11/2016;

Josep Guzman, entrevista amb l'autor 24/10/2017.

⁴³⁹ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia...* p. 406-407;

pressupostària de suport econòmic a la FAVB –i, per extensió, a tot l’associacionisme veïnal barceloní-, una part de la qual es donava descentralitzadament als districtes per tal de donar suport a les associacions, pagar local, materials, actes, etc.⁴⁴⁰ Un canvi de relació econòmica que, com es veurà, es podria interpretar com una arma de doble fil. Es garantia la viabilitat i supervivència econòmica de les entitats veïnals però, precisament per aquesta viabilitat fortament vinculada a la subvenció institucional, aquestes corrien el perill de quedar lligades de peus i mans pel que feia –i fa- al seu projecte propi, al seu tarannà reivindicatiu i a l’assumpció de la confrontació necessària amb la institució.

Si bé és cert que, com diu Marc Andreu, el procés de “compra” no va reeixir, el cert és que al Poble-sec, la militància socialista de Lluís Martínez va generar encara més esclatxes dins de l’AVPS i va aprofundir més la crisi de l’entitat; que patia el que Sidney G. Tarrow categoritza com a “institucionalització”; un dels fenòmens que apareixen en l’anàlisi de l’evolució dins dels cicles de protesta i que porten al seu estancament i declivi com a moviment. Un fenomen que es situaria com a posterior després de l’“esgotament” i que portaria a una fi del cicle de protesta o -com a mínim- a un replantejament de la mateixa.⁴⁴¹ Josep Guzman exposa –allargant el relat fins als

---

⁴⁴⁰ BORJA, Jordi, HUERTAS, Josep M., PRIETO, Carles, “Les relacions entre els Ajuntaments i el moviment veïnal”, a ARACIL, Rafael, SEGURA, Antoni (eds.), *Memòria de la Transició...* p. 298.

⁴⁴¹ TARROW, Sidney G, *El poder en movimiento...*p. 355;

Donnatella Della Porta i Mario Diani també parlen de les diferents evolucions dels cicles de protesta que ajudarien a explicar l’evolució del moviment veïnal poblesequí –i barceloní- com a quelcom que fluctua cíclicament: *Series de dinàmicas cíclicas crean una sucesión de olas y depresiones en la protesta y en la radicalización e institucionalización de las formas de acción adoptadas. Sin embargo, dos tendencias más estables parecen aplicarse a lo largo de estas fluctuaciones cíclicas, al menos por lo que respecta a las democracias occidentales: una ampliación del repertorio de la protesta y, simultáneamente, un rechazo creciente a la violencia política.* DELLA PORTA, Donatella, DIANI, Mario, *Los movimientos sociales...*p. 246; Aquesta darrera apreciació es podria traduir en el cas que ens ocupa amb el naixement de la CEPS i el sorgiment d’un nou mode de protesta i, conjuntament, un rebuig més o menys consensuat a la participació per irrupció més reivindicativa i visualment impactant.

seus dies com a president de la CEPS-, “Jo he vist a en Lluís Martínez a una caseta del PSC repartint propaganda i fent campanya pel PSC. Cal disgregar el càrrec públic del personal. Jo he estat president de la Coordinadora i, en molts moments, m’he hagut de contenir per no expressar públicament la meva opinió, cal separar el nom del càrrec.”⁴⁴²

Un altre exemple d’aquesta difícil situació va ser el malestar que va generar dins de l’AVPS, i al barri en general, el moment en que des de la junta de l’AVPS presidida per Martínez es va demanar el vot pel PSC –a les eleccions generals de 1993- fent una embustada pel barri amb el logotip de l’AVPS.⁴⁴³ Una situació que donava molt de poder a Lluís Martínez al barri ja que tenia el suport del PSC i de l’Ajuntament per fer i desfer.⁴⁴⁴ Davant d’aquesta casuística, sumada a la travessia pel desert que vivia el moviment veïnal i a la situació de degradació del barri, van començar a haver-hi moviments per tal de cercar una alternativa pel moviment veïnal poblesequí. El clientelisme polític vers el partit que governava la ciutat, la patrimonialització de l’entitat, els problemes de representativitat que això comportava, la pèrdua d’un projecte propi i la manca de pro activitat dins de l’AV van portar a molts veïns i veïnes a sortir-ne i prendre mesures.

Després d’un lustre i escaig d’ajuntaments democràtics la situació de degradació del barri era evident. Les mancances aprofundien un procés de decaïment i decadència que amenaçava en buidar al barri. Josep Guzmán, parlant de la seva arribada al barri a

---

⁴⁴² Josep Guzman, entrevista amb l’autor 24/10/2017.

⁴⁴³ Un fet que va traspasar les fronteres del barri i va arribar fins al Consell Municipal del Districte III de veu del conseller d’IC Lluís Fajarí. Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 15 de juny de 1993, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VII Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 15 juny 1993 – 3 octubre 1995.

⁴⁴⁴ Amadeu Quintana, entrevista amb l’autor 25/11/2016.

principis dels vuitanta, exposa que “vaig veure que era un barri totalment degradat. Un barri vell, amb població envellida, sense els més mínims serveis. Cap servei! No teníem cap CAP, poliesportiu, biblioteca, centre cívic...no teníem res. L’únic equipament era l’antic local de la Falange que es va ocupar pels veïns! Un barri brut, decadent, on no s’hi feien inversions...i la gent marxava, fugia del barri, hi havia pisos buits!”. Una situació d’emergència que contrastava amb la inactivitat de l’AVPS “que estava morta o ‘aletargada’”, sense un projecte propi pel barri i amb un dèficit de representativitat més que notable.⁴⁴⁵ Davant d’aquesta situació antics membres de l’AVPS – altres veïns del barri- fundaren al 1989, al local de l’AV, la Coordinadora d’Entitats del Poble-sec (CEPS). La CEPS va néixer sota el paraigua de l’AVPS agrupant un seguit d’entitats de tipus cultural, esportiu, de serveis i reivindicatives ubicades al barri del Poble-sec. Una entitat d’entitats –presidida per Jordi Romeu, membre de l’AVPS- que ràpidament, i degut a la inactivitat de l’AVPS, va esdevenir el nou referent de la lluita veïnal al barri, de la lluita per la millora de les condicions de vida al Poble-sec. Com deia el flamant president de la CEPS a una entrevista concedida al mitjà de comunicació municipal “Barcelona som tots”: “El Poble-sec és un barri amb una història força rica i activa pel que fa a l’existència d’entitats, però últimament el moviment havia quedat estancat. Llavors per tornar a donar vida al carrer i donar a conèixer la riquesa cultural que teníem vam formar la Coordinadora. [...] amb la clara voluntat d’incidir en el barri amb la nostra feina”.⁴⁴⁶ Tot i néixer dins del local que l’AVPS tenia al barri, Lluís Martínez i la seva junta ràpidament van expulsar als membres de la CEPS que també formaven part de l’AVPS ja que va considerar la formació de la mateixa una traïció a ell i a l’AV. Un

---

⁴⁴⁵ Josep Guzman, entrevista amb l’autor 24/10/2017.

⁴⁴⁶ “Jordi Romeu. La Coordinadora d’Entitats vol potenciar el Poble-sec”, a *Barcelona som tots*, novembre-desembre 1991, núm. 3, p. 4.

fet que va donar el tret de sortida al que Quintana anomena “la batalla pel barri” i que Guzman explica fent servir l’expressió “la terra per qui la treballa”. És a dir, davant de la inactivitat de l’AVPS i l’empenta de la CEPS, aquesta darrera va acabar menjant el terreny a la primera en quan a referent veïnal poblesequí. Jordi Romeu és clar exposant que, en aquell moment, “la part política-reivindicativa de l’AV ja no existia, s’havia acabat amb l’arribada de Lluís Martínez. Llavors nosaltres vam agafar tot el terreny cultural i també el d’acció al carrer”.⁴⁴⁷ De la mateixa manera, Guzmán exemplifica la situació dient que ell era veí de la Plaça Santa Madrona, una plaça on hi havia problemes de convivència i veïnatge per la presència de tràfic i consum de drogues.⁴⁴⁸ En aquest sentit, Guzman exposa que, abans d’entrar a la CEPS, ell va anar a parlar amb l’AVPS per tal de cercar solucions per aquesta problemàtica veïnal. Una AVPS que no va fer cas de les demandes dels veïns de Plaça Santa Madrona els quals, llavors, van decidir demanar ajuda a una CEPS que tot just naixia i de la qual en van esdevenir membres.⁴⁴⁹ Una batalla que arriba fins als nostres dies i que des del primer moment va arribar als òrgans de govern del districte on AVPS i CEPS també lluitaven per esdevenir l’interlocutor primordial de la institució.⁴⁵⁰ Una lluita que, per exemple, en el cas del Consell Consultiu, comportava una bicefàlia del moviment veïnal poblesequí materialitzada en discussions constants sobre el paper de cada entitat. Una mostra es pot trobar en el moment en que, amb l’absència a la reunió de l’AVPS, es va demanar a la

---

⁴⁴⁷ Jordi Romeu, entrevista amb l’autor 10/11/2017.

⁴⁴⁸ Quelcom que també fou denunciat al Consell Consultiu del Districte III. Acta del Consell Consultiu del Districte III, 23 de març de 1993, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 4548;

⁴⁴⁹ Josep Guzman, entrevista amb l’autor 24/10/2017.

⁴⁵⁰ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 2 de maig de 1991, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre V Consell Municipal del Districte III Sants-Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 21 juny 1990 – 26 novembre 1991.

CEPS que contactés amb les entitats del barri per tal d'informar sobre canvis en la representació del Consell Consultiu. A la següent reunió del Consell Consultiu Lluís Martínez va carregar contra aquella decisió del districte ja que considerava que la CEPS no estava legitimada per convocar a les demés entitats del barri.⁴⁵¹ Una altra mostra es troba en que quasi bé totes les postures defensades per la CEPS eren rebatudes per l'AVPS, no debatent el fons de la proposta sinó qüestionant la legitimitat de la CEPS d'esdevenir l'interlocutor veïnal preponderant al barri.⁴⁵² Una batalla que, com es veurà més endavant, va trigar pocs anys en “guanyar” la CEPS a nivell d'assolir l'hegemonia com a referent del moviment veïnal al barri.

Al carrer de la Creu Coberta 104-106 –seu del Districte de Sants-Montjuïc- les eleccions municipals de 1991 van canviar el lideratge de la regidoria socialista.⁴⁵³ Enric Truñó i Lagares va esdevenir regidor del Districte III en substitució de Mercè Sala qui va anar a presidir la RENFE. Les eleccions confirmaven la pèrdua de vots del PSC de Pasqual Maragall però mantenien el poder del partit a la ciutat i al Consell Municipal del Districte III Sants-Montjuïc amb 7 consellers –amb l'ajuda d'IC.⁴⁵⁴ Un Maragall que va aterrar al barri al desembre del 1991 en una de les seves parades de 3 dies “vivint el barri” que feia per tal de conèixer de primera mà les problemàtiques presents als diferents barris de Barcelona. D'aquesta manera, l'edil socialista va passar 3 dies al

---

⁴⁵¹ Acta del Consell Consultiu del Districte III, 25 de març de 1992, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 4547.

⁴⁵² Acta del Consell Consultiu del Districte III, 24 d'abril de 1991, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 4547.

⁴⁵³ Resultats electorals de les eleccions del 26 de maig de 1991: PSC 20 regidors (328.282 vots); CiU 16 regidors (260.344 vots); PP 4 regidors (74.804 vots) i IC 3 regidors (49.034 vots). [Font: <http://www.historiaelectoral.com/mbarcelona.html> 07/10/2017]

⁴⁵⁴ Seguint els resultats de les eleccions del 26 de maig del 1991 el Consell Municipal del Districte III quedava format de la següent manera. 7 representants del PSC, 5 de CiU, 1 del PP i 1 d'IC.

Poble-sec –del 2 al 4 de gener de 1992-, a casa de na Pilar Villuendas i Josep Ramón Gómez –que llavors ja no participaven de l’AVPS-. Les problemàtiques que Maragall va recollir i que van quedar plasmades a una acta de la sessió del Consell Municipal, tenien relació, sobretot, amb la connexió del barri amb la muntanya i amb la necessitat de rehabilitació del mateix; quelcom que s’estava “fent realitat” a partir de l’aprovació del “Pla Especial Poble Sec – Montjuïc”, uns canvis superficials en un barri que encara tenia moltes mancances que calia solucionar.⁴⁵⁵ El barri, doncs, seguia despert –tot i que en clara crisi-, amb un moviment veïnal bicèfal, en transformació i adaptació.

3.3.3.- “El nostre barri”, una darrera empenta a l’AVPS:

Les publicacions de l’AVPS sortien amb una intermitència que reflectia la difícil situació de l’entitat. Amb el context de l’aparició de la CEPS, l’AV va intentar fer un esforç per tal de tornar a guanyar visibilitat pública engegant una nova publicació. Aquesta portaria el títol d’“El nostre barri” i veuria la llum dels carrers del Poble-sec per primera vegada l’hivern del 1990. Aquesta publicació, com es veurà, va tenir una continuïtat periòdica –cada dos mesos- fins a la primavera del 1996, quan tornaren les intermitències i els replantejaments. Cal esmentar que, repassant aquesta publicació, hom pot copsar l’evolució de l’AVPS en aquells principis dels anys noranta. Una AVPS que, poc a poc, es va anar preocupant més per temes com la seguretat del barri, enlloc de plantejar projectes globals per la millora del Poble-sec; compartimentant la seva

---

⁴⁵⁵ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 28 de gener de 1992, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VI Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 28 gener 1992 – 30 març 1993.

lluita i perdent força com a moviment veïnal davant del barri. Un terreny que anava ocupant la CEPS i la seva nova metodologia de lluita veïnal.

En el seu primer número es veu com, a través d'aquesta publicació, l'AVPS vol recuperar aquell esperit dels anys setanta, volent esdevenir útil pel barri i per les seves entitats: "Amb aquest reprenem una tasca que l'Associació de Veïns havia encetat en altres etapes. [...] ha de ser una revista del barri, oberta a totes les entitats, col·lectius i veïns del Poble Sec que volen expressar, des de la revista, la seva opinió sobre el barri".⁴⁵⁶ De la mateixa manera, en consonància amb la situació d'emergència que vivia el barri, des de l'AVPS s'aprofitava per esperonar i donar presses a l'Ajuntament per tal de que, un cop el projecte olímpic hagués finalitzat –un cop la Barcelona olímpica fos una realitat- calia que aquest es centrés en la millora dels barris –passant de la "Barcelona olímpica" a la "Barcelona dels barris"- que, com el Poble-sec, necessitaven intervencions urgents.⁴⁵⁷ Com s'ha exposat, ja en aquest primer número s'observen els principals elements de reivindicació i ocupació que tindrà l'AVPS al llarg dels noranta: la seguretat ciutadana (contra la delinqüència, les drogodependències, etc.) i el futbol del barri. Com a anècdota que apareix en aquest primer número, caldria dir que la CEPS va enviar una nota –que es va publicar- en el qual felicitava a l'AVPS per la represa d'aquesta publicació com una molt bona notícia pel barri.⁴⁵⁸ Tot i les males relacions no es perdia la correcció formal, en aquells primers moments. Les publicacions d'àmbit local i veïnal són quelcom necessari pels barris. Una mostra és que quan "El nostre barri" va deixar de publicar-se al 1996, la CEPS va apadrinar un altre projecte de

---

⁴⁵⁶ "El nostre barri", núm. 1, novembre-desembre de 1990, p. 1.

⁴⁵⁷ "El nostre barri", núm. 1, novembre-desembre de 1990, p. 2.

⁴⁵⁸ "El nostre barri", núm. 1, novembre-desembre de 1990, p. 13.

premsa veïnal –del qual se’n parlarà més endavant- que marcarà un abans i un després al barri: el “Zona Sec”, l’any 1997.

En els números apareguts fins al 1992 trobem una important referència a les activitats esportives –sobretot futbolístiques- al barri, així com qüestions generals de la història i desenvolupament del mateix. En aquest sentit, en comparació amb la publicació anterior, els butlletins havien perdut certa capacitat d’anàlisi i proposta –i reivindicació- de la situació del Poble-sec. Sense menystenir la tasca que “El nostre barri” va fer en aquells moments de travessia pel desert del moviment veïnal poblesequí. Tot i aquestes apreciacions, es mantenia cert esperit crític en relació a les poques inversions realitzades al barri en comparació amb les inversions pels Jocs Olímpics dels 1992.⁴⁵⁹ I eren nombrosos els articles i reportatges que versaven sobre la neteja, la delinqüència i les drogodependències al barri.⁴⁶⁰

Un número que sí que val la pena ressenyar de manera més particular és el número que van dedicar especialment als Jocs Olímpics del 1992, aparegut uns mesos abans de que es donés el tret de sortida a l’esdeveniment olímpic.⁴⁶¹ En aquest número es destaquen els contrastos que existeixen a un barri que està a la falda de Montjuïc, la muntanya olímpica i lloc on les transformacions i nous equipaments es van construir de manera més ràpida, canviant completament la seva fisonomia. A la falda d’aquesta muntanya olímpica el Poble-sec seguia sent un barri ple de mancances: “[..] aquí al Poble Sec, Districte Olímpic com diuen, d’Olímpic només tindrem les molèsties i sorolls del desplaçament de la gent forastera vinguda per les Olimpíades [...]. Què s’ha

---

⁴⁵⁹ “El nostre barri”, núm. 2, gener-febrer de 1991, p. 2

⁴⁶⁰ “El nostre barri”, núm. 4, maig-juny de 1991, p. 5.

⁴⁶¹ “El nostre barri”, núm. 9, maig-juny de 1992.

arreglat o millorat al barri? Res de res [...]. [...] dóna la sensació que Barcelona és la “TORRE SENYORIAL” i el Poble Sec i els veïns són els ‘porters’ d’aquesta torre i els seus senyors, ja que continuem tan pobres com abans, tan abandonats com abans, sense cap millora al barri, i el que és més trist, continuem al mig de la ciutat i la magnífica muntanya amb grans i modernes instal·lacions”.⁴⁶² Els veïns del Poble-sec, doncs, denunciaven que les transformacions no havien portat cap millora al barri; un barri situat al costat de Montjuïc; un barri que necessitava nombroses inversions.⁴⁶³ La batalla principal del moviment veïnal del barri en aquells anys noranta.

3.3.4.- La Coordinadora d’Entitats del Poble-sec: un nou moviment veïnal:

Al maig del 1988 va sortir a la llum un primer document, enviat al departament de cultura de l’Ajuntament de Barcelona, que es podria qualificar com l’embrió de la Coordinadora d’Entitats del Poble-sec. Aquest document, estava signat per la “Coordinadora Festa Popul-Art” (Diablers del Poble-sec, l’esbart “Terra i Dansa”, el Casal del Barri, el Centre de Dinamització Juvenil i Infantil, el Casal de la Dona, Mass Media, Escola d’Iniciació Esportiva de Montjuïc, Agrupament Escolta Mohandas Gandhi, Vocalia de Jubilats de l’AV i la Comissió de Festes del Carrer Vallhonrat). En l’escrit, aquestes entitats proposaven la necessitat de recuperar la festa dels solstici de Sant Joan i seria el primer moment en que les entitats signants (que serien les que després fundarien la CEPS) treballaven juntes i coordinades.⁴⁶⁴

---

⁴⁶² “El nostre barri”, núm. 9, maig-juny de 1992, p. 3.

⁴⁶³ Enquestes breus publicades a “El nostre barri”, núm. 9, maig-juny de 1992, p. 16-17.

⁴⁶⁴ “Solstici d’estiu 1988”, Coordinadora Festa Popul-Art, 5 de maig de 1988, Arxiu personal Jordi Romeu.

El 28 de febrer de 1989 es va constituir formalment la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec. A la seva acta fundacional s'hi recullien els acords als quals arribaven les diferents entitats integradores,⁴⁶⁵ l'acord principal dels quals fou “crear i promoure actes socio-culturals, esportius i de lleure”, amb Jordi Romeu i Barrera com a president.⁴⁶⁶ Tanmateix, l'absència d'un referent actiu i fort a nivell de lluita veïnal al barri, va portar a aquesta entitat d'entitats culturals a abraçar, també, la feina per la millora de les condicions de vida del Poble-sec, tal i com es veurà en el moment en que van aprovar els seus estatuts l'any 1993.

A la prompte data de 1990, uns mesos després de la seva inscripció al Registre d'Associacions de la Generalitat al setembre de 1989, la CEPS ja es va posar en contacte amb el govern del districte per tal de fer-lo coneixedor de les propostes i projectes d'actuació de cara l'any 1990 mitjançant l'escrit: “Propostes i projectes d'actuació pel 1990 de la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec”; el primer document explicatiu de la mateixa i que fa referència explícita als valors fundacionals de la CEPS. Els objectius que esgrimien des de CEPS, “ a partir de la pròpia experiència i viscuda i de les relacions amb l'entorn [...], ben ubicades amb la realitat”, tenien una finalitat primordial a llarg termini que seria configurar un “model desitjable de barri”; aspirat per la CEPS però també pel veïnat. Aquí ja s'observava la vocació fundacional de la Coordinadora, una millora en les condicions de vida del barri; una lluita des de la quotidianitat per assolir aquests objectius que semblaven abandonats per l'AVPS en crisi i declivi. En aquest sentit, la CEPS plantejava a l'administració un seguit de

---

⁴⁶⁵ Les primeres entitats fundadores de la CEPS eren: Associació Fènix – Mares Pro-Rehabilitació de Presos Toxicòmans; Associació Infantil Esplai del Sortidor; Casal de la Dona del Poble-sec; Comitè de Solidaritat amb Nicaragua; Coral Infantil Xemeneia Amunt; Agrupament Escolta Mohandas Gandhi; Diables del Poble-sec; Geganters del Poble-sec; Mass Media; i, Nine.

⁴⁶⁶ “Acta fundacional”, CEPS, 28 de febrer de 1989, Arxiu personal Jordi Romeu.

propostes a curt i mig termini per anar assolint aquests objectius. Propostes en l'àmbit social, econòmic i cultural del barri, basades en les iniciatives provinents de les pròpies entitats i assumides per la Coordinadora com a "paquet de mesures que desitgem tinguin una acollença favorable i un suport decidit –i sense ambigüitat- pel conjunt dels agents polítics, econòmics i socials que operen al Districte 3." Anàlogament, deixaven clara la seva vocació participativa, la seva voluntat d'esdevenir moviment i interlocutor veïnal criticant la situació del moviment veïnal tradicional al barri dient que "cada dia som més conscients de que s'han de buscar noves vies de participació i d'intervenció social, per part de les Associacions, més enllà d'aquelles contemplades per l'associacionisme clàssic."

En aquest sentit, és especialment simptomàtic que el primer apartat de l'escrit es centrés en valorar de manera crítica les dificultats i els malentesos que trufaven la noció de participació ciutadana entesa per les institucions municipals així com pel moviment veïnal, marcant perfil en la seva manera la relació entre l'administració i l'associacionisme veïnal: el treball en xarxa. Segons l'escrit, tot i l'evident crisi de l'associacionisme, des de la CEPS es proposava un nou tipus d'associacionisme, una nova manera d'entendre'l, de dinamitzar-lo i de viure'l. Des de Coordinadora proposaven un nou model de participació social i cívica, que calia que fos reflexionat a través dels polítics, els tècnics i les associacions sobre els fonaments de la participació; un model de participació que hauria de comptar amb el consens, les negociacions i -afegeixen de manera novedosa- la coresponsabilitat entre les parts com els seus preceptes principals. Un model que, a més, espera del polítics: "que treballin la capacitat integradora que suposa el fet associatiu; que l'administració que ells porten cedeixi protagonisme a les associacions, car aquestes estan en millor disposició per gestionar uns serveis més àgils i eficaços; [...] que pensi la seva acció de govern –o d'oposició- en

el context de l'associacionisme i de la participació; [...] que escolti, que tingui temps per estar amb la gent; que no utilitzi les associacions com un mitjà per als seus interessos personals o partidistes; que la dèria actual per la gestió hi uneixi l'antiga dèria d'una societat més de tots.”. Igualment, exposaven que, la CEPS naixia amb voluntat de ser una associació proactiva i que generés iniciatives ja que “una agrupació només viu quan genera iniciatives”; “gent activa que no només vol ser sòcia. Gent, per tant, que vol estar en un grup operacional: que vol plantejar i resoldre problemes, programes, serveis per optimitzar la qualitat de vida personal, urbanística, política i cultural de l'entorn. [...] Aquesta nova sensibilitat ajudarà a l'Administració a dialogar, a fer conjuntament amb la Coordinadora projectes, a delegar. A ser més funcional. A abandonar tics de patró.”

467

Heus ací el corpus teòric de la fundació de la Coordinadora, marcant distàncies amb el moviment veïnal tradicional de caire més reivindicatiu –pel propi context en dictadura de la seva creació- i desorientat en la nova etapa democràtica. Una entitat que es presentava com un element proactiu per la dinamització i millora del barri, introduint en l'equació de les relacions dialèctiques entre la institució i el moviment veïnal els conceptes de co-gestió, coresponsabilitat i cooperació. Assumint, en principi, la confrontació necessària amb la institució però adoptant una postura d'estreta col·laboració i entesa (que, com es veurà, serà un element que li aportarà beneficis i perjudicis). En certa manera, aquesta pro activitat pretesa per la CEPS emanava de la pro activitat primigènia de l'AVPS amb experiències exitoses com les del Taller Urbà. Unes experiències que s'havien abandonat amb la crisi del moviment veïnal. Tanmateix,

---

⁴⁶⁷ “Propostes i projectes d'actuació pel 1990 de la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec”, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants – Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Fons privats, Fons d'entitats, Coordinadora d'Entitats del Poble-sec, Caixa 17, Carpeta Coordinadora d'entitats (1989-1997).

cal posar en valor aquests vincles i aprenentatges vers el passat del moviment veïnal poblesequí per tal d'obtenir una caracterització més completa i complexa de la seva realitat. Una voluntat proactiva que té molt a veure amb el que Guzman exposa quan es debat la qüestió de si les coses les ha de fer l'administració o les entitats veïnals. Ell considera que “si ho fa l'administració t'ho dirigirà. L'administració l'has de tenir al costat per mai per davant. L'administració ha d'anar un pas per endarrere dels veïns, més enrere tampoc, però ajudant a que no caiguis, perquè el coneixement del territori és dels veïns.”.⁴⁶⁸ D'aquestes apreciacions se'n desprendrien els valors fundacionals de la CEPS pel que fa la seva metodologia i *praxi* participativa.

Després d'aquesta declaració d'intencions, d'aquesta exposició de motius de la gènesi i idiosincràsia de la CEPS, el document exposava les propostes que aquesta feia a l'Ajuntament per tal de resoldre certes problemàtiques del barri. La CEPS, doncs, marcava al districte les següents línies d'actuació per millorar les condicions de vida del barri: inserció social i professional (mitjançant la creació d'un “punt d'informació i d'orientació professional i ocupacional estable al Poble-sec”), dinamització cultural (mitjançant el foment de fires/mostres d'entitats, fires d'artesanía, etc.), foment de mitjans de comunicació veïnals i solucionar els dèficits de serveis bàsics (educació, sanitat, drogodependències, etc.).⁴⁶⁹ En tots aquests punts, la CEPS mostrava la seva pro-activitat a l'hora d'engegar els projectes, mostrant una disposició de col·laboració i cooperació amb l'Ajuntament per tal de fer-ho efectiu. En certa mesura, com s'ha dit,

---

⁴⁶⁸ Josep Guzman, entrevista amb l'autor 24/10/2017.

⁴⁶⁹ “Propostes i projectes d'actuació pel 1990 de la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec”, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants – Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Fons privats, Fons d'entitats, Coordinadora d'Entitats del Poble-sec, Caixa 17, Carpeta Coordinadora d'entitats (1989-1997).

recuperava l'esperit pro-actiu, de propostes i col·laboració, que havia mantingut l'AVPS als anys setanta.

Després d'aquesta declaració d'intencions i propostes, el següent document que serveix per relatar la naturalesa de la Coordinadora i la seva conversió gradual (però ràpida) de coordinadora de cultura popular en el referent de la lluita veïnal al barri són els seus estatuts. El punt referent a les "finalitats essencials" de l'entitat és força il·lustratiu:

- a) Fomentar i defensar la vida associativa i la participació ciutadana a tots els nivells.
- b) Contribuir al redreçament de la consciència col·lectiva en un sentit popular, català i democràtic.
- c) Col·laborar en el millorament de les condicions de vida quotidiana en els seus diversos aspectes: social, urbà, esportiu i altres.
- d) Defensar el dret de totes les persones i col·lectivitats a l'accés a la cultura.
- e) Promocionar tota classe d'activitats de caire general i interès col·lectiu pels veïns dels nostres barris [...]."⁴⁷⁰

D'aquesta manera, i sota aquests preceptes, la CEPS va començar a caminar al Poble-sec i amb menys de dos anys ja s'havia passat de tenir les vuit entitats fundadores

---

⁴⁷⁰ "Estatuts de la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec", aprovats en Assemblea General el 23 de març de 1993, tramitats a la Direcció General de Dret i Entitats Jurídiques (Servei d'Associacions) del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya el 27 de novembre de 1995, Barcelona, Arxiu personal Jordi Romeu.

a la xifra de més de trenta al 1991.⁴⁷¹ Es va erigir com a moviment veïnal de referència degut al “buit” deixat per l’AVPS i assumint la lluita pel barri com un dels pals de paller de la seva naturalesa i existència. La força i empenta amb que van aparèixer van fer que, aviat, la seva veu comencés a sentir-se també en els òrgans de participació del districte demandant la realització d’actes conjuntament amb l’AVPS en la defensa i promoció del barri, assumint el seu paper d’interlocutor veïnal.⁴⁷² Aquesta aparició va provocar tensions entre l’AVPS i la CEPS dins d’aquests espais de participació del districte, unes tensions que duren –com es veurà més endavant- fins a l’actualitat però que van experimentar un punt d’inflexió amb l’arribada de Pere Alcober i Solanas al capdavant de la regidoria de Sants-Montjuïc l’any 1995, el moment de màxim apogeu de la Coordinadora. Un moment en que la CEPS va fer gala de la seva pro-activitat de compromís amb el futur del barri presentant a l’Ajuntament –en motiu del 125è aniversari del barri- el “Pla de Futur del Poble-sec 1995-2005”. Un autèntic punt d’inflexió pel paper de la Coordinadora com a principal interlocutor veïnal al barri tot i les mancances manifestes dels òrgans i les normatives de participació ciutadana de la ciutat de Barcelona i del Districte de Sants-Montjuïc.

Fent una breu recopilació, aquesta era la situació del Poble-sec i del seu moviment veïnal a les portes de l’esdeveniment olímpic que canviaria i marcaria profundament la transformació de Barcelona. Un barri que patia una situació

---

⁴⁷¹ “Jordi Romeu. La Coordinadora d’Entitats vol potenciar el Poble-sec”, a *Barcelona som tots*, novembre-desembre 1991, núm. 3, p. 4.

⁴⁷² Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 2 de maig de 1991, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre V Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 21 juny 1990 – 26 novembre 1991;

Tenint un primer cavall de batalla clar, que era la necessitat d’una residència d’avis al barri. Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 31 de març de 1992, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VI Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 28 gener 1992 – 30 març 1993.

d'emergència i que necessitava urgentment inversions i reformes per part del consistori; un barri profundament oblidat per part de l'Ajuntament. Fent servir paraules de Manuel Vázquez Montalbán, Poble-sec era una d'aquelles "Barcelones que de vegades desconeix la Barcelona que surt als llibres i a les rutes turístiques".⁴⁷³ Aquest fenomen es veia agreujat per la situació delicada i complicada del moviment veïnal poblesquí. Un moviment en crisi i transformació. Una situació que dificultava l'operativitat i efectivitat de la pressió veïnal degut als seus canvis interns. Tanmateix, la voluntat de transformació materialitzada en la figura de la CEPS obria nous horitzons i perspectives per la lluita veïnal. Una lluita veïnal que, com es veurà, calia que s'adaptés i integrés dins dels canals de participació que facilitava l'Ajuntament –participació per invitació enlloc de la participació per irrupció duta a terme fins llavors-, uns canals que difícilment es poden considerar com a participatius o deliberatius –seguint els graus de participació proposats per Arnstein-, i que, la majoria de vegades, funcionaven com uns protocols informatius on el moviment veïnal era convidat a escoltar (i a parlar poc), a rebre la informació i, amb aquesta recepció, els projectes i propostes consistorials quedaven superficialment vernissats amb una pàtina participativa i de fals consens veïnal. Uns òrgans de participació que, a més, destacaven pel seu oblit vers el Poble-sec, un oblit que aprofundia la dramàtica situació del barri. L'any 1991 la FAVB va fer públic el "Manifest 1991" on es recollien alguns d'aquests elements exposats anteriorment. Un manifest que reivindicava el paper del veïnat organitzat en la planificació de la ciutat; el paper dels diferents barris de Barcelona com a motors de la ciutat; i, llençava una fita a assolir pel moviment veïnal –després de lustres d'ajuntaments democràtics-: "Conquerir i crear una ciutat més equilibrada, més humana, més justa, solidària i participativa". I, també, llençava una advertència al govern de la

---

⁴⁷³ VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelones*, Editorial Empúries, Barcelona, 1990, p. 314.

ciutat: “Alguns ens volen i ens necessiten, d’altres ja fa anys que ens voldrien veure enterrats i d’altres ens volen tenir de coixí. Sigui com sigui estem aquí fent una feina que no fa ningú més i que tenim un espai que altres han abandonat. Som conscients que no ha estat fàcil subsistir durant els últims anys, tan crítics per a nosaltres. Estem però animats a continuar fent front als enterradors, en contra dels que no ens volen i fent costat als barris que ens necessiten.”⁴⁷⁴

Així ho va entendre la CEPS, la qual, després dels gloriosos dies olímpics de juliol i agost del 1992 es va posar a treballar per celebrar el 125è aniversari del barri. Una celebració que va servir de punt d’inflexió per tal de que aquesta entitat veïnal esdevingués el catalitzador de la lluita veïnal al barri. Un punt d’inflexió que es va materialitzar en el “Pla de Futur Poble-sec 1995-2005”. Els veïns i veïnes responien a la dramàtica situació del barri i proposaven les millores necessàries per fer del Poble-sec un barri habitable. Aquest fet va catapultar a la CEPS com a interlocutor veïnal primordial i va assentar les bases de l’evolució i transformació –lenta i a cop de lluita– del barri a les properes dècades i del seu moviment veïnal.

---

⁴⁷⁴ FAVB, “Manifest 1991” a FAVB, *La Barcelona dels barris*, FAVB, Barcelona, 1991, p. 185-189.

4.- LA COORDINADORA D'ENTITATS DEL POBLE-SEC PREN FORÇA: la manca d'equipaments i les demandes de participació ciutadana (1992-2004)

“Després de la cita olímpica, amb les obres acabades, Barcelona és una ciutat feta?

Com han quedat les reivindicacions dels barris?

El pes del deute marcarà el postolimpisme?

Hem d'acostumar-nos a viure amb les bosses actuals de pobresa?

Barcelona ha d'aprofitar els grans esdeveniments per resoldre els seus endarreriments urbans?

Però, després què? [...]

Després del triomfalisme sense límits que ha suportat Barcelona durant els darrers anys, ha arribat el moment d'obrir el debat sobre la realitat de la nostra ciutat. [...]

Som ciutadanes i ciutadans convençuts que no podem limitar-nos a votar cada quatre anys. Continuem el treball i la lluita per aconseguir una ciutat més justa, més solidària i més humana.

No és difícil endevinar que queden temes pendents i importants.

Però, els oblidats continuaran en l'oblit?”

FAVB-La Veu del Carrer⁴⁷⁵

---

⁴⁷⁵ FAVB, “La ciutat que volem”, a *La Veu del Carrer*, núm. 10-11, novembre-desembre 1992.

4.1.- Entre la fi de les olimpíades i el 125è aniversari del Poble-sec: nous horitzons

Des del 25 de juliol –vesprada en la qual Antonio Rebollo va encendre el peveter de l’Estadi Olímpic de Montjuïc- fins al 9 d’agost de 1992 es van viure els dies olímpics de Barcelona. Uns dies en que Barcelona va esdevenir el centre del món, sobretot, de la mà d’una ciutadania que va respondre de manera important a la crida consistorial per participar de l’organització i vetllar pel bon desenvolupament dels Jocs Olímpics. La ciutat lluïa després de la nit franquista. Una “lluïssor” a la qual va contribuir el fet de perseguir i amagar la cara de Barcelona que el consistori no volia que aparegués als mitjans de comunicació internacionals, una pràctica que es veurà repetida a principis del segle XXI amb la coneguda com a “Ordenança de Civisme” de 2005-2006.⁴⁷⁶

Els Jocs Olímpics de Barcelona 1992 van arribar i van passar de llarg –tal i com exposa el text que encapçala aquest capítol- dels barris de la ciutat i dels problemes socials que aquests tenien. Problemes sistèmics, estructurals i també urbans que anaven des de l’atur, l’aluminosi, les barreres arquitectòniques i l’accessibilitat, manca d’equipaments municipals, necessitat d’un parc d’habitatge públic notable, els PERI dels barris, etc.⁴⁷⁷ També va passar de llarg del Poble-sec. La transformació de Barcelona que es pregonava des de l’Ajuntament va quedar “reduïda” a diferents pols de desenvolupament i/o transformació a diverses àrees de la ciutat; com s’ha dit, la

---

⁴⁷⁶ Una “operació neteja” que va afectar sobretot als elements més vulnerables de les classes populars barcelonines tals com la prostitució i el col·lectiu LGTBI. PALENCIA, Rosa Maria, “La ‘basura’ bajo la alfombra olímpica” a *La Veu del Carrer*, núm. 8, setembre 1992, p. 14.

⁴⁷⁷ Totes aquestes problemàtiques, així com moltes més, es troben recopilades en un número de l’òrgan de la FAVB, *La Veu del Carrer*, titulat “La Barcelona de Maragall”. Un número que, imitant la mítica publicació del CAU “La Barcelona de Porcioles”, fa una enumeració per ordre alfabètic dels conceptes, topònims i personatges que segons la FAVB caracteritzaven la ciutat durant els primers deu anys de govern del socialista Pasqual Maragall. FAVB, *La Veu del Carrer*, núm. 10-11, novembre-desembre 1992.

Diagonal, Vall d'Hebron, Poblenou i Montjuïc.⁴⁷⁸ I, tot i estar situat a la falda de la muntanya de Montjuïc, el Poble-sec no va veure cap de les seves mancances urgents solucionades. Un esdeveniment que, sobretot, va servir per donar renom internacional a Barcelona i convertir-la en una destinació turística de primer ordre i en un pol d'atracció d'esdeveniments internacionals com fires, congressos o exposicions.⁴⁷⁹ Tal com deia Vázquez Montalbán, “primacia d'algunes parts de la ciutat sobre les altres, una supeditació de les necessitats reals de la ciutat a la necessitat artificial i quimèrica dels Jocs Olímpics. La història no s'ha fet sense dolor, misèries i trampes, i abans els grans impulsos urbans van ser fruits alhora de la projecció idealista i del benefici especulador.” I es preguntava, contextualitzant amb la crisi del moviment veïnal: “Fins a quin punt la ciutat cívicament desarticulada estava en condicions de fiscalitzar l'esforç olímpic pel qual apostaven, des del primer moment, a primera línia, els empresaris, que hi veien un horitzó de lucre?”⁴⁸⁰ Una ciutat que, per tant, estava entrant de ple en el procés de globalització econòmica i on les polítiques urbanes tornaven a posar l'accent en la competitivitat i la idea de ciutat com espai de producció i acumulació de capital. La inauguració d'una etapa molt marcada pel que Mariona Tomàs i Marc Martí-Costa

---

⁴⁷⁸ En aquest sentit, també cal exposar que les transformacions d'aquests pols o punts estratègics que van ser definits com a recuperació de la ciutat “*sin embargo, también supusieron relocalizaciones y desapariciones de barrios populares que no siempre fueron visibilizados por los discursos sobre la época*”. MARTÍ-COSTA, Marc, IGLESIAS, Mariela, SUBIRATS, Joan, TOMÀS, Mariona, “III. Barcelona”...p. 53.

⁴⁷⁹ CARRERAS, Carles, *Geografía urbana de Barcelona. Espai mediterrani, temps europeu*, Oikos-Fau, Barcelona, 1993, p. 113;

També veure: DE MORAGAS, Miquel, BOTELLA, Miquel (eds.), 1992-2002. *Barcelona: l'herència dels Jocs*, Centre d'Estudis Olímpics –UAB, Ajuntament de Barcelona, Editorial Planeta, Barcelona, 2002.

⁴⁸⁰ VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelones...* p. 309;

Un any abans dels Jocs Olímpics, al 1991, el propi Vázquez Montalbán juntament amb Eduard Moreno van publicar el llibre “Barcelona, cap on vas?” (Llibres de l'Índex, Barcelona) (senyalat al marc teòric de la investigació) on es remarcava el perill que corria la ciutat de tornar a caure en mans d'aquells que dècades abans l'havien governat. Els perills de retorn a una gestió municipal d'arrel porciolista basada en el sòl i l'especulació.

categoritzen –agafant la terminologia del geògraf K.R.Cox- com a “noves polítiques urbanes”, “*muy centradas en la movilización de todo tipo de recursos para atraer un capital cada vez más móvil*”.⁴⁸¹ Un moment en que –com es veurà- es comença a parlar de Barcelona com a ciutat emprenedora; una ciutat que prendrà un nou model de gestió pública totalment vinculat amb el model empresarial, mercantilista i productivista, encapçalat pel procés de gerencialització. Una ciutat volcada, doncs, en la competició inter-urbana per l’assoliment de capitals i inversions. D’aquí l’“emprenedoria” a la qual es fa referència i que el geògraf marxista David Harvey categoritza com a *entrepreneurialism*.⁴⁸² Al demolidor pròleg de l’edició anglesa del llibre de Vázquez Montalbán “Barcelones” que veuria la llum al 1992, l’escriptor ja vaticinava –al calor de les transformacions que estava patint la ciutat de cara als Jocs Olímpics de 1992- que Barcelona avançava cap a una idea de la “*ciudad como mercado*”, que posava el desenvolupament urbanístic i gestió municipal al servei del poder econòmic.⁴⁸³ Un

---

⁴⁸¹ TOMÀS, Mariona, MARTÍ-COSTA, Marc, “II. Reconfiguración de la agenda urbana: el debate europeo” a IGLESIAS, Mariela, MARTÍ-COSTA, Marc, SUBIRATS, Joan, TOMÀS, Mariona (eds.), *Políticas urbanas...* p. 27.

⁴⁸² Un model que “*serves to sustain and deepen capitalist relations of uneven geographical development and thereby affects the overall path of capitalist development in intriguing ways. But a critical perspective on urban entrepreneurialism indicates not only its negative impacts but its potentiality for transformation into a progressive urban corporatism, armed with a keen geopolitical sense of how to build alliances and linkages across space in such a way as to mitigate if not challenge the hegemonic dynamic of capitalist accumulation to dominate the historical geography of social life.* HARVEY, David, “From managerialism to entrepreneurialism: the transformation in urban governance in late capitalism”, a *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, Vol 71, Núm. 1, 1989, p. 3-17. [consulta online https://macaulay.cuny.edu/eportfolios/fields2014/files/2013/12/harvey_managerialism-to-entrepreneurialism.pdf 30/5/2017]

⁴⁸³ ROBINSON, Andy, “Vázquez Montalbán, inédito y a la contra” [consulta online <http://www.lavanguardia.com/cultura/20180430/443161921731/manuel-vazquez-montalban-prologo-barcelonas.html> 30/05/2017];

Un poder econòmic que, en paraules de l’advocat Eduard Moreno, havia estat el “depredador històric del sòl urbà”. MORENO, Eduard, “Vint anys de democràcia municipal” a *La Veu del Carrer*, núm. 57, maig-juny de 1999, p.9;

També fan referència a aquesta depredació del sòl urbà per benefici privat els membres de l’*Observatorio Metropolitano de Madrid* quan exposen l’evolució de les polítiques urbanes a l’Estat espanyol quan parlen de la “dependència de les administracions locals del cicle immobiliari i, per tant, la seva tendència a promoure les més desgavellades polítiques desenvolupistes”; unes polítiques que categoritzen com a

terme –“ciutat-mercat” i “ciutat-empresa”- que també ha estat emprat per la filòsofa Marina Garcés en el seu repàs autobiogràfic a l’obra “Ciutat princesa”.⁴⁸⁴

Aquest viratge encetava un procés en el qual el “model” Barcelona ja no es podia concebre des d’una percepció de singularitat ja que s’equipararia a les dinàmiques globals de preeminència de la iniciativa empresarial en la construcció de la ciutat. L’any 1992 obriria una etapa de transició entre la ciutat olímpica i la ciutat globalitzada; una etapa on el *branding* i el màrqueting de ciutat començaren a guanyar pes. Una estratègia fonamentada en aprofitar l’èxit –a nivell de ressò exterior- de l’esdeveniment olímpic per tal de potenciar la competitivitat econòmica de Barcelona.⁴⁸⁵ Una transició, doncs, del “model” a la “marca”; un procés on es posa “*mayor énfasis en el desarrollo de estrategias de atracción de la inversión nacional y extranjera [...]. [...] Barcelona concebida como un imán de inversiones y de turistas*”⁴⁸⁶. Per tant, com opinaven –de manera premonitòria- durant aquelles dates a les pàgines de la revista “Carrer”: “En aquesta ciutat-aparador no hi tenen cabuda aquelles funcions urbanes que no proporcionen un alt i ràpid rendiment econòmic. [...] De mica en mica veiem com es van omplint d’oficines, de centres comercials i d’hotels tots els indrets de la ciutat que

---

“empresarialisme urbà” o, en anglosaxó *bootserism*. Unes polítiques que provoquen, segons els autors, una hibridació públic-privada. OBSERVATORIO METROPOLITANO DE MADRID, DIEZ, Xavier, COL-LECTIU VÍRIC, *L’aposta municipalista. De les bullagues a les lluites actuals pels municipis lliures a Catalunya*, Virus Editorial, Barcelona, 2015, p. 86.

⁴⁸⁴ GARCÉS, Marina, *Ciutat Princesa*, Galàxia Gutenberg, Barcelona, 2018, p. 119 i 124.

⁴⁸⁵ MARTÍ-COSTA, Marc, IGLESIAS, Mariela, SUBIRATS, Joan, TOMÀS, Mariona, “III. Barcelona”...p. 57-59.

⁴⁸⁶ BLANCO, Ismael; BIANCHI, Iolanda; SALAZAR, Yunailis, “El diagnóstico del ‘cambio’ en Barcelona”, a *Working Paper Series. Contested_Cities*, Contested Cities, 2018;

També és interessant l’atenció que Saida Palou posa sobre l’esdeveniment olímpic com a punt d’inflexió de Barcelona com a destinació turística. PALOU, Saida, *Barcelona, destinació turística. Un segle d’imatges i promoció pública*, Edicions Vitel·la, Barcelona, 2012, p. 391.

quedaven lliures [...]”.⁴⁸⁷ Una transició que es feia davant d’un moviment veïnal – poblesequí i barceloní- afeblit, en crisi, en transformació; però que, tot i les adversitats i obstacles interns, conjunturals i institucionals, seguia mantenint encesa la flama de la lluita i de les reivindicacions als barris; “un associacionisme de barri molt voluntariós, però sense massa continguts, mancat d’”ideologia” i de nous models”, fent referència a la pèrdua del *know how* que van suposar els primers anys d’ajuntaments democràtics. Un moviment veïnal que seguia, tot i així, obert al barri i a sortir de la situació de debilitat.⁴⁸⁸

Per tant, després dels màgics dies de juliol i agost de 1992 –el Districte va felicitar als veïns del barri per la seva “col·laboració” amb l’organització de les olimpíades degut als diversos problemes que provocaven les mesures restrictives de circulació i de les quals s’encarregava el propi Lluís Martínez de l’AVPS-⁴⁸⁹ el veïnat organitzat del Poble-sec seguia demandant i reivindicant les reformes i serveis que li calien al barri per millorar les condicions de vida dels seus habitants. I ho va començar a fer des de baix, pressionant al consistori amb un pla de futur valent i pioner que va assentar les bases del treball que calia fer al barri.

4.1.1.- El “Pla de Futur Poble-sec 1995-2005”:

Seguint amb la tònica iniciada al 1989, la representació del moviment veïnal poblesequí als òrgans de participació ciutadana del districte estava encapçalada pel representant de

---

⁴⁸⁷ SERRANO, Ferran, “Barcelona, una ciutat aparador” a *Carrer*, núm. 17, juliol 1993, p.12.

⁴⁸⁸ CEPS, “Amics”, Barcelona, 16 de febrero de 1993. Arxiu personal Jordi Romeu.

⁴⁸⁹ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 20 d’octubre de 1992, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VI, Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 28 gener 1992 – 3 març 1993.

la CEPS –en Jordi Romeu- i el representant de l’AVPS –en Lluís Martínez-. Aquesta representació bicèfala i la relació tensa entre ambdues personalitats no impedia que el veïnat organitzat seguís reclamant –de manera més o menys unitària- inversions urgents concretes al barri com el CAP –ja que els veïns i veïnes del Poble-sec s’havien de dispersar en diversos CAPs dels barris propers-, o la necessitat de places d’aparcament, o, de caire més general, com que el barri esdevingués “Àrea de Rehabilitació Especial/Integral” i es comencés un pla de remodelació integral i holístic del mateix.⁴⁹⁰

Al Ple del Consell Municipal del Districte III de l’u de desembre de 1993 el Poble-sec va ser considerat “Àrea de Rehabilitació Especial/Integral”.⁴⁹¹ Aquest fet va obrir les portes de les esperances de reformes al barri. En aquells moments la CEPS va començar a fer unes activitats sota el nom de “Sopars d’opinió”. En aquests sopars realitzats mensualment es convidava a diferents entitats del barri, a personatges públics rellevants (com el jugador del F.C Barcelona Migueli) així com als polítics del districte. En aquells moments, el consistori encara donava preeminència simbòlica a l’AVPS per damunt de la CEPS; per tant, el relat predominant era aquell que es traslladava mitjançant l’AV.⁴⁹² En un d’aquests sopars va ser convidat el regidor del districte Enric Truñó. Fou en aquell primer contacte amb la diversitat del moviment veïnal del barri

---

⁴⁹⁰ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 9 de febrer de 1993, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VI, Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 28 gener 1992 – 3 març 1993;

Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 3 de març de 1993, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VI, Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 28 gener 1992 – 3 març 1993.

⁴⁹¹ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 1 de desembre de 1993, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VII Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 15 juny 1993 – 3 octubre 1995.

⁴⁹² Cal recordar, com s’ha citat al capítol anterior, que en aquell moment l’AVPS encapçalada per Lluís Martínez va ser “denunciada” al Ple del Consell Municipal del Districte de demanar el vot pel PSC a les eleccions. Quelcom que remarcava el vincle existent entre Martínez i el PSC al govern; d’aquí bona part de la preeminència que, en aquell moment, l’AVPS encara tenia pel govern municipal tot i la seva situació interna crítica i de debilitat manifesta.

quan la institució –representada en aquell moment en la figura de Truñó- va començar a adonar-se'n de la situació del veïnat organitzat poblesequí. Segons recorda Amadeu Quintana, present en aquell sopar, Truñó va quedar sorprès de la gent que formava part de la jove CEPS, de les seves reivindicacions i vitalitat, que contrastaven fortament amb la situació de debilitat i crisi de l'AVPS; “En aquell moment [...] es van adonar de que havien d'atendre a la CEPS com no s'havia fet fins llavors; allà ja va haver-hi un primer canvi notable. La versió de l'AV i d'en Lluís Martínez va deixar de ser la única vàlida”.⁴⁹³

El següent pas va ser en motiu del 125è aniversari del barri. En el marc dels preparatoris d'aquella celebració el veïnat organitzat del barri, amb la CEPS al capdavant, va començar a treballar –amb la col·laboració i predisposició de Truñó i el Districte- en l'elaboració d'un pla de futur pel barri. Val a dir que aquest projecte va començar a les darreries de 1994 i es va desenvolupar durant 1995, any d'eleccions municipals a Barcelona. Un projecte pioner a tota Barcelona, sorgit des del moviment veïnal i que va marcar les línies de la transformació del barri a les següents dècades. Com ja s'ha dit, un punt d'inflexió per la CEPS en el seu paper d'interlocutor veïnal. Els actes de l'aniversari es van celebrar entre els dies 3 i 13 de novembre de 1994. Uns actes en els quals no hi van faltar les xerrades històriques, les activitats gastronòmiques, esportives, els espectacles musicals, teatre, sardanes, castells, focs artificials, etc. Un d'aquests actes fou la xerrada/debat titulada “Passat, present i futur del Poble-sec”, un acte en el qual van participar –entre d'altres- Josep M. Huertas Claveria, Ferran Mascarell, Josep Ramon Gómez –ja ex-membre de l'AVPS-, el regidor Enric Truñó, Mercè Tàtjer i els presidents de la CEPS i de l'AVPS, Jordi Romeu i Lluís Martínez. En aquesta xerrada es van repassar els orígens del barri, fent especial èmfasi en el fet –

---

⁴⁹³ Amadeu Quintana, entrevista amb l'autor 25/11/2016.

encara avui característic- de que la seva composició era gent de la classe treballadora. També es va ressaltar com la genuïnitat del Paral·lel havia imbricat un tarannà especial al barri. Després d'aquesta repassada històrica, es van posar de relleu les mancances presents que el barri tenia; “En la valoració del present hi ha un sentiment majoritari d’insatisfacció”, agreujat per les transformacions viscudes a Barcelona que havien passat de llarg del barri a l’hora de millorar la qualitat de vida dels seus habitants. Seguidament es feia un repàs de totes les mancances del barri –exposades anteriorment quan s’ha parlat del l’estudi del Pla Especial Poble-sec – Montjuïc- conclouent que calia tornar a donar-li vitalitat al barri. S’atribuïen una sèrie de factors que ajudaven a aprofundir en la minva de la qualitat de vida del barri com la crisi el Paral·lel com a *Broadway* o *Pigalle* barceloní.⁴⁹⁴ Però es posava especial èmfasi en la crisi de l’associacionisme; una crisi “d’objectius i d’identitat” que, tot i així el feia “més necessari que mai”. D’aquesta manera es reivindicava la creació de la CEPS com una revitalització del moviment associatiu poblesequí, una entitat que ja recollia a 53 entitats sota el seu paraigua, amb important presència de moviment associatiu infantil i femení i on la presència de les dones arribava al 50% a les entitats de nova creació però encara era escassa a les associacions tradicionals. S’esperonava, doncs, a participar a les noves formes de l’associacionisme, als nous canals de participació, mitjançant una nova metodologia que no s’havia de quedar només en la vessant reivindicativa sinó que havia d’adoptar una posició de col·laboració amb l’administració i la resta d’agents socials i econòmics del barri. Precisament, s’assenyalava que una de les principals potencialitats que tenia el Poble-sec –i encara avui és així- és la xarxa associativa potent i vertebrada

---

⁴⁹⁴ “Amics del Paral·lel presenta un pla per recuperar l’Avinguda”, *Diari de Barcelona*, 20 d’octubre de 1992;

Un dels exemples més importants d’aquesta situació fou el tancament del mític *music-hall* El Molino el 30 de maig de 1993. “Tancament del Molino”, *El Periódico*, 18 de maig de 1993.

que corre pels seus carrers; “Segons una enquesta feta al barri, les persones que hi viuen creuen que el principal actiu del Poble Sec són els veïns. Que moltes persones que hi viuen, en coherència amb el passat, són capaces de fer moltes coses, de sortir exitoses de molts reptes. Que hi ha ganes i capacitat [...]”.⁴⁹⁵

Veïnat organitzat i districte van aprofitar l'embranchida d'aquells actes per començar a treballar pel futur del barri. Com s'exposa en una carta enviada per Truñó a les entitats i veïns del barri: “Ara fa pocs dies hem tingut l'ocasió de celebrar el 125è aniversari del Poble-sec. Dins les diferents trobades que hem fet amb aquest motiu, s'ha pogut constatar la necessitat d'elaborar un Pla Estratègic que definís amb claretat (sic.) el futur del nostre barri”.⁴⁹⁶ La sessió de constitució d'aquest grup de treball compost per l'administració i les entitats del barri va quedar fixada pel 16 de desembre de 1994. En aquella reunió es va fer la presentació institucional del Pla de Futur del Poble-sec; un document del qual se n'assenyalaran les seves línies principals ja que d'elles beurà tot el procés. El pla es presentava com “un instrument per definir un projecte global, tènicament rigorós i consensuat amb els principals agents socials, econòmics i culturals, amb capacitat per continuar transformant el Poble-sec, [...]” A nivell de participació ciutadana, s'exposava que aquesta era l'essència del pla, es marcava diferències amb el marc institucional creant un marc específic “completament diferenciat [...] per aconseguir coincidències, acords i compromisos” amb les següents

---

⁴⁹⁵ COLOMER i VALLICROSA, Jaume, “Passat, present i futur del Poble Sec, Relat general d'un debat fet en tres taules rodones els dies 7, 9 i 10 de novembre de 1994 al Centre Cultural i Artístic de la Gent Gran Tomàs Tortajada, en motiu dels 125 anys del Poble Sec”, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Fons Municipal, Pla de Futur del Poble-sec;

“Poble-sec. 125 anys”, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.

⁴⁹⁶ Carta d'Enric Truñó, 30 de novembre de 1994 Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Fons Municipal, Pla de Futur del Poble-sec.

finalitats: “Elaborar un projecte de barri amb ampli consens”; “Identificar aquells objectius que permetran relançar econòmicament el barri i millorar la seva qualitat de vida”; “Facilitar i potenciar un marc de cooperació i col·laboració entre les institucions”; “Aconseguir un sistema sòlid de cooperació públic-privada basat en el consens sobre els temes estratègics que condicionen el futur i en el compromís de portar a terme els principals projectes”. Per aquestes finalitats seguidament es dividia el procés en diferents fases. Una primera fase d’organització i estructuració del pla; una segona fase encarregada d’elaborar el “diagnòstic i pronòstic” de la situació del barri; una tercera fase on es formularien els escenaris de futur i els objectius centrals del pla; i, una darrera fase on s’elaborarien els objectius, criteris i projectes. El document de presentació filava prim i exposava l’organització i estructura que es proposava per dur a terme el pla. El pla tindria dos òrgans principals: el Consell Plenari i la Comissió Directiva. El Consell Plenari era concebut com el principal òrgan de participació institucional i ciutadana, encarregat de validar formalment cadascuna de les fases del pla. Un Consell Plenari al qual podien inscriure’s totes les entitats ciutadanes que ho desitgessin “i acceptin la metodologia de planificació”. La Comissió Directiva, per la seva banda, esdevenia l’òrgan que assumiria directament la responsabilitat de procés d’elaboració del Pla i en seria el seu nucli coordinador. A més, es proposava la formació de comissions temàtiques en relació a les qüestions que es consideressin essencials. Que foren: medi urbà, benestar i activitats econòmiques. Finalment, es presentava un cronograma en el qual es preveia acabar l’elaboració del pla i dels seus documents cap a la primavera de l’any 1995.⁴⁹⁷

---

⁴⁹⁷ Presentació del Pla de Futur del Poble-sec, 16 de desembre de 1994, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Fons Municipal, Pla de Futur del Poble-sec;

Per veure l’organització del Pla de Futur: annexos núm. 13 i 14, p. 523-526..

A partir d'aquell moment van començar a celebrar-se un seguit de reunions amb presència de membres del districte, de la CEPS, de l'AVPS, i d'altres entitats del barri. Totes les entitats estaven convidades a participar-hi, només havien d'omplir una butlleta donant la informació de l'entitat, marcant a quina de les tres comissions temàtiques volien estar i enviar-ho a la seu del districte.⁴⁹⁸ Unes reunions en les quals, a través de la discussió i informació, s'anava perfilant el pla. Com recorda Josep Guzman, el camí a recórrer no va ser fàcil: "Jo hi vaig participar. Va ser a base de moltes reunions; un treball participatiu total via entitats. El vam fer a cegues. Qui ens explicava com fer un procés participatiu l'any 1995? Vam aprendre a participar parlant amb les entitats; de les necessitats de cadascuna, del veïnat...i vam "inventariar" tot el que feia falta en aquell moment al barri...que feia falta de tot!".⁴⁹⁹ Les entitats interessades, doncs, passaven a formar part del Consell Plenari del pla i havien de respondre a un qüestionari sobre la situació al barri que servia com a informació estadística per tenir unes primeres dades de d'on partir. Era una enquesta completa en la qual es preguntaven sobre com havia afectat la transformació de Barcelona al barri, es feia valorar la situació de diverses qüestions com habitatge, serveis, vida associativa, comerç, mobilitat, etc., es demanava assenyalar els punts forts i els punts febles del barri, del seu comerç, etc.⁵⁰⁰

L'abril de 1995 van aparèixer les primeres versions del diagnòstic; els primers fruits del treball veïnal. En paral·lel, el Consell Municipal del Districte III feia la declaració institucional sobre la Comissió Directiva del Pla expressant la voluntat d'"impulsar la vitalitat del barri, de la seva identitat i l'increment de la qualitat de vida"

---

⁴⁹⁸ Annex núm. 14, p. 526.

⁴⁹⁹ Josep Guzman, entrevista amb l'autor 24/10/2017.

⁵⁰⁰ Pla de Futur del Poble-sec. Enquesta al Consell Plenari, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Fons Municipal, Pla de Futur del Poble-sec.

objectius compartits “per les entitats, institucions i conjunt de ciutadans del Poble-sec”.⁵⁰¹ En un primer document titulat “Urbanisme i territori” es feia un repàs de la situació del Poble-sec fent especial èmfasi en les dades que el “Pla Especial Poble-sec” havia avocant. Es posava d’especial relleu la necessitat de posar en marxa els projectes d’habitatge públic que aquest estudi anterior havia proposat; un total de 3.499m² d’habitatge públic repartit en 7 projectes –dels quals, fins al moment en que s’escriuen aquestes línies només se n’han realitzat dos-. També s’exposava la situació dramàtica d’envelliment extrem del 65% dels habitatges del barri (segons dades de 1985). De la mateixa manera es proposava la remodelació de les places com a espais de sociabilitat per excel·lència als barris i també es demanaven més zones verdes.⁵⁰² En un segon document titulat “Aportacions al diagnòstic” es feia un recull de les aportacions que les tres comissions formades havien fet sobre la radiografia del barri. La comissió que es va mostrar més activa fou la de “Benestar i cohesió social” fent un total de 16 aportacions, d’un total de 21, al diagnòstic.⁵⁰³ Unes aportacions que mostraven el dramatisme social silenciats que vivien certes famílies del barri. En primer lloc destacava una proposta per realitzar un menjador d’infants degut a la detecció de casos de menors sub-alimentats al barri. En segon lloc es destacava la situació deficitària dels equipaments per gent gran (tant de casals, centres de dia, residències o habitatges dotacionals) i, a l’altre extrem biològic-cronològic, també es posava de manifest la inexistència d’espais per la

---

⁵⁰¹ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 4 d’abril de 1995, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VII Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 15 juny 1993 – 3 octubre 1995.

⁵⁰² “Urbanisme i territori. Pla de futur del Poble-sec. Document de treball. Abril 1995”, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Fons Municipal, Pla de Futur del Poble-sec.

⁵⁰³ Amb participació i aportacions de les següents entitats poblesequines: AVPS, CEPS, Foment Excursionista de Barcelona, Tertúlia de la Societat Civil, Amics de la Plaça Santa Madrona, Associació de Disminuïts Psíquics, Centre Cultural Tomàs Tortajada, Fundació Dr. Tarrés, Associació Lluís Artigues per Avis del Poble-sec, Arrels – Fundació Sant Pere Claver, Grup de Dones i APA Poble-sec Sant Antoni Futbol Escolar.

població infantil i jove del barri. També es posava de relleu la insuficiència d'equipaments sanitaris. “De les dues àrees bàsiques de salut (ABS) previstes per la Conselleria de sanitat no hi ha cap en funcionament”. Així com la insuficiència i mal estat dels equipaments esportius del barri. Seguidament exposava una sèrie de propostes d'objectius que conformarien part dels objectius i línies generals estratègiques del pla. Objectius com: crear habitatge públic, lluitar contra l'absentisme escolar, potenciar l'“educació especial” al barri, definir polítiques actives d'ocupació per joves, crear escoles bressol, ludoteques i escoles d'educació secundària, crear espais de sociabilitat per gent gran, infància i joves (casals, ateneus, centres cívics...), remodelació de places, millorar la connexió amb la muntanya, etc. De les comissions d'activitats econòmiques i urbanisme,⁵⁰⁴ se'n destaquen les propostes de: peatonalització de zones per fomentar el comerç, promocionar i recuperar les festes populars del barri i recuperar l'oferta d'oci, hosteleria i restauració del Paral·lel.⁵⁰⁵

Mitjançant aquests documents de treball i les reunions celebrades es va arribar al maig de 1995, moment en que van veure la llum –en plena pre-campanya electoral municipal- els primers documents definitius. Al document titulat “Diagnòstic”, les entitats i actors polítics i econòmics participants del procés van elaborar una anatomia del barri sintetitzant i recollint totes les informacions expressades durant les trobades. Aquest document destaca per la professionalitat del seu format, la rigorositat de les seves dades així com per la profunditat i el detall del seu anàlisi. En primer lloc, el document fa un anàlisi del Poble-sec dins de la dinàmica de la ciutat de Barcelona fent

---

⁵⁰⁴ Amb la participació d'entitats veïnals però amb preponderància d'entitats privades com la FECSA, ja que la majoria d'aportacions són seves.

⁵⁰⁵ “Aportacions al diagnòstic. Pla de Futur del Poble Sec. Comissions de Diagnòstics. Segona sessió. Abril 1995”, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Fons Municipal, Pla de Futur del Poble-sec.

especial èmfasi en les transformacions de les darreres dècades –amb el focus especial de l'esdeveniment olímpic- que no van afectar a un barri cèntric i ple de necessitats; fet que porta a concloure “que el barri ha quedat endarrerit en relació a la dinàmica de la ciutat” (p. 12). Després d'aquestes consideracions, el diagnòstic fa un anàlisi qualitatiu i quantitatiu d'aspectes importants com la població –en retrocés-, el territori –“una morfologia difícil, accentuada pels desnivells de la Muntanya, [...] elevada densitat d'edificacions, habitatges antics”-, i els habitatges –majoritàriament de lloguer i més de la meitat dels quals de menys de 60m² (d'una mitjana barcelonina de 80m²)-. Pel que fa a les activitats econòmiques, el diagnòstic fa referència a que “l'oferta comercial al Poble-sec es caracteritza pel petit comerç familiar, dispers (principalment de queviures i a molta distància del vestit), qualificat com a comerç tradicional, de proximitat, orientat a les necessitats quotidianes dels veïns”. Una tipologia de comerç que, com també assenyala l'informe, es trobava en l'inici de la seva crisi i transformació (canvis en els hàbits de consum, aparició de grans superfícies, “cadena de descompte”, etc.), creant el context d'una activitat comercial en declivi que es materialitzava amb l'existència de nombrosos baixos comercials buits. Pel que fa a les qüestions relacionades amb el benestar i la cohesió social, es posava de relleu la piràmide demogràfica invertida del barri –profundament envellit- i amb problemàtiques relacionades amb els sense-llar o les drogodependències (p. 32-69). Un altre aspecte important d'aquest document –cal reiterar-ho, de cabdal importància pel que fa al seu avenç- és un informe DAFO (Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats) que es fa sobre el barri. Com a punts forts (“Fortaleses”) s'assenyalaven, entre d'altres, la seva posició geogràfica, un “entorn privilegiat” entre Montjuïc i el mar, un territori delimitat, l'existència d'un teixit associatiu i la tradició associativa, i “consciència de barri i sentiment de pertinença al barri”. Per altra banda, com a punts febles (“Debilitats”) apareixien la problemàtica de

la població envellida, d'una població que anava minvant degut a la degradació a la qual s'havia condemnat al barri, manca crònica d'equipaments, geografia difícil per créixer urbanísticament o estructura comercial feble. Uns punts, doncs, que condicionaran l'informe DAFO. Per tant, apropant una mica més el zoom, es concretaren com a “Oportunitats” la desitjable obertura a la muntanya, una revitalització del Paral·lel, la propera rehabilitació d'habitatges al barri, l'aprofitament del teixit associatiu per facilitar les dinàmiques participatives que es trobaven limitades. Com a “Amenaces” l'informe assenyalava el “deteriorament social”, la degradació que patia el barri, el declivi de l'activitat comercial, l'emigració de la població més jove i la concentració de població en risc d'exclusió social (p. 84-89).⁵⁰⁶

Un cop realitzada aquesta perspectiva anatòmica del barri es va procedir a consensuar sobre els objectius que el pla havia de tenir, és a dir, allò que es volia aconseguir amb aquest. El document –aparegut també al maig del 1995- titulat “Objectiu central i línies estratègiques del Pla de futur del Poble-sec”- obria “la fase més important en el desenvolupament del Pla”; les propostes concretes, els compromisos i les realitzacions. Un procés que s'havia de fonamentar “en el treball de cada una de les entitats en la proposta d'objectius, i en la participació en les comissions que es constituïran per a cada una de les línies estratègiques”. Al document resultant, doncs, s'hi troben sintetitzats uns objectius centrals dels quals se'n derivaven uns de més concrets. D'aquests darrers en sorgien unes propostes o línies estratègiques d'actuació per tal de ser dutes a terme. Per tant, en primer lloc, els dos objectius centrals –o eixos fonamentals- al voltant dels quals s'hauria de plantejar la transformació del barri havien de ser els següents. En primer lloc, “Aconseguir la renovació social del

---

⁵⁰⁶ “Pla de futur del Poble-sec. Diagnòstic. Maig 1995” (Elaborat per l'Equip d'Estratègies de Qualitat Urbana S.L.).[consulta *online* http://www.poblesec.entitatsbcn.net/diba_document/pla-de-futur-1995/05/10/2017]

barri, millorant la qualitat de vida, fent-lo atractiu per a nous residents”. Segons el document –tot i el llenguatge pro-gentrificació que evoca- aquest objectiu s’havia d’assolir millorant les polítiques d’habitatge així com, també, millorant la imatge exterior que el barri tenia. El segon objectiu central, intrínsecament lligat al primer, exposava la necessitat d’obrir el barri a Montjuïc i el Paral·lel com un mitjà a través del qual es podria “potenciar la imatge del Poble-sec i dinamitzar-lo econòmicament”. Seguidament, el text consensuat desgranava una sèrie d’objectius concrets i les línies d’actuació corresponents. El primer objectiu del qual es parlava era de la necessitat de “Promoure una nova oferta d’habitatge al barri i millorar el seu entorn urbà”, quelcom que s’havia de realitzar apostant per la rehabilitació del parc d’habitatges existent, per la construcció de nous habitatges i per millorar la qualitat de l’entorn urbà (neteja, mobilitat interna, trànsit, etc.). En segon lloc –plenament relacionat amb els dos eixos principals- es consensuava que calia “Obrir el Poble-sec als seus entorns, com a elements de dinamització econòmica i de qualitat de vida”; com s’ha dit, obrint el barri a la muntanya, convertint el Paral·lel en “un eix de polaritat de barri” i potenciant la implantació de serveis, activitats terciàries i petita indústria complementària amb les centralitats econòmiques, culturals i de lleure de l’entorn. Tercerament, es deia que calia “Revaloritzar la identitat del barri i donar-li projecció externa”. Construir, doncs, una nova imatge del barri que posés de relleu les seves potencialitats tant pels ciutadans de la resta de Barcelona com per sectors específics com les immobiliàries, sense saber, òbviament, els problemes que precisament aquesta voluntat extractiva de les immobiliàries portarien al barri amb l’arribada del nou mil·lenni. El quart objectiu concret que es plantejava era el de “Potenciar iniciatives, serveis i espais públics que enforteixin la dinàmica interna del barri i donin resposta a les necessitats del ciutadans”. Un objectiu que s’hauria d’encaminar potenciant les associacions i entitats del barri

“com a generadores de serveis per als ciutadans”, facilitant l'accés als equipaments i serveis culturals, sanitaris i de lleure a tots els residents del barri i adaptant l'oferta comercial per tal que pogués retenir la demanda interna del barri. I, per acabar, el darrer objectiu que es plantejava era el de “Donar una resposta integrada a les necessitats de la gent gran del barri” dotant al barri dels serveis i equipaments necessaris per atendre la gent gran amb problemes de dependència i impulsant el voluntariat de la gent gran i per la gent gran al propi barri.⁵⁰⁷

Com s'ha pogut observar, aquest document té una importància notòria dins de la investigació ja que en ell es troben moltes de les claus tant per analitzar la transformació del Poble-sec, com per investigar sobre la dialèctica entre les institucions i el moviment veïnal del barri i la seva evolució. Els seus plantejaments de llarg termini –malgrat la urgència de certes demandes- finalment van trobar ressò al Pla de Barris del 2006. També, com es veurà, certs dels aspectes assenyalats en el document acabaran portant al veïnat del barri al col·lapse i al risc d'expulsió durant les primeres dècades del segle XXI, com a efectes del capitalisme extractiu de sectors econòmics com les immobiliàries o la restauració. Per exemple, com exposa Josep Guzman –fent referència als problemes de convivència que des de principis de 2010 s'estan donant al carrer Blai amb la presència massiva de bars-, en aquell Pla de Futur es demanava la creació d'un eix comercial; “Vam aconseguir que totes les botigues del carrer estiguessin ocupades. El problema actual és que ens han sortit monocolor”.⁵⁰⁸ En paral·lel, també es veurà com aquesta nova tendència del moviment veïnal poblesequí –encapçalat a partir d'aquell moment per la CEPS- a l'estreta col·laboració amb el govern portarà a

---

⁵⁰⁷ “Objectiu central i línies Estratègiques del Pla de futur del Poble-sec”, Maig 1995, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Centre de Documentació Històrica del Poble-sec, Fons Municipal, Pla de Futur del Poble-sec.

⁵⁰⁸ Josep Guzman, entrevista amb l'autor 24/10/2017.

problemes futurs. Problemes relacionats amb clientelisme, pèrdua de projecte propi com a entitat veïnal, no-assumpció de la confrontació “necessària” amb la institució i risc d’acabar esdevenint una entitat únicament dedicada a la gestió d’espais i/o oferidora o prestadora de serveis. Unes tendències de les quals se’n parlarà més endavant.

En aquest estat de coses, al mateix maig, s’arribà a les eleccions municipals. El 28 de maig de 1995 es van celebrar eleccions a Barcelona. El PSC de Pasqual Maragall –tot i continuar en declivi (de quasi el 43% dels vots passa al 38,39%; de 20 regidors a 16)- tornà a guanyar les eleccions. El segon lloc seria per una CiU encapçalada per Miquel Roca i Junyent que també va perdre vots i representació (del 34% dels vots al 30%; de 16 a 13 regidors). En tercer lloc es trobaria un PP liderat per Enrique Lacalle que va veure notablement incrementats els seus vots i representació (del 9,79% dels vots al 16,62%; de 4 regidors a 7). El quart lloc seria per IC-V que també veuria lleugerament incrementats els seus vots però no la seva representació (quedant-se en 3 regidors). I, en darrer lloc es trobaria una ERC encapçalada per Pilar Rahola, que als comicis anteriors s’havia quedat sense representació consistorial però que en aquests nous comicis va treure uns bons resultats (del 2,57% dels vots passa al 5,12%; 2 regidors). A més a més, el PSC també va ser la força més votada al districte de Sants-Montjuïc. Amb aquests resultats Pasqual Maragall fou escollit alcalde el 17 de juny de 1995 formant coalició de govern amb IC-V i ERC.⁵⁰⁹ S’inaugurarien, doncs, els dos darrers anys de mandat de l’alcalde Maragall.

Al districte les eleccions van portar canvis a nivell de lideratges. El Consell Municipal del Districte constituït el 3 d’octubre de 1995 seguia en majoria del PSC (7

---

⁵⁰⁹ Consulta *online* <http://www.historiaelectoral.com/mbarcelona.html> 10/1/2018;

Al setembre de 1996 els regidors d’ERC van passar al Partit per la Independència (PI), mantenint-se al govern de coalició.

consellers front els 4 de CiU, 2 del PP, 1 d'IC-V i 1 d'ERC). Tanmateix, el regidor canviava. Enric Truñó seria substituït per Pere Alcober i Solanas.⁵¹⁰ Diversos dirigents veïnals del Poble-sec coincideixen en assenyalar que l'ascens d'Alcober al capdavant del la regidoria del districte va ser un punt d'inflexió important per la CEPS. El nou regidor –que “tenia una profunda idea de veïnatge”-⁵¹¹ va mostrar bona connexió amb el “nou” veïnat organitzat del barri i la CEPS va agafar el lideratge del moviment veïnal poblesequí. Un lideratge que es va materialitzar amb un contacte directe i permanent entre els dirigents del districte, amb Alcober al capdavant, i els dirigents de la CEPS, sobretot Romeu i Quintana. Aquest darrer exposa com s'inicià aquest procés: “Vam dir que nosaltres volíem treballar i col·laborar amb aquell equip de govern i que consideràvem que a l'equip de govern també li podia interessar treballar amb una federació d'entitats seriosa i gran que conegués el dia a dia del barri. En aquell moment va haver-hi un acord de cavallers entre nosaltres. [...] A partir d'allà la cosa va començar a canviar”.⁵¹² Com s'ha esmentat anteriorment, aquesta relació més directa –i no tant vinculada als òrgans de participació ciutadana establerts- va tenir els seus pros i els seus contres. Com assenyala Romeu, aquesta situació va crear una “casta associativa” al barri amb la qual la institució interlocutava i, a més, “hi havia *feeling* amb l'Ajuntament a nivell personal”.⁵¹³ Per tant, com es veurà, per una banda aquest fet va facilitar i agilitzar la resolució de certes problemàtiques però, per l'altra, va portar a

---

⁵¹⁰ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 3 d'octubre de 1995, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VII Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 15 juny 1993 – 3 octubre 1995.

⁵¹¹ Josep Guzman, entrevista amb l'autor 24/10/2017.

⁵¹² Amadeu Quintana, entrevista amb l'autor 25/11/2016.

⁵¹³ Jordi Romeu, entrevista amb l'autor 10/11/2017;

Les “elits cíviques” de les quals parla Clemente J. Navarro Yáñez a: NAVARRO, Clemente J., “Límites y contingencia de la democracia asociativa. Gobierno municipal y asociaciones cívicas en Italia y España (1960-1995), a FONT, Joan (coord.), *Ciudadanos y decisiones...*p. 95.

certs problemes de representativitat, democràcia i participació interna al si de la pròpia CEPS. Així com també problemes de comunicació entre la CEPS i el veïnat, ja que el *feedback* –el trasllat d'informació- d'aquestes reunions no acabava d'arribar al barri, creant certes opacitats i quotes de poder. Com demostra el fet d'existir poca documentació d'actes i reunions més enllà de les valoracions generals (molt centrades en els pressupostos i els actes públics) que apareixien a les actes de les assemblees generals anuals. Unes problemàtiques que veuran la llum sobretot a mitjans dels anys deu del segle XXI.

El Consell Consultiu d'Entitats del districte de Sants-Montjuïc, a petició d'Amadeu Quintana, va demanar que el Pla de Futur del Poble-sec fos inclòs dins del Programa d'Actuació Municipal (PAM) de la legislatura (1996-1999). En aquesta mateixa sessió el propi Quintana va exposar una de les mancances dels òrgans de participació que amb més vehemència apareixen als documents: la necessitat de que la documentació, és a dir la informació, relativa a aquestes reunions del Consell Consultiu es donés a les entitats amb més antelació. Com assenyalava Quintana, les entitats, mancades d'informació, no podien preparar de manera correcta aquestes trobades i, per tant, no podien participar en igualtat de condicions que els partits polítics del districte. Un greuge comparatiu que les portava, molts cops, a ser uns simples espectadors i oients als quals se'ls-hi donava una informació que desconeixien, minvant totalment la seva capacitat de maniobra.⁵¹⁴ Un fet que també propiciava i donava més sentit a les relacions directes amb el govern en detriment dels espais de participació ciutadana establerts a les normatives, amb les problemàtiques que això comportava assenyalades més amunt.

---

⁵¹⁴ Acta del Consell Consultiu del Districte III, 12 de desembre de 1995, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 4550.

La petició de la CEPS fou acceptada i el Pla de Futur del barri va ser recollit dins del PAM 1996-1999 i, a més, el Consell Municipal del districte es comprometia a negociar el calendari de compliment amb les entitats.⁵¹⁵ Un PAM que es comprometia a la “revitalització dels barris històrics, prosseguint amb els treballs engegats en el Pla de futur del Poble-sec [...]”, a la construcció d’un centre cívic al barri –“aprofundint en les experiències de cessió de la gestió així com de la cogestió amb entitats i associacions cíviques”- i a la reactivació econòmica (p. 39).⁵¹⁶ Un altre aspecte assenyalar del pla i que, fins a cert punt, sembla paradoxal és que exposava –dins dels eixos programàtics- una ferma voluntat d’aprofundir en la descentralització i la participació ciutadana. Uns òrgans que, per la pròpia dinàmica de l’administració estaven en ple declivi i, com s’ha vist, no esdevenien eines del tot útils pel veïnat organitzat que en denunciava el seu funcionament merament estètic. A més, com es veurà, no es realitzaran passes polítiques en aquesta direcció fins diversos anys després.⁵¹⁷

Per tant, el moviment veïnal poblesequí, després de posar damunt de la taula del districte totes les mancances del barri i arrancar-ne un compromís de cara a la seva solució, va començar a fiscalitzar aquestes actuacions, reivindicant al llarg de la segona meitat dels noranta i principis dels dos-mil la seva posada en marxa. L’estratègia a seguir seria la lluita als despatxos del districte així com al carrer per tal d’assolir el

---

⁵¹⁵ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 13 de febrer de 1996, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VIII Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 2 novembre 1995 – 17 desembre 1996.

⁵¹⁶ Un primer exemple de gestió es troba al setembre de 1996 quan es va concedir la gestió del camp de futbol de La Satalia a l’AVPS que, com s’ha dit, des d’aquells moments fins a l’actualitat va limitar la seva capacitat d’actuació només al camp esportiu. Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 4 de setembre de 1996, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VIII Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 2 novembre 1995 – 17 desembre 1996.

⁵¹⁷ “Programa d’Actuació Municipal 1996-1999”, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 4550.

CAP, la residència d'avis, l'ARE/I, etc.; els seus cavalls de batalla. Per tal d'aconseguir-ho, a més, a principis de l'any 1997 tindrien les pàgines d'un nou diari de barri que recorreria els carrers del Poble-sec repartit per les entitats i els comerços.

4.2.- La lluita pels equipaments i la fiscalització dels compromisos:

4.2.1.- El “Zona Sec”: la nova premsa veïnal del Poble-sec:

L'abril de 1997 va veure la llum el número zero del “Zona Sec. Publicació del Poble-sec”. Després de les diferents experiències de premsa veïnal que havien tingut lloc al barri i que havien anat desapareixent apareixia de nou un mitjà de comunicació del barri, fet pels seus veïns i el qual –sota el paraigua de la CEPS- pretenia fer participar a tot el veïnat en el debat públic dels fets que succeïen al barri. Un mitjà que superarà la intermitència dels mitjans anteriors i que, com es veurà, apareixerà de manera ininterrompuda –primer de manera bi-mensual i després mensualment- des l'abril de 1997 fins a l'actualitat, esdevenint el mitjà de comunicació de referència del barri i una eina d'inestimable utilitat per aquesta investigació així com per analitzar, comprendre i copsar l'evolució del Poble-sec.

El “Zona Sec”, doncs, naixia com “Una font d'informació, un lloc on abocar els impulsos que neixen als nostres carrers, a les nostres places, als nostres centres d'activitats socials...[...] amb la única intenció d'unificar i comunicar el Poble Sec”. Una vocació, per tant, informativa i comunicativa però també reivindicativa ja que, com segueix el seu editorial: “Cada vegada trobem més deficiències al nostre barri, més inconvenients i dificultats. I són problemes que si ningú no denuncia i sovint queden amagats en les nostres ments o en esforços que a vegades no condueixen enlloc”. Així doncs, aquesta publicació tenia l'objectiu de fer arribar tota la informació d'allò que

succeïa al barri a les seves veïnes i veïns. En aquest número de presentació també apareixien les notícies referents a que el barri rebria ajudes per la rehabilitació d'edificis envellits -una de les grans problemàtiques relatives a l'habitatge del barri- i que, per tant, el barri esdevenia ARE/I, i una notícia de mobilitat en la qual s'informava que la línia 55 d'autobús creuaria el barri.⁵¹⁸

Després d'aquest número de presentació el "Zona Sec" va a tornar a sortir el mes següent amb un format acabat i amb més continguts que el número zero. L'editorial que apareix en aquell número sintetitza la situació del barri en aquelles darreries dels anys noranta:

"Sembla que poc a poc el Poble-sec està millorant. Urbanísticament s'estan fent esforços per a rehabilitar els edificis, millorant la pavimentació dels carrers i ara sembla que el projecte de centre de dia a Vila i Vilà és quelcom proper. Ja era hora que aquest barri despertés d'aquesta mena d'hivernació a la que s'ha autosotmès després de les Olimpíades. [...] Qui entra a aquest barri per primera vegada té la sensació de que és un barri que no pertany als qui l'habiten. Això és mentida. Poble-sec és de tots aquells que hi viuen. El que ens cal és prendre consciència de barri [...], d'un barri amb molta personalitat que cada cop s'està fent més petit i més feble. [...] Cal crear una imatge del Poble-sec per a tota Barcelona. Cal demostrar que som un barri ric històric i culturalment i que podem fer moltes coses si ens ho proposem. [...] Zona Sec és un intent de fer

---

⁵¹⁸ "Zona Sec", Núm. 0, abril de 1997, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000. Veure annex 5, p. 527.

alguna cosa [...]. [...] col·laboreu tots a crear un Poble-sec fort, decisiu i amb personalitat.”⁵¹⁹

Com es pot observar, sorprèn que, tot i les millores assenyalades, el relat avocat en aquest editorial és molt similar al de la primera publicació veïnal de principis dels setanta que s’ha analitzat anteriorment. El que es cercava, doncs, era trencar aquest relat de desposseïció veïnal vers el barri. Un relat en el qual influïen tots els factors assenyalats fins al moment: oblit institucional, crisi del moviment veïnal, transformació dels actors veïnals, inoperància dels òrgans de participació ciutadana, etc. Uns òrgans de participació que el president de la CEPS Jordi Romeu posava en entredit des de les pàgines del propi “Zona Sec” quan afirmava que la participació veïnal s’havia burocratitzat, un diàleg que esmorteïa la conflictivitat i, per tant, diluïa les reivindicacions; uns òrgans de participació que, lluny de facilitar la participació esdevenien un obstacle pel veïnat organitzat a l’hora d’assolir els seus reptes. De la mateixa manera, fent repàs dels prop de deu anys de vida de la CEPS, Romeu apuntava a la necessitat de que l’entitat fos proveïdora de serveis comunitaris; uns serveis que eren necessaris pel barri però que, tal i com s’ha assenyalat una mica més amunt, aprofundiran en la crisi del moviment veïnal poblesequí pel que fa a les seves dinàmiques internes i representativitat, un cop la CEPS es decidí a fer el pas. Igualment, cal assenyalar que a la mateixa entrevista Romeu exposava la necessitat de renovació constant dels càrrecs de l’associacionisme veïnal. Ell portava vora els deu anys a la

---

⁵¹⁹ “Zona Sec”, Núm. 1, maig-juny de 1997, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p.2.

presidència, i encara li en quedarien per complir deu més al capdavant de l'entitat. Una paradoxa que ajuda a entendre les problemàtiques a que s'ha fet referència.⁵²⁰

4.2.2.- El barri, “Àrea de Rehabilitació Especial/Integral”: un barri per rehabilitar i canvis al consistori

El mal estat dels habitatges del Poble-sec era un dels principals problemes que es posaven de relleu tant els informes municipals com els veïnals (“Pla Especial Poble-sec Montjuïc” i “Pla de Futur del Poble-sec 1995-2005”). L'octubre de 1994 la Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat va aprovar la proposta del Consell Municipal del districte III que el Poble-sec fos considerat “Àrea de Rehabilitació Especial” (ARE) –abans esmentat com a PERI- i que, per tant, es pogués accedir als beneficis del Reial Decret 726/93 que regulava el finançament de les actuacions de rehabilitació d'edificis.⁵²¹ Però les primeres obres van trigar més de dos anys en començar –temptejant la paciència del veïnat organitzat que fiscalitzava els compromisos assumits i esperava veure complertes les primeres realitzacions-.⁵²²

Finalment, va ser al febrer de 1997 quan la Generalitat i el Ministeri de Foment espanyol van signar un conveni per tal de fomentar la rehabilitació privada dels edificis del Poble-sec.⁵²³ De fet, el número zero del “Zona Sec” –com s'ha dit anteriorment-

---

⁵²⁰ “Zona Sec”, Núm. 6, maig-juny de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p.6.

⁵²¹ Acta de la Comissió de Govern del Districte III, 14 de desembre de 1994, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 4549.

⁵²² Acta del Consell Consultiu del Districte III, 28 de març de 1995, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 4550.

⁵²³ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 4 de setembre de 1996, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre VIII Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 2 novembre 1995 – 17 desembre 1996.

anunciava l'acord a que havien arribat; complint la tasca de ser un altaveu pel barri. El fet que el barri fos denominat com a ARE comportava que s'oferiria ajut econòmic i tècnic a totes aquelles comunitats de veïns que consideressin que el seu edifici es trobava en mal estat. L'Ajuntament –amb els seus perits- seria l'encarregat d'estudiar cadascun dels casos i projectes proposats. Les millores a les quals es podia optar mitjançant aquest pla no només eren de tipus arquitectònic sinó també per altra tipus de deficiències com problemes de subministraments, problemes d'instal·lacions elèctriques, de gas, etc. –companyies de subministraments amb les quals el consistori havia arribat a pactes per tal de solucionar les problemàtiques en aquests casos-. A la publicació també es feia esment de l'experiència de l'ARE del districte veí de Ciutat Vella “on el nivell de les rehabilitacions ha millorat bastant la qualitat de vida de la zona”.⁵²⁴ De la mateixa manera, la publicació també feia referència a que la catalogació del barri com a ARE era també una reivindicació veïnal recollida dins del Pla de Futur, l'acompliment dels compromisos subjacents del qual estaven sent “controlats” per la CEPS.⁵²⁵

El número de Nadal de 1997 del “Zona Sec” es va dedicar a desgranar tots els elements i informacions que tenien a veure amb la l'ARE. Així doncs, amb les ajudes convocades les institucions participants arribaven a subvencionar fins un 30% -a fons perdut- del pressupost de rehabilitació dels edificis; una subvenció a la qual se li havia de sumar la possibilitat de desgravar el 15% del pressupost a l'IRPF. L'Ajuntament, a més a més, va aprovar subvencionar les taxes municipals de la llicència d'obres. Els

---

⁵²⁴ Tot i les altres problemàtiques que van sorgir de caire especulador i gentrificador. FERNÁNDEZ, Miquel, *Matar al Chino. Entre la revolució urbanística y el asedio urbano en el barrio del Raval de Barcelona*, Virus Editorial, Barcelona, 2014, p. 121.

⁵²⁵ “Zona Sec”, Núm. 0, abril de 1997, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000.

projectes que es podien acollir anaven “des de l’actuació a elements exteriors (restauració de les façanes i patis); a les restauracions estructurals (a les escales, sostres, parets, pilars, etc...); als elements interiors (escales, vestíbuls, fusteria, etc.); o bé en les instal·lacions (clavegueram, baixants, electricitat, aigua directa, gas, ascensor, antenes col·lectives, porter automàtic, etc...)”. Les condicions que es posaven era que el 70% de l’edifici estigués destinat a habitatge, que s’obtingués la llicència d’obres i que el pressupost màxim a gastar fos de 93.410 pessetes per metre quadrat. Pel que feia a l’apartat logístic, les oficines on atenien aquestes demandes es trobaven a Ciutat Vella tot i que un dia a la setmana també es traslladava una oficina mòbil al centre cívic del carrer Blai. Segons exposava la publicació, la resposta del veïnat estava essent prou important i semblava que la rehabilitació començava a marxar amb bon peu.⁵²⁶

Després del venciment del primer termini de subvencions, amb la pressió de la CEPS, es va aconseguir que una segona ronda de subvencions –en els mateixos termes i condicions- per a la rehabilitació que s’engegaren a la primavera del 1999 i tenien com a termini el desembre del mateix any. La primera ronda havia concentrat les ajudes a la zona compresa entre els carrers de Radas i Nou de la Rambla, i entre Passeig de l’Exposició i Avinguda del Paral·lel.⁵²⁷ A la següent ronda, tot el barri seria considerat ARE.⁵²⁸

En una entrevista al “Zona Sec”, el regidor Pere Alcober va fer un balanç més que positiu de l’ARE; “Estem especialment satisfets del seguiment de les millores que

---

⁵²⁶ “Zona Sec”, Núm. 3, nadal de 1997, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p.3.

⁵²⁷ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 13 de febrer de 1997, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 9.401, Districte III, Llibre XIX Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d’actes. Sessions plenari. 13 febrer 1997 – 14 abril 1998.

⁵²⁸ “Zona Sec”, Núm. 9, abril-maig de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

s'han anat realitzant, de la bona entesa amb les empreses de serveis i de la col·laboració que hem tingut amb l'oficina de Ciutat Vella, que ja té molta experiència en aquesta mena de projectes". Una bona experiència que el portava a categoritzar que s'estava lluitant per tal que el barri deixés de ser un lloc de pas per tal d'esdevenir un entramat urbà amb personalitat pròpia, quelcom que el moviment veïnal –i el seu veïnat en general- li portava imprimint des dels seus inicis.⁵²⁹

L'ARE, nascut com a reivindicació al calor del "Pla de Futur" del barri al 1994 es va anar allargant en el temps per tal d'anar assolint les fites de rehabilitació d'habitatges, una de les mancances i emergències més importants totalment relacionada amb la qualitat de vida del barri. Des de mitjan dels anys noranta fins a la primera dècada del nou mil·lenni.⁵³⁰

Un cop Joan Clos va prendre el relleu a Pasqual Maragall al capdavant de l'alcaldia de Barcelona, una de les primeres accions que va fer va ser anar visitant els barris de la ciutat per tal de copsar-ne les seves preocupacions i mancances sota l'eslògan "Expliqueu a l'alcalde la Barcelona que voleu". La primavera de 1998 –a un any de les primeres eleccions municipals a les quals s'enfrontava- va visitar el Poble-sec. Va passejar pels carrers del barri i es va reunir amb les entitats veïnals encapçalades per la CEPS. De la seva trobada amb el seu president, Jordi Romeu, en van sorgir "Els 27 punts de reivindicació del Poble-sec"; la llista de necessitats del barri que es

---

⁵²⁹ "Zona Sec", Núm. 17, juliol de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 6.

⁵³⁰ "Zona Sec", Núm. 32, febrer de 2003, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 3;

Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 27 d'abril de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'instal·lació 9.401, Districte III, Llibre X Consell Municipal del Districte III Sants- Montjuïc. Llibre d'actes. Sessions plenari. 28 maig 1998 – 29 novembre 1999.

reproduirà a continuació i que marcarà l'agenda del moviment veïnal poblesequí al llarg dels següents anys:

“1. Continuació i ampliació de l'ARE; 2. Geriàtric i CAP; 3. Construcció d'equipaments gent gran; 4. Construcció d'equipaments infants; 5. Millora i reforma carrers del barri; 6. Solucions imaginatives per l'aparcament; 7. Construcció d'habitatges públics; 8. Construcció d'habitatge per disminuïts; 9. Compliment programa Policia de Barri; 10. Eliminació de barreres arquitectòniques; 11. Creació de zona esportiva als voltants de la Satalia; 12. Remodelació de les places existents i aprofitament del subsòl fer places de pàrking; 13. Previsió manca aparcament a la Ciutat del Teatre; 14. Millora i manteniment mobiliari urbà; 15. Millora del servei de neteja i recollida d'escombraries; 16. Augment dels punts de recollida d'orgànics i de reciclatge; 17. Solució a la precarietat de la barriada de la Satalia; 18. Adequació de l'espai de La Primavera per ús públic; 19. Recuperació definitiva del refugi de la Guerra Civil; 20. Millora dels accessos a la muntanya de Montjuïc; 21. Trobar solucions a l'impacte de l'aparcament de la Fira; 22. Potenciació d'activitats gent gran i jovent; 23. Aprofitament de l'espai o equipaments públics per l'ús de les entitats del barri; 24. Ajudar a la iniciativa privada a buscar solució per El Molino; 25. Salvar El Molino com a patrimoni de la ciutat; 26. Ajudar i potenciar el petit comerç i les seves associacions; 27. Augment de la participació ciutadana en les decisions municipals”.⁵³¹

Com es pot observar, algunes reivindicacions venien d'antuvi, altres eren noves.

La combinació d'ambdues va construir el relat reivindicatiu de la CEPS –i les entitats

---

⁵³¹ “Zona Sec”, Núm. 5, maig-juny de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

que tenia dins del seu si, 60 l'any 1999-⁵³² al llarg dels anys propers. Un relat marcat per nombroses victòries i també per derrotes. Un relat que s'havia de construir en un consistori que, com es veurà, estava en ple procés de canvi degut a les reformes administratives gerencialitzadores que s'estaven duent a terme, així com les modificacions de les normatives dels districtes i de la participació ciutadana. Un consistori que al juny de 1999 es va enfrontar a una nova data electoral. Aquest cop de força importància ja que, en aquestes eleccions Joan Clos seria confirmat o refusat com a alcalde de Barcelona després de la substitució a mig mandat de Margall.

A les eleccions del 13 de juny de 1999 el PSC es va mantenir al capdavant tot i perdre al voltant de 30.000 vots en relació a les passades eleccions; unes eleccions que, a més, vam comptar amb una important abstenció i que van fer que el PSC tot i perdre vots obtingués el 45,19% dels vots i 20 regidors, quatre regidors més que a les passades eleccions (de 904.023 vots vàlids a les eleccions de 1995 a 694.056 vots vàlids al 1999). Amb aquestes dades d'abstenció tots els partits van patir una reculada en el seu suport electoral: CiU va perdre 3 regidors (de 13 a 10); el PP va perdre un regidor (de 7 a 6); ERC va guanyar un regidor (de 2 a 3); i ICV en va perdre un (de 3 a 2). Joan Clos fou nomenat alcalde de Barcelona el 3 de juliol de 1999 amb el suport del PSC, ERC i ICV.⁵³³ Aquest seria el consistori encarregat d'arribar a compromisos amb el veïnat del Poble-sec en aquesta nova etapa de l'Ajuntament de Barcelona.

Des de les pàgines del "Zona Sec" –que per primer cop informaven sobre unes eleccions municipals- es va fer un repàs als diferents programes que els partits –menys el PP- tenien pel barri. En aquest sentit, cal destacar que tots els partits assumien com a

---

⁵³² RICO, Daniel (coord.), *10 anys de la Coordinadora...*p. 73.

⁵³³ Consulta online a <http://www.historiaelectoral.com/mbarcelona.html> 30-11-17

eixos programàtics els 27 punts exposats per la CEPS a l'alcalde Clos tot i que amb certs matisos –mínims-. CiU posava especial èmfasi en la revitalització del Paral·lel; ICV i ERC-PI, emfatitzaven les qüestions relatives a l'habitatge públic, els equipaments educatius i sanitaris, la creació de la biblioteca del barri, etc; el PSC posaven l'atenció en la construcció dels centres cívics, així com els nous canals d'informació ciutadana vinculats a les noves tecnologies. Tanmateix, com s'ha dit, tots es mostraven compromesos amb l'ampliació de l'ARE, la construcció del CAP, de la residència d'avis, de la remodelació de places i peatonalització de vies, de millorar els accessos a Montjuïc, etc.⁵³⁴ La CEPS havia marcat la direcció, i a través del "Zona Sec" es pot anar avaluant el compliment de compromisos –i els tempos- per part de la institució.

4.2.3.- La lluita pels serveis: òrgans de participació ciutadana, CAP, residència, bombers i biblioteca:

Com s'assenyalava a una entrevista al president de la CEPS Jordi Romeu, la Coordinadora estava en el seu moment àlgid. Feia pocs anys que existia i, amb la col·laboració del districte, estava aconseguint el compliment de compromisos per part de l'Ajuntament que, tot i que tard, anirien arribant i anirien millorant les condicions de vida del barri. Tanmateix, com s'assenyalava a l'entrevista, la CEPS es trobava en una època de transformació que l'havia de portar a una etapa "més burocràtica i de despatx". Una dialèctica amb la institució que no sempre era fàcil ja que, com exposava Romeu, el conflicte s'havia eliminat de l'equació dialèctica i des de la CEPS s'havia triat el camí de la col·laboració que portava a que el moviment veïnal no fos "tan viu com

---

⁵³⁴ "Zona Sec", Núm. 10, juny de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 10.

abans”. Segons Romeu, a més, les institucions –amb els seus tempos i els seus requisits-, ajudaven a que en aquest trànsit cap a un nou paradigma de lluita, el moviment veïnal perdés capacitat reivindicativa i de confrontació. Uns atributs que, tot i els diferents contextos entre els anys setanta i els anys noranta, calia que es mantinguessin per tal de posar en valor el projecte propi de les entitats veïnals. Apart d’aquest factor institucional, com ja s’ha dit, Romeu també feia referència a les pròpies dinàmiques de la CEPS –i del moviment associatiu veïnal en general- al qual se li detectava un envelliment dels seus quadres dirigents, “gent que ja porta molts anys dintre de l’entitat, han creat uns vicis, les entitats queden molt tancades en si mateixes”.⁵³⁵

Aquest procés de canvi de tarannà de la CEPS es va veure sobretot culminat cap a la primera dècada dels anys dos-mil quan comença a gestionar equipaments al barri i a tenir projectes comunitaris de serveis socials. Una arma de doble fil, ja que, com es veurà, aconseguirien donar cobertura a necessitats socials del barri però, per altra banda, esdevindrien, merament, una entitat gestora de serveis comunitaris, perdent la capacitat de lluita, certa representativitat veïnal i capacitat de crear un relat de barri propi al marge del de l’Ajuntament. Un procés de canvi que es veurà culminat sobretot durant els anys dos-mil deu.

Com s’ha vist, en aquells anys de *take-off* i d’èxit de la CEPS, la seva presència estava als òrgans de participació ciutadana del districte. Al Consell Consultiu d’Entitats, primer òrgan participatiu en importància pel que feia a les relacions entre el món associatiu i l’Administració, la CEPS –a finals dels noranta- hi tenia presència amb els

---

⁵³⁵ “Zona Sec”, Núm. 6, maig-juny de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

noms d'Amadeu Quintana, Jordi Soriano, Enric Francesc i Carles Burges.⁵³⁶ Un òrgan que, com denunciava a les seves reunions el propi Quintana, estava totalment mancat de participació real ja que la informació arribava al moviment veïnal en compta-gotes i responia més a una dinàmica de litúrgia participativa inoperant que s'havia construït des de l'Ajuntament. Tot i les limitacions dels òrgans de participació –motiu pel qual es preferien les relacions directes amb les institucions- la presència i veu de la CEPS en tots ells estava garantida. A més, en aquells moments de pugna institucional entre l'Ajuntament socialista i la Generalitat convergent, la CEPS, va saber trobar el seu lloc i reconeixement institucional. No només seria el regidor Pere Alcober qui reconeixeria la capacitat interlocutora de la CEPS sinó que des de la Generalitat, el director general d'Acció Cívica, Josep Lluís Cleries, també en reconeixia la potència i capacitat col·laboradora.⁵³⁷

Per tant, el veïnat organitzat del Poble-sec va participar, com havia fet abans, en l'elaboració del nou PAM 1999-2003, el primer de l'era Clos. Un PAM que, pretenia fer avançar els òrgans de participació –ja es veurà més endavant quan es comenti la nova normativa participativa com es va concretar aquesta voluntat-, treballar la cohesió social en uns barris que cada cop rebien més immigració extra-comunitària i que, a més, es comprometia a resoldre les necessitats en matèria d'atenció primària sanitària, la construcció d'una biblioteca al barri, la continuació i ampliació de l'ARE al barri, l'acabament del Centre Cívic del Sortidor, la recuperació del refugi de la guerra civil del carrer Nou de la Rambla o la peatonalització del carrer Blai. Com es veurà, a nivell de

---

⁵³⁶ “Zona Sec”, Núm. 13, nadal de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 20.

⁵³⁷ “Zona Sec”, Núm. 18, octubre-novembre de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 5.

compliment dels compromisos, aquests van arribar al barri. Es va començar a complir alguns dels “27 punts” de la CEPS.⁵³⁸

La lluita per aconseguir equipaments de serveis pel barri, doncs, va ser el principal cavall de batalla del moviment veïnal del Poble-sec durant els anys noranta i dos-mil. Les mancances estructurals heretades del franquisme i desateses pels primers consistoris democràtics havien de ser solucionades per tal de millorar la qualitat de vida als carrers del Poble-sec. El veïnat organitzat encapçalat per la CEPS va començar a pressionar en aquest sentit i les pàgines del “Zona Sec” ens permeten teixir un relat.

4.2.3.1.- El CAP: l’atenció primària arriba al barri:

Una de les lluites més importants del moviment veïnal poblesequí fou la d’assolir un Centre d’Assistència Primària (CAP) al barri, tal i com recullen els diferents documents de diagnosi elaborats tant pel consistori com pel veïnat organitzat del Poble-sec. En aquells moments el Poble-sec només tenia un ambulatori al carrer de Palaudàries, un centre petit i d’accés difícil que no podia donar tots els serveis que el barri necessitava. La pressió va fer que les institucions implicades –Ajuntament i Generalitat– comencessin a treballar en aquest sentit. Així doncs, segons anunciava el “Zona Sec”, a la primavera del 1997 les institucions van arribar a un acord per tal de construir un CAP a la zona de confluència del carrer Nou de la Rambla amb Passeig de Montjuïc. Els terrenys, que eren de l’Ajuntament, van ser cedits a la Conselleria de Sanitat de la Generalitat. L’àmbit del CAP seria de la part del barri de les Hortes de Sant Bertran i part de l’eixample de Santa Madrona. La resta del barri –de l’eixample de Santa

---

⁵³⁸ “Zona Sec”, Núm. 14, març de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1-3.

Madrona i de la França Xica- dependrien de dues noves plantes que s’habilitarien a l’ambulatori de Manso (al barri veí de Sant Antoni). De les primeres obres se’n desconeixien terminis, mentre que de les segones es considerava que serien ràpides ja que només s’hauria d’habilitar l’espai existent.⁵³⁹

Al cap d’un any es va donar el tret de sortida per la presentació de projectes per a la construcció de l’esmentat CAP.⁵⁴⁰ Tanmateix, les obres es va preveure que comencessin a principis de l’any 2000. Unes obres que havien de durar entre 15 i 18 mesos. Per tant –com recordava Amadeu Quintana des de les pàgines del “Zona Sec”-, s’esperava que a “la primavera de l’any 2001 el nostre barri podrà utilitzar unes instal·lacions dignes i modernes”.⁵⁴¹ Els tempos de les obres no van seguir aquestes previsions i el “CAP Les Hortes del Poble-sec” no va obrir les seves portes fins al març de l’any 2002.⁵⁴² Un centre amb un equip professional format per personal mèdic, d’infermeria, d’admissions i atenció a l’usuari, odontòleg i assistent social. La jornada de portes obertes i de festa veïnal del centre –el dia 16 de març de 2002- va ser un autèntic èxit d’assistència fet que “demostra l’interès que un equipament com aquest desperta en els ciutadans perquè és un servei primordial”. Un edifici al costat del qual es va preservar un refugi de la Guerra Civil, un dels millor conservats de la ciutat, el refugi

---

⁵³⁹ “Zona Sec”, Núm. 1, maig-juny de 1997, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000.

⁵⁴⁰ “Zona Sec”, Núm. 6, juny de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000.

⁵⁴¹ “Zona Sec”, Núm. 12, octubre-novembre de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

⁵⁴² La CEPS va continuar pressionant per tal de fiscalitzar els complimentes dins dels òrgans de participació ciutadana. Acta Sessió Informativa del Consell Consultiu d’Entitats del Districte III, 22 de març de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 10.961, Consell Consultiu, Comissió de Govern, Comissió d’Estat, Caixa 3, Any 2000.

307. Un refugi, el manteniment i preservació del qual no hagués estat possible sense la feina incansable de la veïna Valerie Powles.⁵⁴³

4.2.3.2.- La residència per la gent gran del barri:

Al costat del CAP una altra de les reivindicacions veïnals més potents versava sobre la necessitat de construir una residència o equipament per la gent gran del barri, que era un percentatge prou elevat de la població en aquells moments tal i com s'ha assenyalat anteriorment.⁵⁴⁴ A *La Vanguardia* va aparèixer una notícia que parlava de com s'havia necessitat una grua per tal de transportar a una dona gran invàlida des del seu pis sense ascensor al Poble-sec fins al metge. Com deia Amadeu Quintana a la mateixa notícia, “Estamos en el medallero olímpico, entre los barrios con menos recursos y más necesidades”.⁵⁴⁵

A una notícia del “Zona Sec”, il·lustrada amb una fotografia dels terrenys on previsiblement s'havia d'instal·lar la residència (que presentaven unes pintades que versaven “Sanitat Digne!!!” i “Ambulatori Ja Collons!!!”), persones grans del barri exposaven la seva situació i el per què de la importància d'una residència al barri. Segons es deia la necessitat de residències i centres de dia responia a la realitat que 5.283 persones majors de 64 anys del barri vivien soles, amb tots els riscos que això comportava (a part dels efectes psicològics de la solitud a la tercera edat). La majoria eren dones i poques cobraven jubilació –o pensions més baixes que els homes degut a la

---

⁵⁴³ “Zona Sec”, Núm. 27, abril 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 8.

⁵⁴⁴ “Zona Sec”, Núm. 1, maig-juny de 1997, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

⁵⁴⁵ “¿Y nuestra residencia?”, *La Vanguardia*, 12 de febrer de 1999, p. 6. [consulta *online* hemeroteca digital]

bretxa salarial existent al sistema patriarcal-. Davant d'aquesta situació d'emergència es deia que les obres –que estaven projectades des de feia cinc anys- calia que comencessin el més aviat possible, i calia mobilitzar al barri.⁵⁴⁶

El 2 de febrer de 1999 els veïns del Poble-sec –encapçalats per la CEPS- van portar al Conseller de Benestar Social de la Generalitat els resultats de la recollida de signatures de veïns del barri que demanaven l'obertura d'una residència d'avis al Poble-sec; al voltant de les 13.500 signatures (en un barri al voltant dels 35.000 habitants en aquells anys). Una iniciativa que va sorgir després de diverses reunions i d'una nombrosa assemblea a la parròquia de Santa Madrona. Davant d'aquesta pressió el Conseller de la Generalitat, Antoni Comas, va comprometre's a agilitzar els tràmits burocràtics i a començar les obres durant l'any 1999 per tal que el centre estigués en ple funcionament en dos anys i mig.⁵⁴⁷ Mancava que l'Ajuntament cedís a la Generalitat els terrenys del carrer Vila i Vilà on s'havia de construir la residència. Una cessió l'acord de la qual seria reiterat pel Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona de 19 de febrer de 1999.⁵⁴⁸

Les disputes entre la institució local i la institució autonòmica van endarrerir els terminis de manera notable. Tot i les ratificacions de cessió la Generalitat denunciava

---

⁵⁴⁶ “Zona Sec”, Núm. 5, maig-juny de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 5.

⁵⁴⁷ Escrit d'Antoni Comas i Baldellou, conseller de Benestar Social, a la CEPS, 5 de febrer de 1999, Barcelona. Reproduït a: “Zona Sec”, Núm. 8, febrer-març de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1.

⁵⁴⁸ “Zona Sec”, Núm. 8, febrer-març de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

que no se li havia entregat la documentació necessària per tal de fer efectiva la cessió i, per tant, no es podien començar els concursos per l'adjudicació del projecte i l'obra.⁵⁴⁹

Passades aquestes vicissituds, dins del marc de la festa major de l'any 2001 -21 de juliol de 2001-, les obres per la construcció de la residència d'avis van començar; “Després de molts estires i arronses s’ha col·locat la primera pedra de la residència per a la gent gran situada al carrer de Vila i Vilà”. Un acte que va comptar amb la presència del president de la Generalitat Jordi Pujol, el regidor del districte Pere Alcober i d’altres personalitat de l’àmbit local i autonòmic. Un acte que es va viure com una autèntica festa al barri amb actuacions musicals dels *coros* del barri Els Moderns i La Nova Lira, diada casteller a càrrec dels Castellers del Poble-sec –colla fundada al 1999- i diada gegantera a càrrec dels Gegants del Poble-sec, etc. Com es deia des de les pàgines del “Zona Sec”, “Ja podem comptar doncs amb la Residència de Vila i Vilà, ja tenim perfilat l’ABS del carrer nou de la Rambla [el CAP], i mica en mica les obres d’acondicionament del barri i la construcció dels equipaments que ens mereixem, es van duent a terme. Des d’aquest diari no dubteu que seguirem puntualment les obres d’aquests i altres equipaments, per a poder-vos informar el millor possible”.⁵⁵⁰

Dos anys després, el 19 de juliol de 2003, de la mà del president de la Generalitat Jordi Pujol i la consellera de Benestar i Família Irene Rigau, va quedar inaugurada la “Residència i Centre de dia Pare Batllori”. El nom escollit, a petició del

---

⁵⁴⁹ “Zona Sec”, Núm. 11, juliol-agost de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 17;

La pressió també es traslladava als òrgans de participació ciutadana del districte demanant que s’arribessin a acords el més aviat possible per tal d’engegar les obres de construcció de la residència. Acta Sessió Informativa del Consell Consultiu d’Entitats del Districte III, 22 de març de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’instal·lació 10.961, Consell Consultiu, Comissió de Govern, Comissió d’Estat, Caixa 3, Any 2000.

⁵⁵⁰ “Zona Sec”, Núm. 24, octubre de 2001, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 1-5.

Centre de Recerca Històrica del Poble-sec (CERHISEC) –entitat de dins de la CEPS– responia a que les arrels familiars del Pare Batllori provenien d’una casa pairal que hi havia al carrer Vila i Vilà, a prop d’on es situava l’equipament.⁵⁵¹ Les victòries veïnals pels equipaments anaven arribant, amb tardança i a poc a poc, però arribaven.

4.2.3.3.- Els bombers i el barri: un trist adéu.

L’any 1996 l’Ajuntament va elaborar un pla de reestructuració i millora del servei contra incendis. En aquest pla director es preveia reduir el nombre de parcs existents de set a quatre -Centre (Eixample), Nord (Vall d’Hebrón), Llevant (Sagrera), i Port-, tancant esglaonadament els parcs de Zona Franca, Poble-sec, Drassanes, Poblenou i Sant Andreu i obrint-ne dos nous al Port i al Vall d’Hebrón. Segons representants dels bombers aquesta reforma no tenia en compte criteris bàsics com són el nombre d’habitants, l’antiguitat dels edificis, les comunicacions o el risc de grans sinistres. El pla, doncs, portaria a un cobriment desigual dels barris. La pressió veïnal contra aquests tancaments i reestructuració va aconseguir que no es tanquessin els parcs de Sant Andreu i de la Zona Franca i el del Poblenou seria reemplaçat per un de nou. Per tant, quedaven per tancar els parcs del Poble-sec i de Drassanes. El darrer era petit, però el parc del Poble-sec cobria la zona de la Barceloneta, La Bordeta, Font de la Guatlla, Hostafrancs, Poble-sec, Sant Antoni, Sants i un sector del Raval. Totes elles zones amb un alt percentatge d’edificacions antigues i carrers estrets que augmentaven el risc d’incendi i dificultaven un accés ràpid. El fet de tancar el parc del barri portaria a que el

---

⁵⁵¹ Nomenclatura que feia homenatge al jesuïta i historiador català Miquel Batllori i Munné (1909-2003).

“La Generalitat inaugura la residència per a gent gran Pare Batllori al barri del Poble-sec”, 19 de juliol de 2003. Consulta *online* a http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/64589/ca/generalitat-inaugura-residencia-gent-gran-pare-batllori-barri-poble-sec.do 3-12-17.

temps de tardança dels bombers en cas d'incendi al Poble-sec oscil·lés al voltant dels 10 minuts en condicions òptimes de trànsit, com als anys vint en el moment de la motorització del cos. A més, l'edifici del Parc de Bombers del barri, al carrer Lleida, era una peça arquitectònica d'important valor, construïda als anys vint i que, incomprendiblement, no estava dins del catàleg de patrimoni municipal.⁵⁵²

Davant d'aquesta amenaça els veïns es van començar a mobilitzar contra el tancament del parc de bombers. Una campanya que va aconseguir unificar el veïnat de Sants-La Bordeta-Hostafrancs, Font de la Guatlla, Sant Antoni i Poble-sec. Una campanya que va tenir recollida de signatures (més de 13.000) i també mobilitzacions a la via pública. A més es denunciava que els criteris de rendibilitat i d'estalvi de l'Ajuntament no podien anar per damunt de la sensibilitat i el servei públic en un servei tant important com el de bombers i amb la idea que "el Pla Director de Bombers de l'any 1996 no serveix per als interessos dels ciutadans de la nostra ciutat" i que "Els bombers són nostres".⁵⁵³ Les mobilitzacions ciutadanes estaven encapçalades per la CEPS i tenien el suport de més de 50 entitats entre les quals cal destacar la presència de la FAVB, l'AVPS, les parròquies del barri, les colles de cultura popular i tradicional del Poble-sec, CCOO i UGT, entre d'altres. Tot i així, el 14 de febrer del 2000, l'Ajuntament de Barcelona, fent cas omís de les demandes del moviment veïnal, va tancar el parc de bombers del carrer Lleida.⁵⁵⁴

---

⁵⁵² "Zona Sec", Núm. 12, octubre-novembre de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

⁵⁵³ "Zona Sec", Núm. 13, nadal de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1.

⁵⁵⁴ "Zona Sec", Núm. 14, març de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 5.

4.2.3.4.- La lluita pel Centre Cívic i per la Biblioteca del barri:

Fins llavors el Centre Cívic del barri es trobava situat al Casal de Blai –espai recuperat pel veïnat en ple clímax del moviment veïnal a finals dels anys setanta-. Tanmateix, la seva ubicació aviat canviaria, al marge dels problemes assenyalats més amunt entre l'administració i el moviment veïnal per tal de gestionar l'espai. Al plenari del Consell Municipal del Districte III de principis de l'any 1998 el districte va aprovar destinar 139 milions de pessetes per inversions al barri en concepte d'infraestructures. Les obres projectades eren: fer reformes al Paral·lel, l'obertura del carrer de Magalhaes, la reforma del carrer Margarit, la reforma i peatonalització del carrer Blai i, per últim, la construcció del Centre Cívic a la Plaça del Sortidor, al cor del barri. Les obres van començar el mateix mes de febrer de 1998.⁵⁵⁵

L'edifici –catalogat com a “equipament sociocultural”- tindria una oficina d'atenció ciutadana a la planta baixa, i dues plantes destinades a serveis socials encarats a la gent gran, joventut i infància. A més, l'espai també comptava amb un pati interior destinat a poder fer activitats a l'aire lliure. La finalització de les obres es preveia per l'estiu de 1999.⁵⁵⁶ Finalment, l'equipament va ser inaugurat pel regidor Pere Alcober – en companyia de la nova presidenta del districte en substitució d'Enric Truñó, Imma Moraleda (que més endavant esdevindria regidora del districte)- l'1 de maig de 1999 acompanyat d'una festa veïnal amb actuacions de les colles de cultura popular del barri,

---

⁵⁵⁵ “Zona Sec”, Núm. 4, març-abril de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1.

⁵⁵⁶ “Zona Sec”, Núm. 9, abril-maig de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1.

castellers, diables, gegants i *coros*. Com es pot observar, cada conquesta veïnal, cada avenç del barri, era rebut com una celebració destacada.⁵⁵⁷

Amb aquest canvi de seu, l'edifici de la seu de l'ex-*Movimiento* quedava lliure. Allà s'hi projectaria una altra reivindicació històrica del moviment veïnal poblesequí, una biblioteca pel barri. Tanmateix, aquesta biblioteca va trigar a arribar. A una entrevista al “Zona Sec” a l'estiu del 2000 el regidor Pere Alcober, parlant sobre “la Ciutat del Teatre” que es projectaria al barri –de la qual se'n parlarà més endavant– vinculava aquest projecte cultural amb el projecte d'obertura d'una biblioteca pel barri al carrer Blai, on hi havia l'antic Casal del Barri.⁵⁵⁸ Un anunci que responia a una pressió veïnal en aquest sentit des dels primers moments de la lluita al barri. Aquesta reivindicació va ser recollida al Pla d'Actuació Municipal (PAM) i també al Pla de Biblioteques de l'Institut de Cultura. Un equipament que s'emmarcava dins del context de cerca de la revitalització del carrer Blai com a eix vertebrador i dinàmic del barri. Projecte que culminaria amb la seva peatonalització.⁵⁵⁹

El dissabte 15 de setembre de 2001 es va inaugurar la “Biblioteca del Poble-sec Francesc Boix”. El nom escollit retia homenatge al fotògraf poblesequí Francesc Boix (nascut al carrer Margarit, 17, l'any 1920 i mort a Paris al 1951), militant comunista i republicà. Boix, un cop finalitzada la guerra va marxar a l'exili a França on fou detingut i portat al camp de concentració de Mauthausen, on se'l destinà als laboratoris fotogràfics de les SS. La seva passió per la fotografia i el seu compromís polític va fer

---

⁵⁵⁷ “Zona Sec”, Núm. 10, juny de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 7.

⁵⁵⁸ “Zona Sec”, Núm. 17, juliol de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

⁵⁵⁹ “Zona Sec”, Núm. 20, febrer de 2001, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 12.

que aconseguís extreure del camp més de 2000 negatius que, un cop alliberat del seu captiveri, van omplir les pàgines dels diaris francesos per tal de denunciar les atrocitats del règim nazi. Aquestes proves feren que el comunista poblesequí esdevingués un testimoni de primer ordre als Judicis de Nüremberg.⁵⁶⁰ D'aquí que es triés el seu nom per la biblioteca del barri.

A la inauguració, festiva com totes, on també s'hi va descobrir una placa a la casa natal de Boix, hi van participar, a més de la comitiva del districte i de l'Ajuntament encapçalada per l'alcalde Joan Clos i el regidor Pere Alcober, membres de l'Amical Mauthausen així com familiars i amics del propi Boix. Els parlaments que foren més sentits van ser els de la germana de Boix, Núria Boix, i el de la militant comunista catalana Teresa Pàmies, qui recordà l'amistat que l'havia unit amb Boix i la seva germana. L'acte es va cloure amb una actuació de la Banda Municipal de Barcelona que va interpretar Els Segadors i la Internacional; peces que, segons el "Zona Sec", foren les més aplaudides de l'acte.⁵⁶¹ Un equipament que va omplir d'orgull al veïnat organitzat del barri –i al veïnat el general-, que el vivia com més que una biblioteca, com un centre de dinamització cultural. Mostra d'aquesta joia són les pàgines centrals del "Zona Sec" –un any després de la seva inauguració- que es dediquen a explicar amb tot detall l'equipament ressaltant-ne les seves virtuts i punts forts.⁵⁶² Efectivament, a partir d'aquell moment el barri ja gaudia d'una biblioteca, d'un centre de cultura i de trobada, una reivindicació veïnal més que es veia complerta, tard però complerta.

---

⁵⁶⁰ Un recorregut per la vida de Francesc Boix es troba a: BERMEJO, Benito, *Francesc Boix, el fotògraf de Mauthausen*, La Magrana, Barcelona, 2002.

⁵⁶¹ "Zona Sec", Núm. 24, octubre de 2001, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 1-3.

⁵⁶² "Zona Sec", Núm. 31, nadal de 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 14-15.

4.2.4.- Un teatre pel barri? La construcció del Teatre Lliure i l'abandonament d'El Molino:

En aquells anys, des de mitjan dels noranta fins als primers anys del nou mil·lenni, Poble-sec va viure un procés paradoxal. Va veure com s'obria un nou i gran complex teatral en els seus carrers mentre les aspes de l'històric teatre "El Molino" del Paral·lel seguien sense tornar a girar.

4.2.4.1.- La Ciutat del Teatre: un teatre pel barri?

Al número 2 del "Zona Sec" ja s'anunciava el projecte de l'Ajuntament de crear la "Ciutat del Teatre" a la zona de la França Xica del barri del Poble-sec. Aquesta iniciativa consistorial pretenia apropar diferents equipaments culturals de la ciutat i crear un pol teatral a la ciutat que englobés el nou Teatre Lliure, un Mercat de les Flors renovat –després de desestimar les peticions veïnals per tal que fos un ateneu pel barri-, el nou Institut del Teatre i el teatre Grec. Des de la CEPS, en principi, es veia amb bons ulls aquest projecte ja que podia servir com un motor més de revitalització del barri.⁵⁶³

Al cap de dos anys, però, ja s'advertia que "No tot són flors i violes" a la Ciutat del Teatre. Amb l'inici de les obres el veïnat va començar a mostrar controvèrsies al voltant dels nous equipaments. Tant l'Institut del Teatre com els nous teatres projectats provocarien un allau de persones i vehicles que tindrien un important impacte a la zona de la França Xica. Una zona que ja estava especialment castigada quan hi havia algun esdeveniment al Palau d'Esports o a la Fira de Montjuïc. A més, segons deien els propis veïns, les noves edificacions tapaven la poca llum que entrava pels carrers estrets de la

---

⁵⁶³ "Zona Sec", Núm. 2, juliol-agost de 1997, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1.

Puríssima Concepció i de la Concòrdia. Davant d'aquesta situació, la CEPS va començar a fer gestions amb l'Administració entregant diversos eixos de demandes: limitar l'accés del vehicles de fora del barri (per no agreujar el ja de per si greu problema d'aparcament al barri); conduir el trànsit per camins perifèrics al barri; potenciació del transport públic; arranament de la part final del carrer Concòrdia; millora i neteja del barri; controlar la incidència paisatgística del nou complex; ampliació de l'ARE a la zona de la França Xica; aprofitament d'algun espai dels nous equipaments per al Poble-sec, recordant que els grups de teatre del barri no tenien cap espai on poder desenvolupar la seva activitat.⁵⁶⁴ A més, com exposava el regidor Pere Alcober, el projecte comportava l'expropiació i reallotjament dels habitatges que hi havia a la plaça Margarida Xirgu. Un reallotjament que es produiria al mateix barri però que, com es pot imaginar, no suposava una experiència agradable a un veïnat que, a més, no veia quins beneficis directes i tangibles li podia portar la construcció de la Ciutat del Teatre. Com també deixava entreveure Alcober, les entitats del barri no ho tindrien gens fàcil per accedir a aquests equipaments; només “en moments concrets i havent negociat”.⁵⁶⁵ Per tant, el projecte de Ciutat del Teatre era un projecte que es feia, en certa mesura, d'esquenes al barri.

Al novembre del 2000 es va inaugurar l'Institut del Teatre, el primer dels edificis que conformarien la Ciutat del Teatre. Un edifici dels més moderns d'Europa – al moment- la inauguració del qual compartia portada al “Zona Sec” amb la falta de neteja de la via pública, que provocava la presència constant de brutícia als carrers del

---

⁵⁶⁴ “Zona Sec”, Núm. 10, juny de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

⁵⁶⁵ “Zona Sec”, Núm. 17, juliol de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

barri.⁵⁶⁶ A finals de setembre del 2001 va obrir les seves portes la nova seu del Teatre Lliure al Poble-sec. Una seu que constava de dues sales: una sala gran a l'antic Palau d'Agricultura i una sala més petita ubicada al Mercat de les Flors. La Ciutat del Teatre obria les seves portes al Poble-sec, però no pel Poble-sec.

4.2.4.2.- “Fem girar les aspes d’El Molino”:

Paradoxalment, paral·lelament al flamant projecte de la Ciutat del Teatre, que havia despertat controvèrsies al barri, els veïns i veïnes del Poble-sec veïen com queia en l'oblit i l'abandonament municipal un teatre popular emblema del Paral·lel, El Molino.

La campanya veïnal va començar per les botigues del barri la primavera de 1998 fent una recollida de signatures per demanar que les autoritats donessin suport econòmic per tal que El Molino pogués tornar a obrir les seves portes ja que “El Molino és una institució i un patrimoni cultural del Poble-sec. Salvem-lo!”.⁵⁶⁷ La situació d'abandonament i d'oblit era tal que, com es narra a les pàgines del “Zona Sec”, fou una veïna –la recordada Valerie Powles- la que va trobar, en uns contenidors d'obres de davant, “quantitat de llibrets, programes, partitures, cartells i fins i tot telons de fons”. Aquest material fou guardat a la seu de la CEPS on es va catalogar. Els llibrets eren d'obres representades entre 1919 i 1943, una cronologia interessant que abarca la dictadura de Primo de Rivera, la República, la guerra civil i els primers anys del franquisme. El futur d'El Molino estava a l'aire i la rumorologia corria pels carrers del barri. Es parlava d'un “nou ric vingut de Rússia” que havia comprat el teatre i hi havia

---

⁵⁶⁶ “Zona Sec”, Núm. 19, nadal de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1-3.

⁵⁶⁷ “Zona Sec”, Núm. 4, març-abril de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 9.

començat a fer obres a l'interior però se'n desconeixia la funció que hauria de tenir l'edifici. A més, es reblava que “Com es pot permetre que es llenci a les escombraries aquest patrimoni i tothom es quedi tan tranquil? D'una banda, s'està construint el complex de la ‘Ciutat del Teatre’ (quin nom més sonor) al Mercat de les Flors, i mentrestant entre tots permetem la liquidació del nostre patrimoni cultural (en aquest cas teatral) a pocs metres de distància”.⁵⁶⁸ Una autèntica paradoxa.

La campanya seguia amb articles al “Zona Sec” on es reivindicava el paper d'El Molino a la història d'èxit del Paral·lel. El punt àlgid de la mobilització veïnal va arribar el 9 de març de 2002 quan els veïns i veïnes del Poble-sec, acompanyats de les *vedettes* de la casa com Lita Claver, “La Maña”, la Merche Mar o la Lidia Moreno, juntament amb el cineasta Ventura Pons i l'humorista Carles Flavià entre d'altres, van organitzar un “dissabte de neteja” d'El Molino. Amb aquesta neteja de la façana es pretenia donar una empenta per tal que les aspes d'El Molino tornessin a girar després que s'aturessin el novembre de 1997. Aquest acte simbòlic, organitzat per la “Plataforma Fem Girar El Molino” –encapçalada per entitats del barri i per la CEPS en particular i creada al febrer del mateix any-, es pretenia pressionar a les institucions per tal de trobar una solució a l'abandonament del teatre. L'acte va comptar, a més, amb actuacions de castellers i geganters del barri (de fet, els gegants del barri fan referència al passat del Paral·lel ja que són un home/usuari dels cabarets del Paral·lel i una *vedette*) així com amb actuacions improvisades de *vedettes* i humoristes com Flavià. La neteja de la façana es

---

⁵⁶⁸ “Zona Sec”, Núm. 7, nadal de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 2-3.

va completar amb una recollida de signatures per la plataforma que tenia, entre d'altres, el recolzament de l'escriptor Manuel Vázquez Montalbán o Juan Marsé.⁵⁶⁹

La Plataforma va seguir avançant i les aspes d'El Molino van tornar a girar, simbòlicament. La Plataforma va organitzar una sèrie de concerts a la plaça de davant del teatre i, amb la col·laboració dels llogaters de llavors de l'edifici, les aspes d'El Molino van tornar a girar durant unes hores causant l'emoció dels veïns i veïnes assistents a l'acte.⁵⁷⁰ Tot i així, no semblava haver-hi avenços clars sobre el futur del *music-hall* poblesequí; es va arribar a fer córrer la notícia que el Liceu estava interessat en fer una sala per representacions d'òpera infantil. Els rumors sobre la reobertura van estar latents fins la seva reobertura definitiva l'any 2010. Tanmateix, el context en el qual es va produir la reobertura –especulació, inicis de gentrificació i reforma del Paral·lel– porten a que aquesta sigui tractada més endavant.

4.2.5.- La lluita pel carrer: la Rambla del barri i la reforma de carrers i places:

4.2.5.1.- “La petita Rambla del Poble-sec”: la peatonalització del carrer Blai.⁵⁷¹

Tal i com van assenyalar als “27 punts” que la CEPS va entregar a l'alcalde Clos, el veïnat organitzat reclamava reformes als carrers i places del barri. Unes reformes de millora que, a més, cercaven la creació d'un eix veïnal que vertebrés el barri i el

---

⁵⁶⁹ “Zona Sec”, Núm. 27, abril de 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 3.

⁵⁷⁰ “Zona Sec”, Núm. 36, tardor de 2003, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 2.

⁵⁷¹ “La petita rambla del Poble-sec” fa referència a una cançó que el cantautor penedesenc Cesk Freixas va fer al carrer Blai i al Poble-sec en general durant l'època en que va viure al barri i va participar activament en el seu teixit associatiu i activista. “La petita rambla del Poble-sec”, 2009, <https://www.youtube.com/watch?v=U3-odKCyjio>

dinamitzés. Aquest eix havia de ser el carrer Blai. Les obres per peatonalitzar el carrer Blai van començar a principis de l'any 1999. Unes obres que es van fer per trams, primer el tram de carrer Tapioles fins a Blasco de Garay, després, del carrer Blasco de Garay fins a Creu dels Molers i, per acabar, la resta del carrer Blai fins a Nou de la Rambla, i que van consistir en la col·locació d'empedrat, bancs i mobiliari públic així com també arbres. Els treballs de peatonalització van durar, però, més del previst, fet que va provocar les protestes airades del veïnat afectat que veia com el propi fet de sortir de casa se li feia difícil degut a les obres.⁵⁷² El primer tram va estar finalitzat al juny de 1999.⁵⁷³ Des de les pàgines del “Zona Sec”, doncs, es demanava a la institució que donés informació sobre com seria el trànsit rodat al barri després de la finalització de les obres, així com també es demanava que solucionessin els dubtes als veïns del carrer Blai sobre si se'ls-hi permetria accedir als seus habitatges amb el seu propi vehicle.⁵⁷⁴ Tot i aquestes problemàtiques, el veïnat es mostrava esperançat amb el naixement de la rambla del Poble-sec. Fins i tot, els veïns i veïnes del barri es van auto-organitzar per tal de garantir en condicions òptimes de neteja i presència la nova rambla del barri.⁵⁷⁵

El 25 de maig de 2002 es va celebrar la inauguració del carrer Blai com a carrer peatonal en la seva totalitat, des de la plaça dels Ocellets/carrer Creu dels Molers fins al carrer Nou de la Rambla. Una celebració que, com s'ha anat veient, va comptar amb la

---

⁵⁷² “Zona Sec”, Núm. 9, abril-maig de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 3.

⁵⁷³ “Zona Sec”, Núm. 10, juny de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 9.

⁵⁷⁴ “Zona Sec”, Núm. 25, nadal de 2001, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 6.

⁵⁷⁵ “Zona Sec”, Núm. 26, febrer de 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 3.

presència de geganters i castellers del barri (una colla castellera que, a més, tindrà una relació molt especial amb aquest carrer Blai ja que, a causa de la pendent que fan la resta de places del barri, haurà de tenir la seva “plaça” castellera al propi carrer Blai). En la reforma, la calçada central i l’estacionament de vehicles van desaparèixer, de manera que els vianants podien gaudir i passejar per tota l’extensió del carrer. La circulació, doncs, quedava limitada a casos d’urgència i a la càrrega i descàrrega. El carrer Blai esdevenia la rambla del Poble-sec.⁵⁷⁶ Un eix que havia de vertebrar i dinamitzar la vida veïnal del barri. I va ser així fins a les acaballes de la primera dècada dels anys dos-mil, moment en que, com es veurà, la rambla del Poble-sec va passar a ser un malson pels veïns i veïnes del carrer i esdevindria la mostra dels efectes més nocius de la turistificació i domini del sector de la restauració i l’hoteleria, de l’ancoratge de Barcelona dins de les dinàmiques de la globalització neoliberal i de la governança municipal encarada a la recerca de capitals i inversions. Un problema que, com es veurà, va ser detectat ràpidament pel veïnat organitzat poblesequí al qual les institucions municipals no en van fer cas.

4.2.5.2.- La lluita contra la brutícia:

Des de l’altaveu que els hi proporcionava el “Zona Sec”, veïns i veïnes del Poble-sec es van queixar de la brutícia que s’acumulava a diferents zones del barri. Fent una passejada nocturna pel barri, membres de la redacció del diari de barri van detectar (i fotografia) la quantitat d’escombraries i deixalles que hi havia pels carrers del barri; “mobles tirats per les cantonades, matalassos, somiers, caques de gos, papereres plenes,

---

⁵⁷⁶ “Zona Sec”, Núm. 28, maig-juny de 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 1.

contenedors plens a vessar, pudors i fins i tot xeringues pel terra”. Amb aquesta notícia pretenien pressionar a l’Ajuntament per tal que fes efectiva la seva flamant campanya “BCNeta” que semblava que no arribava als carrers del Poble-sec.⁵⁷⁷

Aquesta campanya per la neteja del barri també estava molt vinculada a la seguretat ciutadana. La situació del barri en termes de neteja, delinqüència i abandonament de certes parts del barri era, segons es denunciava des de les pàgines del “Zona Sec”, força alarmant. A més, es denunciava la inoperància de l’administració en aquest sentit, en un barri densament poblat i amb una trama urbana complexa com ho és el Poble-sec. Tot i que, com no podia ser d’una altra manera, també en correponsabilitzava al veïnat del Poble-sec esgrimint que: “Ho sabem. Som bruts”. Especialment complicada era la situació de certs parcs del barri. Alguns, com el del Mirador del Poble-sec, un nou parc construït a mitjans dels noranta, es trobava ja en una situació d’abandonament. Situat a la falda de Montjuïc era “un lloc gairebé de culte per a drogodependents que van a Avillar Camorro [Can Tunis] amb el 38, a buscar la seva dosi. I el Mirador del Poble-sec va costar massa d’aconseguir per deixar-lo perdre d’aquesta manera”. Quelcom similar passava als jardins de Walter Benjamin i al parc de les Tres Xemeneies “on la presència de xeringues “és el pa nostre de cada dia”. De la mateixa manera, es posava de relleu la delinqüència que existia al barri. I és que, com es veurà més endavant, el Poble-sec era un barri en transformació total.⁵⁷⁸

---

⁵⁷⁷ “Zona Sec”, Núm. 20, nadal de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1 i 7.

⁵⁷⁸ “Zona Sec”, Núm. 20, febrer de 2001, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 3.

4.2.5.3.- Altres apunts: el Mirador del Poble-sec, la remodelació de places, mobilitat i okupes.

Al costat de totes aquestes transformacions urbanístiques i d'infraestructures, el Poble-sec també va viure altres canvis que li van acabar de configurar una nova identitat de cara al nou mil·lenni. Al juliol del 1997 es va inaugurar un nou parc al barri, el Mirador del Poble-sec. Una històrica reivindicació i un dels darrers moments àlgids de l'AVPS que va participar en la configuració del projecte arquitectònic del parc i en el desenvolupament de les seves obres des de 1995 al 1997.⁵⁷⁹

En paral·lel a la gran remodelació que va suposar la peatonalització del carrer Blai, altres zones del barri també van veure com la seva fisonomia es transformava. La Plaça Santa Madrona es va modificar i es va convertir en una vertadera plaça.⁵⁸⁰ Es creava un nou espai de sociabilitat al barri, un espai que, a més, estava fortament estigmatitzat per la presència de la droga –venta i consum- i que la força del veïnat organitzat en l'”Associació d'Amics de la Plaça Santa Madrona” –presidida per Josep Guzman i dins de la CEPS- es va encarregar de recuperar l'espai públic baixant a la plaça a fer dinars, sopars, xocolatades i balls.⁵⁸¹

Pel que fa a la mobilitat pel barri, a part de l'arribada de la línia d'autobús 55 al Poble-sec,⁵⁸² una altra dels canvis fou l'arribada del “Bus del Barri”. Aquesta nova modalitat de transport públic engegada des de l'Ajuntament consistia en un mini-bus d'unes 10 places assegurades que s'encarregava de realitzar una ruta per dins dels barris.

---

⁵⁷⁹ AVPS, *40 anys de lluita veïnal...* p. 53.

⁵⁸⁰ “Zona Sec”, Núm. 27, abril de 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 8.

⁵⁸¹ Josep Guzman, entrevista amb l'autor, 24/10/2017.

⁵⁸² “Zona Sec”, Núm. 5, maig-juny de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1.

Degut a l'orografia del barri –plena de pujades i baixades- i a l'important gruix de població gran, aquesta tipus de transport públic esdevenia enormement útil al Poble-sec. Des de les pàgines del “Zona Sec” es va començar a fer pressió per tal que l'Ajuntament portés aquesta experiència de mobilitat el més aviat possible al barri.⁵⁸³ El 22 de setembre de l'any 2000 es va posar en marxa la línia 221 del “Bus del Barri”, una línia que connectava, en 18 parades, els barris del Poble-sec i Sant Antoni degut a la presència al barri veí de serveis bàsics també emprats pels poblesequins i poblesequines com el CAP de Manso o el Mercat de Sant Antoni.⁵⁸⁴

Com a la majoria de barris de Barcelona –i de la resta de les ciutats europees- el Poble-sec també va viure el fenomen de l'okupació. La primera casa okupada del Poble-sec va arribar a la primavera de 1998, “Can Tapioles”. Situada al carrer Tapioles cantonada amb Hanníbal l'edifici, propietat del bisbat de Barcelona i que portava més de vint anys buit, fou okupat per reivindicar l'existència d'edificis buits al barri. Es va començar la seva remodelació interior i exterior per tal que aquest esdevingués una sala d'exposicions i d'activitats culturals, així com també comptaria amb una teteria/bar que serviria per l'autogestió del projectes així com pel desenvolupament d'altres iniciatives al barri. Com es pot observar des de les pàgines del “Zona Sec”, el veïnat es va mostrar de bon grat cap aquesta okupació: “L'arribada dels okupes [...] ha resultat del grat dels veïns de la zona, que els han proporcionat productes de neteja, mobles i altres estris; fins i tot alguns els han ofert la seva casa, perquè hi puguin dутxar-se els okupes mentre no tinguin aigua corrent. D'altres els han convidat a menjar en més d'una ocasió. En general, hi ha un suport manifest per part del veïnat”. A més, des la CEPS, saludaven el

---

⁵⁸³ “Zona Sec”, Núm. 12, octubre de 1999, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 4.

⁵⁸⁴ “Zona Sec”, Núm. 18, octubre-novembre de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2000, p. 1.

fenomen i esperaven que aquest projecte fos enriquidor i constructiu per la vida social del Poble-sec. Una resposta que va suscitar algunes reticències al consistori. La casa okupada va durar fins al 2004. Des del “Zona Sec” es va voler retre un homenatge a “els nois i noies que fa uns anys van okupar una casa abandonada [...]”. Era una època de revolta okupa després del tancament del Princesa, i el fet que al nostre barri s’hi establís una casa okupada feia presagiar un nou impuls social. Un impuls social desvinculat de les institucions. Alliberat. [...] Amb la desaparició de la casa okupada, el Poble-sec perd un bon referent cultural i social”.⁵⁸⁵ Tanmateix, l’espurna de l’autogestió i del moviment llibertari –molt arrelat al barri- seguiria al barri amb la presència de l’Ateneu Llibertari del Poble-sec –una institució de més de 25 anys al territori-⁵⁸⁶ dins del paraigua de l’Espai Obert⁵⁸⁷ primer i, a mitjan de la primera dècada dels dos-mil, amb l’Ateneu Cooperatiu La Base.

---

⁵⁸⁵ “Zona Sec”, Núm. 20, nadal de 2000, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 2-3;

Un govern municipal que, a partir de mitjans dels anys dos-mil, començaria una autèntica lluita contra el moviment okupa. Una de les mostres més dramàtiques i punyents que ajuden a exemplificar un dels clímax d’aquesta lluita consistorial va ser el conegut com a cas “4F” l’any 2006. Un cas on encara queden diverses incògnites per resoldre i que està sota sospita de corrupció policial, muntatge, falsificació de proves i connivència dels poders judicials i dels mitjans de comunicació. Per saber més d’aquest cas: HUIDOBRO, Mariana, TORRES, Helen, KUIDOBRO, Katu, *Ciutat Morta. Crònica del caso 4F*, Bookprint, LHospitalet del Llobregat, 2015. I, també, el documental que va tenir un important ressò quan va ser projectat en *prime time* per TV3: ARTIGAS, Xavier, ORTEGA, Xapo, *Ciutat Morta*, Metromuster, 2014.

⁵⁸⁶ “Zona Sec”, Núm. 30, octubre de 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 5.

⁵⁸⁷ L’Espai Obert fou un projecte engegat al gener de 1998. El projecte comptava amb un local al carrer Blasco de Garay 2, i era un local social autogestionat per diferents col·lectius de l’àmbit llibertari i antiautoritari. Un espai obert al barri que oferia activitats culturals al barri i que va estar actiu fins a l’any 2005 quan es projecte es va mudar a Sants per motius d’espai ja que l’edifici on es situava es va enderrocar i no es va trobar un nou espai adient al Poble-sec. La flama de l’Espai Obert també va estar present l’any 2014 en el naixement de l’Ateneu Cooperatiu La Base.

4.4.- La participació del nou mil·lenni: de la descentralització a la nova normativa de participació ciutadana amb el teló de fons de la gerencialització consistorial. De Pasqual Maragall a Joan Clos.

4.4.1.- El teló de fons de la gerencialització administrativa:

Després del triomf electoral del maig de 1995, Maragall va encapçalar el que ell anomenava una “reorganització del consistori” que va acabar de reblar Joan Clos quan va accedir a l’alcaldia l’any 1997.⁵⁸⁸ En un document titulat “Canviar l’Administració per transformar la Ciutat. El procés de modernització de l’Ajuntament de Barcelona (1979-1995)” el consistori categoritzava que després de la reforma administrativa duta a terme durant els primers mandats democràtics, a principis dels anys noranta calia avançar cap a l’eficiència d’una ciutat transformada profundament pels Jocs Olímpics. Per tal d’assolir aquesta eficiència administrativa es va optar per la gerencialització de l’estructura de l’Ajuntament de Barcelona.⁵⁸⁹ Una reforma que inseria el “model Barcelona” dins de la dinàmica de governança municipal neoliberal i que girava entorn de conceptes com: “de l’expansió a l’eficiència”, “els ciutadans són els clients” o “Ciutat emprenedora” (l’*entrepreneurialism* del qual parla David Harvey).⁵⁹⁰ Segons s’exposava al document, dels moments de grans inversions per les transformacions es passà a la necessitat de gestionar de manera eficient els serveis, equipaments i l’administració; per la manca –a curt termini- de trobar recursos així com per la voluntat

---

⁵⁸⁸ MARAGALL, Pasqual, *Oda inacabada...* p. 220.

⁵⁸⁹ Un canvi de model de govern que cal contextualitzar en les conseqüències de la caiguda del bloc soviètic, el declivi de la socialdemocràcia i el triomf i expansió de les receptes econòmiques i polítiques de la ideologia neoliberal promoguda per Reagan i Thatcher basades en la preeminència del sector privat davant del sector públic. En aquest sentit, també es pot englobar dins dels plantejaments de la “Tercera Via” elaborats pel nou laborisme de Tony Blair.

⁵⁹⁰ “Canviar l’Administració per transformar la Ciutat. El procés de modernització de l’Ajuntament de Barcelona (1979-1995)”, 1995, Àmbit d’Organització i Economia, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, Biblioteca General de l’Ajuntament de Barcelona.

del govern municipal de contenir la despesa durant aquest període de ressaca econòmica post-olímpica i seguint recomanacions de l'OCDE (p. 30). Aquesta eficiència econòmica, segua el document, passava per un canvi en les relacions entre l'Administració i la ciutadania; unes relacions “basades en la supremacia absoluta de la primera, per caminar cap a una nova situació en la qual el ciutadà es converteix en client i passa a rebre l'atenció que d'aquesta qualificació se'n deriva”. Seguint paraules del propi Ajuntament: “la veritable finalitat dels òrgans administratius no és altra que produir serveis que hauran de ser consumits pels ciutadans” (p. 33).

L'element clau de tot aquest procés de transformació administrativa era la gerencialització.⁵⁹¹ Uns canvis que començaven amb la introducció dins del funcionament de l'Administració de nous principis com: “exigir responsabilitats als gestors públics pels resultats del seu treball”; “dotar als gestors públics dels instruments necessaris perquè puguin gestionar de forma directa els recursos materials i humans que tenen adscrits; “desburocratitzar la gestió amb dissenys organitzatius simples i àgils” o –i aquest és un punt important pel qual diversos autors han assenyalat aquesta transformació com una sort de “neoporciolesme”- “introduir les forces de mercat en la gestió pública” (p. 36).⁵⁹² Seguint aquests principis es va procedir a anar transformant l'estructura administrativa paulatinament introduint canvis com: posar directius d'alt nivell davant dels nous àmbits amb els quals s'havia dividit l'Administració –“amb

---

⁵⁹¹ Per un anàlisi detallat del procés i estructura de la gerencialització de l'Ajuntament de Barcelona, veure: FERNÁNDEZ, Antoni, “El proceso de gerencialización del Ayuntamiento de Barcelona. Aspectos teóricos y prácticos”, a *Working Papers 314*, Institut de Ciències Polítiques i Socials, UAB, 2012.

⁵⁹² Fins i tot, un dels artífex de la gerencialització, Antoni Fernández, exposa un precedent “*eficientista y modernizador [...] precedente del impulso posterior*” durant el mandat de Porcioles. FERNÁNDEZ, Antoni, “El proceso de gerencialización...”, p. 4.

[consulta online <https://www.icps.cat/archivos/Workingpapers/wp314.pdf?noga=1> 20/5/2017]

Per exemple, el president de la FAVB durant aquells anys, Pep Miró, exposava que Maragall tenia la mateixa idea de ciutat que Porcioles dient que “Ha continuat fent el que en Porcioles tenia idea de fer” a *Carrer. Especial 25 anys*, núm. 26, 1994, p. 39.

contingut i responsabilitats clarament gerencials”- i que passaven a denominar-se “Gerents d’Àmbit”; una clara aposta per “la introducció del model gerencial com a alternativa al model burocràtic”.⁵⁹³ Donant tota la importància a l’eficiència, als resultats i a la flexibilitat administrativa. Objectius que s’assolirien mitjançant la separació de la política de la gestió (p. 39), professionalitzant els alts càrrecs obrint la possibilitat de “contractar com a gestors d’alt nivell professionals de vàlua reconeguda, encara que provinquin del sector privat” (p. 40).⁵⁹⁴

Tot i aquests objectius d’eficiència i rapidesa, cal dir que sorprèn aquest canvi terminològic que porta inherent una sèrie de noves categoritzacions subjacents. Concebre el ciutadà com a client insereix totalment la governança de la ciutat dins d’una òptica mercantilista i en termes exclusius de productivitat; convertint el veïnat en un mer demandant de serveis i no en un subjecte posseïdor de drets –i també de deures- en relació a la ciutat i els seus serveis però també en relació al seu govern, a la seva capacitat de transformació i de participació; reprenent les teories de Lefebvre i actualitzades per Harvey sobre el “dret a la ciutat” exposades en el marc teòric d’aquesta investigació. Fins i tot, en el moment en que el document parla de participació es parla de “fer participar als usuaris”. És a dir, es va passar de concebre el veïnat com a ciutadania a concebre’l com a “clients” i “usuaris”; no com a subjectes actius del

---

⁵⁹³ Àmbits de base funcional i homogeneïtat competencial que foren: Alcaldia-Presidència; Urbanisme i Medi Ambient; Organització i Economia; Benestar Social; Via Pública; Educació i Cultura; i, Descentralització i Relacions Ciutadanes (elmininant de la nomenclatura el concepte “participació ciutadana” que hi havia fins llavors);

Les atribucions d’aquests “Gerents d’Àmbit” eren: “integració i direcció executiva superior de les diferents àrees adscrites a l’àmbit i la gestió dels recursos personals, econòmics, materials i tecnològics de l’àmbit, així com tasques d’elaboració de propostes, seguiment i avaluació de projectes” (p. 37 del document analitzat al cos del text).

⁵⁹⁴ Segons les seves memòries, aquesta gerencialització engegada per Pasqual Maragall a les darreries del seus mandats com a alcalde de Barcelona, li va portar nombroses crítiques al si de la Federació de Barcelona del PSC. MARAGALL, Pasqual, *Oda inacabada...*p. 220-222.

desenvolupament de la ciutat. I, igualment, es produïa una paradoxa que considero interessant assenyalar. Seguint la terminologia mercantilista, el client cal que sempre estigui satisfet amb el servei i, per aquest motiu, se li està preguntant constantment. Com veurem, al “ciudadà-client” barceloní no se li preguntarà –és a dir, no participarà– més en relació a la gestió municipal, ja que les normatives de participació posteriors retallarien els avenços establerts als anys vuitanta.

De la mateixa manera, aquesta gerencialització obria la porta a una governança local que importava el model empresarial privat i l’implementava dins de la gestió urbana pública; partint, en tot moment, de la premissa que el funcionament privat era més eficaç i eficient que el públic, extremadament burocratitzat i ineficient segons el document (p. 31). Es plantejava, doncs, abandonar el foment del sector públic com a sector central de l’economia municipal apostant per la “interrelació i cooperació entre agents públics i privats”, fonamentat en el disseny d’estratègies de futur per la ciutat, l’externalització de serveis, “les inversions en infraestructures, el desenvolupament del capital humà, la promoció exterior”, entre d’altres. Una cooperació i interrelació que, com es veurà, beneficiarà als agents econòmics (immobiliàries, sector turístic, restauració, etc.) –i als seus interessos- en detriment de la cooperació i interrelació amb el veïnat organitzat. Uns agents econòmics que tindrien, doncs, representants dins dels nous òrgans de gestió municipal gerencial –en la figura dels nous alts càrrecs directius provinents del sector privat- que vetllarien pels seus interessos compartint, doncs, poder i plusvàlues.⁵⁹⁵ Els periodistes Àlex Tisminetzky i Laia Altarriba des de les pàgines de “La Veu del Carrer” consideraven que es passava “Dels veïns, als negocis”.⁵⁹⁶

---

⁵⁹⁵ L’exemple del primer pla estratègic de Barcelona elaborat al 1988 per dibuixar la ciutat post-olímpica ja deixava entreveure aquesta dinàmica de menysteniment del moviment veïnal ja que, en el seu comitè executiu, hi havia empreses, patronals, sindicats majoritaris i *lobbies* però no hi havia rastre del veïnat organitzat barceloní. Uns plans estratègics que es fonamentaven en la idea preeminent del període

Com exposa Josep Maria Pascual, aquesta manera de governar gerencial – tecnocràtica i de predomini ideològic mercantil- es troba dins de les raons principals d’allunyament de la ciutadania en relació a la ciutat, un sentiment que, com es veurà, s’agreujarà durant els mandats de Joan Clos i Jordi Hereu. En aquest sentit, cal assenyalar que la gerencialització va afectar fonamentalment a les regidories pertanyents al PSC mentre que les regidories ostentades per membres d’ICV o ERC van mantenir els objectius polítics –i no merament econòmics- de les gerències. Un model que, a més, va contribuir a la “*inactivación social de la misma [la ciutadania] y de las entidades sociales*”; ja que “*Para la estructura gerencial, la política, la participación ciudadana y los vecinos son las penalidades que hay que soportar*”.⁵⁹⁷ Igualment, Pascual emprà una cita de Joan Subirats quan encerta dient que la ciutat va anar perdent el control polític en detriment del poder econòmic.⁵⁹⁸ Alessandro Scarnato afegeix un factor de trajectòria política a aquest viratge gerencial: “*A pesar de que el Ayuntamiento era desde hacía algunos años una institución democrática, muchos gobernantes (empezando por el mismo Maragall) habían crecido en un ambiente político en el que la falta de dialéctica entre autoridades y ciudadanos comportaba casi inevitablemente un silencio atemorizado de estos últimos [...]*”.⁵⁹⁹

Aquest model de governança estava totalment destinat a fomentar el potencial econòmic de Barcelona i convertir la ciutat en un centre de producció de béns i serveis

---

comentada al principi d’aquest capítol, “la integració de Barcelona en l’economia internacional”. Els següents plans, com es veurà, no van ser duts a terme de manera diferent (p. 67 del document analitzat al cos del text);

⁵⁹⁶ TISMINETZKY, Àlex, ALTARRIBA, Laia, “Dels veïns als negocis”, a *La Veu del Carrer*, núm. 57, maig-juny de 1999, p. 9.

⁵⁹⁷ PASCUAL, Josep Maria, *Las ciudades ante el cambio de era*, Hacer, Barcelona 2016, p. 336; p. 354.

⁵⁹⁸ *Ibid.* p. 352.

⁵⁹⁹ SCARNATO, Alessandro, *Barcelona Supermodelo...* p. 117.

cap als mercats exteriors i cap als seus veïns/clients. Uns clients als quals, paradoxalment, cada cop se'ls-hi preguntarà menys per la seva opinió. Com es veurà, les polítiques de participació ciutadana dels propers anys serien una tornada enrere respecte a les elaborades durant els primers consistoris democràtics. També serà el moment en que s'iniciarà el procés de basar aquesta activitat productiva de la ciutat en activitats relacionades amb la cultura i el coneixement. La construcció del Teatre Lliure s'insereix dins d'aquesta dinàmica; sota el paraigua de la creació l'any 1996 de l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) i l'aprovació del Pla Estratègic de Cultura l'any 1999.⁶⁰⁰ Un procés que “culminarà” al Fòrum de les Cultures 2004.

Com es veurà, aquest és un punt d'inflexió per la dialèctica entre el moviment veïnal i l'Ajuntament, punt on coincideixen –amb els seus corresponents matisos- la majoria d'autors sobre la matèria. Moment en que es parla del pas del “Model” a la “Marca”, a la “ciutat-mercat” que categoritza Josep Maria Montaner;⁶⁰¹ moment en que s'inicià el procés de desposseïció ciutadana; moment d'allunyament entre l'Administració i el veïnat; moment clau en la crisi del model de ciutat. Com diu Horacio Capel, els gestors municipals van considerar essencial “*potenciar el papel de la ciudad como centro de Servicios, ampliando los equipamientos museísticos, Comerciales [...], y su papel como ciudad de congresos*”, apostant per la mercadotècnia o *marketing* urbà.⁶⁰² Amb paraules de Jordi Borja, el moment en que es passà d'un

---

⁶⁰⁰ Com assenyalen Martí-Costa, Iglesias, Subirats i Tomàs, es va promoure la potencialitat turística de Barcelona construint nous equipaments culturals tant al centre de la ciutat –amb tot el component gentrificador que això va comportar a Ciutat Vella- com el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), el Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA) o la remodelació del Liceu; així com també es van construir a les noves àrees de centralitat com la zona de plaça de les Glòries amb la construcció de l'Auditori i del Teatre Nacional de Catalunya (TNC). MARTÍ-COSTA, Marc, IGLESIAS, Mariela, SUBIRATS, Joan, TOMÀS, Mariona, “III. Barcelona”...p. 58.

⁶⁰¹ Citat a SCARNATO, Alessandro, *Barcelona Supermodelo*... p. 114.

⁶⁰² CAPEL, Horacio, *El modelo Barcelona*... p. 29.

“urbanisme ciutadà” a la preeminència de l’arquitectura singular –*star sytem* arquitectònic-, als *new projects*, a l’urbanisme de negocis; moment en que s’inicià la desposseïció ciutadana.⁶⁰³ Des d’un punt de vista més crític, aquest procés demostrava la continuïtat de la “Barcelona de Porcioles” (com a concepció del paper de la ciutat), d’aquella manera de fer ciutat sotmesa “*a los dictados del capital inmobiliario en connivencia con los poderes políticos y las ideologías urbanísticas dominantes*”, com exposen Aricó, Stanchieri i Mansilla.⁶⁰⁴ En la mateixa línia que ho expressen l’Unió Temporal d’Escribes explicant el naixement de Barcelona com a “ciutat-mercaderia” que optimitzava “aquells atributs que puguin tenir valor de canvi per al capital nacional i transnacional –és a dir, per un mercat extern i per a usuaris i visitants solvents-“. ⁶⁰⁵ Com conclou Manuel Vázquez Montalbán, el govern de la ciutat encapçalat pel PSC avançava en la direcció de “*más gobierno*” i “*menos socialista*”.⁶⁰⁶

4.4.2.- L’estat de la descentralització i de la participació ciutadana:

Des de principis dels noranta –al calor d’aquesta reestructuració administrativa- la descentralització va tornar a estar damunt de la taula com un tema que calia seguir tractant sobretot pel que feia al seu balanç així com al seu aprofundiment. La doble vessant dels objectius de la descentralització –apropar el govern a la ciutadania i fer més eficient la gestió i oferta de serveis municipals- va començar a avaluar-se. Per tant, es cercava la consolidació de les realitzacions de les etapes anteriors així com s’obrien

---

⁶⁰³ BORJA, Jordi, *Llums i ombres...*p. 99.

⁶⁰⁴ ARICÓ, Giuseppe, MANSILLA, José A., STANCHIERI, Marco Luca (coords.), *Barrios corsarios...* p. 238.

⁶⁰⁵ UTE, *Barcelona marca registrada...*p. 58.

⁶⁰⁶ Citat a SCARNATO, Alessandro, *Barcelona Supermodelo...* p. 114.

noves perspectives descentralitzadores sota el paraigua conceptual de l'eficiència i de la transformació del ciutadà en client. Una primera faceta que va començar a tractar-se fou la de la necessitat d'ampliar les competències als òrgans descentralitzats. En un primer moment les competències estaven agrupades dins de tres grans grups: urbanisme (sobretot llicències urbanístiques) i obres públiques (conservació, instal·lacions municipals, etc.); serveis municipals (neteja, circulació i inspecció d'aliments); i, serveis personals (subdividit en cultura, ensenyament, joventut i esports per un costat i sanitat i serveis socials per l'altre). En aquest sentit, el document "*Informe sobre el proceso de descentralización. Situación y balance 1990*", feia referència a que s'havia prioritzat la transferència de competències polítiques i que impliquessin relació més o menys directa amb la ciutadania que no pas competències tècniques. A més, s'argumentava que existien una competències "no descentralitzables" per tal de mantenir una coherència global de ciutat i per tal d'eliminar diferències entre districtes, bàsicament centrant-se en els aspectes pressupostaris i econòmics. Pel que feia a les competències transferides, se'n parlava de vint-i-quatre essent les més importants: serveis socials, centres cívics, instal·lacions esportives, casals de joventut, salut pública, obres públiques, conservació d'edificis i instal·lacions, llicències (d'activitats, obres menors, seguretat i higiene) i gestió del padró municipal d'habitants.⁶⁰⁷ Així doncs, s'arribava a la conclusió que el programa d'actuació vers la descentralització s'havia complert en prop d'un 80% i que

---

⁶⁰⁷ La resta fan referència a "*materias de menor entidad, o bien las funciones son muy limitadas*": projectes integrats d'urbanització, taxa de sanejament i neteja, ordenació i circulació, reserva d'estacionament i aturades per locals de pública concurrència, activitats culturals i biblioteques, neteja viària, lavabos públics, llicències d'ocupació de la via pública, ensenyament (utilització dels centres escolars fora de l'horari, neteja i vigilància). "*Informe sobre el proceso de descentralización. Situación y balance 1990*", 1990, Àrea d'Organització i Serveis Generals, Coordinació de Serveis, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona, p. 7;

Per veure una recopilació de les transferències competencials als districtes en aquells anys veure: "*Competències Transferides als Districtes. Recopilació Ordenada per Matèries*", maig 1995, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona.

restaven per transferir les següents àrees: oficina d'informació i de defensa del consumidor i intervenció municipal de l'edificació (obres majors) i expedients contradictoris de ruïna. Un any després, també s'assenyalava que calia una reestructuració organitzativa dels districtes per tal de fer-los més eficients i operatius sobretot a nivell administratiu, avançant cap a la *“potenciación de los trabajos que se están realizando por la simplificación y la informatización de los procesos administrativos”* i *“el establecimiento de mecanismos que permitan agilizar la gestión autónoma de los recursos que tienen asignados los Distritos”*, pel que feia al pressupost i al personal.⁶⁰⁸

Tanmateix, cal dir que la preparació de l'esdeveniment olímpic en la qual s'hi va volcar tota l'administració municipal va fer que aquests aprofundiments quedessin en *stand by* fins després de l'estiu de 1992.⁶⁰⁹ Seguint en aquesta línia, un balanç del mandat 1991-1995 en matèria de descentralització i relacions ciutadanes exposava que el primer objectiu del mandat –assumint els objectius del PAM 1992-1995- era “Fer tot el necessari per assegurar l'èxit dels Jocs Olímpics del 92”. De la mateixa manera, s'exposava que calia “Consolidar el procés de descentralització, tant a nivell central com de districte i aprofundir els mecanismes de participació ciutadana i d'apropament dels serveis als ciutadans”. Per tal d'assolir aquest objectiu es va procedir a reorganitzar l'Àmbit de “Descentralització i Relacions Ciutadanes” –dirigit per Albert Batlle i Bastardas (PSC) i Núria Gispert i Feliu (CiU) i sota la coordinació d'un “Gerent de l'Àmbit”- el qual assumiria les competències de: descentralització, participació

---

⁶⁰⁸ “Informe sobre el proceso de descentralización. Situación y balance 1991”, 1991, Àrea d'Organització i Serveis Generals, Coordinació de Serveis, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona.

⁶⁰⁹ La majoria de les transferències de competències es van realitzar entre 1983 i 1990. Des de 1994 només es van produir quatre transferències més. “Àmbit de Descentralització i Relacions Ciutadanes. 4 anys de mandat: 1991-1995”, 1995, Àrea de Descentralització i Relacions Ciutadanes. Ajuntament de Barcelona, Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona, p. 9-11.

ciutadana, relacions públiques i protocol, relacions institucionals i promoció i relacions cíviques. L'esmentat document exposava que les noves perspectives descentralitzadores que calia explorar estaven en la línia de revisar les transferències ja fetes per tal de procedir a la seva possible ampliació; ampliar les transferències en matèria de serveis tècnics (via pública, informatització urbanística, plantejament urbanístic o informació i defensa del consumidor); avançar en la línia de la gestió compartida entre àrees i districtes; avançar cap a la informatització i mecanització dels districtes; i, en darrer punt, millorar i potenciar les relacions amb els ciutadans.

Sobre la participació ciutadana –coordinada per la “Sotsdirecció de Participació”- l'informe posava de relleu la necessitat de promocionar els espais de participació que eren les audiències públiques. Uns espais de participació que, com es veurà més endavant, fomentaven la participació individual –atomitzada- en detriment del veïnat organitzat. Un veïnat organitzat al qual se li seguia assegurant l'existència mitjançant les subvencions i l'assessorament i suport infraestructural a les activitats.⁶¹⁰ La valoració i reflexió al voltant de l'evolució de les polítiques de participació ciutadana portarà a que aquestes fossin modificades durant els primers anys del nou mil·lenni, en el mateix moment en que també es van modificar les normes de funcionament dels districtes.

Amb aquesta finalitat d'avaluar i valorar la incidència i les aplicacions de les normatives de participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona, aquest va

---

⁶¹⁰ Unes subvencions municipals que fluctuaven: (en milions de pessetes) 49 (1991); 53 (1992); 36 (1993); 46,5 (1994); 34 (1995) (repartides entre totes les entitats culturals, esportives, d'animació, d'ajut, solidaritat i reivindicació, de veïns i comerciants així com professionals de Barcelona). “Àmbit de Descentralització i Relacions Ciutadanes. 4 anys de mandat: 1991-1995”, 1995, Àrea de Descentralització i Relacions Ciutadanes. Ajuntament de Barcelona, Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona, p. 38;

Com es veurà, la CEPS, apart de les subvencions de l'Ajuntament, a finals dels noranta va començar a percebre també subvencions de la Generalitat de Catalunya.

encarregar un estudi de les mateixes a l'Equip d'Anàlisi Política de la Universitat Autònoma de Barcelona. Un equip encapçalat pels professors de ciències polítiques de l'UAB Quim Brugué, Joan Font i Ricard Gomà. Els objectius del treball eren descriure i valorar els mecanismes de participació ciutadana i identificar-ne les limitacions o mancances per acabar presentant propostes de millora i potenciació de la mateixa. En aquest sentit, l'estudi posava el focus en les formes de participació que es donaven a terme mitjançant "consells (amb aquest o un altre nom similar)" on compartien espai l'Administració i les entitats veïnals. Pel que fa a la investigació d'aquesta tesi doctoral, el buidatge de les actes d'aquests consells en són un pilar fonamental; d'aquí la importància d'aquest informe de 1998 el qual, juntament amb les apreciacions fetes més amunt a través de la documentació treballada, pot donar una visió acurada de l'efectivitat i operativitat d'aquests òrgans participatius com a mecanismes de participació real. Una feina que es va fer recollint informació dins dels districtes però també dins de les entitats veïnals. Un primer element a destacar d'aquest informe és que explicita que no hi ha consens en les funcions atribuïdes a la participació dins de l'Ajuntament de Barcelona –informació, consulta, legitimació, codecisió, cogestió, etc.- (p.2). Les preguntes que es realitzaven al voltant de la participació eren: quins instruments de participació estan a la disposició dels ciutadans dels diferents districtes?; com funcionen aquests instruments?; qui els utilitza i en quins àmbits?; quins resultats s'han obtingut?; com es podrien millorar?; per què serveixen o haurien de servir aquests instruments de participació ciutadana? (p.5). En primer lloc, l'informe feia una radiografia dels òrgans de participació que existien dins de cada districte i en cada àmbit concret (urbanisme, seguretat, comerç, benestar social, esports, cultura, escola, centres cívics, gent gran, joventut, dona i altres). Una radiografia que es concretava exposant els tipus de mecanismes que es donaven, dividits segons si eren: comissions, consells,

audiències, taules, ponències, coordinadores o fòrums. En aquest sentit, destaca la presència majoritària de comissions i consells per damunt de les altres modalitats. Pel que fa al Districte III, dels onze òrgans de participació existents, cinc eren consells, també hi havia cinc comissions i només una taula, amb índex de participació mitjana (p. 7). Concretant, es diferenciaven diferents atributs als consells i a les comissions. Les comissions eren espais que tenien més capacitat d'involucrar als participants en el desenvolupament de les polítiques. Per altra banda, el consell estava més pensat com un espai de discussió on expressar opinions i, per tant, a través d'aquesta discussió incidir en les línies estratègiques de l'àmbit al qual pertanyia. Una metodologia, la dels consells, que no aportava resultats tangibles i on les discussions o temes debatuts tenien difícil concreció en les decisions finals i que, com deien més amunt representants de la CEPS –precisament prenen la paraula dins d'un d'aquests consells- formaven part més d'un ritual o litúrgia participativa que no pas com a elements de participació real. Es conclouia, doncs, que “les comissions són un instrument que facilita la participació de ciutadans en la implementació de les polítiques, mentre que els consells faciliten la participació en l'elaboració i el control-avaluació d'aquestes mateixes polítiques” (p. 8). Pel que feia als àmbits on es donava més participació en aquests consells o comissions l'informe destacava la participació alta en qüestions com la gent gran, la joventut, els centres cívics, la dona o els esports; una presència mitjana en l'àmbit de benestar i serveis socials; i una participació baixa en urbanisme, seguretat i cultura. El que portava a resoldre que hi havia una participació global mitjana predominant la forma del consell. L'explicació que els autors de l'informe donaven per entendre aquestes diferències en participació –i que semblen encertades a qui escriu aquesta investigació a tenor de les informacions recollides dins del moviment veïnal poblesequí- eren que la participació era més alta quan més específica, quotidiana i tangible era l'àmbit de treball, mentre que

en àmbits més generals i administratius –amb la manca d’informació constant que el moviment veïnal denunciava- la participació disminuïa notablement. La idea subjacent és que des del consistori s’havia fomentat una participació que posava especial atenció en les demandes i necessitats individuals mentre que en qüestions d’interès col·lectiu i de model de ciutat aquest foment no s’havia donat “per les raons que sigui” (p. 12). De la mateixa manera, els autors també assenyalaven que això també suposava que la participació es donava i es fomentava en àmbits on el conflicte amb la implementació de polítiques (conflicte entre tècnics, polítics i ciutadania) era més difícil que es donés; també pel desconeixement i manca d’informació que els ciutadans patien per endinsar-se en certes temàtiques administrativo-polítiques.

Pel que feia a la pregunta “qui la utilitza [la participació] i com?” els autors elaboren una sèrie de respostes que ajudarien a entendre certes problemàtiques de representativitat i de *feedback* cap al veïnat de les entitats de barri participants que s’han comentat més amunt. L’estudi exposa que “Són sempre els mateixos i, consegüentment, se sospita de la seva capacitat de representació dels interessos del conjunt de l’entitat”, i que el seu paper d’interlocució es veu condicionat per factors com la disponibilitat horària, la manca de formació o les dificultats que tenen per accedir a la informació del consistori. Unes característiques que, com es veu, responsabilitzaven de les limitacions dels canals de participació tant a les dinàmiques internes de les entitats com a les mancances de l’Administració (p. 24). Unes entitats que a més, com diu l’estudi, moltes vegades optaven per uns canals més informals de participació o de comunicació directa amb els representats polítics (via trucades, via trobades, etc.). Pràctiques emprades per la CEPS, com hem vist en paraules de Jordi Romeu, i que potenciaven la degradació dels canals de participació i la representativitat de les pròpies entitats.

Tot i així, Gomà, Brugué i Font conclouïen que la valoració general dels instruments era positiva –“Sense despertar gaires entusiasmes”- tot i que caldria millorar algunes dinàmiques internes de les entitats veïnals així com, sobretot, fer menys complex l’entramat participatiu també eliminant els obstacles administratius que dificultaven l’arribada de la informació necessària tant al veïnat organitzat com als ciutadans en particular.⁶¹¹ Una radiografia que exposava les responsabilitats compartides –tesi compartida en aquesta investigació- de les limitacions dels mecanismes de participació ciutadana. Com s’ha anat veient al llarg d’aquest capítol –i es veurà en els següents- molts dels aspectes assenyalats en aquest informe serveixen per explicar les dinàmiques dialèctiques entre el Districte i el veïnat organitzat del Poble-sec i, també, són extrapolables a la dialèctica general de l’Ajuntament amb les entitats veïnals.

Amb aquest estat de coses, la descentralització i la participació ciutadana van tornar a la palestra pública per procedir a la modificació dels reglaments de funcionament i organització dels districtes (2001-2002) i la normativa participativa (2002). Abans, però, tots aquests aspectes foren tractats a la Carta Municipal (1998).

4.4.3.- La Carta Municipal i la participació ciutadana:

Era una reivindicació històrica dels ajuntaments democràtics. En la introducció que Pasqual Maragall va fer a la publicació de les “Normes Reguladores de l’Organització dels Districtes i de la Participació Ciutadana” l’any 1986 mostrava un convenciment que la Carta Municipal seria aprovada “ben aviat”. Igual que, en la mateixa introducció,

---

⁶¹¹ BRUGUÉ. Quim, FONT, Joan, GOMÀ, Ricard (coords.), *Participació ciutadana a l’Ajuntament de Barcelona*, Equip d’Anàlisi Política, Àrea de Ciència Política i de l’Administració, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona, 1998, Biblioteca General de l’Ajuntament de Barcelona.

Jordi Borja vaticinava –compartint la mateixa esperança que Maragall- que en el marc de la Carta Municipal en el següent mandat (cal recordar que ho escrivien al 1986) ja es podria procedir a l'elecció directa dels membres dels Consells Municipals del Districte.⁶¹² Quelcom que no va succeir i que torna a ser tema de debat municipal mentre s'escriuen aquestes línies l'any 2018.

En una petita publicació anomenada “Carta Municipal” que es va començar a publicar al març del 1990 es donava veu a les personalitats importants del món municipal del moment com Maragall i Borja els quals reclamaven la necessitat d'una llei especial per Barcelona. Una ciutat que tenia –segons la publicació- una llarga tradició d'autonomia que calia mantenir per tal de respondre a la magnitud, particularitat i complexitat que tenia Barcelona. El mecanisme per garantir un bon govern de la ciutat era, doncs, aprovar i fer efectiva aquesta Carta Municipal que es va començar a elaborar aquell 1990 –amb la participació d'un Consell Consultiu Ciutadà amb presència d'entitats econòmiques, culturals i també veïnals com la FAVB- i que fins quasi deu anys després no va ser aprovada.⁶¹³

---

⁶¹² “Normes Reguladores de l'Organització dels Districtes i de la Participació Ciutadana”, Ajuntament de Barcelona, 1986, Barcelona, Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona.

⁶¹³ “Barcelona necessita una llei especial. Carta Municipal”, núm. 1, març 1990, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III 1984-89 (90-91), Unitat d'Instal·lació 7254 (58), Coordinadora de Serveis, Carta Municipal (articulació provisional);

“La Carta per la ciutat, de la ciutat. Carta Municipal”, núm. 2, maig 1990, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III 1984-89 (90-91), Unitat d'Instal·lació 7254 (58), Coordinadora de Serveis, Carta Municipal (articulació provisional);

Al llarg de les negociacions el text es va anar modificant. Dels 257 articles dels quals constava la primera versió aprovada per la majoria de govern l'any 1990 –amb gran vocació metropolitana-, als 194 que tenia la versió aprova per unanimitat al ple municipal al 1997, van reduir-se disposicions i annexos. El seu pas pel Parlament també en va aprimar el seu articulat a 141 articles. El text es va encallar al Congrés dels Diputats espanyol, fins la seva aprovació final al desembre del 2005. Una aprovació que també va venir subjecte a canvis en l'articulat. BORJA, Jordi, “La metamorfosis de la Carta” a *La veu del carrer*, núm. 94, gener-febrer 2006, p. 15-16.

Finalment, a finals de 1998 Barcelona va veure recollida l'especialitat del seu règim jurídic a la normativa autonòmica a la Llei 22/1998, de 3 de desembre. Es va aprovar, doncs, la Carta Municipal de Barcelona on es contemplava el règim especial que la ciutat tenia sobre aspectes com les competències en matèria d'urbanisme, infraestructures, habitatge, etc. Un marc legislatiu que va trigar en arribar i que recollia en el seu si bona part de les polítiques que s'havien anat realitzant a Barcelona d'ençà que van començar l'Ajuntament democràtic. I també va trigar en posar-se en marxa ja que fins al desembre del 2005 no es va aprovar a les Corts espanyoles. Per tant, la seva vigència cal cercar-la a partir de l'any 2006. Per interès en aquesta investigació se'n farà un breu repàs, sobretot en la part corresponent a la qüestió de la descentralització, la participació ciutadana i els conceptes entorn del veïnat.⁶¹⁴

En el preàmbul de la llei es troben mencions especials a la vocació descentralitzadora i participativa de la norma. Es remarca el fet que la ciutat és el què és gràcies als anhels de la ciutadania i la seva participació i implicació col·lectiva; un testimoni que –diu el text- agafa el consistori en la voluntat d'aprofundir en “els mecanismes de participació ciutadana, reforça la pràctica democràtica i estimula la cooperació entre l'Ajuntament i el moviment associatiu i els agents socials, com a factor de progrés i de cohesió”; així com també la Carta té la voluntat de reforçar la descentralització i aprofundir en l'autogovern dels districtes, la composició dels quals havia de passar a ser d'elecció directa.

---

⁶¹⁴ Cal dir que de l'articulat aprovat al 1998 se n'han fet modificacions al 2006, 2010 i 2014. Unes modificacions que no van implicar un canvi significatiu en les disposicions de l'articulat sinó que van basar-se en la introducció d'especificacions en emblemes i simbologia, medi-ambient (2006), l'adhesió d'un nou consell econòmic i social (2010) o la protecció del nom “Barcelona” (2014), quelcom inserit dins del concepte del *branding* urbà. En aquest capítol s'analitzarà el text sorgit al 1998. Per veure el text consolidat on s'inclouen les modificacions efectuades per les Llei 11/2006, de 19 de juliol; 7/2010, de 21 d'abril; i 18/2014, de 23 de desembre veure: <http://w110.bcn.cat/portal/site/Ajuntament/menuitem.38c1cee3a16e78f040f740f7a2ef8a0c/indexa555.html?noredirect=1> [consulta online 20/1/2018]

Pel que fa als districtes (Títol III) la Carta no mostrava gaires modificacions en relació a les normatives anteriors. Es reiterava la seva condició d'òrgans territorials “per a la desconcentració de la gestió i la descentralització de la participació ciutadana i per a l'aplicació d'una política municipal orientada a la correcció dels desequilibris” i sota els principis “d'unitat de govern, eficàcia, coordinació i solidaritat” (Capítol 1, Article 20). Dins de les funcions que tenia atribuïdes cal ressaltar la que exposava que els districtes –en concret al president/a del Consell de Districte- eren els encarregats de “fomentar les relacions de l'Ajuntament amb les entitats cíviques i culturals del districte i informar els administrats de l'activitat municipal mitjançant els òrgans de participació corresponents” (Article 22, Punt 2, Lletre F). Punt en el qual s'observa una tendència a confondre informació i participació o a donar major rellevància a la primera en detriment de la segona. Tendència que es repetirà a la resta de la normativa. Una informació que es podia fer mitjançant diversos canals: informació pública, informació pública individualitzada o consulta directa dels ciutadans (Article 39, Punts 1 i 2).

En aquest sentit, pel que fa estrictament a la participació ciutadana (Títol IV), la Carta presenta modificacions en relació a la normativa de 1986. En els principis generals s'exposava que l'Ajuntament era l'encarregat de garantir la participació ciutadana especialment en matèries que afectin directament la qualitat de vida dels ciutadans. El principal òrgan de participació ciutadana que s'esmentava era l'audiència pública. En aquest sentit marcava diferències amb la normativa anterior. La normativa anterior, com s'ha vist, donava més importància als consells consultius i exposava que l'audiència pública era una més de les vies de participació (Títol II, Capítol I, Article 18, de la normativa de 1986). La Carta de 1998, per la seva banda, exposava que l'audiència pública era “la forma de participació per mitjà de la qual els administrats proposen a l'Administració municipal l'adopció de determinats acords o reben

informació en llurs actuacions” (Capítol II, Article 31). Aquest mecanisme de participació més individual anava en detriment de la participació del veïnat organitzat. Un veïnat organitzat al qual se li donava el dret de “participar” en nom de l’Ajuntament en la gestió de serveis o equipaments (Article 34). Tanmateix, gestió o co-gestió de serveis tampoc són sinònims de participació en la definició de polítiques municipals. De la mateixa manera s’articulava que l’Ajuntament i els districtes podien demanar l’opinió a la ciutadania mitjançant una consulta ciutadana de difícil concreció i de la qual no s’especifica el tracte vinculant o no del resultat obtingut (Article 35). Seguidament s’anunciava la creació del Consell de Ciutat, el qual passaria a ser un òrgan de debat que s’havia de reunir com a mínim un cop a l’any i que estaria integrat per “les entitats econòmiques, socials, culturals, professionals i de veïns més representatives” (Article 36), un òrgan del qual se’n parlarà més abastament més endavant.⁶¹⁵ Aquestes disposicions incloses a la Carta Municipal de 1998 tindran el seu ressò a les modificacions de les normatives de funcionament i organització dels districtes i de la participació ciutadana que veuran la llum amb l’arribada del nou mil·lenni. Val a dir que aquest text es va veure modificat al llarg dels processos negociadors fins arribar a ser aprovat al 2005. Com exposa Jordi Borja –que al 1995 havia abandonat la política municipal-, es va passar de 257 articles al 1990 a 77 articles al 2005. Uns articles on, a més, es recollien competències interessants per la ciutat però la garantia de fer-les efectives depenia de la voluntat de l’Estat. Heus ací una de les limitacions més palpables del text de la Carta Municipal finalment aprovat. Fet que li portà a concloure

---

⁶¹⁵ “Llei 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta municipal de Barcelona”, Barcelona, DOGC, núm. 2801, 8/1/1999 [consulta *online* <http://ajuntament.barcelona.cat/transparencia/ca/carta-municipal-020/1/2018>];

Per un repàs jurídic de la legislació municipal: FABEIRO MOSQUERA, Antonio, “La Carta Municipal de Barcelona: Notas sobre sus especialidades”, a *Revista de Derecho UNED*, núm. 1, 2006. [consulta *online* <http://revistas.uned.es/index.php/RDUNED/article/viewFile/10900/10429> 20/1/2017]

que una Carta –una “Constitució”- segueix sent necessària per Barcelona per permetre “una gestión democrática de un territorio común, que supere la actual fragmentación, la opacidad de las decisiones y las desigualdades progresivas”.⁶¹⁶ En l’articulat aprovat a Madrid van desaparèixer tots els aspectes aquí assenyalats en matèria de descentralització i participació. Aspectes que, tot i així, l’Ajuntament va treballar a les noves normatives que estaven per arribar. L’articulat final es fonamentava en els aspectes més administratius: control i gestió d’infraestructures; béns immobles; telecomunicacions; mobilitat; seguretat ciutadana; justícia de proximitat; i, règim financer especial.⁶¹⁷

4.4.4.- Renovació de normatives: districtes i participació ciutadana:

4.4.4.1.- Les noves “Normes Reguladores del Funcionament dels Districtes”:

La qüestió de la descentralització tornava a estar damunt de les taules dels despatxos de la Plaça Sant Jaume i de les seus dels districtes. Els canvis administratius –la gerencialització-, l’aprovació consistorial i autonòmica de la Carta Municipal, així com les transformacions que la societat barcelonina havia viscut des dels anys vuitanta fins a les portes del nou mil·lenni van fer que el consistori plantegés la necessitat de modificar la normativa establerta al 1986. Des del consistori pregonava una voluntat d’aprofundir en la política descentralitzadora. Tanmateix, com es veurà a través de l’anàlisi de la nova legislació, aquesta voluntat d’aprofundiment quedava en dubte, i així ho va denunciar el moviment veïnal barceloní encapçalat per la FAVB. Unes crítiques que

---

⁶¹⁶ BORJA, Jordi, “La metamorfosis de la Carta”... p. 16.

⁶¹⁷ “Llei 1/2006, de 13 de març, per la qual es regula el règim especial del municipi de Barcelona”, BOE, núm. 62, de 14/03/2006 [consulta *online* http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2006/03/16/pdfs/A00835-00849.pdf 20/01/2018]

anaven en la direcció de denunciar la nul·la participació amb la qual s'havien realitzat les noves normatives. Fet que va provocar que el propi consistori proposés que cada districte realitzés, de manera participada, una normativa de funcionament intern. Tanmateix, com s'assenyalava des "La Veu del Carrer", -i com es veurà més endavant- no es van donar modificacions substancials a aquesta normativa "mare" que s'havia promogut des de la Casa Gran.⁶¹⁸

La nova normativa de funcionament dels districtes va arribar dos anys després del primer triomf electoral de Joan Clos que revalidava l'alcaldia que li havia cedit Pasqual Maragall. Al setembre del 2001 van veure la llum les noves "Normes Reguladores del funcionament dels Districtes", unes normes que passarien a substituir les aprovades l'any 1986. L'articulat de la normativa és molt similar a l'articulat de la Carta Municipal de 1998 relatiu a l'organització territorial de Barcelona. Una de les primeres diferències amb la normativa del 1986 és que -tot i recollir-ho en els treballs de la Carta Municipal- la nova normativa eliminava qualsevol referència al sufragi directe per escollir els membres del Consell del Districte,⁶¹⁹ una històrica reivindicació veïnal (Títol II, Capítol 2, Article 8). Aquí trobem un primer retrocés. Es mantenia, doncs, l'elecció dels consellers del districte en funció dels resultats electorals obtinguts en cadascun dels deu districtes de la ciutat. A partir d'aquests resultats els partits polítics decidien els seus candidats que eren els nomenats consellers de districte directament per l'alcalde a proposta de cada grup municipal (Títol II, Capítol 4, Article 16). Com es pot veure, els interessos dels partits seguien estan per davant de la representativitat i arrelament al territori. A més que era una normativa que incomplia les

---

⁶¹⁸ NAYA, Andrés, "Retrocés en la participació" a *La veu del carrer*, núm. 73, maig-juny 2002, p. 14.

⁶¹⁹ A partir d'aquesta normativa s'anomenarà "Consell del Districte" a l'òrgan que abans s'anomenava "Consell Municipal del Districte".

promeses que s'havien anat fent al llarg dels anys i que a les anteriors eleccions havien portat dins del programa PSC, ICV i ERC.⁶²⁰

Un altre retrocés es troba en relació a la periodicitat de les reunions. La nova normativa establia una periodicitat bimensual de les sessions del Consell del Districte (Títol III, Article 34), “òrgan de representació i participació col·lectiva del districte”. D'aquesta manera, el nombre de sessions quedava reduït a la meitat. Es considerava als plens del Consell del Districte com el màxim òrgan representatiu i democràtic del Districte. Paradoxalment, en reduïen les sessions, fet que reduïa la capacitat d'intervenció, d'exposició i, sobretot, de debat entre tots els grups polítics municipals, com a mínim, a la meitat. No només es veien reduïdes les seves sessions sinó que, a més, es limitava el dret a veu del veïnat. L'ordre del dia estava estructurat en cinc punts: 1) aprovació de l'acta anterior; 2) part informativa; 3) part decisòria; 4) part de control; i, 5) declaracions institucionals. La normativa de 1986 permetia als veïns que havien assistit al ple prendre la paraula i participar en tots els punts de l'ordre del dia. La normativa del 2001 restringia el dret a veu només als punts 3 i 4 de l'ordre del dia (Títol III, Article 38) (Nou Barris fou l'únic districte on aquest punt no es va implementar i el veïnat seguia tenint veu a tots els punts de l'ordre del dia). Com deia el llavors president de la FAVB Manel Andreu a les pàgines de “La Vanguardia” –demanant la retirada d'aquesta nova normativa de districtes- “*se ahoga la voz de los ciudadanos*”.⁶²¹

Pel que fa a la participació ciutadana, el nou reglament exposava les línies generals que un any més tard es desenvoluparien a la nova normativa de participació ciutadana. A més, deixava força autonomia als districtes per tal que, responent a la seva

---

⁶²⁰ “El Ayuntamiento dice que fomenta la participación”, *La Vanguardia*, 20 de novembre de 2001. [consulta *online* hemeroteca digital]

⁶²¹ “Que los consejeros no sean políticos”, *La Vanguardia*, 19 de juliol de 2001. [consulta *online* hemeroteca digital]

realitat territorial i històrica, adoptessin els reglaments interns convenients. Uns reglaments que, com s'ha dit, no modificaren substancialment la normativa general aprovada. A la nova normativa es creava el “Consell Ciutadà del Districte” –que substituiria al “Consell Consultiu del Districte” de la normativa de 1986-, el qual passaria a ser el “màxim òrgan consultiu i de participació de districte en totes les qüestions referents a les seves competències” (Títol IV, Article 40). Un òrgan en el qual s'integrarien representants de les entitats i associacions (només en reglament de set dels deu districtes es reconeixrà la presència directa de les AV en aquests òrgans; a Sants-Montjuïc –recollit en la seva normativa de funcionament intern particular-, així com a Gràcia i Les Corts, la presència del moviment veïnal organitzat es diluiria entre la resta d'entitats i associacions del districte). Al text s'exposava que aquest era un òrgan de consulta i participació, si hom fa un repàs a les atribucions que se li donen s'adona ràpidament que és merament un òrgan consultiu. Les seves funcions quedaven reduïdes a: “Assessorar al Consell del Districte en la definició de les grans línies de la política i gestió del districte i generar consens ciutadà”; “Conèixer i debatre, [...], el Programa d'Actuació, les Ordenances i Reglaments Generals del Districte”; “Conèixer i debatre els pressupostos municipals i els indicadors de la gestió municipal, en especial els del Districte”; “Conèixer i debatre els grans projectes del districte”; i, “Donar suport als Consells municipals sectorials i conèixer les seves conclusions, iniciatives i deliberacions” (Títol IV, Article 41). Com hom pot observar, dins d'aquestes atribucions i funcions no hi tenen cabuda conceptes com la deliberació o la decisió. A més, el màxim òrgan de participació, per conceptualització i atribucions que li dona la normativa és el Consell del Districte. Al qual la ciutadania veu restringit el seu dret a veu. Per tant, cal categoritzar els Consells Ciutadans dels Districtes com a òrgans merament consultius i de suport, no com a òrgans de participació.

Altres elements de la normativa que aprofundien aquesta visió totalment consultiva del què havia de ser la participació ciutadana eren les “Comissions Consultives de Govern”. Segons l’articulat aquests òrgans es crearien a “efectes informatius, participació ciutadana i d’assistència a la gestió” (Títol II, Capítol 10, Article 32). El nombre i les funcions vindrien regulades per cada districte però es declarava com a preceptiva l’existència de les comissions de: medi ambient, urbanisme i obres; serveis a les persones i benestar social; i, via pública, seguretat, mobilitat i serveis municipals. Tres grans eixos que coincideixen –a tall anecdòtic- amb els tres eixos en els quals es va dividir la feina veïnal pionera del “Pla de Futur del Poble-sec 1995-2005”. Les funcions d’aquestes comissions es limitaven a debatre els punts de l’ordre del dia del proper ple del Consell del Districte. Serien, doncs, unes comissions formades pels partits però estarien “obertes a la ciutadania del districte. El reglament intern d’organització i funcionament del districte en regularà la seva participació” (Títol II, Capítol 10, Article 33).⁶²²

La normativa pròpia del districte de Sants-Montjuïc va arribar pocs mesos després, al desembre del 2001.⁶²³ El reglament sorgit des del carrer Creu Coberta “concreta i adequa allò que es preveu en les Normes Reguladores del Funcionament dels Districtes”. Tanmateix, el text no realitzava cap modificació substancial del text comentat més amunt, assumint el relat general que feia que aquesta normativa retrocedís en relació a la de 1986. S’acceptava la periodicitat bimensual de la celebració de les sessions (Títol II, Article 33), es mantenia la restricció de dret de veu del veïnat i, a més,

---

⁶²² “Normes Reguladores del Funcionament dels Districtes”, aprovades al Plenari del Consell Municipal en la sessió del dia 28 de setembre de 2001, BOPB, núm. 254, p. 19-25.

⁶²³ El text inicial va anar patint modificacions al llarg de la seves aprovacions al Consell Plenari del Districte després de la seva primera aprovació al 2001. Les modificacions es feren al març del 2002 i al gener del 2003. El text que aquí s’analitza és el text consolidat.

s'especificava que "Les entitats i els ciutadans i ciutadanes que desitgin intervenir ho hauran de sol·licitar mitjançant escrit entrat en el registre abans de les 36 hores hàbils de la celebració de la sessió, detallant en el mateix de manera específica el punt en que es vol intervenir i el tema de la intervenció"; una altra via es donava quan "De manera excepcional, i un cop finalitzat l'ordre del dia, el President o Presidenta podrà concedir la paraula a les entitats i als ciutadans i ciutadanes assistents que abans del començament de la sessió, hagin formulat per escrit el contingut de la seva intervenció sobre algun tema general d'interès del districte" (Títol II, Article 36). Unes mesures que estaven lluny de facilitar la participació del veïnat en els principals òrgans de representació i participació del districte i que, per tant, contribuïa al desprestigi dels mateixos i a l'opció de vies més directes que comporten certes problemàtiques assenyalades més amunt.

Pel que fa al Consell Ciutadà del Districte simplement es feien una sèrie d'especificacions en relació a la normativa general. S'exposava que les seves facultats eren: fer propostes a l'ordre del dia del Consell del Districte; ser consultat a instàncies del President/a del Consell, del Regidor/a del Districte o del propi Consell del Districte; proposar iniciatives ciutadanes i sol·licitar la convocatòria d'audiències públiques d'àmbit de districte (Títol III, Article 40). En relació a la seva composició, juntament amb els representants municipals es preveia la presència de representants d'entitats i associacions del districte. La seva proporció –tenint en compte la multiplicitat de barris que conformen el districte III- era la següent: 6 representants pels barris de Sants-Hostafrancs-La Bordeta; 5 per La Marina-Zona Franca; 4 pel Poble-sec; i 1 per Font de la Guatlla. A més d'aquests representants s'establia la presència permanent dels presidents/es de les coordinadores dels 3 grans territoris: del Secretariat d'Entitats de Sants-Hostafrancs-La Bordeta; de la Unió d'Entitats de la Zona Franca-La Marina; i, de

la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec. Una CEPS que, com es pot observar, es trobava en el punt àlgid del seu paper com a interlocutor veïnal. A part es recollia la suma de fins a cinc persones de reconeguda vàlua triades per la Comissió de Govern i persones i entitats als quals se'ls-hi ha atorgat la Medalla d'Honor de la Ciutat de Barcelona a petició del Districte (com serà el cas del propi president de la CEPS, Jordi Romeu). I, per acabar amb la vessant ciutadana de la composició del Consell Ciutadà, s'especificava que “un terç del conjunt dels seus membres estarà format per ciutadans i ciutadanes escollits aleatòriament del padró del districte” (Títol III, Article 41). La periodicitat d'aquestes reunions quedava estipulada a, com a mínim, dos cops a l'any de manera ordinària i de manera extraordinària cada cop que el convoqués el seu President, la majoria dels consellers/es del Districte o a petició de la meitat més u dels seus membres (Títol III, Article 43).

Un altre òrgan de participació ciutadana que contemplava el reglament era l'”Audiència Pública d'Estat del Districte”. Un òrgan destinat a potenciar la comunicació periòdica entre el Consell i la ciutadania i que havia de ser convocat com a mínim cada dos mesos. Les seves sessions estaven obertes a tota la ciutadania i en elles s'hi podia tractar qualsevol tema relatiu al districte. Es preveia donar resposta *in situ* als temes plantejats o per escrit en un termini màxim de 30 dies. També s'estipulava que es prendria acta d'aquestes sessions, una acta que seria lliurada, com a mínim, vint-i-quatre hores abans de la següent sessió a les persones que ho haguessin demanat. De la mateixa manera, s'especificava que, a nivell d'intervencions, es donaria prioritat a aquelles que ho haguessin sol·licitat per escrit trenta-sis hores abans de la reunió (Títol

III, Article 45).⁶²⁴ Un altre òrgan d'informació, no de participació ni de deliberació ni de decisió en relació a la gestió del districte.

4.4.4.2.- Les noves “Normes Reguladores de la Participació Ciutadana”:

Paral·lelament a la modificació del reglament de funcionament dels districtes l'Ajuntament de Barcelona va procedir a modificar la normativa de participació ciutadana. Per tal de modificar la normativa el consistori va encarregar a la Fundació Bofill un document per trobar els criteris que havien de regir la nova legislació. Aquest document de treball va ser elaborat amb la participació d'associacions de veïns i demés col·lectius i entitats veïnals. El document, que va veure la llum a abril del 2002, havia de servir per poder aprovar la nova normativa participativa al plenari de juliol del mateix any. A partir d'aquest plantejament i d'aquesta calendarització, des de la FAVB es van mostrar dubtes i reticències sobre aquest projecte legislatiu ja que consideraven que per tal de modificar la normativa caldria un debat democràtic més ample. Consideraven que el text de la Fundació Bofill tenia certs avenços però també representava un retrocés en diversos aspectes pel que feia a la normativa de 1986 –igual que en el cas de les normes dels districtes-; una normativa “que ara es vol reformar sense que alguns dels seus aspectes s'hagin posat mai en pràctica”. Reivindicaven i demanaven l'obertura d'un procés participatiu més ampli i llarg per tal d'abordar i consensuar una normativa de participació ciutadana complerta. En el context de les crítiques constants del moviment veïnal barceloní cap als límits dels òrgans de

---

⁶²⁴ “Reglament Intern d'Organització i Funcionament del Districte Sants-Montjuïc”, aprovat pel Consell Plenari de 17 de desembre del 2001, amb posteriors modificacions aprovades pel Consell Plenari de 12 de març del 2002 i pel Consell Plenari de 28 de gener del 2003, Districte de Sants-Montjuïc, Ajuntament de Barcelona. [consulta *online* <https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/96688/3/reglamentdistricte.865.pdf> 22/01/2018]

participació ciutadana, les presses per posar en marxa una nova legislació semblava que anaven en la direcció d'aprofundir les distàncies entre el consistori i el moviment veïnal. Com exposaven a les pàgines de “La Veu del Carrer”, calia concretar més la participació ciutadana per tal de fer-la efectiva; “Participar per participar no té sentit. Participar és la possibilitat real de transformar la realitat”.⁶²⁵

En el número de juliol i agost de 2002 de “La Veu del Carrer”, es feia un anàlisi dels aspectes més importants del document “Criteris de les Normes Reguladores de la Participació Ciutadana” elaborat per la Fundació Bofill. Un document que consideraven limitat en certs aspectes: “es limita a formular criteris i, en d’altres, arriba en canvi a concretar els percentatges necessaris per exercir alguns drets ciutadans. Positiu com a document de treball previ, està clar però que ni el procés d’elaboració d’aquest document ni una apretada data límit d’aprovació de les normes que se’n deriven poden suplir el procés participatiu imprescindible”. Com a aspectes rellevants a assenyalar d’aquest document que influenciaria en la confecció de la normativa en ressaltaven els següents: en primer lloc assenyalaven la importància que el document donava a la “Informació-participació individual o col·lectiva”. Es donava importància a que sense informació no podia haver-hi participació. Tanmateix, com assenyalen, es posava especial èmfasi en la participació individual en detriment de la participació mitjançant col·lectius; “Això no és negatiu sempre i quan no sigui un instrument per restringir la participació dels col·lectius i ciutadans organitzats”. En aquest sentit, il·lustraven aquesta preocupació amb un fragment d’una entrevista realitzada a Pere Alcober – regidor del Districte de Sants-Montjuïc- el qual, al juliol del 2000, expressava la voluntat de fomentar la participació dels ciutadans, “aquells ciutadans anònims que no ens poden dir amb exactitud allò que pensen” i, reblava, “sense les contaminacions fruit

---

⁶²⁵ “Participar, per a què?”, a *La Veu del Carrer*, núm. 74, juliol-agost de 2002, p. 2.

de la militància en alguna associació”. Uns ciutadans “no-contaminats” que, tanmateix, no tindrien una cultura participativa i associativa tant important, no tindrien accés a la informació que tenia el moviment veïnal i l’opinió dels quals podia ser més beneficiosa pel consistori. De la mateixa manera, en l’apartat del document on es feia referència al foment de l’associacionisme, l’òrgan de la FAVB veia amb especial preocupació un punt en el qual es demanava la garantia de les associacions a rebre subvencions sempre i quan les seves propostes fossin “coincidents amb els interessos de la ciutat”. Uns interessos, doncs, de difícil establiment. Un altre aspecte a assenyalar dels criteris del document era l’òrgan del Consell de Ciutat. Un òrgan que –com es veurà quan s’analitzi la normativa aprovada- era de composició tripartida (entre nomenaments de l’alcalde, ciutadans aleatoris i representants del món associatiu) i que no tenia unes atribucions definides de control, col·laboració i crítica de l’actuació municipal, fet que el convertiria, a la llarga, en un organisme irrellevant. Tanmateix, la FAVB es congratulava de l’assumpció de les memòries participatives dins dels projectes urbanístics o grans plans urbans. Unes memòries que garantien l’existència d’uns mínims de participació que havien estat afegides al document a proposta de la pròpia FAVB. La relació entre els avenços i els retrocessos en relació a la normativa de 1986 s’observaran a continuació en l’anàlisi concret de la nova normativa.⁶²⁶

Tot i les limitacions assenyalades per la FAVB, la nova legislació de participació ciutadana va tirar endavant. La seva aprovació al Plenari del Consell Municipal es produí el 22 de novembre de 2002. A l’exposició de motius s’afirmava que la

---

⁶²⁶ “Informe sobre els nous criteris de participació”, a *La Veu del Carrer*, núm. 74, juliol-agost de 2002, p. 3-4;

Un anàlisi menys polític i d’un perfil més cronista i sense valoracions es va fer al “Zona Sec”, Núm. 30, octubre de 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 22.

participació ciutadana era una opció estratègica i estructural de l'Ajuntament de Barcelona i, com a tal, calia revisar i actualitzar la primera normativa de 1986 –“molt innovadores en el seu moment, han quedat desfasades en molts aspectes”- i, exposava, que el consistori optava “d’una manera decidida per la democràcia participativa, com a complement i aprofundiment de la democràcia representativa”, tal i com es recollia a la Carta Municipal.

El dret a la informació apareixia com el primer dret de la ciutadania. Dret a ser informats de les activitats municipals, als arxius públics i a tots els mitjans de comunicació que s’establissin des del consistori. Una comunicació que es podria fer de manera pública i general (mitjançant butlletins oficials, internet, televisió, etc.), informació pública individualitzada (de caràcter més concret), informació pública sectorial o consulta directa a la ciutadania mitjançant sistemes telefònics i telemàtics, per exemple (Títol I, Article 3). Tot i així, desapareixia l’obligatorietat de respondre a les peticions d’informació de la ciutadania que sí que apareixia a la normativa de 1986. Pel que fa al dret a la participació, es considerava que tothom tenia dret a “intervenir directament o mitjançant les associacions ciutadanes” en la gestió dels assumptes públics, a través dels òrgans i mecanismes de participació determinats en el reglament i “a poder aportar suggeriments i propostes tant a l’àmbit de ciutat com de districte” (Títol I, Article 4). Sobre el dret a petició, quedava regulat el dret a fer propostes, reclamacions, suggerències, queixes i peticions en qüestions de competència municipal; un dret que podia ser exercit de manera individual o col·lectiva (Títol I, Article 6). Tot i així, la normativa no resolía el fet que els promotors d’aquesta petició poguessin defensar-la amb la seva veu al ple. És a dir, es creava la paradoxa que qui feia la petició no la pogués defensar públicament i quedés en mans dels regidors i regidores, estiguessin a favor o no de la mateixa. D’aquesta manera, es mantenia el fet que la

ciutadania no tingués veu als plens de la plaça Sant Jaume, una reivindicació històrica del moviment veïnal barceloní en tant que aquests havien de ser màxim exemple de democràcia. Un dret a veu no reconegut als plens municipals que s'havia de sumar a la restricció del mateix dret en els plens dels districtes.

Pel que feia al foment de l'associacionisme, el text aprovat seguia la línia de l'informe de la Fundació Bofill i especificava que s'ajudaria econòmicament a les associacions "sempre que el seu contingut es consideri d'interès per la ciutat". No s'especificava quin organisme seria l'encarregat de determinar els interessos de la ciutat i l'avaluació de les entitats en aquest sentit (Títol II, Article 8). Seguint amb allò escrit a la Carta Municipal es concretava que les entitats ciutadanes podien exercir competències municipals o participar en nom de l'Ajuntament en la gestió de serveis o equipaments públics –cosa que, com es veurà, farà la CEPS amb el Centre Cívic del barri i, més endavant, amb la Pista Poliesportiva de les Tres Xemeneies- (Títol II, Article 12). Tanmateix, com hom pot arribar a entendre, no és el mateix gestió –o co-gestió- que participació real i efectiva.

Sobre els òrgans de participació, cal fer especial menció al Consell de Ciutat, "el màxim òrgan consultiu i de participació de l'Ajuntament de Barcelona en el qual els representants de la ciutadania i els representants de l'Ajuntament debaten els afers principals de la ciutat". Un Consell que hauria de formular el seu propi reglament però la composició del qual seria la següent: la presidència recauria en l'alcalde o l'alcaldesa; la vicepresidència estaria en mans d'un representant de l'Ajuntament i d'un representant de les entitats ciutadanes presents; un regidor o regidora en representació de cadascun dels grups municipals presents al consistori; un representant associatiu de cadascun dels consells ciutadans de cada districte i un representant associatiu de

cadascun dels consells sectorials d'àmbit ciutat; fins a quinze representants de les institucions més significatives de la ciutat nomenades pel Plenari del Consell Municipal a proposta de l'alcalde o alcaldessa; fins a quinze representants de les associacions que figurin al Fitxer General d'Entitats Ciutadanes i que escolliren les mateixes associacions; fins a quinze persones d'especial representació i rellevància ciutadana nomenades també pel Plenari a proposició de l'alcalde o alcaldessa; fins a quinze ciutadans i ciutadanes nomenats per l'alcalde o alcaldessa i escollits aleatòriament d'entre un registre de ciutadans que mostressin la voluntat de participar-hi (Títol III, Article 15). Les reunions d'aquest Consell s'havien de celebrar de manera ordinària cada sis mesos i amb freqüència major a un any (Títol III, Article 16). Pel que feia a les atribucions reals d'aquest Consell de Ciutat –i que a la FAVB li semblaven que el convertien en un òrgan irrellevant- es troben, entre d'altres, la possibilitat de: emetre informes, i ser consultat, quan així se li sol·licités mitjançant l'alcaldia, el Consell Municipal o els districtes; assessorar a l'Ajuntament en la definició de les grans línies de la política i la gestió municipal; conèixer els pressupostos municipals i els indicadors de la gestió municipal; fer propostes a l'ordre del dia del Consell Plenari; o, proposar iniciatives ciutadanes (Títol III, Article 18). Com es veu, tot i plantejar-se com un òrgan “consultiu i de participació”, s'observa més un biaix merament consultiu, ja que en cap cas es parla de debat, deliberació i decisió.

En l'apartat referent als processos de participació s'afirmava que, “per a l'aprovació dels projectes urbanístics de gran envergadura o d'especial transcendència, en plans temàtics o sectorials que afecten el conjunt de la ciutadania [...] i sobretot en els plans d'actuació municipal”, s'havien d'engegar de manera preceptiva processos de participació que serien recollits en memòries participatives. Aquest fet, doncs,

assegurava l'existència d'una mínima participació.⁶²⁷ Tanmateix, en el següent punt, s'expressava que “en cap cas, els processos de participació i els altres mecanismes, òrgans o mesures de participació ciutadana no poden produir menyscapte de les facultats decisòries dels òrgans representatius de la corporació municipal” (Títol IV, Article 22). Uns processos participatius dels quals, a més, se n'especificaven diverses fases. Una primera fase d'informació i comunicació on l'Ajuntament es comunicaria amb la ciutadania afectada. Una segona fase d'aportacions ciutadanes on la ciutadania i les associacions podien formular les aportacions pertinents. I, una darrera fase de devolució en la qual el consistori donaria resposta a les aportacions; i especificava que “Aquest posicionament municipal no es pot recórrer de manera independent de l'acte definitiu en que es formalitza la decisió municipal dictada per l'òrgan competent” (Títol IV, Article 24).

Sobre els mecanismes de participació, la normativa donava especial rellevància a les audiències públiques com a “espai de participació reservat a la presentació pública per part de l'Ajuntament –i debat posterior entre l'Ajuntament i la ciutadania- de qüestions especialment significatives de l'acció municipal i en especial del Pla d'actuació municipal”. Unes audiències on la ciutadania tindria la paraula –“sense cap altra limitació que l'ús raonable del temps”- i on el govern replicaria “quan s'escaigui” (Títol V, Article 26). Un altre mecanisme de participació que es preveia era la consulta ciutadana, que podia ser promoguda pel consistori, pel Consell de Ciutat o per iniciativa de la ciutadania (presentant unes signatures corresponents a l'u per cent de la població

---

⁶²⁷ Tot i així, hi havia certes mancances o limitacions dins d'aquestes memòries participatives. Es remarcava que en elles havien d'aparèixer els procediments i actuacions necessaries per tal que la ciutadania disposés d'informació àmplia i objectiva d'allò que es pretenia fer i acreditarien el procediment pel qual podria fer opinions o suggeriments. Així doncs, no es concretava, en cap cas, com s'assumirien o es valorarien aquestes opinions o suggeriments més enllà que quedarien recollits en l'informe final (Títol IV, Article 24).

major de setze anys empadronada en l'àmbit on es volgués celebrar la consulta). La consulta, però, havia de ser validada per una majoria reforçada de dues terceres parts del Consell Municipal o de Districte. A més, s'especificava que les consultes no podien fer-se en territoris inferiors a un districte, és a dir, no es podien fer a nivell de barri. També s'establien limitacions en relació a aquestes consultes; no podien ser sobre tributs o establiment de preus públics i els seus resultats serien presos en consideració “sempre que la participació sigui com a mínim del 50% del padró de persones més grans de setze anys en el mateix territori objecte de la consulta” (Títol V, Article 28).⁶²⁸ El mecanisme de la consulta ciutadana ja estava recollit a la normativa de 1986 i només s'havia posat en pràctica en una ocasió. Com recorda “La Veu del Carrer”, a Sant Andreu, un referèndum que “va ser anul·lat quan l'Ajuntament va percebre que la votació aniria en contra de la proposta municipal. [...] per no reconèixer una derrota l'Ajuntament va modificar el projecte sotmès a consulta i va impedir que aquesta es dugués a la pràctica, oblidant que la participació aprofundeix el caràcter democràtic de les institucions”.⁶²⁹ Així doncs, la nova normativa feia reviure aquestes pors, aquestes experiències reals que es contradeien amb l'exposició de motius de la normativa que assumia la democràcia participativa com a complement de la democràcia representativa. Com es deia des de les pàgines de “La Vanguardia”, els ciutadans intervindrien “*no en la toma de decisiones del Ayuntamiento, però sí en la creación de un estado de opinión previo*”.⁶³⁰ Per tant, el nou mil·lenni s'obria amb unes noves normatives de districtes i de participació que generaven controvèrsies i crítiques al moviment veïnal ja que, en

---

⁶²⁸ “Normes Reguladores de la Participació Ciutadana”, aprovades al Consell Plenari de 22 de novembre de 2002. [consulta *online* http://governobert.bcn.cat/sites/default/files/norm_reg_part.pdf 25/01/2018]

⁶²⁹ “Informe sobre els nous criteris de participació”, a *La Veu del Carrer*, núm. 74, juliol-agost de 2002, p. 4.

⁶³⁰ “Ciudadanos noveles”, *La Vanguardia*, 26 de novembre de 2002. [consulta *online* hemeroteca digital]

certs aspectes, representaven un retrocés respecte a la normativa de 1986 i, en altres aspectes, destacava la poca concreció i compromís per assolir una participació ciutadana real i efectiva.⁶³¹ Les mancances de les normatives de participació anteriors, sumades a les limitacions de les noves, més el procés de gerencialització que havia viscut la ciutat, van portar a un aprofundiment de la distància entre el moviment veïnal barceloní i l'Ajuntament. Una distància que es faria més llarga també en aquells primers anys dels dos-mil en les vistes posades a un altre gran esdeveniment que el govern de Joan Clos va preveure per la ciutat, el Fòrum de les Cultures de 2004.

4.4.4.3.- La participació al districte III: eleccions, canvis a la regidoria i l'elaboració del PAD 2003-2007.

En una entrevista publicada a les pàgines del “Zona Sec” al juliol del 2002, el regidor Pere Alcober feia un balanç positiu dels seus anys al capdavant de la regidoria de Sants-Montjuïc; “Per mi, el més significatiu ha estat aconseguir una sèrie d'equipaments que eren més que necessaris, com la Biblioteca Francesc Boix, el Centre d'Atenció Primària i la Residència de Vila i Vilà, a més de la segona fase de l'equipament del Sortidor. Les actuacions que s'han anat fent al carrer, com per exemple la Plaça de Santa Madrona o la Rambla de Blai, que ja actua com a carrer major del Poble-sec, han anat consolidant la zona”. I, de cara a les properes eleccions, exposava que el seu compromís amb el districte era total i que esperava tornar a revalidar la confiança de l'electorat poblesequí per tal de dur a terme les noves millores que plantejava pel Parc de les Tres Xemeneies, pel camp de futbol de La Satalia o per tal d'avançar en la cogestió de l'equipament del

---

⁶³¹ “La sombra de Porto Alegre”, *La Vanguardia*, 4 de novembre de 2002. [consulta *online* hemeroteca digital]

Sortidor entre la CEPS i el districte.⁶³² Era un regidor que, com s'ha vist, estava molt ben valorat pel moviment veïnal poblesequí pel seu tarannà dialogant amb les entitats i, per les seves arrels de barri a Sants, per la seva comprensió de la realitat dels barris del districte i del Poble-sec en particular. Tot i que semblava que repetiria, les eleccions del 2003 van portar un relleu a la regidoria i l'obertura d'un nou període en les relacions entre el veïnat organitzat del Poble-sec i les institucions del carrer Creu Coberta.

Les eleccions del 2003 es plantejaven interessants, eren les segones de l'alcalde Clos i, com es veurà, després de les modificacions dels reglaments de funcionament dels districtes i de la participació ciutadana, les relacions entre Plaça Sant Jaume i el moviment veïnal barceloní, en general, no passaven pel seu millor moment. Un fenomen que es veia agreujat per l'horitzó del projecte Fòrum. Al barri les eleccions es vivien amb el fresc record dels equipaments assolits així com també amb, com es veurà al proper capítol, amb el teló de fons d'un barri en procés de transformació de la seva fisonomia social amb l'arribada de nova població migrada als seus carrers i cases. La preocupació per la gestió d'aquesta transformació estava present, des de diferents punts de vista, en les propostes que els partits polítics tenien pel barri de cara les eleccions. Unes propostes que, a més, també recollien aspectes importants com la connexió amb la muntanya de Montjuïc (una reivindicació veïnal mai assolida), seguir amb la rehabilitació d'edificis, així com aprofundir en els equipaments encara necessaris. Una de les propostes electorals que, després de les eleccions, va provocar més rebuig fou la del PSC que, com es veurà, projectava un Parc de la Neteja al barri.⁶³³

---

⁶³² "Zona Sec", Núm. 29, juliol de 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 5.

⁶³³ "Zona Sec", Núm. 34, maig-juny de 2003, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 7.

Les eleccions es van celebrar el 25 de maig de 2003. El PSC, tot i sortir com a força guanyadora, va acusar una molt forta davallada en el seu suport electoral. Va passar de 20 regidors a 15 (de 313.623 vots a 254.223) (també va esdevenir primera força al districte de Sants-Montjuïc). CiU es va mantenir com a segona força amb un petit increment en el nombre de vots però que, per les dades de participació, no es va veure traduït en un increment de regidors que, al contrari, van passar de 10 a 9. El PP d'Alberto Fernández Díaz va aconseguir un augment del suport electoral (de 103.177 vots a 121.991), fet que li va suposar l'augment d'un regidor, de 6 a 7. Tanmateix, els partits que clarament van sortir més reforçats d'aquella escomesa electoral foren ERC i ICV. Ambdós partits van veure duplicats els seus resultats de les passades eleccions: ERC passà de 45.278 vots a esdevenir quarta força amb 96.868 vots (de 3 a 5 regidors); ICV va obtenir 91.286 vots (a les anteriors n'havia obtingut 43.999) i va passar de 2 a 5 regidors. Joan Clos era reescollit com a alcalde el 14 de juny de 2003 formant un govern de coalició amb una ERC i una ICV reforçades. Clos, així, encararia el seu darrer mandat; el mandat del Fòrum; un mandat controvertit que acabaria abans d'hora quan, al setembre de 2006, fou nomenat ministre d'Indústria i fou substituït al capdavant de l'alcaldia per Jordi Hereu.⁶³⁴

Les eleccions portarien a un canvi al capdavant del districte III. Pere Alcober, nou regidor d'Esports passaria a ser el president del Consell del Districte, mentre que la regidoria cauria en mans d'Imma Moraleda, la que va ser la presidenta del Consell del Districte durant els anys 1998 i 1999. Moraleda era una jove de 33 anys nascuda a Sabadell que, des de que entrà al PSC amb 17 anys va anar realitzant feines al partit i a les institucions. Com diu el "Zona Sec", era una de les "joves promeses de l'equip de

---

⁶³⁴ Consulta *online* a <http://www.historiaelectoral.com/mbarcelona.html>

Govern de la Plaça Sant Jaume”, que ja havia realitzat tasques consistorials la regidoria d’Horta-Guinardó i la regidoria ponent de Joventut des de 1995.⁶³⁵

Una de les primeres feines de Moraleda al capdavant del districte fou l’elaboració del PAD 2003-2007. Un PAD que s’elaboraria amb la participació del veïnat organitzat present al Consell Ciutadà⁶³⁶ i als Consells Sectorials els quals, farien unes recomanacions de les línies d’actuació que havia de seguir el districte en aquell quadrienni. Unes “recomanacions” que, després, havien d’estar presents en la redacció del PAD de la qual s’encarregaria exclusivament la Comissió de Govern del districte per tal de procedir, posteriorment, a la seva aprovació inicial, primer, i després definitiva, per part del plenari del Consell del Districte. D’aquesta manera, s’asseguraven la presència de veus organitzades de tots els barris del districte en l’elaboració del PAD. En el cas del Poble-sec –com s’ha vist- la veu procedia especialment de la CEPS.⁶³⁷ Al mateix número on s’anunciava la concessió de la Medalla d’Honor de la ciutat de Barcelona al president de la CEPS Jordi Romeu –a proposta del Consell del Districte-⁶³⁸ s’anunciava que el PAD ja era una realitat. Un fet que sorprèn és que, pel que feia referència al barri, juntament amb la proposta d’elaboració d’un pla d’equipaments pel districte, el PAD recollia la voluntat del govern

---

⁶³⁵ “Zona Sec”, Núm. 35, juliol de 2003, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 3.

⁶³⁶ Un Consell Ciutadà que seria constituït el 26 d’octubre de 2003 i comptava amb 91 membres dels quals cal destacar-ne la presència de 16 representants de les entitats veïnals del territori (6 per Sants-Hostafrancs-La Bordeta; 5 per La Marina-Zona Franca; 4 pel Poble-sec; 1 per Font de la Guatlla), així com la presència dels tres presidents de les coordinadores d’entitats dels tres barris on n’hi havia (Sants-Hostafrancs-La Bordeta, Poble-sec i La Marina). Acta Ple del Consell Ciutadà del Districte III, 26 d’octubre de 2003, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’Instal·lació 10.966, Caixa 8, any 2003-2005, Consell Ciutadà.

⁶³⁷ “Zona Sec”, Núm. 37, nadal de 2003, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 1.

⁶³⁸ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 3 de setembre de 2003, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d’actes. Sessions plenari. 28 gener 2003 – 2 desembre 2003.

d'instal·lar un parc de neteja al Poble-sec, quelcom que, com es veurà, esdevindrà un fort cavall de batalla del veïnat organitzat poblesequí durant els següents anys de lluita contra aquest projecte.⁶³⁹ El PAD, a més, mostrava certes mancances com a eina de participació ja que, simplement, es limitava a definir certes línies d'actuació exposant poques concrecions. Com va exposar Jordi Romeu en el plenari, “el Pla concretava poc en alguns punts que a ells [CEPS] els hi semblaven vitals, com ara les escoles bressol, equipaments d'aparcaments, places noves, la immigració i els serveis socials”. A més, proposava la creació de comissions de seguiment als barris per tal de poder fiscalitzar el compliment dels compromisos i línies establertes al PAD per tal que “les entitats i la gent que és dins del territori i que coneixen la realitat, hi puguin dir la seva en tot moment i participar abans d'executar les coses”.⁶⁴⁰ Una comissió de seguiment que es va crear al maig de 2004.⁶⁴¹ Tot aquest estat de coses succeïa amb el teló de fons general –de ciutat- d'un divorci entre el moviment veïnal barceloní i la ciutadania amb el Fòrum de les Cultures 2004 a l'horitzó.

4.5.- El moviment veïnal i el Fòrum 2004:

Totes les crítiques que el moviment veïnal anava acumulant en relació al seu difícil diàleg efectiu amb l'Ajuntament van esclatar en motiu de l'esdeveniment del Fòrum de les Cultures del 2004. Tot i que, com assenyala Marc Andreu –i s'ha vist al llarg d'aquestes pàgines-, des de la publicació de la FAVB “La Veu del Carrer” el moviment

---

⁶³⁹ “Zona Sec”, Núm. 39, Sant Jordi de 2004, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 19.

⁶⁴⁰ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 3 de març de 2004, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d'actes. Sessions plenari. 3 març 2004 – 1 desembre 2004.

⁶⁴¹ “Zona Sec”, Núm. 40, maig de 2004, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 3.

veïnal barceloní va mantenir un pòsit crític en relació al desenvolupament de la ciutat, va ser la celebració del Fòrum 2004 el nou punt d'inflexió que va reactivar una crítica ferma i forta que va ressonar més enllà de les seves pàgines; connectant amb la sensació de distanciament i de desposseïció ciutadana que sentia el veïnat de la ciutat. Un abisme entre l'Ajuntament i la ciutadania com diu Marina Garcés.⁶⁴² Una publicació nascuda al 1991, en plena eufòria olímpica, que va superar la crisi del moviment veïnal durant els anys vuitanta i va aconseguir mantenir un fil roig veïnal crític; Com diu Andreu, “Abans que cap llibre o visió intel·lectual, personal o acadèmica, qüestionessin el *model Barcelona*, els continguts de *La Veu del Carrer* són des de 1991 un fidel reflex dels debats, lluites i resistències de la Barcelona post-olímpica [...]. La trajectòria sencera de la FAVB [...] [i del seu òrgan de comunicació] és una crítica al model de ciutat i a l'urbanisme barceloní que, després de l'època de la transició, arriba al seu zenit a partir del 2004 tot i que comença ja sota l'etapa olímpica”. Segons el mateix Andreu, les crítiques que es fan des de la FAVB al Fòrum 2004 ajuden a entendre el seu fracàs així com la substitució de Joan Clos a l'alcaldia en benefici de Jordi Hereu l'any 2006.⁶⁴³

Tanmateix, cal anar a pams. L'11 de desembre de 2002 es va celebrar al Centre Tomàs Tortajada del Poble-sec una assemblea que –amb el títol de II Fòrum Veïnal Barcelonès- pretenia posar en comú totes les problemàtiques i reflexions que el moviment veïnal i altres moviments socials tenien sobre els barris i la ciutat en general. Aquesta reunió també es pot llegir com la voluntat de tornar a coordinar els esforços de tot el moviment veïnal barceloní davant de les cada cop més cohesionades crítiques a les polítiques i metodologies de gestió municipal que es patien des de Plaça Sant Jaume; gerencialització, normatives de participació amb nombroses mancances, equipaments

---

⁶⁴² GARCÉS, Marina, *Ciutat Princesa...* p. 120.

⁶⁴³ ANDREU, Marc, “Moviments socials i crítica al Model Barcelona”...p. 7.

necessaris que no arribaven als barris, hostilitat institucional vers el moviment veïnal, etc. És per aquest motiu que l'assemblea es va centrar en denunciar una participació ciutadana inexistent *de facto* i que només es veia als discursos, en l'elaboració de plans d'equipaments pels barris i en l'aturada de la política extractiva i especuladora en relació al sòl de la ciutat.⁶⁴⁴ De la trobada en sortí un manifest signat per més de dues-centes entitats veïnals –entre les quals hi havia la CEPS- i més d'una trentena de personalitats i partits dels quals es podrien destacar l'ex-tinent alcalde Jordi Borja, l'advocat Eduard Moreno, el periodista Josep M. Huertas Claveria, la dirigent veïnal de Santa Coloma de Gramanet Gabriela Serra, o el Partit dels Comunistes de Catalunya. El manifest exposava que “Constatem amb preocupació que la iniciativa pública de les administracions ha perdut pes i protagonisme davant dels interessos privats i l'acció de les grans multinacionals”. Per aquests motius assenyalaven una reivindicacions i línies estratègiques concretes. En primer lloc, demanaven “una participació real”, amb capacitat de debat, de decisió i de fiscalització dels complimentes. De la mateixa manera que constataren que, en molts casos, les problemàtiques que assetjaven a la ciutat i a la seva ciutadania provenien d'aquesta manca de participació real; una participació que consideraven que es podria aprofundir aprofundint en la descentralització competencial cap als districtes i escollint la composició d'aquests de manera directa. En segon lloc es reclamava l'aturada de tot tipus d'especulació, un fet que provocava que “els serveis i les infraestructures quedin en segon terme perquè no generen un benefici econòmic i el dret a un habitatge digne i assequible es vulnera contínuament”. I, en darrer lloc, es reivindicava una planificació d'equipaments, uns equipaments necessaris per millorar la qualitat de vida de la ciutadania i que els quals es veien desatesos per part del consistori,

---

⁶⁴⁴ “Els barris critiquen l'actual model de ciutat”, a *La Veu del Carrer*, núm. 76, novembre-desembre de 2002, p. 3.

en benefici d'equipaments per grans esdeveniments com en el cas de l'horitzó del Fòrum 2004.⁶⁴⁵

Des de les pàgines de “La Veu del Carrer”, Marc Andreu denunciava que la idea de crear del no-res un esdeveniment com el Fòrum de les Cultures de 2004 va néixer d'una “patinada” de Maragall l'any 1996 quan va anunciar la celebració d'una Exposició Universal pel 2004 que era impossible ja que el termini per presentar candidatures ja havia acabat. Un esdeveniment que, des del primer moment, mostrava distàncies amb la il·lusió ciutadana que havia despertat l'esdeveniment olímpic. Una “impostura incapaç de reeditar l'entusiasme popular, internacional i periodístic d'uns Jocs Olímpics” i una mostra del “despotisme il·lustrat” que estava instal·lat al consistori barceloní.⁶⁴⁶ Aquesta “patinada” va posar en marxa la maquinària municipal per tal de donar-li forma a aquest esdeveniment que per primer cop es celebraria a Barcelona, amb el recolzament de l'UNESCO i dels governs de Catalunya i Espanya. Un esdeveniment que giraria al voltant de l'intercanvi cultural, la sostenibilitat i els valors de la pau i la solidaritat. Davant de l'horitzó d'aquest esdeveniment la FAVB va fer arribar a l'Ajuntament, de la mà del seu president Manel Andreu, idees per tal que l'organització del mateix fos participativa i impliqués i involucrés a les entitats i associacions de la ciutat. Tanmateix, això no va succeir. El moviment veïnal barceloní anava veient com des de l'Ajuntament s'anava construint un esdeveniment –del qual encara se'n desconeixia el contingut-⁶⁴⁷ que movia unes xifres de pressupost molt grans i tenia com

---

⁶⁴⁵ “Manifest del segon Fòrum Veïnal Barcelonès”, a *La Veu del Carrer*, núm. 76, novembre-desembre de 2002, p. 11.

⁶⁴⁶ “De la il·lusió a la impostura”, a *La Veu del Carrer*, núm 84, abril-maig de 2004, p. 3;

ANDREU, Marc, “Moviments socials i crítica al ‘Model Barcelona...’” p. 9.

⁶⁴⁷ “Zona Sec”, Núm. 24, octubre de 2001, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 2.

a únic objectiu legitimar una gran operació urbanística a la zona del Besòs –oblidant les mancances existents a barris com La Mina- amb importants connotacions especulatives a Diagonal Mar o el 22@ del Poblenou.⁶⁴⁸ Un altre gran esdeveniment que es faria servir com a catalitzador d’una transformació urbana.⁶⁴⁹ Com exposava Manuel Vázquez Montalbán: *“La Barcelona post-olímpica es como un bonito teatro a la espera de una representación que hay que programar y así se buscó la posibilidad de que fuera capital de la cultura y como no salió capital de la cultura, fue programada Fórum de la cultura universal [...]. Ese equipo de masters urdió sus planes, si es que los urdió, de espaldas a los barceloneses o al menos sin recurrir a la opinión ni siquiera de los ciudadanos que habíamos sido convocados como avaladores del proyecto”*.⁶⁵⁰

De la mateixa manera, el propi Manel Andreu –parlant sobre els continguts previstos al Fòrum- preguntava a l’Ajuntament “Com vivim la pau quan no tenim treball o dificultat per accedir a un habitatge digne?, [...] què entenem per diversitat cultural quan tenim una llei d’estrangeria que discrimina a les persones?, o quan en els nostres barris hi ha actituds clarament racistes?, som conscients del que representa la sostenibilitat?, [...] el nostre consum és solidari i racional?...”. A més, reivindicava que el moviment ciutadà barceloní havia de tenir presència, no només en el plantejament de l’esdeveniment sinó també en els continguts del mateix, com tampoc havia passat als Jocs Olímpics. De no ser així, la FAVB no participaria en l’esdeveniment i faria oposició a la seva celebració.⁶⁵¹ A principis de novembre de 2002 la FAVB va anunciar

---

⁶⁴⁸ “Un Fòrum sense continguts ni participació”, a *La Veu del Carrer*, núm. 69, setembre-octubre de 2001, p. 8.

⁶⁴⁹ “La renovació de la ciutat”, a *La Veu del Carrer*, núm. 69, setembre-octubre 2001, p. 17.

⁶⁵⁰ “Queremos un Fórum con cultura o sin”, a *La Veu del Carrer*, núm. 69, setembre-octubre 2001, p. 10.

⁶⁵¹ “La Favb davant el Fòrum 2004” a *La Veu del Carrer*, núm. 69, setembre-octubre 2001, p. 10;

la seva desvinculació del Fòrum 2004 esgrimint que el rerefons especulatiu de les reformes urbanístiques, els 319 milions d'euros de despesa per l'esdeveniment (un terç provinent del sector privat) i la poca concreció dels continguts de l'esdeveniment així ho reclamaven. Un esdeveniment que consideraven que podria ser un èxit en tant que espectacle però no en tant que espai de diàleg i debat sobre problemàtiques en les quals, si s'invertissin els recursos invertits a l'esdeveniment, es podien fer avenços. Una desvinculació que va agafar per sorpresa i que implicava un punt d'inflexió a les relacions entre el moviment veïnal i l'Ajuntament. Unes relacions, com s'ha vist, que s'havien anat deteriorant des dels anys vuitanta i que arribaven a una situació de tensió evident.

De fet, la FAVB es va convertir en l'ariet principal en les denúncies i lluita d'oposició al Fòrum 2004. L'aglutinador del moviment veïnal barceloní va aconseguir connectar amb l'opinió de la ciutadania i moviments socials sobre l'esdeveniment i sobre el model de ciutat que s'estava desenvolupant des de feina anys al consistori. Com exposa Marc Andreu, "De fet, amb el moviment crític contra el Fòrum 2004 al que contribueix decisivament el moviment veïnal i la FAVB es posa de relleu l'hegemonia social i cultural i la incidència política que podem assolir els moviments socials a Barcelona. Una hegemonia que va contribuir al fracàs del Fòrum tot i les condicions molt adverses" de propaganda institucional ferotge i de recomposició de la força del teixit associatiu barceloní.⁶⁵² Seguint en aquests termes val a dir que la publicació monogràfica de la FAVB sobre el Fòrum 2004 va esdevenir l'autèntic marc epistemològic en el qual es va articular la crítica que es va fer des dels moviments

---

En l'àmbit de la sostenibilitat, que fos un esdeveniment on es propugnava la sostenibilitat i que, alhora, per la seva celebració, es produís una important agressió al territori barceloní sembla força paradoxal. "La insostenible càrrega del Fòrum", a *La Veu del Carrer*, núm. 69, setembre-octubre 2001, p. 19.

⁶⁵² ANDREU, Marc, "Moviments socials i crítica al 'Model Barcelona'"...p. 8.

socials i des d'alguns mitjans de comunicació. Una publicació que va sortir poc abans de la inauguració de l'esdeveniment cultural i en la qual s'hi parlava dels interrogants que aquest havia suscitat, de la poca presència i participació de la ciutadania, de la seva concepció de la diversitat, dels pressupostos que l'esdeveniment movia, de l'agressió urbanística que suposava per la costa, dels patrocinadors que hi havia darrera, dels interessos privats que hi havia darrere o de la desatenció dels barris al voltant dels quals es projectava l'espai del Fòrum.⁶⁵³ Cal ressaltar, doncs, que la FAVB i “La Veu del Carrer” van ajudar a crear un nou clima de crítica i proposició sobre el model de creixement, gestió i transformació que havia de tenir Barcelona. Un pòsit que donaria força al moviment veïnal –i als moviments socials urbans- durant aquells primers anys del nou mil·lenni.⁶⁵⁴ La CEPS i el “Zona Sec” van fer-se ressò de les posicions de la FAVB –tot i que amb un to més moderat- conclouent que “Barcelona se’ns està fent massa gran, fins i tot, per viure-hi”.⁶⁵⁵

Per tant, fent un breu repàs per concloure el període analitzat, cal exposar que, en el període post-olímpic, Barcelona es trobava en un moment de transformació important, i el Poble-sec també. Barcelona canviava de paradigma pel que feia a la gestió, apostant per un model de gerencialització que implicava un canvi en la dialèctica de les relacions entre la ciutadania organitzada i el consistori. El Poble-sec es trobava en una evolució important tant a nivell de consecució d'equipaments necessaris (amb

---

⁶⁵³ “Fòrum 2004”, *La Veu del Carrer*, núm. 84, abril-maig de 2004.

⁶⁵⁴ Una crítica que es materialitzaria en la publicació contemporània als fets de llibres que, des d'una perspectiva autònoma i alternativa, criticaven –a tenor del Fòrum- el desenvolupament de la ciutat durant l'època democràtica. Alguns d'ells han servit com a marc teòric d'aquesta investigació: ASSEMBLEA DE RESISTÈNCIES AL FÒRUM 2004; ESPAI EN BLANC, COL·LECTIU ARIADNA PI INSTITUT CATALÀ D'ANTROPOLOGIA, *La otra cara del Fòrum de les Cultures S.A. Barcelona 2004, El fascismo posmoderno. Fotut 2004, La globalització com a espectacle*, Bellaterra, Barcelona, 2004; o, UTE, *Barcelona marca registrada. Un model per desarmar*, Virus, Barcelona, 2004.

⁶⁵⁵ “Zona Sec”, Núm. 37, nadal de 2003, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 2.

victòries, com l'ARE, el CAP, la residència d'avis, la peatonalització de Blai, etc. i amb derrotes com l'adéu dels bombers, la Ciutat del Teatre, el tancament d'El Molino o la fi dels espais autogestionats) com a nivell de fisonomia de barri, com es veurà al proper capítol. Igualment, el seu moviment veïnal, encapçalat per la CEPS, mostrava una tendència de canvi. Com s'ha dit, el seu president feia referència a l'inici d'un moment on els despatxos prioritzarien sobre els carrers i on les dinàmiques internes, tant de l'entitat com dels òrgans de participació, imbricarien un nou tarannà a la dialèctica. Un punt àlgid de la CEPS que va significar una transformació en la pròpia metodologia de l'entitat que va esdevenir una gestora de serveis comunitaris més que no pas un actor de crítica, pressió i reivindicació veïnal de primer ordre tal i com havia estat des dels seus inicis. Un tarannà marcat per problemes de democràcia interna i de representativitat al barri que portarà, com es veurà, a l'aparició de noves experiències de moviment veïnal en la primera dècada del nou mil·lenni.

En paral·lel al procés de gerencialització, a més, en l'àmbit legislatiu, es va viure un canvi en les normatives del districte i de participació ciutadana. Uns canvis que, tot i les mancances assenyalades per estudis encarregats per l'Ajuntament, no van aconseguir superar les limitacions mostrades. Ans al contrari, i tal i com denunciava la FAVB, significaven un retrocés en relació a les normatives anteriors. Aquest fet, sumat a l'oposició que el moviment veïnal barceloní, encapçalat per la mateixa FAVB, a l'edeveniment del Fòrum de les Cultures 2004, van obrir un nou període en el diàleg i en la relació entre el moviment veïnal i el consistori. Un nou període que, com es veurà, tindria la seva fi amb la pèrdua de l'alcaldia per part del PSC l'any 2011.

5. EL POBLE-SEC, BARCELONA I EL SEGLE XXI: transformacions socials, del model a la marca, interessos privats, lluita veïnal i la fi dels governs d'esquerres a la ciutat (2004-2011)

“El nou alcalde s’enfronta a una situació de distanciament progressiu entre la ciutadania i el consistori i a una Barcelona que pateix les conseqüències d’un model de ciutat que l’ha convertit en un logo que ven arreu del món però a costa de fer-la invivable per als seus ciutadans. Una ciutat cada cop més cara, segrestada per les grans immobiliàries, que expulsa les veïnes i veïns tradicionals dels barris, que no té lloc per als joves, que genera i no dóna sortida a sectors de persones en situació de vulnerabilitat...una ciutat de grans reptes [...]”

FAVB-La Veu del Carrer⁶⁵⁶

---

⁶⁵⁶ “Decàleg veïnal per a Jordi Hereu”, a *La Veu del Carrer*, núm. 97, juliol-setembre de 2006, p. 11.

5.1.- Els nous poblesequins/es: un barri en transformació, la gestió d'equipaments i serveis i 20 anys de la CEPS.

5.1.1.- La població nouvinguda: de “Poble-sec per a Tothom” al “Pla Comunitari”.

Com exposava una notícia apareguda al diari “El Punt” al setembre del 2005, el Poble-sec era un barri que havia passat “De Serrat a Cheb Khaled”. Com il·lustrava la notícia, en 4 anys, el barri va arribar a un 26% de població estrangera empadronada als seus carrers i cases; passant de 30.000 a 38.500 habitants. El Poble-sec, barri obrer, amb habitatges més barats i amb una posició cèntrica a la ciutat (a més, al costat de Ciutat Vella i el Raval), fou el lloc de recepció d'un important contingent de persones immigrades. Una transformació que va portar importants canvis al barri i al seu moviment veïnal.⁶⁵⁷ La Barcelona a la qual –de manera sobre-actuada- Carlinhos Brown i l'alcalde Joan Clos apel·laven damunt d'un autocar pel Passeig de Gràcia durant la “Carnabalona” de maig del 2004, per inaugurar el Fòrum de les Cultures, tenia la seva traducció –més real i menys idíl·lica i publicitària- als carrers del Poble-sec, així com a molts altres barris de la Ciutat Comtal, altres ciutats catalanes i espanyoles.

Davant d'aquesta situació, la CEPS va encarregar un estudi sobre la immigració econòmica extracomunitària que arribava al barri a l'antropòloga Silvia Gasca. Un estudi que tenia per objectiu “estudiar el pes i la tipologia d'aquests col·lectius, la seva situació de vida, les seves necessitats i les seves mancances. Conèixer l'objecte d'estudi per poder impulsar el diàleg entre cultures, l'establiment de ponts, de nexes d'unió necessaris per una convivència harmònica, per la participació i la col·laboració en vies de consolidar l'enriquiment cultural i social”. Aquest treball, com es veurà, servirà de

---

⁶⁵⁷ “De Serrat a Cheb Khaled”, *El Punt*, 24 de setembre de 2005.

fonament per construir l'àmbit de l'acció social de la CEPS. És a dir, l'engegada de projectes socials encarats als col·lectius més vulnerables del barri. En primer lloc, l'estudi avoca llum sobre les dades demogràfiques del districte de Sants-Montjuïc en general, i de Poble-sec en particular. Així doncs, es pot observar que, l'any 2000, era el tercer districte de Barcelona en el qual havia crescut més l'empadronament de persones estrangeres per darrere de Ciutat Vella i l'Eixample. S'havia passat d'un 8,9% l'any 1996 a un 11,3% l'any 2000. D'aquesta població estrangera, la majoria era provinent de països llatinoamericans i també de la zona del Magreb, sobretot del Marroc. Focalitzant encara més, les dades del barri del Poble-sec també exposaven una tendència – compartida al Districte i a la ciutat- a l'augment progressiu de la població d'origen estranger entre els anys 1996 i 2000, essent el creixement més important entre els anys 1999 i 2000 arribant a esdevenir el 6,8% de la població poblesequina a les portes del nou mil·lenni i representava el 34,4% de la població estrangera que residia al Districte. Les nacionalitats majoritàries d'aquestes persones nouvingudes eren –per ordre de més a menys- del Marroc, de la República Dominicana i del Perú, seguint la mateixa tendència que al Districte.

Un dels organismes que estaven totalment relacionats amb aquesta població nouvinguda eren els Centres de Serveis Socials d'Atenció Primària. L'estudi, doncs, també fa un anàlisi de la feina que aquests centres realitzaven amb la població immigrada del barri per tal de realitzar una millor radiografia de la situació de l'objecte d'estudi ja que, per tal de ser atesos en aquests centres, el requisit fonamental era la residència al Poble-sec o Font de la Guatlla, independentment de quina fos la seva situació administrativa. Tanmateix, com s'assenyalava, aquells immigrants que es trobaven en una situació irregular es trobaven amb importants obstacles i impediments per accedir a prestacions socials degut al gran nombre de documentació que havien de

presentar i que no tenien degut a la seva condició de no ser considerants residents o ciutadans “legals”. Un Centre que, segons les dades exposades per Gasca, es trobava sobrepassat ja que intentava atendre tant a persones amb una situació regularitzada com a les que encara no l’havien regularitzat. Les ajudes que més es sol·licitaven en aquest centre eren ajudes de caràcter econòmic per poder arribar a pagar el lloguer. Uns habitatges que, a més, destacaven per “les dolentes condicions [...], el seu deteriorament i els preus abusius, ressaltant la manca i carència d’habitatges de promoció social”. També es destacava les sol·licituds d’ajudes relacionades amb la infància i l’adolescència així com beques per llibres d’estudi, material escolar, beques de menjador, d’activitats extraescolars, etc. Igualment, Gasca també destacava la demanda d’ajudes vinculades a l’accés a un lloc de treball o a formació. Aquests centres, a més, també col·laboraven amb entitats del territori. En el cas del Poble-sec es destacava la seva col·laboració amb l’ONG “Bona Voluntat en Acció” i amb les Parròquies del Poble-sec (Parròquia de Santa Madrona, Parròquia Mare de Déu de Lourdes de Barcelona, Parròquia de Sant Pere Claver i Parròquia de Sant Salvador d’Horta).⁶⁵⁸

Amb aquesta primera radiografia realitzada per Silvia Gasca, la CEPS va començar a projectar un seguit de projectes socials per tal de donar resposta a les necessitats de la població nouvinguda del barri. Unes accions que anirien en la línia del que Jordi Romeu ja va vaticinar l’any 1998 en una entrevista al “Zona Sec” on exposava la necessitat de “professionalitzar” certes vessants de la CEPS per tal de respondre a les necessitats del barri.⁶⁵⁹ Cal destacar, també, que des del “Zona Sec” es pot observar una presència mantinguda d’escrits sobre la immigració des de principis dels dos-mil. Uns

---

⁶⁵⁸ GASCA, Silvia; CEPS, *Immigració econòmica estrangera extracomunitària al Poble-sec*, CEPS, 2001, Arxiu personal d’Amadeu Quintana.

⁶⁵⁹ “Zona Sec”, Núm. 6, juliol-agost de 1998, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre I, 0-19, 1997-2001, p. 3.

articles que anaven en la línia d'exposar els orígens de la immigració, els contextos dels països de partida, les dificultats que aquesta població patia tant als seus països d'origen com als països d'arribada, i també intentaven prevenir conductes xenòfobes i racistes des d'una voluntat de convivència manifesta materialitzada en la creació l'any 2001 de la "Plataforma per la Convivència Intercultural al Poble-sec".⁶⁶⁰ En aquest sentit, cal destacar un editorial contundent aparegut al "Zona Sec" de febrer del 2002 que versava:

"Hi ha que tenir present que la gent que arriba al nostre país ve empentada per la misèria i la falta de futur. Parlem sobretot d'Àfrica i de l'Amèrica del Sud. Qui és el responsable de l'endarreriment d'aquests països? Si un es fixa en la nacionalitat d'aquestes persones, es dóna compte de seguida: ex-colònies de països europeus. Se'ls hi va treure tot el suc que es va poder i ara molesten, a molts fins i tot els hi fa fàstic. [...] Per tot això, i més, evitem el racisme. Una cosa sí que hem de saber, sense cap mena de dubte, un racista és una persona inacabada, espatllada, en definitiva un ésser inferior. Ser racista és de les coses més baixes a les que un ésser humà pot arribar. És un crim que ofèn l'essència mateixa de la vida i de la intel·ligència, potser és la manera més vulgar que té una persona de rebaixar-se. I no porta enlloc."⁶⁶¹

Des de ben aviat, les entitats del barri, encapçalades per la CEPS, van començar a moure's per tal de garantir una bona convivència al barri. Un dels exemples més clars i tangibles fou la creació al novembre de 2001 de la plataforma "Poble-sec per a

---

⁶⁶⁰ "Zona Sec", Núm. 25, nadal de 2001, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 5.

⁶⁶¹ "Zona Sec", Núm. 26, febrer de 2002, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 2.

Tothom”, un organisme nascut sota el paraigua de la CEPS que va sorgir de la necessitat d’impulsar i realitzar un treball comunitari al Poble-sec, per ajudar a cobrir les mancances que podien generar una forta problemàtica social, potenciant la participació ciutadana i el treball en xarxa. Aquesta plataforma tenia –i té- tres àmbits d’actuació: infància, adults i gent gran. L’”Espai d’Infància” es va gestar com un espai de convivència socioeducativa destinat a infants d’entre 7 i 12 anys que necessitaven reforç escolar i educació en valors. Es posà en funcionament al 2001 i, des de llavors, disposa de 30 places. Els infants usuaris d’aquest servei són derivats majoritàriament de les escoles públiques del barri i també d’altres estaments dels Serveis Socials. Des d’aquest espai es promovia –i es promou- “una intervenció comunitària basada en la corresponsabilitat i l’esforç compartit de tots els agents que intervenen en l’educació dels infants del barri: la família en primer lloc, els equips docents, les entitats de lleure i les administracions públiques”. En allò referent a l’edat adulta, es creava “Pla d’Acollida Poble-sec per a Tothom”; “una estratègia que es compon d’un seguit d’actuacions, serveis i activitats orientades a millorar el procés d’acollida de persones nouvingudes, principalment i per a totes aquelles persones que pateixen dificultats d’inserció sociolaboral”. Una estratègia fonamentada en la informació i assessorament, la formació, el suport a la inserció i la participació. I, en darrer lloc, en la franja d’edat de la gent gran, la plataforma creava el projecte “Acompanyament a la gent gran”, adreçat a “persones grans amb problemes de mobilitat que es troben en situació de solitud i aïllament amb la finalitat d’afavorir la seva qualitat de vida oferint-los suport afectiu, companyia, distracció i un espai on se sentin útils amb dinàmiques que afavoreixen l’autonomia personal i la creació de vincles socials”. I, també dins d’aquesta plataforma, es va crear un espai de trobada intercultural que ha tingut una gran continuïtat i acollida al barri: el projecte “La Cuina del Món”; “una trobada

intercultural que utilitza la cuina com a mitjà d'apropament a les diferents cultures que conviuen al barri del Poble-sec” i, a la vegada, s'empra com un recurs per millorar les possibilitats d'inserció sociolaboral de les persones participants.⁶⁶²

Per tant, com es pot copsar, des de la CEPS es van posar les bases d'una acció social al barri encarada a fomentar la convivència i configurant un barri per a tots els seus veïns i veïnes. Una posició que, com es veurà, va tenir nombrosos partidaris però també alguns detractors que a finals de la dècada dels dos-mil tenien una percepció diferent de les actuacions que s'havien de dur a terme en relació a les problemàtiques socials del barri i, més concretament, amb els poblesequins i poblesequines nouvingudes. Una CEPS que, a finals del 2003, -coincidint amb la segona fase de construcció de l'equipament del Centre Cívic del Sortidor- havia signat un conveni de gestió compartida del Centre Cívic amb l'Ajuntament. A partir de gener de 2004 la CEPS i el Districte de Sants-Montjuïc gestionarien conjuntament l'equipament municipal. “L'objectiu d'aquesta gestió compartida és permetre la participació de les entitats en el centre cívic El Sortidor i, mitjançant la col·laboració i el consens, assumir responsabilitats conjuntes i complementàries per al bon desenvolupament de les activitats i funcionament del centre”. L'experiència de compartir la gestió d'equipaments no era nova al districte ja que l'any 1995 als centre cívics Casinet d'Hostafrancs i Cotxeres de Sants ja s'havia adoptat aquest model de co-gestió entre el Districte i el Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i La Bordeta.⁶⁶³ Per tant, comptabilitzant les victòries veïnals que la CEPS havia encapçalat durant el període anterior i que havien ajudat a dotar el barri d'equipaments i infraestructures, sumats als

---

⁶⁶² Poble-sec per a Tothom, Coordinadora d'Entitats del Poble-sec: <http://www.poblesec.entitatsbcn.net/poble-sec-per-a-tothom/> [consulta 10/02/2018]

⁶⁶³ “Signat el conveni de gestió compartida del centre cívic El Sortidor”, a *Barcelona Informació. Sants-Montjuïc*, 2003, p. 18. Arxiu personal de Jordi Romeu.

nous projectes socials i a l'experiència de la co-gestió, es pot considerar que la CEPS estava arribant al cim del seu paper com a interlocutor veïnal primordial al barri i com a entitat referent del moviment veïnal poblesequí en quant a importància i capacitat de negociació i influència cap a l'Administració. Com recorda Amadeu Quintana parlant dels inicis i evolució de la CEPS, "Evidentment que nosaltres vam plantejar des del principi una feina molt institucional. Teníem molt clar que la CEPS havia de ser un lobby d'influència al barri davant de l'Administració, municipal i nacional". I ho estaven aconseguint totalment.⁶⁶⁴

Com es veurà, l'arribada de població immigrada al barri no va parar de créixer. A la primerenca resposta de "Poble-sec per a Tothom" li va seguir paral·lelament un altre projecte promogut des de la CEPS i que es va fer en combinació amb el Districte de Sants-Montjuïc i el Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya: el "Pla de Desenvolupament Comunitari", més conegut com a "Pla Comunitari", sorgit en el context de la "Llei de Barris" que es comentarà més endavant. Des de la plataforma "Poble-sec per a Tothom" es va començar a analitzar i radiografiar el barri per tal de veure els percentatges de població gran, taxa d'atur, d'analfabetisme, de fracàs escolar, entre d'altres. Aquest estudi va servir per tal de presentar el pla de treball del "Pla de Desenvolupament Comunitari" (PDC) del barri que havia d'actuar entre els anys 2005 i 2008. El PDC, doncs, naixia com "un procés públic, que té lloc en l'esfera pública i a l'entorn d'un punt o focus temàtic de caràcter públic, com la salut, l'educació, l'atenció social, l'urbanisme...Posseeix una dimensió educativa, on es treballa en canvi de valors, en paral·lel i com a mitjà per a l'assoliment dels objectius de millora social". Aquest pla demandava la implicació de diversos actors del barri, tant els serveis públics com els veïns i veïnes i el teixit associatiu. Per tal de configurar el pla

---

⁶⁶⁴ Amadeu Quintana, conversa amb l'autor 16/04/2018.

s'establien tres fases. Una primera fase de treball col·laboratiu i participatiu en la qual es realitzaria una diagnosi del barri. Una segona fase on s'hauria de concretar un conveni per al desenvolupament comunitari –un document polític i contractual- on s'establissin els compromisos de les administracions i entitats col·laboradores. I, una darrera fase on s'organitzarien els recursos humans, econòmics –el 80% provenien d'Ajuntament i Generalitat- i l'estructura organitzativa. En aquest cas, l'estructura organitzativa destacava per la presència no només de les administracions sinó també la CEPS com a entitat referent del territori. El “Pla Comunitari” poblesequí, doncs, estaria destinat al foment d'actituds cíviques a l'espai públic, prevenció de conductes associades al consum de drogues, el foment de la participació, la inserció sociolaboral dels col·lectius desfavorits, el foment de la convivència i el diàleg intercultural i l'acollida de nouvinguts.⁶⁶⁵ En una entrevista a la tècnica del Pla Comunitari –per la part organitzativa de la CEPS-, Sira Bernaus feia balanç de tres anys del Pla. Segons exposava Bernaus, encara no s'havia aconseguit una participació important de la població nouvinguda als espais de participació –les comissions- que es generaven des del Pla. Igualment, com deia, aquest tenia, i té, per objectiu “treballar per una bona convivència al Poble-sec i per una transformació social” i “això és molt lent. Els fruits es veuen a la llarga”. Un altre tret que ressaltava Bernaus era l'alta participació de les entitats del barri en el Pla, quelcom que sorprenia als altres barris i a les altres experiències de Plans Comunitaris i que es vinculava amb la tradició participativa i associativa del barri.⁶⁶⁶

---

⁶⁶⁵ “Zona Sec”, Núm. 48, octubre de 2005, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre IV, 44-55, 2005-2006, p. 3.

⁶⁶⁶ “Zona Sec”, Núm. 65, juliol de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 7.

I és que, com es deia des de “La Veu del Carrer”, els plans comunitaris que van anar sorgint a Barcelona des de mitjans dels dos-mil eren autèntiques experiències de compromís i participació. I, a més, eren una important eina de transformació social ja que eren de cabdal importància per entendre d’on venien –i vénen- els problemes que afecten a la comunitat i com aquests es poden abordar col·lectivament. A més, també s’enllaçaven –per idiosincràsia i naturalesa- als “Plans Populars” que van sorgir dels barris de Barcelona durant la Transició per fer front a les seves mancances estructurals.⁶⁶⁷

Per tant, davant les noves necessitats del barri, la CEPS va continuar la seva tasca d’entitat veïnal de referència al territori inaugurant una nova etapa en la qual –per les necessitats del barri- la naturalesa de l’entitat canviaria progressivament degut a que havia de fer front a l’acció social necessària que projectava al barri i que els seus veïns i veïnes necessitaven. Una nova dinàmica interna a la qual cal sumar-hi les mancances dels òrgans de participació per tal de copsar l’equació que donarà com a resultat un canvi en el paper de la CEPS que, progressivament, aniria perdent capacitat reivindicativa i esdevindria una gestora d’equipaments i prestadora de serveis a la comunitat del Poble-sec.

---

⁶⁶⁷ “Plans Comunitaris”, a *La Veu del Carrer*, núm. 86, setembre-octubre de 2004, p. 11-25.

5.2.- Les intervencions al barri:

5.2.1.-El moviment veïnal en transformació i la lluita per més equipaments:

5.2.1.1.- La derrota del Parc de Neteja: la divisió del moviment veïnal

Tal i com s'ha avançat al capítol anterior, el consistori projectava un parc de neteja al barri. Aquest projecte, des de ben aviat, va plantejar el rebuig de diverses entitats dels barri. La CEPS, per la seva banda, va reservar-se un perfil baix acollint-se als informes del Districte que asseguraven que no suposava cap perill per la salubritat del barri. Aquest conflicte és d'una importància notable ja que d'ell se'n derivarà una divisió de la CEPS i posterior renaixement de l'AVPS, sota una altra nomenclatura.

Des del consistori es considerava que la construcció de l'esmentat parc de neteja milloraria el servei de recollida d'escombraries del barri i, per tant, es pal·liarien algunes de les problemàtiques relacionades amb la neteja que s'havien denunciat durant els anys posteriors. Un parc de neteja que s'ubicaria al "Jardí de la Primavera", una nova zona verda i d'esbarjo que s'enllaçaria amb el Mirador del Poble-sec. El parc centralitzaria la recollida d'escombraries del barri del Poble-sec i bona part de Ciutat Vella.⁶⁶⁸ Davant d'aquest projecte, les entitats i veïnes i veïns del barri es van dividir en el moment en que es van iniciar les obres a la primavera del 2004.

La CEPS, va preferir no posicionar-se davant d'aquest projecte –una estratègia de no-posicionament que començarà a practicar de manera força comú a partir de llavors- assumint, de manera implícita, el relat del Districte. En aquest sentit, el 18 de juny de 2004 la CEPS va enviar una carta signada pel seu president al "Zona Sec" on convocava a veïns i entitats a la seva seu "amb l'ànim de clarificar i explicar la realitat

---

⁶⁶⁸ "Informació. Sants-Montjuïc", juliol 2004, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.

d'aquesta instal·lació"; una reunió on hi intervindrien les figures del districte encarregades del projecte del parc de neteja. Per l'altre cantó, la Comissió de Seguretat de la pròpia CEPS, va fer arribar també una carta al diari del barri. En aquesta missiva es mostraven distants de la posició de la CEPS vers el parc de neteja i, a més, exposaven com, davant d'aquest fet, la Comissió de Seguretat de la CEPS en bloc, havia presentat la seva dimissió i els seus membres van deixar de pertànyer a la CEPS. A més, també exposaven que "aquesta renúncia en bloc va ser per la consideració que hi ha membres de la junta actual que prenen decisions unilaterals, sense tenir en compte a altres membres de la mateixa entre altres coses". A més, els ex-membres de la CEPS avisaven que passarien a formar part d'una nova associació de veïns, l'AV de les Hortes de Sant Bertran "en espera de realitzar una confederació d'associacions de veïns del barri o altres possibles fórmules en estudi, al marge de les opinions de la Coordinadora", i van començar una campanya de signatures al barri.⁶⁶⁹ Aquest fet va portar a un renaixement de l'AVPS transformada –com es veurà més endavant- en una Unió d'Associacions de Veïns del Poble-sec (que començarà a existir de manera oficiosa durant aquell 2004 però que no es constituirà oficialment fins al 2007) per tal d'emular la idiosincràsia organitzativa de la CEPS com a entitat de segon grau, és a dir, entitat d'entitats. Un renaixement que va anar molt vinculat als temes de la seguretat del barri.

La campanya de signatures va tirar endavant i es van arribar a presentar 4.200 signatures de veïns i veïnes del barri. La petició recollia la demanda que es canviés la ubicació de l'esmentat abocador que, tenint altres zones de la muntanya on poder-lo ubicar, es pretenia situar a 60 metres del CAP i davant d'habitatges. A més, esgrimien que al barri calien equipaments més necessaris que no pas un "parc" de neteja, amb els

---

⁶⁶⁹ "Zona Sec", Núm. 41, juliol de 2004, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 2-3.

problemes de salubritat, de sorolls i de trànsit que exposaven que aquest podria provocar al barri.⁶⁷⁰ La campanya en contra d'algunes entitats va continuar amb accions com botifarrades veïnals o xerrades al carrer on es donava informació sobre el projecte.⁶⁷¹ L'acció més sonada, però, va ser el 4 de març de 2005 una manifestació en la qual es va tallar l'avinguda Paral·lel amb pancartes on es podia llegir "Clos, la merda a casa teva", encapçalada per veïnes i veïns del barri així com altres entitats com l'assemblea del barri de l'organització juvenil independentista i revolucionària "Maulets". La CEPS, per la seva banda, mantenia un perfil de silenci que implícitament recolzava la posició del consistori o mostrava una manca de voluntat de confrontació amb la institució perdent, en certa mesura, la seva capacitat reivindicativa i el projecte propi.

El projecte del parc de neteja, tot i així, va tirar endavant i va esdevenir una realitat l'any 2007. L'espai destinat a l'oci i l'esbarjo situat damunt del parc de neteja – el Parc de la Primavera- ha esdevingut, tot i les protestes inicials, un important espai de sociabilitat del barri i una zona verda notablement concorreguda pel veïnat.⁶⁷²

5.2.1.2.- El Pla d'Equipaments Sants-Montjuïc 2005-2011

En el moment en que des del districte es va posar en marxa l'elaboració d'un pla d'equipaments, la CEPS, va començar a treballar per tal de recopilar –igual que havia

---

⁶⁷⁰ "Zona Sec", Núm. 42, novembre de 2004, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 6.

⁶⁷¹ "Zona Sec", Núm. 44, febrer de 2005, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre IV, 44-55, 2005-2006, p. 5.

⁶⁷² Per veure més sobre aquest equipament: http://www.barcelona.cat/ca/que-pots-fer-a-bcn/parcs-i-jardins/parc-de-la-primavera_99400191003.html i <http://arqa.com/arquitectura/parc-de-neteja-y-jardines-del-barrio-de-la-primavera-barcelona.html>

fet en altres ocasions- les necessitats més urgents del barri per tal de presentar-les als òrgans de participació corresponents de l'esmentat pla. La CEPS, doncs, va proposar a l'octubre de 2004 una llista amb 17 punts on es recollien les necessitats del barri després de la consulta amb veïns i entitats com: fer inventari urgent des espais i locals de titularitat pública; creació d'un segon Casal de Gent Gran a la Plaça de las Navas; creació d'un espai per joves; millora dels espais esportius escolars per facilitar la seva utilització fora de l'horari lectiu; creació d'un CAP com a seu de l'ABS 3B dins del territori del Poble-sec (per la població del barri que anava al CAP del carrer Manso); construcció de pisos tutelats per gent gran a diversos punts del barri; augment de les places públiques de primària i secundària; creació d'una nova llar d'infants; augment de l'espai adreçat a les entitats i associacions; construcció de vestuaris adequats i millora generalitzada del Camp Municipal de La Satalia; cobriment del poliesportiu de les Tres Xemeneies i augment de la seva superfície; aprofitament pel barri com a equipament cultural de l'antiga caserna dels bombers del carrer Lleida; remodelació dels diferents espais de petanca del barri; continuar amb la realització del PERI; i, augmentar l'espai destinat a activitats infantils tipus "Ludoteca".⁶⁷³ Una lluita pels equipaments que estava en la línia expressada pel III Fòrum Veïnal Barcelonès encapçalat per la FAVB.⁶⁷⁴

L'elaboració del "Pla d'Equipaments del Districte 2004-2011" va comptar amb un procés participatiu d'un total de set reunions on les entitats van poder-hi fer aportacions. Per part del Poble-sec l'entitat que va portar la veu del moviment veïnal del barri fou la CEPS, mentre que per part dels altres barris del districte foren la Unió d'Entitats de la Marina, l'Associació de Veïns i Veïnes de la Rambla de la Bordeta, la

---

⁶⁷³ "Zona Sec", Núm. 43, desembre de 2004, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre III, 32-43, 2003-2004, p. 2.

⁶⁷⁴ "Dossier: III Fòrum Veïnal Barcelonès", a *Carrer*, núm. 87, novembre-desembre 2004, p. 24.

Comissió de Veïns de la Bordeta, així com aportacions de veïns individuals. El resultat d'aquest procés fou un document aprovat pel plenari del Consell de Districte d'1 de març de 2005 que recollia les línies estratègiques a seguir en matèria d'equipaments al districte pel lapse de dos mandats, és a dir, des del 2004 (de fet, 2005) fins al 2011.

Els objectius del pla eren: dotar els òrgans de govern del Districte d'un instrument de planificació a l'hora d'establir prioritats i prendre decisions pel que feia als equipaments i als serveis municipals; determinar les necessitats dels diferents territoris del districte; i, concretar la disponibilitat de sòl o d'instal·lacions per tal d'ubicar els equipaments. Pel que fa a les dades demogràfiques, s'exposava que el districte de Sants-Montjuïc era el tercer districte més poblat de la ciutat per darrer de l'Eixample i Sant Martí; un districte on hi vivien l'11,1% dels habitants de Barcelona. Tot i així, l'ampla extensió de territori que ocupava feia que fos el districte menys densament poblat amb matisos, ja que els barris de Sants-La Bordeta- Hostafrancs (les zones on es concentrava la majoria de població del districte) eren els més densament poblats del districte, seguits del Poble-sec el qual, tot i ser dels més densament poblats de la ciutat, es calculava juntament amb el barri de Font de la Guatlla, donant una densitat de població més baixa (p. 6). Pel que feia a la població nouvinguda, Sants-La Bordeta- Hostafrancs eren els barris on n'hi havia més però era al Poble-sec-Font de la Guatlla on el volum de població estrangera sobre el total de la població era més elevat, 39,5% al 2004 (p. 7).

Pel que feia als àmbits relatius als equipaments, el document fa una radiografia de la seva situació als diferents barris del districte. Pel que feia a l'àmbit cultural, al Poble-sec es determinava la necessitat d'incrementar la superfície de la biblioteca en relació a la densitat de població del barri així com es proporcionaria un nou espai a la

CEPS al carrer Elkano i es posava de relleu la necessitat de promoure El Molino com un equipament cultural de la ciutat (p.11). En l'àmbit d'educació, es posava de manifest la necessitat d'ampliar l'oferta d'escoles bressol del barri, la necessitat d'ampliar alguna de les escoles d'ensenyament primari del barri i l'absència de centres de formació professional (p. 18-19). En l'àmbit esportiu es posava de manifest la mancança d'equipaments esportius municipals al barri en relació a la seva densitat de població. Es proposava convertir les piscines municipals en un equipament esportiu i de salut del barri –proposta que encara no s'ha dut a terme-, i també es mostrava la necessitat de cobrir la pista poliesportiva de les Tres Xemeneies i la necessitat de finalitzar les millores del camp de futbol de La Satalia (p. 23). Pel que feia a l'àmbit relatiu a la gent gran, el pla preveia l'obertura d'un nou centre de dia i d'una nova residència però al barri de la Font de la Guatlla (p. 28). En matèria d'infància i joventut, la situació es plantejava similar. Es destacava l'absència d'equipaments per joves al Poble-sec però se'n preveia l'obertura d'algun a la zona de la Font de la Guatlla (p. 31). En l'àmbit de salut, no s'havien acceptat les propostes de la CEPS i no es recollia la necessitat de construir cap nou CAP per la població poblesequina que anava al CAP de Manso a realitzar les seves visites (p. 39). Pel que feia a les oficines d'atenció al ciutadà i d'informació del districte, no es preveia crear-ne de noves i totes es mantenien a la seu del districte al carrer Creu Coberta (p. 44).⁶⁷⁵

Per tant, de les 17 propostes que la CEPS havia fet per que s'incloguessin dins del pla d'equipaments només cinc van veure's reflectides –amb certs matisos en relació a la proposta inicial-. A més, com s'ha vist, algunes de les solucions plantejades que ubicaven els equipaments al barri veí de Font de la Guatlla (un barri veí però no

---

⁶⁷⁵ “Pla d'Equipaments Districte de Sants-Montjuic 2004-2011” [consulta *online* <https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/96349/1/1380.pdf> 10/01/2018]

connectat amb el Poble-sec degut a la frontera urbanística i psicològica que suposa la Fira de Barcelona) no resolien les necessitats del barri. La lluita pels equipaments, per tant, continuaria. Com deia el president de la CEPS a una entrevista al “Zona Sec”, l’arribada de població nouvinguda havia suposat la necessitat de lluitar per l’establiment de nous equipaments al barri, ja que la demanda i la necessitat de serveis s’havia vist augmentada; “Pensem que la població ha augmentat en un 28%. Ara caldria tornar a reivindicar i demanar a l’Administració més equipaments necessaris ja que es pot tornar a empobrir el barri. I això pot comportar mancances en els aspectes socials i problemes en la convivència.”⁶⁷⁶

5.2.2.- La Llei de Barris arriba al Poble-sec: el “Projecte d’intervenció integral del barri del Poble-sec 2005-2010”

El 16 de novembre de 2003 es van celebrar eleccions al Parlament de Catalunya. El resultat d’aquests comicis va portar un canvi a la Generalitat. La institució havia estat governada des de la seva restitució pel catalanisme conservador de CiU que havia governat ininterrompudament des de 1980 fins llavors. Els resultats electorals de la tardor de 2003 van permetre que es formés un govern catalanista i d’esquerres encapçalat pel PSC –liderat per l’ex-alcalde Pasqual Maragall qui esdevindria president de la Generalitat- amb el suport d’ERC i ICV que es va concretar amb el conegut com a “Pacte del Tinell” (el nom “oficial” del qual era “Acord per a un Govern Catalanista i d’Esquerres a la Generalitat de Catalunya”). Un pacte en el qual, en l’àmbit local, es reivindicava la tradició municipalista de les forces que l’integraven i es garantia una

---

⁶⁷⁶ “Zona Sec”, Núm. 46, maig de 2005, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre IV, 44-55, 2005-2006, p. 3.

ferma i lleial col·laboració amb les administracions locals per garantir-ne la seva major autonomia i un millor finançament.⁶⁷⁷ La primera llei aprovada d'aquella legislatura entroncava directament amb el món local; a finals de la primavera del 2004 es va aprovar la “Llei 2/2004, de 4 de juny, de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial”, més coneguda com a “Llei de Barris”. En aquest sentit, cal ressaltar el fet que aquesta llei fos una prioritat pel nou govern de la Generalitat.⁶⁷⁸

Amb aquesta llei es creava un fons que estava a disposició dels Ajuntaments per tal que aquests presentessin projectes de rehabilitació integral de barris, àrees urbanes i viles en general. Les aportacions de la Generalitat representaven prop d'un 50% del pressupost global de l'actuació, que co-finançaven amb l'Ajuntament. Des de la seva aprovació l'any 2004, i fins l'any 2008, es van realitzar convocatòries que van beneficiar a un total de 92 barris, que agrupaven 804.000 persones de 77 municipis, entre ells, el barri del Poble-sec. Una política de rehabilitació urbana que entroncava amb les polítiques de regeneració urbana focalitzada que s'estaven impulsant durant aquells darrers anys a la resta d'Europa.⁶⁷⁹

En el seu preàmbul, es feia un repàs positiu als canvis que els ajuntaments democràtics havien suposat per les ciutats, viles i pobles de Catalunya però que, tot i així, encara existien mancances i fractures socials que calia solventar. En aquest sentit,

---

⁶⁷⁷ Aquest acord de govern es pot veure a: http://www.ub.edu/OGC/Catalunya_VII_leg_Tinell.pdf [12/01/2018]

⁶⁷⁸ “El Parlament aprova la llei de millora de barris”, 26 de juny de 2004. [consulta *online* http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/68047/ca/parlament-aprova-lllei-millora-barris.do 12/01/2018]

⁶⁷⁹ Per una valoració de la “Llei de Barris” des de la vessant de les ciències polítiques i les polítiques urbanes veure: MARTÍ-COSTA, Marc; PARÉS, Marc (coords.), *Llei de barris: cap a una política de regeneració urbana participada i integral?*, Generalitat de Catalunya, 2009.

es feia especial esment als nuclis urbans envellits que patien processos de regressió urbanística, problemes demogràfics com el creixement excessiu –o retrocés- de la població, així com mancances econòmiques i socials; unes problemàtiques que “afecten negativament el benestar dels ciutadans que viuen en aquestes àrees i són un impediment per a la cohesió social i el desenvolupament econòmic”. D’aquí que aquestes zones necessitessin una atenció especial per part de les administracions. Els camps d’actuació que plantejava la llei eren: millora de l’espai públic i dotació d’espais verds; rehabilitació i equipament d’elements col·lectius dels edificis; provisió d’equipaments d’ús col·lectiu; incorporació de tecnologies de la informació en els edificis; foment de la sostenibilitat del desenvolupament urbà; equitat de gènere en l’ús de l’espai urbà i els equipaments; accessibilitat i supressió de barreres arquitectòniques; desenvolupament de programes que comportessin una millora social, urbanística i econòmica (Article 7). Amb aquests criteris, la llei es dotava d’un fons de foment del programa que havia de garantir la col·laboració institucional i financera entre l’Administració local i l’autonòmica. Per tant, es cercava una col·laboració constant entre administracions tant pel que feia al finançament de projectes, la seva presentació, el seu seguiment i implementació. En aquest sentit, cal destacar que la majoria de la inversió era pública representada pels Ajuntaments i el Departament de Política Territorial i Obres Públiques, és a dir, la Generalitat de Catalunya.

De la mateixa manera, la llei donava prioritat a: àrees velles i nuclis antics; polígons d’habitatges; àrees d’urbanització marginal i àrees que tenen una altra presència d’unitats d’habitatges que no compleixen les condicions mínimes

d'habitabilitat exigibles, d'acord amb la normativa vigent (Article 6).⁶⁸⁰ Amb aquest marc legislatiu i aquests requisits el Poble-sec va poder acollir-se a la “Llei de barris”.

En la reunió plenària del Consell Municipal del Districte de Sants-Montjuïc es va exposar que l'Ajuntament de Barcelona havia decidit que el Poble-sec podia acollir-se a la “Llei de Barris”.⁶⁸¹ Al plenari posterior es concretava la proposta de l'Ajuntament de sol·licitar a la Generalitat 10 dels 20 milions d'euros que es destinarien a diferents projectes pels barris escollits (i el Poble-sec era un dels quals). El projecte que va presentar el districte era un programa global de millora del barri centrat en el manteniment d'edificis, la trama urbana i l'espai públic amb dos eixos principals: “fomentar la promoció econòmica i el comerç del barri del Poble-sec (rehabilitació de locals comercials, formació de col·lectius en el barri, associacionisme de botiguers i botigueres), i rehabilitar els habitatges”. A més, s'exposava que l'arribada important de població nouvinguda feien necessàries aquestes inversions i que, per tant, per aquestes característiques –“envelliment de la població, mestissatge cultural, necessitat d'escoles, d'habitatge i espai públic”- es justificava la presentació del projecte pel Poble-sec.⁶⁸²

Des de les pàgines del “Zona Sec” es va informar d'aquesta notícia al barri. S'anunciava la proposta, en la segona convocatòria, que la regidora Imma Moraleda havia anunciat i s'exposava que, si s'acabava aprovant per part de la Generalitat, aquesta seria una bona oportunitat per tal de solventar algunes de les problemàtiques

---

⁶⁸⁰ “Llei 2/2004, de 4 de juny, de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial” [consulta *online* <http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/4151/374619.pdf> 12/01/2018]

⁶⁸¹ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 1 de març de 2005, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d'actes. Sessions plenari. 1 març 2005 – 31 novembre 2005.

⁶⁸² Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 2 de maig de 2005, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d'actes. Sessions plenari. 1 març 2005 – 31 novembre 2005.

que el barri arrossegava des de feia dècades i que encara estaven per solucionar tot i els avenços fets.⁶⁸³ Al febrer del 2006 es va signar a la biblioteca del barri el conveni entre la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona en el qual s'aprovava la proposta d'incloure el Poble-sec a la Llei i que va comptar amb la presència de l'alcalde Joan Clos i del conseller de Política Territorial i Obres Públiques Joaquim Nadal.⁶⁸⁴ L'abril del mateix 2006 quedava constituïda la comissió d'avaluació i seguiment de les inversions provinents de la "Llei de Barris". Una comissió integrada per dos representants de la CEPS, dos representants de les altres AV del barri, representants de la Fundació Sant Pere Claver i representants de l'Associació de Comerciants del Poble-sec així com de l'Associació de Persones amb Disminució de Sants-Montjuïc.⁶⁸⁵

Les ajudes pel Poble-sec eren d'un total de 16.915.500 euros dels quals 8.457.750 els finançava la Generalitat, 7.702.750 euros l'Ajuntament i 755.000 per part de tercers. El projecte presentat proposava un programa global de millora del barri que havia viscut canvis en la seva fisonomia degut als moviments migratoris, i que havia de solucionar necessitats de correcció de diversos punts de l'espai públic, el manteniment d'edificis i de la trama urbana per tal de millorar la qualitat de vida de les seves veïnes i veïns. Segons exposava el "Zona Sec", fent un anàlisi detallat del pressupost, els 16.915.500 euros es repartirien de la següent manera: 10.073.000€ per la millora de l'espai públic, dotació d'espais verds i millora del clavegueram; 1.400.000€ per la

---

⁶⁸³ "Zona Sec", Núm. 46, maig de 2005, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre IV, 44-55, 2005-2006, p. 1-2.

⁶⁸⁴ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 28 de febrer de 2006, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d'actes. Sessions plenari. 28 febrer 2006 – 28 novembre 2006;

Les dues propostes aprovades foren la del nucli antic del Poble-sec i la del barri de Trinitat Vella al Districte de Sant Andreu.

⁶⁸⁵ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 27 d'abril de 2006, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d'actes. Sessions plenari. 28 febrer 2006 – 28 novembre 2006.

rehabilitació dels elements comuns dels edificis privats i incorporació de tecnologies de la informació als edificis; 2.744.250€ per la provisió d'equipaments d'ús col·lectiu; 123.000€ per la incorporació de noves tecnologies als edificis; 324.000€ pel foment de la sostenibilitat del desenvolupament urbà mitjançant la millora de l'eficiència energètica dels edificis i espai públics; 282.000€ per l'equitat de gènere en l'ús de l'espai públic; 347.800€ per programes per la millora social, urbanística i econòmica; i, 1.621.450€ per accessibilitat i supressió de barreres arquitectòniques i millora de la mobilitat.⁶⁸⁶

Els primers avenços en aquest sentit es van concretar en la millora de diversos carrers com la part superior del carrer Blasco de Garay (que connectava via escales amb el barri de La Satalia i la muntanya de Montjuïc), Creu dels Molers, Margarit, i es projectaven millores properes als carrers Tapioles, Poeta Cabanyes, Salvà, Roser, Elkano, Magallanes, Piquer, Annibal i Vila i Vilà. També es van fer actuacions en diversos trams del clavegueram del barri. Igualment, es preveia la cobertura de la pista poliesportiva de les Tres Xemeneies, la urbanització de la Plaça del Molino i remodelacions dins del Refugi 307. Igualment es projectava la reforma del local de l'antiga AVPS que llavors estava sent emprat per l'oficiosa UAVPS i entitats esportives del barri.⁶⁸⁷ Igualment, el Pla d'Acollida i els seus projectes també es van acollir dins d'aquestes ajudes.

---

⁶⁸⁶ "Zona Sec", Núm. 46, maig de 2005, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre IV, 44-55, 2005-2006, p. 1-2.

⁶⁸⁷ "Zona Sec", Núm. 55, desembre de 2006, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre IV, 44-55, 2005-2006, p. 4;

Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 13 de març de 2007, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d'actes. Sessions plenari. 23 gener 2007 – 4 desembre 2007.

Un lustre i escaig després de la seva aprovació, l'Ajuntament i la Generalitat van publicar un informe que feia balanç de les intervencions dutes a terme al Poble-sec en el marc de l'aplicació i benefici de la "Llei de Barris".⁶⁸⁸ Un informe titulat "Projecte d'intervenció integral del barri del Poble-sec 2005-2010" que realitza un recompte de les actuacions executades en els diferents àmbits que permeten repassar les implicacions i transformacions que la "Llei de barris" va suposar pel Poble-sec. En l'àmbit dels projectes urbanístics i d'equipaments es van realitzar intervencions en diferents eixos. En primer lloc, la urbanització dels "eixos cívics" amb actuacions com l'eliminació de barreres urbanístiques, la reparació i arranjamant de places i carrers o l'adaptació de l'enllumenat existent al reglament elèctric de baixa tensió amb un total de 384 intervencions. En segon lloc, pel que feia al clavegueram i la reparació o substitució de xarxes es van realitzar 32 actuacions. En l'àmbit dels espais verds, el cobriment del Parc de la Neteja amb el Parc de la Primavera va dotar al barri d'un nou espai verd. De la mateixa manera, es va comprar o expropiar sòl en algunes zones del barri per tal de crear zones verdes, obrir carrers o esponjar el sector. En l'apartat de la provisió d'equipaments d'ús col·lectiu cal destacar la millora de les instal·lacions del Centre Cívic del Sortidor i l'adequació de la Biblioteca Francesc Boix amb la inclusió d'instal·lacions de noves tecnologies. Igualment, es van realitzar millores al Poliesportiu de les Tres Xemeneies i al camp municipal de La Satalia. Pel que feia a espais per entitats, es va procedir a habilitar un "Centre d'Entitats del Poble-sec" –que esdevindria la seu de la CEPS- al carrer Elkano. També, com s'ha dit, es feren millores al local que ocuparia la nova UAVPS. En l'àmbit de la sostenibilitat es van fer millores

---

⁶⁸⁸ Una llei que s'ha d'entendre en paral·lel a la promulgació l'any 2006 de la mesura de govern de l'Ajuntament de Barcelona anomenada "La Barcelona dels Barris. Nou impuls per a una ciutat més pròxima" que es comentarà més endavant pels seus vincles amb la descentralització i les polítiques de participació ciutadana.

als edificis públics a nivell d'aïllament tèrmic i estalvi energètic. Pel que feia a l'accessibilitat i la supressió de les barreres arquitectòniques aquestes es van eliminar de diferents punts del barri i es van habilitar instal·lacions de bucle magnètic a diferents equipaments públics per tal de millorar la qualitat de vida de les persones amb discapacitat auditiva. De la mateixa manera es va procedir a l'ampliació de voreres, guais, passos de vianants i reserva d'aparcaments per aquests col·lectius. En l'àmbit de la promoció econòmica i cultural del barri es va incentivar la creació de rutes turístiques, activitats socioculturals als equipaments públics, foment de les activitats de les associacions encarades a la població nouvinguda. També es van promoure diverses plans i línies d'ocupació al barri, projectes relacionats amb la salut (sobretot encarats a la gent gran en termes d'acompanyament i mobilitat amb el programa "Baixem al carrer" gestionat per voluntàries i voluntaris de la CEPS). Pel que fa a la participació i seguiment d'aquestes transformacions i actuacions, l'informe exposava que les reunions del comitè o comissió de seguiment i avaluació es realitzaven de manera anual (realitzant un total de 6 reunions entre l'any 2006 i l'any 2011). Una periodicitat que, tot i lo positiu de les transformacions, mostrava una manca de participació real en el seguiment, deliberació i decisió de les intervencions previstes. Tanmateix, com s'exposava al propi informe, la sensació de satisfacció del veïnat cap a aquestes transformacions tampoc va ser massa entusiasta; només la meitat dels enquestats trobaven que la qualitat de vida del barri havia millorat en els darrers anys. Tot i així, valoraven molt positivament els serveis i els equipaments públics existents al barri.⁶⁸⁹

---

⁶⁸⁹ "Projecte d'intervenció integral del barri del Poble-sec 2005-2010", Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc. També disponible via *online*: <https://ecatalunya.gencat.cat/eCatRepository/download?fileId=40280e8c3ec57ab7013ecb7d1697012e> [13/01/2018]

La “Llei de Barris”, doncs, va comportar un seguit de petites però necessàries i importants transformacions que s’encaminaven a resoldre certs aspectes de les encara urgents mancances que arrossegava el barri. Aquesta llei va ser, per tant, un avenç per un barri que demandava inversions necessàries i urgents.

5.2.3- Píndola legislativa: el nou Estatut d’Autonomia de Catalunya de 2006 i la participació ciutadana:

Un altre dels compromisos del “Govern Catalanista i d’Esquerres” de la Generalitat de Catalunya fou l’elaboració d’un nou marc estatutari per ampliar les quotes d’autogovern de Catalunya. Com s’ha vist en apartats anteriors, és interessant veure com es vehiculava la participació ciutadana dins del marc legislatiu autonòmic català. Igual que en el text estatutari anterior, l’Estatut de 2006, es garantia el dret a la participació en condicions d’igualtat en els afers públics de Catalunya mitjançant eleccions, mitjançant els seus representants o formant part d’entitats i associacions (Capítol II, Article 29). Pel que feia al món local i a l’autonomia dels municipis, al nou text s’exposava que els governs locals tenien les competències pròpies sobre: ordenació i gestió del territori, l’urbanisme i la disciplina urbanística i la conservació i el manteniment dels béns de domini públic local; la planificació, la programació i la gestió d’habitatge públic i la participació en la planificació en sòl municipal de l’habitatge de protecció oficial; l’ordenació i la prestació de serveis bàsics a la comunitat; la regulació i la gestió dels equipaments municipals; la regulació de la seguretat en les activitats organitzades a l’espai públic i en locals de pública concurrència; la protecció civil i la prevenció d’incendis; la planificació, l’ordenació i la gestió de l’educació infantil i la participació en el procés de matriculació en els centres públics i concertats del terme municipal, el

manteniment i l'aprofitament, fora de l'horari escolar, dels centres públics i el calendari escolar; la circulació i els serveis de mobilitat i la gestió del transport de viatgers municipal; la regulació de l'establiment d'autoritzacions i promocions de tot tipus d'activitats econòmiques; o la regulació i prestació dels serveis d'atenció a les persones, dels serveis socials públics d'assistència primària i foment de les polítiques d'acolliment dels immigrants, entre d'altres (Capítol VI, Article 84). Tanmateix, tot i l'ampliació de l'àmbit competencial dels governs locals, el finançament d'aquesta ampliació no quedava concretat dins del text estatutari i restava per determinar i fixar (Article 84, Punt 4). Dins de l'organització territorial de Catalunya el municipi era considerat com "l'ens local bàsic de l'organització territorial de Catalunya i mitjà essencial de participació de la comunitat local en els afers públics" (Capítol VI, Article 86). El nou marc legislatiu català, a més, garantia l'autonomia local dictant que "Els actes i els acords adoptats pels municipis no poden ésser objecte de control d'oportunitat per cap altre administració", tot i que tant la Generalitat o l'Estat es reservaven el dret a control de l'adequació d'aquests a l'ordenament jurídic (Article 86, Punts 3,4 i 5). En relació a Barcelona, el nou text estatutari reconeixia l'existència d'un règim especial per la capital catalana, "un règim especial establert per llei del Parlament". L'Ajuntament, doncs, tenia la iniciativa per proposar la modificació d'aquest règim i "ha de participar en l'elaboració dels projectes de llei que incideixen en aquest règim especial i ha d'ésser consultat en la tramitació parlamentària d'altres iniciatives legislatives sobre el seu règim especial" (Capítol VI, Article 89). Així doncs, el nou Estatut ampliava les competències del món local i en garantia la seva autonomia d'acord amb la legislació autonòmica i estatal vigent.⁶⁹⁰ Tanmateix, com recordava la presidenta de la FAVB Eva

---

⁶⁹⁰ Estatut d'Autonomia de Catalunya, aprovat per referèndum popular el dia 18 de juny de 2006 [consulta *online* <https://www.parlament.cat/document/cataleg/48089.pdf> 20/01/2018]

Fernández des de les pàgines de “La Veu del Carrer”, “Darrera de cadascun dels drets del títol I de l’Estatut, n’hi ha anys de lluites de milers de ciutadanes i ciutadans per tal d’aconseguir uns nivells de qualitat de vida i la defensa dels drets de les persones [...]. No obstant, un marc de declaracions de drets no és mai suficient [...] per tal que un dret sigui garantit”.⁶⁹¹

5.3.- Els nous òrgans de participació ciutadana:

5.3.1.- El Consell de Ciutat :

Tal i com s’ha exposat a l’apartat anterior, tant la Carta Municipal de Barcelona com les noves normatives sobre els districtes i la participació ciutadana preveien la creació de nous espais de participació de les entitats veïnals en la discussió sobre la gestió de la ciutat. Sens dubte, l’òrgan més important del qual se’n preveia la creació era el Consell de Ciutat el qual es presentava com a màxim òrgan de participació ciutadana a nivell de ciutat (que tindria –en metodologia i format- els seus equivalents més petits a nivell de districte en la figura del Consell Ciutadà del Districte). L’adveniment d’aquest òrgan de participació despertava esperances però també recels dins del moviment veïnal barceloní i poblesequí. Com deia Amadeu Quintana en una reunió del Consell Ciutadà del Districte III, era feina de tots i totes, però sobretot de l’Administració, fer del Consell de Ciutat un organisme operatiu i útil i no un mer òrgan de consulta més.⁶⁹²

La constitució del Consell de Ciutat es preveia pel 15 de març de 2004. El procés que havia de portar a la seva constitució no satisfieia al moviment veïnal

---

⁶⁹¹ “Completar el marc per garantir drets”, a *La Veu del Carrer*, núm. 96, maig-juny de 2006, p. 9.

⁶⁹² Acta Ple del Consell Ciutadà del Districte III, 29 de juny de 2004, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’Instal·lació 10.966, Caixa 8, any 2003-2005, Consell Ciutadà.

barceloní que, a través de la FAVB i del seu president Manel Andreu, mostrava dubtes en la mateixa línia que Quintana; dubtes sobre si realment esdevindria un òrgan participatiu i que incentivés la participació. Andreu, a més, exposava que era un òrgan que s'estava constituint amb presses i amb un dèficit de participació.⁶⁹³ Tant Andreu com Quintana van estar presents a la sessió constitutiva del Consell de Ciutat que va tenir lloc el 16 de març del 2004; el primer com a representant de la FAVB –el qual seria rellevat al càrrec al mateix mes de març de 2004 per Eva Fernández- i el segon com a representant de la CEPS. L'alcalde Clos va prendre la paraula en aquella sessió constitutiva i, en certa mesura, va corroborar els dubtes que Andreu i Quintana tenien sobre l'òrgan de participació. En la seva intervenció Joan Clos, parlant dels atributs del Consell de Ciutat, posava de relleu la seva funció “assessora” i que brindava l'oportunitat d'“escoltar” diverses veus sobre els temes relacionats amb la gestió municipal. Per tant, el nou òrgan de participació no resolía les mancances i limitacions que arrossegaven les polítiques de participació ciutadana gestades des dels anys vuitanta i que havien estat modificades recentment. En aquest sentit, Manel Andreu va palesar els seus dubtes en el moment en que va prendre la paraula durant la sessió constitutiva del Consell de Ciutat. Des d'un punt de vista constructiu el representant de la FAVB va posar de relleu els límits de representativitat de les entitats presents i, a més, remarcava els seus dubtes exposant que “Veurem en el seu funcionament com va evolucionant el Consell de Ciutat en aquest sentit val la pena donar-li tot el valor que té”. A més – enllaçant amb un dels punts de l'ordre del dia sobre el PAM- exposava les limitacions que aquest organisme tenia a l'hora d'emetre dictàmens en relació als programes municipals sobretot pel que feia als tempos massa ràpids que plantejava l'administració.

---

⁶⁹³ “Mil quinientas personas se inscriben para formar parte del Consell de Ciutat”, *La Vanguardia*, 6 de febrer de 2004 [hemeroteca digital]

Per tant, a Andreu li semblava “agosarat” que es pretengués que el Consell de Ciutat emetés un veredicta operatiu –tant en un sentit o en l’altre- sobre els programes i plans d’actuació municipal. En un altre sentit, però totalment lligat a les mancances i limitacions de l’organisme, el representant del Consell Ciutadà del districte de Nou Barris, Josep Ortiz Sacristan, posava damunt de la taula els horaris que l’administració plantejava a l’hora de programar la participació ciutadana; “hi ha molta gent que participem, que volem participar, que desitgem participar, però que alhora treballem. I treballar a vegades es fa una mica complicat amb les hores de participació tal i com ho entén la Casa Gran”.⁶⁹⁴

El següent pas que va fer el Consell de Ciutat fou –d’acord amb la normativa de participació ciutadana vigent- debatre i aprovar el seu reglament de funcionament intern. La primera proposta de reglament va ser portada i aprovada al plenari del Consell de Ciutat al desembre del 2004 a espera de ser aprovada pel plenari de l’Ajuntament de Barcelona.⁶⁹⁵ El reglament intern del Consell de Ciutat va ser aprovat pel ple del Consell Municipal de l’Ajuntament de Barcelona el dia 29 d’abril de 2005. Per tal de copsar de millor manera la naturalesa i atributs d’aquest òrgan de participació ciutadana se’n farà un breu repàs dels elements més destacats que apareixen a la seva normativa de funcionament. A l’exposició de motius s’exposaven les finalitats del Consell de Ciutat: “assistir els poders públics municipals en l’elaboració de la política i la gestió municipal i vincular de la millor manera possible el conjunt d’agents institucionals i individuals de la vida de Barcelona a les preocupacions i l’activitat dels poders públics municipals, i aquests últims a les inquietuds de la ciutadania”. A més, es

---

⁶⁹⁴ Acta de la Sessió Constitutiva del Consell de Ciutat, 16 de març de 2004, Barcelona [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/docs/consell_de_ciutat_acta_sessio_constitutiva.pdf 15/01/2018]

⁶⁹⁵ Acta de la Sessió del Consell de Ciutat, 1 de desembre de 2004, Barcelona [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/docs/consell_de_ciutat_acta_sessio_plenaria.pdf 15/01/2018]

deia que aquest nou òrgan esdevenia un “espai global, permanent i estructural de diàleg entre els poders públics municipals i el conjunt d’institucions de la societat de Barcelona i la seva ciutadania”. Tal i com es categoritzava a la Carta Municipal i a la nova normativa de participació ciutadana analitzades anteriorment, el Consell de Ciutat esdevenia el “màxim òrgan consultiu i de participació de l’Ajuntament de Barcelona, en el qual els representants de la ciutadania i els representants de l’Ajuntament debaten els afers principals de la ciutat” (Article 2). Pel que feia als atributs que se li donaven cal destacar que de tots els verbs que apareixen cap fa referència a deliberació i decisió que, com s’ha vist des del principi de la investigació, són els estadis superiors de la participació ciutadana exposats per Arnstein. Així doncs, s’atribuïen al Consell de Ciutat les següents funcions: emetre informes sempre i quan se li sol·licités des de l’alcaldia, des del Consell Municipal o des d’algun districte; assessorar a l’Ajuntament en la definició de les grans línies de la política i la gestió municipal; conèixer i debatre els programes i plans d’actuació municipal així com els pressupostos municipals i els grans projectes de l’Ajuntament; fer propostes a l’ordre del dia del Consell Municipal; o ser consultat a instàncies de l’alcaldia o dels membres del plenari del Consell Municipal, entre d’altres (Article 3). Unes funcions i atribucions que s’exercirien mitjançant l’elaboració d’informes, dictàmens i demandes que tindrien la naturalesa de “recomanació” pels òrgans del govern municipal i s’especificava que “no seran en cap cas vinculants” (Article 4).⁶⁹⁶ Com es pot veure, aquest reglament comportava el fet que el Consell de Ciutat naixes força limitat i mancat com a òrgan de participació ciutadana real, reafirmant els temors expressats pel moviment veïnal poblesequí i barceloní.

---

⁶⁹⁶ Reglament Intern del Consell de Ciutat, Aprovat pel Ple del Consell Municipal el dia 29 d’abril de 2005, Barcelona [consulta *online* <http://www.conselldeciutat.cat/site/files/37/REGLAMENT-CONSELL-DE-CIUTAT.pdf> 15/01/2018]

En aquest sentit, posant el focus en una de les atribucions que tenia el Consell de Ciutat, aquest va debatre els avenços del PAM i el PAD 2004-2007 fent un informe de seguiment, és a dir, una manera de fiscalització dels compromisos assumits i de la feina feta o no-feta. Una feina fiscalitzadora que es feia a partir d'un informe elaborat pel govern municipal el qual es sotmetia a consideració i valoració per part del Consell de Ciutat. Tanmateix, una ràpida ullada a la documentació treballada –les actes del Consell de Ciutat- permet extreure'n un seguit de característiques i conclusions. L'administració generava una documentació molt detallada –estat de la ciutat, pressupostos, percentatges d'actuacions realitzades, en realització o de proper inici (un document de 453 pàgines)- que s'entregava als assistents al Consell de Ciutat. Aquesta documentació era comentada tant per l'alcalde com pels diferents regidors i/o encarregats de les diverses àrees involucrades. Les seves exposicions esdevenien força tècniques i amb un llenguatge administratiu difícilment proper i entenedor per a la ciutadania que allà estava representada en forma d'entitats. Unes entitats que, davant d'aquesta situació, difícilment podien intervenir de manera còmode en el torn de precís i preguntes. Per tant, tot aquest cúmul de factors sumats als ja assenyalats anteriorment posaven de relleu els dèficits del Consell de Ciutat com a lloc on ciutadania i administració podien debatre en igualtat de condicions i de manera operativa els aspectes més rellevants de la gestió municipal. Uns dèficits que, com s'ha vist, ja es venien arrossegant des dels primers òrgans de participació ciutadana dels districtes des de mitjan anys vuitanta.⁶⁹⁷

En una memòria que el Consell de Ciutat va presentar per valorar el seu primer període de vida entre 2004 i 2007 es donen una sèrie de dades que ajuden a comprendre la idiosincràsia i desenvolupament de l'òrgan. Seguint les edats de la seva composició,

---

⁶⁹⁷ Acta de la Sessió del Consell de Ciutat, 16 d'octubre de 2006, Barcelona [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/docs/Acta_final_Ple_CC_16-10-06.pdf 15/01/2018]

el 88% dels assistents era major de 35 anys, hi havia un 65,7% de representació masculina en detriment d'un 34,3% de representació femenina, per tant, era un òrgan la composició del qual estava lluny de la paritat o d'incorporar una perspectiva de gènere. Els principals temes a tractar durant aquell període foren la qüestió de l'habitatge, tot allò relacionat amb la immigració i, relacionat a aquest tema, qüestions relatives a la convivència i l'espai públic; unes temàtiques que, com es veuran, quedaran plasmades –menys la d'habitatge- en la nefasta i coneguda ordenança de civisme que es comentarà més endavant. Després d'aquell període d'arrencada a partir de 2008 el Consell de Ciutat va experimentar un gir en el seu funcionament intentant guanyar autonomia respecte al govern municipal que, fins llavors, era qui dirigia el consell, en proposava els temes a tractar i, com s'ha vist, portava la batuta de la totalitat de les reunions. Una mostra d'aquest nou tarannà podria ser el fet que entre 2004 i 2007 es van celebrar set sessions mentre que en període 2008-2011 se'n van celebrar una quinzena entre sessions ordinàries i extraordinàries.⁶⁹⁸

En un document titulat “Consell de Ciutat de Barcelona: Rol, organització i línies de futur” que va veure la llum al 2009, però que era fruit del treball realitzat dins del propi Consell de Ciutat en sessió extraordinària de 17 de juliol de 2008, s'hi troben algunes de les claus per analitzar el funcionament d'aquest òrgan des de 2008 fins al 2011, any en que acaba aquesta investigació. Un període en que l'alcaldia ja es trobava en mans de l'antic regidor de participació ciutadana Jordi Hereu el qual, en un darrer intent per revertir la situació de desposseïció ciutadana i d'allunyament entre Administració i ciutadania va començar a realitzar certes modificacions com un nou pla director de la participació ciutadana, la Carta de Ciutadania o el procés participatiu de la

---

⁶⁹⁸ Memòria. Consell de Ciutat 2004-2007, Barcelona, 2009 [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/68/memoria_consell_cat.pdf 16/01/2018]

Diagonal, juntament amb aquesta reforma del funcionament del Consell de Ciutat. Així doncs, aquestes modificacions preveien donar major operativitat als treballs que es desenvolupaven al si del Consell, intentant fer un trasllat de la informació més efectiu per tal de poder donar lloc a un debat més productiu. També es pretenia que el govern informés de manera més transparent i efectiva al Consell de Ciutat de la mateixa manera que es reivindicava la necessitat de tenir una interlocució més directa entre el Consell i l'alcaldia de la ciutat, per tal de posar en valor el propi òrgan així com per assegurar-ne una feina més encertada.⁶⁹⁹

Per realitzar una avaluació d'aquestes modificacions i per tal de relatar un balanç genèric de la vida, actuacions i impacte del Consell de Ciutat a la vida política municipal barcelonina va aparèixer al 2012 un document intern del Consell titulat "Memòria del Consell de Ciutat 2008-2011: Estudi de l'Avaluació de l'Impacte de les Actuacions del Consell de Ciutat 2008-2011". Com s'ha dit, un dels primers elements a destacar és el fet que es varen realitzar més reunions en el període post-"document del rol" –és a dir, de 2008 a 2011-. En un segon plànol, el document exposa que, tot i la voluntat de modificar aquestes dinàmiques, durant tot el període les proposicions dels temes a tractar venien per part –quasi bé exclusivament- del govern municipal. El Consell de Ciutat, doncs, es dedicava a debatre i a emetre dictàmens sobre els temes que el govern els hi proposava, limitant així la seva autonomia i la seva capacitat per generar debats sobre altres temes que preocupaven a la ciutadania barcelonina a la qual representaven. Unes entitats que, tal i com també relata l'informe, tot i les limitacions i

---

⁶⁹⁹ Consell de Ciutat de Barcelona: Rol, organització i línies de futur, Barcelona, 2009 [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/68/rol_consell_cat.pdf 16/01/2018];

Acta de la Sessió del Consell de Ciutat, 17 de juliol de 2006, Barcelona [consulta *online* <http://www.conselldeciutat.cat/ca/page.asp?id=45> 16/01/2018]

mancances de l'organisme seguien participant –és a dir, assistint, seguint la terminologia del document- de manera elevada en el Consell de Ciutat. Pel que feia a la valoració dels espais de participació, l'informe explicava que les persones entrevistades destacaven la llargada de les sessions plenàries així com de les intervencions; també recordaven que el Consell de Ciutat havia de ser un espai de deliberació i no només d'informació; i, entre d'altres, reclamaven un retorn i reconeixement de la tasca del Consell de Ciutat per part de l'equip de govern.⁷⁰⁰ Com hom pot observar, el Consell de Ciutat tenia certes mancances com a òrgan de participació. Tanmateix, com es veurà a continuació, fou un organisme que va participar en els debats més importants que tindrien lloc a Barcelona durant aquells anys: el nou pla director de la participació ciutadana, la reforma de la diagonal i el seu procés participatiu o la coneguda com a ordenança de civisme.

5.3.2.- Els òrgans de participació, el moviment veïnal i la controvertida ordenança de civisme:

Els tres eixos principals de debat dels primers anys del Consell de Ciutat es varen centrar en les qüestions relatives a l'habitatge, la immigració i l'espai públic i la convivència. En relació a aquesta darrera qüestió l'Ajuntament estava preparant una mesura. L'anàlisi del recorregut d'aquesta mesura dins dels òrgans de participació ciutadana com el Consell de Ciutat o els Consells Ciutadans dels Districtes ens permet copsar la minsa operativitat i incidència que aquest tenien a l'hora d'influenciar en les polítiques municipals engegades des dels òrgans representatius. Segons exposava

---

⁷⁰⁰ Memòria del Consell de Ciutat 2008-2011: Estudi de l'Avaluació de l'Impacte de les Actuacions del Consell de Ciutat 2008-2011, Barcelona, 2012 [consulta *online* <http://www.conselldeciutat.cat/site/files/68/MEMORIA-CAT-WEB.pdf> 16/01/2018]

l'alcalde Clos en el plenari del Consell de Ciutat, els canvis que havia patit la ciutat en relació a l'arribada de població immigrada, la transformació en una ciutat més densa en tots els àmbits (econòmic, productiu, trànsit, utilització de l'espai públic, etc.), havien de comportar una mesura de govern que es plantejaria durant aquell any 2005 i entraria en vigor a partir del 2006. Josep Ramoneda –llavors director del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB)- va presentar la mesura al Consell de Ciutat.⁷⁰¹ El text que va presentar Ramoneda era el “Projecte d’ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a la ciutat de Barcelona” que havia estat aprovat inicialment per la Comissió de Presidència, Hisenda i Equilibri Territorial el 9 de novembre del 2005.⁷⁰² Fent un breu repàs al articulat aquest projecte d’ordenança –que en la seva aprovació definitiva no va patir canvis notables- tenia com a finalitat “preservar l’espai públic com a lloc de convivència i civisme, on totes les persones hi puguin desenvolupar en llibertat les seves activitats de lliure circulació, oci, trobada i esbarjo, amb ple respecte a la dignitat i als drets dels altres i a la pluralitat d’expressions culturals, polítiques, lingüístiques i religioses i de formes de vida diverses existents a Barcelona” (Article 1). Una ordenança que abastava tot el terme municipal de Barcelona en tots els “espais públics de la ciutat, com ara carrers, les vies de circulació, les voreres, les places, les avingudes, els passeigs, els passatges, els bulevards, els parcs, jardins i altres espais o zones verdes o forestals, els ponts, els túnels i els passos subterranis, els aparcaments, les fonts i els estanys, els edificis públics i els altres espais destinats a l’ús o al servei públic de titularitat municipal, així com a les construccions,

---

⁷⁰¹ Acta de la Sessió del Consell de Ciutat, 22 de novembre de 2005, Barcelona [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/docs/Acta_PL_CC_22N-05_final.pdf 16/01/2018]

⁷⁰² Projecte d’ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a la ciutat de Barcelona, aprovació inicial Comissió de Presidència, Hisenda i Equilibri Territorial, 9 de novembre del 2005 [consulta *online* http://www.bcn.cat/conselldeciutat/pdf/plenari_22novembre_projecte_ordenanca.pdf 16/01/2018]

instal·lacions, el mobiliari urbà i la resta de béns i elements de domini públic municipal situats en aquells”, també a les platges i a la zona portuària (Article 3). Pel que feia a les persones, l’ordenança s’aplicaria a totes les persones “que són a la ciutat de Barcelona, sigui quina sigui la seva concreta situació jurídica administrativa” (Article 4). L’ordenança també exposava una sèrie de drets i deures a l’espai públic sota el paraigua del principi de la llibertat individual (Article 5). Tot i que les paraules més emprades durant l’articulat són “civisme” i “convivència”, el que aquest destil·la és una interpretació de les mateixes des d’una vessant de la seguretat. És a dir, una ordenança avesada a garantir la seguretat a l’espai públic conceptualitzat, doncs, com a un lloc insegur i creant un imaginar col·lectiu d’inseguretat i de mala convivència ciutadana que encara arriba fins als nostres dies. En aquest sentit, l’ordenança proposava sancions per aquelles conductes que anessin en contra del que des del govern municipal es considerava “civisme” i “convivència”; aquestes activitats contràries a l’ordenança serien, entre d’altres: grafitis, pintades i altres expressions gràfiques (amb multes de fins a 3.000€); pancartes, cartells i fulletons (amb multes de fins a 3.000€); es prohibia la pràctica de jocs a l’espai públic en ares de preservar la lliure circulació pel carrer (amb multes de fins a 1.500€); es sancionava la pobresa i el fenomen de les persones sense-llar (amb multes de fins a 3.000€); l’oferiment i demanda de serveis sexuals a l’espai públic també quedava penalitzada (amb multes de fins a 1.500€) en un redactat que destil·lava assistencialisme i certa visió moralista del fenomen de la prostitució i del treball sexual; la venda ambulants també quedava prohibida i sancionada (amb multes de fins a 500€). A l’ordenança també quedaven recollides com a actituds punibles el fet de realitzar les necessitats fisiològiques a l’espai públic o el consum de begudes alcohòliques a l’espai públic.⁷⁰³ Com es pot observar, l’ordenança barrejava qüestions

---

⁷⁰³ Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l’espai públic de Barcelona,

relacionades amb la convivència amb una criminalització i persecució dels sectors més vulnerables de la societat tals com les treballadores sexuals, les persones que es dediquen a la venda ambulat o les persones sense-llar; des d'una vessant de gestió punitiva de la pobresa i de les situacions d'exclusió social. És a dir, aquestes problemàtiques socials passaven, mitjançant aquesta ordenança, a ser problemàtiques de seguretat i de civisme procedint a l'estigmatització d'aquests col·lectius. Col·lectius – joves, immigració, pobresa i dones- que serien els principals receptor d'aquesta nova normativa que aprofundia, encara més, la seva situació de vulnerabilitat.

En la presentació del text al Consell de Ciutat ja van sortir diverses veus que van assenyalar aquests aspectes negatius de l'ordenança que es pretenia aprovar des del govern municipal. La representant de la Coordinadora Gai-Lesbiana, Beatriz Espejo, va mostrar el seu rebuig exposant que l'ordenança estava completament mancada de perspectiva de gènere i es preguntava sobre com era possible fer una normativa sobre l'espai públic oblidant a l'altre cinquanta per cent de la població; i reblava, “com a dona, no m'hi veig reflectida”. El representant del Consell Ciutadà del Districte de Nou Barris Josep Ortíz i Sacristán mostrava la seva preocupació en el moment que l'ordenança –“que són això, ordenances, és a dir: ‘jo ordeno que’”-, es centrava molt en sancionar als col·lectius vulnerables sense que l'Ajuntament prengués mesures per tal de revertir la seva situació de vulnerabilitat i d'exclusió social. Per altra banda, Eva Fernández, presidenta de la FAVB, sense entrar a valorar el contingut de l'ordenança plantejava, de fons, que aquest tipus de normatives s'havien de realitzar amb el màxim de participació d'associacions i entitats del territori possibles, amb més temps i proposaven la retirada de l'aprovació de l'ordenança presentada de l'ordre del dia del

---

aprovada pel Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona el 23 de desembre del 2005, Barcelona [consulta *online* <http://ajuntament.barcelona.cat/ordenances/sites/default/files/pdf/Convivencia.pdf> 17/01/2018]

Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona previst pel dia 23 de desembre de 2005.⁷⁰⁴

La FAVB, des de les pàgines de “La Veu del Carrer” va realitzar una crítica més que notable a aquesta ordenança. El número corresponent a novembre i desembre del 2005 es dedicava a analitzar i valorar aquesta ordenança sota el títol: “Ordenances: un projecte incívic. Al cuarto fosc...fins que es civilitzin”.⁷⁰⁵ Des de les seves pàgines s’explicava com aquesta ordenança s’havia realitzat ràpidament amb cinc mesos, sota la sospita de ser motivada per campanyes de creació d’opinió pública en relació a la degradació urbana i la inseguretat perpetrades per diaris com “La Vanguardia”, així com es relatava el front comú contra el projecte que les entitats i associacions barcelonines havien realitzat per tal que no es penalitzessin problemàtiques socials sense atendre a les causes de les mateixes.⁷⁰⁶ En la mateixa línia es va pronunciar la CEPS –en un text consolidat amb les altres coordinadores d’entitats del districte (Sants-La Bordeta-Hostafrancs i La Marina)- durant una Audiència Pública celebrada al barri del Poble-sec al desembre de 2005. Van denunciar la nul·la participació amb la qual s’havia realitzat l’esmentada ordenança la qual s’havia presentat en un Consell Ciutadà i en aquella Audiència Pública sense donar opció a que les entitats realitzessin modificacions a la mateixa, és a dir, només a nivell informatiu. Per la CEPS eren unes normes de les quals no els hi agradava ni el contingut ni les maneres poc participatives amb les que s’havia realitzat; “Serà difícil que en aquest nou escenari d’unes Ordenances aprovades sense el consens amb la societat civil, aquesta mateixa societat civil pugui col·laborar-hi [tal i com exposava l’articulat], sense que això hagi de representar que renunciem a cap dels

---

⁷⁰⁴ Acta de la Sessió del Consell de Ciutat, 22 de novembre de 2005, Barcelona [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/docs/Acta_PL_CC_22N-05_final.pdf 16/01/2018]

⁷⁰⁵ Veure portada a l’annex núm. 16, p. 531.

⁷⁰⁶ “Ordenances: un projecte incívic”, a *La Veu del Carrer*, núm. 93, novembre-desembre de 2005, p. 3-5.

valors cívics que les associacions ens hem auto-aplicat sense l'existència de les esmentades ordenances". També criticava la normativa en el moment en que lligava de peus i mans la possibilitat de difusió dels actes i activitats de les associacions de barri ja que aquesta, majoritàriament, es feia mitjançant l'enganxada de cartells i/o fulletons, quelcom que la nova normativa sancionava. També es mostraven especialment crítics amb el fet de prohibir els jocs a l'espai públic. Per aquests motius, mostraven el seu rebuig a la normativa.⁷⁰⁷ Una normativa, doncs, que va ser rebutjada en el Consell Ciutadà del Districte de Sants-Montjuïc, a les seves audiències públiques i que, a més, va tenir un important rebuig per part del moviment veïnal barceloní encapçalat per la FAVB i per la resta de moviments socials de la ciutat.

Tot i haver estat criticada en els diferents òrgans de participació ciutadana existents a l'Ajuntament de Barcelona; tot i haver demanat des dels Consells Ciutadans de Districte i des del Consell de Ciutat ampliar el procés de redactat i aprovació de la normativa en ares de garantir la participació ciutadana; tot i haver despertat el rebuig de bona part de la població barcelonina i de les seves entitats; l'Ajuntament de Barcelona va tirar endavant amb la seva aprovació demostrant fins a quin punt estaven limitats i mancats els òrgans de participació ciutadana a l'hora d'incidir realment en la configuració de les polítiques municipals més generals, més relacionades al model de ciutat. L'arrogància del govern municipal encapçalat pel PSC va arribar a provocar una crisi dins de la coalició de govern integrada pel PSC, ERC i ICV. ICV va mostrar-se contrària a l'ordenança i va votar en contra de la mateixa. El PSC i ERC, per la seva banda, van votar-hi a favor juntament amb CiU. El PP, en canvi, es va abstenir reclamant més fermesa i menys correcció política. Per tant, tot i la negativa

---

⁷⁰⁷ Acta Audiència Pública del Districte de Sants-Montjuïc, 13 de desembre de 2005, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'Instal·lació 10.968, Caixa 10, Audiència Pública 2005-2006-2007.

generalitzada del moviment veïnal i d'altres agents socials de la ciutat,⁷⁰⁸ la coneguda com a ordenança de civisme va ser aprovada pel Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona el 23 de desembre de 2005 i van entrar en vigor a principis de l'any següent.⁷⁰⁹ Tal i com exposa la filòsofa Marina Garcés, “A aquesta ciutat-empresa, que ja no era un lloc comú sinó un projecte únic, li faltava una normativa d'ús, excoient i depurativa [...]. Amb la Normativa Cívica es posava punt i final al ‘model Barcelona’ i les seves pretensions de generar cohesió social i descentralització des de la ciutadania”.⁷¹⁰

5.3.3.- “El Pacte de l’Institut del Teatre”:

Davant de les mancances en participació ciutadana que les entitats del districte de Sants-Montjuïc denunciaven, associacions i districte es van posar a treballar per assentar les bases de nous mecanismes de participació per tal que aquesta fos més eficaç i efectiva. Tanmateix, com s’ha assenyalat, pel que fa al Poble-sec, aquests treballs van emmarcar-se mera i exclusivament en les entitats que integrava la CEPS –amb les problemàtiques internes que aquesta arrossegava- i, per tant, aquestes noves mesures naixen, en certa mesura, marcades per aquesta casuística. Tal i com es va presentar al Consell Ciutadà del districte de Sants-Montjuïc de juny del 2006, aquests treballs van quedar recollits en

---

⁷⁰⁸ Unes entitats que fins i tot van arribar a portar l’ordenança de civisme als tribunals. “La Favb i altres entitats recorren als tribunals l’ordenança cívica”, a *La Veu del Carrer*, núm. 95, març-abril de 2005, p. 5.

⁷⁰⁹ “Barcelona aprova l’ordenança de convivència amb l’oposició d’ICV-EUIA”, a 324, 23 de desembre de 2005 [consulta *online* <http://www.ccma.cat/324/Barcelona-aprova-lordenanca-de-convivencia-amb-loposicio-dICV-EUIA/noticia/106199/> 17/01/2018];

Un repàs interessant a la gestació, desenvolupament, adhesions i oposicions a aquesta ordenança es pot observar al documental de Jordi Oriola “Barcelona 2006: l’any del civisme” (2007) que es pot visionar *online* a: <https://vimeo.com/16445335> [17/01/2018]

⁷¹⁰ GARCÉS, Marina, *La ciutat princesa...*p. 124.

el que es coneixeria com el “Pacte de l’Institut” fent referència a l’Institut del Teatre que fou el lloc on es van dur a terme les reunions. Els acords recopilats en aquest document responien a un procés que el Districte va posar en marxa a mitjan 2005 per tal de valorar i avaluar l’estat de la participació ciutadana al districte. Com s’exposava, s’havien detectat mancances i també potencialitats dels territoris del districte; “destaca que Sants-Montjuïc és un dels territoris amb un dels teixits associatius més organitzats del país i que el Districte també té un important bagatge impulsant instruments de participació”. Durant el procés totes les entitats representades –CEPS, Secretariat d’Entitats de Sants-Hostafrancs-La Bordeta (SE-SHLB) i la Unió d’Entitats de La Marina-Zona Franca (UELM-ZF) (totes elles entitats de segon grau que operaven al districte, és a dir, entitats formades d’entitats)- van poder fer aportacions. Aquestes, juntament amb les del districte van treballar-se el 20 de maig de 2006 en un “taller de conclusions” a l’Institut del Teatre. Els acords a que es va arribar eren els següents:

- “1. Apostar per la qualitat. El repte del Districte ha de ser dotar de més qualitat els espais que ja existeixen.
2. Es visualitza l’acord i el desacord.
3. Apostar per generar confiança. Cal crear noves vies per generar confiança, cal també ser més transparents, distribuir més i millor informació i crear una comissió de seguiment, on hi estigui representada la pluralitat del districte, encarregada de supervisar l’aplicació d’aquests acords”.⁷¹¹

Aquests acords generals van quedar recollits de manera més concreta i detallada al document “El Pacte de l’Institut. Acords finals per una estratègia de participació

---

⁷¹¹ Acta Sessió del Consell Ciutadà del Districte de Sants-Montjuïc, 13 de juny de 2006, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’Instal·lació 10.967, Caixa 9, Consell Ciutadà 2006-2007.

ciutadana a Sants-Montjuïc”. El document feia un repàs al procés que en ell mateix es culminava. Així doncs, tal i com especificava, el document el procés va tenir diferents fases. La primera fase va consistir en un seguit d’entrevistes personals, un total de 58, als principals representants i actors de la participació ciutadana del districte. Es va entrevistar, doncs, a 6 càrrecs de tots els grups municipals, 24 càrrecs tècnics del Districte, 6 representats de les coordinadores d’entitats dels tres territoris del Districte, 7 representants de les AV i 15 experts en participació ciutadana. Seguidament, es va establir una Comissió de Seguiment i Organització del procés a la qual es va convidar a formar-ne part a les tres coordinadores d’entitats. A continuació es van organitzar unes jornades de debat i reflexió conjunta que van concretar-se en 4 jornades de reflexió i debat entorn a la participació al Districte en la qual hi van participar tècnics, la Comissió de Seguiment i càrrecs electes, i 2 jornades de reflexió i debat entorn a la mateixa temàtica en la qual hi van participar ciutadans i ciutadanes associats i no-associats i càrrecs electes del Districte. Amb aquestes informacions es va realitzar una radiografia sobre l’estat de la qüestió de la participació ciutadana al districte. Per tal de treballar les conclusions i els acords als quals s’arribaria, com s’ha dit, es va organitzar una jornada de conclusions a l’Institut del Teatre on entitats i càrrecs tècnics i electes van pactar les accions per tal de millorar la participació ciutadana al districte per un període de 5 anys, de 2006 a 2011. La premissa era que calia un nou enfocament al diàleg entre les entitats veïnals i l’administració i hi havia la consideració de la participació ciutadana com a element cabdal de la gestió política municipal. Tanmateix, s’assenyalava les mancances dels espais de participació com un element catalitzador d’aquest nou impuls; “Ni els esforços realitzats pel Districte per crear nous espais i mecanismes de participació ni la dedicació desinteressada de centenars de persones ni totes les hores dedicades a reunions i a debatre han aconseguit superar un clima de

desconfiança mútua, determinants condicionaments o inèrcies”. La voluntat, doncs, era evident: tornar a generar confiança i cercar una “participació de qualitat” per tal que es les decisions es prenguessin “amb el màxim de consens i deliberació possible”. Les propostes que es presentaven, a més, s’establia que eren un compromís que estava “Més enllà de la correlació de forces que existeixin en cada moment, més enllà dels interessos polítics o particulars”, establint un marc de “lleialtat mútua”.

La vintena d’acords i propostes que es van realitzar es van agrupar en cinc grups. El primer grup, dedicat a promoure una participació basada en el diàleg i dirigida als resultats, integrava les següents propostes: impulsar la creació d’una Comissió de Seguiment del Pla Estratègic de Participació Ciutadana a Sants-Montjuïc on estaria representada tota la pluralitat del districte; definir un protocol d’actuacions en els processos de participació relacionats amb les intervencions urbanístiques conjuntament amb el teixit associatiu del territori agafant l’experiència de les memòries participatives que havien de recollir tant els acords com els desacords; replantejar els l’organització dels Consells Sectorials dotant-los de mitjans humans i tècnics per tal que poguessin realitzar la seva tasca de manera més eficaç; i promoure l’exposició pública dels documents lligats als processos participatius tant via telemàtica com a l’Oficina d’Atenció al Ciutadà del Districte. El segon grup, focalitzat en avançar cap a una Administració deliberativa i relacional, contenia: facilitar i promoure que els tècnics del Districte tinguessin millor coneixement del territori i de les seves entitats; designar un equip o una persona que liderés el tema de la participació ciutadana al Districte; potenciar els grups de treball mixtes entre polítics, associacions i tècnics; i elaborar un pla d’acollida pels professionals i entitats que s’incorporessin de nou. En el tercer grup de propostes, destinat a promoure el dret i l’hàbit de participar entre la població, s’acordava: millorar els horaris de convocatòria dels espais de participació i que aquests

fossin acordats entre polítics, tècnics i representants de les entitats; consellers, tècnics i entitats havien de facilitar i promoure la participació contactant amb tots els actors del territori; afavorir la coordinació entre coordinadores d'entitats del Districte; i fomentar la utilització de les noves tecnologies de la informació de la comunicació en la convocatòria i difusió de la informació relacionada amb la participació ciutadana al Districte. El quart conjunt de propostes emmarcades en la voluntat de millorar els òrgans de participació existents com les Audiències Públiques de Districte i els Consells Ciutadans de Districte exposava: promoure que al Consell Ciutadà es prenguessin acords i que no fossin merament informatius així com es demanava que els participants disposessin d'informació suficient i amb temps per treballar-la; realitzar campanyes d'informació sobre els òrgans de participació destinats a la població nouvinguda; i fer que les Audiències Públiques es fessin als diferents llocs del districte i que no tot quedés centralitzat a la seu del Districte del carrer Creu Coberta. El cinquè i darrer grup d'acords i propostes, centrades en promoure el coneixement de l'associacionisme entre la ciutadania, es demanava: promoure la col·locació de plafons per fer difusió de les activitats de les entitats; promoure l'aparició de les programacions de les entitats a la pàgina web del Districte; marcar uns criteris i objectius que asseguressin la igualtat d'oportunitats i la transparència en l'atorgament de subvencions i locals; i fomentar que els mitjans de comunicació locals i de ciutat donessin a conèixer el teixit associatiu del Districte de Sants-Montjuïc i les activitats que aquest realitzava.⁷¹² Tal i com es veurà, aquestes directrius seran les encarregades de vehicular la participació ciutadana al Districte durant els següents anys. L'evolució dels esdeveniments i les situacions que es

---

⁷¹² El Pacte de l'Institut. Acords finals per una estratègia de participació ciutadana a Sants-Montjuïc, 2006, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'Instal·lació 10.967, Caixa 9, Consell Ciutadà 2006-2007.

van crear en determinen la seva incidència o eficàcia limitada. Uns anys de canvi al barri del Poble-sec. Canvis relacionats amb la introducció dels interessos privats als seus carrers i amb la transformació del moviment veïnal tradicional poblesequí.

5.3.4.- La Barcelona dels barris: descentralització i canvis a l'Ajuntament

A mitjan 2006 l'Ajuntament de Barcelona va començar a treballar una nova proposta per aprofundir en la qüestió de la descentralització. Una proposta que seria de les darreres de Joan Clos al capdavant del consistori ja que al setembre del 2006 fou substituït al càrrec per Jordi Hereu –fins llavors regidor de participació ciutadana- un cop Clos fou cridat a ser Ministre d'Indústria, Turisme i Comerç del govern espanyol. Des de les pàgines de “La Veu del Carrer” la FAVB denunciava aquesta maniobra exposant que, “Uns vots el van escollir i una decisió partidista el destitueix. Tenim la sensació que ens han pres el pèl. La nostra democràcia potencia la partitocràcia i devalua el vot”.⁷¹³ A més, l'entitat aglutinadora del moviment veïnal barceloní li feia arribar al nou alcalde Jordi Hereu un decàleg veïnal per tal d'encarar el seu mandat al capdavant del consistori de la capital catalana. Com s'exposava, “El nou alcalde s'enfronta a una situació de distanciament progressiu entre la ciutadania i el consistori i a una Barcelona que pateix les conseqüències d'un model de ciutat que l'ha convertit en un logo que ven arreu del món però a costa de fer-la invivable per als seus ciutadans”. Després d'aquesta introducció punyent, la FAVB presentava –a través de la seva presidenta Eva Fernández- un decàleg de propostes: 1) “Construir amb la complicitat del teixit social un nou model de ciutat que doni prioritat a les necessitats de les persones que hi viuen [...]. La Barcelona dels veïns està per sobre de la Barcelona

---

⁷¹³ “Partitocràcia”, a *La Veu del Carrer*, núm. 97, juliol-setembre de 2006, p. 2.

turística”; 2) “Lluitar contra l’especulació immobiliària, l’assetjament i pel dret a l’habitatge”; 3) “Promoure una participació ciutadana real que potenciï la xarxa associativa actual i incrementar la sensibilitat vers els problemes de les persones que viuen a la ciutat”; 4) “Modificar la legislació actual per tal que es pugui arribar a l’elecció directa dels consellers i conselleres dels districtes”; 5) “Incrementar la dotació pressupostària per a serveis socials”; 6) “Retirar l’Ordenança de mesures per a promoure la convivència”; 7) “Retirar el Pla de divisió de barris i dur a terme una discussió del mateix passant per la participació real [...] de la ciutadania i el consens”; 8) “Dur a terme polítiques que promoguin la igualtat real i el protagonisme de les dones en el disseny d’una ciutat orientada a la cura de les persones”; 9) “Millorar els serveis públics i la connexió amb l’àrea metropolitana”; i, 10) “Accelerar el debat sobre els Plans d’Equipaments de ciutat i dels barris i assumir compromisos concrets en el seu desenvolupament”.⁷¹⁴ Tot i aquest decàleg, com es veurà a continuació, una de les primeres mesures d’Hereu anava directament en contra del punt 7 i, l’evolució dels esdeveniments determina com van caure en l’oblit institucional els altres punts assenyalats.

Els Ajuntaments democràtics havien aconseguit descentralitzar l’Administració en un segon grau, els districtes. Un cop aquests s’havien consolidat, des del govern municipal es va apostar per avançar cap a un tercer estadi de descentralització més adequat a la realitat quotidiana de les barcelonines i els barcelonins, els barris. D’aquesta manera, a la primavera de 2006 va engegar-se el projecte “La Barcelona dels Barris, nou impuls per a una ciutat més pròxima”. Un projecte que, com exposava la FAVB, tot i cercar aprofundir en la descentralització s’havia fet sense la participació dels propis barris; s’havia procedit a elaborar un nou mapa de barris de la ciutat sense

---

⁷¹⁴ “Decàleg veïnal per a Jordi Hereu”, a *La Veu del Carrer*, núm. 97, juliol-setembre de 2006, p. 11.

haver fet una valoració de la divisió que s'havia fet als anys vuitanta ni cercant una valoració i noves propostes des dels propis barris.⁷¹⁵

En el mateix Consell Ciutadà del Districte de Sants-Montjuïc on es va presentar el “Pacte de l’Institut”, el govern va presentar el text de presentació de la mesura “La Barcelona dels Barris”. Al centre de la mesura estaven els barris de la ciutat; “El barri és la unitat bàsica de convivència ciutadana, l’espai de transició entre l’àmbit privat i l’anonimat de la ciutat”. La voluntat de la mesura era donar reconeixement a la realitat quotidiana que suposaven els barris pels barcelonins i barcelonines. El barri era la prolongació de l’espai privat –la llar- ja que els itineraris que en ell s’hi realitzaven (comerç, ús d’equipaments, lleure, etc.) provocaven que aquest fos l’espai on “ens coneixen i ens reconeixen; hi trobem altra gent que són habituals al nostre entorn; hi tenim tracte personalitzat; fem vida social. El barri és sobretot un espai de relacions humanes”. A més, es considerava al barri –i a les relacions personals que en ell s’hi teixien- com una de les solucions per als reptes que la globalització, la immigració i la convivència comportaven per la ciutat. El barri era considerat com un element d’arrelament molt important a la ciutat i, per tant, dotar-lo d’espais de sociabilitat, zones verdes, equipaments, etc. era totalment necessari per tal que aquest pogués seguir mantenint la seva idiosincràsia i funció d’extraordinària importància per la ciutat. Per tant, com exposava el text, si l’any 1984 Barcelona havia iniciat el procés de descentralització de la ciutat en districtes, “La Barcelona dels Barris és un pas més en aquesta direcció: aplica a la planificació una trama més fina. [...] Considerar la ciutat a través de segments més petits dóna més eines per acostar-se a l’equitat”. Llavors, seguint els objectius d’aquesta mesura, el barri esdevindria la pauta principal del plantejament urbanístic de mobilitat, activitat econòmica però també condicionant les

---

⁷¹⁵ “La Barcelona dels barris”, a *La Veu del Carrer*, núm. 88, gener-febrer de 2005, p. 2.

polítiques específiques de l'Ajuntament de Barcelona i, a més, seria –com des de feia dècades- element cabdal del diàleg entre la ciutadania i l'Administració.⁷¹⁶

Així doncs, la mesura pretenia posar, en principi, els barris al centre de la gestió municipal; una gestió que tenia tres eixos principals: el barri com a espai de convivència urbana, com a espai de proximitat, i com a element vertebrador de la participació ciutadana. Pel que feia a la vessant de la convivència, la mesura –amb un llenguatge molt similar a l'emprat en la justificació de l'ordenança de civisme- parlava sobre els reptes de convivència que la immigració i el creixement demogràfic suposaven per la ciutat i el seu espai públic cada cop més utilitzat pels seus habitants i usuaris. Tot i esmentar la forta pressió turística que estava vivint la ciutat, es posava el focus principal en les considerades com a “actituds incíviques” i l'arribada de gran nombre de població immigrada com a elements a tenir en compte per perfilar un nou tipus de convivència a l'espai públic. Per tant, aquesta apel·lació als barris de Barcelona, a la seva identitat, es feia en el sentit de cercar una coresponsabilitat ciutadana per avançar cap a la convivència cívica tal i com s'entenia des de la plaça Sant Jaume (p. 2). En la vessant referent a la proximitat es remarcava la necessitat que el consistori realitzés polítiques que incidissin directament a la qualitat de vida dels barris perfilant, doncs, polítiques de proximitat que realment fossin tangibles per la ciutadania. Unes polítiques de proximitat que tindrien quatre eixos: espai públic, serveis a les persones, mobilitat i accessibilitat i activitat econòmica. Pel que feia a l'espai públic, les actuacions concretes serien tals com la creació de zones verdes i espais de sociabilitat com places; la creació de xarxes peatonals; la promoció d'elements de centralitat al barri; assegurar la seguretat; o promoure la generació d'“activitats convivencials” i d'espais de relació inter-

---

⁷¹⁶ La Barcelona dels Barris, nou impuls per a una ciutat més pròxima. Text de presentació. Maig de 2006, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'Instal·lació 10.967, Caixa 9, Consell Ciutadà 2006-2007.

generacional, promovent, per exemple, activitats al carrer. En allò referent als serveis a les persones es posava com a exemple de polítiques necessàries i vàlides el desenvolupament de plans d'equipaments (des de les escoles fins a les biblioteques, casals i centres cívics) i l'atenció a la gent gran. En la qüestió de la mobilitat i accessibilitat es posava de manifest la necessitat que la mobilitat als barris havia d'estar garantida per tots els col·lectius que dins seu s'hi troben així com calia garantir una bona connectivitat externa i interna. En darrer lloc, l'eix referent a l'activitat econòmica donava importància a la promoció d'eixos comercials –“el comerç dóna vida i seguretat al barri”- i calia regular l'aparició d'establiments tals com bars i restaurants que portaven problemes de convivència al veïnat (p. 4-13). Com es veurà, aquesta darrera advertència no va servir en el cas del Poble-sec on el carrer Blai va passar de rambla veïnal a malson del veïnat.

En la vessant de la mesura que relacionava els barris amb la participació ciutadana –la més curta de tot el document- aquesta recollia un fenomen que era evident des del naixement de les pròpies AV a cavall dels anys seixanta i setanta; la participació ciutadana començava a l'àmbit territorial més proper al ciutadà. I aquest territori tangible, quotidià i proper al ciutadà no era altre que el barri. La mesura de govern exposava que l'Ajuntament era l'encarregat d'establir el marc legislatiu en el qual s'emmarcava la participació ciutadana però que eren els districtes i els seus barris els encarregats de “flexibilitzar la pràctica de la participació en funció de la realitat de cada indret de la ciutat”, tal i com havia passat a Sants-Montjuïc amb el “Pacte de l'Institut”. Es proposava, doncs, que la participació havia d'abastar a les entitats de tot tipus presents als barris. Tanmateix, s'exposava que no es volia institucionalitzar el barri com a un tercer esglaió de la descentralització municipal; “la participació ‘política’ o veïnal es farà a través del districte, que continua sent el punt de referència de la

descentralització administrativa i de serveis de la ciutat”. A més, es tenia una concepció força particular del que suposava participar o del significat de la participació ciutadana. Segons aquesta mesura formar part d’entitats era participar –òbviament-, i participar també era emprar equipaments o formar part de les celebracions. Es deia que “Viure el barri de forma col·lectiva és participar”, però no es deia res sobre la necessitat de crear espais de deliberació i decisió per tal de configurar les polítiques de barri, pràctiques primordials per la participació ciutadana tal i com s’ha exposat en el marc teòric d’aquesta investigació (p. 13-14).⁷¹⁷

La mesura, a més, acabava proposant un mapa de la ciutat dividit en 70 unitats corresponents als barris existents.⁷¹⁸ La proposta cartogràfica, elaborada per una Comissió d’Experts i, tal i com assenyalava la FAVB, sense cap tipus de consulta o participació dels barris i les seves entitats recollia una divisió de Barcelona en 70 barris i 236 Zones Estadístiques (ZE). Aquestes darreres servien “per llegir la ciutat amb un detall molt més fi que el dels barris”. Unes ZE que, sempre que havia estat possible, corresponien a “barriades” o “micro-barris” que per la seva petita dimensió no havien estat reconeguts com a barris dins de la proposta. Per tant, la jerarquia de la divisió de la ciutat era la següent: Ciutat > Districtes > Barris > Zones Estadístiques. En relació al districte de Sants-Montjuïc aquest quedava integrat per 8 barris: Poble-sec (37.900 habitants), La Marina-Port (1.900 habitants), La Marina- Montjuïc (27.800 habitants), Font de la Guatlla (10.400 habitants), La Bordeta (19.000 habitants), Hostafrancs (15.2000 habitants), Sants (39.400 habitants) i Badal (24.500 habitants). Seguidament,

---

⁷¹⁷ La Barcelona dels Barris, nou impuls per a una ciutat més pròxima. El barri, espai de convivència urbana, proximitat i participació. Maig de 2006, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d’Instal·lació 10.967, Caixa 9, Consell Ciutadà 2006-2007.

⁷¹⁸ Mapa a l’annex núm. 17, p. 532.

aquests 8 barris quedaven dividits en 21 ZE. En el cas del Poble-sec, aquestes ZE serien 3: La França Xica, Santa Madrona i Les Hortes de Sant Bertran.⁷¹⁹

Des de “La Veu del Carrer” la FAVB –i també des del Consell de Ciutat⁷²⁰ va mostrar el seu enuig amb com s’havia fet la mesura; denunciaven que s’havien assabentat de la proposta a través dels mitjans de comunicació i que l’Ajuntament no havia mantingut cap contacte amb el moviment veïnal durant el procés d’elaboració d’aquesta proposta tan intrínsecament vinculada a l’associacionisme veïnal; “Amb quina finalitat es plantejava aquesta nova divisió de barris? Era el moment idoni per afrontar-ho? Per què s’havia portat a terme amb tant secretisme? Que els barris coneguin els seus nous límits per la premsa i sense haver estat consultats no és la millor manera de crear unes condicions positives per al debat i l’acord”. Andrés Naya, que era qui signava l’article, va realitzar una consulta a les associacions dels diferents districtes i barris de Barcelona sobre aquesta nova divisió i “només dos o tres barris es donaven per satisfets” –entre ells el Poble-sec, que per la seva fisonomia i geografia tenia uns límits històrics força concrets i difícilment alterables-. Al districte de Sants-Montjuïc la nova divisió havia canviat de nom la Zona Franca per convertir-la en el barri de La Marina –dividit en dues parts- i, per altra banda, s’havia separat Badal de Sants fent servir de “frontera” la Ronda del Mig, és a dir, sense atendre a raons històriques. De la mateixa manera, Naya deixava entreveure que aquesta nova divisió responia a una voluntat política d’introduir un nou element de participació ciutadana que en aquells moments s’estava gestant als despatxos de la Casa Gran: la introducció dels Consells de Barri com a òrgans de participació ciutadana intermediaris entre el barri i el districte. És

---

⁷¹⁹ Mapa a l’annex núm. 18, p. 533.

⁷²⁰ Acta de la Sessió del Consell de Ciutat, 17 de juliol de 2006, Barcelona [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/docs/Acta_final_Ple_CC_17-07-06.pdf 18/01/2018]

a dir, un nou estadi inferior al Consell de Districte del qual encara no se'n sabia la idiosincràsia, atributs i relació amb els altres òrgans de participació superiors.⁷²¹ Una nova organització territorial que veuria la llum a finals dels anys dosmil amb la creació del Consell de Barri així com de la figura del Conseller/a de Barri. L'acord de govern entre PSC i ICV recollia aquesta nova organització de la participació ciutadana exposant “Impulsarem els Consells de Barri, que seran els màxims òrgans de participació de participació territorial en totes les qüestions que els afectin” i, “assignarem un conseller de Districte a cada barri i treballarem per l'elecció directa dels Consellers de Districte l'any 2011”. Aquest darrer compromís no es va arribar a realitzar. Tanmateix, des de “La Veu del Carrer”, l'urbanista Jordi Borja es mostrava escèptic davant d'aquest compromís d'acord de govern. Segons ell, aquesta voluntat de proximitat responia al fet implícit que abans no hi havia aquesta proximitat. A més recelava dels seus objectius “amagats” dient que aquest era “debilitar el debat crític sobre la ciutat i orientar les energies dels col·lectius veïnals cap als temes més immediats, més propers i més petits”. A més, pròpiament parlant dels Consells de Barri, mostrava que la indefinició dels seus atributs i competències els convertia, de naixement, en òrgans poc operatius per la participació ciutadana. Uns òrgans que, denunciava, es podien arribar a fer servir com a “pantalla protectora” de l'Ajuntament que entorpís el diàleg de tu a tu entre el veïnat organitzat i el govern. També afegia el risc que aquest òrgan esdevingués una “junta de veïns d'immoble” on només es discutissin temes quotidians i mai es qüestionés la gestió municipal, “on sovint s'expressin les pors, els interessos més particulars i el conservadorisme i l'egoisme tronat que sovint emergeixen en les reunions d'escala”. En aquest sentit, Borja hi veia una oportunitat que era la capacitat que tingués el moviment

---

⁷²¹ “El nou mapa de barris manté els problemes de fons”, a *La Veu del Carrer*, núm. 95, març-abril 2006, p. 6.

veïnal i associatiu de cada barri per tal de fer d'aquests Consells de Barri espais de reivindicació local com, amb coordinació amb altres Consells de Barri, espais de debat i discussió de la gestió municipal en una concepció més general.⁷²² Tanmateix, com es veurà en el cas del Poble-sec, el paper del Consell de Barri i el perfil que la CEPS estava prenent confirmarien les pors i dubtes exposats per Borja.

Tal i com es va anunciar al ple del Consell de Districte de desembre de 2008, per tal de fer “efectiva” a nivell de participació ciutadana aquesta nova divisió subjacent de “La Barcelona dels Barris”, es creaven aquestes dues noves figures esmentades. El Consell de Barri esdevenia, doncs, el nou “òrgan de participació territorial amb la finalitat d’afavorir un canal de participació ciutadana efectiu per aprofundir en la proximitat, en la convivència i en la qualitat de vida dels barris. [...] per potenciar la territorialització de les polítiques centrals, reforçar l’estructura dels districtes i crear la figura del tècnic de barri per tal que un funcionari conegui i treballi totes les polítiques que es potent endavant en cada barri”. Elements que, com es veu, anaven força en la línia d’allò plantejat al “Pacte de l’Institut”.⁷²³ Això es va concretar, tal i com anunciava el “Zona Sec” a la tardor del 2009 sota el títol “El Poble-sec tindrà nous interlocutors per traslladar demandes al consistori”. Des de les pàgines del diari del barri s’informava del nom del nou Tècnic de Barri, Miquel Pulgarín, i del nou Conseller de Barri, Cristòfol Ortolà (ICV). Durant aquells darrers mesos del 2009 aquesta nova organització “Barcelona 2.0” es posaria a prova per tal de funcionar a ple rendiment de

---

⁷²² “Consells de barri: proximitat i confusió”, a *La Veu del Carrer*, núm. 103, agost-octubre 2007, p. 23.

⁷²³ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 2 de desembre de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d’actes, 22 gener 2008 – 2 desembre 2008.

cara l'any 2010.⁷²⁴ Un pas més cap a la descentralització que naixia limitat des del principi degut a la manca de participació veïnat en la seva elaboració i degut a la poca concreció dels seus atributs i funcions. Tanmateix, ara cal tornar a anar uns anys enrere per tal de copsar la magnitud dels canvis que s'esdevenien a la ciutat de Barcelona i al Poble-sec.

Com s'ha exposat, Jordi Hereu va substituir a Joan Clos al capdavant de l'alcaldia al setembre de 2006. El nou alcalde es va haver d'enfrontar a unes eleccions municipals uns mesos després de la seva arribada al càrrec. Les eleccions van tenir lloc el 27 de maig de 2007. Tal i com havia passat en els comicis anteriors, una de les primeres dades a constatar era el descens en la participació. Si les eleccions anteriors ja s'havien caracteritzat per una participació baixa, aquesta va continuar descendint en els comicis del 2003; dels 756.567 electors que van participar a les eleccions del 2003 es va passar a 609.308 a les de 2007, comptabilitzant un 50,42% d'abstenció. Al Poble-sec la participació només va ser del 45,5% de l'electorat en una tònica similar a la resta de barris populars de la ciutat, mentre que als barris burgesos o benestants la participació sobrepassava el 50% àmpliament i, en alguns llocs com Sarrià o Les Tres Torres sobrepassava el 60%.⁷²⁵ Per tant, tots els partits que es presentaven a les eleccions van perdre electors respecte les eleccions passades. Aquest és un altre indicador del procés d'allunyament entre la ciutadania i l'Administració que s'està narrant des d'aquestes pàgines i que afectava, sobretot, als barris obrers i populars. Com es deia des de "La Veu del Carrer", pensant en les causes d'aquesta baixa participació, "Cal pensar on ens han conduït els anys de participació d'aparador. La ciutadania està tipa de ser un

---

⁷²⁴ "Zona Sec", núm. 73, setembre de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3.

⁷²⁵ "Inèrcia democràtica amb poca participació", a *La Veu del Carrer*, núm. 102, maig-juliol de 2007, p. 11.

ornament i no comptar en les grans decisions, d'una democràcia 'representativa' que s'amaga darrere de la legitimitat [...] per prendre les grans decisions de la ciutat sense escoltar la veu de les persones que hi viuen i que la construeixen dia a dia".⁷²⁶

Pel que feia als resultats per partits, el PSC es mantenia com a primera força tot i perdre suport electoral; passava d'haver obtingut 253.223 vots a 182.104 i perdia un regidor quedant-se amb una representació de 14 regidors al Ple; segons Marc Andreu, anys de "despotisme il·lustrat olímpic" i "prepotència gerencial" passaven factura al PSC.⁷²⁷ En segon lloc es trobava la CiU de Xavier Trias que tot i perdre, lleugerament, suport electoral va aconseguir passar de 9 regidors a 12. En tercer lloc es situava el PP d'Alberto Fernández Díaz que, tot i perdre més de 20.000 vots (de 121.991 vots al 2003 a 95.114 vots al 2007), va aconseguir mantenir els seus 7 regidors. ICV, liderada per Imma Mayol, esdevenia quarta força a Barcelona tot i perdre suports de manera notable (de 91.286 vots a 56.855) i va passar de 5 regidors a 4. La darrera força en representació al Ple fou ERC que va patir una pèrdua de suports molt similar a la d'ICV (va passar de 96.868 vots a 53.463) i també va perdre un regidor, quedant-se en 4. El 16 de juny de 2007 Jordi Hereu era escollit alcalde com a cap de la llista més votada i va formar govern en minoria de coalició entre PSC i ICV-EUiA. Els resultats electorals obtinguts al districte de Sants-Montjuïc també donaven la victòria al PSC que es mantenia amb 7 membres al Consell del Districte. En segon lloc s'hi trobava CiU amb 5, seguits de PP amb 3, i ERC i ICV amb 2 respectivament. Amb aquests resultats, Imma Moraleda es

---

⁷²⁶ "Desgana electoral", a *La Veu del Carrer*, núm. 102, maig-juliol de 2007, p. 2.

⁷²⁷ "Inèrcia democràtica amb poca participació", a *La Veu del Carrer*, núm. 102, maig-juliol de 2007, p. 12.

mantenia al capdavant del districte.⁷²⁸ S'inaugurava, doncs, el que seria el darrer consistori format per grups polítics d'esquerres a l'Ajuntament de Barcelona ja que a les següents eleccions, l'any 2011, tant els resultats electorals com els pactes de govern conseqüents van portar a CiU a l'alcaldia de Barcelona. Per tant, s'encetava el darrer mandat del PSC al capdavant del consistori, partit que s'havia mantingut a l'alcaldia de Barcelona ininterrompudament des de 1979. Un darrer mandat en el qual es van donar, com es veurà, diverses mostres de l'esgotament al qual havia arribat el pretès "model" Barcelona o, des d'un altra punt de vista, els efectes nocius del mateix.

5.4.- Barcelona, Poble-sec i els interessos privats:

Com s'ha pogut anar copsant a través de les pàgines d'aquesta investigació, el Poble-sec, des de 1979 fins a mitjans de la dècada dels dos-mil havia experimentat nombrosos canvis. Havia passat de ser un barri oblidat per les institucions a, mitjançant la mobilització veïnal, ser un barri que començava a veure les seves necessitats i emergències cobertes, tot i que amb compta gotes i encara amb nombroses situacions per resoldre.⁷²⁹ El barri començava a tenir els serveis i infraestructures que tant havia reclamat i els seus carrers començaven a lluir després de les nombroses intervencions que s'hi van dur a terme que li van arrencar la pàtina fosca amb la què la nit del franquisme i la desatenció dels primers consistoris democràtics l'havien envernissat. Aquests canvis que havien millorat de manera òbvia i notable la qualitat de vida de les veïnes i veïns del barri van tenir també unes conseqüències de mig i llarg recorregut pel

---

⁷²⁸ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 18 de setembre de 2007, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d'actes. Sessions plenari. 23 gener 2007 – 4 desembre 2007.

⁷²⁹ Pla d'Actuació Municipal del Districte de Sants-Montjuïc 2004-2007. Estat de compliment maig 2006.

Poble-sec. A la Barcelona “ciutat-aparador” de la que parla Marina Garcés, avesada a la recerca d’inversions, totalment enfocada al turisme i, com es veurà, en procés de gentrificació dels seus barris populars hi van començar a operar altres interessos que anaven més enllà del bé comú o dels interessos de les ciutadanes i ciutadans de la ciutat i dels seus barris; els interessos privats. El barri del Poble-sec no va restar al marge d’aquestes dinàmiques que van començar a mitjans dels anys dos-mil però que van esclatar amb especial virulència a partir dels anys 2010. S’estaven assentant les bases d’un canvi que havia de transformar notablement la vida al Poble-sec.

5.4.1.- El malson de Plaça Navas, les problemàtiques de Blai i els nous comerços del barri:

Tal i com versava la portada del “Zona Sec” de març de 2007, el Poble-sec era “un barri en transformació”.⁷³⁰ L’arribada de les ajudes provinents de la Llei de Barris havia permès engegar un seguit de reformes i transformacions que van canviar de manera notable la fisonomia del barri, juntament amb l’arribada de nous veïns i veïnes provinents de la immigració que, per aquelles dates, arribaven a ser el 27% de la població. Fent un breu repàs, el barri havia aconseguit remodelacions de carrers, noves zones verdes com el Parc de la Primavera, remodelació d’edificis, l’engegada d’un Pla Comunitari de cabdal importància per la cohesió social del barri i equipaments com la Biblioteca Francesc Boix o el Centre Cívic del Sortidor. També s’estava projectant una reobertura d’El Molino. Com exposava el president de l’Associació de Comerciants i Serveis del Poble-sec Eudosio Gutiérrez, “aquí no vam poder aprofitar l’empenta de les

---

⁷³⁰ “Zona Sec”, Núm. 57, març-juny de 2007, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 1.

Olimpíades, però just després dels Jocs Olímpics, l'Administració va començar a actuar en aquest barri renovant els carrers, els edificis...La Llei de Barris contribueix a donar una bona empenta".⁷³¹ Com s'ha exposat, aquests canvis que van millorar la qualitat de vida al barri també van portar uns efectes nocius relacionats amb els interessos privats, l'especulació immobiliària i problemes de convivència amb el veïnat

5.4.1.1.- La plaça Navas: les obres eternes:

Després de la seva remodelació a principis dels anys vuitanta seguint els plànols proposats pel Taller Urbà de l'AVPS, la plaça Navas va tornar a remodelar-se. La remodelació a la qual s'havia procedit havia quedat obsoleta pels nous usos que reclamava el barri a tenor dels canvis i transformacions que aquest havia patit; calia, com deia Jordi Romeu, "una plaça per a les persones".⁷³² Aprofitant les obres que s'havien de fer per tal de construir-hi un aparcament subterrani la CEPS va fer arribar al Districte la proposta de remodelació de la plaça per tal de crear un nou espai de sociabilitat al barri. Les obres es van iniciar a la primavera de 2007 i es van aturar al desembre a causa d'una troballa que es va fer en el moment en que es van començar a fer perforacions al sòl. El veïnat de la plaça va detectar la presència d'un refugi antiaeri en el subsòl de la plaça. Aquest fet va provocar l'aturada de les obres i l'inici d'un procés de deteriorament de la plaça que es trobava vallada per les obres, plena de runa i en una situació d'*stand by* que provocava incertesa al veïnat. L'Ajuntament negava l'existència de l'esmentat refugi al·legant que a la documentació no apareixia cap

---

⁷³¹ "Zona Sec", Núm. 57, març-juny de 2007, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 11.

⁷³² "Zona Sec", Núm. 61, desembre de 2007, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 1-3.

registre de refugi a la plaça Navas. El veïnat més gran sí que el recordava i, a més, afegia que probablement no hi havia cap registre perquè durant els anys de la guerra civil aquella plaça va passar a denominar-se Germinal Vidal en homenatge al dirigent comunista català nascut al Poble-sec, del Bloc Obrer i Camperol (BOC) primer i després del Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM) i de les seves joventuts, que morí a la plaça Universitat de Barcelona el 19 de juliol de 1936 lluitant contra la sublevació feixista. El veïnat, davant la negativa de l'Ajuntament i de l'empresa encarregada de construir el pàrquing –URAZCA- va organitzar la “Plataforma Refugi 262” per tal de demanar la preservació del mateix i refer els projectes del pàrquing per tal de respectar aquesta troballa històrica.⁷³³ Aquest fet va provocar l'endarreriment de les obres que es va calcular que durarien fins l'estiu de l'any 2009, provocant la incertesa i preocupació evident del veïnat de la plaça tant per la dilatació de les mateixes com pel perill que aquestes suposaven per la conservació del refugi de la guerra civil. El gerent del Districte –Josep Sants- responia a aquestes preocupacions dient que les obres s'estaven fent amb cura per tal de no danyar el refugi, actitud que no convenia al veïnat organitzat que reclamava la conservació i museïtzació del mateix.⁷³⁴

La situació es va complicar en el moment en que l'empresa encarregada de construir el pàrquing, URAZCA, es va declarar en suspensió de pagaments al maig de 2008, tot i que molts veïns ja havien dipositat les paga i senyal per les places d'aparcament que s'hi anaven a construir. La remodelació de la plaça es convertia, doncs, en “l'obra més entorpidida que es recorda al barri”, el cúmul de traves i incidents

---

⁷³³ Plataforma Refugi 262 [consulta online http://uavvpoblesec.bcn.clicportal.com/Noticia_detall_1/WbG8NZvDIOSMPIHAbDTSBp7edTKW9s5zLzpfbya70XUMr8lLEil7mhaxROWIqOS38IkSo6P4-uI 21/01/2018]

⁷³⁴ “Zona Sec”, Núm. 62, febrer de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 3.

que estaven convergint així ho provocaven.⁷³⁵ L'editorial del "Zona Sec" de desembre de 2008 es mostrava especialment dur amb el Districte i el seu tracte cap a la qüestió de la remodelació de la plaça i la conservació del refugi, sense posar en qüestió els beneficis que l'aparcament comportaria pels veïns de la zona. Com s'exposava, "Les traves amb les que ha topat la projecció d'aquesta obra són com per fer envermellar de vergonya qualsevol dels responsables que han tingut a veure amb un dels processos urbanístics més entorpidits de la ciutat de Barcelona". També es criticava com des del Districte s'havia tractat la qüestió del refugi. Es feia referència a una roda de premsa de la regidora Moraleda en la qual va menystenir enormement la troballa qualificant que el refugi no tenia "cap interès", era "estret", "precar", "inacabat", "petit", "incòmode" i "intranscendent". Això portava a concloure que "cap troballa, per important que fos, hagués pogut detenir l'obra". I, sentenciava, que era "evident que el consistori volia que el refugi fos intranscendent" tot i que, a tenor d'aquest fet, costava "entendre l'apatia amb que s'ha gestionat l'obra des de l'inici"; "Estem davant, doncs, no només d'un cas on preval la urgència urbanística a la conservació de la Memòria Històrica, sinó, sobretot, i més flagrant encara, davant de la impotència dels nostres representants de fer la feina amb agilitat, dignitat, i, com a mínim, autocrítica".⁷³⁶

El calvari del veïnat de la plaça Navas va continuar durant diversos anys més. Les obres van estar aturades un total de tres anys. Es van reprendre els treballs a la primavera de l'any 2010. Aquest fet sobtava al veïnat que veia com remodelacions de places com la de la Bella Dorita –davant d'El Molino- s'acabaven amb rapidesa (va ser una plaça que es va inaugurar al gener del 2010 i que coincidia amb la reobertura del

---

⁷³⁵ "Zona Sec", Núm. 64, maig de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 1-3.

⁷³⁶ "Zona Sec", Núm. 67, desembre de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 2.

teatre així com amb els interessos privats que començaven a convergir al Paral·lel i que s'explicaran més endavant) mentre que places situades al cor del barri i amb un fatídic procés es mantenien aturades.⁷³⁷ La plaça Navas finalment va ser acabada l'octubre de 2011, i va ser inaugurada pels membres del nou consistori barceloní sorgit de les eleccions del maig del mateix any, el regidor Jordi Martí de CiU. A la nova plaça no hi va aparèixer cap referència al refugi el qual només es va fotografiar i emmagatzemar en l'oblit històric.⁷³⁸

5.4.1.2.- La Línia 2 i la reforma del carrer Margarit: demandes de transparència i participació:

L'experiència traumàtica que es va viure al barri del Carmel com a conseqüència d'un esvoranc que es va obrir arrel d'unes obres que s'hi feien al subsòl relacionats amb l'ampliació de la Línia 5 del metro de Barcelona. L'esdeveniment, produït el 25 de gener de 2005 va donar com a resultat un esvoranc de 35 metres de profunditat i 30 metres d'ample.⁷³⁹ Davant d'aquesta situació d'emergència, en el moment en que es va projectar una ampliació de la Línia 2 del metro –per enllaçar el centre de la ciutat amb l'aeroport- que passava pels carrers Vallhonrat i Grases del barri del Poble-sec que estava prevista que comencés l'any 2008, es van encendre les alarmes del veïnat. El

---

⁷³⁷ “Zona Sec”, Núm. 77, gener de 2010, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3.

⁷³⁸ “Zona Sec”, Núm. 96, octubre de 2011, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 1-3;

Les fotografies del refugi 262 es troben penjades a la xarxa al següent enllaç: <http://antiquari.cat/2012/06/10/refugi-262-placa-navas-poble-sec/> [consulta online 21/01/2018]

⁷³⁹ “Les marques del Carmel”, a *El Punt Avui*, 25 de gener de 2015. [consulta online <http://www.elpuntavui.cat/article/1-territori/6-urbanisme/816117-les-marques-del-carmel.html> 22/01/2018]

projecte faria que l'estació del metro de Poble-sec esdevingués un intercanviador entre les línies L2 i L3, i l'ampliació de la línia havia d'enllaçar amb el recinte de la Fira2 a l'Hospitalet de Llobregat i amb l'aeroport. Davant d'aquests temors, els veïns es van organitzar en la "Plataforma d'Afectats de la Línia 2" (PAL2) i van començar a demanar explicacions i informació a les institucions per tal de superar aquestes pors i inseguretats.⁷⁴⁰ Els veïns exigien al Districte i a la Generalitat més transparència i més informació en relació als estudis de viabilitat de les obres del túnel de la Línia 2. Els veïns es queixaven que les administracions els hi donaven "llargues" per tal de trobar-se i parlar amb ells.⁷⁴¹ A més, aquest projecte havia de servir per enllaçar el barri del Poble-sec amb el barri de La Marina i, per tant, enllaçar-ho amb la futura Línia 9 que arribaria a aquella zona. Tanmateix, al novembre del 2009 es va saber que la Generalitat posposava les obres per manca de pressupost per començar aquestes obres quan encara tenia grans obres inacabades en marxa. La notícia va sorprendre a la PAL2 que no havia rebut cap tipus d'informació al respecte ja que l'administració havia seguit amb la tònica de mantenir el silenci durant tot aquell temps. Per tant, tot es va aturar tot i que el projecte en si seguia aprovat i dibuixat.⁷⁴²

Les queixes veïnals cap al tarannà poc transparent i poc participatiu de l'Ajuntament i el Districte també es van demostrar en unes obres de remodelació del carrer Margarit. Els veïns del barri de La Satalia mitjançant la veu d'Ana Menéndez – actual presidenta de la FAVB mentre s'escriuen aquestes línies l'any 2018- van publicar les seves queixes al "Zona Sec". A l'escrit es denunciava l'inadequació del projecte de

---

⁷⁴⁰ "Interrogants davant la línia 2", a *La Veu del Carrer*, núm. 104, novembre-desembre de 2007, p. 28.

⁷⁴¹ "Zona Sec", Núm. 60, octubre de 2010, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3

⁷⁴² "Zona Sec", Núm. 75, novembre de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3.

reforma tenint en compte la fisonomia del carrer i la seva funció viària de fer entrar i sortir els veïns del barri de La Satalia i connectar-los amb el Poble-sec. Segons el projecte, la calçada quedava molt estreta i difícilment hi podrien cabre dos vehicles en direccions oposades. A més, el projecte atorgava més pendent a un carrer ja de per si costerut sense previsió de posar-hi baranes, amb el conseqüent problema d'accessibilitat que representava. Un projecte del qual també denunciaven que “Per una vegada més, la participació ciutadana ha estat fora dels plans de l'ajuntament i hi ha posat totes les traves que coneix per negar-nos els plànols de l'avant-projecte, no atendre les peticions de reunions, amagar el període d'exposició pública, mentir en les jornades que ens hem reunit del PAD [...], en resum, dificultar l'accés a la informació”.⁷⁴³ Aquest escrit veïnal va ser respost per la pròpia regidora Moraleda a les mateixes pàgines del següent número del “Zona Sec”. Al cos de text s'hi troba una justificació de les reformes que s'estaven donant al carrer Margarit esgrimint que aquestes millorarien la vida dels veïns de La Satalia i del Poble-sec. Tanmateix, destaca el fet que quan parla dels usuaris del carrer –dels únics accessos que hi ha des del Poble-sec a Montjuïc- Moraleda parla primer dels turistes que visiten la muntanya abans que dels veïns del Poble-sec que portaven –i porten- reivindicant durant dècades uns millors accessos a la muntanya. De la mateixa manera també cal destacar la introducció en negreta de l'escrit de Moraleda on la regidora respon a les crítiques sobre la nul·la participació ciutadana amb la qual s'havia fet el projecte de reforma responent, amb certa arrogància que “volem manifestar, en primer lloc, que és responsabilitat dels tècnics i les tècniques municipals i dels responsables elegits democràticament calibrar el grau de prioritat de les actuacions urbanístiques”.

---

⁷⁴³ “Zona Sec”, Núm. 66, octubre de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 6.

Aquesta postura arrogant que es venia demostrant darrerament des del Districte tant amb la qüestió de la plaça Navas, com amb la inseguretat davant l'ampliació de la L2 del metro o en el cas de la remodelació del carrer Margarit seria una tònica que el Districte dirigit per Moraleda mantindria ben bé fins al final de mandat. Així es copsarà en el moment en que va començar a haver-hi problemes de convivència al carrer Blai en relació a la proliferació d'establiments de restauració i així també es va viure en el procés de configuració del PAD 2008-2011. La participació al districte, tot i el "Pacte de l'Institut", estava en dubte i estava mostrant els límits i mancances de les polítiques de participació ciutadana així com un esgotament evident del model de ciutat encapçalat pel PSC, tant al Poble-sec com al Districte com a la resta de la ciutat. Els fets i situacions que s'exposaran a continuació així ho corroboren.

5.4.1.3.- El carrer Blai, de rambla del barri a calvari veïnal:

Una de les principals victòries veïnals del barri va ser la peatonalització del carrer Blai. Aquest va esdevenir la rambla del barri i un eix comunicador ciutadà de cabdal importància per les veïnes i veïns del Poble-sec esdevenint, el "centre neuràlgic del Poble-sec".⁷⁴⁴ I és que, en un barri que fa pendent, una rambla transversal i sense desnivell esdevenia un espai de sociabilitat de primer ordre. Com recordava Amadeu Quintana: "el Poble-sec és una botifarra en pla inclinat. Nosaltres sortíem de casa i quèiem directament al Paral·lel. Necessitàvem un eix de cohesió interna i vertebrador del barri".⁷⁴⁵ Tanmateix, allò que es va viure amb gran joia a principis del nou mil·lenni –l'any 2002- es va començar a tòrcer a finals de la mateixa dècada per acabar esclatant

---

⁷⁴⁴ "Zona Sec", Núm. 64, maig de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 9.

⁷⁴⁵ Amadeu Quintana, conversa amb l'autor 16/04/2018.

com a calvari veïnal a partir dels anys 2010 i fins el moment en que s'escriuen aquestes línies. La voluntat veïnal de la peatonalització era enfortir el comerç de proximitat que estava desapareixent al barri i crear un eix comercial veïnal al Poble-sec. Com recorda Josep Guzman, aquest fet es va aconseguir però es va anar massa lluny i els comerços que s'obrien començaven a entreveure que s'avançava cap a un "mono-cultiu" de bars, restaurants i tot d'establiments relacionats amb la restauració.⁷⁴⁶

El "Zona Sec" va realitzar un reportatge preguntant als veïns del barri sobre el controvertit carrer que ja estava començant a generar incomoditats, preocupacions i problemes de convivència. Tot i la vida que s'hi respirava a la tarda-vespre, segons relata el diari, era a la nit quan aquests problemes es feien més evidents. A la Barcelona turística els eixos plens de bars i restaurants esdevenen eixos lúdico-festius –a més, tenint en compte que el Poble-sec té dues sales de ball o discoteques importants com la Sala Apolo o la Sala Plataforma i està a prop de circuit lúdic de Ciutat Vella- amb els perjudicis que això suposa pel veïnat de la zona. Segons es relata "A la nit és habitual que els veïns ruixin amb galledes d'aigua els estrangers que fan soroll". En paral·lel a aquesta problemàtica amb els establiments de restauració, també es donaven problemes de convivència amb la comunitat immigrada del Poble-sec que era la que més vida feia al carrer i que també provocava problemes de sorolls quan el nombre de gent concentrada a alguna de les cantonades del carrer Blai era gran.⁷⁴⁷ Una casuística que va fer que la renascuda AVPS, dins de l'UAVPS, comencés a iniciar una campanya de cert caire racista –de la qual se'n parlarà més endavant- que, emulant la campanya que

---

⁷⁴⁶ Josep Guzman, conversa amb l'autor 24/10/2017.

⁷⁴⁷ "Zona Sec", Núm. 64, maig de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 9.

s'estava donant al Raval exigia: "Volem un barri digne!".⁷⁴⁸ A la qual la CEPS va respondre de manera important, com es veurà. Davant d'aquesta situació, el "Zona Sec" va preguntar a les representants dels dos partits polítics majoritaris del districte –PSC i CiU- "Com veieu la proliferació de comerços de restauració al voltant del carrer Blai i el soroll que això provoca?". Sònia Recasens, per part de CiU, es mostrava en la línia del veïnat organitzat poblesequí que reclamava un major control dels horaris dels bars així com la presència d'educadors de carrer per tal de solventar les problemàtiques de convivència i descans que s'estaven donant sobretot els divendres i els caps de setmana a la nit. A més, des de CiU es va recollir la petició de la CEPS d'elaborar un pla d'usos pel carrer Blai i pel Poble-sec per tal d'aturar la proliferació de comerços de restauració que s'estava donant al barri. Una petició que va ser votada en contra pel PSC i ICV al Districte. La regidora Imma Moraleda era l'encarregada de respondre la pregunta per part del PSC i, per tant, per part del govern municipal. La seva resposta, de caire i llenguatge administratiu, versava sobre els beneficis –obvis- del comerç per la dinamització econòmica d'un barri i ressaltava la tradició de bars i restaurants que existien al Paral·lel en relació a la seva activitat recreativa dècades ençà. Tot i comprometre's en controlar millor els horaris i la normativa existent, Moraleda no esmentava la possibilitat d'elaborar un pla d'usos pel barri i pel carrer.⁷⁴⁹ Com recorda Josep Guzman, el moviment veïnal poblesequí va topar amb l'arrogància de l'administració que, davant les demandes per aturar la proliferació –que en aquells moments encara era "poc" preocupant- no atenia a propostes. Quan hi havia una desena i escaig de bars "ja vam dir a l'Ajuntament que ho limitessin i que fessin un pla d'usos

---

⁷⁴⁸ "Zona Sec", Núm. 75, novembre de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 4.

⁷⁴⁹ "Zona Sec", Núm. 64, maig de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 8.

pel carrer. Ho vam demanar al mateix temps que Itziar González va fer el pla d'usos de Ciutat Vella, perquè des de Coordinadora vam veure que anàvem cap a la mateixa direcció. L'administració no va atendre les peticions de frenar de Coordinadora. I ara tenim un monstre...la Imma Moraleda no va atendre a cap de les nostres advertències".⁷⁵⁰ La proliferació de comerços de restauració lluny d'aturar-se es va intensificar sobretot durant els primers anys de la dècada dels 2010 degut a la no-voluntat de l'Administració de limitar-ne el seu recorregut. La limitació de llicències a bars i restaurants (n'hi ha més d'una quarantena) –i a la presència de terrasses a l'espai públic (més d'una trentena)- a la zona del carrer Blai aprovada pel govern d'Ada Colau al 2016 –una mesura positiva, necessària i que va tenir una molt bona acollida per part del veïnat- arribava, malauradament, tard, després d'anys de desatenció consistorial cap a les problemàtiques que s'assenyalaven des del veïnat organitzat del Poble-sec.⁷⁵¹

5.4.1.4.- El PAD 2008-2011: arrogància institucional i poca participació ciutadana

L'arrogància consistorial explicada anteriorment va tenir una nova expressió en els debats i discussions relacionats amb el PAD 2008-2011. Després d'un procés participatiu d'elaboració escàs segons les entitats del Poble-sec tal i com es relatava des de les pàgines del "Zona Sec", el Districte va continuar amb el procés de presentació del PAD 2008-2011 que s'havia d'incloure al PAM de la ciutat.⁷⁵² Les crítiques per la poca participació van arribar al ple del Consell de Districte. El representant de la CEPS a

---

⁷⁵⁰ Josep Guzman, conversa amb l'autor 24/10/2017.

⁷⁵¹ "Aprovada la nova ordenació de terrasses dels carrers Blai i Blesa", a *BetevéTV*, 30 de gener de 2016 [consulta *online* <http://beteve.cat/poble-sec-terrasses-blai-blesa-bars-restaurants-soroll-veins/> 23/01/2018]

⁷⁵² "Zona Sec", Núm. 61, desembre de 2007, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 2.

aquella reunió, Enric Francès, davant de la presentació del document per part del govern va prendre la paraula. Després de dir que fins llavors s'havia seguit un bon mètode participatiu, Francès va realitzar una crítica constructiva a la manera d'entendre la participació que tenia el Districte; segons relata l'acta de la sessió: “Dóna quatre missatges bàsics: primer, que s'havia de viure un procés de progressiva implantació de mecanismes participatius que aspirin a complementar i a enriquir el sistema representatiu existent; segon, que creuen que la responsabilitat dels poders públics consisteix a treballar per establir les millors condicions d'èxit dels espais de participació democràtica; tercer, que per anar construint la societat, la ciutadania ha de col·laborar en l'anàlisi dels problemes que l'envolten i la cerca de solucions, per això s'han de crear espais per ser escoltada; i quart, que aquesta col·laboració ha d'estar fonamentada en el dret de ser informada d'una manera verídica i a temps i de prendre part en algunes decisions”. Davant d'aquesta petició d'informació i de creació d'espais de participació ciutadana real en la col·laboració en la presa de decisions, la regidora Moraleda va respondre: “creu que totes les persones que representen un partit polític i que estan assegudes a taula tenen legitimitat suficient per poder pactar un document que serà el que es tirarà endavant en els propers quatre anys”. I, a més, esgrimint l'argument que s'havia creat “tensió” en l'ambient, l'aprovació del PAD 2008-2011 passaria a realitzar-se per part de la Junta de Portaveus extraordinària de 22 de gener de 2008.⁷⁵³ Davant d'aquesta arrogància i hostilitat institucional mostrada de manera continuada en els diversos episodis comentats, el barri i el seu veïnat va respondre. En el moment en que es va presentar el document del PAD 2008-2011 al barri, com narra el “Zona Sec” –sota el titular de “Recel popular a la presentació del PAD”-, el repàs de tots els

---

⁷⁵³ Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 4 de desembre de 2007, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d'actes. Sessions plenari. 23 gener 2007 – 4 desembre 2007.

esdeveniments recents van “caldejar els ànims d’una sessió informativa on els únics aplaudiments se’ls van endur els veïns”.⁷⁵⁴ Segons continua relatant el diari del barri, veïns i entitats van desdir a la regidora, que presentava de manera vaga i poc concreta – tal i com també apareixien al document⁷⁵⁵ les accions que s’havien de destinar al barri seguint els eixos de cohesió social, convivència i espai públic que exposava Moraleda. Unes explicacions “que no van convèncer als assistents, que s’acabarien convertint en els protagonistes d’un acte marcat per la vaguetat de les accions i propostes per part de la regidoria i, sobretot, per la indignació i rebuig dels veïns del Poble-sec”. Uns veïns que, indignats, van reivindicar solucions per la gent gran del barri, equipaments de qualitat i una millor neteja i cura dels carrers; uns veïns que consideraven que el Poble-sec era el barri “més oblidat del Districte”.⁷⁵⁶ Val a dir que en aquella reunió, no van prendre la paraula ni el president de la CEPS que estava assegut al costat de la regidora presidint l’acte ni cap membre de l’entitat.

El malestar veïnal va continuar present aproximadament un any després durant la celebració de la primera Audiència Pública de l’any. Des del “Zona Sec” s’exposa que el Poble-sec va ser “el barri més crític del Districte” exigint millores en la mobilitat, aprofitament de solars en desús per fer equipaments i també reivindicant més neteja. En aquest sentit, a part dels veïns, va ser la UAVPS la que va demostrar-se també més crítica amb l’actuació consistorial. Sigui com sigui, era obvi que els ànims de la dialèctica entre el veïnat del Poble-sec –organitzat o no- i l’Ajuntament, el Districte,

---

⁷⁵⁴ “Zona Sec”, Núm. 63, abril de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 1.

⁷⁵⁵ “Pla d’Actuació Municipal del Districte de Sants-Montjuïc 2008-2011”, Annex, Acta Ple del Consell Municipal del Districte III, 4 de desembre de 2007, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Consell Municipal del Districte III, Llibre d’actes. Sessions plenari. 23 gener 2007 – 4 desembre 2007.

⁷⁵⁶ “Zona Sec”, Núm. 63, abril de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 3.

mostraven signes d'esgotament evidents. Un consistori que per altra banda, com es veurà, començava a prioritzar nous interlocutors per decidir les seves polítiques al barri: els promotors privats del Paral·lel agrupats a la Fundació El Molino (FEM). A més, eren moments intensos dins del moviment veïnal del barri.

5.4.2.- Canvis al moviment veïnal: la UAVPS i el canvi de presidència a la CEPS 2009. Construir la dignitat, la CEPS i la convivència

El conflicte al voltant del Parc de Neteja va dividir al moviment veïnal poblesequí i va encetar una nova etapa de bicefàlia associativa veïnal que anava més enllà de diferències metodològiques o pràctiques. L'antiga Comissió de Seguretat de la CEPS – que arrel de la qüestió del Parc de Neteja va dimitir i es va integrar dins de l'AV de Les Hortes de Sant Bertran-, al capdavant de la qual es trobava Miquel Carrillo, s'encarregava d'elaborar unes enquestes sobre la percepció de la seguretat ciutadana al barri. En un principi, aquestes enquestes permetien fer una valoració de la tasca dels cossos de seguretat al barri, així com dels cossos d'emergències com els bombers i, també, pretenia avocar llum sobre tot allò relacionat amb la delinqüència al barri.⁷⁵⁷

Un cop materialitzada la separació entre l'antiga Comissió de Seguretat de la CEPS i la pròpia CEPS i el “renaixement” de la AVPS en forma d'UAVPS, la qüestió de la seguretat al barri va continuar treballant-se i seguia generant controvèrsia. A les pàgines del “Zona Sec” va començar a quedar plasmada les diferents visions que existien del barri per part de les dues entitats veïnals. En primer lloc, la CEPS treballava la qüestió de la seguretat amb les forces policials presents al barri –Guàrdia Urbana

---

⁷⁵⁷ “Zona Sec”, núm. 20, febrer de 2001, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre II, 20-31, 2001-2002, p. 16.

sobretot- i mantenia una visió més constructiva per resoldre qüestions relacionades amb la convivència veïnal apostant per la interlocució, la coneixença mútua i la generació d'espais veïnals de relació. En canvi, la nova UAVPS mostrava un discurs més “alarmista”, centrat en la necessitat de reforçar la presència policial al barri i, a més, vinculant de manera evident la qüestió de la seguretat ciutadana amb la immigració que estava arribant al barri fent cas omès als informes de la policia que així ho desmentien.⁷⁵⁸ En aquest sentit, per tant, hi havia disparitat de relats i de diagnòstics de la realitat i les percepcions al voltant de la seguretat al barri; per una banda, la CEPS impulsava experiències al voltant de la convivència elaborant projectes com el Pla Comunitari o el Pla d'Acollida-Poble-sec per a Tothom mentre que, per l'altra banda, la UAVPS apostava fermament per tenir més policia als carrers del barri com a garantia d'una seguretat que ells consideraven malmesa en el context general d'una Barcelona que aprovava ordenances de civisme amb importants restriccions i afectacions pels col·lectius d'immigrants. Fent referència als projectes de la CEPS, cal dir que aquesta va rebre la visita del príncep Guillem d'Holanda que es va mostrar admirat per la feina que la CEPS realitzava amb els veïns nous al barri.⁷⁵⁹ Una CEPS que l'any 2009 comptava amb 87 entitats al seu si.⁷⁶⁰

L'any 2009, vintè aniversari de la CEPS, aquesta va experimentar un procés de renovació. Des de la seva fundació l'any 1989 havia estat presidida per Jordi Romeu. A

---

⁷⁵⁸ “Zona Sec”, núm. 51, abril de 2006, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre IV, 44-55, 2005-2006, p. 7;

“Zona Sec”, núm. 53, juliol de 2006, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre IV, 44-55, 2005-2006, p. 18.

⁷⁵⁹ “Zona Sec”, núm. 63, abril de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre IV, 56-67, 2007-2008, p. 2.

⁷⁶⁰ Assemblea General Ordinària de la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec, 2 de juliol del 2009, Barcelona [consulta *online* <http://poblesec.barcelona.ppe.entitats.diba.cat/qui-som/assembleas/02/02/2018>]]

l'assemblea general ordinària del 2 de juliol de 2009 Romeu fou substituït al capdavant de la CEPS per Amadeu Quintana, el fins llavors co-director del Centre Cívic del Sortidor. La Junta, conformada per figures importants del moviment veïnal poblesecuï que ja hi estaven presents com el propi Romeu –que es mantindria a la Junta i ostentaria el càrrec de President Honorífic-, Josep Guzman, Enric Francés, Manel Barea, Marta Traveria, Mercè Andrés i Lúdia López, va ser l'encarregada de pilotar l'entitat en aquell període intens i de transformacions al barri. Quintana va assenyalar que els eixos principals de la seva presidència es mourien entorn de: l'enfortiment del sector associatiu; treballar per la cohesió social apuntant que “on no arribi l'administració, arribarem nosaltres” (amb les problemàtiques subjacents que això podria representar per un moviment de base veïnal que esdevenia prestador de serveis); i, l'enfortiment del moviment associatiu de la resta de Barcelona.⁷⁶¹ Nova presidència per un nou període.

Al mateix número del “Zona Sec” on s'explicava aquesta renovació de la direcció de la CEPS apareixien dues entrevistes fetes a representants de la CEPS i de la UAVPS al voltant de la seguretat i el civisme al barri. Per part de la CEPS, Màxim Montori –responsable de la Comissió de Seguretat i Civisme de la CEPS- exposava el seu punt de vista, i el de la CEPS, sobre els problemes que hi havia al barri. El seu discurs s'emmarcava en la constatació que el Poble-sec era un barri força oblidat per l'administració pel que feia a les inversions que en ell s'hi realitzaven. L'arribada d'un important contingent de població nouvinguda va fer que la població del barri augmentés molt en pocs anys i aquells equipaments que s'havien aconseguit i perfilat en un context concret quedessin, en certa mesura, obsolets davant les noves necessitats que el barri tenia. Segons Montori, aquesta situació es podia explicar en una paradoxa que es

---

⁷⁶¹ “Zona Sec”, Núm. 72, juliol de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3.

donava en relació a la problemàtica de la neteja: “es neteja més que mai i, també, s’embruta més que mai”. Seguint amb la qüestió de la immigració, Montori exposava que la cohesió social i la convivència són experiències que havien de ser ambivalents, amb una voluntat d’entesa i coneixença compartida entre la població que ja estava al barri i la població nouvinguda; “Cal una predisposició a aprendre els uns dels altres. La integració ha de ser d’anar i tornada”. I, reblava, “És molt difícil exigir a algú que s’integri quan encara va desesperadament buscant un lloc on viure i una feina on treballar”. Seguidament, Màxim Montori exposava el que creia que es magnificava des de l’UAVPS, que generava un discurs de la por, de la seguretat i de la delinqüència al voltant del barri –i de la seva població- que, lluny d’anar en benefici del barri, contribuïa a estigmatitzar-lo i oferir-ne una imatge exterior falsa, distorsionada i magnificada. Una delinqüència que existia, com a tota Barcelona, i la resposta a la qual era, segons Montori, de llarg recorregut i enfocada al coneixement i a l’educació i no tant a una resposta policial determinada. I, per acabar, a la pregunta “Què us diferencia de la Unió de Veïns?”, Montoni responia clarament: “La Coordinadora és una entitat que treballa els fenòmens com la immigració o la igualtat. No només gestiona i fa de mediatadora de conflictes, sinó que tenim polítiques a seguir. Hi ha una cosa que tenim molt clara, i és que per damunt de tot predomina la pau social. [...] No s’admeten mesures que puguin semblar xenòfobes o poc socials”.⁷⁶² Miquel Carrillo –responsable de la Comissió de Seguretat de la UAVPS- començava la seva entrevista dient que considerava que un dels punts forts del barri era precisament la seva diversitat cultural que, segons exposava, no es sabia aprofitar per fer un barri més ric. Carrillo exposava que no era partidari de fer servir el terme “integració” –“que posa de manifest una

---

⁷⁶² “Zona Sec”, Núm. 72, juliol de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 11.

condició de superioritat d'una cultura envers una altra"- i que era més partidari de la "inclusió". Tanmateix, entrava en contradicció en el moment posterior en que, preguntat pel futur del barri, exposava els seus temors fent un paral·lelisme amb França dient que "ens podem trobar com en el cas de França, on les terceres o les quartes generacions no s'han impregnat de la cultura pròpiament francesa". Carrillo, a més, preguntat per les persones i col·lectius que el titllaven de racista, defugia aquest adjectiu exposant la seva condició de treballador d'una fundació enfocada a les persones amb diversitat funcional. El discurs de Carrillo era el de remarcar els drets i, sobretot, els deures que els ciutadans tenien a Barcelona; un tarannà molt en la línia del que deia l'ordenança de civisme la qual, a més, considerava que s'havia d'endurir.⁷⁶³ La postura de l'UAVPS també va ressonar a l'Audiència Pública del Districte quan, en una intervenció, van demanar solucions pels "estrangers que creen inseguretats i roben".⁷⁶⁴

Els diferents punts de vista teòrics i metodològics de les dues entitats veïnals sobre la qüestió de la immigració i la cohesió social van arribar als balcons del Poblesec. Com exposava una portada del "Zona Sec", "Coordinadora d'Entitats i Unió de Veïns escenifiquen camins diferents en el procés cívic i integrador del Poblesec". Un titular que s'il·lustrava amb la fotografia d'un balcó del barri on es veia penjada una pancarta que versava "Volem un barri digne".⁷⁶⁵ Davant d'aquesta campanya iniciada per la UAVPS, centrada en remarcar que les problemàtiques principals del barri eren "l'incivisme, la droga i la massificació de la immigració", creant un paquet que vinculava intrínsecament els tres fenòmens, la CEPS va optar per fer una contra-

---

⁷⁶³ "Zona Sec", Núm. 72, juliol de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 11.

⁷⁶⁴ Acta de l'Audiència Pública del Districte de Sants-Montjuïc, 22 de gener de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Unitat d'Instal·lació 17.649, Caixa 7, Audiència Pública.

⁷⁶⁵ "Zona Sec", Núm. 76, desembre de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 1.

campanya des d'un punt de vista més constructiu per assentar les bases del Poble-sec del futur.⁷⁶⁶ Com s'exposava des del "Zona Sec", "En aquest context, de nou, es podien percebre dues maneres diferenciades d'abordar la realitat del Poble-sec. Per una banda, l'aposta decidida per la cohesió social de la Coordinadora i, per l'altre, la visió més tensa i reivindicativa de la Unió". Ambdues entitats, òbviament, coincidien en el diagnosi que feien dels canvis profunds que el barri havia experimentat en els darrers anys. Tanmateix, discrepaven "en el camí que s'ha de seguir per tal de construir la paraula 'dignitat'. Per part de la UAVPS la solució eren càstigs per revertir aquesta manca de "civisme", mentre que per part de la CEPS, Quintana expressava el desig de construir un barri futur que "tindrà molts colors que parlarà moltes llengües". Quintana, a més, recordava que al barri també existien els prejudicis racials. La notícia es tancava exposant que alguns dels balcons on hi havia penjades les pancartes "Volem un barri digne!!" havien estat atacades amb pedrades.⁷⁶⁷

La tasca de la CEPS per apostar per la convivència i la cohesió i per aturar d'arrel les actituds racistes al barri també és recordada per Josep Guzman quan exposa que, en el marc d'aquest moment en que començaven a aparèixer pancartes a alguns balcons, ell, en Quintana i en Montori anaven a les cases d'on penjaven i parlaven amb els veïns i veïnes per tal de revertir el discurs estigmatitzador i racista que podia estendre's pel barri. Guzman ho tenia, i ho té clar, "La dignitat d'un barri la fa la gent que hi viu, vingui d'on vingui, resi cap a on resi".⁷⁶⁸ Per ells, una mostra d'aquesta convivència diversa que es podia viure al barri es trobava, per exemple, a les parets d'un

---

⁷⁶⁶ "El Poble-sec se suma al Raval de Barcelona per demanar un barri digne", a *El Punt Avui*, 17 de novembre de 2009 [consulta *online* <http://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/261397--el-poble-sec-se-suma-al-raval-de-barcelona-per-demanar-un-barri-digne-.html>] 02/02/2018]

⁷⁶⁷ "Zona Sec", Núm. 76, desembre de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3.

⁷⁶⁸ Josep Guzman, conversa amb l'autor 24/10/2017.

bar regentat per dominicans al carrer Blai; unes parets on hi havia penjada la bandera dominicana al costat de la bandera dels Castellers del Poble-sec.⁷⁶⁹

D'aquesta situació controvertida en va sorgir una oportunitat per treballar per la cohesió social del barri. Les entitats del barri, amb el recolzament del Districte, van constituir, a principis de l'any 2010 la "Taula per la Convivència al Poble-sec", per tal de superar el relat estigmatitzador i racista dels mitjans que vinculaven seguretat, delinqüència i immigració. Una taula on hi tenien presència una vintena d'associacions entre elles les divergents UAVPS i CEPS. Com exposava el "Zona Sec", "Les dues plataformes veïnals havien abanderat fins a la data dues maneres diferents de veure la mateixa realitat. Ara, tant els pancartistes del 'Volem un barri digne!', com els signants del manifest que defensava la riquesa del barri seuran plegats a la mateixa taula amb el consistori i altres entitats". Un espai d'entesa i de treball veïnal del qual en quedarien descartats tractar els temes de seguretat. Segons també s'explicava des del diari del barri, aquesta aposta pel diàleg topava amb la violència policial, per part de la Guàrdia Urbana i els Mossos d'Esquadra, que s'havia viscut a principis de febrer al barri en "una gran batuda als carrers del Poble-sec i els seus voltants a fi de garantir un ús apropiat de l'espai públic. L'operació, on es van realitzar més de 300 identificacions, es va saldar amb 107 persones denunciades per infringir l'ordenança de civisme. També van aixecar 24 actes administratives per consum i possessió de drogues i unes altres 58 per venda ambulants". Mentre el veïnat apostava per la convivència, la coneixença mútua, la cohesió i la no-estigmatització, les forces de seguretat del consistori i de la Generalitat apostaven per aplicar la seva concepció del civisme per la via punitiva.⁷⁷⁰ Un mes

---

⁷⁶⁹ "Erosión de la convivencia", a *La Vanguardia*, 4 de desembre de 2009, p. 2.

⁷⁷⁰ "Zona Sec", Núm. 78, febrer de 2010, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 5.

després de la posada en marxa de la “Taula per la Convivència al Poble-sec” les sensacions que el veïnat organitzat tenia al respecte eren del tot positives. Com deia el “Zona Sec”, “Els aplaudiments emmudeixen l’escepticisme en el primer més de la Taula de Convivència”.⁷⁷¹ En aquest sentit, aquesta diferència de posicions en relació a la immigració i la convivència al barri posava de rellevància la situació de divisió del moviment veïnal poblesequí. Una divisió que, segons Quintana, el consistori va aprofitar per tal de “jugar a dues bandes” amb l’associacionisme veïnal del barri en el darrer lustre del govern socialista a la ciutat de Barcelona, un període de grans canvis al barri sobretot pel que feia als plans –públics i privats- que hi havia per donar-li vida altre cop a l’avinguda Paral·lel.⁷⁷²

5.4.3.- El Paral·lel i la Fundació El Molino (FEM): una reforma de tots/es?

Des de les pàgines de diaris com “La Vanguardia” –des del seu suplement “Vivir en Barcelona”- van començar a aparèixer notícies sobre l’estat de degradació en que es trobava l’avinguda Paral·lel i, per extensió el barri del Poble-sec. Des de les pàgines del diari es relacionava l’abandonament del Paral·lel –tant per part del consistori com per part dels empresaris dels teatres- amb l’elevada immigració que vivia al Poble-sec. Es parlava, del carrer de “Sant Blai” (sic.) com un lloc atapeït d’establiments de *shawarmas*, basars i locutoris; de la confluència a l’avinguda Paral·lel del barri del Raval del qual es ressaltava una narco-sala, o sala de veno-punció, que hi havia a la muralla del Portal de Santa Madrona. Amb aquest context de fons el diari donava la veu als empresaris que tenien teatres i establiments allà, com Joan Lluís Bozzo, el qual

---

⁷⁷¹ “Zona Sec”, Núm. 79, març de 2010, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3.

⁷⁷² Amadeu Quintana, conversa amb l’autor 16/04/2018.

reclamava la necessitat de revitalitzar l'avinguda, convertir-la en una zona d'oci nocturn i assenyalava que turistes i creueristes eren un públic predilecte en aquest sentit.⁷⁷³ La televisió pública catalana, TV3, també va contribuir a donar una mala imatge del Poble-sec. A la sèrie “Mar de Fons” es feia referència a la plaça del Sortidor en uns termes pejoratius i estigmatitzadors del barri; es deia que al Poble-sec es podien “trobar peces de moto robades” i “adquirir cavall a la plaça del Sortidor”. Aquesta menció del barri va ser contestada per la CEPS fent arribar una carta a TV3 i a diaris com “La Vanguardia” on demanaven que deixessin d'estigmatitzar el barri i exigien que s'assenyalessin els aspectes rellevants del mateix sense caure en les llicències –i els perills- que la ficció podia portar a l'imaginari col·lectiu en relació al barri.⁷⁷⁴

Les entitats del barri eren conscients que calia tornar a donar-li vida al Paral·lel per tal de convertir-lo en un eix important de la ciutat i, a més, consideraven que allò que era bo pel Paral·lel, intrínsecament havia de ser bo pel barri del Poble-sec que rebria els ecos de les intervencions que es realitzessin a l'avinguda. Els titulars de “La Vanguardia” seguien apareixent en la tònica d'estigmatitzar el barri: “Erosión de la convivencia”⁷⁷⁵ o “Aliento para el Poble Sec” on “se teme un ‘contagio’ del Raval”.⁷⁷⁶ En aquest clima de creació d'opinió va aparèixer un nou actor a l'escena del barri i del Paral·lel. El “Zona Sec” es feia ressò del naixement de la Fundació El Molino (FEM), una entitat que cercava la “reactivació de tot el Paral·lel” a partir de la reobertura d'El Molino; un projecte que “va més enllà de la reactivació de la zona i vol fer del Paral·lel un eix comercial que uneixi la plaça Espanya i el port, aprofitant els 2.000.000 de

---

⁷⁷³ “El bulevar de la decadencia”, a *La Vanguardia*, 6 de març de 2006, p. 3.

⁷⁷⁴ “Imatge del Poble Sec”, a *La Vanguardia*, 9 d'octubre de 2006, p. 26.

⁷⁷⁵ “Erosión de la convivencia”, a *La Vanguardia*, 4 de desembre de 2009, p. 2.

⁷⁷⁶ “Aliento para el Poble Sec”, a *La Vanguardia*, 29 de desembre de 2009, p. 3.

turistes que aquest rep cada any, i els 3.500.000 de visitants que acull la Fira de Barcelona”. Quelcom totalment inserit en la política municipal barcelonina enfocada al turisme, a la recerca de capitals i inversions i a la venda de la marca exterior de la ciutat.

Com també s’assenyalava des del diari del barri, aquesta entitat no estava formada per veïnes ni veïns del barri, “Darrera la Fundació es troba un grup de reconeguts empresaris i professionals procedents d’àmbits diversos. Per citar-ne alguns, Miguel Bosé, Josep Bohigas o Emilio Sánchez Vicario, i Elvira Vázquez, presidenta de FEM i consellera delegada d’*Ocio Puro*, l’empresa promotora i propietària de l’edifici d’El Molino”.⁷⁷⁷ Des de la CEPS, es va veure amb bons ulls l’aparició d’aquest actor privat. Com recorda Amadeu Quintana, el moviment associatiu del barri veia amb bons ulls que s’invertís al barri.⁷⁷⁸ Des del “Zona Sec” es van començar a omplir pàgines que informaven sobre la naturalesa d’aquesta nova entitat i la donaven a conèixer a la resta del veïnat. Coincidint amb el relat i opinió de la CEPS titulaven una portada d’abril de 2009: “FEM, un alè d’empenta al Poble-sec”.⁷⁷⁹ Les problemàtiques que s’havien donat en relació a les qüestions relatives a la convivència, a la degradació i estigmatització del barri a través de mitjans de comunicació i a la manca d’inversions que calien al barri feren que l’arribada d’aquest nou agent pogués donar un impuls per encetar les reformes que el barri necessitava. La FEM, s’escrivía al “Zona Sec”, pretenia incidir tant en la revitalització del Paral·lel –començant per la reobertura d’El Molino- com en la millora del Poble-sec. La regidora Moraleda exposava que “Hem d’agrair la tenacitat, la valentia i l’aposta rigorosa dels empresaris d’Ociopuro per impulsar el que és un símbol

---

⁷⁷⁷ “Zona Sec”, núm. 68, febrer de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 12.

⁷⁷⁸ Amadeu Quintana, conversa amb l’autor 16/04/2018.

⁷⁷⁹ “Zona Sec”, núm. 69, abril de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 1.

per la ciutat i una icona pel Paral·lel”. I es sentenciava des del diari que al Poble-sec “les ajudes sembla que arriben abans de l’àmbit privat que del públic”.⁷⁸⁰ En una entrevista al “Zona Sec”, l’empresària Elvira Vázquez assenyalava que el govern de la ciutat havia mostrat voluntat política per tornar a revifar el Paral·lel –deia que hi havia possibilitats de reobertura reals d’altres teatres com l’Arnau o l’Scènic (antic Studio 54)- i que les obres d’El Molino anaven per bon camí tot i que feia pocs mesos que havien començat.⁷⁸¹ De fet, en el moment de començar les obres, la FEM i l’Ajuntament signaren un conveni de col·laboració que tenia per objectiu “impulsar la revitalització del Paral·lel com eix cívic, d’oci, cultural i comercial, una avinguda amb llarga tradició dins el món del teatre i l’espectacle, i amb una gran potencialitat i capacitat d’atracció ja que compta en un extrem amb la Ciutat del Teatre i la Fira i, a l’altre, el Port amb l’estació marítima de creuers”; a més, el conveni es comprometia a crear una comissió de seguiment “integrada per l’Ajuntament, la Fundació El Molino i representats del teixit associatiu dels districtes de Sants-Montjuïc, Ciutat Vella i l’Eixample”. Els acords i compromisos eren que l’Ajuntament –en col·laboració amb la FEM-, es comprometia a elaborar un pla de millora i revitalització de l’avinguda “amb una visió multidisciplinària, concretarà les actuacions urbanístiques i les propostes en relació a la mobilitat i als diferents usos, en especial, el cultural, l’oci, el comercial” i, en darrer lloc, “l’habitatge”. El conveni, amb una durada de cinc anys des de la seva signatura s’entendria prorrogat tàcitament anyalment si no es produïa una denúncia del mateix per

---

⁷⁸⁰ “Zona Sec”, núm. 69, abril de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 6.

⁷⁸¹ “Zona Sec”, núm. 69, abril de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 7.

part d'alguna de les dues parts implicades.⁷⁸² El resultat d'aquest conveni seria el que anys endavant es coneixeria com el "Pla Paral·lel".

L'aparició en escena d'aquesta fundació amb els seus plans de revitalitzar el Paral·lel –de la mà de l'Ajuntament- també va generar controvèrsia dins del barri amb diversitat d'opinions. Des del "Zona Sec" es va un exercici simpàtic per reflectir aquesta controvèrsia creant dos personatges –la Lita i en Sèrri- que havien de respondre a la pregunta "És necessària la remodelació del Paral·lel?". La Lita es mostrava partidària de la necessitat de fer un "rentat de cara" al Paral·lel, que havia d'esdevenir el "Broadway barceloní", amb terrasses de bar "plenes de gom a gom", amb una agenda cultura "atapeïda", etc. celebrant la iniciativa de la FEM. Pel seu cantó, en Sèrri, es mostrava escèptic amb la proposta de FEM-Ajuntament, una proposta on hi veia interessos privats i una voluntat "únicament d'impacte mediàtic i beneficis". A més, exposava que ningú de fora del Raval, Sant Antoni o Poble-sec havia de venir a imposar un model d'oci que s'havia esgotat i que havia canviat. En Sèrri plantejava que no es podia tornar enrere en el temps i que l'oferta cultural del Paral·lel –Sala Apolo, Condal, Victòria, etc.- continuaven programant i omplint totes les setmanes; "El Paral·lel té prou vida com perquè vinguin onze empresaris del comerç i l'oci i ens diguin què hem de fer, com ho hem de fer i a sobre, estar-hi d'acord". I, sentenciava, "Volem viure tranquils com ho fem ara. No volem que s'enriqueixin a la nostra costa. L'alcalde s'ha afanyat a dir que 'serà un plaer' caminar de punta a punta del Paral·lel. Què poc passeja, el nostre alcalde, pels nostres barris!".⁷⁸³

---

⁷⁸² Conveni de col·laboració entre l'Ajuntament de Barcelona i la Fundació privada El Molino, 10 de març de 2009, Barcelona [consulta *online* http://poblesec.barcelona.ppe.entitats.diba.cat/wp-content/uploads/sites/10/2010/01/ConveniMolino_12181.pdf 04/02/2018]

⁷⁸³ "Zona Sec", núm. 69, abril de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 11.

Per tal de donar-se a conèixer i superar aquestes controvèrsies, la FEM va comprar un espai dins del “Zona Sec” –sota el nom de “Fem Paral·lel”- per tal de presentar-se i explicar el seu punt de vista al veïnat poblesequí una part del qual recelava de les intencions especuladores i en recerca de beneficis del col·lectiu d’empresaris. En la seva primera aparició, la separata de la FEM explicava els punts del conveni de l’Ajuntament i els avenços que hi havia a les obres d’El Molino el qual es vaticinava que seria un dels teatres que més avenços tecnològics incorporaria d’Europa. Seguidament, la FEM feia un recull de tots els titulars que havien aparegut a la premsa catalana i estatal sobre els seus plans per revitalitzar el Paral·lel: “*El Paral·lel renace*” (La Vanguardia); “*Nueva vida para el Paral·lel*” (ABC); “*Hereu quiere que el Paral·lel sea un paseo desde la Fira al Puerto*” (El Periódico); “*El Paral·lel suspira per recuperar l’esplendor*” (El Punt), entre d’altres. Com es pot copsar, l’opinió que es donava des dels mitjans de comunicació era totalment favorable als plans que FEM i Ajuntament havien acordat. Seguidament, la separata realitzava un repàs dels seus fundadors i membres –que duraria quatre números del “Zona Sec”-; per començar, els encarregats de presentar-se serien Josep Bohigas (fill d’Oriol Bohigas), arquitecte encarregat de les obres de remodelació d’El Molino, Montse López, “Comissionada del Poble-sec del Districte de Sants-Montjuïc” en la qüestió de la remodelació del Paral·lel que, per tant, era l’encarregada de fer d’intermediària entre l’Administració, la FEM i el veïnat del barri, i Emilio Sánchez Vicario, un perfil més empresarial que expressava la seva missió en relació al Paral·lel en els termes de beneficis turístics i empresarials dient que “*tiene que ser una de las atracciones de la ciudad para todo el mundo que la visite*”.⁷⁸⁴ Altres membres fundadors i fundadores de la FEM eren l’empresària del turisme Pilar

---

⁷⁸⁴ Separata FEM Paral·lel, “Zona Sec”, núm. 70, maig de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec.

Mijangos, el notari José Luis Perales Sanz, l'advocada Roser Ràfols, entre d'altres. Des de la separata "FEM Paral·lel" també es va procedir a fer entrevistes a càrrecs polítics com Moraleda que veia amb molt bons ulls l'emergència de la FEM com a impuls pel Paral·lel i pel barri del Poble-sec.⁷⁸⁵ El següent càrrec polític en aparèixer fou la regidora de Ciutat Vella Itziar González la qual, tot i mostrar-se optimista en relació a les propostes de la FEM també exposava els perills que això podia portar pel descans dels veïns –com estava succeint a Ciutat Vella- i que, per tant, aquests eren aspectes a treballar de cara al projecte futur per l'avinguda.⁷⁸⁶ Jordi Hereu, per la seva banda, es mostrava entusiasmada amb les propostes de la FEM; "Comparteixo i subscric de cap a peus tots i cadascun dels reptes que s'ha proposat la Fundació. La transformació del Paral·lel en el *Broadway* català és una iniciativa necessària, intel·ligent i molt oportuna que compta amb la complicitat de comerciants, veïns, empresaris, intel·lectuals, artistes i de l'Ajuntament de Barcelona. [...] Un cop conclòs el procés participatiu per transformar la Diagonal en un eix ciutadà ens plantejem iniciar la transformació de l'altra gran avinguda de Barcelona que no és altra que la del Paral·lel".⁷⁸⁷ Un procés participatiu que, com es veurà, va estar mancat i limitat des del principi i que no va satisfer a bona part del Poble-sec. Precisament, un dels següents entrevistats a la separata fou l'encarregat de gestionar el projecte de reforma del Paral·lel, conegut com a "Pla Paral·lel", el llavors alcaldable de CiU, Xavier Trias. Trias es mostrava al costat del consistori en el seu recolzament total a la FEM i els seus projectes de revitalització de l'avinguda. A la pregunta de què faria si fos alcalde deixava ben clara la seva

---

⁷⁸⁵ Separata FEM Paral·lel, "Zona Sec", núm. 71, juny de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec.

⁷⁸⁶ Separata FEM Paral·lel, "Zona Sec", núm. 73, setembre de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec.

⁷⁸⁷ Separata FEM Paral·lel, "Zona Sec", núm. 74, octubre de 2009, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec.

posició: “tirarem endavant amb els nous projectes que sortiran del debat que ara hi ha obert i que lidera FEM PARAL·LEL”.⁷⁸⁸

Quintana, tant en la conversa amb l'autor com en l'entrevista que se li va fer des de FEM, es mostrava engrescat amb el projecte de revitalització del barri sempre i quant això comportés millores en la qualitat de vida dels veïns i veïnes del Poble-sec⁷⁸⁹. A més, com recorda a la conversa, l'existència de la FEM i la col·laboració que es va establir entre FEM i CEPS va portar, per exemple, a donar més visibilitat a les entitats del barri fent que l'Ajuntament permetés tallar el Paral·lel celebrant la festa “FEM Paral·lel” i fent-hi coincidir la Mostra d'Entitats del barri el mateix dia; una reivindicació històrica de la CEPS que només va tenir ressò quan la FEM va entrar en l'equació de la negociació. Com exposava, aquestes reunions es feren en dinars i sopars, diu Quintana, de manera poc democràtica o transparent, però amb la finalitat que el barri avencés.⁷⁹⁰ El “Pla de Millora i Revitalització de l'Avinguda Paral·lel” realitzat per la FEM i l'Ajuntament fou aprovat al plenari del Consell de Districte al desembre de 2009; tot i que qui seria l'encarregat de tirar-lo endavant, com es veurà, seria el proper alcalde Xavier Trias i el seu regidor de Districte Jordi Martí.⁷⁹¹ L'aprovació de la mesura va despertar recels en part del veïnat del Poble-sec, uns recels i controvèrsies

---

⁷⁸⁸ Separata FEM Paral·lel, “Zona Sec”, núm. 78, febrer de 2010, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec.

⁷⁸⁹ Separata FEM Paral·lel, “Zona Sec”, núm. 81, maig de 2010, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec.

⁷⁹⁰ Amadeu Quintana, conversa amb l'autor 16/04/2018.

⁷⁹¹ Mesura de govern: pla de millora i revitalització a l'Avinguda del Paral·lel, aprovada al plenari del Consell de Districte de Sants-Montjuïc el 23 de desembre de 2009, Ajuntament de Barcelona [consulta online <https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/84631/1/13430.pdf> 05/02/2018]

que acabarien convergint, l'any 2014, en la formació de la “Plataforma Veïnal Aturem el Pla Paral·lel”.⁷⁹²

El Molino va tornar a obrir les seves portes l'octubre de 2010. Una molt bona notícia pel moviment veïnal poblesequí que reclamava que les seves aspes tornessin a girar des de feia anys. Tanmateix, El Molino va tornar a obrir en mig d'una controvèrsia molt important sobre la remodelació del Paral·lel, els primers efectes de la gentrificació i els darrers mesos del govern socialista de la ciutat de Barcelona.⁷⁹³ Si el famós teatre reobria les seves portes l'octubre de 2010, al gener del 2011 ja s'anunciava que Ferran Adrià –i el seu germà– obriria un restaurant al Paral·lel en forma de restaurant de tapes, el famós “Tickets”.⁷⁹⁴ Com deia Amadeu Quintana en una entrevista, les entitats del barri encapçalades per la CEPS s'havien jugat la carta del futur del barri vinculant-la al Paral·lel i, com es veurà, les dinàmiques de gentrificació i turistificació van portar al barri, de nou, a una situació d'emergència.⁷⁹⁵

5.4.4.- “Pla de Futur Poble-sec 2010-2020”: crisi i demanda d'equipaments

La crisi econòmica que va esclatar l'any 2008 va tenir especial impacte en un barri obrer i popular com era el Poble-sec.⁷⁹⁶ L'augment de l'atur va començar a córrer pels

---

⁷⁹² “Presentació de la Plataforma Veïnal Aturem el Pla Paral·lel”, 16 de juny de 2014.[<http://assemblea.barripoblesec.org/presentacio-de-la-plataforma-veinal-aturem-el-pla-paral%C2%B7lel/05/02/2018>]

⁷⁹³ “Zona Sec”, núm. 85, octubre de 2010, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3.

⁷⁹⁴ “Zona Sec”, núm. 88, gener de 2011, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3.

⁷⁹⁵ “Zona Sec”, núm. 84, setembre de 2010, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 7.

⁷⁹⁶ Per un anàlisi acurat sobre els efectes de la crisi a la ciutat de Barcelona veure un número monogràfic de “La Veu del Carrer”: “La crisi a Barcelona”, a *La Veu del Carrer*, núm. 109, desembre de 2008.

carrers del barri. Quelcom que afectava als veïns i al petit comerç poblesequí; “Parlem de crisi, de manca de solvència familiar, de reducció de despeses, de davallada de consum. [...] La gent no compra tant com abans. El petit comerç se’n ressenteix [...]” es deia des de les pàgines del “Zona Sec”.⁷⁹⁷ El recent augment de població portat per la població nouvinguda, sumat als dèficits estructurals en relació als equipaments i, com a colofó, l’esclat de la crisi i el seu impacte al barri van portar a elaborar un diagnosi – juntament amb altres documents que es comentaran més endavant- per tal de pensar com actuar al Poble-sec i perfilar el barri de cara als anys futurs. En aquest sentit, des de l’Ajuntament –en col·laboració amb la Fundació Pere Tarrés i la Fundació CIREM (Centre d’Iniciatives i Recerques Europees a la Mediterrània)- es va realitzar un estudi emmarcat dins de la “Llei de Barris” que pretenia fer una radiografia sobre les dades econòmiques i d’ocupació al barri. El document, titulat “Estudi de necessitats d’ocupació i desenvolupament econòmic del barri del Poble-sec”, tenia com a objectiu analitzar la situació sociolaboral, socioeconòmica i l’ocupabilitat de les persones del barri; analitzar la percepció dels seus habitants sobre la necessitat de serveis; analitzar possibilitats de desenvolupament econòmic del barri; analitzar el barri i la seva relació amb la ciutat; i, identificar i analitzar les seves potencialitats. L’any 2007 el Poble-sec es trobava amb 39.491 habitants –el 2002 en tenia 35.130, donant un creixement del 12,41%-. La distribució de la població per sexes resultava lleugerament superior a nivell de població femenina, un 51,2% davant d’un 48,8% de masculina, similar a les dades relacionades amb el Districte i amb la resta de la ciutat. Aquesta similitud també es mantenia en la distribució de la població per edats, el gruix de la qual es situava a la forquilla d’edat d’entre 25 i 64 anys -amb un 60%-, seguida per la població de més 64

---

⁷⁹⁷ “Zona Sec”, Núm. 66, octubre de 2008, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, Llibre V, 56-67, 2007-2008, p. 10.

anys –el 20%-. Pel que feia a la població jove, el grup d'entre 0 i 14 anys representava el 10,7%, mentre que el d'entre 15 i 24 anys en representava el 9,3%; el que portava a concloure que hi havia un pes menor de la població jove que respecte a les dades de la resta de la ciutat fent que l'Índex d'Envel·liment del barri fos més elevat, també, que a la resta de la ciutat. Com s'ha vist, el percentatge de població d'origen immigrant al Poblesec l'any 2008 –el 27,9%- era més alt que al Districte (19%) i a la Ciutat (17,3%). Destacava també la dada que, dins de la població jove, el 46,14% d'aquesta era nouvinguda. Pel que feia a la distribució dels orígens de la població immigrada, la més nombrosa era la d'origen paquistanès, seguida de l'equatoriana, la filipina i la italiana.

Pel que feia a l'ocupació, les dades mostraven com el Poblesec tenia una taxa d'atur per damunt de la mitjana de Districte i de Ciutat, un 13,82% davant d'un 12,1% i un 10,8% respectivament. Un atur que afectava, sobretot, a la franja més jove de la població poblesequina d'entre 15 i 29 anys i a la població femenina. Pel que feia a la Renda Familiar Disponible (RFD) del barri –amb dades de l'any 2005- el Poblesec es situava com un barri amb les rendes més baixes entre els barris de la ciutat de Barcelona; la RFD del Poblesec era de 12.317€/any, 1.039€ més baixa que la del Districte i 4.338€ més baixa que la de la ciutat. Pel que feia a l'activitat econòmica que tenia lloc al barri, l'estudi exposava –amb dades de 2004- que el 43,6% de les veïnes i veïns del Poblesec treballaven al sector serveis. El segon sector d'ocupació en importància al barri era el comerç al detall que ocupava al 20,2% de la població seguit de prop pel sector professional amb un 20,1%.

Segons els redactors de l'estudi, la solució a les problemàtiques que es donaven al barri passava per “obrir-lo” a la ciutat. Per “obrir” entenien: atreure turistes, aprofitar l'oferta teatral per crear nous establiments de restauració i oci nocturn per atreure més

afluència de gent al barri, connectar el barri amb Montjuïc a través d'itineraris, incidir en el sector de la restauració per tal que generessin una oferta gastronòmica més àmplia i variada, generar oferta d'establiments (bars o comerços) per joves, així com garantir la generació d'equipaments i espais per ells.⁷⁹⁸ Com es pot observar, tret de les darreres recomanacions per la població jove del barri, les “solucions” que planteja l'estudi estarien força en la línia del que després plantejaria la FEM. És a dir, el missatge de fons que calia atreure inversions al barri a través del turisme i la restauració, el model de creixement econòmic imperant a la ciutat de Barcelona. Un model que, com es veurà, s'esgotarà i morirà d'èxit a finals de la segona dècada dels dos-mil i que tindrà una repercussió especialment crua i dura a un barri com el Poble-sec.

Al 2010, quan ja s'havien patit dos anys de crisi econòmica, l'Ajuntament va tornar a elaborar una diagnosi del barri. La població havia augmentat fins a 40.919 habitants, i la població nascuda fora d'Espanya arribava al 32,9%. La seva distribució per sexes i edats es mantenia sense canvis substancials a l'anterior diagnosi. Pel que fa als equipaments i serveis, el Poble-sec tenia un Centre Cívic, una Biblioteca Pública, un local per la CEPS, un local per l'UAVPS, un “Casal” per joves, tres llars d'infants públiques, quatre escoles primàries públiques, dos instituts de secundària públics, nou equipaments esportius (quasi tots ubicats a la muntanya de Montjuïc amb els problemes de connexió que aquesta tenia amb el barri), un CAP, quatre centres de salut mental, un centre de Serveis Socials, una residència i centre de dia, cap mercat, cap eix comercial, una “plaça major” (la Plaça del Sortidor), dues zones peatonals (Blai i una part de Vila Vilà) i tota una important zona verda que era la muntanya de Montjuïc, entre d'altres. Una dotació d'equipaments força minsa si es compta el volum de població que els havia

---

⁷⁹⁸ “Estudi de necessitats d'ocupació i desenvolupament econòmic del barri de Poble-sec”, setembre de 2008, Ajuntament de Barcelona [consulta *online* http://poblesec.barcelona.ppe.entitats.diba.cat/wp-content/uploads/sites/10/2009/03/EstudiPobleSec_12052.pdf 05/02/2018]

de fer servir. El que també és necessari destacar de la radiografia que es fa del barri és l'important número d'entitats de tot tipus que hi ha, conformant un teixit associatiu notablement ric. Sens dubte una de les característiques i potencialitats més important del Poble-sec. Un total de 142 entitats i associacions (87 d'elles integrades dins de la CEPS) entre les quals destacaven un important nombre d'entitats esportives (20), de cooperació i solidaritat (18) però, sobretot, destacava l'elevada presència d'entitats culturals (47) – tant de cultura popular i tradicional catalana, com d'entitats culturals espanyoles i de la resta del món, com associacions de recerca històrica, musical, entre d'altres-. A l'estudi també es destacava l'acció social que es desenvolupava al Poble-sec, donant especial importància al Pla Comunitari o Poble-sec per a Tothom. De la mateixa manera, pel que feia referència a la convivència, es considerava que tant el teixit associatiu existent –i la feina que aquest feia-, com la distribució de la població portaven a la creació d'una xarxa de suport mutu veïnal molt beneficiosa per la convivència. Una convivència, els principals problemes de la qual eren l'alta densitat de la població –fruit de la idiosincràsia de la geografia del barri- i les molèsties dels locals de restauració i d'oci nocturn.

Pel que feia als aspectes relacionats amb l'associacionisme i la participació, el diagnòstic elaborat per l'Ajuntament exposava que els punts forts del barri eren la tradició i la riquesa associativa, la qualitat de les associacions i la seva capacitat per generar esdeveniments culturals i festius al barri, així com la seva capacitat per donar resposta a les necessitats de caire social dels seus veïns i veïnes. Tot i així, s'exposava que calia millorar, simplificar i reorganitzar els espais de participació ciutadana. Igualment, també es deia que la informació –òbviament- era base de la participació i que, per tant, l'accés a aquesta calia que es millorés; de la mateixa manera que reclamava la cerca de noves vies de participació (no presencial) i millorar el retorn

d'informació que institució i entitats feien d'aquests espais de participació a les veïnes i veïns.⁷⁹⁹

Amb totes aquestes dades, institucions i entitats veïnals del barri es van posar a treballar per –seguint l'estela del primer pla de futur elaborat l'any 1994– assentar les bases, les línies generals d'actuació i els eixos prioritaris de desenvolupament del barri durant els propers anys. Aquest nou pla de futur s'emmarcava dins de la mesura “La Barcelona dels barris” i de la modificació que –com es veurà a continuació– es va fer dels reglaments d'organització dels districtes i de la participació ciutadana que va tenir lloc al 2009. En aquest impuls descentralitzador es van començar a elaborar plans de futur pels barris per tal de “concretar les línies estratègiques de treball a deu anys vista, a partir de l'anàlisi i diagnòs de la realitat que s'ha treballat en el si dels Consells de Barri i de les comissions de seguiment”. Així doncs, a partir dels estudis esmentats anteriorment sumats a una sèrie de reunions i trobades –un total de set– que es van realitzar amb el teixit associatiu del Poble-sec –bàsicament de CEPS i UAVPS– juntament amb la representació dels grups municipals del Districte, es va elaborar aquest programa de futur pel barri. La “foto del barri” que va servir de base per començar els treballs fou, sobretot, el document esmentat anteriorment de “Diagnòs del barri”. Tenint en compte les informacions que allí s'hi recollien es va començar a parlar de les mancances que calia solucionar en diferents blocs: serveis a les persones i equipaments; espai públic, mobilitat, urbanisme i habitatge; ocupació, empresa, comerç i mercats; prevenció convivència i seguretat; i, associacionisme i participació. En primer lloc, en allò referent als serveis a les persones i equipaments, s'exposava la manca d'escoles bressol, la necessitat d'ampliar la biblioteca, la necessitat de construir un

---

⁷⁹⁹ “Districte de Sants-Montjuïc. Barri de Poble-sec. Diagnòs del barri”, juny de 2010, Ajuntament de Barcelona [consulta online <https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/84987/3/5425.pdf> 05/02/2018]

poliesportiu amb piscina, la necessitat d'ubicar un altre CAP al barri, la necessitat d'ampliació del centre cívic o la necessitat de crear espais per infants i joves així com per millorar els serveis i equipaments existents per gent gran. En relació a l'espai públic, mobilitat i urbanisme es posava de relleu la necessitat d'arranjar alguns carrers del barri, la millora de la neteja i dels sistemes de recollida, la recuperació d'un espai públic com era el Palau de la Premsa, la necessitat de fer habitatge públic i habitatge dotacional per persones grans o amb diversitat funcional, la necessitat de regular el trànsit dels cotxes d'autoescola pel barri o la creació de noves places públiques d'aparcament. En el bloc relacionat amb el comerç, l'ocupació, les empreses i els mercats, el pla de futur destacava la necessitat d'obrir el barri a la ciutat, visualitzant el seu associacionisme, visualitzant l'existència dels petits artesans i artistes del barri, fomentar la creació d'un eix comercial divers i trobant una solució per l'elevat nombre de persones aturades. Sobre convivència, seguretat i prevenció, entitats i institució consideraven que l'alta densitat de població del barri estava en l'arrel de molts dels problemes de convivència. El focus d'atenció també es posava en els establiments de restauració i d'oci nocturn que hi havia. S'apostava, per tant, per fomentar el coneixement mutu del veïnat, incrementar els educadors de carrer i la policia de proximitat així com també calia potenciar oferta d'activitats per joves. Com es veu, és un document de propostes molt similar al document de diagnosi elaborat per l'Ajuntament i citat anteriorment. I, pel que feia a associacionisme i participació, es posaven de relleu les mateixes mancances i propostes que en el document de diagnosi: reorganitzar la participació i els seus òrgans i millorar la informació tant d'entrada com de sortida dels òrgans participatius.

Per tant, un cop identificades les mancances i les línies a seguir, el document plantejava una sèrie d'accions concretes per donar resposta als fenòmens que es donaven a cada àmbit o eix. En relació als serveis i equipaments es considerava

primordial dotar-se de sòl públic per a la construcció d'equipaments o adequar el sòl públic que en aquell moment estava en desús, així com disposar d'un nou CAP amb especialistes –“d'acord amb les normatives el Pla d'Equipaments”- a la zona de la França Xica. En l'àmbit relacionat amb l'espai públic i urbanisme es posava èmfasi, sobretot, en la necessitat de crear espais de sociabilitat per a totes les edats així com millorar els accessos des del Poble-sec a la muntanya de Montjuïc. En allò referent a l'ocupació i al comerç, es vinculava la reactivació comercial i econòmica del barri a la reactivació de l'avinguda Paral·lel exposant que calia que “el Paral·lel atregui a grans marques com a via d'entrada al barri, per tal d'especialitzar el petit comerç”. Fent referència als eixos de convivència i d'associacionisme i participació el pla no proposava accions concretes més enllà de repetir allò descrit al diagnòstic.⁸⁰⁰

Aquestes serien les línies principals que el govern municipal havia de seguir en la vista posada a les properes eleccions municipals de maig de 2011 i prenent compromisos al barri a una dècada vista. Un darrer any on a Barcelona i al Poble-sec van succeir esdeveniments de cabdal importància per comprendre com arribava l'Ajuntament encapçalat pel PSC a les eleccions municipals. Al Poble-sec i al seu moviment veïnal aquests canvis, com es veurà, van portar a una nova transformació del teixit associatiu amb el sorgiment d'un nou moviment veïnal –al marge de les dues entitats tradicionals- de base autònoma i reivindicativa que prendria especial importància a partir del 2011 i de l'esclat del 15-M, l'Assemblea de Barri del Poble-sec, un projecte que després es materialitzaria amb la fundació de l'Ateneu Cooperatiu La Base i amb la generació de noves experiències d'organització veïnal com el Sindicat de

---

⁸⁰⁰ “Pla de Futur del Barri de Poble-sec, 2010-2020”, Ajuntament de Barcelona [consulta *online* http://www.poblesec.entitatsbcn.net/diba_document/pla-de-futur-del-barri-de-poble-sec-2010-2020/05/02/2018]

Barri per fer front a l'expulsió de les veïnes i veïns degut als processos de gentrificació i turistificació que patiria el barri sobretot a partir de mitjans dels anys 2010.

5.5.- El referèndum de la Diagonal, la reorganització de la participació ciutadana i fi del govern municipal d'esquerres a Barcelona:

5.5.1.- El procés participatiu de la reforma de la Diagonal: el teló de fons de l'esgotament d'un consistori

El 24 de març de 2009 es va presentar al Consell de Ciutat el procés participatiu que havia de servir per tal d'encetar el projecte de reforma de l'avinguda Diagonal.⁸⁰¹ Des del màxim òrgan de participació ciutadana de la ciutat es celebrava que l'Ajuntament plantegés una reforma de la Diagonal després de realitzar un procés participatiu que culminés en una consulta ciutadana. Com s'exposava "Aquest procés participatiu serà també una gran oportunitat per a prosperar en les polítiques de participació ciutadana de Barcelona i en els processos de governança de la Ciutat. Sense dubte, aquest procés contribuirà a una ciutadania més informada, més formada i més responsable i a una democràcia més avançada". Tot i així, el Consell de Ciutat assumia les limitacions de les seves actuacions dins del procés participatiu assumint "l'abast i els límits del procés participatiu [...] la transformació de la Diagonal és una decisió ja presa per l'Ajuntament de Barcelona". Per això el Consell recomanava que la "ciutadania sigui informada

---

⁸⁰¹ Acta de la Sessió del Consell de Ciutat, 24 de març de 2009, Barcelona [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/51/acta_final_24_03_09.pdf 06/02/2018];

Pla de treball i metodologia de la comissió de treball per a la transformació urbanística de la Diagonal, aprovat el 2 de març de 2009, Consell de Ciutat [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/54/diagonal_pla_treball.pdf 06/02/2018]

Totes les actuacions del Consell de Ciutat en relació a la reforma de la Diagonal es poden consultar *online* a "Transformació de la Diagonal" <http://www.conselldeciutat.cat/ca/page.asp?id=54> [consulta *online* 06/02/2018]

d'aquest marc de participació amb la màxima claredat i transparència". Per tant, el procés participatiu seria l'encarregat de generar propostes de reforma que es sotmetrien a consulta i l'opció guanyadora esdevindria la que recolzaria i tiraria endavant el govern municipal.⁸⁰² Tanmateix, com es veurà, l'evolució dels esdeveniments serà diferent. Des de les pàgines de "La Veu del Carrer" es saludava i es veia amb bons ulls aquesta iniciativa –que estava recollida a les normatives de participació ciutadana però que mai s'havia portat a la pràctica durant les dècades d'Ajuntaments democràtics- i es recollien els temors que el Consell de Ciutat posaria de relleu més endavant; la necessitat que fos un procés on la informació estigués al centre de tot per tal d'assegurar una participació ciutadana operativa i efectiva.⁸⁰³

En els seus dictàmens el Consell de Ciutat remarcava la necessitat que tant la ciutadania com el propi Consell poguessin rebre les informacions escaients amb antelació suficient com per poder realitzar una participació efectiva.⁸⁰⁴ Els treballs de Consell de Ciutat i de la comissió de l'Ajuntament encarregada de la reforma de la Diagonal van prosseguir i van arribar a donar dues opcions, dos projectes, que serien els que es procedirien a consultar a la ciutadania. El Consell de Ciutat, al març de l'any 2010 va procedir a validar aquestes dues opcions.⁸⁰⁵ Els partits polítics, al gener del 2010, la havien mostrat els seus recels a l'hora de poder-hi introduir una tercera opció

---

⁸⁰² Procés participatiu sobre la transformació de l'avinguda Diagona. Dictamen 1a fase, aprovat el 24 de març de 2009, Consell de Ciutat [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/54/dictamen_diagonal.pdf 06/02/2018]

⁸⁰³ "La Diagonal, a consulta", a *La Veu del Carrer*, núm. 110, febrer de 2009, p. 5-7.

⁸⁰⁴ Dictamen sobre el procés participatiu per a la transformació de l'avinguda Diagonal, en la fase d'informació i d'inici del procés de recollida d'aportacions ciutadanes. Aportacions del Consell al debat sobre la transformació de la Diagonal, aprovat el 22 de juny de 2009, Consell de Ciutat [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/54/diagonal_dictamen_2_22-6-09_pend.pdf 06/02/2018]

⁸⁰⁵ El consell de ciutat de Barcelona i la transformació urbanística de l'avinguda Diagonal. Valoracions i aportacions al procés participatiu, aprovat el 24 de març de 2010, Consell de Ciutat [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/54/diagonal_dictamen_3afase.pdf 06/02/2018]

que fos “ni una ni l’altre”, de les dues opcions.⁸⁰⁶ Una opció que, finalment, sí que es va incloure.

La consulta es va celebrar i d’entre les opcions de reforma –A, un bulevard, i B, una rambla- es va imposar l’opció de no realitzar cap transformació –C, “cap de les dues opcions”-. A la consulta hi van participar 172.161 barcelonines i barcelonins (configurant una participació del 12,17%). D’aquests, un 79,84% van optar per l’opció C (137.454 persones), per l’opció A l’11,8% (20.447 vots) i per l’opció B el 8,28% (14.260 vots). Aquests resultats van provocar un autèntic daltabaix al govern de Jordi Hereu que va anunciar dimissions com la del primer tinent alcalde Carles Martí i Pilar Conesa, gerent de Sistemes d’Informació.⁸⁰⁷ Segons paraules del propi Hereu, el que havia de ser una aproximació a la ciutadania va demostrar fins a quin punt les preocupacions dels ciutadans i del consistori es trobaven allunyades.⁸⁰⁸ CiU i PP van demanar immediatament la dimissió del propi alcalde Hereu, mentre que ERC parlava d’una resposta proporcionada.⁸⁰⁹ La FAVB, des les pàgines de la seva publicació,

---

⁸⁰⁶ Acta de la Sessió del Consell de Ciutat, 26 de gener de 2010, Barcelona [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/67/acta_final_26-01-10.pdf 06/02/2018];

Tota la informació d’infraestructura i logística de la consulta es pot consultar a: Consulta ciutadana sobre la transformació de l’Avinguda Diagonal. Mesa de seguiment i garanties. Barcelona, 3 de febrer de 2010, Ajuntament de Barcelona [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/54/consulta_ciudadana_diagonal.pdf 07/02/2018]

⁸⁰⁷ “L’opció C s’imposa en la consulta sobre la Diagonal amb gairebé un 80% dels vots”, a TV3, 16 de maig de 2010 [consulta *online* <http://www.ccma.cat/324/Lopcio-C-simposa-en-la-consulta-sobre-la-Diagonal-amb-gairebe-un-80-dels-vots/noticia/677945/> 07/02/2018]

⁸⁰⁸ “El fracaso de la consulta de la Diagonal se lleva por delante al Primer Teniente de Alcalde”, a La Vanguardia, 16 de maig de 2010 [consulta *online* <http://www.lavanguardia.com/vida/20100516/53928946995/el-fracaso-de-la-consulta-de-la-diagonal-se-lleva-por-delante-al-primer-teniente-de-alcalde.html> 07/02/2018]

⁸⁰⁹ “CiU i PP demanen la dimissió d’Hereu, i ERC parla de resposta suficient als resultats de la consulta de la Diagona”, a TV3, 16 de maig de 2010 [consulta *online* <http://www.ccma.cat/324/ciu-i-pp-demanen-la-dimissio-dhereu-i-erc-parla-de-resposta-suficient-als-resultats-de-la-consulta-de-la-diagonal/noticia/676845/> 07/02/2018]

coincidia en considerar que el resultat de la consulta havia deixar a Jordi Hereu i al seu equip en una situació molt difícil al capdavant del consistori.⁸¹⁰

El Consell de Ciutat, en un dels seus darrers dictàmens sobre la reforma de la Diagonal va expressar el seu descontentament sobre com s'havia arribat al final del procés. En destacava “la manca d’informació tècnica i econòmica suficient relacionada amb els dos projectes de transformació proposats, tant pel que fa a la seva execució com als seus impactes, especialment pel que fa a la mobilitat, la manca d’informació i argumentacions relacionals amb l’opció ‘C’ [cap de les dues], així com sobre el risc de politització del procés” que li atorgava un caire plebiscitari en relació al govern municipal i que, com es va veure, fou el tarannà que va impregnar el procés de consulta i la interpretació dels seus resultats. Pel Consell de Ciutat, en aquest resultat van tenir especial incidència “la politització del procés, els impactes mediàtics d’aquest, així com l’excessiu protagonisme del Govern Municipal”, i dels partits polítics. Un protagonisme que havia anat en detriment de la feina que estava fent fins llavors el propi Consell. Tanmateix, defugint el discurs del govern i dels mitjans de comunicació, el Consell de Ciutat no considerava un fracàs el resultat de la consulta sinó el procés en si. La baixa participació l’atribuïen als dèficits de la campanya, als errors d’enfocament de la consulta, a la seva politització i a factors conjunturals, detectant múltiples febleses a la iniciativa així com, indicaven, que “l’Ajuntament de Barcelona i la pròpia ciutat han patit un cert desprestigi pel que fa al bon govern”, quelcom que requeria mesures urgents. Afegien que, tot i això, l’experiència de les consultes ciutadanes seguien sent el camí per construir una ciutat més democràtica.⁸¹¹ Tanmateix, és obvi que els resultats

---

⁸¹⁰ “Hereu, a la corda fluixa després de la Diagonal”, a *La Veu del Carrer*, núm. 117, juliol de 2010, p. 7.

⁸¹¹ Proposta de dictamen sobre la consulta ciutadana del procés participatiu per la transformació de l’avinguda Diagona de Barcelona, juliol de 2010, Consell de Ciutat [consulta online http://www.conselldeciutat.cat/site/files/72/proposta_diagonal_230710.pdf 07/02/2018]

d'aquesta consulta suposaven un important cop pel consistori d'Hereu el qual sentia la llunyania de la ciutadania vers al seu projecte a un any de les eleccions municipals de 2011. Un govern municipal que també va intentar escurçar aquesta distància generant una nova normativa de participació ciutadana.

5.5.2.- El “Pla Director Municipal de la Participació Ciutadana (2010-2015)”:

El diagnosi era clar, existia un allunyament entre la ciutadania i l'Administració. L'equip d'Hereu, en aquest sentit, va engegar una reforma de les normatives de participació ciutadana que, segons el seu parer, havien d'ajudar a disminuir aquesta distància. Una distància que portava sent denunciada pel moviment veïnal barceloní des de feia anys, sobretot després de la impostura del Fòrum 2004, tal i com la categoritza Marc Andreu.⁸¹² En aquest sentit, fent una crítica a la participació ciutadana promoguda des del consistori barceloní, el número 100 de “La Veu del Carrer” era prou explícit: “Ciutat i poder. Qui mana a Barcelona?”. Aquell número el destinaven a desgranar com es donava “l'altra participació”, aquesta que es feia des dels poders econòmics i que semblava que tenia més incidència i eficàcia que no pas la que es feia des del veïnat organitzat dels barris de Barcelona;

“l'altra participació, no aquella que s'ajusta a les normes definides, la laboriosa, que sovint no té a l'abast ni totes les informacions ni tots els recursos. [...] Mentre nosaltres, els ciutadans i ciutadanes compromesos amb la construcció d'una ciutat que respongui a les necessitats i interessos de tothom, però que protegeixi de forma especial a les persones i els col·lectius més febles,

---

⁸¹² ANDREU, Marc, “Moviments socials i crítica al ‘model Barcelona’... p. 1.

esgarrapem reunions, informacions, forats a les agendes, reclamem durant mesos tècnics que ens assessorin, ens sentim membres de l'escolania de Montserrat i finalment veiem com la nostra participació, valoracions, deliberacions d'anys, mereixen la mateixa consideració que una enquesta resposta de forma virtual...Ells, elles, *els altres*, marquen l'agenda, estableixen prioritats, discretament, calladament, i quan s'aixequen de la taula i encaixen les mans, el nostre procés participatiu i formal ja ha estat sancionat i sentenciat.”

Una “altra” participació que es feia entre el poder econòmic i el poder polític d'esquenes a la ciutadania. Una participació encapçalada pel capital financer, pel sector immobiliari, els grans magatzems i híper-mercats, les promotores de la construcció, grans arquitectes, asseguradores, etc. Davant d'aquesta participació en reivindicaven la de base, la que es feia “a cop d'assemblea i pancarta, amb hores de debats”.⁸¹³ Un moviment veïnal que denunciava les mancances i limitacions de les polítiques de participació ciutadana i que en reclamava la seva actualització i reformulació.

La qüestió de la participació va tornar a sortir entre 2009 i 2010 quan es van reorganitzar els districtes i es va elaborar un nou pla director de la participació ciutadana. Totes aquestes modificacions es feren després que al 2008, en el marc del 9è congrés del PSC de Barcelona, es posés de relleu que el pretès “model Barcelona” estava esgotat i que calia encetar una nova etapa per la ciutat. Tanmateix, com assenyalava l'antropòleg Manuel Delgado a les mateixes pàgines de “La Veu del Carrer” on s'anunciava aquesta declaració del PSC, ell considerava que el “model Barcelona” feia temps que estava esgotat, si és que mai havia existit un model de ciutat

---

⁸¹³ “L'altra participació”, a *La Veu del Carrer*, núm. 100, gener-febrer de 2007, p. 2.

genuïnament barceloní que la separés de les dinàmiques de governança municipal europees i mundials. De fet, al propi congrés del PSC d'octubre de 2008 es negava l'existència d'un "model Barcelona" com un projecte sòlid elaborat pels diferents governs municipals des de 1979. Unes crítiques que, com s'ha vist al llarg d'aquesta investigació ja feia temps que ressonaven tant en els moviments socials com en els àmbits acadèmics.⁸¹⁴

Pel que fa al moviment veïnal, com s'ha dit, aquestes crítiques es focalitzaven sobretot a les deficiències dels òrgans de participació ciutadana com el Consell de Ciutat, els Consells Ciutadans dels Districtes, els Consells Sectorials, etc.⁸¹⁵ Les entitats seguien demanant més i millor informació per tal de poder participar millor. Com deia un titular de "La Veu del Carrer": "Informació (esbiaixada) no és participació".⁸¹⁶ Des del veïnat organitzat barceloní, doncs, es criticava la multiplicitat i ineficàcia de l'elevat nombre d'òrgans de participació. Amadeu Quintana, fent un joc de paraules, remarcava aquestes limitacions exposant que aquests consells que es pretenien consultius eren més aviat "auditius", "anàvem a escoltar, ells deien lo seu, nosaltres lo nostre, i poca cosa més". I, sent crític, a vegades només servien per acabar de justificar les actuacions de l'Administració.⁸¹⁷

La resposta consistorial, lluny de fer un replantejament holístic de la participació ciutadana i els seus òrgans va augmentar-ne el seu nombre creant, dins de la mesura de govern de "La Barcelona dels Barris", la figura del Consell de Barri amb els

---

⁸¹⁴ "Hereu tanca en fals el model Barcelona", a *La Veu del Carrer*, núm. 108, octubre de 2008, p. 2-4.

⁸¹⁵ "L'assemblea de la FAVB denuncia la falsa participació", a *La Veu del Carrer*, núm. 111, abril de 2009, p. 31.

⁸¹⁶ "Informació (esbiaixada) no és participació", a *La Veu del Carrer*, núm. 112, p. 3.

⁸¹⁷ Amadeu Quintana, conversa amb l'autor 16/04/2018.

corresponents Conseller/a de Barri i Tècnic/a de Barri i afegint 78 Consells de Barri als 351 òrgans de participació que ja existien. Aquestes figures, com es recordava des de la publicació de la FAVB, generaven dubtes. En primer lloc perquè aquests consellers o conselleres no serien escollits de manera directa per la ciutadania sinó que estarien designats pels partits i, deien, “Estaran més a prop del govern municipal que del barri al qual diuen representar”. Seguien, “Aquests tècnics de barri estan cridats a ser ‘les oïdes i ulls del govern’.[...] Estaran a les ordres dels gerents dels districtes mitjançant els nous directors de planificació i participació. [...] També ens diuen que seran dinamitzadors de les entitats i de la participació. Dinamitzadors d’entitats autònomes, lliures i crítiques? Costa de creure. Avui, el conformisme i el clientelisme són actituds premiades”.⁸¹⁸

Aquestes reflexions apareixien escrites al juliol del 2009, un mes després que el Consell de Ciutat comencés a debatre sobre una proposta de govern per tal de crear un pla director per la participació ciutadana entre els anys 2010 i 2015.⁸¹⁹ Des d’aquest organisme es va generar una Comissió de Treball que, després de diverses reunions, va aconseguir generar un informe que ajudés a perfilar la normativa projectada. Els principis i valors que es recollien era la voluntat de convertir-se en “el full de ruta de la participació a Barcelona a mig termini i ha de vetllar per a l’impuls d’una nova governança, més responsable, participativa i relacional”. Demanaven al govern el compromís “per a garantir i millorar els canals de comunicació i de relació, i per aprofundir en les pràctiques democràtiques, des de la democràcia representativa fins a la democràcia directa. Les finalitats dibuixades eren millorar la qualitat democràtica de la ciutat de Barcelona millorant la democràcia representativa, cercant la millora de la

---

⁸¹⁸ “Un altre pas enrere”, a *La Veu del Carrer*, núm. 112, juliol de 2009, p.10.

⁸¹⁹ Comissió de treball del pla director municipal de participació ciutadana, 11 de juny de 2009, Consell de Ciutat [consulta online http://www.conselldeciutat.cat/site/files/55/pla_director_acta_11-6-09.pdf 09/02/2018]

democràcia participativa i els seus òrgans i avançar en el foment de la democràcia directa. Uns objectius que s'havien de concretar aconseguint definir la política de participació ciutadana, sensibilitzant a la ciutadania de les polítiques participatives existents, racionalitzant i estructurant els òrgans de participació de la ciutat, millorant la qualitat de les instàncies i dels processos participatius, reforçant la presència de la xarxa associativa en els espais de participació i incloent la diversitat de la ciutat en les seves instàncies participatives.⁸²⁰ El text final s'havia de portar al plenari del Consell de Ciutat el 20-21 de juliol de 2010.⁸²¹

Així va ser, el text, enllestit al juny de 2010 fou portat i aprovat pel plenari del Consell de Ciutat del 21 de juliol de 2010. Com s'exposava des del dictamen del Consell de Ciutat, el primer esborrany plantejat per l'Ajuntament i la Direcció de Participació Ciutadana i Associacionisme "va ser clarament insatisfactori". De les 68 esmenes presentades se'n van acceptar 54 que van acabar de configurar el redactat del text.⁸²² La pressió del Consell de Ciutat va fer que, en el tercer i últim esborrany s'incorporessin la totalitat de les esmenes que la Comissió havia acordat. En aquest sentit, des del dictamen del Consell de Ciutat destacaven que en l'elaboració d'aquest document s'hi podien distingir dues etapes: una primera etapa on "la comunicació amb l'Ajuntament va ser menys fluïda i la seva receptivitat escassa, segons va demostrar el primer esborrany molt allunyat de les aportacions del Consell. En els següents

---

⁸²⁰ Informe sobre el disseny del pla director municipal de participació ciutadana. Aportacions al debat seguiment del procés d'elaboració, novembre de 2009, Consell de Ciutat [consulta online http://www.conselldeciutat.cat/site/files/55/pla_director_informe_disseny.pdf 09/02/2018]

⁸²¹ Pla de treball per a la valoració de l'esborrany de Pla Director Municipal de Participació Ciutadana per part de la Comissió del PDMPC del Consell de Ciutat, gener 2010, Consell de Ciutat [consulta online http://www.conselldeciutat.cat/site/files/55/pla_director_pla_treball_esmenes.pdf 09/02/2018]

⁸²² Quadre sintètic. Esmenes al primer esborrany de PDMPC de l'Ajuntament de Barcelona i el seu impacte en l'últim esborrany (juny 2010), Consell de Ciutat [consulta online http://www.conselldeciutat.cat/site/files/72/esmenes_pam_230710.pdf 09/02/2018]

esborrany es va experimentar un nivell de receptivitat més elevat; “El Consell de Ciutat felicita l’Ajuntament per aquest canvi en la gestió del procés de redacció del PDMPC”. De del Consell, també es volia posar de manifest que el suport tècnic de participació rebut havia estat totalment insuficient, fet que provocava dificultats per tal que les tasques de participació fossin més eficaces. Les esmenes presentades pel Consell de Ciutat van fer que el text evolucionés d’un perfil més tècnic i instrumental a un perfil més polític i més ambiciós en els seus objectius. Un text del qual se’n farà un breu repàs a continuació.⁸²³

El text, de quasi bé 100 pàgines, començava fent un repàs per la trajectòria de la participació ciutadana a l’Ajuntament de Barcelona des de 1979 fins al 2010, moment en que institucions i ciutadania organitzada veuen la necessitat d’assentar les bases d’un canvi de paradigma en les expressions i mecanismes de participació ciutadana que s’havien desenvolupat fins llavors. Es repassava, també, el procés d’elaboració del text, el marc de “La Barcelona dels Barris” així com el marc normatiu barceloní, català i espanyol en que es movia. Els valors que impregnaven el text era el respecte per la diversitat, la facilitació de la inclusió, la garantia de la cohesió, la voluntat d’enriquiment del teixit social –del capital social- de la ciutat, la cerca per millorar les decisions polítiques i la qualitat de les polítiques públiques i l’enfocament cap a una Administració relacional més propera a la ciutadania. Per tal d’assolir aquestes fites es proposaven diverses línies de treball amb accions concretes a cadascuna d’elles. La primera línia de treball s’enfocava a la millora de la qualitat democràtica, sensibilitzant al conjunt de la ciutadania sobre les polítiques participatives que existien a l’Ajuntament, fomentant la cultura participativa, contribuint al bon govern des de la

---

⁸²³ Dictamen sobre el procés metodològic i la valoració dels continguts del pla director municipal de participació ciutadana, aprovat el 21 de juliol de 2010, Consell de Ciutat [consulta *online* http://www.conselldeciutat.cat/site/files/72/dictamen_pam_230710.pdf 09/02/2018]

participació individual i col·lectiva. Aquesta línia es concretava, entre d'altres, en una voluntat per explorar les formes de comunicació que brindaven les noves tecnologies per tal de garantir un millor accés a la informació. La segona línia assenyalava l'impuls de la democràcia representativa i la democràcia directa com a vasos comunicants. La "línia 3" es centrava en la necessitat de racionalitzar i estructurar els òrgans de participació de la ciutat cercant una remodelació de les seves estructures i explorant instruments de coordinació.⁸²⁴ Molt vinculada a la quarta línia en la que es cercava millorar la gestió de la política de participació, l'organització municipal i la qualitat dels espais i processos participatius. La següent línia tractava una qüestió que les entitats veïnals havien reclamat des de feia dècades: el seu reconeixement com a interlocutors per part de l'Administració. Per tant, el nou pla es comprometia a reforçar la presència de la xarxa associativa en els espais de participació. I, finalment, es buscava incloure la diversitat de la ciutat en els seus espais participatius (infants, adolescents, joves, immigració, persones amb diversitat funcional, etc.). Per assolir aquests objectius es generaven uns òrgans de coordinació, estructuració i racionalització dels òrgans de participació que serien la Direcció de Participació Ciutadana i Associacionisme, les direccions de participació sectorial i, en darrer lloc, les direccions territorials de districte. El Consell de Ciutat seria l'encarregat d'avaluar la implementació d'aquest pla, el seu desenvolupament i la seva plasmació en la gestació i promoció de les polítiques municipals. De la mateixa manera, s'instauraven uns criteris de valoració dels processos participatius que, tot i les diferències entre barris, serien comuns. Uns criteris que inclourien l'anàlisi dels actors, de la pròpia activitat participativa i dels resultats i informes sempre públics. I, a més, uns indicadors bàsics de valoració que serien: el nombre de participants; la distribució dels participants segons la diversitat d'actors i

---

⁸²⁴ Veure quadre dels òrgans de participació ciutadana a l'annex núm. 19, p. 534.

perfils (edat, gènere, territori, àmbit...); la idoneïtat i qualitat d'informació, metodologia, resultats, retorn, aplicació, seguiment, organització, etc.; l'articulació amb altres processos, actuacions i òrgans relacionats; la comunicació; la satisfacció; i l'aplicació de millores resultants d'avaluacions anteriors.⁸²⁵ Tanmateix, no fou el consistori d'Hereu l'encarregat de tirar endavant amb aquestes noves regles del joc de la participació ciutadana.

5.5.3.- Les eleccions municipals de maig de 2011: fi del govern municipal d'esquerres a Barcelona

Després d'una important crisi interna al si de la FAVB, la revista “La Veu del Carrer” va tornar a sortir al carrer al maig de 2011, mes de les eleccions municipals. Una Barcelona que, com bé recordava Marc Andreu en aquell mateix número de l'òrgan de comunicació de la FAVB, estava amb uns carrers bullents de mobilitzacions contra la gestió de la crisi econòmica i les retallades.⁸²⁶ Les eleccions estaven previstes pel 22 de maig de 2011. Uns dies abans, el 15 de maig de 2011, els carrers es van omplir d'indignació i a Barcelona, a la resta de Catalunya i a la resta de l'Estat van començar a sorgir acampades ciutadanes al crit de “No ens representen!” o “Democràcia real ja!”. Les eleccions municipals, doncs, es presentaven amb grans incògnites; un govern municipal profundament desgastat i uns carrers efervescents.

L'arquitecte Josep Maria Montaner, des de “La Veu del Carrer”, exposava la crisi i esgotament del “model” de ciutat. Una crisi que havia tingut, segons Montaner, el

---

⁸²⁵ “Pla Director Municipal de Participació Ciutadana 2010-2015”, juny de 2010, Ajuntament de Barcelona [consulta *online* http://www.cab.cat/download/2congres/pla_dmpc.pdf 09/02/2018]

⁸²⁶ “Barcelona, ciutat oberta”, a *La Veu del Carrer*, núm. 118, maig de 2011, p. 2.

seu punt culminant amb el Fòrum 2004. Un esgotament que “va assenyalar l’escissió entre la ciutadania i els poders que ja controlen la ciutat: financers, immobiliaris, turístics i municipals”. Una tendència que es va veure agreujada amb fenòmens com el del consulta de la Diagonal, una ciutat completament avesada cap al turisme⁸²⁷ i al consum, que seguia tenint reptes relacionats amb la implementació d’una política d’habitatge, millores de l’espai públic, millores dels serveis socials, etc.⁸²⁸ A aquest clima calia sumar-hi els efectes devastadors que la crisi econòmica i la gestió de la mateixa estaven tenint en els barris de la ciutat. Uns barris on començaven a programarse desnonaments setmanalment, on l’atur no parava de créixer i on les retallades minvaven els serveis socials.⁸²⁹

Des del moviment veïnal barceloní aquestes eleccions s’encaraven posant damunt de la taula totes aquestes situacions conjunturals. Igualment, també recordaven les limitacions en allò referent a la descentralització i la participació ciutadana. Jordi Bonet i Martí –nou president de la FAVB–, posava de relleu aquest fet exposant que, davant de la nova cita electoral, el veïnat organitzat barceloní tornava a demanar l’aprofundiment en la descentralització dels districtes procedint a solucionar una assignatura pendent des de 1979 i que havia estat una promesa reiteradament incompleta, l’elecció directe dels membres dels Consells de Districte. Uns Districtes que, paradoxalment, “tenen molts més habitants que la majoria de municipis grans catalans i no disposen de recursos per desenvolupar polítiques de proximitat, alhora que els suposats representants de la ciutadania que ocupen els consells no han estat escollits

---

⁸²⁷ Com denunciava Pasqual Maragall a les seves memòries: “Ara no es pot caminar per Barcelona. Morir d’èxit. Les voreres han quedat ridículament petites. Em penedeixo d’haver-les fet més xiques, per exemple, al carrer de Balmes, per mor de plantar-hi arbres. Quan baixo de casa al despatx haig d’anar esquivant arbres, escocells i turistes. MARAGALL, Pasqual, *Oda Inacabada*...p. 159.

⁸²⁸ “El final del ‘model Barcelona’”, a *La Veu del Carrer*, núm. 118, maig de 2011, p. 12.

⁸²⁹ “Els barris, la crisi i les eleccions”, a *La Veu del Carrer*, núm. 118, maig de 2011, p. 13-36.

per a l'exercici d'aquest càrrec, sinó a dit pels partits polítics entre els seus militants". Igualment, assenyalava, tot i haver experimentat un creixement dels òrgans de participació ciutadana, "que malgrat la retòrica amb que s'embolcallen, no només no acaben de rutllar com a espais reals que fomentin la implicació del veïnat, sinó que massa sovint acostumen a tenir un caire més informatiu que deliberatiu", aquests fragmentaven encara més la participació i en reduïen la seva capacitat d'incidència en les decisions polítiques. Acabava replant que "reduir la participació ciutadana a la celebració de dos consells de barri anuals, on els tècnics ens informen més que no pas escolten; condicionar la veu a les entitats al ple de districte a un procediment burocràtic absurd i negar la possibilitat que el veïnat pugui escollir quins són els representants que decidiran sobre el futur dels seus territoris, és només un exemple que la participació ciutadana continua sent trenta dos anys després, una assignatura pendent a Barcelona".⁸³⁰

La nova Junta de la FAVB, a més, proposava un llistat de deu prioritats del moviment veïnal de cara al consistori que sorgís de les eleccions municipals: 1) revitalització veïnal dels barris fomentant el teixit associatiu; 2) no a les retallades i la privatització dels serveis; 3) redefinir el model de ciutat cap a una ciutat socialment més justa, sostenible i participativa; 4) cohesió social i equilibri territorial; 5) una ciutat més sostenible i ecològica; 6) garantir el dret a l'habitatge; 7) una Barcelona solidària i incloent; 8) un espai públic on les normatives de civisme i les càmeres de videovigilància deixin pas a una dinamització comunitària no-repressiva; 9) transparència i control de la gestió pública; i, 10) una participació ciutadana real.⁸³¹

---

⁸³⁰ "La cançó de l'enfadós, participació veïnal als districtes i sordesa municipal", a *La Veu del Carrer*, núm. 118, maig de 2011, p. 26.

⁸³¹ "Deu prioritats del moviment veïnal", a *La Veu del Carrer*, núm. 118, maig de 2011, p. 31.

Amb aquest *statu quo* s'arribà al 22 de maig de 2011, dia de les eleccions municipals. Amb una participació del 52,98/ (3,4 punts per damunt de l'anterior escomesa electoral però mantenint la tendència d'una participació baixa), la CiU de Xavier Trias va esdevenir la força més votada a la ciutat de Barcelona amb 174.022 vots (un 28,74% dels sufragis) obtenint 14 regidors; pujant relativament poc el seu suport respecte l'escomesa electoral anterior (18.919 vots més). El partit de govern des de 1979, el PSC, amb Jordi Hereu al capdavant, va aconseguir 11 regidors amb 134.084 vots (el 22,14%). Per primer cop des de 1979, el PSC no era primera força a la ciutat. Un PSC en caiguda lliure de suports electorals que van perdre 48.123 vots respecte a les eleccions passades, una tendència a la baixa que s'havia anat repetint des de feia 8 anys. Una força política que també va sortir reforçada fou el PP d'Alberto Fernández Díaz que es situava en tercer lloc però amb un augment dels sufragis, passant de 7 a 9 regidors. En quart lloc es situava la ICV-EUiA de Ricard Gomà amb una pujada d'un regidor, de 4 a 5. En darrer lloc es situava la coalició electoral independentista encapçalada per Jordi Portabella –Unitat per Barcelona (amb ERC, Reagrupament i Democràcia Catalana), que va treure pitjors resultats que a les eleccions anteriors –sense coalició– passant de 4 a 2 regidors.⁸³² Pel que feia al Districte de Sants-Montjuïc, per primer cop des de 1979 el PSC no era primera força. Imma Moraleda, doncs, no veia renovada la confiança de la ciutadania per mantenir-la al càrrec. El Consell de Districte quedaria amb un empat a 6 consellers/es entre CiU (que en guanyava un) i PSC (que en perdia un), el PP mantenia els 3, ICV-EUiA en guanyava un i passava a 3 i ERC perdia un, quedant-se amb 1 conseller/a al Consell. Pel que feia al barri del Poble-sec, només tretze paperetes separaven a CiU (21,7% dels vots) del PSC (21,6%). Una diferència

---

⁸³² Font: <http://historiaelectoral.com/barcelona.html> [consulta 10/02/2018];

“22-M, poca participació, poca representació”, a *La Veu del Carrer*, núm. 119, juny de 2011, p. 8.

anecdòtica si no fos perquè, com explicava el “Zona Sec”, implicava un canvi de rumb per la ciutat, pel Districte i pel barri. Al barri, igual que a la resta de Barcelona, el PSC retrocedia enormement: de 3.580 vots al 2007 a 2.509 al 2011. CiU, per la seva banda, només augmentava en 63 els seus vots respecte l’anterior cita electoral. La candidatura que més pujava al Poble-sec era la de Ricard Gomà, amb 143 vots nous. L’altre llista que més perdia al barri era la coalició independentista liderada per Portabella que perdia més de mig miler d’escrutinis que es creia que anirien a parar a un partit debutant a les eleccions municipals de Barcelona però amb una important trajectòria municipalista a la resta de Catalunya, la Candidatura d’Unitat Popular (CUP), que obtenia un 2,3% dels vots al Poble-sec però que es quedava sense representació consistorial. Igualment, des del “Zona Sec” es congratulaven dels mals resultats que el partit d’extrema dreta i racista Plataforma per Catalunya (PxC), aconseguís molt pocs vots gràcies al “bon treball del teixit associatiu i de les institucions en general ha impedit que un barri amb alts índex d’immigració es colli el discurs xenòfob”.⁸³³

L’1 de juliol de 2011 Xavier Trias era escollit alcalde de Barcelona amb els vots a favor de la coalició independentista Unitat per Barcelona i Jordi Martí substituiria a la sortint Imma Moraleda al capdavant del Districte de Sants-Montjuïc. El president de la CEPS Amadeu Quintana encomanava des de les pàgines del “Zona Sec” certes peticions al nou regidor: “El primer que cal que tingui present el nou regidor és acabar els equipaments i les intervencions en marxa. [...] L’altra gran prioritat del mandat ha de ser el consens necessari perquè la reforma del Paral·lel sigui la reforma de tots. A més, cal seguir reforçant els projectes que hi ha per afavorir la convivència al barri”.⁸³⁴ Pel seu

---

⁸³³ “Zona Sec”, núm. 93, juny de 2011, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 4.

⁸³⁴ Una CEPS que l’any 2011 comptava dins del seu si amb 95 entitats del barri. Un número d’entitats que seguiria creixent i que l’any 2014 es situaria en 106 i l’any 2018 –moment de redacció d’aquesta

cantó, Miquel Carrillo de la UAVPS, li demanava que atengués a les demandes dels veïns que volien un “barri digne” i demanava seguir reforçant la presència de la Guàrdia Urbana al barri.⁸³⁵ Amb aquestes percepcions i demandes s’inaugurava l’etapa de govern convergent a Barcelona i al Poble-sec, el “Soho de Barcelona”, segons havia declarat Jordi Hereu a una entrevista al “Zona Sec”.⁸³⁶

Un Poble-sec al qual l’efervescència que es va viure a les places el 15M també va arribar a escala més petita a la “plaça major” del barri, la plaça del Sortidor. La crisi, els seus efectes i les conseqüències del model de ciutat que Barcelona havia desenvolupat començaven a tenir efectes negatius a la vida de les seves veïnes i veïns. Del 15M en va sorgir l’Assemblea de Barri del Poble-sec,⁸³⁷ al 2011, i d’ella nombroses iniciatives com “Repensar Poble-sec”,⁸³⁸ “Cooperasec”,⁸³⁹ l’Ateneu Cooperatiu la Base⁸⁴⁰ o la publicació autogestionada de barri “L’Altaveu del Poble-sec”,⁸⁴¹ totes elles iniciatives que transformarien notablement el teixit associatiu del barri situant-se al marge del moviment veïnal tradicional i apostant per noves metodologies de lluita i reivindicació davant la certa inactivitat de CEPS i UAVPS als

---

investigación- en 120. Asamblea General Ordinària de la Coordinadora d’Entitats del Poble-sec, 14 d’abril de 2011, Barcelona [consulta *online* <http://poblesec.barcelona.ppe.entitats.diba.cat/qui-som/assembleas/> 10/02/2018]; i, Asamblea General Ordinària de la Coordinadora d’Entitats del Poble-sec, 17 de maig de 2018, Barcelona [consulta *online* <http://poblesec.barcelona.ppe.entitats.diba.cat/qui-som/assembleas/> 10/02/2018]

⁸³⁵ “Zona Sec”, núm. 94, juliol de 2011, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 3.

⁸³⁶ “Zona Sec”, núm. 92, maig de 2011, Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Zona Sec, p. 7.

⁸³⁷ Asamblea de Barri Poble-sec [consulta *online* <http://assemblea.barripoblesec.org/> 12/03/2018]

⁸³⁸ Repensar Poble-sec [consulta *online* <http://repensar.barripoblesec.org/> 12/03/2018]

⁸³⁹ Cooperasec [consulta *online* <http://cooperasec.barripoblesec.org/> 12/03/2018]

⁸⁴⁰ Ateneu Cooperatiu La Base [consulta *online* <http://labase.info/> 12/03/2018]

⁸⁴¹ L’Altaveu del Poble-sec [consulta *online* <http://altaveu.barripoblesec.org/> 12/03/2018]

processos de gentrificació i turísticació que estava patint el barri i que van encetar, en primer lloc, una lluita veïnal contra una reforma del Paral·lel que es considerava que es feia d'esquenes al barri, sense cap participació i responent a interessos privats. Es tancava una etapa i se n'obria una de nova, però el Poble-sec seguia en peu de lluita.

6. CONCLUSIONS

En aquesta investigació es plantejava l'anàlisi de la dialèctica entre el moviment veïnal del Poble-sec, com a estudi de cas del moviment veïnal barceloní, i les institucions municipals d'esquerres a l'Ajuntament de Barcelona (1979-2011) per tal de copsar com en les limitacions i mancances de les polítiques de participació ciutadana s'hi poden trobar algunes de les causes de la crisi del model de gestió i desenvolupament de Barcelona que s'ha albirat amb l'arribada de les primeres dècades del nou mil·lenni. L'objectiu de la investigació, per tant, era analitzar les dinàmiques de la ciutat de Barcelona, del barri del Poble-sec, de l'Ajuntament, del moviment veïnal poblesequí – inserit en el marc general del moviment veïnal de tota la ciutat- i dels espais de diàleg que s'obrien entre ambdós actors en els òrgans de participació ciutadana.

Per tant, la perspectiva que ha estat present al llarg de tota la investigació a estat una combinació entre uns nivells d'anàlisi *micro* –estudi de cas del barri del Poble-sec- i *macro* –inserir dins del marc i dinàmiques generals de la ciutat de Barcelona i el seu moviment veïnal-. Una combinació que permet, a partir de l'estudi de cas, extreure'n conclusions que permetin ser copsades en una perspectiva general més àmplia i que serveixin per entendre els diversos factors que influeixen en el desenvolupament i evolució de la Barcelona democràtica i dels seus barris. Per tant, aquesta investigació és una mostra de com es pot estudiar i analitzar el desenvolupament de la ciutat de Barcelona a partir de l'estudi i anàlisi de la realitat concreta d'un barri.

L'objectiu plantejat ha portat a la necessitat de treballar de manera combinada amb diverses disciplines científiques així com amb diversa tipologia de fonts. A partir de la visió historiogràfica també s'hi han incorporat elements d'anàlisi de l'antropologia urbana, la geografia, l'urbanisme i de les ciències polítiques. Igualment, s'ha procedit a treballar fonts institucionals, textos legislatius, normatives o actes en combinació amb fonts orals i hemeroteques de premsa general i de premsa local i veïnal. La multidisciplinarietat d'aquesta investigació ha estat a l'hora una dificultat i un enriquiment de l'anàlisi i el treball per tal de copsar amb millor detall les diverses cares del poliedre que es plantejava com a objecte d'estudi.

A través dels diferents apartats del treball d'investigació s'han anat desgranant les conclusions i elements claus per tal de bastir el plantejament i resolució dels objectius epistemològics establerts. Tanmateix, per tal de poder establir les conclusions generals de la investigació es procedirà a fer un repàs als apartats de la mateixa i als diferents elements i conclusions que en ells s'hi ha trobat a mesura que avançava la investigació i el treball de les fonts.

Els antecedents de la investigació i dels resultats que se n'han extret de la mateixa estan molt vinculats en el moment en que neix el moviment veïnal a Barcelona i al Poble-sec; en el marc de la “Barcelona de Porcioles”. Una ciutat sumida en la nit del franquisme en la qual les seves classes populars patien les mancances d'una gestió urbanística especulativa i corrupta que generava dèficits estructurals als barris de la ciutat. El Poble-sec era un d'aquests barris populars que tenia una de les densitats de població més altes de la ciutat i patia mancances estructurals en matèria d'habitatge, serveis, places escolars o sanitat. Per tal de revertir aquesta situació –aquesta divergència entre la “ciutat dels rics” (els gestors i planificadors) i la “ciutat dels pobres” (els i les que pateixen les mancances estructurals)-⁸⁴² sorgeix el moviment veïnal al Poble-sec, a Barcelona i a moltes d'altres ciutats de Catalunya i de la resta de l'Estat. Així sorgiren les Comissions de Barri (CB) i, més tard, les Associacions de Veïns (AV) –al Poble-sec als anys 1972 i 1974-. Un tipus de moviment que, com s'ha vist al primer capítol de la investigació, aglutinava en la seva gènesi els components de classe, de lluita antifranquista i de plantejament d'un model alternatiu de gestió i desenvolupament de la ciutat capitalista. Un moviment que –al Poble-sec i també de manera generalitzada- estava nodrit per veïns i veïnes independents però que també tenia una important presència de quadres de militants de partits d'esquerra antifranquistes com el PSUC o Bandera Roja, cristians de base així com militants llibertaris. Una Associació de Veïns del Poble-sec (AVPS) que ràpidament es va començar a posar a treballar i a lluitar pel barri fent campanyes contra el Pla Comarcal, per l'obertura d'escoles, publicant premsa de barri i elaborant i construint un nou Poble-sec a través de les experiències recollides al Taller Urbà de l'AVPS.

---

⁸⁴² Fent servir la terminologia emprada per Bernardo Secchi. SECCHI, Bernardo, *La ciudad de los ricos y la ciudad de los pobres*,...; i les reflexions al voltant del dret a la ciutat de: LEFEBVRE, Henri, *El derecho a la ciudad*, ...; HARVEY, David, *Ciudades rebeldes*. ...; GARNIER, Jean-Pierre, “El derecho a la ciudad desde Henri Lefebvre hasta David Harvey. ...”

En l'anàlisi d'aquest capítol d'antecedents s'han pogut observar i destacar diferents aspectes. En primer lloc la importància a nivell de quadres i d'infraestructura que donava la presència d'aquests militants dels partits antifranquistes al moviment veïnal poblesequí. En segon lloc, la importància que tingué pel moviment veïnal la mort de Franco i l'obertura del període transitiu cap a la democràcia. Fou en aquells anys des de 1975 fins a 1979 però, sobretot, des de la celebració de les eleccions generals de juny de 1977 fins a les eleccions municipals d'abril de 1979, quan el moviment veïnal poblesequí i barceloní –davant la situació d'uns ajuntaments deslegitimats i un context de transformació política- va gaudir de la seva època daurada aconseguint importants victòries pel barri com l'obertura d'escoles, l'expropiació de terrenys privats per realitzar ampliacions d'equipaments o l'assoliment d'un Casal de Barri –prèvia ocupació veïnal de l'antiga seu del *Movimiento*-. Un moviment veïnal que pressionava a les institucions municipals franquistes per la via de la reivindicació, la irrupció i la proposta. Com versava un titular retallat i recollit per un dels fundadors de l'AVPS, l'il·lustrador i dissenyador Josep Ramón Gómez, en aquells anys “*El Poble Sec se proyecta a si mismo*”. L'anàlisi d'aquest període –difícil pel que fa a la recopilació, catalogació i treball de les fonts- dóna llum sobre la gènesi i primers passos d'aquest moviment veïnal poblesequí nascut a les darreries del franquisme i també sobre l'embranchada reivindicativa amb la que arriben a l'escenari electoral i post-electoral dels comicis municipals d'abril de 1979. La dialèctica establerta fins llavors entre el veïnat organitzat i les institucions patiria nombrosos canvis amb la construcció dels ajuntaments, la ciutat i els barris democràtics.

A Barcelona les primeres eleccions municipals després de la dictadura van donar com a resultat un consistori dominat per les forces d'esquerra: el PSC esdevenia primera força i el PSUC segona, inaugurant un període d'entesa i pactes que s'allargaria des de 1979 fins al 2011 amb la col·laboració d'ERC en el període comprès entre els anys 1995 i 2007. D'aquesta manera, els partits d'esquerra van arribar a hegemonitzar les institucions municipals que havien de portar el canvi democràtic. En paral·lel, els carrers estaven hegemonitzats per un moviment veïnal que, com ha exposat Marc Andreu, havia hegemonitzat les lluites populars i havia estat un actor de primer ordre per la ruptura i el canvi polític.⁸⁴³ El diàleg que s'establiria en aquell període de

---

⁸⁴³ ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia.....*; ANDREU, Marc, “Barcelona, els moviments socials i la transició ...

construcció de la ciutat democràtica en la lluita i dialèctica entre aquests dos actors hegemònics –d'àmbits diferents- cal que sigui considerat com a un element clau per entendre el desenvolupament posterior de la ciutat i un element clau en aquesta investigació. En l'anàlisi d'aquest diàleg s'han trobat diversos elements a ressaltar. En primer lloc, una sort de desconexió entre el partit de govern –el PSC- i les AV de Barcelona, que estaven fortament hegemnitzades per quadres vinculats al PSUC com era el cas de l'AVPS. Com s'ha recollit en aquest capítol a través de paraules de dirigents veïnals, el PSC no tenia contacte amb les AV i no entenia el seu funcionament i reivindicacions en el nou període democràtic que s'obria. De fet, analitzant el programa polític del PSC per les eleccions locals de 1979 ja es referien a que reconeixien al moviment veïnal sempre i quan aquest respectés als Ajuntaments com a representants de la legitimitat expressada pels ciutadans. Heus ací un primer xoc d'hegemonies i un xoc de legitimitats que influiran de manera notable en la dialèctica subjacent durant les properes dècades. Un diàleg que, per tant, estaria influenciat pel que Alessandro Scarnato va categoritzar en el seu treball i que es veu reafirmat en la present investigació: una desvinculació total dels quadres governants (Narcís Serra, Pasqual Maragall, etc.) amb els barris populars degut a un ambient polític hostil als moviments de base.⁸⁴⁴

Un segon element a destacar en l'anàlisi d'aquest apartat és el *corpus* legislatiu. Un *corpus* legislatiu que té dues branques: la construcció del municipi democràtic a nivell estatal i la legislació específica de Barcelona. En primer lloc, pel que fa a la legislació local municipal estatal, la *Ley 7/1985, de 2 de abril, Reguladora de las Bases del Régimen Local*, va venir fortament influïda i impregnada de valors centralistes i de preeminència quasi absoluta dels partits polítics en la vida local.⁸⁴⁵ Una legislació local en l'elaboració de la qual no hi van participar els diferents moviments veïnals presents, sobretot, a les grans ciutats de l'Estat espanyol. Una llei que, com es veu, es va aprovar deu anys després de la mort del dictador i quasi tres anys després de l'ascens de Felipe González al poder de l'Estat. L'anàlisi dels textos legislatius ens permet identificar com el centralisme i la concepció partitocràtica de la política local van influenciar de manera

---

⁸⁴⁴ SCARNATO, Alessandro, *Barcelona supermodelo...* p. 117.

⁸⁴⁵ BOTELLA, Joan (coord.), *La ciutat democràtica, ...* p. 201.

notable en l'establiment d'aquesta dialèctica entre els moviments socials urbans de base veïnal i les institucions democràtiques.

En segon lloc, cal exposar les conclusions extretes de l'anàlisi de la legislació elaborada a Barcelona. En el primer mandat democràtic es va procedir a una reforma administrativa de la ciutat. Una reforma que tenia com a punts més importants l'elaboració d'una nova divisió de la ciutat i encetar un procés de descentralització municipal que apropés l'administració i la política municipal als diferents districtes en que es procediria a dividir la ciutat. A través de l'Àrea de Descentralització Municipal – encapçalada pel membre del PSUC i urbanista Jordi Borja- es va dividir la ciutat en deu districtes l'any 1984. Poble-sec, per la seva banda, passava de formar part del Districte II a formar part del Districte III. Com s'ha vist, aquesta divisió territorial va comptar amb la participació del moviment veïnal barceloní encapçalat per la FAVB. Aquesta nova divisió i organització territorial –establertes a les “Normes Reguladores de l'Organització dels Districtes” 1987- creava unes estructures intermitges, els Districtes amb els seu corresponent Consell Municipal de Districte, que serien uns òrgans descentralitzats i amb competències transferides des de l'administració municipal. En matèria de participació ciutadana, les normatives d'aquest àmbit també van arribar tard, al 1986 –amb les “Normes Reguladores de l'Organització de la Participació Ciutadana”-. Segons la normativa es crearien òrgans de participació ciutadana per tal de vehicular la veu del veïnat organitzat dins dels àmbits de la gestió municipal. Tanmateix, l'anàlisi d'aquesta normativa esbossat en aquesta investigació ens permet extreure certs elements clau. En primer lloc, seguint els esglaons de la participació ciutadana exposats per Sherry R. Arnstein, es donava quasi total importància als estadis d'informació i consulta, sense atendre als estadis de deliberació i decisió que, segons Arnstein, serien els estadis superiors de la participació ciutadana eficaç, efectiva i amb incidència.⁸⁴⁶ En segon lloc, s'establí un desplegament de Comissions, Consells Consultius i Consells Sectorials, així com un entramat burocràtic, per tal de vehicular aquesta participació. Per tant, tot i aquestes mancances legislatives assenyalades –tant a nivell estatal com local- les regles de joc del diàleg entre el moviment veïnal poblesec i barceloní.

---

⁸⁴⁶ ARNSTEIN, Sherry R., “A ladder of Citizen Participation” ...

GOMÀ, Ricard, FONT, Joan, “Mecanismos de participación ciudadana en la toma de decisiones”, a FONT, Joan (coord.), *Ciudadanos y decisiones públicas*, Ariel, Barcelona, 2007, p. 71.

Un moviment veïnal que, tal i com s'ha vist en l'anàlisi d'aquest període, començava un període de crisi motivada per diversos factors. Uns factors interns i uns factors externs. Els factors interns que s'han descobert amb la investigació tenen relació amb el cansament després de dècades de lluita antifranquista i amb la sensació estesa que amb l'assoliment de la democràcia s'havia assolit l'objectiu primordial. En paral·lel, en el cas del Poble-sec –però pot servir per establir paral·lelismes més generals-, un altra d'aquests factors interns és el que he anomenat com a “factor Vè Congrès”, en relació al congrés del PSUC. En aquest congrés es va materialitzar la crisi i divisió del partit de l'antifranquisme i del partit que havia estat present al moviment veïnal des dels seus inicis i amb una importància més que significativa dins de les seves estructures. Amb aquesta divisió del PSUC nacional i del PSUC Poble-sec, com recordava un dels membres del PSUC del barri Amadeu Quintana al llarg d'aquest segon apartat, es va dividir el partit i l'AV. Davant d'aquesta situació va haver-hi gent que va deixar la doble militància i es va concentrar en l'AV, en el PSUC o va deixar de militar enlloc. D'aquí la importància que el “factor Vè Congrès” va tenir en l'evolució del moviment veïnal poblesequí. Un factor intern que també estava relacionat amb el fet que quadres del PSUC que també eren líders de les AV haguessin passat a les institucions provocant una pèrdua del *know how* que també va aprofundir la sensació de desorientació de les AV en el nou escenari polític democràtic.

Al costat i en paral·lel a aquests factors interns trobem diversos factors externs que es comuniquen i es retro-alimenten. En primer lloc l'hostilitat institucional que s'iniciava a dibuixar. Els partits de govern –amb presència de partits que, com el PSUC, havien recolzat les AV-, amb la legitimitat de les eleccions, començaven a mirar amb recel al moviment veïnal. Unes consideracions presents a les diferents publicacions de l'AVPS i a les entrevistes realitzades. Al Poble-sec això ho trobem exemplificat amb algunes derrotes sonades com l'establiment d'un bingo al Paral·lel, la negativa municipal a donar un ús social i veïnal al Mercat de les Flors o les problemàtiques relacionades amb la gestió del Casal de Barri del carrer Blai. Derrotes que es situaven al costat de victòries degut a l'embranchida amb que el moviment veïnal venia de la seva lluita contra les institucions locals franquistes, com és el cas de la remodelació de la Plaça de les Navas. Tanmateix, el nou període democràtic va venir acompanyat de l'inici d'una crisi en el moviment veïnal. Un altre factor extern que va aprofundir en la crisi del moviment veïnal poblesequí i barceloní era l'edifici legislatiu sobre el qual

s'havia edificat el municipi democràtic; un edifici, en la construcció del qual el moviment veïnal no hi havia participat, centralista i amb preeminència quasi total dels partits polítics. Un altre dels factors externs també seguí la línia legislativa, en aquest cas local. Les normatives de participació ciutadana que havien arribat tard i limitades, amb importants traves burocràtiques, obstacles administratius i dibuixant un entramat d'òrgans provocaven un moviment dificultós del veïnat organitzat; influenciant de manera molt perjudicant a la seva capacitat d'interlocució i de diàleg amb l'administració i, per tant, contribuint de manera notable a la crisi i desmobilització que aquest va patir durant els anys vuitanta i principis dels anys noranta.

Per tant, en la conjunció i combinació d'aquests factors interns i externs podem trobar elements explicatius clau que ajuden a entendre com es va desenvolupar la dialèctica entre el moviment veïnal poblesequí i les institucions municipals d'esquerres de Barcelona durant el seu període de funcionament. En aquells primers anys d'ajuntaments democràtics es van assentar les bases –viciades, com s'ha vist- d'aquest diàleg que és de cabdal importància per entendre el desenvolupament de la ciutat de Barcelona i dels seus barris.

Com s'assenyala a l'obra de Joan Subirats i Ángela García Bernardos i també amb les aportacions de Marc Andreu i Josep Maria Vallès, aquestes situacions i dinàmiques que tenen la seva gènesi en aquests primers mandats dels ajuntaments democràtics van trencar amb el cicle adaptatiu de canvi social que va predominar fins a 1979; inaugurant un període de des-democratització de la gestió urbana que van tenir un punt d'inflexió especial en el moment en que Barcelona fou nominada seu olímpica –a la tardor de 1986- pels Jocs Olímpics de 1992. En aquell moment es va iniciar un procés de pèrdua de poder polític en benefici del poder econòmic que va influenciar de manera important la dialèctica entre el moviment veïnal i les institucions municipals.⁸⁴⁷

És en aquest context de crisi del moviment veïnal i de *take off* de Barcelona com a capital del Mediterrani a través de la seva nominació olímpica en el qual es desenvolupa el tercer capítol de la investigació. Una ciutat que es sumiria en una transformació –sobretot de pols concrets situats a la Vall d'Hebrón, Montjuïc, Poblenou

---

⁸⁴⁷ SUBIRATS, Joan, GARCÍA BERNARDOS, Ángela (eds.), *Innovación social ...*, p. 84; ANDREU, Marc, *El moviment ciutadà i la transició a Barcelona: la FAVB (1972-1986)*, Tesi doctoral, 14 de gener de 2014, p. 804.

i l'Avinguda Diagonal- de la qual els seus veïns i veïnes poc en tindrien a dir. Analitzant les publicacions del moviment veïnal poblesequí, aquest es mostrava crític amb com aquestes transformacions beneficiarien a la vida dels ciutadans del barri i ja, des d'un bon inici, sentenciaven que no seria així. Un barri situat a la falda de la muntanya màgica i que no rebria cap tipus de benefici social i veïnal d'aquestes transformacions que es consideraven vitals pel desenvolupament de la ciutat de Barcelona. El veïnat organitzat poblesequí pressionava per tal que aquestes transformacions servissin de catalitzador per realitzar les intervencions urgents que el barri necessitava: places escolars, zones verdes, residències per gent gran, rehabilitació d'habitatges, centres sanitaris, centres cívics, etc. Unes mancances que serien recollides al "Pla Especial Poble-sec – Montjuïc" però que no serien ateses fins dècades després. Per tant, amb els Jocs Olímpics ni es va facilitar l'accés del veïnat del Poble-sec a Montjuïc –una reivindicació veïnal històrica- ni es va atendre a cap de les necessitats esmentades, ni els equipaments esportius que es construïen van acabar tenint un ús veïnal i popular.

En paral·lel a aquest procés de transformació de la ciutat, el moviment veïnal del Poble-sec també estava experimentant canvis importants. Analitzant la documentació dels òrgans de participació d'aquell període entre 1986 i 1992 hom copsa diversos aspectes que, tanmateix, alguns seran elements interpretatius de llarg recorregut a través de la investigació. En primer lloc, la poca presència de membres de l'AVPS dóna informació sobre la situació de crisi en que es trobava el moviment veïnal del barri. En segon lloc, l'anàlisi i treball de les actes del Consell Consultiu i del Consell Municipal del Districte ens donen informació sobre els nivells de la participació ciutadana. Pel que fa al primer, òrgan participatiu per excel·lència en aquell període, s'observa un biaix merament consultiu i informatiu així com un llenguatge i terminologia administrativa i legislativa en la qual, difícilment, els membres del moviment veïnal s'hi podrien trobar còmodes. Uns membres que, a més, partien amb desavantatges en aquestes reunions ja que tant l'ordre del dia com les informacions dels temes a tractar se'ls hi donaven amb molt poca antelació; fet que evitava que la seva participació pogués ser efectiva i eficaç dins de les limitacions dels propis òrgans exposades anteriorment. És per aquests motius que parlar d'aquests òrgans consultius com a òrgans de participació queda fora de la realitat d'una participació política amb incidència i eficaç. I, a més, el funcionament esbiaixat –degut a l'hostilitat institucional i les limitacions normatives- d'aquests òrgans

contribuïa al seu propi desprestigi com a òrgans efectius influint tant en el paper del moviment veïnal com a interlocutor com en l'elaboració d'una participació ciutadana de qualitat. És a dir, si des de la institució s'anorrea al moviment veïnal aquest també acaba perdent l'ascendència que aquest tenia en el seu àmbit de treball i lluita degut a la pèrdua d'incidència que aquest experimentava en les decisions municipals. En tercer lloc, cal assenyalar la poca importància que tenia el barri del Poble-sec per a l'administració del Districte i municipal. Els temes a parlar en el Consell Consultiu o en el Consell Municipal del Districte es centraven més en altres barris del territori com Sants, La Bordeta, Hostafrancs o la Zona Franca en detriment d'un Poble-sec que tenia mancances urgents, assenyalades per la pròpia administració, i que no apareixien damunt de la taula. Una situació que podria ser donada per la crisi del moviment veïnal poblesequí, per la dinàmica dels òrgans de participació on la veu del veïnat organitzat no es sentia o per una pròpia dinàmica municipal d'abandonament del barri.

El que és una certesa era que l'AVPS es trobava en una situació de declivi, amb pèrdua de presència pública, de capacitat reivindicativa i molt centrat en activitats lúdico-festives que no suposaven un qüestionament de la realitat dels barris ni del model de ciutat. Una mostra evident, al marge de la poca participació als òrgans del districte era la discontinuïtat de publicació del seu òrgan de comunicació, "El Nostre Barri", que havia tingut una important tirada des de mitjans dels setanta però que des de principis dels vuitanta s'aniria publicant discontinuïtament fins a desaparèixer. L'entitat vivia un procés de desorientació i inestabilitat internes molt vinculat a la persona que des de 1987 –i fins a l'actualitat- ostentava el càrrec de president i als seus vincles amb el partit del govern, el PSC, en un moment en que el fantasma de la voluntat de compra de les AV per part del PSC planava com una sospita damunt del moviment veïnal. El que també era una certesa era que l'AVPS estava en un procés de crisi i institucionalització i que, davant la situació d'emergència que patia el barri, la seva naturalesa d'ésser eina per la millora de les condicions de vida del barri estava posant-se en qüestió. En aquest estat de coses, veïns i veïnes del barri provinents de l'AVPS van engegar una nova eina de lluita veïnal l'any 1989, la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec (CEPS). Un nou tipus de moviment veïnal que esdevindria hegemònic al barri a partir dels anys noranta, que seria el protagonista dels canvis i transformacions que viuria el Poble-sec amb la seva combinació de *praxi* entre reivindicació i col·laboració amb la institució. L'entitat veïnal poblesequina que seria l'encarregada de revifar la lluita veïnal al barri i que

prendria el paper d'interlocutor amb la institució municipal després d'aquells Jocs Olímpics de l'estiu de 1992 que havien marcat un punt d'inflexió en la dialèctica entre aquests ambdós actors del barri i de la ciutat.

Des del moment del seu naixement la CEPS va agafar la iniciativa i va esdevenir la punta de llança del moviment veïnal del Poble-sec. I va ser l'encarregada de pressionar per tal que es duguessin a terme les inversions i transformacions que el barri necessitava i que havia vist passar de llarg durant la preparació de l'esdeveniment olímpic que li quedava a prop. Com s'ha vist, aprofitant el 125è aniversari del Poble-sec la CEPS va pressionar a les institucions municipals per tal que es possessin a treballar en el barri. D'aquesta pressió, col·laboració i participació en va sorgir el "Pla de Futur Poble-sec 1995-2005", un document elaborat entre el veïnat organitzat i el Districte on es recollien les necessitats urgents que tenia el barri i que va esdevenir un document base per encetar la transformació del Poble-sec.

De l'anàlisi de les fonts i la documentació d'aquest període post-olímpic i fins a mitjans de la primera dècada dels anys dos-mil se'n poden extreure diverses conclusions i elements clau. En primer lloc, el naixement d'aquest nou moviment veïnal va servir per posar les problemàtiques que arrossegava el barri damunt de la taula de la regidoria de Sants-Montjuïc; amb eines tant importants pel barri com ho va ser –i ho és– la publicació veïnal "Zona Sec". En segon lloc, aquest període coincideix amb l'ascens a la regidoria de Pere Alcober, un home que, com s'ha vist al llarg de la documentació i les entrevistes, va representar un canvi de tarannà en el seu diàleg amb el veïnat organitzat. En tercer lloc, i relacionat amb els dos anteriors, la conjunció entre un nou moviment veïnal en ascens i un tarannà dialogant de la institució va portar a millorar el barri de manera notable. Els resultats van arribar, tard, però van arribar: ajudes per la rehabilitació d'edificis, arribada del CAP, de la residència d'avis, el Centre Cívic del Sortidor, la Biblioteca Francesc Boix, la reforma de carrers i places o la peatonalització del carrer Blai per convertir-lo en una rambla pel barri. Totes elles reivindicacions històriques del moviment veïnal del barri i que van arribar durant els primers anys de la primera dècada dels dos-mil. En quart lloc, i aquest és un element clau de la investigació, la majoria de les relacions, del diàleg, entre la institució municipal i la CEPS es realitzaven fora dels òrgans de participació ciutadana establerts. Aquesta dinàmica tindria diverses conseqüències: desprestigi dels òrgans i canals de participació

de l'Ajuntament; manca de transparència –de retorn a la ciutadania- dels temes tractats i decisions preses en aquestes reunions; generació de dinàmiques perjudicials per la democràcia interna de les entitats veïnals; i generació de dinàmiques pseudo-clientelars –producte de la relació directa i propera- que anirien en detriment, en un futur proper, de la capacitat reivindicativa de la CEPS i de la seva capacitat d'assumir un cert nivell de confrontació necessari amb la institució per seguir lluitant pel barri, així com una minva del seu projecte propi. I aquest element serà clau per entendre el desenvolupament del diàleg entre les institucions i el moviment veïnal.

Per tant, aquest fou un període de transformacions al Poble-sec i un període de canvis a l'Ajuntament de Barcelona en el moment que Joan Clos va substituir a Pasqual Maragall a l'alcaldia. A la Casa Gran també es vivien canvis relacionats amb una reforma administrativa en la que s'adoptaria el model gerencial de l'empresa privada com a model de funcionament de la gestió municipal. Un tipus de model que va esdevenir un altre punt d'inflexió en la dialèctica entre el moviment veïnal i l'Ajuntament. Si, com s'ha vist, a causa de les normatives estatals i municipals aquesta dialèctica ja era dificultosa i tenia els seus claroscurs, l'assumpció per part de l'Ajuntament del model gerencial de gestió –incorporant elements i quadres de l'empresa privada en la gestió municipal, volent separar gestió de política i passant a concebre el ciutadà com a “client”- va agreujar encara més la situació. Analitzant i treballant la publicació de la FAVB –“La Veu del Carrer”; un contínuum de crítica sobre el model de desenvolupament i gestió que estava experimentant Barcelona i, per tant, publicació de cabdal importància per entendre la relació entre el moviment veïnal i la ciutat- hom pot extreure que, juntament amb els Jocs Olímpics i tota la retòrica triomfalista i arrogant que l'esdeveniment va generar a les instàncies municipals, aquesta aposta per la gerencialització també fou un autèntic punt d'inflexió en la relació entre la ciutadania organitzada i les institucions. Una relació que s'anava fent més distant i llunyana a mesura que s'acabava el segle XX.

Els canvis també varen arribar a les normatives de participació ciutadana. Els informes encarregats per l'Ajuntament i treballats en aquesta investigació n'assenyalaven les mancances i limitacions, igual que les fonts veïnals treballades. Unes limitacions que, com s'ha exposat, estaven relacionades amb el marc legislatiu i amb les dinàmiques opaques que generaven les relacions directes entre la institució i el

moviment veïnal al marge d'aquests canals de participació i que en contribuïen al seu desprestigi. D'aquesta manera els anys 2001 i 2002 es van modificar les normatives d'organització dels districtes i de participació ciutadana. Unes normatives que eren un pas enrere en relació a les aprovades l'any 1986. No es preveia l'elecció per sufragi universal dels membres del Consell Municipal de Districte o Consell de Districte. També es reduïen les reunions d'aquest ens –màxim òrgan de participació i representació col·lectiva del Districte- a la meitat. I, en aquestes reunions, el veïnat veia reduïda la seva capacitat de parlar i intervenir. De la mateixa manera, la nova normativa seguia l'estela de la normativa anterior creant òrgans com el Consell Ciutadà (o la seva traducció a nivell de Barcelona, el Consell de Ciutat) que esdevindrien uns òrgans amb poques atribucions, poca capacitat d'incidència i on la participació de la ciutadania –organitzada o no- quedava reduïda a l'escolta i informació, sense capacitat per incidir i decidir. Per tant, les problemàtiques i limitacions dels òrgans de participació ciutadana no només es mantenien sinó que es veien incrementades. Un fenomen que ajudaria a aprofundir la distància entre la ciutadania i les institucions municipals. Una distància que, com s'ha vist, es pot mesurar ràpidament veient el descens de participació en les eleccions municipals i la pèrdua de vots del partit de govern, el PSC. Igualment, un altre punt d'inflexió en la relació dialèctica entre el moviment veïnal i l'Ajuntament fou l'esdeveniment del Fòrum de les Cultures 2004, que va despertar una oposició ferotge per part dels moviments socials urbans i que era una mostra de la desconexió existent entre la Casa Gran i la ciutadania.

I fou en aquest context de gerencialització, d'assumpció del model de governança neoliberal i d'inserció de Barcelona en la dinàmica econòmica de la globalització i la competició en recerca per inversions que la ciutat va arribar al nou mil·lenni i passa del “model” a la “marca”, a la ciutat-mercat. Un nou mil·lenni que va portat canvis a la ciutat i als seus barris. Al Poble-sec va arribar un contingent de nous veïns i veïnes arribats de diverses parts del món que van provocar que el barri necessités de noves inversions i nous equipaments. De la mateixa manera, va fer que el seu moviment veïnal, la CEPS, s'acabés transformant tant a través de les dinàmiques internes que arrossegava com per aquesta nova situació. Va començar a desenvolupar una tasca social necessària i de cabdal importància per treballar en la cohesió social del barri però que va anar en detriment de la seva capacitat reivindicativa i del seu projecte propi. Davant d'aquesta situació el moviment veïnal del barri va patir una transformació

i una divisió per aquestes qüestions i per problemàtiques que relacionaven seguretat i immigració i que van dotar d'un cert component racista al moviment veïnal sorgit al calor de l'antiga AVPS re-anomenada Unió d'Associacions de Veïns del Poble-sec (UAVPS). Uns canvis que es donaven en un moment en que l'Ajuntament d'esquerres de Barcelona encapçalat pel PSC i el seu model de gestió estaven donant senyals evidents d'esgotament.

Una primera mostra d'esgotament fou el rebuig i fredor que va generar el Fòrum de les Cultures 2004 a la ciutadania. A més el fracàs del Fòrum de les Cultures 2004 també va suposar un tancament de model de transformació de la ciutat. Des de les exposicions universals de 1988 i 1929, el Congrés Eucarístic de 1952, les olimpíades del 1992 fins al Fòrum Barcelona s'havia anat transformant –grans transformacions urbanístiques- a cop de gran esdeveniment; l'organització del qual li permetia recollir les inversions necessàries de les administracions –autonòmiques o estatals- així com també inversions privades. El fracàs del 2004 va suposar un trencament amb aquesta dinàmica i la necessitat de cercar un nou paradigma de creixement i desenvolupament de la ciutat. En aquest cas, els gestors de la ciutat van optar –sobretot durant les primeres dècades dels anys dos-mil- per cercar vies de finançament i creixements més o menys continuades en el turisme –amb les problemàtiques que aquest comporta pel seu impacte en la vida de la ciutat- i en les empreses tecnològiques.

Una altra mostra es pot trobar en l'ampli rebuig que tot el moviment veïnal barceloní va mostrar davant la coneguda com a “Ordenança de Civisme”, el debat de la qual al Consell de Ciutat i als Consells Ciutadans del Districte és una mostra evident de les limitacions dels òrgans de participació ciutadana i de la capacitat d'incidència de la ciutadania en els plans i projectes dels gestors municipals. La reforma de la “Barcelona dels Barris” també seria una altra mostra. Es pretenia que aprofundís en la descentralització i la participació però, com va demostra el moviment veïnal barceloní, es va fer sense participació ciutadana i multiplicava la teranyina burocràtica de la participació aprofundint en els problemes que aquesta ja arrossegava. I, com s'ha dit, una altra mostra era la baixa participació a les eleccions així com la pèrdua constant de votants del PSC.

A nivell del barri del Poble-sec aquest esgotament es pot explicar a través de les problemàtiques subjacents de les obres de la Plaça Navas, de la possible ampliació de la

Línia 2 del metro o de les problemàtiques que s'estaven generant al voltant dels nous comerços que apareixien al carrer Blai. Un esgotament que estava molt relacionat amb l'arrogància amb que la regidora Imma Moraleda gestionava i dialogava amb el veïnat organitzat i que va suposar, des de principis dels dos-mil, un trencament amb el paradigma de diàleg anterior. De la mateixa manera, aquesta dinàmica de col·laboració estreta públic-privada municipal també es va traslladar al Poble-sec de la mà de la Fundació El Molino (FEM) i els seus interessos en la reforma de l'Avinguda Paral·lel que van despertar recels en un moviment veïnal poblesequí que es trobava en una situació de transformació i de generació de nous espais de lluita al marge dels tradicionals.

Un esgotament que va tenir el seu darrer episodi amb la votació al voltant de la reforma de la Diagonal i que va culminar amb la pèrdua de l'alcaldia per part del PSC a les eleccions municipals de maig del 2011.

Després d'aquesta recopilació de les conclusions que s'han anat desgranant a través de l'elaboració i redacció de la investigació cal tornar al plantejament i a la hipòtesi per tal d'esclarir-ne les aportacions i conclusions generals de la tesi doctoral present. En aquesta investigació es pretenia, a través de l'anàlisi del diàleg entre el moviment veïnal del Poble-sec i les institucions municipals de Barcelona durant els governs d'esquerres (1979-2011), demostrar que les limitacions d'aquest diàleg institucionalitzat, vehiculat i emmarcat dins de les polítiques i normatives de participació ciutadana estaven en una de les causes principals de l'esgotament del model de desenvolupament i de gestió de la ciutat de Barcelona en aquells anys –i que ha seguit afectant a l'actualitat-. Al calor d'aquesta hipòtesi, al llarg de la investigació s'han identificat quatre factors, afirmacions o conclusions que donen consistència a la formulació al voltant de la influència de les limitacions de les polítiques de participació ciutadana –de la dialèctica entre veïnat organitzat i Ajuntament- en l'esgotament del model de ciutat i que estan intrínsecament relacionats els uns amb els altres. Unes afirmacions que ajuden a elaborar una anatomia de la crisi del model Barcelona.

Una primera afirmació és al voltant de la legislació local sorgida al calor dels anys de la Transició. El caràcter centralista i de blindatge del pes preminent dels partits polítics en la vida política municipal ha influenciat de manera notable el desenvolupament d'unes normatives i legislacions municipals que donessin més

rellevància o capacitat d'influència i d'incidència al moviment veïnal. Un moviment veïnal que no va estar present en la seva elaboració i que va patir les conseqüències desmobilitzadores i desorientadores de la mateixa.

Una segona afirmació versa sobre la manca de voluntat política del partit de govern de la ciutat –el PSC de Barcelona– per afavorir una participació ciutadana efectiva. Ja que, per molt que la participació ciutadana aparegui a la legislació barcelonina, aquesta depèn en darrera instància d'una voluntat política real i manifesta de fer-la efectiva.⁸⁴⁸ Com s'ha exposat, la desconexió que existia entre aquest partit i el moviment veïnal està en la gènesis d'aquesta relació dialèctica tensa i difícil. Una relació que va generar una hostilitat institucional en la qual està un dels factors claus de la crisi del moviment veïnal. Una hostilitat institucional que, tot i excepcions com en el cas del Poble-sec entre les acaballes dels noranta i principis dels dos-mil, va estar caracteritzada per una arrogància dels gestors cap a la ciutadania; el despotisme il·lustrat i la prepotència gerencial de la qual parla Marc Andreu nascuda al calor del discurs triomfalista generat al voltant de la celebració dels Jocs Olímpics de 1992 i que acompanyaria a la retòrica municipal fins als seus darrers dies.⁸⁴⁹ Una hostilitat gestada també al calor dels primers anys de la Transició a través del blindatge del pes dels partits polítics i a la legitimitat representada pel vot a les eleccions; quelcom que va obrir els partits a un menysteniment de les AV degut a la creació d'aquest nou marc legítim on podien ser representats els interessos de la ciutadania.⁸⁵⁰

Una tercera afirmació legislativa posa en relació la legislació marc estatal amb la manca de voluntat política del partit de govern de la ciutat. La legislació sobre participació ciutadana que s'aprova a l'Ajuntament de Barcelona compta, des del primer moment, amb un biaix consultiu i informatiu, deixant al marge els esglaons de deliberació i decisió dels quals parla Arnstein com a estadis superiors de la participació ciutadana. Les successives normatives generals (1986, 2002, 2010) o de Districte (1983, 2001, 2006) i els òrgans de participació ciutadana que se'n desprenien de les mateixes (Consells Municipals de Districte, Consells de Districte, Consells Consultius de Districte, Consell de Ciutat, Consell Ciutadà de Districte, Comissions de Seguiment,

---

⁸⁴⁸ PINDADO, Fernando, *La participació ciutadana ...* p. 33.

⁸⁴⁹ ANDREU, Marc, "Moviments soials i crítica al 'Model Barcelona'. ...

⁸⁵⁰ BONET, Jordi, "El territorio como espacio de radicalización democrática...." p. 17.

Consells Sectorials, Audiències Públiques, Consell de Barri, etc.) estaven impregnats d'aquest biaix consultiu i informatiu i es mostraven inoperants per a vehicular la participació ciutadana. L'anàlisi del llenguatge emprat, dels horaris de les reunions, de l'estructura i organització de les mateixes, la poca informació prèvia de la qual disponien els representants veïnals per preparar-les i la poca incidència que es donava a la veu del veïnat en són una mostra més que evident. Aquests elements van portar al desprestigi constant d'aquests canals de participació; un desprestigi que també va repercutir en la crisi del moviment veïnal ja que perdien la seva ascendència i influència al barri degut a les dificultats en que es trobaven per moure's en aquests òrgans i vehicular les peticions que la ciutadania de barris com el Poble-sec els feia arribar. Un desprestigi dels canals de participació que també està molt relacionat amb la següent i darrera afirmació.

La quarta i darrera afirmació és en relació a les dinàmiques internes de les entitats del moviment veïnal. Tal i com s'ha vist en l'anàlisi dels casos de l'AVPS i la CEPS les pràctiques polítiques tendeixen a la institucionalització i a la pèrdua de la capacitat reivindicativa. Un element molt vinculat a aquestes dinàmiques és el propi desprestigi dels òrgans de participació. Tal i com s'ha vist a través de les entrevistes fetes a membres destacats del moviment veïnal poblesequí, el desprestigi i inoperància manifestes –des dels seus inicis- dels òrgans de participació facilitaven que el moviment veïnal i les institucions cerquessin altres espais per desenvolupar el seu diàleg. Aquests espais eren trobades privades, sopars, reunions, converses de bar, etc. En aquests espais es parlava de tot allò que no es parlava als òrgans de participació que eren els canals creats expressament per aquesta funció: vehicular la participació i les demandes ciutadanes. Per tant, l'establiment d'aquestes relacions directes generava dinàmiques opaques –poc democràtiques- en la dialèctica entre les institucions municipals i el moviment veïnal. Aquestes dinàmiques dialèctiques opaques, a la vegada, repercutien en el *modus vivendi* i *praxi* de l'entitat veïnal en si; es generaven problemes de democràcia interna, de traspàs de la informació tant a dins de la pròpia entitat com cap al veïnat al qual es deia voler representar i, fins i tot, es podien arribar a donar situacions de clientelisme o seguidisme, fent servir la terminologia proposada per Fernando Pindado.⁸⁵¹ Tot això influenciava i condicionava la capacitat de representació de

---

⁸⁵¹ PINDADO, Fernando, *La participación ciudadana...* p. 128.

l'entitat veïnal i, a la vegada, també performativitzava la seva conducta cap a l'administració. És a dir, aquestes dinàmiques de les entitats veïnals –AVPS i CEPS– anaven en detriment de la seva capacitat reivindicativa, de l'assumpció necessària de cert enfrontament i confrontació dialèctica amb l'administració i, en definitiva, minvaven el seu projecte propi. Quedaven, com s'ha vist, en una situació que els deixava com a corretges de transmissió de la institució i com a gestors d'equipaments i de serveis al barri perdent, doncs, aquesta finalitat reivindicativa.

Per tant, en la combinació d'aquestes quatre afirmacions/conclusions es pot trobar una anatomia d'una de les vessants explicatives de la crisi de model de gestió i de desenvolupament de Barcelona que va arribar a la seva fi al maig de 2011; mitjançant l'estudi dels límits de la participació ciutadana a l'Ajuntament de Barcelona explicats a través de l'estudi de cas del barri del Poble-sec, del seu moviment veïnal i de les seves relacions i diàleg amb les institucions municipals. Per tant, una interrelació de responsabilitats i limitacions: legislatives estatals i municipals, manca de voluntat política i mancances de les dinàmiques internes generades al si de les entitats veïnals generades, en bona part, per les limitacions esmentades. Unes mancances que han influenciat de manera notable en els drets dels veïns i les veïnes de Barcelona a tenir un paper actiu en la gestió, construcció, planificació i transformació del seu entorn, dels seus barris, de la seva ciutat. Una ciutat, doncs, per gaudir-la, per veure-la, però també per viure-la i per transformar-la. En definitiva, el dret a la ciutat.

7.- FONTS

- Arxius i centres de documentació:

- Arxiu FAVB
- Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona
- Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc
- Arxiu Històric de Comissions Obreres de Catalunya
- Arxiu de la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec
- Arxiu del Centre d'Estudis de Montjuïc
- Arxiu del Centre de Recerca Històrica del Poble-sec (CERHISEC)
- Arxiu Pilar Villuendas i J.R. Gómez
- Arxiu personal Josep Guzmán
- Arxiu personal Marta Traveria
- Arxiu personal Filibert Montserrat
- Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona
- Centre de Documentació Històrica del Poble-sec

- Premsa generalista:

- Avui*
- Diario de Barcelona*
- El Noticiero Universal*
- El Periódico de Catalunya*
- El Punt*
- La Vanguardia*
- Tele/eXprés*

- Premsa veïnal:

- Butlletí de l'Associació de Veïns del Poble-sec* (fins 1975)
- Carrer* (o "La Veu del Carrer). Revista de la FAVB
- El nostre barri*. Butlletí de l'Associació de Veïns del Poble-sec (a partir de 1990)
- El Sortidor*. Publicació de l'Ateneu Llibertari del Poble-sec.
- L'Altaveu del Poble-sec*. Revista veïnal i autogestionada del Poble-sec

- Poble Sec*. Butlletí de Grup de joves de la parròquia de Sant Pere Claver (fins 1974)
- Poble Sec*. Butlletí de l'Associació de Veïns del Poble-sec (a partir de 1975)
- Zona Sec*. Diari veïnal del Poble-sec.

- **Fonts orals**

- Entrevista amb Pilar Villuendas i Josep Ramon Gómez
- Entrevista amb Roger Rodés
- Entrevista amb Jordi Romeu
- Entrevista amb Amadeu Quintana
- Entrevista amb Josep Guzmán

8.- BIBLIOGRAFIA

Llibres:

Un año de ayuntamientos democráticos 1979-1980, Secretaria de Política Municipal i Moviment Popular del PSUC, PSUC, Barcelona, 1980.

Poble-sec 1, Aproximació a la realitat urbana. Estudis per el coneixement d'un barri, Barcelona, AV del Poble-sec, Taller Urbà, 1982-

Poble-sec 2, Notes per a la recuperació d'un barri. 6 projectes per a una etapa de transició municipal, Barcelona, AV del Poble-sec, Taller Urbà, 1982.

Poble-sec 3, Sant Joan nit de foc. Algunes costums i tradicions, Barcelona, AV del Poble-sec, 1982.

Poble-sec 4, L'associació de veïns. 10 anys al servei del barri, Barcelona, AV del Poble-sec, 1982.

Poble-sec 5, Retolació dels carrers i places del Poble-sec. Una proposta, Barcelona, AV del Poble-sec, 1982.

40 anys de lluita veïnal. 40 aniversari 1974-2014, Barcelona, AV del Poble-sec, 2014.

Deu anys d'ajuntaments democràtics (1979-1989). Elements per a un balanç, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya, 1989.

El creixement urbà. Conèixer el Districte de Sants Montjuïc 1, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Districte de Sants-Montjuïc, Barcelona, 1993.

El Poble-sec. Conèixer el Districte de Sants-Montjuïc 6, Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc, Districte de Sants-Montjuïc, Barcelona, 1996.

Dossiers Barcelona Associacions: BCN, ciutat oberta a la participació – experiències innovadores de participació en la gestió pública-, Consell Municipal d'Associacions de Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2002.

La otra cara del Fòrum de les Cultures S.A., Deu raons per no anar al Fòrum, Barcelona 2004: El fascismo posmoderno, Fotut 2004: La globalización como espectáculo, Assembla de Resistència al Fòrum 2004, Espai en Blanc, Col·lectiu Ariadna Pi de l'Institut Català d'Antropologia, Bellaterra, Barcelona, 2004.

Ciutats en (re)construcció: necessitats socials, transformació i millora de barris, Gerència de Serveis d'Habitatge, Urbanisme i Activitats de la Diputació de Barcelona, Diputació de Barcelona, Barcelona, 2008.

AGULLES, Juanma, *La destrucción de la ciudad. El mundo urbano en la culminación de los tiempos modernos*, Catarata, Madrid, 2017.

ALIBÉS, Josep M., HUERTAS CLAVERIA, Josep M. *et ali.*, *La Barcelona de Porcioles*, Editorial Laia, Barcelona, 1975.

ANDREU, Marc, *Barris, veïns i democràcia. El moviment ciutadà i la reconstrucció de Barcelona (1968-1986)*, Edicions l'Avenç, Barcelona, 2015.

- *Les ciutats invisibles. Viatge a la Catalunya metropolitana*, Edicions l'Avenç, Barcelona, 2016.

ARACIL, Rafael, SEGURA, Antoni (eds.), *Memòria de la Transició a Espanya i a Catalunya. Volum III, La reforma de l'exèrcit i de l'administració local*, Edicions Universitat de Barcelona, Barcelona, 2002.

ARICÓ, Giuseppe, MANSILLA, Jose A., STANCHIERI, Marco Luca (coords.), *Mierda de ciudad. Una rearticulación crítica del urbanismo neoliberal desde las ciencias sociales*, Pol·len Edicions, Barcelona, 2015.

- *Barrios corsarios. Memoria histórica, luchas urbanas y cambio social en los márgenes de la ciudad neoliberal*, Pol·len Edicions, Barcelona, 2016.

ASCHER, François, *Los nuevos principios del urbanismo*, Alianza Editorial, Madrid, 2012.

BALBO, Marcello, JORDÁN, Ricardo, SIMIONI, Daniela (coords.), *La ciudad inclusiva*, Cuadernos de la Cepal, Santiago de Chile, 2003.

BELIL, Mireia; BORJA, Jordi; CORTI, Marcelo (eds.), *Ciudades, una ecuación imposible*, Editorial Icària, Barcelona, 2012.

BERINGUIER, Christian, CASTELLS, Manuel, REMY, Jean; *et ali.*, *Urbanismo y práctica política*, Los Libros de la Frontera, Barcelona, 1974.

BLANCO, Ismael; GOMÀ, Ricard (coords.), *Gobiernos locales y redes participativas*, Editorial Ariel, Barcelona, 2002.

BOHIGAS, Oriol, *Barcelona: entre el Pla Cerdà i el barraquisme*, Edicions 62, Barcelona, 1963.

- *Reconstrucció de Barcelona*, Edicions 62, Barcelona, 1985.

BONET, Jordi, UBASART, Gemma, *Guia de govern local*, Icària, Barcelona, 2010.

BORDETAS, Ivan, *Nosotros somos los que hemos hecho esta ciudad. Autoorganización y movilización vecinal durante el tardofranquismo y el proceso de cambio político*, Tesis Doctoral, UAB, 2012.

BORJA, Jordi, TARRAGÓ, Marçal, *et ali.*, *La Gran Barcelona*, Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos de Cataluña, Madrid, 1972.

BORJA, Jordi, TARRAGÓ, Marçal, BOIX, Ricard, *Por una política municipal democrática*, Editorial Avance, Barcelona, 1977.

BORJA, Jordi, CASTELLS, Manuel, *Local y global: la gestión de las ciudades en la era de la información*, Editorial Taurus, Madrid, 1998.

BORJA, Jordi, MUIXÍ, Zaida, *L'espai públic: ciutat i ciutadania*, Diputació de Barcelona. Àrea de Cooperació, Barcelona, 2001.

BORJA, Jordi, MUIXÍ, Zaida (eds.), *Urbanismo en el siglo XXI: Bilbao, Madrid, Valencia y Barcelona*, Edicions UPC, Barcelona, 2004.

BORJA, Jordi, *Movimientos sociales urbanos*, Ediciones Siap, Buenos Aires, 1975.

- *Qué son las Asociaciones de Vecinos*, Editorial La Gaya Ciencia, Barcelona, 1977.
- *Descentralización y participación ciudadana*, Instituto de Estudios de Administración Local, Madrid, 1987.
- *Estado y ciudad. Descentralización política y participación*, PPU, Barcelona, 1988.
- *Democracia Local: descentralización del estado, políticas economico-sociales en la ciudad y participación popular*, Ajuntament de Barcelona, 1988.
- *Ciudad y ciudadanía. Dos notas*, Diputació de Barcelona, Barcelona, 2000.
- *La ciudad conquistada*, Alianza Editorial, Madrid, 2003.
- *Llums i ombres de l'urbanisme de Barcelona*, Editorial Empúries, Barcelona, 2010.
- *Revolución urbana y derechos ciudadanos*, Alianza Editorial, Madrid, 2013.

BOTELLA, Joan (coord.), *La ciutat democràtica*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 1999.

BRUGUÉ, Quim, PINDADO, Fernando, *et ali.*, *El paper de les associacions en la governabilitat de les ciutats*, Dossiers Barcelona Associacions, Barcelona, 1998.

CAMINO, Xavi, CASASAYAS, Òscar, *et ali.*, *Barraquisme: la ciutat (im)possible. Els barris de Can Valero, El Carmel i la Perona a la Barcelona del segle XX*, Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, Barcelona, 2011.

CAMPRUBÍ, Margarida, *L'aproximació de la política a la ciutadania*, Fundació Rafael Campalans, Barcelona, 1997.

CANDEL, Paco, *El gran dolor del mundo*, Debate, Barcelona, 2017.

CARRERAS, Carles, *Geografia urbana de Barcelona. Espai mediterrani, temps europeu*, Oikos-Fau, Barcelona, 1993.

CASTELLS, Manuel, *La ciudad y las masas*, Alianza Editorial, Madrid, 1986.

- *Movimientos sociales urbanos*, Siglo XXI Editores, Madrid, 1974.
- *Ciudad, democracia y socialismo. La experiencia de las Asociaciones de Vecinos en Madrid*, Siglo XXI Editores, Madrid, 1977.

CAPEL, Horacio, *Capitalismo y morfología urbana en España*, Los libros de la frontera, Barcelona, 1983.

- *El modelo Barcelona: un examen crítico*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 2011.

CARBONELL, Jaume, MARTÍNEZ BARCELÓ, José, *et ali.*, *La lucha de barrios en Barcelona*, Elías Quejereta Ediciones, Madrid, 1976.

CARR, Edward H., *¿Qué es la historia?*, Seix Barral, Barcelona, 1978.

CARRERAS, Carles, *Geografia urbana de Barcelona. Espai mediterrani, temps europeu*, Editorial OikosFau, Barcelona, 1993.

CHABOT, G., *Las ciudades*, Editorial Labor, Barcelona, 1972.

CHOAY, François, *El Urbanismo. Utopías y realidades*, Editorial Lumen, Barcelona, 1970.

CHOMBART DE LAUWE, Paul-Henry, *Hombres y ciudades*, Editorial Labor, Barcelona, 1976.

CUCÓ, Josepa (ed.), *Metamorfosis urbanas: ciudades españolas en la dinámica global*, Editorial Icària, Barcelona, 2013.

DELLA PORTA, Donatella, DIANI, Mario, *Los Movimientos Sociales*, Universidad Complutense de Madrid, Madrid, 2015.

DELGADO, Manuel (coord.), *Carrer, festa i revolta: els usos simbòlics de l'espai públic a Barcelona (1951-2000)*, Generalitat de Catalunya. Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, Barcelona, 2003.

DELGADO, Manuel, *Elogi del vianant. Del "model Barcelona" a la Barcelona real*, Edicions 1984, Barcelona, 2005.

- *El animal público*, Editorial Anagrama, Barcelona, 2008.
- *La ciudad mentirosa: Fraude y miseria del "modelo Barcelona"*, Ediciones Catarata, Madrid, 2010.
- *El espacio público como ideología*, Ediciones Catarata, Madrid, 2015.

DÍEZ, Xavier, OBSERVATORIO METROPOLITANO DE MADRID, COL·LECTIU VÍRIC, *L'aposta municipalista. De les bullangues a les lluites actuals pels municipis lliure de Catalunya*, Editorial Virus, Barcelona, 2015.

DOMÈNECH, Xavier, *Cambio político y movimiento obrero bajo el franquismo: lucha de clases, dictadura y democracia (1939-1977)*, Editorial Icària, Barcelona, 2012.

- *Hegemonías: Crisis, movimientos de resistencia y procesos políticos (2010-2013)*, Ediciones Akal, Madrid, 2014.

DOMINGO, Miquel, BONET, Maria Rosa, *Barcelona i els moviments socials urbans*, Editorial Mediterrània, Barcelona, 1998.

DOMÍNGUEZ, Marta, LÓPEZ, Cristina (coords.), *Barcelona y Madrid. Procesos urbanos y dinámicas sociales*, Libros de Síntesis, Madrid, 2015.

DUCH, Montserrat, ARNABAT, Ramon, FERRÉ, Xavier (eds), *Sociabilitats a la Catalunya contemporània. Temps i espais en conflicte*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2015.

ENGELS, Friederich, *El problema de la vivienda y las grandes ciudades*, Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 1974.

FABRÉ, Jaume, HUERTAS CLAVERIA, Josep M., *Tots els barris de Barcelona IV: Can Baró, El Carmel, El Coll, El Poble Sec, Montjuïc i els seus barris*, Edicions 62, Barcelona 1976.

FAVB, *La Barcelona dels barris*, Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social, Barcelona, 1991.

- *La Barcelona dels barris*, Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social, Barcelona, 1999.
- *Quaderns de carrer 5: 1970-2010, 40 anys d'acció veïnal*, Editorial Mediterrània, Barcelona, 2010.
- *Quaderns de carrer 7: Josep M. Huertas Claveria i els barris de Barcelona. Antologia de reportatges (1965-1975)*, Editorial Mediterrània, Barcelona, 2013.

FERNÁNDEZ GONZÁLEZ, Miquel, *Matar al Chino: entre la revolució urbanística y el asedio urbano en el barrio del Raval de Barcelona*, Virus Editorial, Barcelona, 2014.

FERRER, Joaquim, *La lluita pels ajuntaments democràtics 1966-1976*, Galba Edicions, Barcelona, 1977.

FOLGUERA, Francisco, *Urbanismo para todos*, Colegio Oficial de Arquitectos de Cataluña y Baleares, Barcelona, 1959.

FONOLLOSA, Jose Maria, *Ciudad del hombre*, Edhasa, Barcelona, 2016.

FONT, Joan (coord.), *Ciudadanos y decisiones públicas*, Editorial Ariel, Barcelona, 2007.

FONTANA, Josep, *L'ofici d'historiador*, Arcàdia, Barcelona, 2018.

GÁLLEGO, Jaime, *Historias de la historia pequeña de Barcelona*, Incorpora, Barcelona, 2017.

GARCÉS, Marina, *Ciutat Princesa*, Galàxia Gutenberg, Barcelona, 2018.

GONZÁLEZ LEDESMA, Francisco, *Las calles de nuestros padres*, La factoria de ideas, Barcelona, 2005.

GRAMSCI, Antonio, *Antología. Selección, traducción y notas de Manuel Sacristán*, Akal, Madrid, 2013.

GRUP DE TREBALL DESBORDES DE LA CULTURA, *Desbordar Barcelona. Un relat alternatiu de la cultura a la ciutat*, Pol·len edicions, Barcelona, 2017.

GRUPO DE ESTUDIOS ANTROPOLÓGICOS LA CORRALA (coord.), *Cartografía de la ciudad capitalista. Transformación urbana y conflicto social en el Estado español*, Traficantes de Sueños, Madrid, 2016.

GUERRA DE HOYOS, Carmen, PÉREZ, Mariano, TAPIA, Carlos, *et ali.*, *Procesos extremos en la construcción de la ciudad. De la crisis a la emergencia de los espacios mundializados*, Universidad de Sevilla, Sevilla, 2013.

HARVEY, David, *Urbanismo y desigualdad social*, Siglo XXI Editores, Barcelona, 1977.

- *Ciudades rebeldes: del derecho de la ciudad a la revolución urbana*, Ediciones Akal, Madrid, 2013.

HUERTAS CLAVERIA, Josep M., FABRÉ, Jaume, MARTÍ, Josep, *El Montjuïc del segle XX*, Editorial Pòrtic, Barcelona, 1969.

HUIDOBRO, Mariana, TORRES, Helen, HUIDOBRO, Katu, *Ciutat morta. Crònica del caso 4F*, Editora Fantasma, Barcelona, 2015.

IGLESIAS, Mariela, MARTÍ-COSTA, Marc, SUBIRATS, Joan, *et ali.* (eds.), *Políticas urbanas en España*, Icària, Barcelona, 2011.

JACOBS, Jane, *Muerte y vida de las grandes ciudades*, Capitán Swing, Madrid, 2013.

LEFEBVRE, Henri, *The Urban Revolution*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 2003.

- *La producción del espacio*, Capitán Swing, Madrid, 2013.

- *El derecho a la ciudad*, Capitán Swing, Madrid, 2017.

LEIVA, Enrique, MIRÓ, Ivan, URBANO, Xavier, *De la protesta al contrapoder. Nous protagonismes socials a la Barcelona metropolitana*, Virus editorial, Barcelona 2007.

LLORENTE, Marta, *La ciudad: las huellas en el espacio habitado*, Acantilado, Barcelona, 2015.

MARAGALL, Pasqual, *Refent Barcelona. Una reflexió en veu alta sobre els grans reptes plantejats a la ciutat per tal de dinamitzar el seu paper català, espanyol i internacional*, Planeta, Barcelona, 1986.

- *Oda inacabada. Memòries*, La Magrana, Barcelona, 2008.

MARÍN, Martí, *Porcioles: catalanisme, clientelisme i franquisme*, Editorial Base, Barcelona, 2005.

- *El franquisme a Catalunya*, Pagès editors, Barcelona, 2006.

MARTÍ, Josep, *Relació entre associacions de veïns i partits polítics. Barcelona, 1970-1980*, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1981.

MARTÍ, Francisco, MORENO, Eduardo, *Barcelona ¿a dónde vas?*, Dirosa, Barcelona, 1974.

MARTÍ-COSTA, Marc, PARÉS, Marc (coords.), *Llei de barris: cap a una política de regeneració urbana participada i integral?*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2009.

MARTÍ FONT, J.M., *La España de las ciudades. El estado frente a la sociedad urbana*, ED Libros, Barcelona, 2017.

MCNEILL, Donald, *Urban change and the European Left: Tales from the New Barcelona*, Routledge, Londres, 1999.

MENÉNDEZ, Manuel, AZNAR, Hugo, *De la polis a la metrópolis. Ciudad y espacio político*, Abada editores, Madrid, 2015.

MERINO, Ángel, *Desde la proximidad democrática*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 2003.

MOIX, Llàtzer, *La ciudad de los arquitectos*, Anagrama, Barcelona, 1994.

MOLINERO, Carme, YSÀS, Pere (coords.), *Construïm la ciutat democràtica: el moviment veïnal durant el tardofranquisme i la transició*, Editorial Icària, Barcelona, 2010.

MONTANER, Josep M., ÁLVAREZ, Fernando, MUIXÍ, Zaida, *et ali.* (eds.), *Reader Modelo Barcelona (1973-2013)*, Editorial Comanegra, Barcelona, 2013.

MONTANER, Josep M., ÁLVAREZ, Fernando, MUIXÍ, Zaida (eds.), *Arxiu crític Model Barcelona (1973-2004)*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 2012.

MORAGAS, Miquel de, BOTELLA, Miquel, *Barcelona: l'herència dels Jocs. 1992-2002*, Editorial Planeta, Barcelona, 2002.

MORENO, Eduard, VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelona, cap a on vas? Diàlegs per a una altra Barcelona*, Llibres de l'Índex, Barcelona 1991.

MUMFORD, Lewis, *La ciudad en la historia. Sus orígenes, transformaciones y perspectivas*, Pepitas de calabaza, Madrid, 2014.

NEL·LO, Oriol, *La ciudad en movimiento. Crisis social y respuesta ciudadana*, Díaz&Pons Editores, Madrid, 2015.

OYÓN, José Luis, *La quiebra de la ciudad popular. Espacio urbano, inmigración y anarquismo en la Barcelona de entreguerras, 1914-1936*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 2008.

OYÓN, José Luis, ROMERO, Juanjo, *Clase antes que nación. Trabajadores, movimiento obrero y cuestión nacional en la Barcelona metropolitana, 1840-2017*, El Viejo Topo, Barcelona, 2017.

OBSERVATORIO METROPOLITANO DE MADRID (ed.), *El mercado contra la ciudad. Sobre la globalización, gentrificación y políticas urbanas*, Traficantes de Sueños, Madrid, 2015.

PALOU RUBIO, Saida, *Barcelona, destinació turística. Un segle d'imatges i promoció turística*, Edicions Vitel·la, Bellcaire d'Empordà, 2012.

PARÉS, Marc (coord.), *Participación y calidad democrática. Evaluando las nuevas formas de democracia participativa*, Editorial Ariel, Barcelona, 2009.

PASCUAL, Josep Maria, *Las ciudades ante el cambio de era*, Hacer, Barcelona, 2016.

PASOLINI, Pier Paolo, *Las cenizas de Gramsci*, Visor Libros, Madrid, 2009.

PÉREZ ANDÚJAR, Javier, *Paseos con mi madre*, Tusquets editores, Barcelona, 2011.

PINDADO, Fernando, *La participació ciutadana a la vida de les ciutats*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 1999.

PUJADAS, Isabel, BAYONA, Jordi; *et ali.* (eds.): *Población y espacios urbanos*, Universitat de Barcelona, Barcelona, 2011.

QUIROSA-CHEYROUZE, Rafael (ed.), *La sociedad española en la Transición. Los movimientos sociales en el proceso democratizador*, Biblioteca Nueva, Madrid, 2011.

RICO, Daniel (coord.), *10 anys de la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec, 1989-1999*, Nausicaa, Barcelona, 1999.

RODRÍGUEZ, Antonio, *El sentido de la ciudad*, Escuela Gráfica e Imp. Provincial Colegio Calvo Sotelo, La Coruña, 1977.

SÁNCHEZ, Diego, DOMÍNGUEZ, Luis Ángel (coords.), *Identidad y espacio público: ampliando ámbitos y prácticas*, Editorial Gedisa, Barcelona, 2014.

SCARNATO, Alessandro, *Barcelona supermodelo. La complejidad de una transformación social y urbana (1979-2011)*, Comanegra, Barcelona, 2016.

SCIENTIFIC AMERICAN: *La ciudad*, Alianza Editorial, Madrid, 1969.

SECCHI, Bernardo, *La ciudad de los ricos y la ciudad de los pobres*, Catarata, Madrid, 2015.

SERRA, Narcís, *La gestió de Barcelona: una política municipal*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona 1982.

- *Barcelona, 1979-2004: vint-i-cinc anys de transformacions*, Ajuntament de Barcelona, 2004.

SERRATOSA PASCUAL, Antonio, *Participación ciudadana y Ayuntamientos democráticos*, Cooperativa Gráfica Dertose, Tortosa, 1985.

SOJA, Edward W., *Postmetrópolis. Estudios críticos sobre las ciudades y las regiones*, Traficantes de Sueños, Madrid, 2008.

SOLÉ TURA, Jordi, *El régimen político espanyol*, Ariel, Barcelona, 1971.

STAVRIDES, Stavros, *Hacia la ciudad de umbrales*, Akal, Madrid, 2016.

SUBIRATS, Joan, GARCÍA, Angela (eds.), *Innovación social y políticas urbanas en España. Experiencias significativas en las grandes ciudades*, Editorial Icària, Barcelona 2015.

SUBIRATS, Joan, MARTÍ-COSTA, Marc, *Ciudades y cambio de época. Discursos sobre políticas urbanas y crisis en España*, Agitalpen Zerbitzua, Bilbao, 2008.

TARROW, Sydney G., *El poder en movimiento: Los movimientos sociales, la acción colectiva y la política*, Alianza Editorial, Madrid, 2012.

TÀTJER, Mercè, LARREA, Cristina (eds.), *Barraques. La Barcelona informal del segle XX*, Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura, 2010.

TOMÀS, Mariona, *Governar la Barcelona real. Pasqual Maragall i el dret a la ciutat metropolitana*, Llegat Pasqual Maragall, Fundació Catalunya Europa, Barcelona, 2017.

UNIÓ TEMPORAL D'ESCRIBES (UTE), *Barcelona Marca Registrada. Un model per desarmar*, Virus Editorial, Barcelona, 2004.

VAN DER STEEN, Bart, *et ali.*, *The city is ours. Squatting and autonomous movements in Europe from the 1970's to the present*, PM Press, Oakland, 2014.

VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Barcelones*, Empúries, Barcelona, 1990.

VILLORIA, Manuel, IGLESIAS, Ángel, DELGADO, Leticia (coords.), *La participación ciudadana en grandes ciudades*, Editorial Dykinson, Madrid, 2005.

VILLUENDAS, Pilar, GÓMEZ, Josep Ramon, *Barcelona, una iconografía urbana de la Transició*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 2009.

YNFANTE, J., *Los negocios de Porcioles. Las sagradas familias de Barcelona*, Monipodio, Paris, 1974.

ZACCHINI, Bruna, *Dieci anni di decentramento a Bologna*, Edizioni Luigi Parma, Bologna, 1976.

Articles i capítols de llibres:

ALABART, Anna, “Las asociaciones de vecinos: las conquistas y las facturas”, a *Nous Horitzons. Nuestra Utopia. PSUC: cuarenta años de historia de Cataluña*, Editorial Planeta, Barcelona, 1986.

- “Els moviments socials urbans a Catalunya” a *Revista catalana de sociologia*, núm. 7, 1998, p. 9-28.

ALGUACIL, Julio, “La democracia participativa como estrategia para la gestión relacional”, a *Intervención Psicosocial*, núm. 3, Vol. 13, 2004, p. 289-305.

ALONSO, Noemí, “Els moviments veïnals a Roma durant el cicle de protesta italià (1968-1976)”, a *Segle XX. Revista catalana d’història*, núm. 4, 2011, p. 57-77.

ANDREU, Marc, “Moviments socials i crítica al “Model Barcelona”. De l’esperança democràtica de 1979 al miratge olímpic de 1992 i la impostura cultural del 2004”, a *Scripta Nova*, Vol. XII, núm. 270 (119), 2008, p. 1-19.

- “Història veïnal: en construcció i tapant forats”, a *Plecs d’història local*, núm. 141, 2011, p. 2-4.
- “Barcelona, els moviments socials i la transició a la democràcia: hegemonia gramsciana, referent espanyol i ruptura catalana”, a *Segle XX. Revista catalana d’Història*, núm. 8, 2015, p. 105-134.

ARNSTEIN, Sherry R., “A Ladder of Citizen Participation”, a *JAIP*, vol. 35, núm. 4, juliol 1969, p. 216-224.

BALIBREA, Mari Paz, “Barcelona: del modelo a la marca. Caso de Estudio”, a *Biblioteca YP*, Centre d’Estudis i Documentació, MACBA, 2012.

BLANCO, Ismael, “Gobernanza urbana y políticas de regeneración: el caso de Barcelona”, a *Revista Española de Ciencia Política*, núm. 20, 2009, p. 125- 146.

BONET, Jordi, “El territorio como espacio de radicalización democrática. Una aproximación crítica a los procesos de participación ciudadana en las políticas urbanas de Madrid y Barcelona” a *Athenea digital*, Vol. 12, núm. 1, 2012, p. 15-28.

- “Cuando cómo participar importa. Análisis de los impactos de la participación ciudadana en las políticas de regeneración del centro histórico de Barcelona”, a *URBS. Revista de estudios urbanos y ciencias sociales*, vol. 1, núm. 1, 2011, p. 4-26.
- “La participació ciutadana en l’urbanisme: potencials i límits” a *Papers*, núm. 56, 2014, p. 63-69.

BORDETAS, Ivan, “Els estudis sobre el moviment veïnal: un repte encara per a la historiografia”, a *Franquisme & Transició*, núm. 2, 2014, p. 281-295.

BORGE, Rosa, COLOMBO, Clelia, WELP, Yanina, “Análisis explicativo de la participación ciudadana electrónica y presencial en el ámbito municipal de Cataluña”, a *Revista d’Internet, Dret i Política*, núm. 6, 2008, p. 13-31.

BORJA, Jordi, “Movimientos urbanos y estructura urbana” a *Documents d’Anàlisi Urbana*, núm. 1, 1974, p. 13-42.

- “Movimientos urbanos de las clases populares. Movimiento reivindicativo, movimiento democrático, dualidad de poder” a *Papers*, núm. 3, 1974, p. 39-62.
- “La izquierda errante en busca de la ciudad futura” a *Revista Sin Permiso*, 20 d’abril del 2004.
- “Espacio público y derecho a la ciudad” a *VientoSur*, núm. 116, 2011, p. 39-49.
- “Ciudad, urbanismo y clases sociales” a *Revista Sin Permiso*, 27 de juliol del 2014.

CAPEL, Horacio, “El debate sobre la construcción de la ciudad y el llamado “modelo Barcelona” a *Scripta Nova*, Vol. XI, núm. 233, 2007, p. 1-70.

CASELLAS, Antònia, “Desarrollo urbano, coaliciones de poder y participación ciudadana en Barcelona: una narrativa desde la geografía crítica, a *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, núm. 70, 2016, p. 57-75.

DÍAZ ORUETA, Fernando, “Ciudad neoliberal, desigualdad y nuevas movilizaciones”, a FERRER, G, DI LOMA, O., GÓMEZ TORRES, M. Ll., *Pobreza, cultura y ciudadanía*, Universitat Politècnica de València, 2000, p. 25-40.

DOMINGO, Miquel, BONET, Maria Rosa, “Urbanisme i participació”, a *Revista catalana de sociologia*, núm. 7, 1998, p. 73-89.

FERNÁNDEZ, Antoni, “El proceso de gerencialización del Ayuntamiento de Barcelona. Aspectos teóricos y prácticos”, a *Working papers 314. Institut de Ciències Polítiques i Socials. UAB*, Barcelona, 2013, p. 1-24.

FONT, Joan, BLANCO, Ismael, “¿Qué hay detrás de la oferta de participación? El rol de los factores instrumentales e ideológicos en los mecanismos españoles de participación”, a *Revista CLAD Reforma y Democracia*, núm 31, febrer 2005, p. 1-17.

GARCÍA-FERRANDO, Lúdia, “Retos para un nuevo modelo de intervención en barrios: la *Llei de barris* de Cataluña (2004)”, a *Scripta Nova, Revista electrònica de geografia y ciencias sociales*, Vol. XII, núm. 270 (58), 2008, p. 1-11.

GARNIER, Jean-Pierre, “El derecho a la ciudad desde Henri Lefebvre hasta David Harvey. Entre teorizaciones y realización”, a *Ciudades*, núm. 15, 2012, p. 217-225.

GRATACÓS, Ricard, “Hem de parlar sobre participació ciutadana. Joan Subirats, Marc Andreu i Jon Aguirre”, a *Diagonal*, núm. 40, hivern 2015-2016.

GUTIÉRREZ, Aaron, “Incidencia de la participación en las políticas de regeneración urbana en Cataluña: actores, ciudadanía y desigual poder local”, a *Scripta Nova, Revista electrònica de geografia y ciencias sociales*, vol. XVIII, núm. 493, 2014.

HARVEY, David: “Una geografia urbana posible” a *Revista Sin Permiso*, 29 d’octubre del 2006.

- “From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism”, a *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, vol. 71, núm. 1, 1989, p. 3-17.
- “El derecho a la ciudad” a *New Left Review*, núm. 53, 2008, p. 23-39.

- “La libertad de la ciudad” a *Antípoda*, núm. 7, 2008, p. 15-29.

HUERTAS, Josep M., “El moviment ciutadà a Barcelona i l’aparició del Pla General Metropolità”, a *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 28, 1997, p. 63-68.

LEFEBVRE, Henri, “La producción del espacio”, a *Papers*, núm. 3, 1974, p. 219-230.

LÓPEZ, Arnau, *La construcción de los barrios democráticos en Barcelona: la dialèctica entre el movimiento vecinal en Poble-sec y Montjuïc y las instituciones municipales (1979-2011)*, a ARICÓ, Giuseppe, MANSILLA, Jose A., STANCHIERI, Marco Luca (coords.), *Barrios corsarios. Memoria histórica, luchas urbanas y cambio social en los márgenes de la ciudad neoliberal*, Pol·len Edicions, Barcelona, 2016, p. 37-56.

MAGRO HUERTAS, Tania: “Participación ciudadana en la construcción de la ciudad ¿revolución o coyuntura?” a *Diagonal*, 28-1-2016.

MARTÍ, Marc, BONET, Jordi, “Los movimientos urbanos: de la identidad a la glocalidad”, a *Scripta Nova, Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*, vol. XII, núm. 270, 2008.

MARTÍNEZ, Ricard, “El moviment veïnal en el tardofranquisme i la transició: conflicte, identitat obrera i valors alternatius”, a PRAT, Enric (coord.), *Els moviments socials a la Catalunya contemporània*, UB-Biblioteca Els Juliols, Barcelona, 2004, p. 71-91.

MARTÍNEZ BARCELÓ, Pep: “Del moviment ciutadà i de la democràcia local. Moviments socials i democràcia local”, a *Revista catalana de sociologia*, núm. 7, 1998, p. 29-72.

MARTÍNEZ LÓPEZ, Miguel, “Los movimientos sociales urbanos. Un análisis de la obra de Manuel Castells”, a *Revista Internacional de Sociología*, núm. 34, 2003, p. 81-106.

MUÑOZ, Francesc, “Fer ciutat, construir territori: la Llei de barris”, a *Activitat parlamentària*, núm. 8-9, 2006, p. 59-75.

NAVARRO, Clemente J.: “El sesgo participativo. Introducción a la teoría empírica de la democracia participativa”, a *Papers*, Núm. 61, 2000, p. 11- 37.

NAYA, Andrés, “ El moviment veïnal de Barcelona davant els Jocs Olímpics”, a *Biblio 3W*, Vol. XV, núm. 895 (8), 2010, p. 1-16.

OLIVES PUIG, Jose, “La conflictualidad urbana: algunas reflexiones sobre el reciente movimiento de barrios en Barcelona” a *Papers*, núm. 3, 1974, p. 275-322.

OYÓN, José Luis, “Historia urbana: el espacio no es inocente”, a *Historia Contemporánea*, núm. 39, 2010, p. 387-401.

- “Historia urbana e historia obrera: reflexiones sobre la vida obrera y su inscripción en el espacio urbano, 1900-1950”, a *Perspectivas urbanas/ Urban perspectives*, núm. 2, 2008, p. 1-28.

- “Una ciutat desigual”, a *Segle XX. Revista catalana d’història*, núm. 3, 2010, 179-191.

PARÉS, Marc, “Límits i potencialitats de la participació ciutadana en un context de crisi”, a *Eines*, núm. 19, 2014, p. 33-39.

PÉREZ GONZÁLEZ, Clara, “Análisis de la participación ciudadana en España”, a *Revista digital CEMCI*, núm. 21, octubre-diciembre de 2013, p. 1-17.

PINDADO, Fernando, “La participación no se improvisa”, a *Revista de Estudios Locales*, núm. 87, 2005, p. 1-157.

RECIO, Albert, NAYA, Andrés, “ Movimiento vecinal: Claroscuros de una lucha necesaria”, a *Mientras Tanto*, núm 91-92, 2004, p. 63-81.

RECIO, Albert, “Del ‘modelo Barcelona’ a la ‘marca Barcelona’: la devaluación competitiva de lo urbano”, a *Mientras Tanto*, 2014.

RUANO DE LA FUENTE, José Manuel, “Contra la participación: discurso y realidad de las experiencias de participación ciudadana”, a *Política y Sociedad*, núm. 3, Vol. 47, 2010, p. 93-108.

SALELLAS VILAR, Lluç, *El franquisme que no marxa*, Saldonar, Barcelona, 2015.

SANTACANA, Carles, “Història local i franquisme”, a *Plecs d’història local*, núm. 76, 1998, p. 39-41.

- “El moviment veïnal, eina de cohesió i cultura democràtica”, a *Plecs d’història local*, núm. 141, 2011, p. 1.
- “Sobre las rupturas y continuidades en los años sesenta”, a *Cercles. Revista d’Història Cultural*, núm. 13, 2013, p. 31-52.

SEGURA, Alfons, “Divisió territorial de la ciutat: els nous districtes”, a *Documents d’Anàlisi Geogràfica*, núm. 8-9, 1986, p. 91-104.

SMITH, Neil, “El redimensionamiento de las ciudades: la globalitzación y el urbanismo neoliberal”, a HARVEY, David, SMITH, Neil, *Capital financiero, propiedad inmobiliaria y cultura*, MACBA, UAB, Barcelona, 2005.

SUTTON, Oliver, “Barcelona y el *city branding*: la ciudad como una corporación”, a *Biblio 3W*, Vol. XVIII, núm. 1049 (17), 2013, p. 1-9.

TOMÀS, Mariona, CEGARRA, Blanca, “Actores y modelos de gobernanza en las Smart cities”, a *URBS. Revista de estudios urbanos y ciencias sociales*, vol. 6, núm. 2, 2016, p- 47-62.

UBASART, Gemma, *Candidatures alternatives i populars a Catalunya. Construint democràcia*, Icària, Barcelona, 2012.

UBASART, Gemma, MARTÍ, Salvador, *Política i govern a Catalunya. De la transició a l’actualitat*, Catarata, Madrid, 2018.

URRUTIA, Víctor, “Transformación y persistencia de los movimientos sociales urbanos”, a *Política y Sociedad*, núm. 10, 1999, p. 49-56.

WELP, Yanina, SCNEIDER, Cecilia, “Orígenes y contradiccions de la participación ciudadana institucional. Análisis de las experiencias de Buenos Aires, Montevideo, Barcelona y Zúrich”, a *Cuestiones Contemporáneas. Revista Mexicana de Ciencias Políticas y Sociales*, vol. LVI, núm. 211, gener-abril 2011, p. 47-68.

9.- ANNEXOS

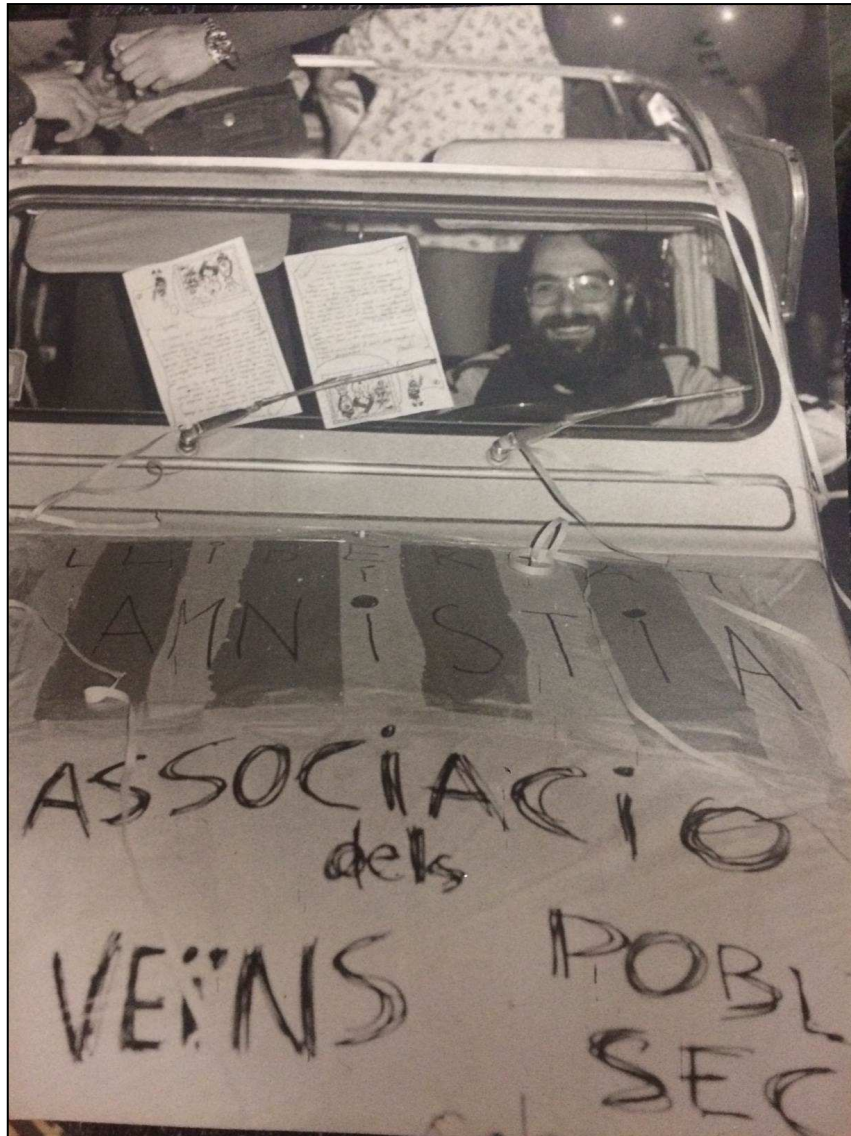
ANNEX 1: Fotografies de l'AVPS

Fotografia d'una manifestació pel barri de l'AVPS en els primers anys de la seva fundació [Font: Arxiu personal de Josep Guzmán]

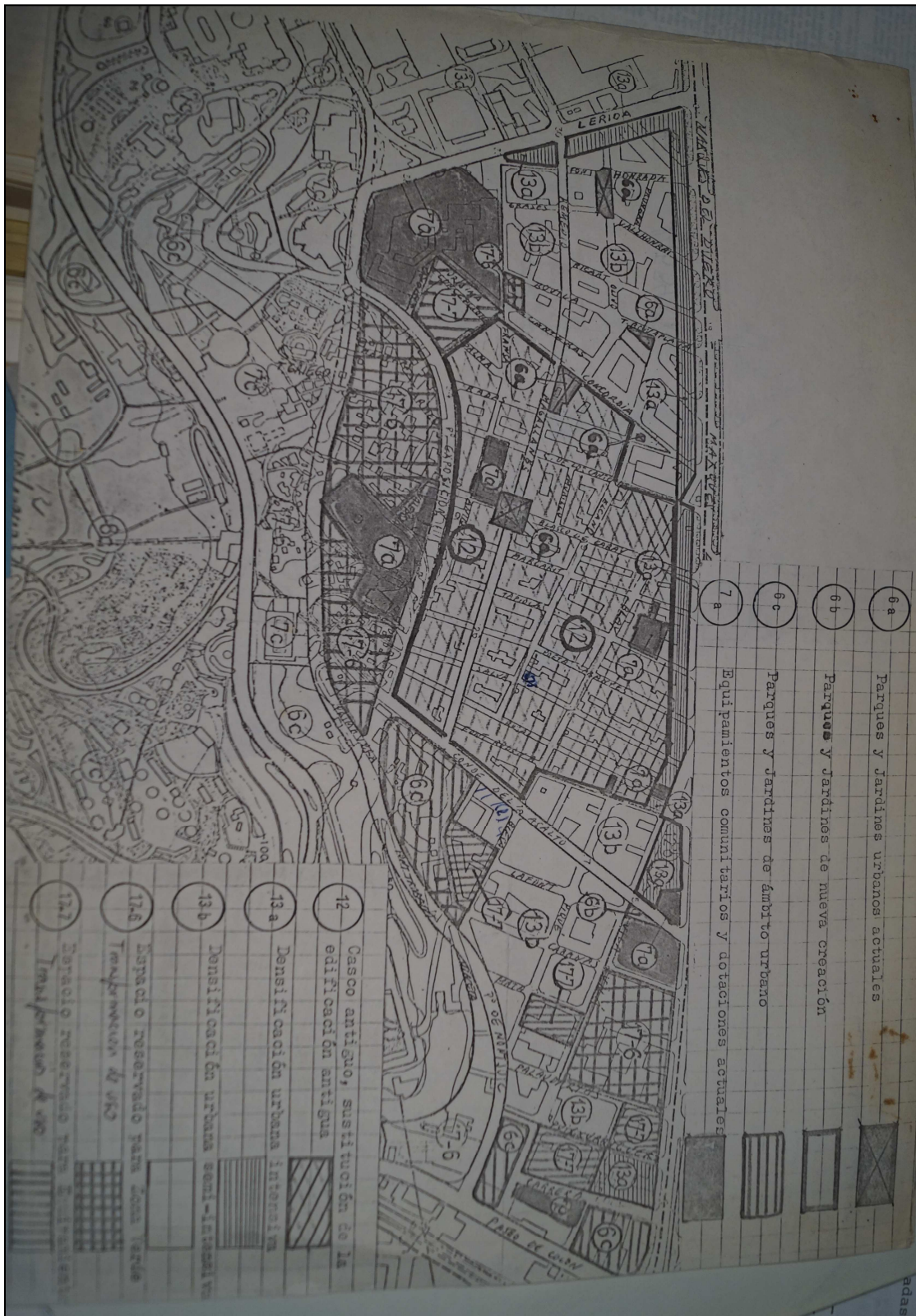
Fotografia d'una manifestació pel barri de l'AVPS en els primers anys de la seva fundació [Font: Arxiu personal de Josep Guzmán]

Fotografia d'una manifestació pel barri de l'AVPS en els primers anys de la seva fundació [Font: Arxiu personal de Josep Guzmán]

ANNEX 2: Mapa del Pla Comarcal en la seva afectació al Poble-sec

Plànol de l'afectació del Pla Comarcal al Poble-sec elaborat per l'AVPS [Font: Arxiu Villuendas - Gómez]

ANNEX 3: Evolució de la publicació de l'AVPS

Font: Arxiu personal de Josep Guzmán

EDITE: Oleguer J. Guzmán Bar-
rera i Joan Pedro Claver.
DIPLOMA: J. Tàrrades.

-DIARI DE BARCELONA- - Viernes, 31 de agosto de 1973

POBLE SEC

OTRO BARRIO QUE DESPIERTA

Con una vecindad de 100 personas el "Poble Sec" (Barcelonès) del pasado 20 de julio, publica un artículo firmado por María José de la Cruz sobre la problemática del barrio y a la importancia de una asociación vecinal para su desarrollo. Este artículo está dividido en tres partes:

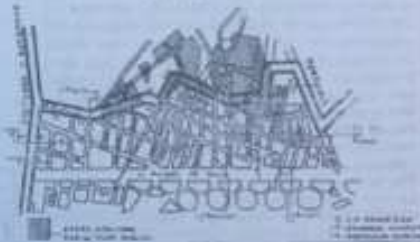
1. La importancia del barrio en que el barrio del Poble Sec, al igual que otros barrios y en el que se puede hacer más. La gente formada tiene un pensamiento, un modo de pensar, un modo de vida. El desarrollo de un barrio depende de la calidad de sus habitantes.

2. Tenemos que tener un grupo de vecinos que actúen de manera activa en el barrio. No solamente por uno de los más grandes en el de la ciudad, sino también por uno de los más antiguos y la historia que también cuenta. El Poble Sec es una zona "en proceso" de desarrollo.

3. No es fácil, con tanto ruido de guerra, en el sentido literal de la palabra, crear un barrio de la vida de la comunidad y hacer el normal desarrollo de los barrios del futuro.

Este artículo se encuentra en la revista "Poble Sec" que se edita trimestralmente y que se puede encontrar en la librería de la calle de la Barceloneta, 10. Este artículo forma parte de un libro que se edita en la librería de la Barceloneta, 10. Este artículo forma parte de un libro que se edita en la librería de la Barceloneta, 10.

PUEBLO SECO

asociación de vecinos

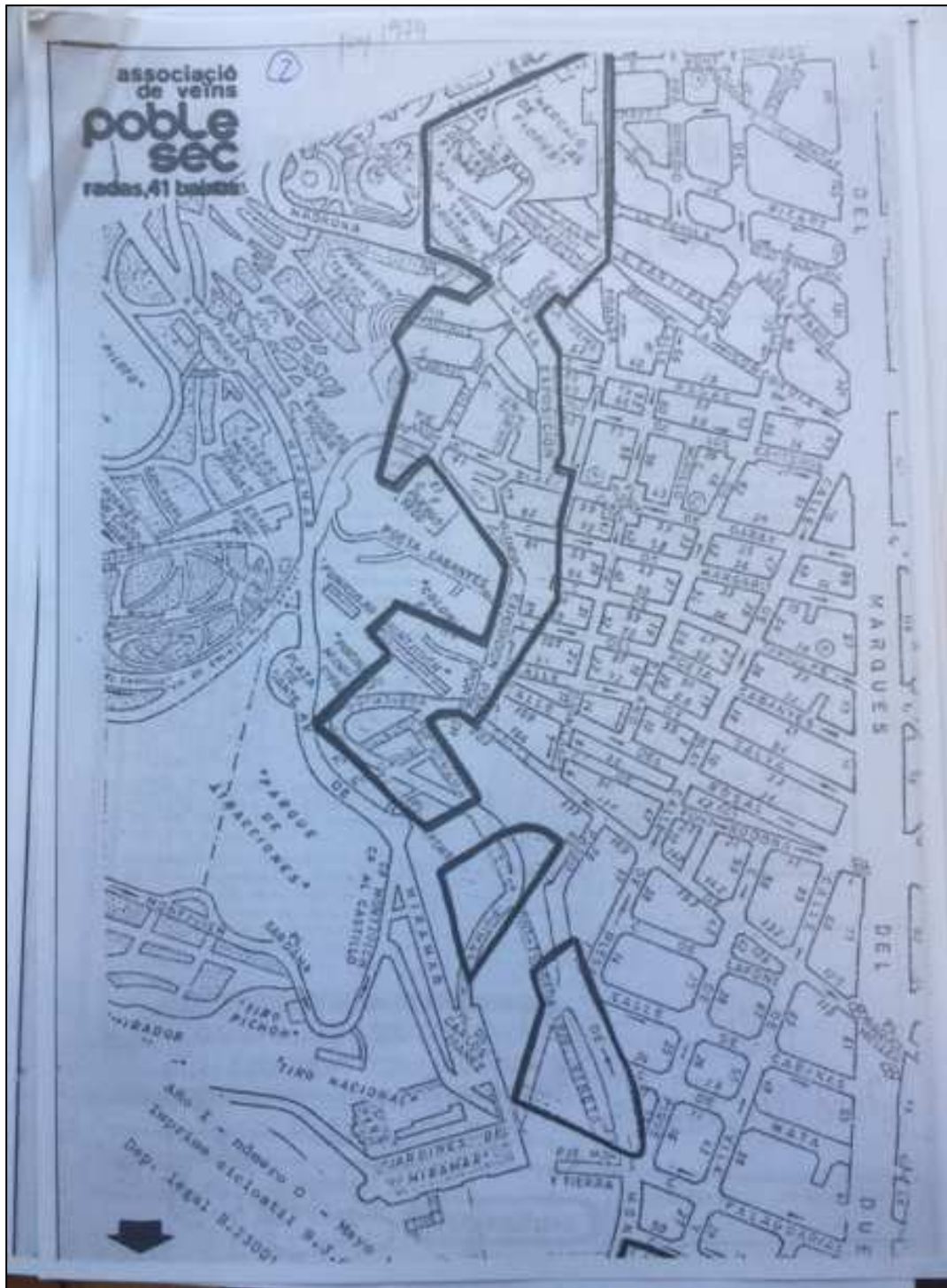
Queridos vecinos el pasado 20 de julio, la Comisión Gestora para la Asociación de Vecinos de Poble Sec, publicó un artículo sobre la importancia de una asociación vecinal para el desarrollo del barrio y en la actualidad, se están buscando personas que se interesen por la creación de esta asociación.

El Poble Sec, el Poble Sec, el Poble Sec...
Poble Sec, el Poble Sec, el Poble Sec...
Poble Sec, el Poble Sec, el Poble Sec...
Poble Sec, el Poble Sec, el Poble Sec...
Poble Sec, el Poble Sec, el Poble Sec...

Los vecinos de Poble Sec pueden encontrar en las siguientes direcciones de los barrios mencionados los datos necesarios para el barrio y la información que se necesita para crear una asociación. "POBLE SEC", revista trimestral de desarrollo y se apoya a esta iniciativa, que busca crear una asociación de vecinos que se interesen por la creación de esta asociación.

11

Font: Arxiu personal de Josep Guzmán

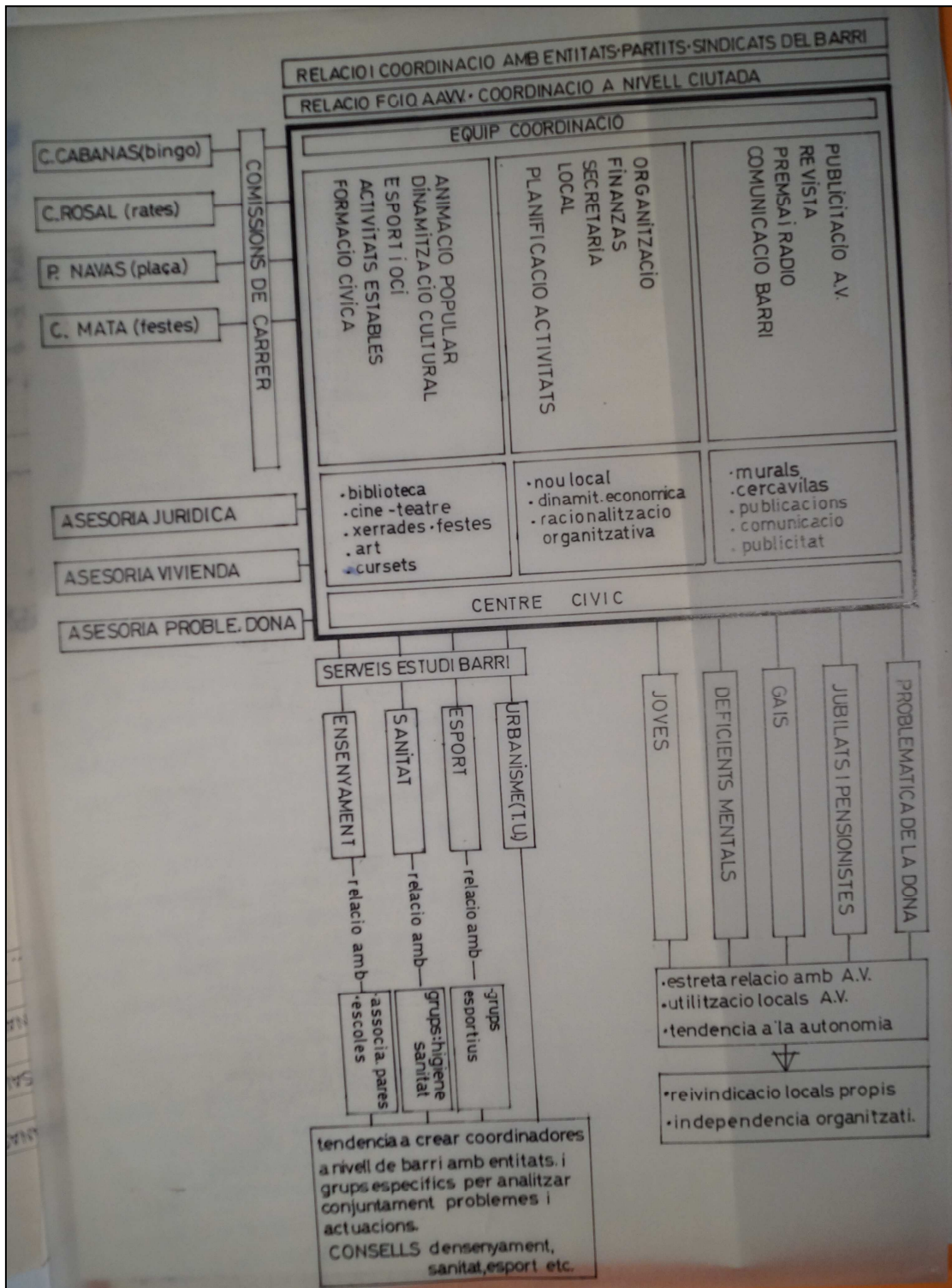
Font: Arxiu personal de Josep Guzmán

1Font: Arxiu personal de Josep Guzmán

ANNEX 4: Organigrama de l'AVPS elaboració de Josep Ramon Gómez

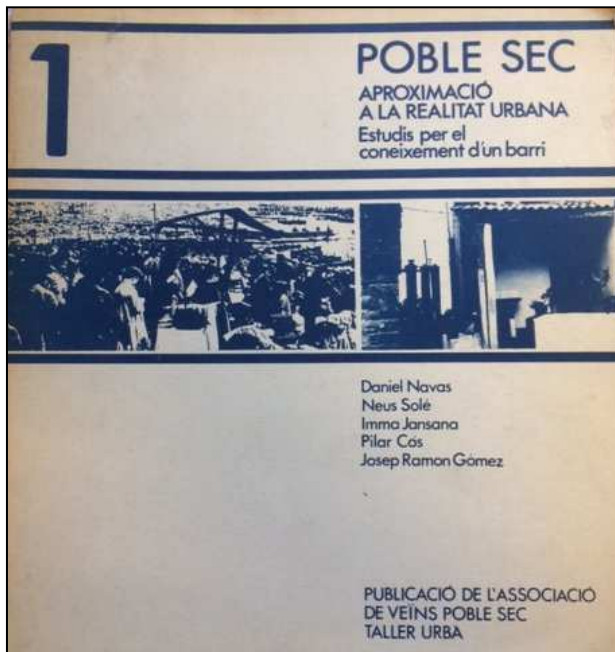
Organigrama de l'AVPS elaborat per Josep Ramon Gómez al 1978 [Font: Arxiu Villuendas - Gómez]

ANNEX 5: Material gràfic de la campanya pel Mercat de les Flors

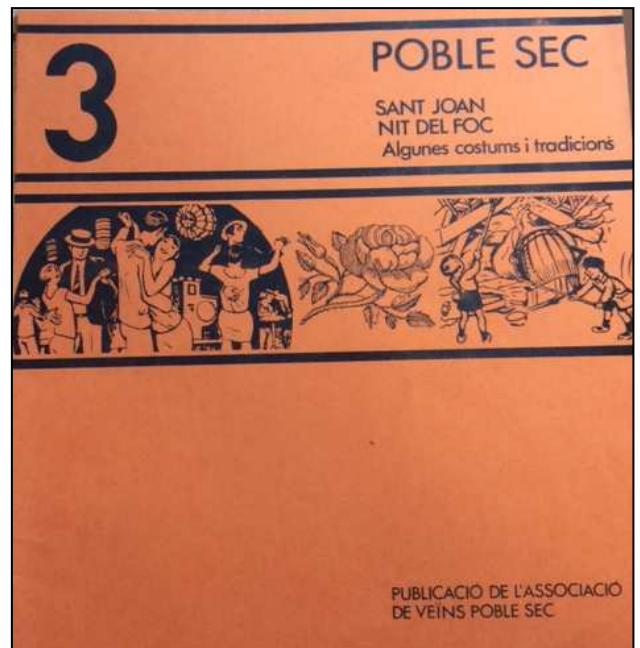

Enganxina de la campanya de l'AVPS per recuperar el Mercat de les Flors [Font: Arxiu Villuendas – Gómez]

ANNEX 6: Publicacions del Taller Urbà de l'AVPS, 1982

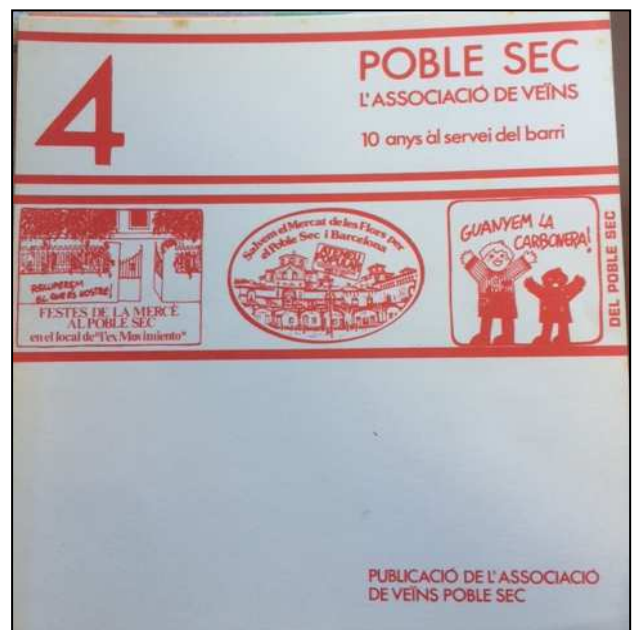
Font: Arxiu personal de Josep Guzmán

Font: Arxiu personal de Josep Guzmán

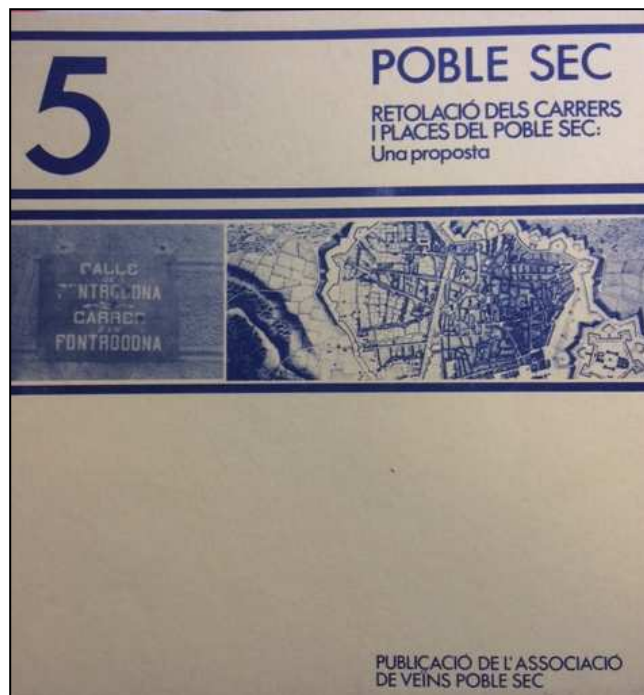

Font: Arxiu personal de Josep Guzmán

Font: Arxiu personal de Josep Guzmán

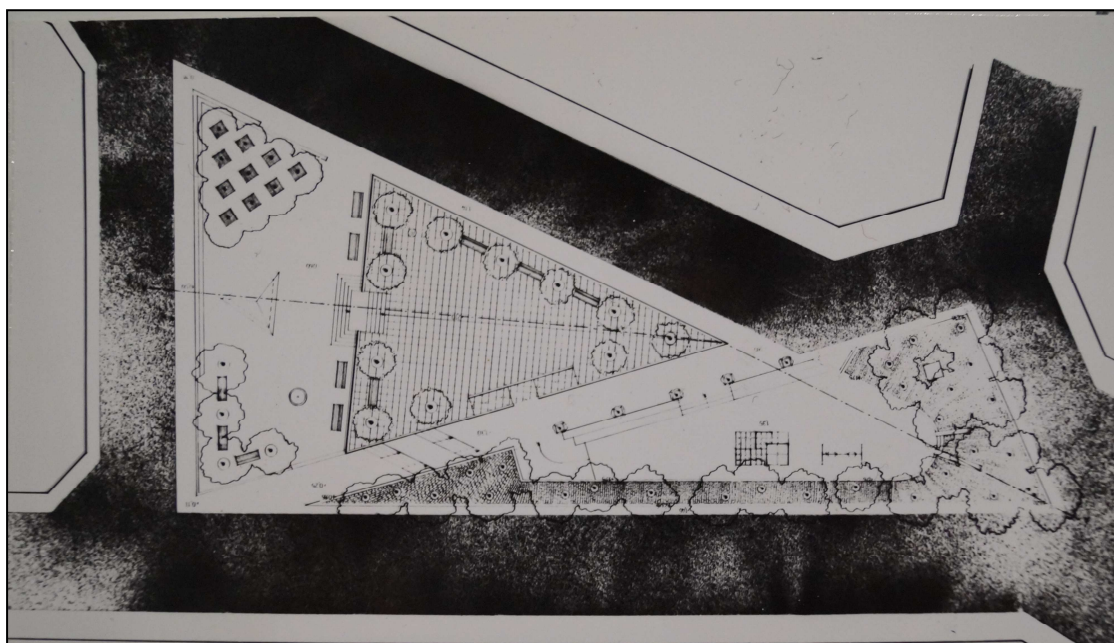

Font: Arxiu personal de Josep Guzmán

ANNEX 7: Projectes Plaça Navas i “La Carbonera”

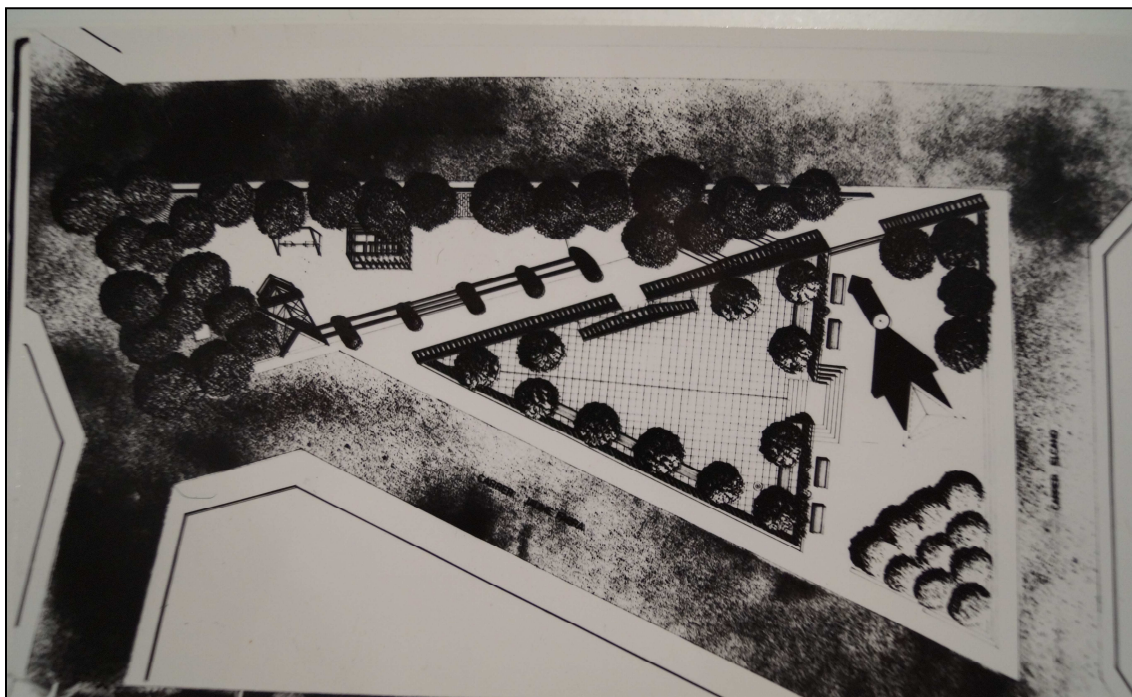

Fotografia d'una acció veïnal de l'AVPS per reclamar la remodelació de la plaça [Font: Arxiu Villuendas - Gómez]

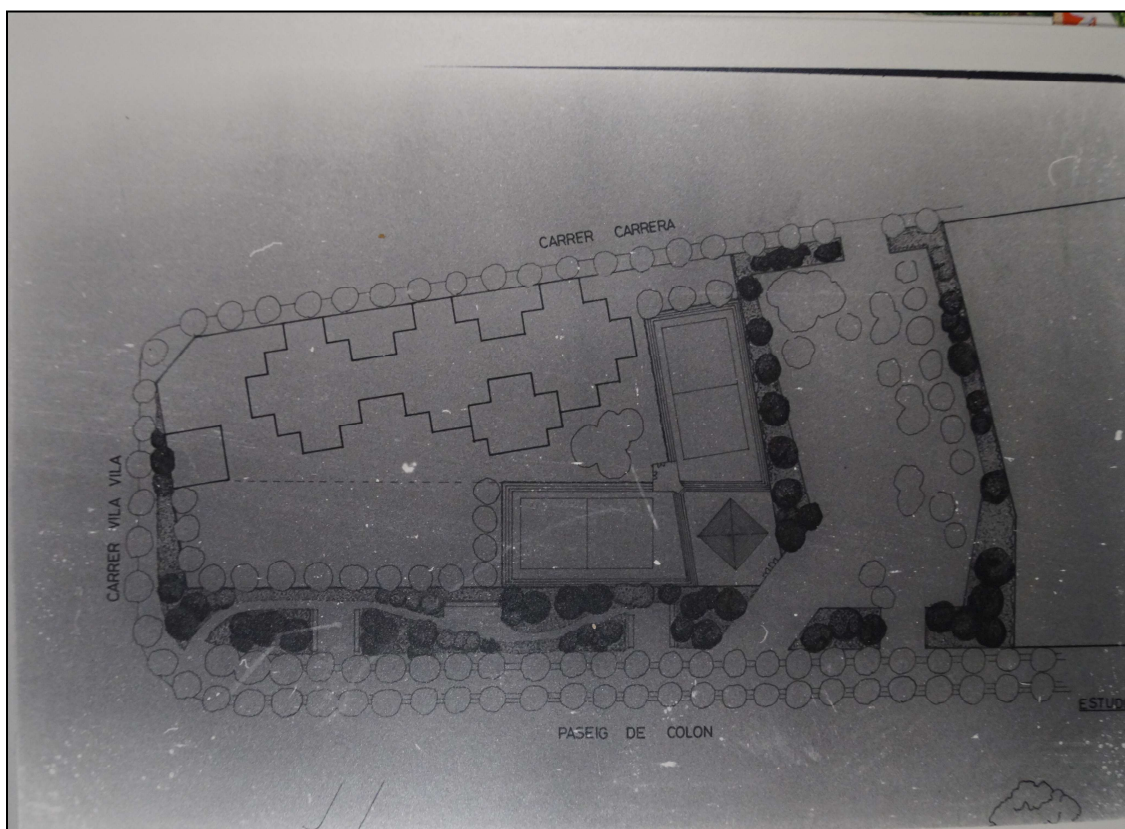

Plànol de la proposta de remodelació de la Plaça Navas presentada per l'AVPS [Font: Arxiu Villuendas - Gómez]

Plànol de la proposta de remodelació de la Plaça Navas presentada per l'AVPS [Font: Arxiu Villuendas - Gómez]

Plànols de la proposta de remodelació de "La Carbonera" presentada per l'AVPS [Font: Arxiu Villuendas - Gómez]

ANNEX 8: Ocupació de l'antiga seu del *Movimiento*

Antiga seu de l'Ateneu Llibertari del Poble-sec situada al carrer Elcano, 48 [Font: <https://ateneullibertaripoblesec.wordpress.com/about/>]

Membres de l'Ateneu Llibertari del Poble-sec en el moment de l'ocupació de l'antiga seu del *Movimiento* [Font: <https://ateneullibertaripoblesec.wordpress.com/about/>]

Cartell de l'AVPS reivindicant l'antiga seu del *Movimiento* pel barri [Font: Arxiu Villuendas - Gómez]

L'auca del Poble Sec

petita història d'un barri popular

Ha moltes comença un dia que feia vent i plouria no feia calor ni fred i no esvia el Poble Sec

Hi havia una petita capella molts camins, alguns fonts, una pebrera arbres, camps, al nord algun vauell.

El barcelonino hi feien romanenc moltes festes i fins i tot "cazencos" De la salicera seria material per la ciutat monumental

De Montjuïc fins el mar es tot zona militaritzada per tant a la muntanya no es pot fer ni una taberna

Però cap al mil vuit-cents seixanta tot es fa de nou i totantra surten pisos i edificis que donen bons beneficis

Portaven pils pedreros arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

I en surten molts-hueros panots, cerals i tradicions que a mesura que passen el temps s'en fan cada cop més petits

De seguida aquell nou barri se fa més gran i olatona Però no tot com casó maquiso car hi ha més de 1.000 bamaquis

De seguida aquell nou barri se fa més gran i olatona Però no tot com casó maquiso car hi ha més de 1.000 bamaquis

De seguida aquell nou barri se fa més gran i olatona Però no tot com casó maquiso car hi ha més de 1.000 bamaquis

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

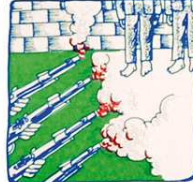
Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

Amo moltes de l'esperit d'arlequans i botigueros tot el van a uniól fan se de Sant Boïspan a la França

ASSOCIACIÓ DE VEINS POBLE SEC

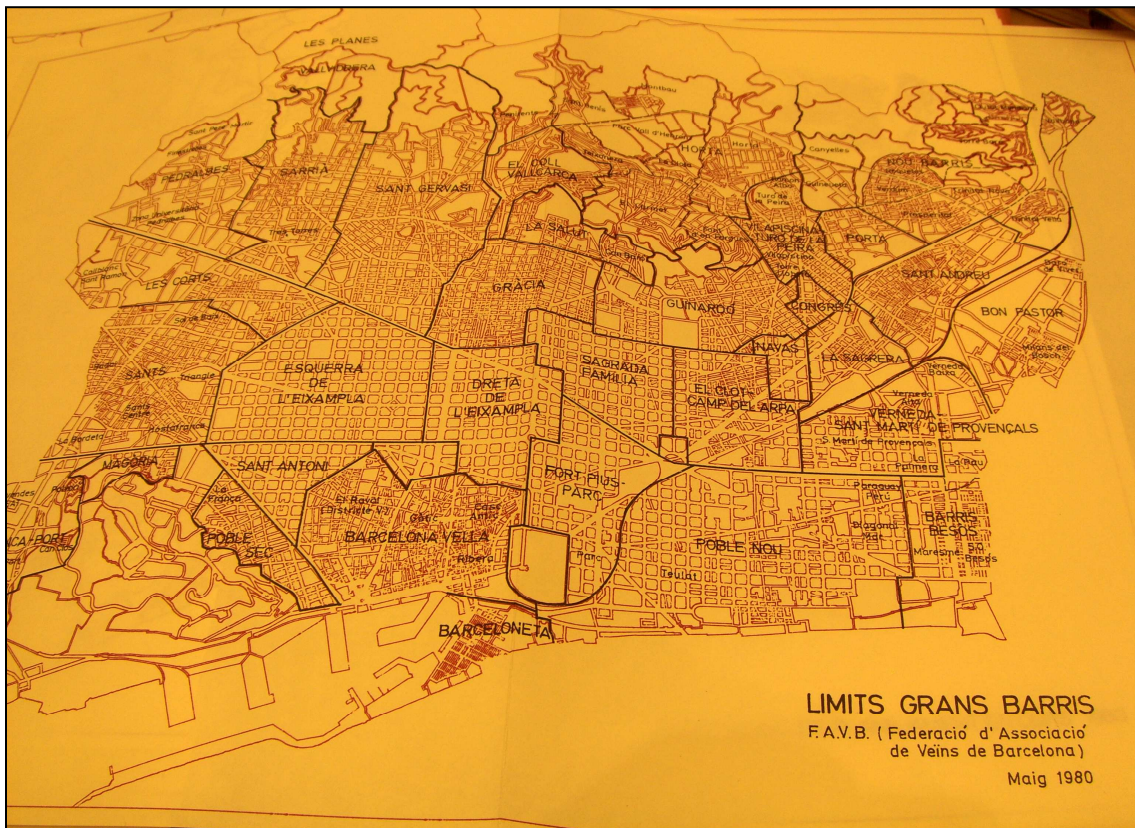
ANNEX 10: Cartell de l'AVPS en motiu de les eleccions municipals de 1979

2Font: Arxiu Villuendas - Gómez

ANNEX 11: Divisió en districtes i barris 1984

Mapa de la divisió territorial de Barcelona aprovada l'any 1984 [Font: *Papers. Descentralització i Participació Ciutadana*, 1, La divisió territorial de Barcelona, Ajuntament de Barcelona]

ANNEX 12: Campanya “Bingo no!”

Portada de la publicació de l'AVPS de la campanya per aturar la construcció d'un Bingo a l'Avinguda Paral·lel, 1982 [Font: Arxiu Villuendas – Gómez]

ANNEX 13: Contingut de les enquestes realitzades per l'elaboració del Pla de Futur del Poble-sec 1995-2005.

Presentació

El qüestionari que us presentem és un instrument per a analitzar la opinió dels membres del Consell Plenari sobre la situació actual dels principals aspectes del barri.

El resultat d'aquest qüestionari formarà part dels treballs realitzats en la fase de diagnòstic per a determinar els punts forts i els punts febles del barri en el moment actual i els riscos i oportunitats del seu futur.

És en aquest sentit que us demanem que reflexioneu sobre els diferents temes que planteja l'enquesta i valoreu la importància de les actuacions possibles, agraint-vos el temps que dedicareu a la seva resposta.

1. La transformació de Barcelona en els darrers anys

Ha afectat favorablement al barri
 No ha afectat al barri
 Ha afectat negativament al barri

2. Valori l'evolució del barri en els darrers anys en els següents aspectes:

	Positiva	Equilibrada	Negativa
Situació socio-demogràfica	☐	☐	☐
Habitatge	☐	☐	☐
Comerç	☐	☐	☐
Altres activitats econòmiques	☐	☐	☐
Serveis socials	☐	☐	☐
Vida associativa	☐	☐	☐
Espais públics	☐	☐	☐
Comunicació amb resta ciutat	☐	☐	☐
Mobilitat interna (circul., aparca.	☐	☐	☐
Identitat de barri	☐	☐	☐
Projecció / imatge del barri	☐	☐	☐
Altres...	☐	☐	☐

Font: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

3.- Assenyali els principals punts forts i punts febles del barri (3 punts forts i 3 punts febles):

	punt fort	punt feble
Situació geogràfica	☐	☐
Població (situació socio-demogràfica)	☐	☐
Comunicacions (transport públic)	☐	☐
Oferta d'habitatge	☐	☐
Qualitat de l'habitatge	☐	☐
Dotació d'espais públics	☐	☐
Muntanya de Montjuïc	☐	☐
Proximitat de la Fira	☐	☐
Comerç	☐	☐
Serveis personals (educatius, sanitaris, etc.)	☐	☐
Qualitat ambiental (neteja, sorolls, etc.)	☐	☐
Oferta cultural i d'oci	☐	☐
Dotació d'equipaments culturals i esportius	☐	☐
Seguretat ciutadana	☐	☐
Vida associativa	☐	☐
Imatge i projecció exterior	☐	☐
Identitat	☐	☐

4. Assenyali els principals punts forts i punts febles pel comerç barri: (3 punts forts i 3 punts febles)

	punt fort	punt feble
Canvis en els hàbits de compra de la població	☐	☐
Augment de l'oferta comercial a Barcelona	☐	☐
Envel·liment i disminució de la població	☐	☐
Proximitat d'altres zones comercials	☐	☐
Nivell de rendes	☐	☐
Qualitat comerços	☐	☐
Relació qualitat preu del comerç del barri	☐	☐
Diversificació i especialització del comerç del barri	☐	☐
Tracte amb el client	☐	☐
Renovació comercial del barri	☐	☐
Quantitat de comerç al barri	☐	☐
Altres (assenyalar quin:.....)	☐	☐

5. Quins aspectes socials del barri exigeixen més atenció (assenyalar-ne 2)

1.....

2.....

Font: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

6. Valori la situació actual dels següents aspectes al barri:
1 molt malament; 5 molt be

Mobilitat interna (circulació / aparcament)	
Accessibilitat (transport públic)	
Disciplina viària	
Enllumenat	
Asfaltat dels carrers	
Zones verdes / Espais públics	
Serveis de neteja	
Clavegueram	
Comerç	
Serveis culturals i d'oci	
Serveis socials	
Serveis sanitaris	
Serveis educatius	
Vida associativa / participació ciutadana	
Protecció ciutadana	
Parcs i jardins	
Enllumenat-	

7. Valori la importància dels aspectes següents en matèria d'urbanisme i habitatge.

(1 poc important, 5 molt important)

Ofertar sòl residencial per a habitatges	
Promoure els habitatges de lloguer	
Recolzar econòmicament la rehabilitació	
Facilitar assistència tècnica a la rehabilitació	
Prioritzar els vianants	
Restringir l'aparcament a residents i serveis	
Augmentar les zones verdes/ espais públics	
Augmentar la disciplina viària	
Control i limitació dels sorolls	
Potenciar l'educació ambiental	
Augmentar la neteja	
Altres (especificar què) ...	

8. Valori la importància dels aspectes següents en matèria de benestar social i participació ciutadana.

(1 poc important, 5 molt important)

Afavorir la coordinació de les entitats del barri	
Afavorir la participació dels joves en	
Crear nous equipaments culturals i socials.	
Millorar i potenciar els serveis per a la gent gran	
Potenciar l'associacionisme i el voluntariat	
Afavorir activitats de participació ciutadana	
Afavorir la participació dels joves	
Ubicar al barri nous serveis educatius	
Ubicar al barri nous serveis sanitaris	
Potenciar la projecció externa del barri	
Altres (especificar què)	

Font: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

ANNEX 14: Butlleta de participació per entitats al Consell Plenari del Pla de Futur del Poble-sec 1995-2005 o organigrama

Pla de futur del Poble Sec

Nom i cognoms:.....

Entitat que representa:.....

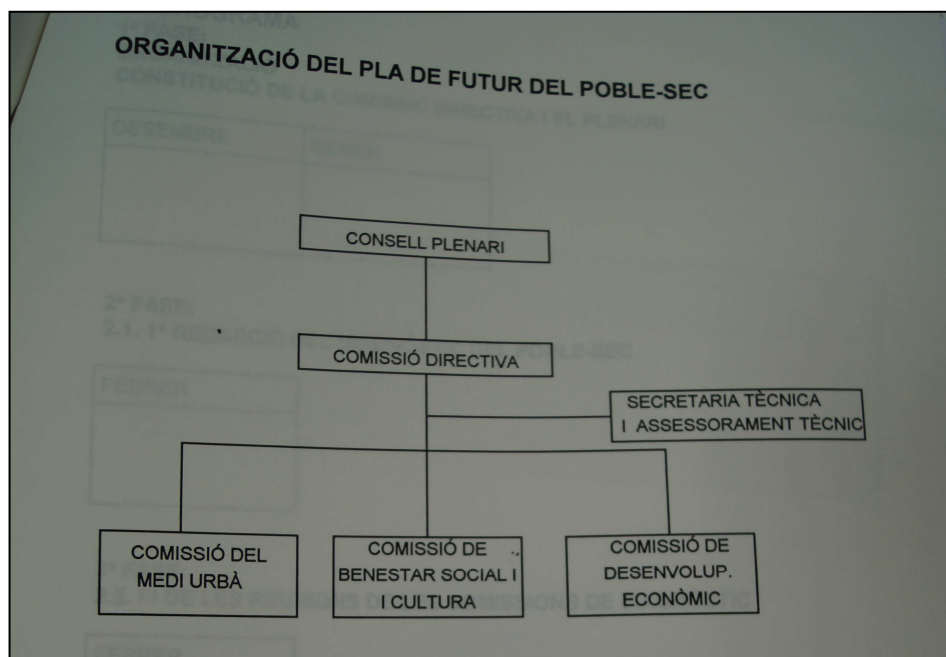
Carrer.....núm..... DP.....

Tel.....Fax.....

Estic interessat/da a participar en la comissió de:

1. Medi Urbà
2. Benestar social i cultura
3. Desenvolupament econòmic

Podeu enviar la butlleta a:
Pla de Futur del Poble Sec
Districte de Sants- Montjuïc. Creu Coberta 104 08014 Barcelona

Font: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

ANNEX 15: Publicació veïnal "Zona Sec" primers números

ZONA SEC

PUBLICACIÓ DEL POBLE SEC Número 0. Abril de 1997

Poble Sec rebrà ajudes per a la rehabilitació d'edificis

Al Poble Sec ha començat ja el projecte de Rehabilitació corresponent a l'AEER, l'àrea de rehabilitació especial, que està portant a terme l'Ajuntament de Barcelona, amb el suport del Ministeri de Foment.

Aquest pla preveu oferir ajuts econòmics i tècnics a totes aquelles comunitats de veïns que considerin que el seu edifici està en mal estat o podria ésser rehabilitat. Els ajuts s'atorgaran quan l'Ajuntament hagi estudiat cadascun dels projectes presentats i valorats per parts escollits per a aquesta actuació.

Les millores a què es pot optar amb aquest pla de rehabilitació no només són de tipus arquitectònic, sinó també per a deficiències puntuals, com manca d'aigua corrent o problemes amb els comptadors. Per a aquestes reformes l'Ajuntament ha establert tractes amb les companyies de l'aigua i el gas.

Aquest pla de rehabilitació ja va ser dut a terme amb molt d'èxit al districte de Ciutat Vella, on el nivell de les rehabilitacions ha millorat bastant la qualitat de vida de la zona.

El pla de rehabilitació forma part del Pla de Futur del Poble Sec, que a més de la rehabilitació d'edificis també tracta temes de rehabilitació social i relançament cultural. El Pla de Futur està sent dut a terme a través de Coordinadora d'Entitats i gràcies a la col·laboració de totes les entitats del barri i de la Seu de Districte. Tots aquells que vulguin informació més puntual sobre les rehabilitacions poden dirigir-se a la seu del projecte de Rehabilitació de l'Ajuntament, al carrer dels Angels o al Centre Cívic Eloi, on l'expert Jordi Folch els donarà tots els detalls referents al vostre cas particular.

Redacció

EDITORIAL

Hi ha poques coses que puguin satisfer més les necessitats d'un barri. I una d'aquestes coses és, sota el nostre punt de vista, una publicació. Una font d'informació, un lloc on abocar els impulsos que neixen als nostres carrers, a les nostres places, als nostres centres d'activitats socials...

Nosaltres estem orgullosos de presentar-vos ZONA SEC, la nova revista del barri. Una revista dirigida a tothom. Amb l'única intenció d'unificar i comunicar el Poble Sec. Un Poble Sec que per desgràcia necessita, i molt, la col·laboració de tothom. Cada vegada trobem més deficiències al nostre barri, més inconvenients i dificultats. I són problemes que ningú no denuncia i sovint queden amagats en les nostres mentes, o en esforços que de vegades no condueixen enlloc.

Ara, si més no, algú podrà llegir les denúncies que tots els veïns que vulgueu podeu efectuar a la revista; i potser a partir d'ella, es crearan centres d'interès per ajudar en les necessitats del nostre barri.

ZONA SEC serà una revista que procurarà arribar més enllà del nostre barri, perquè tothom ens conegui i conegui un barri sovint força ignorat.

ZONA SEC també serà un brou de cultiu de noves iniciatives culturals i comunicatives. Qualsevol idea que serveixi per donar impuls a les nostres barris serà ben vinguda i recolzada. I, per descomptat, tota la vostra col·laboració serà el nostre més gran tresor. Amb vosaltres, els vostres escrits, les vostres idees i en definitiva, el vostre suport, podem aconseguir una publicació nova, viva i confiada que en un futur més extensa, que, de passada, serveixi per revisar el Poble Sec.

La línia 55 d'autobús creuarà el Poble Sec

La línia 2 del metro allarga el seu recorregut fins a La Pau.

La línia 55 d'autobús passarà per diversos carrers del nostre barri. La línia, que fins ara feia el recorregut des del Palau dels Esports del Carrer de Lleida fins a la Plaça Catalana, al Guinardó, allargarà el seu recorregut per dins del nostre barri. El recorregut creuarà ara els carrers de la Fransa Xica, Hannibal, Margarit i passag de l'Exposició, on tindrà el seu final.

Aquest recorregut suposa una millora dels transports al Poble Sec, ja que el 55 fa un ampli recorregut pel centre de la ciutat. Però també suposa un cert perill, ja que els carrers per on passarà són molt estrets i transitats.

Fins ara, la iniciativa de fer passar autobusos per barris "estrets" ha tingut bons resultats a d'altres zones, i és d'esperar que el Poble Sec no sigui una excepció.

Un altre dels avantatges d'aquest autobús és el fet que les seves unitats són bastant més modernes que les dels altres autobusos que passen pel barri, com és el cas del 36, 157, 120 o 138, que tot i tenir un ampli ventall d'usuaris són de les poques línies que no han renovat els seus vehicles.

Fins ara la proposta ha estat ben rebuda pels habitants del Poble Sec, a l'espera de veure els resultats de la seva implantació.

Una altra novetat de transports al nostre barri serà l'allargament de la línia 2 del metro fins a l'estació de La Pau, al districte de Sant Martí. Aquesta perllongació també oferirà en un futur proper un nou lligam de comunicació amb el centre de la ciutat i amb els barris més allunyats de Barcelona.

POBLE SEC

Coordinadora d'Entitats

ROSER, 15 baixos ☎ 329 99 52 08004 BARCELONA

Estem davant del número 0 d'una iniciativa que un grup de gent del nostre barri pretén que sigui durable en el temps. Ja sabem que l'èxit o el fracàs d'aquest projecte no està tant en la voluntat de l'equip de redacció, com en l'ajuda i la col·laboració que trobin dels comerciants, les entitats, les institucions i el veïnat del nostre barri.

Des de la Coordinadora d'Entitats ens comprometem a fer tot el que estigui en les nostres mans, perquè iniciatives com aquesta puguin anar endavant.

El fet que el nostre barri tingui un mitjà de comunicació propi i propi de ben segur ajudarà a potenciar una consciència de barri, així com el fet que el conjunt dels nostres veïns coneguin més de prop les diverses activitats que moltes entitats del Poble Sec fan.

Des d'aquestes ratlles desitgem molts èxits i una llarga vida a ZONA SEC, perquè això, de ben segur, voldrà dir que el barri l'haurà feta seva.

Amèlia Bautista
Bethlem Boronat
Carles Burgès
Maribel Craus
Enric Mestres
Eva Olivera
Xavier Rodríguez
Elvira Terés

ZONA SEC COMUNICACIÓ
Entitat legal amb nº 19060, del Departament de Justícia de la Generalitat.

I la col·laboració de la Coordinadora d'Entitats del Poble Sec.

Font: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

ZONA SEC

PUBLICACIÓ DEL POBLE-SEC

EXEMPLAR GRATUÏT

ANY 5 - ABRIL 2001 N.º 21

La immigració transforma la realitat del barri

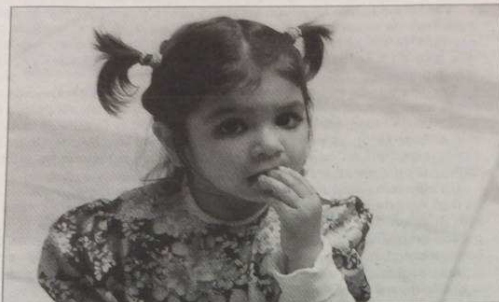
Set de cada deu immigrants que arriben al nostre país treballa en les feines menys estables.

La nova llei d'estrangeria dualitza la societat entre ciutadans de primera i de segona, però des de les entitats de barri i les ONG s'està lluitant per conscienciar de que, tot i la nova llei, tots els ciutadans som iguals.

Una dada esferidora és la que ens presenta l'informe "Espanya 2001, interpretació de una realitat social", que ha estat presentat per la Fundación Encuentro.

El barri del Poble-sec és un dels preferits pels immigrants que arriben a la nostra ciutat, degut als preus dels seus habitatges i al caràcter cèntric. I cal que els poblesequens no cometem errors similars als que s'han donat en altres barris i ciutats del nostre país, on els conflictes amb els nous veïns són constants.

Des de les institucions s'està duent a terme una tasca de conscienciació i d'educació, però també està a les nostres mans saber ajudar a l'adaptació dels nous ciutadans, que només en un entorn amable poden aconseguir trobar l'estabilitat que

Les noves generacions. Els nous catalans

busquen en fugir dels seus països.

Des del ZONA SEC volem aportar el nostre gra de sorra amb aquests dos reportatges (el del número que tenen a les mans i el que sortirà al carrer per la propera Mostra d'Entitats) que seguint la iniciativa d'analitzar els principals fenòmens que està vivint el nostre barri, us

donarà dades sobre la situació dels immigrants al nostre país i sobre com els que han arribat als nostres carrers viuen l'experiència de començar una vida de nou. En definitiva, la immigració, en aquest país, no ens ve de nou. Qui no té un immigrant o emigrant a la seva família?

(pàg. 3)

Bateig dels nous gegants del Poble-sec

Maqueta en argila dels nous gegants del barri

En Paral·lel, a Paral·lel i en Sec, són coneguts dins el món geganter com a "les 3 xemeneies del Poble-sec", an estat els representats durant 10 anys del nostre barri en trobades geganteres i actes festius d'arreu de Catalunya.

El proper dia 21 d'abril, batejarem

Molino i a les 7, al Mirador del Poble-sec, els batejarem. Són una parella de gegants que prenen el relleu a les nostres carismàtiques xemeneies.

Es tracta d'un projecte diferent a l'anterior, però amb el mateix esperit de representativitat del barri i la seva vinculació amb el nostre històric del

ser d'una altra forma també mantenim la nostra línia diferenciadora de la resta de gegants. Com a geganters sempre hem estat conscients que els nostres gegants eren diferents, poden agradar o no, però una cosa és ben certa, dels nostres gegants sempre s'en parla. Doncs ara volem continuar mantenint aquesta capacitat de sorprendre a l'espectador, i és per això que les figures que ara presentem mantenen viva aquesta idea innovadora.

Els gegants, com les persones, tenen un temps i un moment. Els temps canvien i els gegants també han d'evolucionar. No són només ninots de cartró pedra. Les figures dels gegants reflexen la història del barri, són la nostra imatge fora del barri, són part de nosaltres i nosaltres d'ells.

Els gegants formen part de la imatge festiva catalana, i són una tradició molt arrelada a Catalunya. Qui no ha vist mai els Gegants de la Ciutat o el Gegant del Pi? Qui no els ha vist el dia de la Mercè passejar per la Rambla? I quin infant no ha cregut que aquelles figures estaven vives i ballaven?

Aquest és el "secret" dels gegants, fer somiar als més petits i fer recordar als més grans aquell passat tant proper

Sumari

Reportatge: Immigració, conèixer per comprendre (pàg. 3)

Recuperem els jardins de Laribal (1) (pàg. 6)

Els Castellers del Poble-sec (pàg. 7)

AVANT. Una vida d'aprenentatge continuu (pàg. 8)

Informació del Districte (pàg. 9)

CERHISEC. La memòria històrica del barri (pàg. 10)

Especial Sant Jordi (pàgs. centrals)

Salut (pàg. 14)

Esports (pàg. 17)

Resultats enquesta seguretat ciutadana (pàg. 18)

Bústia Legal (pàg. 20)

Zona Cyber
Zona Nocturna
Ara fa anys (pàg. 23)

Coordinadora d'entitats

 Poble Sec

Roser, 15, baixos - Tel. 93 329 99 5
08004 Barcelona

DECLARACIONS DE RENÚNCIA

Consulti amb els nostres **ADVOCATS**

si vostè té problemes amb

el treball, el pis, la família, les administracions públiques (Hisenda, Ajuntament, Seguretat Social)

Podem ajudar-vos

Troqui de 11 a 14 i de 17 a 21 hores.

Font: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

ZONAsec

Any 9 - Maig 2005
Exemplar gratuït
zonasec@hotmail.com

nº 46

publicació del Poble-sec

Entrevista a Jordi Romeu
President de la Coordinadora d'Entitats

Pàg 3

Entitats: CERHISEC
Circuit de Montjuïc

Pàg 10

Notícies
Carlínhos Brown a la Recta de l'Estadi

Pàg 15

Cultura: CaixaForum
Exposició: Turner Venecia

Pàg 26

El Poble-sec gaudirà d'ajuts de la Generalitat

Si la Generalitat aprova el projecte podria atorgar 10 milions d'euros

Pàg 2

La regidora del Districte, Imma Moraleda, va anunciar en el passat ple que l'Ajuntament ha proposat el Poble-sec com una de les àrees que poden beneficiar-se de les subvencions de la Llei de Barris de la Generalitat de Catalunya. La iniciativa del Govern Català, signada el 2004, pretén aportar fortes injeccions econòmiques a zones urbanes que necessitin una empenta per a desenvolupar-se, com és el cas del nostre barri.

Vista del carrer Mare de Déu del Remei

d'infants i parvulari
BON DIA

de 0 a 6 anys
nº de terrassa assolellada,
cuina pròpia, ludoteca,
cinema, festes infantils...

PARIS FLEXIBLES
ERT TOT L'ANY

adomat, 45 ent. 1ª i 4ª
8015 - Barcelona
tel. 93 325 45 81

XV Mostra d'Entitats Pàgs centrals

El 28 i 29 de maig és la gran festa de la Mostra d'Entitats del Poble-sec
El lloc serà l'habitual de les últimes edicions: carrer de Blai i plaça dels Ocellets

Com cada any la participació ciutadana és el més important, així els veïns i veïnes podran conèixer d'aprop la realitat associativa del barri en el que viuen. Les entitats representades a la Mostra, que són una cinquantena, estaran encantades de donar tota la informació que el públic els hi demani. ➤

TECNOGASA
FRANCHISING NETWORK

KIRON
FRANCHISING NETWORK

EL LUGAR INDICADO PARA EL ENCUENTRO COMPRADOR Y VENDEDOR

VALORACIONES GRATUITAS

Un servicio gratuito para conocer el valor de tu vivienda

Estamos en Avenida Paral·lel, 131 • Tel 93 424 20 26

cada agencia tiene su propio titular y es autónoma

Font: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

Entrevista amb Joan Herrera (ICV)

El candidat a la presidència de la Generalitat per ICV, Joan Herrera, parla en fons amb ZONA SEC sobre immigració i cohesió social. □ pàg. 7

ROCASEC, el mercat d'intercanvi, aplega centenars de persones

Organització d'aquest mercat va ser impulsada pel Departament d'Ensenyament i Recerca de la Comissió de Coneixement Mutu del Pla d'Entorn del Poble-sec. □ pàg. 5

Fotos: Joan Herrera

Construïr dignitat

Coordinadora d'Entitats i Unió de Veïns escenifiquen camins diferents en el procés cívic i integrador del Poble-sec (pàg. 3)

VOLEM UN BARRI DIGNE!!

Coordinadora d'entitats

Poble Sec

La PEIXATERIA

del Poble Sec

Pescado y marisco del día
con toda confianza

☎ 93 443 31 04

Poeta Cabanyes, 39 • 08004 BARCELONA

SU MINISTROS
EL ÉCTRICOS
PA RALELO S.L.

VENDA A L'ENGRÒS • MATERIAL ELÈCTRIC

FONTANERIA • ELECTRODOMÈSTICS

AIRE CONDICIONAT • SANITARIS

Av. Paral·lel, 121
Jaume Fabra, 3-5
08004 Barcelona

Tel. 93 441 69 67
Fax 93 443 18 91

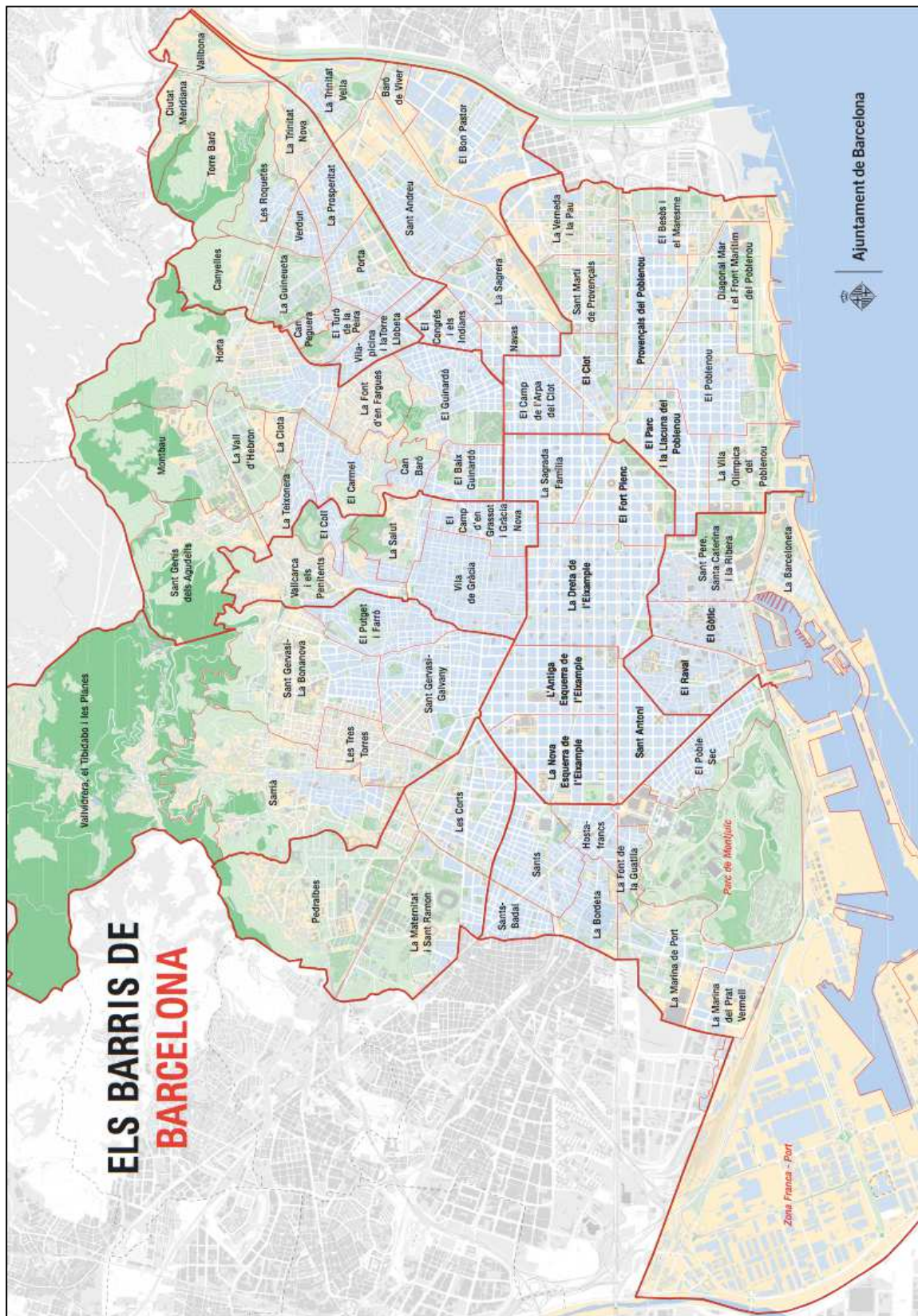
ANNEX 16: Portada de “La Veu del Carrer”, núm. 93

Font: FAVB, “La Veu del Carrer”, núm. 93 [<https://www.favb.cat/carrer/ordenances-un-projecte-inc%C3%ADvic>]

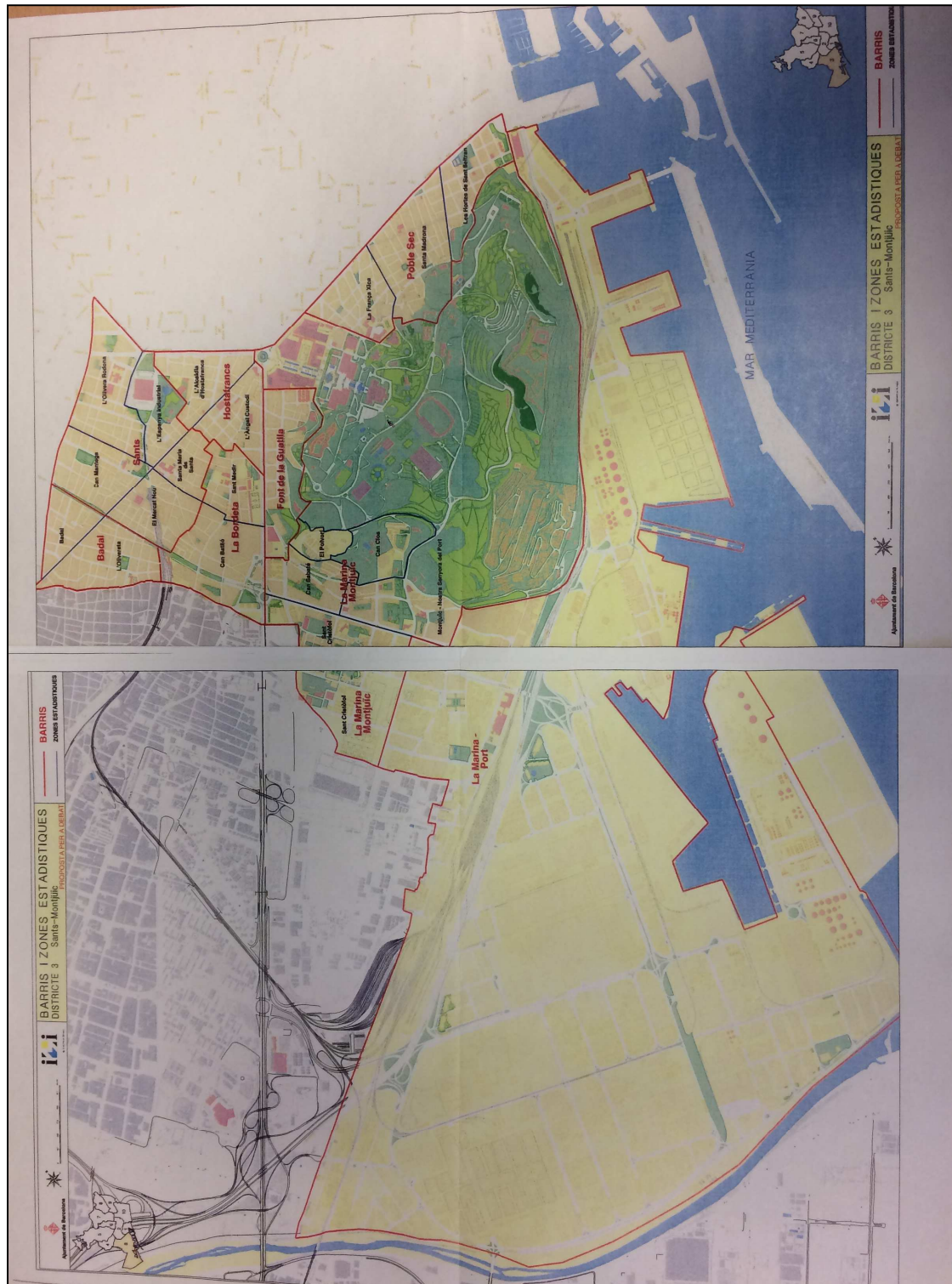

ANNEX 17: Mapa de la “Barcelona dels Barris” 2006-2008

ANNEX 18: La “Barcelona dels Barris” al Districte de Sants-Montjuïc

Font: Arxiu Municipal del Districte de Sants Montjuïc

ANNEX 19: Quadre d'òrgans de participació ciutadana proposats pel Pla Director Municipal de Participació Ciutadana 2010-2015. A nivell de Barcelona i de Districte

Ajuntament de Barcelona		PLA DIRECTOR MUNICIPAL DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA 2010-2015 46	
ÒRGANS, MECANISMES, PROCESSOS I ESPAIS DE PARTICIPACIÓ			
DE CIUTAT			JULIOL 2010
CONSELLS	AUDIÈNCIES	COMISSIONS	ALTRES ESPAIS
Consell de Ciutat	Audiència Pública de Pressupostos i Ordenances Fiscals (anual)	Comissions de Participació de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat	Associació Barcelona per l'Acció Social
Consell Municipal d'Associacions de Barcelona	Audiència Pública de Nois i Noies de Barcelona (anual)	Comissió d'Habitatge i Domòtica	Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva
Consell de Convivència, Defensa i Protecció dels Animals	Audiència Pública sobre el Programa d'Actuació Municipal (quadriennal)	Comissió d'Informació i Comunicació	Pacte per la Mobilitat
Consell de Benestar Social		Comissió de la Llei de l'Autonomia Personal i la Llei de Serveis Socials	Projecte Educatiu de Ciutat
Consell Ciutat i Comerç		Comissió de Transport	Agenda 21
Consell de Cooperació Internacional al Desenvolupament		Comissió d'Urbanisme	
Consell de Coordinació Pedagògica			
Consell de Consum			
Consell de Cultura			
Consell de les Dones			
Consell Escolar Municipal			
Consell de la Formació Professional i Ocupacional			
Consell de Gais, Lesbianes, Homes i Dones Transsexuals			
Consell Assessor de la Gent Gran			
Consell de l'Habitatge Social			
Consell Municipal d'Immigració			
Consell de Medi Ambient i Sostenibilitat			
Consell del Poble Gitano			

Font: Ajuntament de Barcelona

ESTRUCTURA DELS ESPAIS DE PARTICIPACIÓ EN ELS AFERS MUNICIPALS DE BARCELONA

ESPAIS ESTABLES DE PARTICIPACIÓ: ÒRGANS DE PARTICIPACIÓ	CIUTAT	Consell de Ciutat (Plenari i Comissió Permanent)		
	TERRITORIALS	Consell Ciutadà de Districte (Plenari i optativament Comissió Permanent)	Consell de Barri (Plenari i Comissió de Seguiment)	
	CONSELLS D'EQUIPAMENT			
	SECTORIALS	Consells sectorials de ciutat (Plenari i optativament Comissió Permanent)		

ESPAIS PUNTUALS DE PARTICIPACIÓ	PROCESSOS PARTICIPATIUS				
	AUDIÈNCIES PÚBLIQUES	Audiència Pública de Ciutat	Audiència Pública de l'Estat del Districte		
	COMISSIONS	D'un consell territorial o sectorial	Espais de participació informals		
	CONSULTA CIUTADANA				
	CANALS DE COMUNICACIÓ AMB LA CIUTADANIA	Atenció presencial en les diferents seus del Registre Municipal	Telèfons d'atenció a la ciutadania	Correu electrònic	Apartat d'atenció a la ciutadania del web Municipal

Font: Ajuntament de Barcelona

ÒRGANS, MECANISMES, PROCESSOS I ESPAIS DE PARTICIPACIÓ DE DISTRICTE

DISTRICTE DE SANTS-MONTJUÏC

JULIOL 2010

CONSELLS TERRITORIALS	CONSELLS SECTORIALS	AUDIÈNCIES	COMISSIONS DE TREBALL SECTORIALS	CONSELLS D'EQUIPAMENTS	PROCESSOS PARTICIPATIUS	ALTRES ESPAIS que impliquin les associacions o la vida del barri o districte
Consell Ciutadà de Districte	Consell (C) Escolar de Districte	Audiència Pública de l'Estat del Districte	Comissió de Festa Major de Sants	CC Casa del Rellogge / La Cadena	Procés participatiu Pl. Can Mantega	Pla Comunitari del Poble Sec
Consell de Barri (CB) de Sants-Badal	C de la Gent Gran		Comissió de Festa Major d'Hostafrancs	CC Casinet d'Hostafrancs i Cotxeres de Sants		Camí Escolar de Sants
CB de Sants	C de Salut		Comissió de Festa Major de Poble Sec	CC El Sortidor		Camí Escolar de La Bordeta
CB de Marina Port i del Prat Vermell	C de l'Esport		Comissió de la Mostra d'Entitats de Poble Sec	CC Font de la Guatlla		Comitè d'avaluació de la Llei de millora de Barris de La Bordeta
CB de Poble Sec	C de Dones		Comissió de Firentitats	Biblioteca Vapor Vell		Comitè d'avaluació de la Llei de millora de Barris de Poble-sec
CB de Font de la Guatlla	C de Persones amb Discapacitat		Comissió del Premi de Sants-Montjuïc	CEM Piscines Bernat Picornell		Seguiment de les obres del TAV
CB d'Hostafrancs	C de Prevenció i Seguretat		Comissió d'accessibilitat	CEM Poliesportiu de l'Espanya Industrial		Temps de Barri, Temps Educatiu Compartit
CB de Bordeta	C Assessor de l'Arxiu		Comissió de pares, mares i de les AMPA	Camp Mpal de Futbol Ibèria		Comissió de seguiment de Can Batlló
			Comissió de matriculació, escolarització i mapa escolar	Camp Mpal de Futbol La Satalia		Comissió de seguiment del barri de la Marina de Prat Vermell
			Comissió de millora del barri de Can Clos	Camp Mpal de Futbol Eduard Aunós		Taula de convivència del Poble-sec
			Comissió de participació del Consell de Salut	Camp Mpal de Futbol Julià Campany		Taula de convivència de la Pl. Herenni
			Comissió de seguiment de la Llei de barris de La Bordeta	Camp Mpal de Futbol Bàscula		
			Comissió de seguiment de la Llei de barris del Poble-sec			

Font: Ajuntament de Barcelona

ANNEX 20: Llista de regidors/es del Districte III Sants-Montjuïc

- Josep Espinàs Xivillé (PSC) 1984-1987
- Mercè Sala Schnorkowski (PSC) 1987-1991
- Enric Trunó Lagares (PSC) 1991-1995
- Pere Alcober Solanas (PSC) 1995-2003
- Imma Moraleda Pérez (PSC) 2003-2011
- Jordi Martí Galbis (CiU) 2011-2015
- Jaume Asens Llodrà (BeC) 2015-2016
- Laura Pérez Castaño (BeC) 2016-actualitat

ANNEX 21: Llista de presidents de l'AVPS

- Esteve Dalmases 1974-1975
- Roger Rodés 1975-1977
- Paco Segura 1977-1978
- Josep Ramon Gómez 1978-1982
- [1982-1987 inestabilitat i juntes canviants constants]
- Lluís Martínez 1987-actualitat

ANNEX 22: Llista de presidents de la CEPS

- Jordi Romeu 1989-2009
- Amadeu Quintana 2009-2012
- Josep Guzmán 2012-2017
- Toni Reig 2017-actualitat

ANNEX 23: Conversa amb Roger Rodés, 19/07/2017

Quins anys vas participar a l'AV?

Sí, del 72 al 75.

Al moment de màxima esplendor no?

Sí perquè als inicis, era una comissió gestora, que demanava autorització, que se li denegava, en fi...tota la burocràcia de l'època no? El dia de la constitució de l'AV a la Parròquia de Santa Madrona, doncs es va suspendre, perquè el delegat del govern...doncs...

Va coincidir amb l'execució de Puig Antich no?

Sí, els ànims estaven caldejats i no ens van permetre celebrar la reunió.

Per què vas entrar a l'AV? Tenies alguna altra militància política?

Jo també militava al PSUC, i les AV ens permetien actuar amb certa legalitat, arribar a més gent i poder tenir victòries tangibles, que engrescaven a la gent i que, poc a poc, anaven creant consciència...feien que la gent veiés que era possible aconseguir un semàfor davant d'una escola, l'obertura de l'escola de La Carbonera, etc. Petites victòries al cap i a la fi... A més, el PSUC era el partit majoritari a l'AV, era la seva columna vertebral.

Com era el Poble –sec dels anys '70? Quines necessitats tenia?

El Poble-sec era un barri obrer, popular, molt abandonat per les institucions i amb moltes mancances. Un barri, a més, profundament envellit.

Com va ser la fundació de l'AV al 1974?

Doncs va ser un moment molt maco, amb moltes energies. Es palpaven ganes de canviar coses.

El toc d'inici el va donar la lluita contra el Pla Comarcal no?

Sí, la lluita contra el Pla Comarcal –que projectava una via ràpida pel barri i posava en perill la supervivència del barri de La Satalia- va acabar d'empènyer a la gent polititzada així com a la gent no polititzada del barri a ajuntar-se per començar a parlar d'allò que ens preocupava com a veïns en la nostra vida quotidiana.

Vostè va arribar a ser president de l'AV un any després de la seva fundació.

Sí, era un moment de molta responsabilitat, era el moment del *take off* de l'AV.

I va haver de rendir comptes amb la justícia per prendre aquesta responsabilitat...

Vaja, sí! Vaig estar empresonat un mes a la presó Model. Realment encara no entenc gaire la meva detenció i estada a la presó. Se m'acudeixen dues explicacions: una primera que es fonamenta en la idea de que jo també participava en una taula de partits i uns mesos abans van detenir a un company del POUM. Crec que amb les tortures va parlar i em per això em van empresonar; una altra explicació que trobo és un escrit meu que es va publicar a la premsa sobre el “No al català” dels regidors –un dels quals era el nostre regidor- i que, veient l'empenta que estava agafant l'AV van voler “fer un susto”. De fet, quan vaig estar empresonat, la Junta de l'AV es va mig-dispersar per por a ser detinguda també...

Les mostres de solidaritat per tot el barri, tanmateix, van ser brutals. Els comerços posaven unes guardioles per tal de que els veïns fessin aportacions per tal de pagar la fiança o els advocats. Crec que degut a aquesta mobilització i per no esvalotar més el galliner em van posar en llibertat al cap d'un mes, sense cap tipus de càrrec ni de delictes darrere...

Al novembre del '75 mort Franco i comença la transició, també a nivell local i, sobretot, en la figura del batlle Socias Humbert.

Sí, jo, d'alguna manera, a partir de la meua estada a la presó vaig fer un pas enrere. Ja tenia família i fills. Vaig decidir dedicar-me més a la feina del partit, tot i que seguia col·laborant amb l'AV.

Des del partit, com va viure el procés cap a les primeres eleccions democràtiques a nivell municipal?

Amb molta il·lusió, semblava que ho anàvem a guanyar tot. Va ser un moment en que les energies es palpaven a l'ambient.

Obertura d'escoles, Taller Urbà, ocupació de la seu del Movimiento...parli'm de les primeres victòries.

El què et deia abans Arnau, la gent observava i palpava aquestes petites victòries i veia que algun tipus de canvi era possible. La gent començava a participar perquè veia que servia per "algo". Gent no polititzada començava a polititzar-se a través d'aquestes petites reivindicacions gairebé ja ni locals, sinó de carrer fins i tot.

L'ocupació de la seu del Movimiento va ser tota una festa. Vam entrar allà i vam veure tota la decoració feixista, la galeria de tir...sempre tindrè l'anècdota de que vaig asseure a la meua filla petita a la cadira del despatx del feixista de torno i ella es va pixar al damunt i mira, vaig pensar que allò era una metàfora: estava marcant el terreny. Allò ja era territori dels veïns i les veïnes del barri. És una de les anècdotes més explicades a la família (riures).

Arriba el primer ajuntament democràtic, com van ser les relacions?

Doncs depèn. Crec que, com a PSUC, quan vam entrar a l'Ajuntament vam trobar-nos amb la disjuntiva entre fer la política que portàvem al programa o gestionar el més bonament possible allò que ens vam trobar. I és que a l'Ajuntament hi havia un desgavell important; per exemple, hi havia en nòmina moltes "dones de la neteja" que

realment eren familiars de persones del règim que cobraven una pensió...com a PSUC vam patir molt de desgast en aquells anys...i després al Vè Congrés del '82...ja va ser la caiguda total.

Quina va ser doncs la relació amb el poder?

Doncs, com t'he dit, amb el PSUC bé, érem els mateixos. Jo era del parer de que les AV van servir com a eina d'un moment extraordinari i que després la societat havia de participar políticament seguint els canals "normals": els partits polítics. Per tant, un cop assolida la democràcia, creia que les AV de veïns havien d'estar allà però que la feina de "fer política" l'havien d'assumir els partits polítics... En aquest sentit, també cal assenyalar que el PSC, que era el partit majoritari a Barcelona, no tenia quasi bé cap vincle amb el moviment veïnal fet que li va estalviar les tensions que vam patir nosaltres amb els moviments de base.

Al 1989 neix la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec, un altre tipus de moviment veïnal.

Sí, jo també vaig participar, indirectament, d'aquest naixement. L'AV havia caigut en declivi brutal –que dura fins als nostres dies-, i al barri seguien havent-hi necessitats que calia cobrir. La CEPS va aconseguir aglutinar a la majoria d'entitats del barri per tal de tenir un objectiu comú. Era un espai que creava xarxa i teixit associatiu i que, a més, va començar a engegar unes activitats i campanyes molt interessants pel barri. Per exemple, recordo els "Sopars d'opinió" on ens trobàvem veïns, entitats i polítics que xerràvem sobre com estava el barri, les seves necessitats, etc. Realment cal destacar la feina de la Coordinadora també, més recentment, en la seva lluita contra l'extensió del racisme al barri amb l'arribada de l'immigració.

Sí bé és cert que no és com el moviment veïnal tradicional, perquè el seu temps és diferent. Com ja he dit, les AV neixen en un context concret irrepètible.

ANNEX 24: Conversa amb Pilar Villuendas i Josep Ramon Gómez, 02/10/2016

Quan veu entrar a formar part de l'Associació de Veïns del Poble-sec i fins quan veu estar-hi?

(Va a buscar el llibre posar títol. Va seguint les imatges dels cartells que apareixen en la publicació al llarg de l'entrevista) J.R: Començar a treballar amb l'AVPS devia ser al '75-'76 que vam començar a intervenir, bé, a ficar-nos allà. Llavors vam fer, com que la nostre feina era de disseny gràfic, vam començar a ajudar-los amb aquest tema.

Per què veu decidir entrar en aquell moment a l'AVPS?

Bueno, per què era un moment que alguna cosa s'havia de fer, el món estava...bé, Espanya o Catalunya o Barcelona...se't plantejava on podies ajudar, en què podies ajudar, intervenir, i bé, el més proper que hi havia era el teu barri. I vàrem començar allà.

Juntament amb la militància a l'AVPS també militaves en algun partit polític?

En aquell moment no, quan vàrem entrar a l'AVPS no, tots els partits eren il·legals, tenies un grup, bé, la gent que t'envoltava, eren gent que tenia una mica les mateixes inquietuds que tu. El PSUC que era el partit que tenia més poder, més força, que estava a tot arreu i tot això, doncs calia anar amb compte. Tu notaves en els teus amics que, de tant en tant, deien: "No demà no podrem venir perquè hem de fer una cosa". Saps? Aquella cosa es va anar aclarint fins que et diuen: "Escolta, per què no vens a una reunió i t'expliquem coses" (riures).

Llavors, primer veu entrar a militar a l'AV i després al PSUC.

Sí, bé, l'AV no era una militància era un col·lectiu de barri.

Dins de l'AV quins partits polítics hi havia representats?

Uf, era un mosaic, el PSUC era el partit que tenia més gent [piquen a la porta, arriba la Pilar Villuendas i es suma a l'entrevista] i era el partit més a l'esquerra. Després hi havia tot el ventall de PTE, el MCC, el...bé, aquests tres eren els que tenien més gent i el PSUC era el majoritari.

Les primeres campanyes que veu fer des de l'AV: obertura de les escoles, com el Consell de Cent, expropiació del terrenys de l'empresa Carbones del Nalón per

ampliar-ne el pati, reivindicació d'espais públics i places, reivindicació d'equipaments, etc. Quines mancances trobàveu al barri? [s'asseu amb nosaltres la Pilar]

El Poble-sec era un barri on no hi havia grans agressions com molts altres barris de Barcelona on hi havia coses, molt grosses. Era un barri marginal que esta com molt mort; era un barri perdedor, un barri que havia estat i era anarquista. Tenia colles de cantaires...un teixit que havia desaparegut però que estaven en el subconscient de molta gent. Però no hi havia unes grans coses, era el conjunt del barri el que s'havia de recuperar. Va coincidir amb el Pla Comarcal on per primera vegada es feia una proposta que amenaçava directament al barri. Projectava una via ràpida que passava per la plaça del Sortidor per connectar amb Montjuïc, i això trencava el barri. Això va ser la manera en que vam començar a moure'ns perquè sinó aquí...Bé, es van començar a fer unes assemblees per informar del Pla Comarcal que van aplegar a molta gent. També vam participar en el Congrés de Cultura Catalana. Llavors ens vam plantejar fer un estudi del barri i vam parlar amb gent jove, arquitectes que acaben la carrera i vam fer un estudi dels orígens del barri, del per què de tal, bé, la relació amb Montjuïc.

Això era el Taller Urbà no?

Sí, el Taller Urbà sí. A partir d'aquí vam fer una petita col·lecció de publicacions i poc a poc es va anar, vam veure que una de les coses que s'havien de recuperar era el Mercat de les Flors. Un espai magnífic monopolitzat pels floristes. Vam demanar ingènument que fos un ateneu popular, però vam fer una festa multitudinària que va fer que poguéssim parlar amb l'Ajuntament. Dins del magatzem del Mercat de les Flors vam descobrir l'estàtua desmuntada del Doctor Robert i altres coses.

Cada setmana fèiem una junta, dividíem el treball en comissions d'ensenyament, urbanisme, esport, dones.

(Pilar) La vocalia de dones era el grup més fort.

(JR) Reivindicacions clares com el divorci, denúncia d'agressions violacions.

Sí, pels cartells he vist que es feien xerrades sobre sexualitat, destapant tabús.

(JR.) La vocalia de dones era una eina per fer participar a les dones que, fins llavors, moltes feien el què deia el seu marit. Poc a poc van anar apareixen dones. També hi havia una guarderia mentre es feien les reunions.

Tornant a la qüestió del Taller Urbà, no veu ser només reivindicatiu sinó que també proposàveu solucions a les problemàtiques del barri: vau aconseguir que es remodelés la Plaça Navas segons el projecte presentat per l'AV...és a dir, no només veu dir: "Això no ho volem", sinó que veu dir: "Volem això".

(Pilar) Érem molt creatius. Eren moment on hi havia moltes ganes de canviar coses.

A més va ser el moment més daurat del moviment veïnal, entre les eleccions generals del '77 i les eleccions municipals del '79, amb el buit de poder local que estava deslegitimant vers uns barris que estaven empoderats. Esteu d'acord en que aquesta va ser l'època daurada del moviment veïnal?

(JR) Sí, era l'època del Socías Humbert, un senyor que va tenir clar que l'havien col·locat allà i es va dedicar a escoltar i a comprar terreny, no per fer grans coses sinó per deixar-ho preparat pels que venien. Era un home del Movimiento que va entendre el seu paper. I, quan es va morir, i havia més gent de les AV i de la FAVB al seu enterrament que d'altres. Era un home amb el que es podia parlar.

Per tant, valoreu positivament aquest diàleg amb les últimes institucions franquistes. Les propostes de les AV s'atenien. I amb els partits polítics del moment, en vistes a les eleccions, com era el diàleg?

(Pilar) Era divertit (riures)

JR. La dreta no hi era. Un dia que teníem junta va venir un home vell que va dir que era de Convergència i volia participar a l'AV. I tots vam dir que sí perquè el que volíem era créixer. Però va durar un mes i al cap d'un mes va dir que volia entrar al PSUC que això de Convergència no li agradava. El PSC veia en les AV un enemic, no, un rival. Era una relació molt tensa.

Pilar. El PSC no hi era, i això ho desdibuixava.

JR. El PSUC era el que estava.

Pilar. Els socialistes no entenien res, no sabien del que parlaves i quedaven en evidència.

JR. Suposo que el PSUC també anàvem de “señoritos”.

Pilar. Però és que el PSUC sí que ja, com a partit, estudiava les necessitats dels barris, tenia coneixement de les realitats.

JR. Sí, la majoria de les propostes del barri eren del PSUC. Tota la força de l'AV venia d'aquí. Vam fer un pla per tot el Poble-sec...

Clar, molts compartíeu militància entre el PSUC i l'AV. Era el que tenia més força en els moviments socials.

Pilar. Sí, al PSUC hi havia molta creativitat en tots els camins. Hi havia tantes possibilitats, gent amb ganes, molt preparada i formada...de moltes disciplines. El disseny va tenir molta importància, el què ens arriba als nostres dies és això, els cartells...llueix molt, va ser molt transcendental i transgressor.

JR. El Poble-sec no era un barri “obrer” en el sentit de que no hi havia fàbriques, només la FECSA. L'AV en aquell moment...bé, va començar a haver-hi les qüestions entre eurocomunistes i pro-soviètics, i amb això vam tenir molts problemes amb el PSUC.

Sobretot amb la gent més gran que venia de la post-guerra, de la República, aquests debats no els entenien, per ells la lluita era la lluita...un inici del cinquè congrés del PSUC. Al Poble-sec es va viure molt el cinquè Congrés.

Com es va viure l'arribada del primer ajuntament democràtic?

JR. Vam fer un cartell [me l'ensenya], vam fer una festa al Molino per celebrar-ho. Tot i que bé, sempre hi havia gent més a l'esquerra que no hi va participar, bé, tothom va venir però els que ho vam moure vam ser els “suqueros”.

Amb les esperances que es van posar en l'ajuntament democràtic, amb els resultats bons del PSUC, va canviar molt el diàleg amb les institucions llavors? Va haver-hi un bon diàleg amb el primer ajuntament democràtic?

JR. No! Va haver-hi una falta d'enteniment. A l'Ajuntament va haver-hi molta gent de moviment associatiu que es va passar a l'Ajuntament. Però jo crec que no es va entendre la relació entre el moviment urbà i la política. Vam tenir problemes amb gent que

després ho han entès i han encapçalat coses...en Jordi Borja, que va ser regidor de participació. Jo recordo baralles amb ell. Ell deia: “No és que ara això ha canviat”. La relació dialèctica amb les institucions va ser molt difícil. I va genera una gran travessia pel desert...

Pilar. Tanmateix al barri es seguia funcionant, teníem una potència tant gran que seguíem fent coses. La visibilitat...

JR. Tot es va traslladar als districtes, els regidors de districte, que no venien del moviment veïnal. No coneixien la realitat i els problemes del barri.

Com era el diàleg? Si abans heu dit que la darrera institució franquista sí que us reconeixia com a interlocutors i hi teníeu diàleg directe, el nou ajuntament democràtic, i els canals que aquest proposava, entorpien aquest diàleg, comunicació?

JR. Vam entrar al c/Blai, la quantitat d'hores que vam estar per arreglar-ho. L'Ajuntament no s'hi va implicar. Ni cogestió ni res. No ens enteníem.

Pilar. Tot era molt sobre la marxa.

Sí, era un moment de molts canvis.

JR. Clar, i els socialistes tenien més força que PSUC i posaven la seva manera d'entendre la ciutat.

Pilar. Clar és que els socialistes no estaven al carrer

Cert, la majoria a l'Ajuntament era socialista.

JR. Ells tenien clar que qui governa i mana és qui guanya les eleccions, la legitimitat dels vots.

Jordi Borja és el creador de la descentralització i participació ciutadana dels Ajuntaments democràtics. Com valoreu aquestes eines que es van crear? (Consells de Districte, la proximitat d'aquestes institucions...)

JR. No, els plans o propostes eren copiades de les propostes de les AV, però no els hi deixaven participar. Agafaven les propostes i se les feien seves. Jo encara espero que alguna de les coses que s'ha fet al Poble-sec algú, vull dir l'Ajuntament, hi posi una

placa on digui: “En aquest lloc els veïns...tararà tararà tararà”. Seria el mínim que haurien pogut fer. No hem tingut cap reconeixement. Cap.

Pilar. Sort de les imatges, cartells...les evidències són sentències plàstiques del què va passar. Sort. Són evidències que tenen valor.

JR. Aquest problema també el va passar la FAVB, que va passar una època que no es sabia què fer. Jo estava a la junta de la FAVB en aquell moment. La gent que coneixia més el moviment va passar a l'Ajuntament. I el Borja, no el vull criticar, l'admir-ho molt i ha tingut una trajectòria honesta i digne, però bé les coses són les coses...

Quan veu deixar d'estar vinculats a l'AV?

JR. Bé, després del cinquè congrés del PSUC que ens va convertir en amic i enemics, una cosa molt dura. Tant d'esforç en l'AV i en el PSUC...el cinquè congrés i la seva batalla va ajudar a trencar també l'AV...

Heu dit que a partir dels '80 el moviment veïnal entra en crisi, una travessia pel desert, vosaltres continueu vivint al barri i l'AV, formalment, segueix existint.

Quina era la seva activitat?

JR. No, no feia res.

Pilar. No feia feina en el mateix sentit que el què s'havia fet.

JR. Al Poble-sec l'AV no existeix. Va començar la Coordinadora d'Entitats, gent que venia de l'AV o que hi tenia relació. Amb la Coordinadora som amics i ens estimem molt però no hi hem participat. En aquell moment, després de les eleccions municipals vam començar a treballar molt per l'Ajuntament com a professionals del disseny, ens van encarregar moltes feines. Era estrany, però treballàvem per l'Ajuntament.

Pilar. La cartellera ens dóna molta informació d'aquells moments. Vam tenir el privilegi de participar en allò i ser protagonistes del moment. Estàvem fent ciutat.

'89 neix la CEPS com una nova manera d'entendre el moviment veïnal. Com valoreu el sorgiment de la Coordinadora?

JR. Quan va sortir la Coordinadora, quan es va crear, pràcticament va ser quan l'AV ja havia perdut el seu paper. Vam defensar la creació de la Coordi. L'AV era el producte d'un determinat moment històric, potser llavors ja no tenia sentit. Estava bé

descentralitzar la qüestió de la participació ciutadana més enllà de l'AV que potser ja havia complert el seu paper. Era quelcom nou davant la nova situació.

Amb el temps, com valoreu la feina de la Coordi?

JR. Tampoc conec molt la feina de la Coordinadora, crec que no han sapigut continuar amb la filosofia de l'AV, del moviment veïnal. Es veuen diferències, sobretot metodològiques.

La Coordinadora planteja un diàleg més tranquil amb les institucions, una col·laboració més estreta amb l'administració.

JR. Cert, es perd una mica el projecte propi de barri i queda absorbit per les institucions.

La nominació olímpica influeix molt amb l'evolució del diàleg amb les institucions.

JR. El Poble-sec sembla que estigui equipat esportivament de l'òstia. Però abans de les Olimpíades no hi havia res. Nosaltres vam crear les Escoles d'Iniciació Esportiva, una manera de cohesió social mitjançant l'esport que es va estendre del Poble-sec a tota Barcelona. Vam contribuir a popularitzar l'esport sense ànim competitiu. En aquest sentit vam tenir bona relació amb els JO.

A la FAVB va haver-hi molta divisió sobre estar a favor o en contra dels JO. No teníem la informació suficient per estar a favor. Les grans transformacions no es van fer mitjançant cap tipus de participació. Es va fer mitjançant un projecte que, personalment, trobo molt bo, però que anava en contra de la filosofia participativa de la FAVB. La FAVB, en aquell moment, feia publicacions crítiques amb els Jocs. Era una situació complicada, no teníem tota la informació, jo estava a la Junta i ens havíem barallat molt.

Amb perspectiva, des de visió de ciutat, com es valoren els governs d'esquerres a la ciutat de Barcelona pel que fa el diàleg entre el moviment veïnal i les institucions ('79-'11)?

JR. Del '79 ja n'hem parlat, però a partir de llavors vam tenir una situació molt dolenta. Amb els primers ajuntaments democràtics el moviment associatiu es va escapar, per la

nova situació, pel traspàs a les institucions de líders veïnals i perquè també hi havia gent que estava cansada de lluitar. Van venir uns anys durs. Va durar...no sé quan va durar.

El moviment veïnal ha tornat a tenir aquella força?

JR. Bé, aquella força...sí que ha tornat el moviment veïnal. A l'època Fòrum 2004. Jo crec que des de que el Maragall se'n va anar, el moviment veïnal va tornar.

Pilar. La ciutat estava molt faltada de tot, cal valorar positivament els projectes que s'estaven fent. Des del moviment veïnal es criticava molt però es que en aquell moment era el necessari i ara ho valorem molt positivament. La part gràfica ajuda a veure-ho. Es van anar obrir portes i portes. L'època Maragall va ser la de canvis. Clos i Hereu ja van viure les pressions i les situacions d'una ciutat normal, que ja s'havia transformat.

JR. El Fòrum va ser un invent molt desafortunat, va deixar la ciutat en mans de les grans empreses i del capital especulador. En aquells moments la FAVB tenia molt poca força, a més es venia de l'èxit dels JO i de la transformació de Barcelona no es va saber veure l'agressió que va portar el Fòrum. L'altre dia, sortia un arquitecte a El País justificant el Fòrum i tot...la cosa és tan grossa que ja és difícil canviar...

El Fòrum de les Cultures 2004 com a moment de tornada del moviment veïnal.

JR. Sí, i això ho trobem en la publicació "Carrer" de la FAVB, un miracle que encara estigui viu. Una publicació crítica molt ben feta.

Pilar. Nosaltres hi hem participat també i en aquesta publicació es veu l'evolució de Barcelona i del moviment veïnal. Estem preparant una publicació nova que analitza el període des de la nostra feina gràfica.

Us animo a que la publiquem!!! (riures)

JR. Un món amb transformació vertiginosa...internet...és incontrolable. Abans tot estava més centralitzat, calia referents, ara tothom diu la seva i pot participar individualment.

Com veieu el barri a l'actualitat?

JR. El barri s'ha transformat d'una manera terrible. El turisme, l'especulació...no reconec el Poble-sec, el carrer Blai, la reforma del Paral·lel...la massificació de bars...terrible.

Pilar. Sí...és com és.

Se li pot atribuir aquesta situació actual a una absència de moviment veïnal al barri, tot i que l'AV segueix existint de la mà de Lluís Martínez?

JR. Sí, sí. Ui el Lluís...

Pilar. (riu) ostres quan de temps...

I altres expressions de moviment veïnal, al marge del tradicional, com l'Ateneu La Base, l'Assemblea de Barri...

JR. Sí, ara estan sortint moltes coses que fa la gent jove del barri, de vessant anarcoide o anarquista. Ho valoro molt positivament, però bé, no hi tenim vinculació.

Pilar. Cal moviment al barri, sí.

JR. Però això a nosaltres ja no ens toca (riures). Contra els que tenen els diners és molt difícil lluitar-hi.

ANNEX 25: Conversa amb Jordi Romeu, 10/11/2017

-Des de quan ets veí del barri?

Jo sóc nascut a França, sóc producte de l'exili. Però amb dos anys ja estava al Poblesec. Sí, es pot dir que tota la vida.

-Vas participar de l'AV?

Sí, abans de fundar la Coordinadora. A l'època d'en Roger Rodés. Ai...em costa recordar els noms. Sí, vaig estar a l'AV. No era massa actiu dins de l'AV però creia que havia d'estar-hi.

-Militaves també en algun partit polític del barri?

No, mai he militat a cap partit. Sempre he estat d'Iniciativa (abans del PSUC). I sempre he defensat que el president d'una entitat no estigués molt vinculat a un partit per intentar de ser el màxim imparcial. Tot i que tenia tots els contactes a Iniciativa i tal, perquè en aquells moments el moviment veïnal era el PSUC. Mai he tingut cap carnet d'un partit, tinc el carnet de l'AV això sí.

-Per què vas deixar l'AV i vas fundar Coordinadora?

Jo estava al NINE (Nois i Noies Escoltes dels Països Catalans), que estava al carrer Concòrdia 28. Allà fèiem tallers de màscares, expressió, etc., fèiem vida cultural. L'AV estava de capa caiguda. Llavors amb el moviment cultural del barri vàrem voler recuperar la vida associativa que s'estava perdent al barri; no teníem Festa Major, per exemple. No hi havia relació entre entitats...etc. Llavors vam decidir crear una entitat per potenciar la vida associativa cultural del Poblesec. D'aquí van sorgir els diables (amb la primera bèstia que era una rata), després els geganters... L'AV...en aquells moments estava de capa caiguda...en Lluís Martínez no era procliu a voler cohesionar les entitats del barri.

-Estava com aïllada dins del teixit associatiu del barri?

Sí. Quan vam crear la Coordinadora (com vas veure als estatuts que et vaig donar) la vam crear al local de l'AVPS. L'Ajuntament ens va dir de compartir el local i en Lluís Martínez ens va fer fora del local. S'ho va prendre com el sorgiment d'una competència.

D'aquí ve tot, actualment amb l'AV les relacions estan trencades quasi bé. Sempre hi hagut aquest mal rotllo que no s'ha pogut solventar.

-Com estava el barri en aquells anys?

Nosaltres volíem recuperar la vida festiva cultural del barri. Vam començar a fer coses amb la part cultural. Sobretot molt vinculat a la recuperació de la Festa Major. Vam començar a fer uns envelats al Paral·lel juntament amb l'AV del Raval.

-Com és que naixent com a moviment associatiu cultural del barri i acabeu treballant els temes que treballava l'AV i esdeveniu l'interlocutor veïnal principal del barri?

A l'anar ampliant les entitats que s'adherien a la CEPS doncs vam anar agafant força. A més, en aquells moments, la part política-reivindicativa de l'AV jo no existia, s'havia acabat amb l'arribada d'en Lluís Martínez. Llavors nosaltres vam agafar tot el terreny cultural i també el d'acció al carrer. En l'època del Truñó vam celebrar el 125è aniversari del barri i vam començar els "Sopars d'opinió" on vam començar a parlar de les necessitats del barri en aquell moment. No teníem Centre Cívic, no teníem CAP...en aquests sopars o hi assistien membres del districte vam començar a recopilar les necessitats del barri. Allà van sortir els aspectes més socials-veïnals de la CEPS. Allà vam començar a tenir la relació més directa amb l'ajuntament. I sempre estàvem amb conflicte amb l'AV. Nosaltres anàvem a totes les reunions i comissions, mentre l'AV no assistia amb tanta regularitat. Vam anar "agafant" el terreny. Arribant a tenir 125 entitats adherides, doncs l'Ajuntament va començar a canviar la seva postura i a veure la CEPS com l'interlocutor veïnal. Mai ens hem posicionat políticament, hem parlat amb qui li tocava manar. La relació del món associatiu amb el districte ha canviat; abans venien als actes, ens trobàvem per esmorzar amb els gerents...hi havia una relació directa i de bon rotllo amb el districte (PELIGRE CLIENTELISME). Amb en Pere Alcober sobretot.

-Sí, tots coincidiu que amb en Pere Alcober va començar el *take off* de la CEPS?

Sí, va ser amb en Pere Alcober quan vam aconseguir la gestió del Centre Cívic del Sortidor. Aconseguir en aquells moments que li donessin la gestió d'un equipament a una entitat era molt difícil. També vam aconseguir la gestió del camp de futbol del Poble-sec. I això també va ser un cop molt fort per l'AVPS. Ells ja estaven

desenvolupant la part esportiva de l'APA Poble-sec (un projecte perfecte que agrupa a molts nens del barri, però només s'han quedat amb aquella vessant) i ens van donar a nosaltres la gestió; el camp no s'havia gestionat bé. Les maneres, a més, no eren les correctes. En Lluís Martínez li deia "Fill de puta" al regidor i es quedava tant ample...

Vam començar a treballar les necessitats del barri, en fi.

(tema del Parc de bombers, el centre Tomàs Tortajada que ens van treure i estava al poder Iniciativa...no teníem cap escenari al barri i ens van treure l'equipament cultural. "Desvistieron un santo para vestir otro". Vam passar a compartir el local d'Elkano amb l'associació de jubilats "Tomàs Tortajada").

-És a dir, va néixer com a entitat cultural i a mesura que us anàveu adonant de les mancances del barri va anar agafant el paper de lluita veïnal que l'AV havia deixat de banda, no?

Exacte, aquí està. Ells en cap moment van voler parlar amb nosaltres. Altres entitats veïnals –de carrer o plaça- estaven dins de la CEPS, però ells no volien estar-hi, creien que perdien la seva essència. Tots els ajuntaments ho han anat veient, el tarannà de l'AVPS. Quan hi havia problemes al barri, doncs parlaven –i parlen- amb la CEPS.

-M'has dit que la relació personal amb l'Ajuntament era bona. Però ara et vull preguntar per l'eficàcia dels òrgans de participació com a espais de participació ciutadana. Com valoreu el grau de participació?

Les coses es feien cara a cara. De manera més directa. Tu parlaves amb el regidor Pere Alcober i les coses es deien a la cara. Per exemple, quan es va fer l'Àrea de Rehabilitació Especial, tot això ho parlàvem amb en Truñó i el Pere Alcober. Fins i tot et diria que era més participatiu que ara. Clar, també t'he de dir que nosaltres som la "casta associativa" de tota la vida, llavors parlar amb nosaltres sí que els hi servia. Hi havia *feeling* amb l'ajuntament a nivell personal. Les coses es feien més directament i no s'eternitzaven tant...els plans participatius...L'Ajuntament ens preguntava a nosaltres per saber què passava al barri.

-Un exemple d'això és el "Pla de Futur del Poble-sec 1995-2005".

Exacte, el Pla de Futur es va fer recollint les necessitats del barri. Tots els equipaments que creïem necessaris i que es van anar fent poc a poc. Gran lluites com el CAP de Les

Hortes (amb certs problemes perquè estava gestionat per una cooperativa que no receptava certs medicaments per tal d'estalviar-se diners. Va ser una problemàtica important perquè vam haver d'anar a parlar amb l'Ajuntament i Generalitat). Tan poc a poc que cal dir que el tema dels equipaments al barri va quedar paralitzat. I encara queda molt per fer.

Estàvem a tots els òrgans participatius del districte.

-Se us tenia en compte doncs?

Al tenir el Centre Cívic, ara ja no portem el centre perquè té més pes la part pública (és a dir l'empresa privada contractada per l'Ajuntament – “Calaix de cultura”). Vam fer un Centre Cívic que vam aconseguir que el teixit associatiu del barri se'l fes seu i que fos pel barri. El CC s'ha anat fent més gran i adoptat funcionaments més empresarials. Abans el CC era del barri i ara és de l'Ajuntament.

Estem dins del comitè del CC però es veu com la part social –de barri- queda per sota de les dinàmiques del mercat cultural que pretén imposar l'Ajuntament. Per exemple, no entenien que el CC s'hagués de vincular amb la celebració de la calçotada que Castellans del Poble-sec fa a la Plaça del Sortidor (davant del CC). “Calaix de Cultura” desconeix la part social i de barri. Ha anat perdent aquesta essència. Per això el nostre representant al CC hem tingut cura de que sigués algú que tingués contacte i arrels al barri: Amadeu Quintana, Gerard Verdés, Héctor Iburo...gent que visqués al barri i el potenciés (per exemple, amb l'Assemblea de Barri –que celebrava les seves reunions al CC-, doncs sempre hem facilitat qualsevol petició a les entitats del barri).

-Com és la relació amb l'antiga Assemblea del Barri –ara dins de l'Ateneu Cooperatiu La Base-?

Doncs clar, l'Ass.de Barri seria com l'AV del moment. Clar, a nosaltres ens veien –i ens veuen- com els comprats per l'Ajuntament i que vivim de les subvencions, gent gran...i passaven olímpicament de nosaltres. I ho trobo lògic. Aquella era l'època de'n Josep Guzmán. Jo em vaig fer soci de La Base perquè creia que la CEPS havia de tenir representació allà a dins. Vaig pagar un o dos anys i quan vaig veure que la cosa funcionava ho vaig deixar. Buscava la relació de la CEPS amb La Base, una relació que s'ha fet ara més real amb en Toni Reig, sobretot pel tema de la gentrificació, de la pujada dels lloguers... Clar CEPS no ens havíem pronunciat mai sobre això, havíem

passat olímpicament amb en Guzmán. La CEPS està en una crisi generacional i de relleu evident, tot és gent gran, els mateixos. Per exemple, vam aconseguir incloure a La Base dins del programa de la Festa Major de barri per tal de que no ens passés com a Sants amb la Festa Alternativa i els problemes i follons que comporta. Hem tingut alguns problemes però bé, hem aconseguït apropar posicions per tal de poder-nos obrir al nou teixit associatiu del barri. Ara ja ho tenim clar, cal que ens mullem en certs aspectes com amb el tema dels pisos, i cal que apropem posicions amb el moviment veïnal alternatiu del barri. Però la relació és difícil.

-Si, el tema generacional, tema de cultures polítiques diferents, d'arrelament al barri, etc.

Exacte. Per exemple, no volien la presència del regidor del moment Jordi Martí al pregó de Festa Major després de tot el que havia passat amb Can Vies. I clar, el protocol de Festa Major és que parli el regidor, no perquè el convidem sinó perquè és el protocol. I ells no volien. Bueno, situacions d'aquest tipus. Clar en Marc Serra –que ara està a tinència d'alcaldia- doncs s'hi va oposar. I clar, jo li deia a ell que CEPS té 17 treballadors, clar que l'Ajuntament ens té agafats pels ous. Jo no puc fer com vosaltres i agafar una pancarta i sortir a cagar-me amb la mare que va parir als de l'Ajuntament...la nostra part social és molt important. El Pla Comunitari, Poble-sec per tothom...si no fos per aquests projectes socials CEPS potser ja no existiria perquè el món associatiu i cultural no està en els seus millors moments al barri. Però la CEPS ha aconseguït ser un referent al barri.

-Sí, a través de la feina ingent que ha fet ha aconseguït ser un referent veïnal al barri. La gent quan té algun problema va a la CEPS.

Perquè tenim un equip que treballa per això. La feina amb gent gran, infància...

També vam fer quelcom molt bo amb el tema d'immigració. A la CEPS hi havia un home que es diu Miquel Carrillo que el vam haver d'expulsar en el moment de l'onada forta d'immigració que vivia el barri. Nosaltres sempre hem treballat amb cura el tema de la immigració i en Carrillo tenia actituds racistes que no podíem tolerar. El vam fer fora i va marxar a l'AVPS ja que en Lluís Martínez també és força racista. Feien enquestes tendencioses preguntant sobre si la gent estaria més segura al barri si no hi hagués immigració...etc. Nosaltres això no ho podíem permetre. Llavors ell va anar a

refundar la “Unió de Veïns” a principis dels 2000 que seria un intent de refundar l’AVPS...però segueix no havent-hi ningú allà...en Carrillo va començar a portar la veu cantant de l’AVPS...fent encara més impossible l’ambient entre AVPS i CEPS...

La part social nostre doncs l’Ajuntament l’ha valorat i ens ha reconegut la bona feina social que hem fet, com les Sessions Informatives, el Pla d’Acollida, etc.

-Exacte, a més vau aturar que no sorgissin fenòmens racistes com el “Volem un barri digne”.

Sí, en Miquel Carrillo tenia una pancarta (riures). Però vam aturar-ho. Però Bueno, la part social de la CEPS és molt important –tot i que també pot funcionar sense la CEPS fent una cooperativa dels 17 treballadors que hi treballen, però bé- vaja...(riures).

La part social de la CEPS no es pot perdre, amb CEPS o sense. Si no ho fem nosaltres no ho farà l’Ajuntament. Com que ja venim d’una feina feta, doncs ens mantenim perquè fa falta aquesta feina al barri. No es pot perdre!

-Fent una breu valoració dels regidors/es i la relació amb ells: Mercè Sala, Enric Truñó, Pere Alcober i Imma Moraleda.

El bon rotllo i treball era amb en Enric Truñó i en Pere Alcober. També va ajudar que la Glòria Figuerola treballava al districte i era veïna del barri. Imma Moraleda era una fantasma...era molt sensible i tal...però no. Però Pere Alcober va ser el que va viure el barri realment. Ell era un home de Sants, arrelat a Sants...i el fet de viure i entendre els barris és important. En Jordi Martí també tenia un caràcter similar. Que l’Alcober ens donés la gestió del CC va ser important per nosaltres, ara es parla molt de cogestió – sense fer-se realment- però en aquells anys apostar per la cogestió era quelcom nou. Per exemple, amb la Moraleda vam demanar la gestió d’Albareda i no ens la van concedir perquè no es volia enfrontar amb l’AV que també va demanar la gestió tot i no poder fer-se’n càrrec...va preferir externalitzar la gestió del centre que no pas assumir una decisió.

L’Amadeu Quintana, que va ser president del CC i era molt representatiu de CEPS, va marcar molt de perfil al CC. Llavors la gestió era amb l’Ajuntament directament, sense empreses pel mig. Però ara veiem que l’Héctor [actual co-director del CC en representació de la CEPS] està fortament agafat pels ous per l’empresa; amb menys llibertat de moviments. Per això diem que això de la co-gestió no és gaire realitat.

-A nivell de preguntes crec que, de moment, no en tinc més.

Clar, a mi les coses em van sorgint a mesura que les dius –perquè per l’edatestic bé de cos però de cap no gaire (riures)-. Amb les entrevistes que et vaig passar hi ha les coses més ordenades i podràs lligar coses.

-Sí, per cert, el tema de la Medalla d’Honor de la Ciutat de Barcelona que et van concedir?

Sí, a veure, me la van concedir a mi però, de fet, era un reconeixement com a CEPS. Clar ho votaven els partits polítics del districte, entitats del barri... Jo era molt conegut a nivell de tots els partits –precisament per haver mantingut aquesta imparcialitat que ens permetia parlar amb tothom per millorar el barri-. Clar, també et dic que ara, amb l’edat, no m’asseuré a parlar amb segons qui (riures). Per tant, més que a mi, era un reconeixement a la CEPS. Jo era el president de l’arrencada forta de la CEPS, llavors l’èxit es va personificar amb mi, però era un èxit i reconeixement a la CEPS.

Clar, abans la CEPS estava molt més vinculada al barri i la seva problemàtica. Vivien el barri. Ara en Toni Reig i la Lidia estan més vinculats al tema Òmnium i Poble-sec per la independència. Clar, viuen el barri, però no de la manera que ho fèiem abans. És més tema Catalunya que tema barri diguéssim. En Quintana, en Guzman i jo trepitjàvem més el barri, per anecdòtica i petita que fos l’entitat.

-Sí, la presència pública està una mica més compartimentada.

Sí, la política ha anat canviant i els barris també. Abans la casta associativa era la mateixa, ara el moviment veïnal està més descentralitzat i és més ampli. Ara quan algú vol moure’s al barri no va a la CEPS o al Secretariat d’Entitats de Sants, va a les assemblees de barri. Al Secretariat passa el mateix, tenen 150 treballadors i una feina que t’hi cagues. Però a nivell de moviment veïnal i de presència i representativitat tens a la Lluïsa, en Parisi i poc més. Són els projectes socials els que aguanten l’entitat i no tant l’activitat de l’entitat al barri el que els subjecta. Ja no és tant trepitjar el barri. Abans tothom et coneixia i ara doncs ja no. Em deien “presidente del barrio” l’altre dia a plaça Sant Jaume...i això a en Reig i la Lidia no li passarà perquè tenen una altra manera de viure el barri, ni millor ni pitjor, simplement diferent. Una evolució de la vida associativa. I en el fons el món associatiu està canviant. La Base també va

començar molt fort i ara tampoc són tants, en Xavi Latorre i pocs més...també estan en crisi. Sobretot perquè venien de fora a fer coses al barri; gent “activistes anarcos” que venien a les reunions aquí perquè es necessitava potenciar el moviment al barri. Però no eren persones que visquessin i entenguessin el barri. Clar, un cop han acabat la feina doncs han marxat i La Base s’ha desinflat. No viuen el barri, viuen La Base i la part activista, no el barri.

-El barri actual...

El tema de les terrasses...aconseguim el pacte i, hòstia puta! Lluitar contra la gent que té els diners és molt difícil...ja ho estem veient! Manen els de sempre...

ANNEX 26: Conversa amb Amadeu Quintana (I), 25/11/2016

Jo no vaig acabar els estudis i tampoc he fet cap carrera, jo sempre dic que la meua universitat va ser el PSUC.

Quan vas entrar a militar al PSUC?

Jo vaig entrar a militar a la Joventut Comunista de Catalunya al maig del '78. I el primer acte que vaig anar va ser un sobre la celebració del desè aniversari del maig del '68. El cartell del qual el van fer a serigrafia unes persones que els teus pares també coneixen, el J.R. i la Pilar Villuendas. La Pilar dissenyava els cartells a serigrafia i nosaltres al Partit tenien unes planxes i fèiem els cartells a mà, a serigrafia. Jo havia anat a parar a la vocalia de joves de l'A.V quan encara estava al carrer Cabanes als voltants del mes de febrer del mateix '78. Per què? Casualitat? Bé, jo tenia certes inquietuds, el meu pare havia anat a la guerra, evidentment del bàndol republicà, havia anat de voluntari a l'exèrcit, va acabar ferit després de la batalla de l'Ebre...va ser soldat des del '36. L'ambient a casa era aquest. El meu pare havia passat pel camp de concentració, se'l va enviar a fer la "mili" a Àfrica 3 anys i després 1 a Zamora...aquest ambient a casa; més o menys catalanista, antifranquista però no gaire perquè el seu germà ho era (dels meus cosins germans un era de Terra Lliure i el van enganxar en l'"Operación Garzón", en Lluís Quintana, que el van enganxar amb qui ara és alcalde del Masnou, l'Oliveres, i l'altre, en Jorge, és franquista o feixista) va ser un soldat que mentre es duia a terme el conflicte es va passar al bàndol "Nacional". Mentrestant mon pare estava a la cinquena divisió, la d'en Líster i companyia. Per tant a casa hi havia aquest ambient.

Un fet que em va marcar bastant va ser que el meu germà tenia uns amics a la colla de Santa Madrona [una plaça del Poble-sec], de la parròquia on feien cinema, i un d'ells, en Jordi Torras, que era del PSUC el van detenir. Això va ser l'any '76 i això a mi amb 14 o 15 anys em va marcar molt. Era un veí, amic de mon germà, que vivia al Carrer Blai, germà d'un dels fundadors de l'A.P.A Poble-sec, etc. Em va marcar molt.

La qüestió és que jo, en aquells moments, anava a fer festes a un pis que tenien els meus oncles pel carrer Piquer; anàvem allà a fumar, a fumar tabac eh res més, fèiem "guateques" amb amics i amigues...la cosa és que els meus tiets ens van enganxar un dia, ens van prendre la clau i ens vam trobar en la situació de que només podíem reunir-nos al carrer. I clar, cansats d'estar al carrer ens vam assabentar que al carrer Cabanes hi

havia el local de l'A.V. que potser hi podríem anar. La qüestió és que vam anar cap allà, a la meua "penya" no li va agradar el què hi havia allà i jo m'hi vaig quedar i vaig entrar a la vocalia de joves. Allà a la vocalia hi havia els "troskos", de la LCR, de l'MCC, de la JCC...i bé, jo ja simpatitzava amb el PSUC i vaig anar a parar allà, però sense deixar de treballar a la vocalia de joves de l'A.V., el president de l'Associació en aquells moments era en Paco Segura (cap dels voluntaris Olímpics i ex-marit de la Glòria Figuerola, ex cap de serveis socials de l'Ajuntament), després va ser-ho en J.R..

Així doncs, jo vaig entrar a l'A.V. en aquella època i, en paral·lel, a la Joventut Comunista i vaig estar a l'A.V. mentre va durar la vocalia de joves. Vam marxar del Carrer Cabanes i vam anar a parar al Carrer Margarit, on estan ara. L'anterior local de Margarit jo el vaig ajudar a arreglar, l'actual és un "arreglo" de l'Ajuntament. Fèiem cartells, molts cartells amb la Pilar Villuendas.

Al carrer Margarit tot va estar molt centrat en recuperar pel barri el que havia estat el local del Movimiento, on ara està la biblioteca Francesc Boix. Llavors per la Mercè del '78 es va fer la festa grossa per la recuperació del local; des de l'A.V. s'havia pactat (JR. Lluís Martínez, Lluís Cimorra, la Carola, Carolina Costa, Quim i la Núri (macacos), algun de convergència fins i tot...) que esperàvem rebre les claus i al final vam forçar la porta i vam entrar. (en Pitus Josep Rossell Buigas). Doncs en Pitus i jo vam entrar per un vidre trencat, vam obrir la porta, vam obrir els llums...jo recordo que vaig anar a la Sala d'Actes (on ara és el rebedor de la biblioteca), a la dreta de la façana, hi havia una xemeneia amb el "yugo y las flechas" de fusta al damunt; el vam despenjar i el vam tirar pel pati del darrere i es va esmicolar. I també vaig desmuntar un altre insígnia que es va perdre.

Vam fer festa grossa. Les primeres hores van ser d'anar mirant i remenant pel local; vam trobar la sala de tir al subterrani (que mon germà m'havia explicat que estava allà perquè jugant se'ls hi havia caigut la pilota i els hi havia sortit un "facha" enfadat a fotre'ls hi quatre crits). També vam trobar porres de la Guàrdia de Franco. També vam trobar el "Despatx del facha", al centre del primer pis, ja que al segon pis hi havia una guarderia que amb el temps ha estat La Gavina. Havíem pactat amb el Ministeri de Cultura que no tocaríem res, però els de l'Ateneu Llibertari la van "liar" perquè van entrar per la nit van trencar quadres i demés coses...nosaltres havíem pactat que no

tocaríem res, que estaria obert durant el cap de setmana perquè la gent el pogués visitar, però els de l'Ateneu ens van muntar un "pollo", però era normal...un de molts.

Allò va ser molt important, va ser ocupar-lo i ja no deixar-lo. En Lluís Martínez juntament amb en Leandro van fer una instal·lació elèctrica nova...vam anar arreglant el local bonament. I bé, allò va durar una temporada. En paral·lel a allò van tenir lloc les primeres eleccions democràtiques municipals el 3 d'abril de 1979, jo vaig fer els 18 anys al maig del '79 i vaig poder votar en aquelles eleccions i vaig fer d'interventor del PSUC al Carrer Roser, que després va ser la seu de la Coordinadora (on ara està el centre de Serveis Socials) però que en aquella època era un casal de gent gran i abans era un dispensari. Durant la setmana tràgica allò ja era un dispensari, fa molt de temps que és un local municipal. Precisament va ser l'alcalde Porcioles qui va venir a inaugurar el casal de gent gran. Va ser casal de gent gran fins que van detectar un problema estructural a l'edifici i els van enviar al Carrer Elcano, al local on actualment està la Coordinadora.

Amb les eleccions del '79 va haver-hi una fuga de gent, una sensació de "ja està", els Ajuntaments democràtics pels quals lluitàvem el moviment associatiu veïnal, l'A.V. era molt important a Barcelona, era poderosa perquè hi havia una capacitat intel·lectual col·lectiva molt bona, era una escola. Teníem un servei jurídic que un dia a la setmana feia d'advocat gratuït per la gent del barri, es van fer murals polítics que van donar la volta al món en exposicions perquè els dissenyaven en Badia (que era professor d'art) i la Pilar i els demés anàvem a pintar...etc. Va haver-hi "tocata i fuga", la sensació de que ja s'havia aconseguit. Allò va ser el principi de la mort de l'A.V.. Amb el temps en J.R. va decidir que ho deixava i que li cedia el lloc a el Daniel García Gasca (de la Jove Guàrdia Roja i la seva companya Imma del PTE, que portaven molts anys junts i van marxar a viure junts i ho van deixar perquè ella estava embolicada amb el Pau Oliba des de feia temps, un bon fotògraf de La Vanguardia). A l'A.V. hi havia gent molt vàlida, es va fer el Taller Urbà que va generar projectes com la remodelació de Plaça de les Navas que, vist en perspectiva, era un "bodrio" que no va servir pel que es volia que servís, però es va fer una assemblea de veïns, on no hi va participar gaire gent, però va ser un projecte que es va fer amb molta il·lusió.

Bé, que em perdo, en Dani amb tot el seu tema personal doncs també va deixar una mica de banda l'A.V., va anar a treballar a l'àrea d'esports de l'Ajuntament de

Barcelona, va anar perdent interès, va trobar una altra parella (la Marisa del P.O.R.E)...etc. Amb tot aquell procés l'A.V. va anar perdent organització i com deia Gramsci, "les idees no viuen sense organització"; va anar perdent organització i va anar perdent idees. A tot això hi havia dues persones molt actives, la Josefa "Pepi" López i en Lluís Cimorra, del PSUC també, que es van quedar a l'A.V. mentre els demés anaven abandonant. Però, sota el meu punt de vista, amb un tarannà massa de patrimonialització de l'entitat, la idea de que ells treballaven molt i que l'A.V. era seva.

En aquell moment la potència de l'A.V. també radicava en la vocalia de jubilats i pensionistes. Aquí cal destacar la feina d'en Toni Arbonet, un vell militant comunista dels durs d'aquells que no volia saber res de la Guàrdia Civil que li havia matat un germà; ell havia estat maqui, un guerriller. A aquesta vocalia hi havia els "viejos rockeros" que tenien molt clar el què volien. Com en Tomás Tortajada, que era del PSUC i un comunista de pedra picada; havia estat comissari polític durant la guerra civil, va passar a França i va participar del maquis francès amb les primeres accions per alliberar un tren de jueus. Va ser parella de la tieta de la Lydia Falcón, la germana de la Irene Falcón, la secretària personal de la Pasionaria. Va tenir dos fills que la GESTAPO els hi va matar de gana perquè "cantessin", va passar per la presó a Espanya, el van enviar a Mallorca...bé, un home que tenia una història molt molt dura. Ell i en Toni Arbonès no es duïen molt bé, però la batalla la va guanyar en Tomás Tortajada (que fins i tot té un centre amb el seu nom, que originàriament era un centre pels jubilats de les A.V. que no només fessin tallers sinó que fessin memòria i ideologia fins i tot. En Tomás va ser una persona que, quan va morir, fins i tot el que llavors era conseller de la Generalitat de Convergència, l'Antoni Comas va anar a l'enterrament...es que en Comas i en Tortajada es parlaven de tu. Hi ha una anècdota que reflexa bastantes coses, l'Antoni Comas a la gent del PSUC li tenia un gran respecte, els conegués o no els conegués. En Graner era un home del PSUC el qual la seva dona va agafar Alzheimer i anava amb ella a tot arreu; un home que s'havia jugat deu vegades la seva puta vida i havia arribat a la vellesa amb una motxilla molt gran a sobre. Volia posar a la seva dona en una residència i amb una vista d'en Comas allà on ell vivia, a La Verneda, i va interferir per ficar a la seva dona en una residència. Amb la gent que s'havia jugat la pell en Comas els hi tenia un gran respecte. Era d'agrair, la gent de Convergència ens tenia respecte.

Recordo el Pujol al 50 aniversari del PSUC al Palau de Congressos que ens va donar les gràcies pel que el PSUC havia representat. Respecte davant de l'opinió pública.

Tornant al barri, aquests “viejos rockeros” de l'A.V. deixen de treballar allà per treballar només en la seva vocalia, i deixen l'A.V. Volen la independència. I en la reforma de Blai ells es queden l'altell que és un lloc que els hi permet mantenir una certa autonomia.

A tot això l'A.V. segueix la davallada, igual que altres A.V.

Sí, és una tendència compartida a tota Barcelona.

La davallada segueix fins que pràcticament no queda ningú a l'A.V., només en Lluís Cimorra i la Pepi. El local de Margarit l'Ajuntament l'havia convertit en local per joves i l'A.V. havia passat al Carrer Blai, encara per rehabilitar. És el mateix moment en que neixen Gegants del Poble-sec, Diables del Poble-sec, etc. demés colles de cultura popular. L'A.V. va perdent força i cada cop més força, fins que arriba un moment en que l'executiva del PSUC, allà al carrer Roser, va decidir, i així ho va fer perquè jo vaig participar-hi ja que era membre de l'executiva del PSUC del barri, fer una convocatòria al barri per revitalitzar l'A.V. del barri. Vam fer una embustada per tal de que qui es volgués presentar doncs que es presentés.

Quin any més o menys això?

Això va ser cap a principis dels '80, cap als '82-'83...he de buscar a les caixes quan sigui gran (riures). A la convocatòria proposàvem la celebració d'una assemblea al dia següent on s'havien de presentar les convocatòries per constituir una nova junta de l'AVPS. Nosaltres vam preparar una candidatura perquè es presentés com a president de l'A.V. i una junta on també hi era jo.

A última hora del dia es va presentar una candidatura d'un paio que era molt extremista però que era una “tapadera” de Convergència amb un paio molt interessat. Quan vam veure allò vam començar a mobilitzar la “nostra” gent, que jo en aquell moment ja era responsable d'organització del PSUC del barri. Vam passar la nit telefonant a companys del barri perquè Convergència no es quedés la “Coca-cola”, és a dir, la marca de l'A.V..

Vam arribar el dia següent a l'assemblea del Carrer Blai on hi va haver més de vuitanta persones i la nostra candidatura va guanyar per molts pocs vots, potser per al voltant de

quatre. Veies gent que no sabies qui era, però clar, potser ells tampoc sabien qui eres tu. Vam aconseguir guanyar gràcies a que vam mobilitzar a tota la gent “suquera”. Els altres un cop allò van desaparèixer i ja no els vam veure més.

Vam constituir aquella junta i jo m’encarregava de les relacions amb la FAVB. A la junta hi havia en Joan Xofré, Ramón Borràs, en Lluís Martínez, el Mateu...bé, ara no recordo més noms. Al cap d’un any d’aquella junta jo em vaig enfrontar amb el Lluís Martínez perquè tenia uns mètodes que no eren gens democràtics, prenia decisions sense consultar amb la resta de la junta...em vaig discutir amb ell i vaig decidir deixar la junta i deixar l’A.V.. Jo en aquella època, a més, estava molt implicat amb el PSUC a nivell de barri, i em vaig implicar molt amb el Partit perquè va ser un dels pitjors moments del Partit...inclús vaig fer campanya en altres barris...em vaig involucrar molt amb el Partit a nivell de ciutat.

Eren els moments del cinquè congrés suposo?

Sí, sí. Vaig dirigir campanyes en altres barris, tota la campanya de la Lali Vintro...tot el que era la infraestructura de mítings, furgonetes...així que amb aquestes altres feines i amb les desavinences amb en Lluís Martínez doncs vaig decidir marxar. Els altres companys de junta van continuar. Poc a poc en Lluís Martínez va caient en l’òrbita del socialistes; era una cosa que els socialistes estaven començant a fer amb les A.V..

Fins llavors, la relació amb el primer ajuntament democràtic, al ’79, el regidor del districte era del PSUC, en Miquel Bonilla, quan encara era districte II (Poble-sec, ZF i Sant Antoni). El Bonilla o el Justiniano Martínez i després la Pepa Bas, el districte era del PSUC (Maria Eugènia Sánchez Carreter). Jo, amb 18 anys, era el que repartia les cartes del plenari per les escoles, per les A.V. de tot el districte II. Al ’82 jo vaig fer tota la campanya del Mundial, anunciant el Mundial, enganxant cartells pels barris. Quan ho vam deixar de fer nosaltres ho va començar a fer una empresa, perquè nosaltres ho fèiem molt informal, però llavors necessitaven NIF, autònoms...etc. ho va començar fer el Marc Martí...vam perdre una ocasió de treballar per l’Ajuntament...(riures).

Llavors la relació amb el primer Ajuntament democràtic...

Era dels nostres, no hi havia crítica, no hi podia haver crítica. En el segon ajuntament democràtic el PSUC ja està en clara minoria, és l’Ajuntament dels “3 Jordis”, en Jordi Solé Tura, en Jordi Borja i en Jordi Cunill, vam passar de 9 a 3 regidors...amb majoria

absoluta del PSC o quasi bé. El PSC va fer una jugada que va repetir a tots els barris on el PSUC hi tenia molta presència. Cal tenir en compte que en aquells anys es dona el cinquè congrés del PSUC, amb la consegüent divisió, aparició del PCC...per dir-te algo, al barri, al Poble-sec, de 90 afiliats vam passar a vint-i-sis i actius, tretze o catorze. Va ser molt "heavy", al nostre local ens vam canviar les claus del pany i no vam poder entrar perquè se l'havia quedat el PCC.

Els "sociates" el que van fer era la captació dels líders veïnals que funciona a molts barris. El PSC en aquell moment té molt poder i pot "comprar" una mica a la gent. I Convergència ho fa per una altra banda, és el moment de la Coordinadora d'Entitats, que juga entre ambdós poders: el de la Generalitat (CiU) i el de l'Ajuntament (PSC). La Coordinadora neix al 1989, moment de "pleno apogeu" d'en Lluís Martínez, feia i desfeia a "su antojo" totalment lligat al PSC lligat al districte i al regidor, el Josep Espinàs i el cap de serveis personals del moment. En Lluís Martínez es deixava estimar i fins i tot en unes eleccions municipals arriba a demanar el vot pel PSC des de l'A.V.. Això al PSUC sempre ho havíem respectat, una cosa era el moviment popular i l'altra era el Partit. Però el Lluís Martínez es va anar fent fort amb la gent del PSC.

Lo cert és que l'A.V. de la mà de l'Ajuntament va tenir cert "empaque", però davant de la mediocritat del personatge i dels que el rodegen, el Vicente Martínez (fundador de l'A.P.A. i impresentable), comença a fer fora a gent vàlida com en Xofré ("a la puta calle")...i es va quedant amb un grup molt reduït, molt vinculat al tema del futbol al barri. És precisament aquest tema del futbol, el naixement de l'A.P.A Poble-sec, el que justifica el local de l'A.V.. El districte els hi adjudica el camp de futbol de la Satalia a dit, casi adjudicació directa, el poliesportiu de les Tres Xemeneies que va inaugurar en Maragall al '94, etc.; fan una feina de gestió molt "orden y mando" sense cap criteri, ni democràtic,estic segur que es vas gastar alguna de les subvencions de la Generalitat el "cubates". Després t'assebentes que hi ha un canvi a l'Ajuntament que fa que les coses canviïn i que te n'assabentis de certes coses.

Arriba en Pere Alcober a la regidoria del districte; en Pere Alcober era un "sociata" però que provenia del moviment associatiu de Sants. En Lluís Martínez el va xulejar i l'Alcober li va fer creu i ratlla.

A tot això també neix la Coordinador d'Entitats, al mateix local que l'A.V. al c/Margarit 23, que és on els col·loca l'Ajuntament (jo no hi era en aquell moment, només estava al

PSUC); hi ha un cert impuls municipal per tal de que es creï la Coordinadora ja que s'ha tingut la bona experiència del Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i La Bordeta. En aquell moment en Pitus, Josep Rossell, que era conseller de cultura del districte (PSUC) comença a afavorir l'aparició d'aquestes coordinadores perquè una manera fàcil d'interlocutar amb el territori. I en aquell moment neix la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec, en Jordi Romeu de president i amb 5 o 6 entitats. Que pretén ser una Coordinadora cultural i se li demana a l'A.V. que hi entri a formar part, però en Lluís Martínez des d'un primer moment s'hi oposa i diu que el què ha de fer la Coordinadora és entrar a l'A.V.. Era obvi que no va entendre el per què de la Coordinadora: aprofitar les sinèrgies per fer activitats conjuntes amb les entitats.

A partir d'aquell moment ja comença la batalla al barri; una batalla que poc a poc va guanyant la Coordinadora amb la seva capacitat d'integrar a les entitats mentre que l'A.V., amb en Martínez al capdavant, seguia funcionant de manera gens democràtica sota la idea de que "el hijoputa del regidor hará lo que yo diga". Això és un discurs que li va funcionar durant una època, quan als socialistes ja els hi anava bé; cal comptar que en Lluís Martínez al '92 tenia les "claus del barri" quan hi havia les restriccions de trànsit i els talls dels carrers.

Hi ha un canvi en el districte que li fa molt de mal a en Lluís Martínez. Una mica abans del canvi amb Alcober, ja en època Enric Truñó, es feien i fem (bé jo ja no sóc CEPS però me la sento molt meva) els sopars mensuals d'opinió, quelcom molt important. Va venia gent diversa (Miguelí per exemple) i, sobretot, velles glòries que havien participat del moviment associatiu del barri com en J.R. i la Pilar; gent creïble si tenim en compte que quan el Maragall va fer aquella gira vivint pels barris va viure a casa d'ells. I al final es va convocar a l'Enric Truñó, regidor del districte. Quan en Truñó es troba allà venia amb el discurs que li venien la Glòria Figuerola i en Jordi Sisquella, cap de serveis socials, de que tot anava molt bé, la versió de l'A.V. ja que eren molt amics amb en Lluís Martínez.

En Truñó es va adonar de que allò que li explicaven tenia altres versions, de gent amb credibilitat, que li deien que el barri estava empobrit, abandonat, etc. Jo hi era a la reunió i recordo la cara d'en Truñó mentre parlava meravelles i algú li anava dient "però escolti regidor a vostè qui li ha explicat això? que això no és així, passa això i això...". I

en Truñó sorprès mentre la Glòria li anava dient a cau d'orella que demà ja li explicaria a l'oficina. Va ser brutal!!

En Truñó, que era un home molt llest, molt vàlid, va tenir la intel·ligència de veure que hi havia un problema, de que 25 persones creïbles li estaven explicant una versió diferent de la que sentia cada dia a la seu del districte. Va dir que havíem de seure i parlar-ne. I algú va deixar caure que aviat seria el 125è aniversari del barri i en Truñó va recollir la idea i va proposar aprofitar aquest aniversari per rellançar el barri. Li va donar la volta, va fer de polític. En aquell moment la Figuerola i en Sisquella es van adonar de que havien d'atendre a la CEPS com no se l'havia atès fins llavors; allà ja va haver-hi un primer canvi notable. La versió de l'A.V. i d'en Lluís Martínez va deixar de ser la única vàlida.

A partir del '94 jo tinc una mica de lapsus perquè em vaig separar de la meva dona a aquell any i em vaig passar un any "caçant mosques", fins que en Jordi Romeu al '95 em va proposar d'entrar a la Coordinadora ja que jo havia deixat el PSUC perquè en Pitus i la meva ex-dona s'havien enamorat..., aquestes coses que passen a la vida...jo vaig deixar la militància aquí, vaig centrar-me més en Barcelona. També vaig deixar una mica el barri ja que en aquella època em vaig dedicar a lligar i a aquestes coses, i a atendre els meus fills...no vaig marxar del barri, de fet després vaig posar un quiosc al carrer Creu dels Molers tocant a Magallanes, al costat d'on vivies tu amb tons pares.

L'any '95 vaig entrar a la CEPS, amb diverses persones amb la voluntat de donar-li un tomb. Quan es van els actes del 125è aniversari es va fer també el Pla de Futur Poblesec 1995-2005, en el qual hi vaig participar. Però en els actes, la FECSA va oferir un milió i mig de ptas per participar en els actes i la Glòria Figuerola va dir que amb la meitat ja en tindríem prou...això a en Jordi Romeu li va saber molt de greu i el va "cremar" bastant, no li perdonava... Va haver-hi bastanta picabaralla amb l'Ajuntament fins que ens vam incorporar a la Junta jo, en Miquel Carrillo, l'Enric Francesc, etc. El Pla de Futur va anar bastant bé, hi vam participar i ens vam implicar.

'98, en una Assemblea de la CEPS, un home de dretes convergent "facha" de Muebles El Molino, ens va dir que teníem molt bones intencions però que no teníem cap pressupost. En aquella assemblea vaig sortir com a Vicepresident per marxar i deixar-me a mi la presidència. Vam veure necessari convertir-nos en importants per poder interlocutar amb l'Administració i això poder realitzar activitats. Vam començar a fer

feina cercant les entitats del barri que no estaven enlloc per tal de créixer en representativitat i abast. Vam crear i reforçar la Mostra d'Entitats, vam generar noves activitats (sobretot potenciar Festa Major). Canvi a l'Ajuntament, '98 entra en Pere Alcober amb el Francesc Osan i la Glòria Figuerola. Vam demanar que ens rebés el regidor i els seus dos companys. Així va ser, ens vam reunir uns l'Enric Francesc, en Jordi Romeu, el Miquel Carrillo, jo i algú més al districte. Vam anar amb la voluntat de salvar les diferències i els xocs que havia hagut fins llavors. Vam dir que nosaltres volíem treballar i col·laborar amb aquell equip de govern i que consideràvem que a l'equip de govern també li podia interessar treballar amb una federació d'entitats seriosa i gran que conegués el dia a dia del barri. En aquell moment va haver-hi un acord de cavallers entre nosaltres. Vam tenir una reunió amb la Glòria Figuerola per veure com podíem treballar junts. I a partir d'allà la cosa va començar a canviar. A més en Pere Alcober va prendre la decisió de que amb en Lluís Martínez no volia ni parlar-ne i que se li tallava l'aixeta.

Nosaltres també havíem anat treballat amb la Generalitat, aprofitant la dualitat Ajuntament (PSC)-Govern Generalitat (CiU). De fet, la Generalitat ens ajudava ja que considerava que estava "putejant" l'Ajuntament. Va entrar una nova delegada territorial amb la qual ens vam entendre. Li vam dir que nosaltres no érem ni d'uns ni dels altres i que el què volíem era defensar el barri, les entitats i fer un camí propi. Jo personalment tinc bona part de culpa d'aquesta bona relació amb la Montserrat Nicolàs ja que quedàvem molt sovint per dinar, sopar o fer un cafè, i anàvem xerrant. D'aquesta manera ella també ens demanava coses, com que demanéssim subvencions, llavors ho fèiem, etc. A partir d'aquí vam anar creixent a nivell quantitatiu i qualitatiu, vam començar a ser l'interlocutor del districte amb el barri. D'aquestes reunions va sortir el local del c/ Roser com a seu de la Coordinadora, que primer només ens van cedir un tros però al final el vam aconseguir sencer i el vam omplir d'activitat.

Poc a poc, vam anar caminant i poc a poc es va anar posant en evidència la inactivitat de l'A.V.. Fins que arriba un moment que la situació del Poliesportiu Tres Xemeneies és tant dolenta que la gestió (que fins llavors era de l'A.V., en Martínez era president de l'A.V. i treballador del Poliesportiu) torna a concurs. L'Ajuntament ens va comentar si ens interessava aquesta gestió i nosaltres vam dir que sí, vam presentar un projecte i ens el van cedir. Quan vam entrar vam trobar una de merda als WC i a les dutxes i als

vestidors també. Pensa que nosaltres en 3 o 4 mesos de gestió vam facturar molt més que no pas ells en la darrera temporada.

Hi ha un moment en que la CEPS agafa la majoria d'edat i esdevé el referent del barri; qualsevol persona que venia al barri i volia muntar quelcom o trobar quelcom doncs sabia, o li deien, que havia de venir a la CEPS. Generàvem moltes iniciatives, com el Nadal Solidari, potenciar la Festa Major, etc. S'incorpora la Mercè Anglès a la Coordi, una dona molt lluitadora que venia de CCOO. I amb ella anem treballant el tema assistencial al barri, per ajudar a la gent que no arriba al final de mes. La Mercè va començar a parir la idea del Pla Comunitari.

També és important assenyalar com a personatge cabdal el director general d'acció cívica de la Generalitat, que ara és senador, en Cleries, un autèntic pencaire. En Cleries el vam convidar a la Festa Major i li vam preparar un pica-pica al c/Poeta Cabanyes. També s'hi va sumar la Conxa Rius de l'Ajuntament. Vam generar aquesta idea de convidar als polítics, a tots, sobretot als que manaven, a la Festa Major i a la Mostra d'Entitats. Així aconseguíem tenir interlocucions directes. En Cleries, un home molt seriós. Primer no volia quedar-se al pica-pica i al final sí que s'hi va quedar i al final no tenia pressa per marxar. L'any següent també va venir a la Mostra d'Entitats i ens recordava el pica-pica de l'any anterior. Aquell any li vam parlar de la voluntat de llençar el "Zona Sec", la publicació del barri, i la Ràdio Poble-sec, etc. També li vam comentar que necessitàvem més diners per fer més activitats, ell ens va dir que no podia incrementar-nos la nostra subvenció però ens va dir que parléssim amb els d'acció cívica. Amb el seu encàrrec vam fer una reunió amb el director d'acció cívica de fer un Pla Comunitari per treballar el tema assistencial al barri. La Generalitat hi va estar d'acord. Llavors vam anar a parlar amb en Pere Alcober d'això i ens va dir que no que si la Generalitat no pagava res, doncs que l'Ajuntament tampoc ho faria (rifi-rafes entre administracions). En aquell primer moment, doncs, no va haver-hi manera d'anar tirant el Pla Comunitari.

[El Pla Comunitari al barri es va implantar quan va haver-hi el govern Tripartit a la Generalitat, llavors Ajuntament i Generalitat van de la mà.]

Al voltant d'aquella època en Cleries ens va dir que havíem de demanar una subvenció de treball al fons d'ocupació. Ens va adreçar al director general de treball. Ens van donar dos plans d'ocupació d'Ajuntaments, diputacions...ens van oferir dons plants

d'ocupació. Però ja estàvem allà! Aquestes subvencions només els hi donen a les administracions o a les grans entitats. Clar, fins llavors només teníem una assalariada, i pam! Ens van donar dos plans d'ocupació. Una el vam destinar al Poliesportiu de les Tres Xemeneies, el vam posar en marxa. I l'altre, el vam destinar a fer un estudi sociològic del barri que el va fer una jove estudiant, Silvia Gasca, que va estar cobrant una pasta durant 6 mesos per fer aquest estudi. Aquella noia ens va ajudar a detectar i explicar les problemàtiques que estaven sorgint al barri amb l'arribada més important d'immigració. Va ser un document molt important per nosaltres, ens detectava els problemes i ens proposava solucions. I amb aquell estudi vam anar a les administracions. Aquí vam començar a treballar en la creació de l'Àrea Social de la CEPS.

Vam anar cap al districte i vam demanar un nou local per crear un espai d'infància, acompanyament a la gent gran, plans d'acollida, i tot orientat a aquest Pla Comunitari que volíem engegar. Ens van posar a un local de c/Concòrdia que era de la Diputació. Al marge d'això anàvem complint els nostres compromisos. Vam canviar del local del c/Roser al c/Elkano, que ens el van arreglar molt bé.

També en aquell moment el districte ens va citar a una reunió on ens van dir que volien tirar endavant el Centre Cívic del sortidor i que volien que nosaltres ens encarreguéssim, la possibilitat de gestionar-lo amb l'ajuntament (cogestió). Amb la consultora Deloitte vam començar a tenir reunions sobre com volíem que fos l'equipament, els òrgans de gestió, etc. I allò va ser la "puesta de largo" de la Coordinadora. La nostra feina amb la qüestió de l'Àrea Social, pla d'acollida, infància etc. va ser de cabdal importància per tal de que aquí al barri no explotés cap qüestió relacionada amb el racisme i la immigració.

Sí, de fet la CEPS es va negar a repartir i donar-li difusió a les pancartes que posaven "Volem un barri digne" que circulaven pel barri veí del Raval i que alguns veïns volien portar cap a l'altra banda del Paral·lel.

Sí, en aquell moment era president jo. Ens vam negar rotundament. Jo vaig dedicar moltes hores a parlar amb el districte de que havíem de treballar fort per superar aquesta situació. Van venir aproximadament 10.000 veïns immigrants nous al barri. Vam passar

de 30.000 a 40.000 habitants en molt poc temps; això ho havíem de tractar amb tots els esforços o podia explotar com ha passat en altres barris. Amb la CEPS ens vam proposar identificar tots els líders d'aquests nous veïns, líders religiosos, de les entitats que creessin, de la comunitat, etc. I tota aquesta xarxa va ajudar molt. Igualment, també va ajudar la Comissió de Seguretat i Civisme de la Coordinadora, que se'n va encarregar el Miquel Carrillo. Quan hi havia un problema doncs muntàvem una Assemblea i portàvem a un representant de la Guàrdia Urbana i a un dels Mossos (o Policia Nacional abans). En aquella assemblea la gent ho deia tot, ho reclamava tot, i llavors els cossos policials li responien. Potser hi havia queixes que no eren pas delictes, que no es podia detenir a ningú per certes faltes; i això va ajudar molt a tranquil·litzar el clima al barri, aquesta espècie de pedagogia. També va ser la voluntat de transmetre al veí que no s'havia de queixar a la cantonada o al bar, sinó que hi havia aquest espai on poder-ho fer de manera encertada. Sobretot en aquell moment en que la Guàrdia Urbana no apareixia quasi bé pel barri. L'alcalde Clos ens deia que els informes no parlaven de problemes de convivència i seguretat al barri, però nosaltres, amb aquestes assemblees, li vam demostrar a l'alcalde Clos que, en certs aspectes, sí que n'hi havia. Per tant, vam saber controlar en aquells primers moments d'arribada de població immigrada, fets que potser ens haguessin pogut escapar de les mans més endavant. I això va ser un èxit col·lectiu de barri en el qual la CEPS va tenir-ho molt a veure.

La relació amb el poder en aquells anys va ser molt bona i fluïda. Tant amb l'Ajuntament, la Diputació, la Generalitat, etc. Ens va permetre anar creixent i esdevenir interlocutors. Sobretot després del Pla d'Acollida del Poble-sec, que va néixer a la CEPS i després es va implementar a tota la ciutat. Vam passar de gestionar el barri, a gestionar el districte i, després, 4 districtes. Però després no vam poder assumir magnituds més grans i ho va agafar una empresa de serveis. Per exemple el Príncep Guillem d'Holanda va venir al barri per veure experiències sobre immigració, vam agafar prestigi.

Vam començar la relació amb l'administració amb una mica d'odi, perquè ells només parlaven amb la marca A.V., amb la Coca-cola com en diem nosaltres; tu pots fer una beguda similar, potser millor, però la marca la tenien ells. Una marca que ve d'un moment històric concret. Fins i tot de cara als mitjans de comunicació, la marca A.V. es cerca, nosaltres partíem d'aquest handicap de no ser A.V. sinó federació d'entitats.

Dels darrers anys de l'A.V. en se molt poc, tot va molt lligat amb el tema de la Unió de Veïns de Poble-sec (Hortes, Poble-sec i La Satalia), creada per Miquel Carrillo per fer mal a la CEPS. AV La Satalia era una fantasmada de defensa de la ciutat-jardí.

ANNEX 27: Conversa amb Amadeu Quintana (II), 16/04/2018

En termes d'incidència i de participació real com valors la presència de la CEPS a espais com el Consell de Ciutat, el Consell Ciutadà de Districte, els Consells Sectorials en el període post-Alcober que fou l'època daurada de la CEPS en quan a realitzacions de compromisos com el CAP, la residència, la biblioteca, el centre cívic, etc.

Podria ser molt crític...a “toro pasado” tot és més fàcil. M'he de ficar en aquell moment. Per exemple, ara tothom és molt crític amb la Transició però cal ficar-se en el moment. A nivell de barri i d'entitat ens vam anar guanyant el respecte dels polítics, dels funcionaris, i de sectors influents dins del territori (Fund. Sant Pere Claver, La Caixa...). Aquest magma, aquest treball de fer xarxa en positiu. Els espais de participació -jo ara estic despenjat a nivell de ciutat, però on visc passa una mica el mateix, encara estan creant consells de participació, etc.-, ens van servir per establir moltíssimes relacions i per conèixer gent d'altres zones de la ciutat, gent com nosaltres, el pla comunitari...mil i una coses que vam fer. Al dia a dia de la participació...nosaltres havíem de ser-hi presents, per que la nostra veu fos escoltada, i havíem de ser-hi. Però els consells i la participació moltes vegades...recordo una vegada que ens vam queixar amb la gent del Secretariat d'Entitats de Sants que dèiem que no eren Consells Consultius sinó que Consells Auditius...anàvem a escoltar, ells deien lo seu, nosaltres lo nostre i poca cosa més. Eren una peça més d'aquest engranatge de teixir relacions. El que ens va anar bé al barri, a nosaltres i l'administració va ser la relació, entendre'ns. Que l'Administració ens conegués i trobes un interlocutor al barri. Que l'Administració tingués algú a qui trucar per saber què passava i què necessitava al barri. L'Administració va trobar uns interlocutors que érem seriosos, que avui dèiem blanc i demà-passat també dèiem blanc...Tanmateix, com a òrgans de participació...jo sóc molt crític, moltes vegades són la justificació de l'Administració. Perquè al final, o com a entitat tens molta estructura i molta capacitat de reivindicació, de diàleg...o sinó vas molt venut davant de l'Administració, et diuen que no pot ser, detalls tècnics, manca d'informació...no estàs en igualtat de condicions. Van haver-hi coses, espais de participació, que van servir. Per exemple el tema de la immigració, l'Administració s'hi va ficar. Quan havíem aconseguit els equipaments, sortien noves necessitats...

Per tant, la participació es donava més en espais més relacionals, més directa que no pas dins dels òrgans de participació. Una dinàmica de funcionament que anava en detriment d'aquests òrgans i la seva eficàcia.

Sí sí.

Es va generar quelcom com el Pacte de l'Institut.

Sí, recordo estar tot un dissabte al matí fotent gomets.

Els òrgans de participació són garantia de transparència, perquè són oberts, es fan actes, etc. Però si es beneficia una participació més relacional, tot queda opac i es generen problemes de retorn d'informació al barri.

Sí sí, totalment. Però has de guanyar-te aquesta confiança a través de la feina diària. Has de demostrar que vals i que fas feina. De pirats i pirates n'hi ha a cabassos...però cal demostrar la vàlua i la serietat de l'entitat. Evidentment que nosaltres vam plantejar des del principi una feina molt institucional. Teníem molt clar que la CEPS havia de ser un lobby d'influència al barri davant de l'Administració, municipal i nacional. Ja ens anava bé en determinats moments el pique entre Generalitat i Ajuntament, així vam poder jugar sense fer-nos mal. Era un moment en que l'Administració volia tenir les "seves" entitats. Nosaltres acceptàvem una part d'aquest paper però no tot. A canvi de que se'ns tingués en compte doncs reclamàvem coses. Jo n'estic satisfet d'aquesta feina; aquesta feina va fer que el barri tirés endavant. Vam potenciar la Festa Major, una cosa com el Zona Sec que ara ens sembla molt normal, però té tota una història.

Sí, jo per la tesi el faig servir molt i hi trobes tot el relat del barri des de 1997 fins a l'actualitat.

Doncs sí, el Zona Sec és una aposta d'uns quants de nosaltres (CEPS) per tirar endavant un projecte. Dir: "què val?", tirem-ho endavant. Recordo la presentació del número 1 - perquè el número 0 era un full din A3 per davant i per darrere en blanc i negre que el vam repartir un Sant Jordi a la plaça del Molino- les paraules del Pere Alcober dient que treure el primer número d'una publicació és fàcil, allò difícil és arribar al número 100. I jo recordo aquestes paraules quan vaig veure el número 100 del Zona Sec em vaig adonar que ho havíem aconseguit. El Zona Sec és una de les coses de les quals coses de quals n'estic més satisfet que el barri ho tingui i ho gaudeixi. Perquè és una cosa que s'ha fet des dels veïns, des de baix, sense cap poder econòmic que ens ajudés. I,

implicant a molta gent. Recordo quan vam col·locar el “Zona Sec” a les oficines de La Caixa del barri, va ser importantíssim. En aquell li vàrem donar a la publicació un tarannà més seriós, no li donava algú a la cantonada sinó que li donava un vis de seriositat. Això ho vam aconseguir la gent de la CEPS. Igual que quan ens van trucar els 8 directors de les oficines de La Caixa del barri i ens diuen que si ajunten diners totes les oficines podrien fer quelcom gros pel barri. Ens van demanar que féssim unes propostes i d’aquí va sortir l’aula oberta d’informàtica de la CEPS, perquè l’Ajuntament no volia posar-hi diners. Una aula oberta que va anar “de puta mare” a la CEPS, a moltíssima gent del barri que va aprendre nocions bàsiques d’informàtica en aquells primers moments...50 persones, veïns del barri, que rebien cursos que no hi havia cap lloc més al barri que els oferís. Altres coses que van sorgir de La Caixa doncs foren l’equip de so de la CEPS, la tarima, etc.

El diàleg amb l’administració sempre és quelcom difícil, tanmateix després d’Alcober, aquest diàleg esdevé més difícil i fins i tot, en certs casos, arrogant. El tema de la plaça Navas, dels vostres avisos sobre la proliferació de terrasses a Blai, etc. A què s’atribuïa aquest canvi de tarannà?

Sobretot al caràcter de l’equip de govern i sobretot de la regidora l’Imma Moraleda. El Pere, i el seu equip tenien un tarannà particular i quan hi ha un canvi d’equip doncs entra un altre tarannà. Al cap i a la fi molt depèn de la voluntat política del dirigent que les coses vagin cap a un cantó o cap a l’altre. Suposo que nosaltres també tindríem part de culpa, és com tot, la fotografia no és només d’una banda. I després aquí sorgeix un altre element: el naixement de la UAVPS a partir del conflicte del Parc de Neteja. I a partir de la marxa de la Comissió de Seguretat de la CEPS.

Si, van dimitir en bloc.

Bàsicament va anar a ocupar l’AV Hortes de Sant Bertran, en Miquel Carrillo i companyia. L’AVPS només tenia el futbol –APA Poble-sec- i la gestió del camp de La Satalia i aquells li van donar un altre tarannà i es van inventar la UAVPS. Amb el Parc de Neteja va esclatar el conflicte entre els dos models de moviment veïnal. I això a l’administració li va anar molt bé perquè a partir d’aquell moment podia jugar a dues bandes contentant a uns i altres. Clar, amb el tema AVPS va haver-hi un paper molt important del Pere Alcober que en un moment determinat talla relacions amb l’AV, mantenint a una entitat que quasi bé no feia feina al barri i no justificava els diners.

Hi ha un moment en que aquestes diferències entre UAVPS i CEPS es fan més rellevants amb la qüestió de la població nouvinguda.

De fet, la dimissió de la Comissió de Seguretat de la CEPS ve donat per aquest tema de la immigració. Carrillo era l'encarregat de la Comissió i va començar a fer enquestes sobre seguretat al barri. Fins que va arribar un moment que, coincidint amb l'arribada de la immigració, aquesta enquesta estava enfocada a culpabilitzar a la població nouvinguda de tots els problemes de seguretat. Això és una cosa molt antiga, tot és problema del que tens al costat. Llavors, Carrillo, que tenia amistat amb la gent del diari "20 Minuts", doncs publiquen part dels resultats d'aquesta enquesta sense passar-ho abans per la Junta de la CEPS. Uns resultats on es carrega contra la immigració. Això va aixecar molt rebombori dins del Districte perquè, clar, signava la Comissió de Seguretat de la CEPS i nosaltres no en sabíem res. Llavors vam haver de parlar amb el Districte sobre que havíem de xerrar amb en Miquel. Ell va deixar de venir a les juntes i clar, no podíem xerrar amb ell. La setmana de la Mostra d'Entitats va enviar un mail dient que volia fer una roda de premsa per presentar els resultats i enviar-los als mitjans. Jo vaig veure aquell correu i vaig emplaçar a parlar-ho a la Junta post-Mostra d'Entitats.

Ja havíem tingut amenaces seves de plegar però nosaltres el volíem mantenir dins de l'entitat per la feina que havia fet. Va trucar al Jordi Romeu i li va dir que dimitia. Vam fer una reunió després de la Mostra d'Entitats per veure què fer amb la resta de la gent de la Comissió. Nosaltres pensàvem que havia plegat el responsable però que la resta de gent continuaria treballant a la CEPS i a la comissió de seguretat. En aquella reunió vaig cometre un error. Va ser una reunió molt tensa. En Carrillo va estar amb un to cínic constant, provocant...una tensió molt elevada. Quan va acabar la reunió jo em vaig quedar mirant al Miquel somrient i ell em va preguntar que de què reia i jo li vaig respondre que d'ell. Això no ho hauria d'haver fet. Va ser de les pitjors reunions que recordo.

A partir d'aquell moment es genera la UAVPS i tot això. En Carrillo sabia com fer-nos "mal". Ell havia tingut molts càrrecs a la CEPS dels quals en va sortir amb problemàtiques. Quan va sorgir la Comissió de Seguretat semblava que havia trobat el seu lloc dins de la CEPS. Estava content amb les reunions amb la policia, els sopars amb els Mossos d'Esquadra, etc. I vam fer molt bona feina amb aquesta col·laboració

amb les forces de seguretat i la seva relació amb les entitats del territori. I per això pensàvem que havia trobat el seu espai i col·laboràvem amb ell. Però bé, llavors van intentar fer mal per intentar fer mal a la CEPS.

Molt vinculat a la seguretat i a la immigració doncs.

Sí sí. Hi havia força gent racista.

Gent que vinculava les qüestions de seguretat i la presència de població nouvinguda.

Sí. I després hi havia altra gent que li donàvem la volta apostant per la convivència.

Hi havia dues vessants: Pla d'Acollida en contraposició a més presència policial al barri.

Sí, dues visions del barri. Va haver-hi una cas del c/Roser on un *nanu* que tornava de l'escola cap a casa. Allà es va trobar el típic grup de *nanus* gamberros que li va dir que si volia passar per allà –per les escales del c/Roser- havia de pagar. Allò es va convertir en una notícia del “20 Minutos” on es parla de la presència d’una banda que extorsiona a nens al c/Roser. La Guàrdia Urbana va fer un operatiu amb més de 14 accions cercant la banda. I no hi havia cap banda. El que hi havia eren joves que estaven al carrer. I aquesta campanya difamatòria feia molt de mal al barri. A part que no solucionaven res, aquestes notícies feien molt de mal al barri. La premsa groga i sensacionalista, al metro, doncs això fa mal al barri. Després va haver-hi la campanya de “Volem un barri digne!”. Nosaltres vam lluitar contra aquesta campanya.

Si, la vostra proposta era “construir dignitat”.

Sí, i sempre allò propositiu i positiu és més difícil que allò en negatiu.

Això pot enllaçar amb la campanya de degradació pública del barri a través de mitjans com TV3 o La Vanguardia. Una campanya que enllaça amb l’aparició d’un nou agent al barri, la FEM (Fundació El Molino) – FEM Paral·lel. Amb molts interessos privats al darrere i que estava conformat per empresaris, advocats, etc.

Com es viu aquest moment des de la CEPS?

Nosaltres volíem salvar El Molino pel barri que estava en abandonament i fins i tot vam haver de recuperar material que s'havia tirat a les escombraries (telons, fulletons, etc.). Nosaltres en aquell moment doncs diem que volem El Molino pel barri i que volíem ocupar-lo. Llavors l'administració ens diu que la teulada estava en molt mal estat i que era realment perillós entrar-hi. Un bon dia ens arriba que hi ha un promotor que vol reobrir el teatre i tirar endavant. Vam fer una primera assemblea amb la gent de la CEPS, de la plataforma "Salvem El Molino" i dues persones d'aquesta promotora. Una d'elles era un advocat que l'Enric Francès el coneixia perquè havia estat advocat d'algun cas de corrupció important. Nosaltres no volíem que se'ns colés qualsevol cosa. En primer lloc volien crear una barra americana per fer *streptase*. I això no ho volíem permetre.

Després d'allò ens convoquen a una reunió al despatx de l'Elvira Vázquez allà a la Diagonal on ens presenta el projecte del seu grup d'inversors. Allà va començar una relació entre la FEM i les entitats del barri encapçalades per la CEPS. Ella ens diu que volia salvar El Molino. Nosaltres vam posar la condició que es salvés la façana i les aspes. I ho vam aconseguir. Allà va començar una molt bona relació. Jo personalment sempre li he tingut molt de respecte a la gent disposada a jugar-se els seus calés. Pel que se, a ella li va costar molts diners això.

Si, de fet el meu cosí és ballarí d'El Molino i van estar sense percebre sous uns mesos, etc.

Sí, del projecte inicial al que finalment es gasten és una "burrada" en tant poc espai...és molt fàcil dir que han vingut per l'especulació i els interessos privats, però hi ha més coses més fàcils que una inversió d'aquesta magnitud. Jo no dic que no hi hagués interessos d'especulació, però bé...jo personalment vaig apostar per aquell projecte. No teníem cap altre a l'abast. Per què? Jo feia el raonament que si allò tirava endavant era impensable que a aquella gent de la FEM se li "enfotés" que al c/Roser, Salvà o Blai hi hagués *yonkis* i estigués fet una merda. Jo ho vaig interpretar com un potencial aliat nostre per tirar el barri endavant. Com una oportunitat. Aquesta gent portava diners per fer una cosa aquí. Si posàvem traves ho farien a algun altre lloc. Jo era partidari d'aprofitar-ho o aprofitar-ho. Allò pur era estar en contra, però ens oferien quelcom pel barri i considerava que calia aprofitar-ho. L'Elvira també ho sabia fer bé, a les següents reunions ens convidava a dinar, etc. Sabia com vendre-ho.

Ella volia fer negoci, però també ella va apostar per El Molino. D'aquí el meu respecte cap a ella. I una altra cosa positiva era la Festa del Paral·lel (FEM Paral·lel) que va sorgir d'un sopar de l'Elvira, la seva cap de comunicació, en Jordi Romeu i jo a la Lia d'en Vicius d'aquí del c/Blai. Nosaltres havíem demanat moltes vegades fer la Mostra d'Entitats al Paral·lel però l'Administració sempre posava problemes per tallar la circulació, etc. Quan l'Elvira va tenir aquesta idea en aquell sopar, en Jordi i jo ens vam mirar i li vam dir que faríem coincidir la festa plantejada per la FEM amb la Mostra d'Entitats per poder-la fer al Paral·lel. Un gran pas per visualitzar la feina de les entitats del barri de cara al barri i de cara a Barcelona sencera també. No van ser decisions o processos molt democràtics i transparents però van sorgir parlant directament, amb confiança mútua. Quelcom que també va passar amb les administracions, Generalitat i Ajuntament, van sorgir moltes coses parlant directament. Tu si necessitaves "algo" li deies a l'Elvira si anava a veure a l'alcalde i li podia demanar o qualsevol cosa. Tu tenien una ajudant, un aliat.

Tot això també coincideix amb la problemàtica de Blai.

Blai és una història d'èxit que morirà d'èxit. Nosaltres teníem la idea de fer una rambla veïnal. Una idea que surt al primer Pla de Futur del barri. La idea bàsica era que el Poble-sec és una botifarra en pla inclinat. Nosaltres sortíem de casa i quèiem directament al Paral·lel. Necessitàvem un eix de cohesió interna i vertebrador del barri.

I en plànol pla.

(riures) sí sí, a més en pla. Blai estava mort. Ma mare hi tenia una botiga. Però bé, que el carrer estava mort, sense activitat. La idea neix de revitalitzar aquest carrer amb l'esperança que esdevingués un eix comercial.

Es va anar fent per fases, amb els problemes que això comporta, etc. Però bé, es peatonalitza Blai. Llavors comencen a sorgir certs problemes. Primer amb els joves. Clar, els joves són els qui primer ocupen el carrer, parlant, amb motos, bicis, etc. I aquí també es confrontaven dues visions: fer activitats al carrer, treballar la convivència, etc.; o la solució de treure els bancs perquè els joves no s'hi poguessin asseure i posar més policia. Un carrer peatonal sense bancs? Per què? I els van treure. El gerent Pepe Puga, gerent del Districte, els va treure tots i fins ara que els han tornat a posar.

Després ve el tema de la restauració, això ningú ho havia previst. Nosaltres parlàvem de fer un pla d'usos però vam arribar tard. D'un dia per l'altre van començar a sorgir bars i ja no podíem fer-hi res. Jo defenso que, per intentar minimitzar l'impacte de les terrasses en la mobilitat de la gent, caldria anar cap a un estic de bulevard francès; cada bar tingués les cadires que li caben a la façana. Això portaria a que alguns haurien de tancar, sí, però la vida és així. I el carrer Blai el vam fer peatonal per la gent i no per privatitzar-lo. I amb les terrasses s'ha privatitzat Blai. Ara ja no pots fer pràcticament res al carrer Blai. El model francès és obligar a posar toldos, que frenen el soroll pel veí de sobre, i que només tinguessin les terrasses que li cabessin enganxades a la façana. I si alguns haurien de tancar doncs ja ens aniria bé perquè enlloc de 40 i pico bars i haguessin 25 i més sabateries, *colmados*, forn de pa, etc.

Clar. Estem davant d'una època "fosca" pel barri. Des de les campanyes de degradació, la massificació de Blai, el Pla Paral·lel i després enganxem amb els efectes de la gentrificació i la turisticació del barri.

Sí, això ha vingut després. Clar en aquell moment..."ojalá" sabéssim el que hagués pogut passar després...jo sempre he dit que les no-polítiques d'habitatge públic en aquesta ciutat són les que ens han portat a la situació actual. Si hi hagués un parc públic d'habitatge potent els efectes no haurien estat tant devastadors. El que nosaltres volíem era lluitar contra l'estigmatització del barri i anar solventant les mancances que aquest tenia per fer millor la qualitat de vida dels seus veïns. Per exemple l'ARE, amb la remodelació d'edificis va ser molt important pel veïnat del barri. Tot el que feia la CEPS era en ares de millorar el barri. Nosaltres volíem revertir la situació d'abandonament que tenia el barri i volíem frenar la despoblació i envelliment de la població que hi havia als anys vuitanta.

Si si, tota la qüestió de la identitat de barri i el sentiment de pertinença.

Sí, ara la gent està orgullosa de ser del Poble-sec. Hi ha una identitat de barri. S'ha recuperat la història del barri, etc. Gràcies a gent honesta vam aconseguir "salvar" el barri que estava marginalitat, que tenia problemes de drogodependències, etc Autoestima de barri. Ho vam aconseguir..

Moltes gràcies Amadeu!

ANNEX 28: Conversa amb Josep Guzmán, 24/10/2017

- En quin moment vas entrar a la Coordinadora?

Entro l'any 92, perquè va ser quan es va fundar l'Associació dels Amics de la Plaça Santa Madrona (vaig ser un dels fundadors); i cercàvem quelcom que aglutinés una associació veïnal. La primera aproximació va ser a l'AVPS però com que vam veure que estava morta o "aletargada", i la única "coseta" que treballava pel barri i que acabava de néixer i que eren tres bojos (jo sempre dic que les entitats comencen per quatre bojos que la tiren endavant); era la Coordinadora. Llavors vaig decidir entrar-hi i, com que a la meua vida laboral em dedicava a fiscalització i comptabilitat, en Jordi Romeu (primer president) em va dir: "siusplau algú que em porti els números!" I llavors jo vaig entrar com a tresorer.

- Sí, a tots ens han enganyat per entrar a les Juntes (riures). La Coordinadora neix al 1989, uns anys abans de que hi entressis, quina era la situació del moviment veïnal al barri en aquells anys '80?

En aquells finals dels '80 principis dels '90 va haver-hi tot el moviment pre-olímpic i hi havia problemes de convivència a la plaça Santa Madrona –i a altres llocs del barri-, de bandes urbanes (les bandes urbanes d'aquell moment que no tenien res a veure amb el que actualment coneixem com a bandes urbanes; eren els "kinkis"). I que estaven degradant l'espai públic. Llavors l'AVPS que havia fet molta feina als '70 i als '80, la gent que la liderava en aquell moment ja estava en hores baixes o s'havia dedicat a la política. L'AVPS estava buida de capacitat d'interactuar amb l'administració. D'aquí va sortir la idea de la Coordinadora. Una idea que teòricament només s'havia de plasmar sent una federació d'entitats pel bé cultural però que va anar agafant terreny, emprant i ocupant l'espai de lluita veïnal que no ocupava ningú. Perquè calia fer coses. En aquell moment, per exemple, era molt important el tema de les caques dels gossos. Vam fer una gran campanya de conscienciació, de neteja; que això li "tocava" fer a l'AVPS però, com que no ho feia, ho va fer Coordinadora, enganxant cartells pel barri, informant al veïnat...estem parlant de quasi fa 30 anys.

-L'Amadeu Quintana em va comentar que en aquells anys, a l'AVPS, en Lluís Martínez arriba al poder l'any '87 i que fins i tot, sota el seu lideratge, l'AV demana el vot pel PSC a les eleccions. Com es viu aquest moment dins del teixit associatiu del barri? Aquell moment de travessia del desert de l'AVPS.

No se si va ser l'AV qui va demanar el vot o va ser directament en Lluís Martínez i els membres de la Junta. Jo he vist a en Lluís Martínez a una caseta del PSC repartint propaganda del partit i fent campanya pel PSC. Cal disgregar el càrrec públic del personal. Jo he estat president de la Coordinadora i, en molts moments, m'he hagut de contenir per no expressar públicament la meva opinió, cal separar el nom del càrrec.

-A més, era un moment on plana l'acusació i el dubte de si el PSC està intentant "comprar" les AV.

Sí, a nivell d'opinió personal, crec que es va intentar comprar a les AV. És un moment en que els càrrecs polítics vénen molt de les AV, que van lluitar molt per les llibertats, molt per la democràcia i van fer molt, però quan van passar a la política haurien d'haver deixat aquest paper i posar-se a l'altre banda de la taula com administració. I no van sapiguer-ho fer. No hi havia dues bandes de la taula: la ciutadania i l'administració. Sinó que volien ser polítics, administració i ciutadania al mateix temps. I això no acaba d'anar. Cal posar-se al seu lloc i assumir el seu paper.

-La CEPS sorgeix, doncs, en aquest moment de buit. Una AV que venia molt forta dels anys '70 i principis dels '80 (Plaça Navas, escoles, etc.).

Jo vaig entrar a Coordinadora perquè els veïns de la Plaça Santa Madrona buscàvem un referent veïnal per dur a terme les nostres reivindicacions relacionades amb la convivència i els problemes de veïnatge. L'únic que ens va ajudar una mica en aquells primers moments fou l'Associació de Veïns i Comerciants de la França; una AV "bombillaire". I després vam anar a l'AVPS i ens vam adonar que no existien; que tenien moltes paraules però no tenien res d'acció. L'únic que començava a fer acció en aquell moment era la Coordinadora i, mica en mica, va anar llaurant-se el camí de ser el referent veïnal al barri. Com aquell que diu "la tierra es para quien la trabaja"; doncs l'AVPS no va fer res, la Coordinadora va començar a treballar el terreny i se li va menjar el terreny davant del buit. Vam ocupar el seu espai per necessitat.

-Com estava el barri en aquells anys '80 després d'un lustre i escaig d'ajuntaments democràtics?

En aquell moment (jo vaig venir al barri als '80 perquè jo sóc de la Ribera i venia aquí de nòvio de qui després seria la meva dona i mare dels meus fills) vaig veure que era un barri totalment degradat. Un barri vell, amb població envellida, sense els més mínims serveis. Cap servei! No teníem cap CAP, poliesportiu, biblioteca, centre cívic...no teníem res. L'únic equipament era l'antic local de la Falange que es va ocupar pels veïns! Un barri brut, decadent, on no s'hi feien inversions...i la gent marxava, fugia del barri, hi havia pisos buits! La gent marxava a l'altre banda del Paral·lel, a Sant Antoni perquè hi havia millor qualitat de vida: i vam començar a lluitar per demostrar que aquí érem i som tant dignes com allà! La gent que no marxava eren els avis i àvies perquè no tenien l'oportunitat de poder pagar un altre pis. Als voltants del 2000 va ser quan vam decidir ocupar l'espai veïnal de prestar serveis a la comunitat; les necessitats dels barris.

-Davant d'aquestes mancances (CAP, centres de formació professional, escoles bressol, residències d'avis...) com va encarar les primeres lluites?

Hi ha una altra data molt important que és 1994. El 5è aniversari de la fundació de la Coordinadora i la celebració del 125è aniversari del barri. En el marc d'aquestes activitats es va voler dignificar el barri: exposicions, presència de Maragall, gravacions de BTV...allò va ser un punt d'inflexió per la Coordinadora. Érem un grup d'entitats i veïns agrupats (les entitats estan formades per veïns del barri! No som gramoles som veïns i persones!). Des d'aquesta campanya vam treballar la dignificació del barri, la cohesió i la consciència de barri i la unitat del mateix. Vam emprar l'esdeveniment –en aquell moment Enric Truñó era el regidor “per fi un regidor es dignava a trepitjar els carrers del barri!”- per començar a treballar pel barri.

Això va ser al 94, doncs al 95 l'administració es va adonar de que Coordinadora estàvem ben organitzats i podíem tirar endavant el barri (un exemple és la mostra d'entitats; som l'entitat degana en realitzar mostres d'entitats a Barcelona, la primera es va fer només amb 12 entitats però és igual, vam ser els primers l'any 90). Vam utilitzar aquesta bona premsa per tirar endavant el primer Pla de Futur del barri l'any 1995. Per tant, l'any '94 vam dir qui érem, l'administració ens va reconèixer com a interlocutors veïnals (en detriment de l'AVPS) i l'any 95 ja vàrem presentar un pla de futur pel barri.

-Com va ser l'elaboració d'aquest Pla de Futur Poble-sec 1995-2005?

Jo hi vaig participar. Va ser a base de moltes reunions; un treball participatiu total via entitats. El vam fer a cegues. Qui ens explicava com fer un procés participatiu l'any 95?? Vam aprendre a participar, parlant amb entitats, les necessitats de cadascuna, del veïnat...i vam "inventariar" tot el que feia falta en aquell moment al barri...que feia falta de tot! Llavors quan vam tenir inventariat què feia falta, doncs vam començar a donar prioritats; per exemple, prioritzar un espai esportiu o cultural (biblioteca) per davant d'un mercat municipal que no calia perquè el veïnat del Poble-sec sempre havia anat a comprar a Sant Antoni. L'ajuntament va acabar emprant aquest pla de futur elaborat pel veïnat per tal de solventar els problemes que tenia el barri (però això va ser molt més endavant amb el Pla de Barris). A tall anecdòtic dir que en aquell pla de futur apareix la peatonalització del C/Blai; vam aconseguir una part que era aconseguir que totes les botigues del carrer estiguessin ocupades, el problema actual és que ens han sortit monocolor (bars!). Abans estaven totes tancades. Pel matí feia pena i per la nit feia por. Vam intentar obrir el barri amb aquell pla de futur. Demostrar que la vida no acabava al Paral·lel sinó que hi havia vida darrere del Paral·lel.

-El Pla de Futur el va fer entre les entitats, sota el paraigua de la Coordinadora, quin va ser el paper de l'Administració?

Cap! Va ser portar-li la feina feta. Aquí entrem en la discussió de si això ho hem de fer nosaltres o l'administració. Si ho fa l'administració t'ho dirigirà. L'administració l'has de tenir al costat però mai per davant. L'administració ha d'anar un pas endarrere dels veïns, més enrere tampoc, però ajudant a que no caiguis, perquè el coneixement del territori és dels veïns. En aquell moment, doncs, l'administració ens va deixar fer, li va semblar bé a en Truñó. I va quedar com un paper teòric del que feia falta. Vam agafar la idea del que va fer l'AVPS a finals dels '70, recollint totes les necessitats del barri, però més acurat, "professional" i participatiu (tenint en compte les diferents entitats integradores de Coordinadora). Va ser el document base des d'on es va tirar endavant la llei de barris. Per exemple, en aquells moments el poliesportiu de les Tres Xemeneies el gestionava l'AVPS, que el tenia en un estat de total precarietat. La Coordinadora en aquell moment ens vam tirar a la piscina sense saber si hi havia aigua per tal de poder donar aquest servei al barri. Aquesta gestió la va demanar l'Amadeu Quintana. I la

CEPS va “treure-li” la gestió a l’AVPS, però el barri o necessitava. Així van aparèixer clubs de bàsquet al barri, l’Atlètic Poble-sec de futbol-sala femení, etc. Quan toques les entitats les remous perquè facin coses i ocupin i emprin els espais.

-El Pla de Futur fet durant el 94-95 i amb vistes fins al 2005, com es van anar desenvolupar els punts, els objectius a assolir?

Per *brainstorming*, participació, reunions...etc. No teníem ni idea del que fèiem, però ho havíem de fer.

-Quan es va passar dels plantejaments a les realitzacions per part de l’administració. És a dir, quan van començar a ser reals els objectius que vaucollir en aquest pla de futur? Com són els *tempos*?

Les realitzacions es comencen a veure al cap de molt de temps. El primer que es va fer va ser el Centre Cívic del Carrer Blai, amb co-gestió primer, però després s’ho va quedar l’Ajuntament. No teníem espai on reunir-nos. Allà a Blai també vam fer l’exposició del 125è aniversari del barri (exposició feta per en J.R i la Pilar Villuendas); vam crear els grups d’opinió per debatre amb cara i ulls les coses que passaven al barri (invitàvem a sopar als càrrecs polítics, a personatges importants del barri, etc.). Després ja vam demanar un local com a Coordinadora perquè el local que teníem fins llavors era de lloguer privat. La Coordinadora va néixer dins de l’AVPS i en Lluís Martínez ens va fer fora per “dissidents”. Davant d’aquesta situació, en Jordi Romeu va llogar de la seva butxaca un local al c/Concòrdia 28. Un cop l’ajuntament va veure que preníem força i esdeveníem l’interlocutor veïnal ens van cedir un local al C/Roser on ara estan els serveis socials. I a partir d’aquí vam poder treballar més bé pel barri. Sempre ens vam negar a recollir els diners del districte i repartir-los entre les entitats del barri. Nosaltres vam néixer per potenciar el moviment associatiu i donar-li cobertura i ajut. Nosaltres no volíem que el districte ens donés els diners de les subvencions i que després nosaltres fóssim qui els haguéssim de repartir. Ajudaríem a les entitats a recollir les seves subvencions, però no les repartiríem nosaltres. En això ens vam negar en rotund des del principi. Perquè això implicava convertir-nos en la caixa forta del districte i els “dolents” passàvem a ser nosaltres i no ells, per entendre’ns.

-La qüestió del centre cívic de Blai va començar com a co-gestió però després va acabar només amb gestió municipal. En relació a les altres demandes, les va plantejar al 1995 però les seves realitzacions van ser a llarg termini no?

A molt llarg termini. Sobretot per la qüestió primordial de que el barri no té espai. No pot créixer. Està entre el mar, la muntanya, el Paral·lel i la Fira. Calia comprar sòl però no es podia fer de la forma ràpida que si que potser es podia donar a altres barris. Es va comprar el sòl del centre cívic del Sortidor i després edificar-lo. Però clar, primer calia trobar i comprar el terreny. No és com un poble. Poble-sec és el barri més densament poblat de Barcelona. Més que Ciutat Vella. No tenim espais amples si no comptem la muntanya. És molt compacte.

-Quina era l'actitud de l'ajuntament socialista davant de les demandes veïnals? Com us movíeu dins dels canals de participació i dels canals de diàleg?

Jo no ho valoro malament. Al principi teníem el problema de que l'AVPS ens posava traves a tot i l'administració (acostumada fins llavors a l'hegemonia de l'AVPS en el camp veïnal) sempre mirava de que tot ho féssim conjuntament. Però era molt difícil fer coses conjuntament. Jo recordo que a la celebració del 125è aniversari del barri ens van demanar d'anar a parlar amb l'AVPS per fer-ho conjuntament. Hi vam anar, ho vam fer conjuntament però l'AVPS, amb en Lluís Martínez al capdavant, no va fer res. Apareixia a la foto i vivia de les herències del passat. I els problemes de lideratges i egos són molt difícils de gestionar. L'AVPS porta 30 anys amb el mateix president...

-La relació amb l'Ajuntament com era?

Era bona, es van adonar al 95 que no érem uns *mindundis*, que teníem projecte propi i ganes de treballar. Ens van reconèixer que podíem fer les coses ben fetes.

La idea principal que hi ha darrere de la Coordinadora i que la diferencia de l'AVPS és que l'AVPS li demana a l'administració el que ha de fer; en canvi la Coordinadora li demana ajuda a l'administració per tirar endavant projectes liderats pel veïnat. Les exigències en època franquista podien servir, però en democràcia cal fer servir una altra metodologia. Demanar diàleg i ajuda. És un matís més proactiu [que recupera l'essència del Taller Urbà de l'AVPS]. Per exemple, quan vam posar amb CERHISEC la placa d'en González Ledesma, vam convidar a la regidora (Imma Moraleda en aquell moment). Vam trucar per si volien venir i ens van preguntar si teníem permís per fer

l'acte. Vaig respondre que no els trucava per demanar permís, els trucava per veure si volien venir o no i que l'acte de descobriment de la placa es faria igual. I al final va venir l'Hereu i tot (riures). Proactivitat i diàleg amb les institucions que, al final, són qui tenen la clau de la caixa i la darrera decisió. I en aquell moment -94 95- l'administració es va donar que, amb les nostres maneres de fer, podien tenir un aliat molt potent per tirar endavant el barri.

-Hi havia diàleg fluid amb l'administració. I la participació en els espais i òrgans de participació del districte (Consell Consultiu, Consell Municipal de Districte, Comissions sectorials, etc.) com era? Eren espais informatius o participatius?

Eren espais bàsicament informatius. Hi anaven sobretot en Romeu i en Quintana que t'ho explicaran millor. Es tenia una relació directa amb els caps del districte (regidoria, serveis a les persones, etc.). Per tant, funcionaven millor les relacions directes que no pas l'entramat burocràtic que estava força buit de contingut i d'operativitat. Era molt menys efectiva la participació en aquests espais que no pas mantenir una reunió directa amb els encarregats del districte. Als òrgans de participació hi estaven representats tots els partits que utilitzaven als veïns com armes polítiques pels seus interessos electorals. Contaminaven les discussions. Per exemple, quan ens van treure la caserna dels bombers del carrer Lleida, ens vam adonar que feien servir les manifestacions ciutadanes amb finalitats electorals. Vaig sentir que estaven utilitzant als veïns... Un PSC que estava en majoria i que anaven a per totes...i utilitzaven als veïns per bombardejar la política municipal.

Els polítics fan coses bones i dolentes, siguin de la teva opinió política o no. Cal reconèixer els errors i encerts de tots.

-I l'elaboració dels PAMs i els PADs?

A això s'hi dedicava sobretot l'Amadeu. En Jordi Romeu tenia un paper més institucional, l'Amadeu era més proactiu i tenia un paper més tècnic i de dia a dia i de treball. Sí, en Quintana era un perfil molt polític i polititzat que fins i tot a vegades calia frenar-ho perquè si polititzava tot teníem el perill de perdre credibilitat com a entitat. Ell ho passava tot pel filtre del PSUC i d'ICV després, llavors això podia portar-nos a perdre centralitat i credibilitat tant al barri com davant de les institucions.

-Aquells anys, a més, Coordinadora es trobava molt còmode lluitant entre l'Ajuntament (PSC) i la Generalitat (CiU). Ambdós institucions intentaven escombrar cap a casa i això va ser beneficiós per poder tirar endavant certs projectes importants de la Coordinadora.

Sí sí, amb el “pique” et volien tenir del seu costat. Era positiu però també perillós perquè havies d'equilibrar-te. Però això va anar molt bé perquè no només ens coneixia en Districte sinó que també ens va començar a conèixer la Generalitat de la mà d'en Cleries. Van veure els nostres projectes socials (que per cert avui m'he assabentat en Montoro ens ha “petat” les subvencions socials) i la Generalitat va voler donar un cop de mà. Vam crear a finals dels '90 la idea “Poble-sec per Tothom”. Agafant les tres franges d'edat (infància, població general i gent gran) vam analitzar les necessitats de cada franja d'edat. En Cleries va començar a descobrir la Coordinadora i els nostres projectes i vam començar a rebre subvencions de la Generalitat; i estic convençut que, en bona part, era una estratègia política per guanyar terreny als socialistes.

-I en mig d'aquest funambulisme el barri va acabar guanyant no? (riures)

Sí sí, vam aconseguir coses. Nosaltres vam fer un pla comunitari pioner i degà i a partir del nostre van sorgir els demés de Barcelona. Coordinadora hem sigut pioners en moltes coses francament, més de les que la gent s'imagina. Plans de Futur al 94-95, Mostra d'Entitats, Pla Comunitari a finals dels '90 principis dels '00... Quan expliquem per Espanya, a altres ajuntaments, que nosaltres portem fent plans de futur des de mitjan dels noranta, no s'ho creuen.

Fer-ho a més en xarxa, el president no mana. Jo quan vaig començar a ser president vaig dir que jo posaria el cor i la cara (i s'ho assenyala); el cor per les ganes i les medalles i la cara per les hòsties que rebria pel barri.

-Un altre tema en que la Coordinadora va ser pionera va ser en l'acollida de la gran onada de persones nouvingudes que van arribar al barri amb el nou mil·lenni. La Coordinadora va tenir un paper molt important a nivell de pedagogia i cohesió veïnal no? Avançant-se als esdeveniments i fent que el barri esquivés campanyes xenòfobes com les que hi havia al Raval amb les pancartes “Volem un barri digne”.

Quan van començar a aparèixer algunes pancartes de “Volem un barri digne!” vaig demanar-me vacances i juntament amb l’Amadeu i en Màxim vam anar pel barri localitzant-les i parlant amb els veïns. Ens deien que semblàvem la KGB. La dignitat d’un barri la fa la gent que hi viu, vingui d’on vingui, resi cap a on resi. Mentre no siguin “xoriços”, assassins, etc. és igual tot el demés. Nosaltres, per exemple, també ens vam posar al costat d’instal·lar un oratori al barri, com Faisan Al-Madina, que també és una entitat de la Coordinadora, igual que els evangelistes i les esglésies del barri. És important crear llocs per tal de trobar-nos i parlar entre tots.

Vam crear i vam ser pioners en celebrar el que vam anomenar “Sessions informatives”. Fèiem una crida a la comunitat immigrada del barri que a partir del 2000 va veure’s incrementada notablement. Clar, era un barri degradat, amb molts pisos buits i més barats. També vam detectar el fenomen dels “llits calents”. Aquesta població nouvinguda no coneixia bé els seus drets i deures i, amb aquest objectiu, realitzàvem una sessió informativa a la setmana. En aquestes sessions se’ls-hi donava informació sobre serveis bàsics, com podien matricular als seus fills, com accedir a la biblioteca, quins serveis tenien de sanitat, de transport públic, etc...també es portaven a coscos de seguretat en aquelles sessions per tal de que les coneguessin, per tal de que els indiquessin els passos per regularitzar papers...tot això. I aquest projecte l’Ajuntament de Barcelona el va copiar per tota la ciutat: sessions informatives on les persones nouvingudes coneixerien els seus drets i deures. A més, també ens tocava fer el paper de vetllar per la convivència i facilitar la coneixença. Per exemple, un noi jove sud-americà va morir en un accident de cotxe, i en el seu país és molt normal portar espelmes i ciris a la porta de casa seva; va morir i la gent del barri doncs va quedar sobtada que a un portal comencessin a aparèixer espelmes, pensaven que era bruixeria, màgia negra...etc. Clar, llavors nosaltres vam decidir fer el paper de mediador per tal de solucionar aquests tipus de casuístiques; explicant a uns i altres la situació. El coneixement mutu. Clar, era la seva manera de portar el dol. Per tant, aquestes sessions informatives servien per explicar totes aquestes situacions. I també, aquestes sessions estaven orientades a evitar que s’aprofitessin d’ells i de la seva situació de vulnerabilitat a nivell d’habitatge (“llits calents”), a nivell laboral, etc. I això l’Ajuntament ho va passar a tots els barris de Barcelona; ens va demanar que nosaltres fóssim l’empresa que ho gestionés fent les sessions informatives a varis barris de Barcelona, però nosaltres ens hi vam negar. No som una empresa que dona serveis sinó que som una entitat veïnal que no vol sortir del

barri; volem fer feina al nostre barri. No volem ser una entitat com Creu Roja, Sant Pere Claver...nosaltres ho farem tot, però dins del barri. Els hi explicarem a la gent de Nou Barris com ho ha de fer, però ho han de dur a terme ells! Nosaltres els hi vam donar el *know how*, però el territori el coneixen a cada barri els veïns.

-Clar, les particularitats de cada barri s'han de tenir en compte per fer-ho de manera operativa. I Poble-sec no és igual que Nou Barris, Gràcia o Sants.

Clar, la idea va sorgir de la Coordinadora però el projecte de les sessions informatives s'havia de gestionar a cada barri. Un altre projecte que també va sorgir de Coordinadora i es va copiar arreu de la ciutat fou el "Baixem al carrer" (projecte orientat a la gent gran).

-No està gens malament!

No!! Això és treballar en xarxa. Per això quan la gent ens parla del treball en xarxa nosaltres diem que portem vint-i-pico d'anys fent-ho. Nosaltres vam aprendre a fer-ho mitjançant el "prova-error", fotent-nos cops contra la paret.

En aquest sentit la Coordinadora també ha fet una cosa extremadament positiva pel veïnat que és l'orgull de barri. Quan va néixer Coordinadora no existia l'orgull de barri. La gent s'extranyava quan algú deia que vivia al Poble-sec (fins i tot a una sèrie de TV3 va arribar a sortir que el millor lloc per comprar droga era la plaça del Sortidor, i nosaltres vam fer una carta als diaris criticant aquesta difamació). Ara sí que hi ha orgull de barri. I aquí va tenir i té un important paper la Coordinadora. En Serrat, paradigma de "Noi del Poble-sec", també és paradigma de la gent que va abandonar el barri (ara viu al Putxet). Nosaltres vam contribuir a crear orgull de barri. Les entitats de Coordinadora han aconseguit això, hem estat els catalitzadors i hem ajudat i dinamitzat les entitats.

-Curiós com en qüestió de pocs anys s'ha passat de barri degradat a barri cool europeu.

Sí, la situació s'ha tornat en no-controlable. Aquí les administracions haurien d'haver apostat més per regular la qüestió dels bars. Quan ja hi havia vint-i-pico bars al carrer Blai ja vam dir a l'Ajuntament que ho limitessin i que fessin un pla d'usos pel carrer. Ho vam demanar al mateix temps que Itziar González va fer el pla d'usos de Ciutat Vella, perquè des de Coordinadora vam veure que anàvem cap a la mateixa direcció.

L'administració no va atendre les peticions de frenar de Coordinadora. I ara tenim un monstre...la Imma Moraleda no va atendre a cap de les nostres advertències.

-Fent una mica de recopilació i de valoració personal i institucional. Com valores la tasca i el diàleg amb Enric Truñó, Pere Alcober i Imma Moraleda?

Truñó: va agafar un barri degradat i ell va ser el primer regidor en trepitjar-lo i el coneixe'l. En Maragall durant aquells anys feia una cosa curiosa que era anar a viure una setmana a cada barri (sense que ningú ho sabés per tal de no contaminar en seu anàlisi) per tal de veure com estava. Va estar a casa d'en J.R. i de la Pilar Villuendas.

Pere Alcober: ell era de Sants, per tant compartíem districte com a mínim. L'AVPS va engegar a la merda al regidor en un plenari i es quan el Districte va fer creu i ratlla a l'AVPS i va començar l'època de Coordinadora com a entitat veïnal de referència al barri. El Centre Cívic del Sortidor es va fer en aquells moments i ja va néixer amb la co-gestio. L'Alcober tenia una idea de veïnatge molt profunda.

Imma Moraleda: ella no tenia gaire idea de veïnatge, era un perfil més tècnic i gerencial. Era una persona que no havia treballat mai apart de fer de política. No havia viscut mai la realitat, tenia una altra visió. Només havia viscut dins del cercle de la política. Amb la Imma es va baixar el nivell de bona relació amb la institució...a més tenia un tarannà una mica autoritari en els plens. Mai ens va donar el seu telèfon personal, només ens el va donar quan va perdre l'alcaldia. I llavors ja no ens calia. I va coincidir amb la caiguda dels socialistes del govern de la ciutat. Era com els darrers "coletazos" dels socialistes. Fins i tot va arribar a dir que amb ella no hi havia cap problema amb els bars del carrer Blai...quan li havíem demanat que frenés i fes un pla d'usos i no ens va fer cas!!!

ANNEX 29: Els equipaments i llocs del barri

Plaça de Santa Madrona. Fon: elaborada per l'autor

Escola Jacint Verdaguer. Font: elaborada per l'autor

Institut del Teatre. Fon: elaborada per l'autor

Teatre Lliure. Font: elaborada per l'autor

Mercat de les Flors. Font: elaborada per l'autor

Escola Poble-sec (antiga Escola Carles I). Font: elaborada per l'autor

CAP Les Hortes. Font: elaborada per l'autor

Residència Pare Batllori. Font: elaborada per l'autor

Centre Cultural Albareda. Font: elaborada per l'autor

El Molino. Font: elaborada per l'autor

Centre Cívic El Sortidor. Font: elaborada per l'autor

Plaça de les Navas. Font: elaborada per l'autor

Plaça del Sortidor. Font: elaborada per l'autor

Carrer Blai. Font: ara.cat

Parc de les Tres Xemeneies. Font: elaborada per l'autor

ANNEX 30: Fris cronològic “Poble-sec en transformació” (elaboració pròpia)

